

CHIRIL
de
SCHITOPOLIS

VIEȚILE
PUȘTNIȚILOR
PALESTINEI

EDITURA SF. NECHARIE

Precuvântare

Mulțumind lui Dumnezeu pentru sporirea lucrării duhovnicești și cărturărești filocalice din eparhia noastră prin strădania Preacuviosului Părinte Protosinghel Agapie Corbu și îndatoritor cu binecuvântarea începerii acesteia, am socotit potrivit, ca urmare a cererii obștii sale mănăstirești de la Almaș, statornicită aici după rânduiala Sfântului Munte, cu deplină ascultare față de Patriarhia Română, sub conducerea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, sub ocrotirea Maicii Domnului și a Sfinților Ierarhi Nicolae al Mirelor Lichiei și Nectarie al Eghinei, primul din vremea Părinților Bisericii, celălalt din aceea pe care o petrecem, să dau mărturie despre purtarea de grijă a eparhiei Aradului prin înscrisul acesta ca îndemn la luare-aminte din partea ciitorului râvnitor spre lucrare sfântă.

Aceasta mai ales că mulți monahi și oameni vrednici de pilduire au așteptat mereu cuvinte de folos din partea celor mult îndrituiți sau cu multe răspunderi pentru sufletele credincioșilor. La cele de până acum, iată și acest volum, ce caută să înfățișeze pe unul dintre cunoscuții scriitori ai primului mileniu creștin, cu frământările vremii sale, spre înțelegerea celor de apoi. Aceasta tocmai la împlinirea a șaptesprezece veacuri de la proclamarea libertății religiei Mântuitorului Iisus Hristos în lumea noastră de către binecredincioșii împărați Constantin și Elena. În acest context, titlul este grăitor: *Chiril de Schitopolis, Viețile pustnicilor Palestinei*.

Aghiografia sau scrierile despre sfinți, cu viața și învățătura lor, nu fără îndemnul de a le urma exemplul, are o importanță deosebită

PRECUVĂNTARE

pentru trăirea creștină, cum oricine își poate da seama. Cel asupra căruia stăruie cartea tocmai acest lucru l-a urmărit prin întreaga-i osteneală. Textul bilingv, adică originalul și traducerea românească, aceasta datorată editorului prezentei lucrări, care este totodată și autorul *Studiului introductiv*, atestă și caracterul științific și de cultură națională, am sublinia acela totodată de adevărată Filocalie.

O atenționare nu ar fi de prisos, și anume că o viață aleasă nu o înțelegem deplin numai în desfășurarea ei duhovnicească, ci și în cadrul celei obștești. Or cele scrise au și pecetea vremii în care se confruntau școli și curente teologice cu reprezentanți influenți și cu aderenți puternici. Pentru cei cunoscători e de ajuns să menționăm origenismul, cu toate provocările lui, spre a întrevădea inconvenientele, atât pentru istoria bisericească, cât și pentru cea universală. Autorul însă a știut cu spirit de responsabilitate să navigheze spre a ajunge la liman, fără să șteargă din conștiință încercările călătoriei. Așa cum editorul lămurește, autorul vizat este cel mai vrednic de crezare în raport cu cei din aceeași tagmă prin obiectivitatea tratării și prin simplitatea narării, împreună antrenând pe cititorul sincer la o adâncire teoretică și practică, având ajutorul tuturor facultăților sufletești (cf. F. Cayré, *Patrologie et histoire de la théologie*, ed. a II-a, vol. II, Paris, 1933, p. 110; J. Quasten, *Initiation aux Peres de l'Église*, trad. J. Laporte, Paris, 1963, vol. III, p. 684).

Astăzi cultul sfinților primește un spor de venerare prin însăși trebuința credincioșilor de a avea mijlocitori din rândul lor, de vreme ce Dumnezeu Însuși S-a făcut om, ca unul dintre ei. Trecerea vremii, ca o adevărată mijlociri, face mai strălucitoare aureola aleșilor. Aceasta vreau să o facă și paginile de față, pe care le socotim potrivite și celor înaintați, și celor începători, într-un spațiu larg de cunoaștere.

Fie peste toate binecuvântare de la Dumnezeu!

Arad,
la Praznicul Schimbării la Față a Domnului,
Anul mântuirii 2013

† TIMOTEI
Arhiepiscopul Aradului

Sigle și abrevieri

Abrevierea scrierilor lui Chiril:

VE	<i>Viața Sfântului Eftimie</i>
VS	<i>Viața Sfântului Sava</i>
VI	<i>Viața Sfântului Ioan Isihastul</i>
VCy	<i>Viața Sfântului Chiriac</i>
VTd	<i>Viața Sfântului Teodosie</i>
VTg	<i>Viața Sfântului Teognie</i>
VAv	<i>Viața Sfântului Avraamie</i>

Pentru scrierile lui Chiril, referințele notate în marginea din stânga a textului grecesc sunt cele folosite pentru citarea lui în toate lucrările de specialitate și trimit la ediția critică a lui E. Schwartz, Leipzig, 1939, în felul următor:

<i>Chiril</i> 77, 10	înseamnă p. 77 din ediția Schwartz, rândul 10.
<i>VS</i> c. 44, 134, 8	trimite la capitolul 44 din <i>Viața Sfântului Sava</i> , p. 134 și rândul 8 din ediția critică, cote regăsite în ediția de față pe pagina din stânga, în marginea textului grec.
<i>VE</i> c. 15	înseamnă capitolul 15 din <i>Viața Sfântului Eftimie</i>

Sigle:

AB	Analecta Bollandiana
ACO	Acta Conciliorum Oecumenicorum
CCL	Corpus Christianorum Latinorum
CPL	Corpus Patrum Latinorum
DS	Dictionnaire de Spiritualité
DTC	Dictionnaire de Théologie Catholique
EO	Echò d' Orient
FR	Filocalia Românească
HE	Evagrie Scolasticul, <i>Historia Ecclesiastica</i>
PG	Patrologiae Cursus Completus, Series Graeca
PL	Patrologiae Cursus Completus, Series Latina
PSB	Părinți și Scriitori Bisericești
ROC	Revue de l'Orient Chrétien
SC	Sources Chrétiennes

STUDIU INTRODUCATIV

1. Devenirea unui autor și destinul
unei opere

Puține sunt scrierile de demult, mai ales printre *Viețile de Sfinți*, care ne fac asupra monahismului o imagine atât de vie, detaliată și plină de precizie istorică, dogmatică și filocalică precum *Viețile* lăsate de Chiril de Schitopolis. Autorul lor, aproape necunoscut la noi, se bucură de cele mai elogioase aprecieri din partea savanților, istorici și patrologi, în a căror lume restrânsă i-a fost dat să fie citit, citat și cunoscut, până când, relativ recent, câteva traduceri în limbi moderne¹ l-au făcut accesibil și cititorului nespecialist. Este acum rândul limbii române să dețină traducerea tuturor scrierilor lui Chiril, realizată după ediția critică, după ce fragmentar și deficitar ele au fost traduse în veacurile XVIII-XIX în *Viețile Sfinților*, vehiculate dispart și, de obicei,

¹ Traduceri în limbi moderne: În franceză: A. J. FESTUGIÈRE, „Les moines de Palestine: Cyrille de Scythopolis, Vie de Saint Euthyme”, în: *Les moines d'Orient*, vol. III/1, Paris, 1962; „Vie de Saint Sabas”, în: *Les moines d'Orient*, vol. III/2, Paris, 1962; „Vie de Saints Jean l'Hésychaste, Kyriakos, Théodose, Théognios, Abraamios”, în: *Les moines d'Orient*, III/3. Paris, 1963. În neogreacă: ΚΥΡΙΑΛΟΣ Ο ΣΚΥΘΟΠΟΛΙΤΗΣ, *Βίοι Αγίων*, trad. de Αικατερίνη Γκόλτσου, Tesalonic, 1987. În italiană: CIRILLO DI SCITOPOLI, *Storie monastiche del deserto di Gerusalemme*, trad. de R. Baldelli e Luciana Mortari, Ed. Scritti Monastici, Abazzia di Praglia, 1990 (reeditat în 2012). În engleză: CYRIL OF SCYTHOPOLIS, *Lives of the Monks of Palestine*, trad. de R. M. Price, Kalamazoo, Michigan. Cistercian Publications, 1991. În ebraică: CHIRIL DE SCHITOPOLIS, *Viețile monahilor din pustia Iudeii*, trad. de Leah Di Segni, Ed. Yad Izhak Ben Zvi, Ierusalim, 2005.

fără menţionarea autorului, astfel încât nimeni nu a simţit nevoia să-şi pună întrebarea: Cine a fost Chiril de Schitopolis?

Viaţa lui Chiril şi mediul formării sale

Acest Chiril, ale cărui servicii la stabilirea coordonatelor unei aghiografii ortodoxe de înaltă ținută intelectuală și duhovnicească sunt în raport invers cu măsura cunoașterii și prețuirii sale, a trăit în veacul al VI-lea în Palestina, fiind contemporan cu șase dintre cei șapte cuvioși despre care a scris.

Cel care avea să devină, prin puținele sale scrieri, „una din gloriile monahismului palestinian și ale aghiografiei bizantine”² s-a născut pe la 525³ la Schitopolis, în familia instărită și evlavioasă a unuia dintre colaboratorii episcopului cetății. Coroborarea puținelor informații autobiografice răzlețite în scrierile lui Chiril cu datele cunoscute sigur din alte surse ne permite fixarea câtorva repere cronologice pentru viața sa. Unele certe, altele deduse ori presupuse, circumscriu împreună o viață scurtă, rodnică și cu un epilog enigmatic.

Faptul că a fost crescut și educat în Schitopolis spune multe despre formația sa, despre mediul bisericesc în care a crescut și explică, indirect, multiplele influențe resimțite în scrisul său, de vreme ce metropola aceasta, capitală a provinciei Palestina II, e unul dintre cele mai tipice exemple de „influență a monahilor asupra unei societăți orășenești”⁴ și de confluență a culturii laice și teologice, a comerțului și a credinței.

Dar înainte de a vedea mai îndeaproape scurta viață a lui Chiril, se cuvine să aruncăm o privire fugară asupra istoriei Schitopolisului, în care,

² Siméon VAILHÉ, „Saint Euthyme le Grand, moine de Palestine”, ROC 11 (1907), p. 298.

³ Deoarece Chiril nu se îngrijește să menționeze nicăieri anul nașterii sale, cercetătorii ezită între 524 și 525, dată presupusă pe baza altor evenimente datate sigur: în 531, Sfântul Sava, venit în Schitopolis, îl încredințează pe micul Chiril mitropolitului Teodosie pentru a-l învăța carte, iar când Chiril se călugărește, în 543, se poate presupune că avea 18 ani, vârstă cu rezonanțe aparte în sufletul său, pentru că tot la 18 ani venise și Sava la Ierusalim, și tot la aceeași vârstă se călugărise și Avva Chiriac.

⁴ John BINNS, *Ascetics and Ambassadors of Christ. The monasteries of Palestine, 314-631*, Oxford, 2002, p. 121.

ca într-un creuzet, s-au topit influențe succesive, culturale, religioase și monastice, care aveau să alcătuiască, în veacul al VI-lea, mediul copilăriei și formării autorului nostru. Dincolo de vechimea milenară a acestei așezări, cel mai adânc strat arheologic, al 18-lea, dovedind urme umane încă din mileniul V î.H.⁵, și dincolo de atestările sale biblice vechi-testamentare⁶, ceea ce merită să reținem pentru discuția noastră este puternica elenizare a cetății, începută în a doua jumătate a sec. II î.H.⁷. Schitopolisul, în care a crescut și pe care l-a cunoscut Chiril, era o adevărată metropolă înfloritoare, unde săpăturile arheologice din 1990 au scos la iveală, în interiorul unui zid fortificat ce închidea 134 de hectare, toate înzestrările civilizației vremii: băi publice cu apă caldă și rece, rețea de canalizare, străzi pavate cu piatră, hipodrom, apeducte⁸.

Filonul creștin din zonă era susținut cu putere de memoria vie a Sfântului Ioan Botezătorul și de un monahism viu. Faptul că autoritățile s-au străduit „să mențină și să promoveze cultura și predominanța spiritului grec în mijlocul unei populații mixte”⁹ a făcut ca cetatea Schitopolisului să nu fie străină de influențele bogatei culturi grecești, pregătind indirect terenul pentru o viziune creștină generoasă și cuprinzătoare. Moaștele Sfântului Ioan Botezătorul, descoperite în zonă, erau adăpostite într-o biserică închinată lui, atestată în veacul al VI-lea¹⁰, astfel încât Schitopolisul se afla pe traseul unora dintre închinătorii veniți, unii de departe, la Sfintele Locuri¹¹.

Pentru corecta și profunda înțelegere a autorului nostru, are importanță să notăm faptul că monahismul din ținuturile Schitopolisului are origini egiptene, de vreme ce primii monahi de aici despre care avem informații scrise sunt fugari veniți din Egipt după dezlănțuirea, la anul 400,

⁵ J. BINNS, *Ascetics...*, p. 126.

⁶ Ios. 17, 11; Jud. 1, 27 ș.a.

⁷ Primele atestări sub numele elenist de *Schitopolis* apar la POLIBIUS, *Istorie*, 5, 70, 4 și în Iudith 3, 10.

⁸ Kenneth G. HOLM, „The Classical City in the Sixth Century”, în vol. colectiv *The Cambridge Companion to the Age of Justinian*, editor M. Maas, Cambridge, 2005, pp. 97; 103-104.

⁹ J. BINNS, *Ascetics...*, p. 127.

¹⁰ Pierre MARAVAL, *Lieux saints et pèlerinages d'Orient*, Ed. du Cerf, Paris, 2011, p. 286.

¹¹ Chiril amintește de pustnicul Ioan ce viețuia lângă această biserică (VS c. 62).

a prigoanei contra monahilor de către patriarhul Teofil al Alexandriei, acelaşi sumbru personaj care va juca rolul principal în depunerea şi exilarea Sfântului Ioan Gură de Aur. Printre cei aproape 80 de monahi refugiaţi în Schitopolis se aflau şi vestiţii pustnici Dioscor şi Ammoniu, doi dintre aşa-zişii „Fraţi Lungi“, prieteni şi protejaţi ai Sfântului Ioan Gură de Aur. Ei aparţineau monahilor cultivaţi ce vieţuiau în Sketis, denumiţi „origenişti“ de la o vreme, continuatori ai liniei duhovniceşti contemplative, aşa cum reiese că a fost trasată de Sfântul Antonie cel Mare în epistolele sale recent publicate¹². Chiar dacă unii dintre aceşti monahi egipteni, după cum ne spune Sozomen¹³, vor pleca după un an la Constantinopol, cei rămaşi au făcut ca sămânţa monahismului egiptean niptic şi cultivat să incolţească în pământul Schitopolisului, iar înclinaţia spre o teologie cultă şi deschisă culturii să însoţească mereu, ca o umbră, viaţa bisericească din capitala provinciei Palestina II. Această ambianţă spirituală i-a asigurat lui Chiril o formaţie teologică şi culturală care răzbate din scrierile sale, în ciuda stilului său „lipsit de măiestrie“ în care s-a străduit să redacteze *Vieţile*¹⁴.

După aşezarea primilor monahi, în jurul anului 400, o etapă importantă în evoluţia monahismului schitopolitan o reprezintă venirea ca episcop al cetăţii, prin 466, a lui Cosma, unul dintre primii ucenici ai lui Eftimie. După ce fusese diacon al bisericii Învierii, iar mai apoi stavrofilax, Cosma a devenit ulterior unul din horepiscopii patriarhului Iuvenalie. Lui i se datorează, în bună măsură, introducerea şi susţinerea în cetatea Schitopolisului a tradiţiilor monahale din pustia Iudeii, lucru care îl va fi atras aici în anul 500 pe Sfântul Sava¹⁵. Şederea până în anul 507 a marelui Cuvios în ţinutul Schitopolisului va lăsa urme care, pe lângă mănăstirea întemeiată de ucenicii săi, vor întra ripa inimile localnicilor evlavioşi cu

¹² Imaginea unui Antonie nu doar incult, ci şi analfabet a fost demontată în mod incontestabil odată cu publicarea *Epistolelor* sale, însoţite de un amplu studiu care evidenţiază, pe temeiul textelor, filiaţia teologico-spirituală dintre Antonie, Macarie Egipteanul, Evagrie şi cei care, de la începutul secolului al V-lea, vor fi numiţi „origenişti“ (Samuel RUBENSON, *The Letters of St. Anthony. Monasticism and the Making of a Saint*, Minneapolis, 1995, p. 190).

¹³ SOZOMEN, *Istoria bisericească*, 8, 13.

¹⁴ *Chiril* 6, 18.

¹⁵ *VS* c. 33.

idealurile sfinţeniei întruchipate de el. Memoria vie păstrată aici îl va marca, cu siguranţă, şi pe micul Chiril, ale cărui aspiraţii timpurii după viaţa călugărească se cuvin legate de persoana Sfântului Sava, al cărui ucenic avea să fie declarat, în chip profetic, chiar de marele pustnic. În următoarele sale vizite, din 518 şi 531, Sfântul Sava găseşte în cetatea şi împrejurimile Schitopolisului o viaţă monahală bine înrădăcinată, precum şi o mănăstire organizată pe lângă casa episcopului. Toate acestea arată că „dimensiunea monahală şi pustnicească a creştinismului a penetrat Biserica Schitopolisului şi a exercitat o influenţă asupra populaţiei locale. Inscricţiunile descoperite în cetate şi referinţele literare înfăţişează portretul unei Biserici care creşte şi se dezvoltă. A fost întemeiată printre populaţia de limbă aramaică, condusă de un episcopat educat în cultura elenistă, iar apoi, treptat, a ajuns să fie dominată de latura pustnicească a creştinismului, răspândită de monahi.“¹⁶

Educaţia lui Chiril, de care va depinde în bună măsură caracterul scrierilor sale, este datoare, aşadar, multiplelor influenţe culturale şi monastice amintite, dar şi legăturilor personale pe care, de mic, le-a avut cu oameni importanţi. Primul dintre aceştia este, fără îndoială, tatăl său, Ioan Scolasticul. Acesta era administratorul casei episcopului şi, alături de mitropolitul Teodosie, a fost însărcinat de Sfântul Sava cu educaţia micuţului Chiril¹⁷. În acea vreme, un *scolasticos* şi *logiotos* era o persoană care dobândise un înalt nivel de educaţie, situându-se în păturile superioare ale societăţii şi având deschise perspectivele înaintării în ierarhia civilă sau bisericească. Aşa se face că, pe lângă învăţarea „Psaltirii şi Apostolului“, Chiril dobândeşte şi cunoştinţe teologice, clasice şi chiar elemente de retorică, întrezărite în scrierile sale, deşi iscusit disimulate în spatele unei expresii lingvistice pe care el o vrea cât mai comună.

Pentru înţelegerea spiritului în care s-a format intelectual şi a crescut Chiril, şi deci pentru sesizarea unor dimensiuni mai adânci ale operei sale, se mai cuvin câteva menţiuni de maximă importanţă: perioada de şcolarizare a lui Chiril coincide cu păstoria mitropolitului Ioan de Schitopolis (536-553), urmaşul lui Teodosie, care l-a preluat, desigur, pe Chiril, ocupându-se de educaţia sa, potrivit poruncii Sfântului Sava. Or acest

¹⁶ J. BINNS, *Ascetics...*, p. 147.

¹⁷ *Chiril* 180, 4-14.

Ioan nu este altul decât autorul faimoaselor *Scholia* la tratatele Sfântului Dionisie Areopagitul, puse până nu demult pe seama Sfântului Maxim Mărturisitorul¹⁸, scholia care dezvăluie un autor extrem de cultivat, atât teologic cât și profan, pentru care Sfântul Fotie nu avea decât cuvinte de laudă în *Biblioteca* sa¹⁹. Studiarea riguroasă a *Scholiilor*²⁰ a evidențiat multe din lucrările citite sau citate, direct sau aluziv, de episcopul Ioan în *Scholiile* sale. Lista este impresionantă, și de aceea, ținând seama mai ales de greutatea procurării cărților în Antichitate, ne duce la presupunerea existenței unei biblioteci bine înzestrată la Schitopolis. Autori păgâni, ca Homer, Hesiod, Aristotel, Platon, Epicur, Filon, sau creștini, precum Clement Alexandrinul, Panten, Origen, Grigorie Teologul, Grigorie de Nyssa, Vasile cel Mare, Evagrie Ponticul ș.a., se regăsesc în *Scholiile* episcopului Ioan, vădind diversitatea culturală și teologică a formării lui Chiril²¹.

Tot *Scholiilor* lui Ioan de Schitopolis le datorăm și înțelegerea *tipului* de antiorigenism în care a fost crescut Chiril, diferit de cel impus de împăratul Iustinian prin Sinodul V Ecumenic. În *Scholiile* sale, Ioan îi impută lui Origen numai „fabule“ ca: învierea sufletelor fără trupuri, sau cu trupuri eterice, și căderea spiritelor, care implică preexistența sufletelor²². Acest antiorigenism anterior Sinodului V Ecumenic i-a lăsat lui Ioan suficient spațiu de mișcare pentru a-i cita pe Evagrie și Origen și în termeni pozitivi, dovedind prin aceasta un „spirit cuprinzător“²³, care însă nu va mai putea fi afișat după 553. Or Chiril își formează viziunea teologică și intelectuală sub patronajul acestui episcop cult și echilibrat, pentru care, ca și pentru Capadocieni, cele câteva erori ale lui Origen nu

¹⁸ PG 4, 15-432.

¹⁹ „Un scriitor limpede (...) folosește un vocabular potrivit, (...) luptă energic contra ereziilor, folosește din plin mărturiile Scripturilor, fără a neglija metodele logice potrivite cu tema“, citat la Bernard FLUSIN, *Miracle et histoire dans l'oeuvre de Cyrille de Scythopolis*, Études Augustiniennes, Paris, 1983, p. 21.

²⁰ Efectuată de Hans Urs von BALTHAZAR în „Das Scholienwerk des Johannes von Skythopolis“, în *Scholastik* 15 (1940), pp. 16-38, citat de B. FLUSIN, *Miracle...*, p. 21. Primul volum al ediției critice a *Scholiilor* aparține Beatei Regina Suchla în *Patristische Texte und Studien*, 63, 2011.

²¹ Pentru lista completă a titlurilor, vezi B. FLUSIN, *Miracle...*, pp. 22-24.

²² B. FLUSIN, *Miracle...*, p. 27.

²³ Hans Urs von BALTHAZAR, „Das Scholienwerk des Johannes...“, p. 33.

reuşeau să compromită întregul operei sale. Stilul liber în care scrie Ioan este, probabil, ultima manifestare a libertății de expresie înainte de prigoana și cenzura instituite de Iustinian după 553, dată după care Chiril își ordonează notițele adunate, cu informații despre viețile Sfântului Eftimie și Sava. Este, așadar, explicabil de ce putem distinge în opera lui Chiril două straturi: unul de suprafață, în care autorul e grijuliu să nu „bată la ochi“ printr-un stil ce putea fi acuzat de intelectualism, asimilat deja cu origenismul, și un strat de profunzime, care răzbate ici și colo din felurite expresii sau termeni tipic evagrieni, precum și din diferitele cărți folosite și citate direct sau perifrazate. Singurele locuri în care Chiril își îngăduie să scrie în mod fațis ca un intelectual școlit sunt *Precuvântările* sale, înșesate însă cu citate din scrierile lui Iustinian, a căror menire, în lumina celor spuse, pare să fie punerea operei sale sub protecția puterii imperiale²⁴.

Vom vedea că opera lui Chiril cuprinde suficiente elemente care vădesc și la el aceeași larghețe a viziunii pe care am întâlnit-o în *Scholiile* lui Ioan de Schitopolis, diferența fiind însă că escaladarea disputei cu origeniștii și radicalizarea conflictului ajuns până la încăierări publice făceau ca de-acum etalarea acestei atitudini să fie primejdioasă, amenințând nu doar autorul, ci însăși soarta postumă a operei sale. Prin urmare, pentru că se simțea departe de epoca acelei libertăți în care Sfântul Grigorie de Nyssa își scria în stil socratian dialogul cu sora sa Macrina, Chiril a socotit că e mult mai prudent și mai cuminte să-și afișezi nepriceperea, lipsa de instrucție, simplitatea și să nu-ți etalezi cunoștințele, mai ales când acestea contrazic linia oficială a imperiului lui Iustinian. Așa că va trebui să ne deprindem a-l citi pe Chiril și printre rânduri, să învățăm să descoperim în textul său cuvinte, expresii sau citate camuflate, din care răzbate cultura sa profană și teologică, în care el, antiorigenistul convins, știe să-i folosească tacit pe Platon, pe Origen sau pe Evagrie, punându-le cuvintele chiar în gura unuia dintre personajele sale cele mai antiorigeniste: Avva Chiriac. Măiestrie stilistică? Lecție de viziune teologică? Ironie subtilă, dar mușcătoare, la adresa obtuzității liniei lui Iustinian? Atașament la valorile perene ale spiritului, a căror mărturisire Chiril și-o asumă, fie și într-un mod indirect și paradoxal, punându-le tocmai pe buzele cuiva din tabăra opusă?

²⁴ B. FLUSIN, *Miracle...*, pp. 206-208.

Întrebări cu răspuns deschis, menite mai degrabă să definească statutul intelectual și apartenența duhovnicească a lui Chiril decât să incite la căutarea unui răspuns definitiv care l-ar scoate pe autorul nostru din enigma sa. Ele vădesc, în opera lui Chiril, niște laturi insuficient de pregnante pentru a se impune de la sine, dar care dau o valoare aparte scrierilor sale, accesul cititorului la ele condiționând, în bună măsură, și gustarea mai intensă a savorii intelectuale și duhovnicești a acestei vechi scrieri aghiografice.

Iată că în 531 are loc o nouă și ultimă vizită a Sfântului Sava la Schitopolis, în cursul căreia îl întâlnește pe micul Chiril și îl declară „ucenicul lui și al Părinților pustiei”²⁵, încredințându-l apoi mitropolitului Teodosie și tatălui său pentru o educație bisericească. Întâlnirea Sfântului Sava cu Chiril nu a reprezentat doar momentul chemării sale directe la monahism, ci și acel gen de „întâlnire admirabilă” care avea să-i marcheze întreaga viață și devenire monahală. În scurtă vreme, Chiril este făcut citeț²⁶, iar în 543, este tuns monah de către cel care urma să devină prietenul și sfătuitorul lui de o viață, egumenul Gheorghe de la mănăstirea Beella, căruia îi vor fi destinate *Viețile*. Cercetătorii operei lui Chiril sunt de părere că Chiril s-a călugărit în acest an, pentru că avea acum 18 ani²⁷, vârstă la care și Sava venise la Ierusalim, după ce se călugărise în patria sa. Așa se face că, îndată după tunderea sa monahală, Chiril pleacă la Ierusalim, unde ne spune că s-a aflat, în noiembrie 543, la sfințirea bisericii Maicii Domnului²⁸.

La plecarea de acasă, mama sa i-a spus să se încredințeze ascultării de Avva Ioan Isihastul, un episcop retras în Marea Lavră și prieten al familiei lor, în care ea avea o deosebită încredere datorită sfințeniei vieții lui, nădăjduind că în acest fel Chiril „nu va fi tras în rătăcirea origeniștilor”²⁹. De-acum, Ioan Isihastul devine povățuitorul duhovnicesc al lui Chiril, fără ca legăturile acestuia din urmă cu egumenul Gheorghe de la Beella să înceteze. Deși Ioan Isihastul l-a sfătuit să intre în chinovia lui Eftimie, Chiril se hotărăște să meargă în lavra Calamon pentru că dorea o viață

isihastă, neascultare copilărească ce vedește graba lui Chiril de a trăi pustnicește, în virtutea nostalgiei nutrite încă de acasă sub înrăurirea Sfântului Sava. Dar neascultarea îi este pedepsită cu șase luni de boală grea, timp în care a fost obligat să zacă neputincios în arhondaricul lavrei Calamon, fără a se putea bucura de viața monahală căutată. Dar iată că Avva Ioan Isihastul îi apare în vis și îl învață ce trebuie să facă pentru a se însănătoși: să asculte de porunca sa de a merge în mănăstirea Avvei Eftimie, urmându-l pe un oarecare monah Gherontie din acea chinovie, aflat în vecinătate³⁰. Chiril cere să se împărtășească cu Sfintele Taine și, în mod miraculos, se ridică din așternutul bolii sale și dă curs poruncii Avvei Ioan.

În acest fel, în iulie 544, Chiril a intrat în chinovia Sfântului Eftimie, unde, văzând plin de mirare și de desfătare duhovnicească minunile și binefacerile izvorâte din mormântul Sfântului Eftimie, îl cuprinde dorința fierbinte de a afla cât mai multe despre viața lui și de a o scrie. Începe deci să culegă informații de la Bătrânii mănăstirii și ai pustiei care îl cunoscuseră pe Sfântul Sava sau chiar viețuiseră împreună cu el și își face însemnări „de-a valma și fără rânduială pe diferite hârtii răzlețe”³¹. Îndemnat de egumenul Gheorghe, care aflase de aceste notițe, Chiril scrie *Viața lui Eftimie* chiar în mănăstirea acestuia³², iar apoi trece la redactarea *Vieții lui Sava*, așa încât anul 553, în care a avut loc al V-lea Sinod Ecumenic, îl găsește pe Chiril spre sfârșitul lucrării³³.

Dar iată că după acest Sinod patriarhul ortodox Evstohie al Ierusalimului a început tratative cu monahii origeniști din Noua Lavră, sperând să-i convingă prin rugăminți și vorbă bună să accepte hotărârile sinodale. Însă, din pricina refuzului constant al acestora, după opt luni de tratative, trupele imperiale i-au izgonit în 554 pe origeniști din Noua Lavră, iar patriarhul a adus acolo 120 de monahi din mănăstirile ortodoxe ale Palestinei. Printre aceștia era și Chiril, având acum în jur de 30 de ani. Așezat în Noua Lavră la 21 februarie 555, Chiril rămâne aici până în 557, când, la îndemnul Avvei Ioan Isihastul, se mută în Marea Lavră³⁴. Aici, în ctitoria Sfântului

²⁵ Chiril 180, 12.

²⁶ Chiril 181, 17-18.

²⁷ J. BINNS, *Ascetics...*, pp. 28-29.

²⁸ Chiril 72, 2-4.

²⁹ VI c. 20.

³⁰ Chiril 217, 4-7.

³¹ Chiril 83, 6.

³² Chiril 83, 15-25.

³³ Vide infra: VS, c. 74, nota 98.

³⁴ VI c. 20.

Sava cel Sfințit, Chiril continuă să scrie, alcătuiind alte cinci scurte *Vieți* de pustnici palestinieni. Printre aceste vieți se află și cea a Sfântului Ioan Isihastul, care se încheie prezentându-l pe acesta încă în viață. Dar din faptul că Ioan a murit la 8 ianuarie 559, potrivit unui manuscris georgian al *Vieții* sale copiat la Ierusalim în veacul XI³⁵, reiese că viața lui Chiril de Schitopolis trebuie să se fi curmat prematur prin 558 sau începutul lui 559, pe când avea în jur de 33 de ani, câtă vreme Ioan Moshu, autorul *Limonariului*, care a trăit în aceeași pustie la puțin timp după Chiril, nu-l pomenește.

Etapele elaborării Vieților

Etapele pe care Chiril le-a parcurs până și-a desăvârșit scurta operă pot fi deduse, pas cu pas, din lapidarele sale însemnări cu caracter autobiografic presărate ici și colo în *Vieți*. Urmărirea sintetică, dintr-un punct înalt, a devenirii auctoriale a lui Chiril ne va conduce în interiorul procesului intelectual și duhovnicesc, omenesc și haric, ascetic și mistic, în care s-au zămislit unele dintre cele mai valoroase scrieri aghiografice ale Bisericii, revelându-ne felul în care, în spațiul monahismului ortodox reprezentat de Chiril, munca intelectuală este totodată și luptă duhovnicească, împletire a efortului ascetic cărturăresc cu lucrarea, uneori tainică, alteori miraculoasă, a harului. De fapt, din felul în care Chiril prezintă lucrurile reiese că întreaga sa viață a fost o pregătire pe multiple planuri, condusă de dumnezeiasca pronie, pentru realizarea lucrării sale aghiografice.

Deoarece candoarea cu care Chiril povestește diferitele peripecții ale scurtei sale vieți și pe cele legate de scrierea *Vieților* cucerește lesne prin firescul și lipsa ei de prețiozitate, cititorului grăbit riscă să-i scape viziunea teologică de profunzime asupra aghiografiei, care constituie unul din aspectele de mare valoare ale operei lui Chiril. De aceea, în continuare, cercetând laturi mai semnificative ale acesteia, vom descoperi că pentru el, ca și pentru marii clasici ai Antichității, „nimic nu dă munca/Fără o vână bogată, și nici un talent fără studiu“³⁶.

³⁵ Cf. G. GARITTE, „La Mort de S. Jean l'Hésychaste d'après un texte georgien inédit“, AB 72 (1954), pp. 75-84.

³⁶ HORAȚIU, *Arta poetică*, v. 409-410, tr. Ionel Marinescu, în vol. *Arte poetice. Antichitatea*, Ed. Univers, 1970, p. 217.

Cercetările de până acum asupra operei lui Chiril au evidențiat o mulțime de citate scoase din alte lucrări aghiografice și teologice, transcrise de Chiril uneori literal, alteori cu mici intervenții necesare pentru a le adapta textului propriu. Bineînțeles că viziunea contemporană asupra originalității unei opere *versus* plagiat era cu totul străină autorilor patristici, după cum străină le era și concepția noastră despre „proprietatea intelectuală“ și drepturile de autor. De aceea găsim citate nemărturisite, copieri ale unor expresii, propoziții sau chiar paragrafe din alți autori, incluse fără menționarea sursei – procedeu foarte firesc în epocă. Decelarea acestora din întregul scrierilor chiriliene ne face o imagine a cărților folosite de Chiril, a lucrărilor utilizate ca sprijin în cursul redactării propriei scrieri, fie ca sursă de inspirație stilistică, fie pentru informații istorice, fie ca izvor de învățături ascetice, fie ca sumă de învățături dogmatice – legate toate de complexa perioadă în care eroii săi au trăit și de evenimentele majore bisericești în care au fost implicați. Astfel, au fost identificate ca lucrări folosite în mod sigur de Chiril: *Istoria lausiacă* a lui Paladie, *Viața Sfântului Antonie* scrisă de Sfântul Atanasie cel Mare, *Viața lui Pahomie*, *Viața și minunile Sfintei Tecla*, *Apoftegmele Părinților egipteni*, *Istoria iubitoare de Dumnezeu* a lui Teodoret de Cyr, precum și scrieri din Grigorie Teologul, Paul de Eleusa, Teodor de Petra, Nil de Ancira și, nu în ultimul rând, texte dogmatice ale împăratului Iustinian (din care citează masiv) și ale Sinoadelor Ecumenice III, IV și V³⁷. Prezența lui Paladie, cunoscut ca „origenist“ și ucenic al Avvei Evagrie, între autorii citați de Chiril ar putea surprinde dacă nu am avea în vedere libertatea și larghețea intelectuală care-l caracterizează pe Ioan de Schitopolis, lângă care a învățat Chiril. El își cunoaște bine predecesorii, i-a citit, i-a asumat, i-a filtrat prin propria-i personalitate și a reușit să facă din opera sa „un punct de convergență a diverselor tendințe aghiografice care pot fi decelate în aghiografia anterioară lui: viața pur ascetică, cum este *Viața lui Antonie*, se combină cu cronică monahală, către care tinde *Viața lui Pahomie*, și cu opera locală, care este *Istoria iubitoare de Dumnezeu*“³⁸. Studiul surselor lui Chiril ne ajută să ne facem o idee mai limpede asupra *culturii* necesare unui aghiograf și asupra *formației*

³⁷ Analiza detaliată a surselor lui Chiril la B. FLUSIN, *Miracle...*, pp. 41-86.

³⁸ B. FLUSIN, *Miracle...*, pp. 84-85.

sale intelectuale largi, de care depind valoarea documentară, teologică, didactică şi, nu în ultimul rând, literară a operei sale.

Redactarea *Vieţilor* de către Chiril a parcurs mai multe etape, în care vedem procesul tainic al împletirii dintre efortul uman şi lucrarea harului, când ascunsă, când miraculoasă. Începutul trebuie situat chiar în copilăria lui Chiril, când acesta a fost declarat de Sfântul Sava drept „ucenicul lui şi al părinţilor pustiei” şi încredinţat mitropolitului spre educare. Cuvintele marelui Bătrân către mitropolit: „Părinte, poartă-i de grijă, pentru că am nevoie de el!” nu pot fi luate decât ca o profeţie privitoare la viitoarea lucrare de aghiograf a lui Chiril, de vreme ce Sfântul Sava va muri în anul următor, iar „nevoia” lui nu se putea referi la o trebuinţă de moment. Ştim că Sfântul Sava se confruntase cu răzvrătul partidei „intelectualiste” din Marca Lavră şi putem presupune că a văzut în Chiril ceea ce acesta putea să devină: un monah cult, dar ascultător de predania Părinţilor şi de Biserică (adică tocmai cum nu erau cei care-l contestau pe Sava şi pe patriarh), capabil să-şi asume slujirea de aghiograf şi s-o ducă la bun sfârşit, păstrând duhul Bisericii. Formaţia lui Chiril pe lângă tatăl său, şi mai ales pe lângă mitropolitul Ioan de Schitopolis, e o altă etapă decisivă, pregătită de dumnezeiasca pronie pentru devenirea intelectuală a viitorului aghiograf. Complexul de împrejurări străbătute de Chiril până la sosirea sa în chinovia Sfântului Eftimie, unde a început redactarea propriu-zisă, dezvăluie ochilor credinţei o purtare de grijă aparte a lui Dumnezeu, Care Se implică în viaţa lui Chiril povăţuindu-l fie prin oameni, fie prin cărţi, fie prin păşanii, aşa încât să facă din el nu numai un adevărat aghiograf, ci şi un model de aghiografie autentic bisericască.

Ajuns, în iulie 544, în chinovia lui Eftimie, Chiril vede „binefacerile izvorâte din mormântul său” şi i se aprinde „dorinţa fierbinte de a afla vieţuirea şi purtarea lui în trup şi de a le scrie”³⁹. Acum Chiril îşi fixează scopul pentru care, de fapt, Sava îl declarase ucenicul său şi pentru care Dumnezeu îl pregătise. De-acum începe să strângă informaţii despre Eftimie şi despre Sava de la monahii bătrâni din mănăstire şi din pustie, dintre care unii chiar vieţuiseră cu Sava şi, prin urmare, reprezentau cea mai directă şi credibilă sursă de informaţii. Relatările Bătrânilor sunt apoi scrise de Chiril „de-a valma şi fără rânduială, pe diferite hârtii, ca

³⁹ VE c. 60.

istorisiri răzleţe”, însă lipsa de exerciţiu într-ale scrierii l-a împiedicat să sintetizeze mulţumitor aceste note disparate. Mutat în Noua Lavră, în 21 februarie 555, Chiril aduce cu sine şi ciornele, de care aflase între timp şi primul său părinte duhovnicesc, egumenul Gheorghe. Deşi acesta îl îndeamnă să alcătuiască *Vieţile* şi să i le trimită, mai trec încă doi ani fără ca strădaniile lui Chiril să aibă vreun rezultat mulţumitor. E de presupus că în tot acest timp Chiril a citit şi a avut la îndemână scrierile amintite, pe care mai apoi le-a folosit la redactare, lucrări a căror calitate însă îl făceau să-şi impună o ştachetă ce i se părea de neatins. Toată această strădanie omenească, lipsită, în ochii lui Chiril, de roade palpabile, a fost însoţită „de rugăciune şi cereri fierbinţi” pentru ca Dumnezeu, într-un fel oarecare, să-i vină într-ajutor. Ca de obicei, Dumnezeu lasă lucrurile să ajungă până acolo unde totul pare pierdut... Pe când Chiril, epuizat de atâtea încercări eşuate, se gândea să abandoneze totul, are o vedenie în care i se arată Sfinţii Eftimie şi Sava. Rugat de Sava, marele Eftimie a scos din sân un vas de argint şi, având o sticlă cu gât lung, a băgat-o în vas şi apoi i-a dat lui Chiril să bea, după care el mărturiseşte: „Ceea ce mi-a dat cu acea sticlă alungită avea înfăţişare de ulei, dar la gust era mai dulce decât mierea, arătând cu adevărat cuvântul dumnezeiesc: *Cât de dulci sunt gâtlejului meu cuvintele Tale, mai mult decât mierea în gura mea* (Ps. 118, 103). Din pricina acelei dulceaţe de negrait şi încă având acea mireasmă duhovnicească şi dulceaţa pe buze şi în gură, am început degrabă să scriu...”⁴⁰.

Ajutorul dumnezeiesc miraculos se adaugă strădaniilor omeneşti ale autorului nostru, şi astfel se închide acolada peste etapele devenirii lui Chiril ca autor. Cel care fusese declarat încă din copilărie ucenic al Sfântului Sava şi-a împlinit slujirea tocmai în virtutea legăturii duhovniceşti care-l uneşte pe ucenic cu Avva al său, de la care primeşte nu doar o didascalie prin cuvânt şi un exemplu prin viaţă, ci mai ales primeşte har, moşteneşte experienţa Duhului Sfânt, Îl primeşte pe Dumnezeu. Această ucenicie, ca primire de Dumnezeu de la părintele duhovnicesc, este una din caracteristicile aghiografiei cuvioşilor şi stă la temelia întregii opere a lui Chiril. Urmărirea elaborării scrierilor aghiografe ale lui Chiril ne arată cât de necesar e efortul uman şi cât de valoroasă e pregătirea intelectuală.

⁴⁰ VE c. 60.

Dar, în acelaşi timp, ne vâdeşte insuficienţa acestora pentru o slujire *bisericească* atât de importantă cum e aghiografia, care pretinde cunoaşterea din lăuntru a celor despre care scrie, câştigată prin ucenicie, cunoaştere harică devenită în persoana aghiografului „o harismă apropiată de harisma profetică. A vorbi despre minuni şi despre monahi harismatici nu poate fi o lucrare decât pentru un monah harismatic”⁴¹.

Concepţia sa aghiografică...

Concluziile ce decurg din analiza devenirii lui Chiril ca aghiograf formează totodată şi o constelaţie de principii definitorii pentru vechea aghiografie în care se înscrie autorul nostru. Viziunea sa aghiografică este teologică prin încadrarea ei printre modalităţile transiterii peste veacuri a darurilor Cincizecimii, iar prin transformarea ei într-un mijloc de povăţuire duhovnicească a cititorilor spre experienţa şi trăirea sfinţilor este profund filocalică.

În prologul *Vieţii Cuviosului Eftimie*, Chiril îl prezintă pe aghiograf drept un mijlocitor între cititor şi experienţa duhovnicească a sfinţilor despre care scrie. Aghiograful este, în viziunea Schitopolitului, ultima verigă dintr-un lanţ duhovnicesc, al cărui început se află în Dumnezeu şi se continuă apoi cu Hristos, cu apostolii, cu mucenicii şi cuvioşii.

„Astfel, deşi e nepătimitor, Dumnezeu nu a socotit nevrednic de Sine să Se facă om pătimitor şi, nemuritor fiind, a primit să Se supună legilor morţii, ca, printr-o astfel de pogorâre iubitoare la noi şi o deşertare de bunăvoie, să ne dăruiască suirea la Sine Însuşi. De aceea, când Şi-a trimis ucenicii pentru mântuirea neamului nostru, a spus: *Mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-i în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh* (Mt. 28, 19). Iar ei, primind această poruncă şi alergând în toată lumea, au propovăduit evlavia cu cuvântul şi cu fapta. [...] Iar după ce s-au lipsit şi de cele de trebuinţă, au răbdat şi moartea cu îndrăzneală, imitând bine prin acestea

⁴¹ B. FLUSIN, *Miracle...*, p. 214.

toate pe Stăpânul. De aici a răsărit lumii cunoştinţa de Dumnezeu. De aici firea omenească s-a luminat şi s-a izbăvit de tirania diavolului. [...] De aici au odrăslit în toate neamurile cetele sfinţilor martiri, ale căror lupte poftind să le imite după prigoană, cei mai mulţi au strălucit ca nişte luminători în vieţuirea monahală.

Aceştia au făcut viaţa lor în stare să poată primi întipărirea virtuţii apostolice, potrivit-li-se acel cuvânt din Scriptură care spune: *Au pribegit în piei de oaie, în piei de capră, lipsiţi, strămtoraţi, suferind rele, vătăcind în pustii şi în munţi şi în peşteri şi în găurile pământului* (Evr. 11, 37-38). Marele nostru Părinte Eftimie s-a făcut părtaş acestei vieţi fără de prihană, pentru că, fiind aferosit lui Dumnezeu încă de prunc şi dorind să urmeze pilda vieţii sfinţilor, s-a arătat bineplăcut lui Dumnezeu şi încercat oamenilor.⁴²

O analiză atentă descoperă în textul de mai sus o adevărată succesiune apostolică a transiterii experienţei duhovniceşti de la o „ceată” duhovnicească la alta, de la o generaţie la următoarea, experienţă sau trăire numită sintetic de Chiril „evlavie”, pe urmele Apostolului Pavel care vorbea de o „taină a evlaviei” (1 Tim. 3, 9). Însă ceea ce are în vedere Chiril prin cuvântul „evlavie” nu se acoperă nicidecum cu cea imagine pe care termenul în cauză o suscită de regulă astăzi în mintea vorbitorilor. Nu la un anumit manierism de viaţă şi exprimare se referă Chiril, nu la o suită de formule siropoase şi comportamente care se vor evlavioase îl duce gândul, ci la sensul biblic, paulin, „tare” al cuvântului. Este vorba de a denumi prin „evlavie” o cunoaştere directă şi personală a lui Dumnezeu din sălăşluirea Lui în noi prin Duhul Sfânt, dobândit sacramental, ascetic şi trăit mistic între coordonatele rigorii dogmatice ortodoxe. Acest din urmă element, rigoarea dogmatică ortodoxă, este indispensabil pentru dobândirea evlaviei şi e atât de intim întrepătruns cu ea, încât cei care nu au credinţa ortodoxă sunt pentru Chiril, nici mai mult, nici mai puţin, decât „neevlavioşi”, iar erezia, o „lipsă de evlavie”.

⁴² VE, *Prologul*.

Plinătatea acestei evlavii, a acestei cunoașteri a lui Dumnezeu o are Hristos, pentru că El Însuși este Dumnezeu, și prin urmare evlavia vine de la El prin ucenicii Săi, apostolii, cărora le-a împărtășit-o treptat, de-a lungul celor trei ani de împreună-viețuire pământească. La Cincizecime, pogorârea Duhului Sfânt peste Biserică a împărtășit ucenicilor plinătatea cunoașterii duhovnicești a lui Hristos într-un fel mai presus de orice cuvânt omenesc sau ingeresc. Biserica păstrează de atunci nucleul de foc al revelației, numit de Sfântul Pavel fie „taina evlaviei” (1 Tîm. 3, 9), fie „taina lui Dumnezeu” (1 Cor. 2, 1), fie „taina lui Hristos” (Ef. 1, 9), expresii care denumesc, din diferite unghiuri, trăirea vie și personală a lui Dumnezeu, „cunoașterea iubirii lui Hristos”, precum și „umplerea de toată plinătatea lui Dumnezeu” (cf. Ef. 3, 19).

Adeșori în Epistolele sale, Apostolul Pavel se roagă pentru ca cititorii săi să ajungă la această cunoaștere a lui Dumnezeu și să fie părtași la viața dumnezeiască a Domnului. În acest context al gândirii Apostolului neamurilor trebuie să situăm și spusa lui Chiril despre „apostolii care au propovăduit evlavia”. Pentru el, împrărierea acestei evlavii este trăirea vieții Stăpânului Hristos și imitarea Lui până la acceptarea sfârșitului martiric. Epocii apostolice i-a urmat cea a martirilor, urmată de epoca monahilor, definiți de Chiril ca doritori să imite luptele mucenicilor. Suprema cunoaștere a lui Dumnezeu și deplina izbăvire de neștiință și de înșelare sunt dobândite, așadar, prin cruce și martiriu, cea mai înaltă formă de asemănare cu Hristos. În acest element martiric vede Chiril noima profundă a ostenețelor monahale, prin care călugărul lucrează asupra propriei sale ființe cu diferitele instrumente ascetice, astfel încât „să poată primi întipărirea virtuții apostolice”, ceea ce, pentru autorul nostru, înseamnă că devine părtaș aceleiași evlavii și virtuți ca apostolii.

Scrierea vieților monahilor sfinți este pentru Chiril o sarcină pentru împlinirea căreia s-a folosit „de silire și de rugăciune”. Silirea omenească, rainic ajutată de har, împreună cu lucrarea duhovnicească a rugăciunii fac ca lucrarea aghiografului să se bucure de o anumită însuflare dumnezeiască rămasă oarecum îmbibată în scriere și care mijlocește cititorului ceva din această evlavie, dincolo de mulțimea informațiilor și detaliilor istorice. De aceea, prima cerință a lui Chiril pentru cititor este „credința neîndoielnică”, aceea care, fiind „început, rădăcină și temelie”, îi va face pe cititori „să-și conducă cugetele la consimțirea cu cele scrise”.

Migala cu care Chiril își alege cuvintele, mai ales în acest prolog foarte atent elaborat, ne îmbie cu o analogie surprinzătoare: aceea dintre „consimțirea” cu un gând păcătos și „consimțirea” cititorilor cu cele scrise de Chiril. În schema, de tradiție sinaită, a dezvoltării gândurilor demonice, momentul consimțirii cu momeala strecurată de draci e premergător împlinirii păcatului cu fapta⁴³. Se pare că tot așa vede lucrurile și Chiril în cazul scrierilor sale: cititorul, dacă are credință, ajunge la con-simțirea cu cele scrise, iar această etapă premerge împlinirii cu fapta și asumării practice a evlaviei desprinse din scrieri. Aghiografii este, așadar, un dascăl al discernerii și al con-simțirii cu cele ale harului, un mistagog, un inițiator al cititorului său în „taina evlaviei”, inițiere mijlocită de scrierea vieții sfinților, în a căror experiență duhovnicească își introduce cititorul dispus la efort ascetic. Adevărata operă aghiografică îl face părtaș pe cititor la evlavia reală și nefalsificată primită de apostoli de la Hristos, propovăduită de ei, pecetluită și mărturisită cu sângele martirilor și, în cele din urmă, câștigată de cuvioși prin luptele lor ascetice.

... și „cealaltă aghiografie”

Precizările din prologul lui Chiril sunt de cea mai mare actualitate pentru Biserică, infiltrată astăzi tot mai mult de o evlavie contrafăcută, de un joc de-a duhovnicia, de o mimată sfințenie care se lasă lesne sesizată datorită exceselor sentimentale, a disocierii de ascetism, a pietismului adogmatic centrat pe el însuși, fără nici cea mai firavă rădăcină în experiența sfinților, transmisă prin acea succesiune apostolică a adevăratei evlavii de care vorbea Chiril. Mai mult și mai grav, aghiografia însăși s-a depărtat, într-o bună parte a ei, de misiunea mijlocirii adevăratei evlavii apostolice, așa cum credea Chiril că e dator să o facă. Această pseudoaghiografie alege calea lipsită de acivie intelectuală și de efort oferită fie de stereotipiile retorice emoționante, ușor de manevrat și cu un efect verificat, fie de sfătoșenia cu iz popular, cu predilecție slavon, autoidentificate cu tradiționalismul, cu ortodoxia și trăirea, dar în același timp exclusiviste și lesne de mișcat spre fanaticism.

⁴³ Cf. ISIHIE SINAITUL, *Capete despre trezvie*, I, 46, FR 4 (1994), pp. 69-70.

E bine ştiut faptul că de pe la sfârşitul primului mileniu creştin, o bună parte din aghiografia ortodoxă a început să caute tot mai mult adecvarea cu schemele gusturilor estetice bizantine, aşa încât partea cu adevărat consistentă şi autentică istoric a *Vieţilor* de sfinţi, precum şi gustul „tainei evlaviei” pe care vechea aghiografie le transmiteau au fost înecate în noianul retoricii emoţionante. Aşa stau lucrurile mai cu seamă din a doua jumătate a secolului al XI-lea, când s-au rescris multe *Vieţi* de sfinţi, apărând un nou stil aghiografic şi modelând totodată un nou gust. Acest nou gen literar s-a standardizat în clişee de exprimare, în matriţe biografice pentru diferitele categorii de sfinţi (martiri, cuvioşi, episcopi etc.), în formule retorice menite să inducă, prin procedee proprii artei literare, anumite emoţii cititorilor, renunţând astfel la ceea ce Chiril şi vechea aghiografie îşi fixaseră ca scop: transmiterea şi iniţierea în adevărata „evlavie apostolică”. Noua aghiografie a plasat în plan secund misiunea ei mistagogică, preferând să încante mintea cititorului prin tehnici literare elaborate şi verificate încă din Antichitate. Succesul facil, de moment, atins fără să pretindă nici un efort de pătrundere din partea cititorului, a fost, de bună seamă, atât de atractiv, încât, după rescrierea în acest stil a *Vieţilor* multor sfinţi mari, vechile *Vieţi*, scrise în stilul clasic al aghiografiei, au fost uitate, iar unele chiar s-au pierdut⁴⁴. Deriva retorică a aghiografiei de acest tip a parcurs cu succes secolele până astăzi, incurajând răspândirea unor apocrife⁴⁵ şi permiţând unor autori improvizaţi în aghiografi performanţa de a scrie cu lux de amănunte *Vieţile* unor sfinţi despre care nu se ştie de fapt nimic, cu excepţia numelui, sau a cătoro unică urmă este astăzi un mormânt datat (eventual), elemente istorice concrete, dar insuficiente, care au declanşat mecanismul automat al scrierii *Vieţii* lor pe baza schemelor deja consfinţite de un uz dus deja până la abuz.

Aghiografia de acest tip îşi merită cu prisosinţă prefixul „pseudo” şi păcătuieşte faţă de pliroma Bisericii cel puţin în două feluri: primul,

⁴⁴ Irénée HAUSHERR, „Biographies Spirituelles”, DS 1, 1645.

⁴⁵ Cum sunt, de exemplu, bine cunoscutele noastre broşurele pline „de folos”, *Visul*, *Epistolia* (căzută din cer!) sau *Talismanul*, adevărate *best-selleruri* ale pangarelor, sau mai puţin cunoscutul astăzi roman duhovnicesc *Varlaam şi Ioasaf*, strecurat sub numele Sfântului Ioan Damaschin, dar fiind în realitate o prelucrare a *Vieţii lui Buddha*.

poate cel mai grav, este că oferă credinciosului spre trăire o literatură, o ficţiune, un univers imaginar construit, ce-i drept, din elemente bisericesti şi elemente istorice reale minime, a căror puşinătate este înghiţită de opulenţa expresiilor înduioşătoare, de mulţimea deraliilor emoţionante stereotipe care, fiind vorba de sfinţi, n-aveau cum să nu fie aşa, de clişeele pe care cititorul pios le aşteaptă inconştient ca să se mângâie la descoperirea lor. Al doilea este consecinţa celui dintâi: întruparea şi asimilarea *dubului* acestui gen literar de către o anumită pătură a fiilor Bisericii, monahi sau mireni, şi identificarea lui cu adevărata evlavie ortodoxă „după Sfinţii Părinţi”, ale cărei principale trăsături sunt caracterul, după caz, bizantino-, slavo- sau românocentric, exclusivismul aprioric faţă de tot ceea ce nu se înscrie în cadrul geografic şi cultural al „centrului”, trăit ca autosuficient, refuzul efortului intelectual în care sunt suspectate că ar germina seminţele îndepărtării de Dumnezeu şi – cum s-ar putea altfel? – ale ereziei. Minciuna anistorică autogenerată de schemele retoricii pseudoaghiografice şi-a atins astfel ţelul: a otrăvit trăirea Bisericii cu o pseudotrăire, cu o pseudoevlavie osificată în manierisme de vorbire şi de purtare, pretinse norme de duhovnicie, model *unic* de viaţă evlavioasă, tip al urmării lui Hristos. Lecţia sobră şi profundă a vechii aghiografii predată în acest volum de Chiril de Schitopolis va avea de înfruntat destule prejudecăţi.

Dar poate că prorocia Sfântului Sava nu a vizat doar aspectul vieţii pământeşti a ucenicului său schitopolitan, ci priveşte şi peste veacuri spre destinul de azi al operei sale.

2. Monahismul scrierilor lui Chiril

Rostul acestui capitol introductiv nu este acela de a face o istorie a monahismului din Palestina, chiar dacă prezintă şi informaţii şi rezultate ale cercetărilor istorice pe această temă, ci de a furniza cititorilor lui Chiril una din cheile ce pot deschide o uşă spre contemplarea orizonturilor mai greu descifrabile ale monahismului palestinian din veacul al VI-lea. Am precizat: „una din cheile”, fiindcă nu pot pretinde nici epuizarea

temelor, nici tratarea exhaustivă a celor abordate, mulţumindu-mă cu semnalarea celor mai semnificative şi cu analiza impusă de limitele unui studiu introductiv. Am vorbit deja despre originile egiptene ale monahismului din ţinutul Schitopolisului. Când tânărul monah de 18 ani, Chiril, a sosit la Ierusalim, a găsit un monahism foarte diversificat ca moduri de viaţă şi organizare, cu o tradiţie ce sintetizase multiple influenţe: egipteană, siriană şi locală, cu o personalitate proprie deja bine definită în raport cu celelalte mari centre monastice ale vremii: Egiptul şi Siria.

Intemeietorii monahismului palestinian sunt socotiţi de tradiţie Sfinţii Ilarion şi Hariton (275-345). Ultimul a întemeiat lavrele Suca, Duca şi Faran, unde va intra şi tânărul ieromonah Eftimie în anul 405.

În veacurile V şi VI, spre care ne este îndreptată atenţia, monahismul din Palestina era grupat în două centre importante: întâi, pustia dintre Ierusalim şi Marea Moartă, dimpreună cu valea Iordanului, iar apoi, zona din jurul cetăţii Gaza. Specificul pustiei palestinienilor a creat condiţii pentru dezvoltarea unor forme variate de viaţă monahală: de la viaţa de obşte până la cea anahoretică. O formă intermediară, specifică Palestinei este *lavra*, în care monahii trăiesc o viaţă semipustnicească, în chilii dispuse la aproximativ 40 de metri una de alta, de-a lungul unor adevărate străzi⁴⁶, întregul ansamblu fiind împrejmuit cu ziduri şi înzestrat cu o biserică, unde se săvârşeau slujbele în comun sâmbăta şi duminica şi la praznice. În lavre, monahii lucrau în chiliile lor şi primeau din partea mănăstirii cele de trebuinţă vieţii. Nu erau primiţi tinerii, ci ei trebuiau să-şi înceapă ucenicia monahală într-o mănăstire cu viaţă de obşte. De aceea, nici Sfântul Eftimie nu-l primeşte în lavra sa pe Sava, ci îl trimite la mănăstirea lui Teoctist. Viaţa într-o lavră presupunea mai multă experienţă monahală şi o anume statură duhovnicească. Cine era acceptat în Lavra Sfântului Sava fie primea o chilie, fie şi-o construia singur, dacă avea bani. Printre cei cu dare de mână care şi-au construit singuri chilia a fost şi Chiril. Aceasta arată că monahii savaiţi nu înţelegeau sărăcia de bunăvoie ca pe o lipsire de orice avere, spre deosebire de cei din Egipt, unde virtutea sărăciei era ținută la mare cinste şi cultivată în mod special. Din *Viaţa Cuviosului Ioan Isihastul* reiese clar că acesta, chiar zăvorât fiind, avea ucenici la Schitopolis, de unde primea danii în

⁴⁶ J. BINNS, *Ascetics...*, pp. 109-110.

mod direct, din care se întreţinea. Marea Lavră, ctitorie a Marelui Sava, avea unele particularităţi printre lavrele Palestinei. Aşa, bunăoară, existau în ea chilii, înţelese ca adevărate schituri în miniatură, având mai multe camere, dependenţele necesare şi o biserică (unele având şi mozaicuri!), în ele trăind doi sau trei monahi sub îndrumarea nemijlocită a unui Bătrân⁴⁷. Slujirile zilnice legate de necesităţile comune (arhondaricul, gătitul pentru vizitatori şi muncitori, coptul pâinii, aprovizionarea etc.) erau asigurate de anumiţi monahi însărcinaţi cu acestea, de regulă pentru un an, după care slujirile în favoarea obştii se schimbau⁴⁸. Pe scurt, sistemul organizatoric al Marii Lavre prezintă elemente de viaţă chinovitică mai numeroase şi mai pronunţate decât vechile lavre palestinienilor.

Pentru ca retragerea cuiva în chilie să fie totală, trebuia fie să fi ajuns la anumite măsuri duhovniceşti, cum e cazul lui Ioan Isihastul, fie ca această retragere să fie un canon primit pentru păcate mari. Primele lavre ctitorite de Sfântul Hariton erau foarte austere, iar Sfântul Eftimie a copiat acest sistem⁴⁹, pe care l-a întâlnit în Lavra Faran. Doar în Marea Lavră construcţiile au început să fie mult mai spaţioase şi viaţa mai complexă⁵⁰, lucru interpretat azi drept motiv al separării unora dintre monahi de Sfântul Sava, şi al întemeierii Noii Lavre în duhul simplităţii de odinioară⁵¹.

Ierusalimul şi împrejurimile dinspre Iordan erau cercetate de mulţimi pestriţe de pelerini veniţi de pretutindeni, iar această diversitate umană se regăseşte şi în cinul monahal: dintre călugării de care vorbeşte Chiril, doar el este palestinian! Această diversificare etnică explică în parte şi tulburările din secolul al VI-lea şi taberele formate între monahi în această zonă a Palestinei.

⁴⁷ Joseph PATRICH, *Sabas, Leader of Palestinian Monasticism. A Comparative Study in Eastern Monasticism, Fourth to Seventh Centuries*, *Dumbarton Oaks Studies* 32, Harvard, 1995, pp. 106-107.

⁴⁸ J. PATRICH, *Sabas, Leader...*, pp. 169-195.

⁴⁹ VE c. 16.

⁵⁰ J. PATRICH, *Sabas, Leader...*, p. 106.

⁵¹ Ipoteză avansată, pe baza interpretării rezultatelor cercetărilor arheologice, de Yizhar HIRSCHFELD, „The Physical Structure of the New Lavra as an Expression of Controversy over the Monastic Lifestyle”, în vol. *The Sabaitic Heritage in the Orthodox Church From the Fifth Century to the Present*, editor J. PATRICH, Leuven, 2001, pp. 344-345.

Deşi Chiril nu aminteşte niciodată de monahii din Gaza, totuşi exista aici, în acel timp, un monahism viu, având puternice legături cu Alexandria şi Egiptul. Sfinţii Varsanufie şi Ioan, faimoşii zăvorâţi, au fost contemporani cu Sfântul Sava şi au dovedit o atitudine mult mai flexibilă faţă de origenism decât confrăţii lor din Marea Lavră⁵².

S-a observat pe bună dreptate că, spre deosebire de Egipt şi Siria, „monahismul palestinian este mai aristocratic”⁵³ datorită obârşiei majoritar orăşeneşti a monahilor, a apropierii de localităţi cu importantă viaţă intelectuală (Cezareea, Schitopolis, Ierusalim, Gaza), a legăturilor strânse cu patriarhul şi, prin el, cu aristocraţia de la curtea imperială bizantină, elemente care îl apropie mai mult de monahismul capadocian. Aceste trăsături, pe care nu ne va fi greu să le recunoaştem în scrierile lui Chiril, sunt în măsură să explice, până la un punct, fermentarea unor idei, unele scoase din scrierile lui Origen, care vor duce la criza origenistă din secolul al VI-lea. Pe de altă parte, condiţiile geografice ale Palestinei favorizau viaţa în comunităţi izolate una de cealaltă, spre deosebire de Egipt, unde singura zonă fertilă este valea Nilului. Pustia Iudeii poate fi locuită pe o arie foarte generoasă, astfel încât comunităţile să fie suficient de izolate una de cealaltă şi să-şi poată configura propria personalitate.

Dincolo de aceste elemente generale, există în scrierile lui Chiril o serie de date privitoare la monahismul palestinian care detaliază modul în care acesta era organizat, spiritul care-l anima, raporturile întreţinute cu ierarhia bisericească, viaţa sa liturgică etc. Această multitudine de detalii risipite în scrierile lui Chiril ne vor îngădui, prin sintetizarea lor, o viziune teologică mai cuprinzătoare asupra monahismului palestinian, care, pe de o parte, a reunit influenţe anterioare lui, iar pe de alta, şi-a pus amprenta în modul cel mai pregnant asupra monahismului bizantin de mai târziu, iar prin el asupra întregului monahism răsăritean. Pentru aceste considerente, cercetarea la care-l invităm în continuare pe cititor este şi o înfăţişare a rădăcinilor monahismului actual şi a duhului care l-a însuflit.

⁵² FR. 11, *Răspunsurile* 600 ş.u.

⁵³ B. FLUSIN, *Miracle...*, pp. 89-91.

*Monahismul scrierilor lui Chiril este ierarhic:
„lucrări felurite, dar Acelaşi Dumnezeu Care le lucrează
pe toate în toţi”⁵⁴*

Principiul ierarhic este prezent în lumea monahală a lui Chiril de Schitopolis în multiple forme. Prima sa expresie, deopotrivă ca evidenţă şi importanţă, e una mai puţin apreciată azi, despre care se vorbeşte tot mai puţin sau deloc: ierarhia duhovnicească sau de factură mistică, nevăzută, tainică. Adică ierarhia măsurilor duhovniceşti, a staturii vârstei în Hristos (cf. Ef. 4, 13) şi a măsurii îmbrăcării omului celui nou prin dezbrăcarea de cel vechi, atinse de fiecare monah prin asceza sa, prin lupta sa duhovnicească şi prin „izbânzile sale monahale”, cum le numeşte Chiril. Dacă hirotonia şi, odată cu ea, un loc în ierarhia instituţională pot fi câştigate prin simonie, prin sforării de culise sau chiar prin răzmeriţă, aşa cum nota Chiril că au făcut-o patriarhii Ierusalimului Teodosie⁵⁵ şi Ioan al III-lea⁵⁶, în ierarhia duhovnicească asemenea metode nu funcţionează, pentru că ea exprimă măsura apropierii personale de Dumnezeu, a *indrăznelii* pe care o ai ca simplu om faţă de El, urmare a unei „vieţi apostolice”, după expresia lui Chiril. Ceea ce are întâietate deplină pentru autorul nostru este această ierarhie a măsurilor duhovniceşti, absolut independente de hirotonie, şi modalităţile în care ea se răsfrânge în viaţa concretă a monahilor şi a Bisericii în genere.

Cititorul lui Chiril va avea o primă întâlnire cu acest principiu al ierarhiei duhovniceşti, cu existenţa şi cu exigenţele ei, când va constata treptele puse de tradiţia monahală înaintea celor care doreau să ajungă călugări. Nu este vorba doar de parcurgerea seacă a așa-zisei perioade de noviciat, practică şi astăzi, ci de urmărirea unui traseu al creşterii interioare apreciată după criterii precise, constând în etape peste care nu se poate sări, marcat de asimilări care cer timp, efort şi răbdare, de transformări lăuntrice câştigate în urma lecţiilor trăite prin proprie experienţă. Concret, vedem că începătorii erau întotdeauna îndrumaţi spre viaţa de obşte, în care urmau să deprindă elementele indispensabile ale vieţuirii

⁵⁴ 1 Cor. 12, 6.

⁵⁵ VE c. 27.

⁵⁶ VS c. 56.

monahale: ascultarea, asceza gradată, rânduiala slujbelor bisericeşti, iar la un nivel mai profund, „păzirea inimii şi lupta împotriva patimilor ascunse”⁵⁷. La nivel practic, monahul începător învaţă în chinovie să se cunoască pe sine însuşi, să-şi cunoască putinţele şi neputinţele, să folosească armele duhovniceşti ale chiliei, meditaţia (μελέτη) şi rugăciunea, să câştige prin experienţă discernământ şi să asimileze duhul ascultării. Abia după ce viaţa chinovitică şi-a împlinit rostul formator, monahul poate aspira la următoarea treaptă de viaţă, cea lavriotă. Pentru a exprima rigurozitatea cu care trebuie urmate aceste etape, Chiril foloseşte adeseori expresii ca: „precizia vieţii monahale” (ἀκριβεια τῆς μοναχικῆς ζωῆς) sau „precizia rânduiei monahale” (ἀκριβεια τοῦ μοναχικοῦ κανόνο), în care el ţine să precizeze că au fost formaţi toţi eroii săi.

Sfântul Sava a adunat în Marea Lavră, la început, pustnicii care vieţuiau prin deşertul Iudeii, dar, pentru formarea începătorilor, a „zidit o chinovie mică în partea de miazănoapte a Lavrei, unde a aşezat bărbaţi adunaţi în ei înşişi şi cu trezvie. Acolo a poruncit să rămână cei ce se lepădau de lume până când vor învăţa Psaltirea, rânduiala cântărilor şi vor fi formaţi în duhul conştiincios monahal”⁵⁸. Nu era suficientă însă parcurgerea mecanică şi exterioristă a acestei etape chinovitice pentru a primi apoi, automat, la plinirea sorocului, o chilie în Lavră. Criteriile fixate de Sfântul Sava erau strict lăuntrice, duhovniceşti, iar urmărirea respectării lor ţinea de povăţuirea harismatică a Marelui Bătrân: „Monahul chilot trebuie să fie plin de discernământ şi râvnitor, luptător, plin de trezvie, înţelept, disciplinat, destoinic să înveţe pe altul, să nu aibă nevoie să fie învăţat, în stare să-şi ţină în frâu toate mădularele trupului şi să-şi păzească mintea fără greşală”⁵⁹. Pentru a le îngădui să treacă la viaţa semipustnicească din Lavră, Sfântul Sava îi verifica pe monahi „dacă au învăţat cu acrivie rânduiala cântărilor, dacă au ajuns în stare să-şi păzească mintea, să-şi curăţească cugetul de amintirea celor din lume şi să se lupte împotriva gândurilor străine, şi doar atunci le dădea chilii în Lavră”⁶⁰.

⁵⁷ VE c. 9.

⁵⁸ VS c. 28, 113, 5-10.

⁵⁹ VS c. 28, 113, 10-14.

⁶⁰ VS c. 28, 113, 16-23.

Acei „bărbaţi adunaţi în ei înşişi şi cu trezvie” din mica chinovie a lui Sava aveau rolul de a-i forma pe începători, de a-i instrui atât cu cuvântul, cât mai ales prin însăşi viaţa lor. Alăturarea unor chinovii pe lângă lavre este mereu întâlnită în Palestina aceluia veac. Sfântul Eftimie îşi trimitea ucenicii tineri în chinovia lui Teoctist, iar după moartea acestuia, îi îndruma la chinovia Cuviosului Gherasim⁶¹. Chiar dacă sistemul chinovitic, cu toate rigorile lui, este prielnic novicilor, totuşi nu e suficient prin el însuşi pentru a asigura acestora înaintarea lăuntrică, pentru că nici aici, în sânul unei mănăstiri, principiul ierarhic nu acţionează automat, ci e nevoie de o verigă prin care ucenicul să se lege de înaintaşa săi şi să moştenească harul şi harismele lor. Această verigă este o persoană, Stareţul, element văzut al prezenţei lui Dumnezeu, care-şi povăţuieşte turma prin viaţa sa şi o „luminează prin cuvânt”⁶². Un element esenţial, aşadar, al înaintării în ierarhia duhovnicească, al creşterii duhovniceşti, este povăţuirea prin cuvânt din partea unui Părinte experimentat şi teofor, care „şi-a biruit patimile trupeşti şi sufleteşti şi nu mai e stăpânit de plăcere şi de slavă deşartă”⁶³. Legătura personală dintre ucenic şi Stareţ descoperă sensul profund duhovnicesc şi hristocentric al ascultării, explicând, la Chiril, putinţa funcţionării ei în sensuri surprinzătoare: întâlnim nu doar ucenici şi călugări care ascultă de Eftimie ori Sava, ci şi patriarhi sau episcopi care fac ascultare de cei doi Cuvioşi. Când ascultarea încetează să mai fie o dăruire şi o primire de Duh, de viaţă dumnezeiască, ea, în cazurile fericite, decade în disciplina pur instituţională.

Trecerea de la o etapă la alta, urcarea treptei duhovniceşti de la chinovie la viaţa pustnicească este descrisă cu mult meşteşug de Chiril în pasajul în care Sfântul Eftimie, cu prilejul obişnuitei sale retrageri anuale din Postul Mare, îl ia la pustie pe tânărul monah chinovit Sava. Acum este ultimul an al vieţii pământeşti a marelui Eftimie, iar Sava să tot aibă în jur de 35 de ani. Nu mai este nici foarte tânăr, nici fără experienţă, şi a sosit vremea ca, după ce s-a pregătit temeinic în obşte vreme de optsprezece ani şi a vieţuit în apropierea mănăstirii alţi cinci, să fie iniţiat într-o formă mai înaltă de monahism: anahoreza. Momentul, așa cum este el

⁶¹ VE c. 8 şi 36.

⁶² VE c. 9, 21, 5.

⁶³ VS c. 39, 129, 22-23.

descrie, dă seama de calităţile scriitoriceşti ale lui Chiril şi de cultura sa, pusă acum în slujba lucrării sale de aghiograf. În capitolul 11 din *Viaţa Sfântului Sava*, ne este redată plecarea acestuia la pustie împreună cu Sfântul Eftimie. Pentru a-l putea deprinde însă cu noile virtuţi pustniceşti şi contemplative, Sfântul Eftimie, „ca un bun antrenor, l-a făcut să înainteze şi l-a dezbrăcat pentru a lucra virtuţi mai înalte”⁶⁴. Terminologia folosită aici de Chiril este cea a gimnasticii antice, iar imaginea ţine de agonistica clasică⁶⁵: antrenorul îşi dezbrăcă elevul şi-l ungea cu ulei peste trupul gol, pregătindu-l pentru luptele atletice. Aşa se face că adeseori găsim povăţuitorul duhovnicesc numit în scrierile bisericeşti „ungător” (ἀλειπτής⁶⁶). La fel şi Sfântul Eftimie îl „dezbracă” pe Sava de ceea ce tânărul credea că este deplinătate a virtuţii sau a vieţii duhovniceşti şi îl pune în faţa unui nou început, cel al vieţii pustniceşti, pentru care virtuţile câştigate în chinovie sunt doar premise, puncte de pornire şi elemente ale siguranţei înaintării în noul spaţiu. Acum „lemnele, fânul şi trestia” ascezei trupeşti şi chinoviale încep să fie convertite în „aurul, argintul şi piatra scumpă” (cf. 1 Cor. 3, 13) a contemplaţiei pustniceşti, iar plecarea lui Sava la pustie reprezintă deopotrivă ultimul rod al unei bune pregătiri şi prima floare a unei vieţi cu totul noi.

Observaţia că Sfântul Eftimie a făcut aceasta „fiindcă a primit înştiinţare de Sus”⁶⁷, adică nu prin conformarea la un soroc atins de Sava, nici la recomandarea vreunui terţ, în virtutea căroră urma să-l „urce” pe Sava în mod automat pe o nouă treaptă de vieţuire, este o foarte importantă precizare. Observaţia – scurtă cum e – relevă condensat şi imparabil ceva din scandalosul care învăluie această tainică ierarhie: urcarea treptelor ei

⁶⁴ VS c. 11, 94, 17-18.

⁶⁵ Paralela dintre viaţa duhovnicească şi luptele atletice începe cu epistolele pauline (1 Cor. 9, 24-26; Gal. 5, 7-8 ş.a.). O interesantă şi edificatoare prezentare a viziunii antice asupra atleticii şi a multiplelor sale implicaţii spirituale în lucrarea Steliei PETECEL, *Agonistica în viaţa spirituală a cetăţii antice*, Ed. Meridiane, Bucureşti, 2002, mai ales pp. 42-53 şi 79-85.

⁶⁶ Articolul ἀλειπτής din G.W.H. LAMPE, *A Patristic Greek Lexicon*, Oxford, 2010, p. 69 nu include decât un citat din CLEMENT ALEXANDRINUL (*Pedagogul* 1, 7, PG 8, 317C), dar în textele ascetice mai târzii, şi în special imnografia închinată Cuvioşilor, termenul abundă.

⁶⁷ VS c. 11, 94, 16.

precum şi ocuparea unui loc într-însa nu se supun niciunei legi, nu pot fi nici stabilite de regulamente, nici constatate pe baza lor, ci se încapăţânează să rămână atributul şi dovada prezenţei şi autorităţii absolute a Duhului Sfânt în Biserica lui Hristos, a lucrării Sale nemijlocite, dezminţire a oricărei tentative omeneşti de „reglementare” şi „legiferare” a vieţii şi harismelor pe care „unul şi Acelaşi Duh le lucrează, împărţind fiecăruia în parte după cum vrea El” (1 Cor. 12, 11).

Vedem la Chiril că monahii care duc o adevărată viaţă duhovnicească nu pot să nu se afle în legătură cu ierarhia bisericească, în cazul Palestinei cu patriarhul Ierusalimului, cadrul oferit de Biserică fiind singurul în care harisma autentică poate creşte şi trăi. De aceea ierarhia tainică, atât de clar prezentată la Chiril, nu e parabisericească, ci ia naştere în condiţiile Bisericii, cu preoţia şi Tainele ei, dovadă fiind permanenţa elementului liturgic-euharistic în viaţa pustnicilor palestinieni, precum şi felul legăturilor unui Eftimie ori Sava cu patriarhii din vremea lor.

În acelaşi timp cu precizarea existenţei ierarhiei duhovniceşti şi a deplinei ei părtăşii la viaţa Bisericii, Chiril atinge şi un aspect mai delicat, dar şi spinos: cel al raporturilor dintre ierarhia duhovnicească, reprezentată de marii Cuvioşi Eftimie şi Sava, şi instituţie. Fără a urmări în mod intenţionat tratarea acestei teme, *Vieţile* scrise de Chiril cuprind relatări din care purced, de la sine, concluzii edificatoare pentru conturarea viziunii tradiţionale asupra acestui subiect. Aşa sunt istorisirile despre ucenicii Marelui Eftimie, care, ajunşi episcopi, i-au urmat poveţele la Sinoadele de la Efes şi Calcedon, ascultarea lor răsfrângând în Biserica întregă simţul ortodox al Stareţului lor harismatic⁶⁸. Aceeaşi armonie între cele două elemente, harisma şi instituţia, reiese din legătura Sfântului Sava cu patriarhii Ilie şi Ioan al III-lea, ucenici ai lui Eftimie, legătură şi mai surprinzătoare întrucât Chiril ne prezintă atât ascultarea lui Sava faţă de patriarhi, cât şi a acestora faţă de Sava⁶⁹. Deşi Ioan era, într-un fel, un uzurpator şi prin păcatul său adusesese pedeapsa secetei asupra poporului, totuşi Sava nu se răzvrăteşte împotriva lui⁷⁰, dar „minunea ploii arată că patriarhul se afla în poziţie de inferioritate:

⁶⁸ VE c. 20 şi 27.

⁶⁹ VS c. 35 şi 36.

⁷⁰ VS c. 67, 168, 18-169, 6.

el cere, iar Sava oferă⁷¹. Astfel, vedem că „ierarhia duhovnicească ştia să-şi exercite autoritatea respectând ierarhia instituţională⁷², rămânând în acelaşi timp fidelă azimutului ei extramundan şi duhovnicesc.

Când urmaşii unui Eftimie ori Sava la conducerea obştilor nu s-au ridicat la măsurile duhovniceşti cerute de poziţia lor în ierarhia monahală *instituţională*, egumenia, a fost rândul celei bisericeşti – patriarhul de Ierusalim, în cazul lui Chiril – să intervină pentru a echilibra lucrurile ieşite din adevărata lor matcă, ceea ce impune concluzia că sporirea intervenţiilor autorităţii bisericeşti precum şi excesul reglementărilor canonice ale vieţii monahale exprimă de fapt intrarea acesteia într-o fază decadentă duhovniceşte, tot mai lipsită de purtătorii autentici ai harismei şi ai autorităţii „de Sus” pe care ea o aduce. Pe de altă parte toate necazurile îndurate de Sfântul Sava din partea ucenicilor neascultători au fost îndulcite de sprijinul şi susţinerea patriarhului de Ierusalim, cu ale cărui intervenţii abia de s-a putut echilibra cât de cât situaţia imposibilă la care se ajunsese, dând astfel Sfântului Sava putinţa să-şi poată păstori fiii rămaşi fideli. La rândul său, Sfântul Sava, trimis la Constantinopol, şi-a folosit faima şi autoritatea duhovnicească pentru a obţine din partea împăraţilor Anastasie şi Iustinian o serie de favoruri pentru patriarhia Ierusalimului, influenţând desfăşurarea evenimentelor bisericeşti în acea epocă de schimbări neaşteptate şi tatonări doctrinare.

Dar Chiril ne mai spune şi că raporturile de acest fel, singurul normal într-o Biserică a iubirii, nu sunt dintre cele care să se întâlnească pretutindeni şi întotdeauna. Aşa, de pildă, patriarhul Teodosie, ajuns pe tron prin crimă şi răzmeriţă, unul din cei mai aprigi duşmani ai Calcedonului, căuta să-l atragă de partea lui pe Eftimie „prin cuvinte amăgitoare”, conştient de greutatea pe care o avea cuvântul unui asemenea Bătrân cuvios. Pe parcursul prăpăstios al drumului de la dominaţia ereticilor (patriarhul Teodosie) la biruinţa ortodoxiei, activitatea specifică harismaticului – rugăciunea – se intensifică: Eftimie pleacă în pustia dintru adânc. Aici Teodosie îi trimite ca mesageri oameni de vază din cinul monahal, crezând că prefăcuta lui duhovnicie l-ar putea câştiga.

⁷¹ B. FLUSIN, *Miracle...*, p. 203.

⁷² B. FLUSIN, *Miracle...*, p. 204.

Dar de cei care încearcă să-şi anexeze ierarhia duhovnicească, s-o subjuge, s-o batjocorească, ea îşi râde la rândul ei şi în felul său: trimişii anti-calcedonianului Teodosie sfârşesc prin a deveni calcedonieni⁷³! În acelaşi registru se înscrie şi întâlnirea pe care patriarhul Anastasie (458-478) dorea s-o aibă cu Eftimie. Patriarhul, deşi se declara susţinător al Calcedonului, nutrea într-ascuns idei monofizite, lucru vădit în 475, când s-a grăbit să anatemizeze Calcedonul la cererea împăratului uzurpator Basiliscos. Cunoscând taina inimii lui, Sfântul Eftimie a refuzat să-l întâlnească⁷⁴, lăsându-i însă patriarhului hotărârea („dacă totuşi porunciţi să veniţi, vă voi primi cu bucurie”). Dar totodată şi-a afirmat libertatea de a pleca apoi de acolo pentru a-şi putea păstra modul de viaţă, în care autoritatea instituţională a lui Anastasie nu mai avea cum să intervină: „Şi dacă vă voi primi, atunci pe toţi îi voi primi, şi nu-mi va mai fi cu putinţă să stau în locul acesta.” Drept urmare, patriarhul a renunţat la dorinţa sa, nevrând să-l întristeze pe Eftimie⁷⁵.

Aceste raporturi dintre autoritatea bisericească instituţională, pe de o parte, şi cea monahală, harismatică, pe de altă parte, care apar şi în alte relatări ale lui Chiril, nu fac decât să ne vorbească despre un monahism matur duhovniceşte, conştient de „îndrăzneala” sa la Dumnezeu, care se trăieşte pe sine ca aparţinând Bisericii, respectând ierarhia, lupţând pentru ortodoxia credinţei şi străduindu-se să-şi păstreze specificul ascetic ca pe mediul în afara căruia îşi pierde sensul de a fi. În acelaşi timp, nu putem să nu observăm că dacă pentru ierarhia instituţională este mult mai uşor să-şi asigure şi demonstreze autoritatea pe temeiul canonicităţii şi al succesiunii apostolice, pentru cea duhovnicească lucrurile stau mai prost, criteriile după care ea se apreciază aparţinând unui spaţiu greu de ferecat într-un sistem, fiind infinit mai lesne uzurpată de cei care par a fi sfinţi, dar nu sunt, ca dovadă succesul rapid de care s-au bucurat învăţătorii origenişti în vremurile lui Chiril.

Duhul autentic bisericesc în care Chiril ştia să rezolve aparenta antinomie harismă-instituţie se vede din faptul că scrisul său rezistă

⁷³ VE c. 27, 44, 3-45, 1-4, pe lângă convertirea acestor trimişi, dintre care doar Gherontie a stăruit în erezie, Eftimie îi convingea şi pe mulţi alţi monahi şi pustnici să accepte Calcedonul.

⁷⁴ VE c. 33, 52, 10.

⁷⁵ VE c. 33, 52, 14-18.

tenaţiei de a da întâietate absolută unuia sau altuia dintre membrii relaţiei, ispită în care, trebuie să recunoaştem, au căzut şi cad destui din urmaşii lui într-ale condeiului, fie anarhizând „harismatic” Biserica până la disoluţia ei structurală, fie rigidizând-o birocratic şi cazon în forme opace Duhului. Soluţia lui Chiril este suplă şi – greu de „prins” în cuvinte cum e – smerită: nu desfigurând chipul şi scoţându-i ochii vom face cu adevărat utile picioarele, nici amputându-le nu vom da un plus de frumuseţe feţei (vezi metafora paulină a trupului din 1 Cor. 12). Aghiograf de modă veche, Chiril nu-şi dăscăleşte cititorii cu adausuri explicative, nu se coboară la reţete, nu invită nici una din părţi, harismă ori instituţie, la cuminenţa inactivă în care „fiecare-şi vede d'ale sale”, nici nu aşază la revoluţie când treburile nu merg după cum ar trebui. El „rezolvă” antinomia... păstrând-o, respectându-i taina şi caracterul nu doar necesar, ci şi constitutiv vieţii normale a acestui trup tainic, cu multe mădulare, care este Biserica. Anihilarea unuia din poli, la fel ca amputarea unui mădular al trupului, handicapează Biserica, o desfigurează, o face să nu mai fie ea însăşi şi de nerecunoscut.

Autoritatea pe care fiecare termen al binomului de care vorbim o are de la Dumnezeu, unii direct de Sus, ceilalţi prin hirotonie, nu e luată niciodată la Chiril ca pretext pentru anihilarea sau compromiterea celeilalte, ci e un dat al Bisericii, şi trebuie luat ca atare, iar adevăraţii oameni ai Bisericii vor şti să trăiască împăcaţi între ei şi să se împace cu amândouă.

Soluţia lui Chiril, aflată în cea mai bună descendenţă nou-testamentară, relevă şi învăluie răspunsul deopotrivă: tocmai când crezi că ai prins dezlegarea, dai peste o situaţie contrară... Toate arată că de fapt răspunsul nu doar că trebuie căutat altundeva (adică în afara disjuncţiei ori-ori) cât mai ales că e simplu: păstrarea antinomieii este păstrarea *sine die* a condiţiilor în care-I place Duhului Sfânt să conducă Biserica, s-o povăţuiască, s-o hrănească, s-o înfăţişeze fără pată sau zbârcitură lui Hristos, iar El, Tatălui (cf. Ef. 5, 27). În afara acestui indefinibil echilibru, scandalos pentru setea raţiunii după definiţii univoce, orice explicaţii devin fie teologie vaticană, fie derapaj spiritualist. Lecţia lui Chiril este de fapt a întregii Tradiţii ortodoxe, care „n-a căutat niciodată să rezolve o ambiguitate ce constituie de fapt una din antinomiile fundamentale

ale existenţei creştine *in statu via*. Tensiunea dintre harismă şi instituţie nu pare să admită vreo soluţie de partea aceasta a eshatonului⁷⁶.

... trezvitor şi isihast

Esenţa trezviei constă în păzirea minţii „de gânduri străine”⁷⁷ pentru păstrarea ei în permanentă legătură cu Duhul Sfânt, iar pentru realizarea practică a unei lucrări atât de subţiri, Părinţii ascetici au descris o seamă de metode practice şi de condiţii pe care trebuie să şi le creeze, să le păstreze şi să le exploateze nevoitorul duhovnicesc. Una dintre aceste condiţii care asigură trezvia şi totodată mediul ei cel mai prielnic este isihia. Chiril cunoaşte aceste lucruri şi introduce treptat în firul povestirii fie învăţături directe despre trezvie şi isihie, fie calificări ale unor persoane ca fiind „iubitoare de isihie” şi „dornice să-şi păzească mintea de împrăştieră”.

Sfântul Eftimie, încă din copilăria petrecută la Melitene, a fost învăţat de dascălii săi Acachie şi Sinodie să vieţuiască „având mintea neîmprăştiată şi inima nerisipită”⁷⁸. Pentru ca această asceză a omului lăuntric să devină o stare permanentă, copilul Eftimie era îndrumat la exersarea trezviei din vreme în vreme, mai ales în timpul slujbelor bisericeşti, răstimpul rămas petrecându-l în citirea şi studierea cărţilor sfinte, în psalmodie şi meditaţie duhovnicească. Încet-încet, starea de trezvie va deveni modul de a fi al lui Eftimie şi deopotrivă o necesitate lăuntrică, pentru a cărei satisfacere dorul de pustie şi de isihie nu putea fi decât expresia căutării unui mediu care să-l ajute la cultivarea mai profundă a trezviei şi a rugăciunii.

Chiril ţine să precizeze că atât Sfântul Eftimie, cât şi Ioan Isihastul au cultivat din copilărie paza minţii şi trezvia, iar destinul lor monahal, al primului de anahoret, al lui Ioan de zăvorât, este prezentat ca o dezvoltare

⁷⁶ Ieromonah Alexander GOLITZIN (din 2011 episcop al Diocezei Bulgare a OCA), *Mistagogia – experienţa lui Dumnezeu în Ortodoxie*, tr. rom. diac. Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 1998, p. 159.

⁷⁷ VE c. 9, 17, 7.

⁷⁸ VE c. 4, 12, 10.

a seminţelor sădite încă din cea mai fragedă tinereţe⁷⁹. Că nu avem de-a face cu nişte locuri comune, cu acea plată stereotipie de redactare cu care ne-a obişnuit un anumit curent aghiografic, o dovedeşte absenţa acestor observaţii în viaţa celorlalţi cinci Cuvioşi. Ca urmare, o concluzie practică se desprinde: cu cât lucrarea ascetică a trezviei şi a păzirii minţii este deprinsă mai devreme – din copilărie ar fi ideal! – cu atât ea se înstăpâneşte în om şi-l predispune la o viaţă duhovnicească de excepţie.

Spre deosebire de Eftimie, Sava intră de mic într-o mănăstire din ţinutul său, unde are parte doar de o povăţuire tipiconală, exterioară, deprinzând „Psaltirea şi celelalte rânduieli ale vieţii chinovitice”⁸⁰. Lucrul ne este spus de Chiril pe ocolite şi cu delicateţe atunci când arată că, după ce tânărul Sava a biruit o ispită „printr-un gând mai bun”⁸¹, a început să treacă de la simpla asceză trupească la acea înfrânare „care taie gândurile rele”. Cu mintea ascuţită şi luminat de Duhul Sfânt, Sava a ajuns singur – după cât timp? – să practice acelaşi tip de asceză lăuntrică în care Eftimie fusese instruit încă de mic. Chiril, spre deosebire de înclinaţia spre roz a altor aghiografi, nu prezintă idilic lucrurile, chiar dacă felul în care le descrie mai degrabă invită cititorul la o reflecţie din care singur să tragă concluziile decât să le aştepte de-a gata de la autor, mai ales când acestea nu-s măgulitoare.

Odată cu înaintarea istorisirii, Chiril dezvoltă noţiunile esenţiale de trezvie şi isihie. Sfântul Eftimie îşi învaţă ucenicii încă de la început că „trebuie ca în toată vremea să avem trezvie şi să priveghem”⁸² – iar ca elemente ajutătoare ale lucrării trezviei, le vorbeşte despre tăierea vocii, ascultare, smerită cugetare, gândul la moarte, dorirea împărăţiei cerurilor. Deşi circumstanţiale, povăţuirile duhovniceşti şi cateheza monahală din opera lui Chiril sunt unitare prin orientarea lor spre o viaţă lăuntrică, de luptă cu gândurile şi, prin ele, cu duhurile necurate. Acest ultim aspect se cuvine detaliat: trezvia şi „rugăciunea minţii” (κατὰ νοῦν)⁸³ sunt cele mai redutabile arme împotriva diavolului, dacă nu singurele, şi de aceea Chiril ţine să precizeze că misiunea lui Sava, după ce şi-a curăţit în pustie

⁷⁹ VI c. 2, 202, 8-9.

⁸⁰ VS c. 2, 88, 1.

⁸¹ VS c. 3, 89, 1, 5-6.

⁸² VE c. 9, 17, 9-10.

⁸³ VS c. 23, 107, 12.

sufletul, a fost să-i înveţe trezvia pe pustnicii care nu cunoşteau decât nevoinţa grosieră şi trupească, fiind „covârşiţi de gânduri rele”⁸⁴. Pentru că după cum în lumea fizică există obiectele materiale, tot aşa în lumea inteligibilă, în spaţiul minţii, există gândurile, realităţi la fel de concrete de care se folosesc diavolii pentru război. Prin trezvie şi rugăciune a minţii monahul ajunge tot „numai ochi”, aşa cum sunt heruvimii.

Tema trezviei minţii îi dă prilej lui Chiril să intre şi în domeniul antropologiei ascetice şi filocalice. Pentru că lupta duhovnicească are multe capcane, iar cine nu le vede cade într-însele, ascetul are nevoie de „un ochi al sufletului neadormit, spre păzirea sa, ca unul ce umblă pururea în mijlocul curselor”⁸⁵. Iar acest ochi al sufletului, ţine să precizeze Chiril, se curăţă grăind cu Dumnezeu în isihie, pentru a reflecta apoi, „cu faţa descoperită, slava Domnului”⁸⁶. Toată lupta duhovnicească este deci această curăţire a minţii de „gânduri străine”⁸⁷, astfel încât omul lăuntric să poată primi şi contempla neîmpiedicat slava veşnică a lui Dumnezeu, pe care apoi o reflectă, o răspândeşte şi în lume. Această biruinţă – notează Chiril – este cea care l-a făcut pe Sfântul Sava mai presus de vrăjmaşii nevăzuţi şi l-a uns ca povăţuitor duhovnicesc. De reţinut faptul că primii săi ucenici sunt pustnici din împrejurimi, incapabili, sau pur şi simplu neînvăţaţi, să-şi păzească mintea, să lucreze trezvia, să se cureţe de gânduri şi să ajungă la Dumnezeu. Chiril e din nou realist şi vorbeşte de stări amare de lucruri, din păcate nici azi asfinţite. Dacă Dumnezeu ridică un sfânt, ca Eftimie ori Sava, o face şi pentru a reinvia prin el tradiţia niptică a monahismului, pentru a redefini, în condiţii istorice şi geografice noi, unul şi acelaşi etern scop al monahului: curăţirea inimii şi vederea lui Dumnezeu într-o slavă, în afara căruia monahismului nu-i rămâne decât un destin pământesc, mult prea pământesc pentru a-şi merita supranumele de „chip îngeresc”.

Chiril nu-şi face şi nu ne face iluzii cu privire la putinţa şi, mai ales, la *voinţa* de asimilare de către oricine a acestei linii duhovniceşti trezvitoare. De aceea nu ne cruţă sensibilităţile, pudorile şi nici

⁸⁴ VS c. 16, 99, 14.

⁸⁵ VE c. 19, 32, 1-3.

⁸⁶ VS c. 16.

⁸⁷ VE c. 9, 17, 7.

„îndreptăţita mândrie de a fi ortodox“, ci ne înfăţişează câteva cazuri de monahi, care, nelucrând trezvia, şi-au crezut minţii lor, au plecat urechea la suşotelile dracilor, s-au încrezut în isteţimea proprie dispreţuind ascultarea de Stareţul lor teofor, socotindu-l insuficient de învăţat⁸⁸. Toţi aceştia, mostre ale abandonării lucrării ascetice a trezviei, ilustrează tipul de monah ratat, generator al unui monahism grobian lipsit de Dumnezeu. În această categorie dezolantă vom vedea că trebuie să-i încadrăm şi pe monahii așa-zii origenişti care i-au făcut zile grele lui Sava şi care s-au conturat treptat în obştea Marii Lavre ca o grupare ce refuza autoritatea şi povăţuirea – desigur, niptică! – a Marelui Bătrân.

În ce priveşte „isihia“, asistăm la Chiril la o adevărată specializare terminologică a cuvântului care, introdus treptat şi cu măiestrie de autor, ajunge un adevărat *terminus technicus*. Eftimie este numit φιλήσοχος⁸⁹ („iubitor de isihie“), ca şi Sava⁹⁰ de altfel, şi amândoi ard lăuntric după „grăirea cu Dumnezeu în isihie prin rugăciune“ care-i mână adesea în locuri tot mai greu de ajuns, unde să se poată „linişti“ (ήσυχάζειν). Acest din urmă verb vine să înfăţişeze, sintetic, întreaga lucrare lăuntrică a monahului şi evidenţiază faptul că „retragerea la linişte“ este o strămutare a activităţii monahului în planul mai subţire al duhului. De aceea monahismul pe care-l descrie Chiril este esenţialmente trezvitor şi isihast, isihia trezvitoare fiind izvorul de forţă duhovnicească în a cărei energie Sfântul Sava, de pildă, a ctitorit atâtea mănăstiri şi s-a putut implica şi în viaţa Bisericii.

Stăruirea în această lucrare lăuntrică, va spune peste 800 de ani Sfântul Grigorie Palama, este foarte ostenitoare, şi de aceea mulţi abandonează calea pieptişă a pustniciei isihaste. Dar asta nu înseamnă şi abandonarea trezviei şi a căutării isihiei ca mediu propriu vieţuirii monahale. Ştia şi Sfântul Eftimie aceste lucruri şi de aceea, când alege locul pentru a-şi zidi lavra, isihia zonei este un criteriu de primă importanţă⁹¹.

De aceea trezvia, isihia şi povăţuirea unui Stareţ înaintat în ceea ce am numit ierarhie nevăzută reprezintă pentru Chiril condiţiile reuşitei monahale, a „izbânzilor în luptele duhovniceşti“, a biruinţei asupra nevăzuţilor

⁸⁸ Chiril 103, 26.

⁸⁹ Chiril 90, 24.

⁹⁰ VS c. 6.

⁹¹ VE c. 14.

vrăjmaşi şi a realizării menirii îngereşti a monahului. Atât trezvia, cât şi isihia au trepte şi măsuri în largul cărora fiecare se poate avânta potrivit cu propria statură şi cu povăţuirea primită. Fiindcă dacă există şi în lumea virtuţilor monahale o ierarhie, atunci în fruntea ei Chiril nu ezită să pună ascultarea⁹².

Un monahism liturgic

Etaplele devenirii monahale descrise de Chiril încep cu viaţa chinovitică, în care tânărul ucenic deprinde „dumnezeiasca slujbă a rânduielii bisericesti“⁹³ şi „a cântărilor“⁹⁴, fiind deopotrivă învăţat „să-şi păzească mintea, să-şi curăţească cugetul de amintirea celor din lume şi să se lupte împotriva gândurilor străine“⁹⁵. Astfel că formarea monahală pe care o întâlnim la Chiril uneşte, încă din perioada de noviciat, viaţa liturgică cu lucrarea lăuntrică a trezviei, acest fel de formare orientându-l pe monah spre trăirea miezului duhovnicesc al slujbelor: prezenţa lui Dumnezeu Însuşi, pe Care monahul învaţă să-L întâlnească⁹⁶.

Cu toate că scrierile lui Chiril au ca subiect vieţile unor pustnici, totuşi elementul liturgic este omniprezent, arătând, încă o dată, caracterul profund bisericesc al monahismului şi al misticii palestinieni şi sauite. În afara chinoviilor cu slujbă zilnică, viaţa semipustnicească din lavre era marcată liturgic de săvârşirea în comun a slujbelor duminică şi la praznice, iar un iubitor de isihie ca Eftimie venea duminică la mănăstirea lui Teoctist pentru a sluji împreună Liturghia⁹⁷. În Marea Lavră, de exemplu, cincisprezece dintre chiliile vastului ansamblu monahal aveau şi o mică biserică⁹⁸, unde monahii îşi puteau săvârşi Liturghia peste săptămână, iar cei retraşi în pustia cea mai neumblată, ca Sfinţii Eftimie şi

⁹² VE c. 18.

⁹³ VE c. 4, 12, 9-10.

⁹⁴ VS c. 28, 113, 16.

⁹⁵ VS c. 28, 113, 19.

⁹⁶ VE c. 4, 12, 9-17.

⁹⁷ Descrierea detaliată a vieţii liturgice în lavrele palestinieni la J. PATRICH, *Sabas, Leader of Palestinian Monasticism...*, pp. 229-253.

⁹⁸ Cercetarea arheologică a chiliilor Marii Lavre a fost făcută de J. Patrich, iar o parte din rezultate publicate în J. PATRICH, *Archeological Survey in Judea and Samaria – Map of Deir Mar Saba (190/7)*, Ierusalim, 1994, pp. 105-175.

Sava, se îngrijeau întotdeauna să aibă şi un mic altar pe care să poată săvârşi duminica Sfânta Liturghie⁹⁹, iar pustnicii care se nevoiau în preajmă veneau şi ei de primeau Sfintele Taine din mâinile lor. Chiar şi monahii fugiţi din Marea Lavră şi stabiliţi în apropiere de Tecoa, „neavând nici biserică, nici conducător, mergeau la biserica din Tecoa, închinată Prorocului Amos, de se împărtăşeau duminică”¹⁰⁰.

Nici măcar zăvorărea – această formă extremă şi atât de puţin înţeleasă a fugii de lume în vederea trăirii cu Dumnezeu – nu omite elementul liturgic, chiar dacă îl esenţializează în duh pustnicesc. Astfel, Chiril ne vorbeşte în *Viaţa Cuviosului Ioan* despre această formă mai puţin întâlnită de vieţuire. Avva Ioan, câştigând aprecierea Sfântului Sava, primeşte de la el o chilie, în care, mai târziu, s-a zăvorât pentru următorii 47 de ani. Chilia sa a fost cercetată şi reconstituită de arheologi, care au arătat că, pe lângă camera de dormit şi dependinţe, această chilie sau *isihastirion* avea la ultimul nivel un paraclis, unde Cuviosul Ioan săvârşea Sfânta Liturghie¹⁰¹.

Fuga de hirotonie pe care o găsim la eroii lui Chiril nu e aşadar fuga de Liturghie şi, cu atât mai puţin, fuga de împărtăşirea cu Sfintele Taine. Acest aspect reiese limpede dintr-o seamă de întâmplări în care atât importanţa împărtăşirii, cât şi frecvenţa ei sunt deopotrivă subliniate.

Martore ale unei spiritualităţi euharistice cu care suntem mai puţin obişnuiţi, *Vieţile pustnicilor Palestinei* vorbesc dezinvolt despre necesitatea împărtăşirii dese chiar şi a mirenilor¹⁰² şi ne lasă să pricepem că nu se puneau problema vreunei condiţionări a Euharistiei de spovedanie. Singurele cerinţe explicit formulate de Chiril sunt cercetarea de sine, pe care şi-o face fiecare, şi ortodoxia credinţei, de la care nici măcar iubirea de oameni a lui Dumnezeu nu poate face pogorământ, fapt arătat în vedenia Sfântului Sava din capitoul 38 al *Vieţii* sale, unde i se spune să nu dea Sfintele Taine ereticilor, sau în episodul în care Avva Ioan Isihastul este vizitat de un monofizit despre care Bătrânul a spus: „Cu adevărat, nu-l voi binecuvânta pe acesta până când nu se va depărta de

⁹⁹ VE c. 11, c 32; VS c. 37.

¹⁰⁰ VS c. 36.

¹⁰¹ VI c. 19.

¹⁰² VE c. 57.

cugetarea schismaticilor şi nu va mărturisi că vine în comuniune cu Biserica Sobornicească. Auzind aceste cuvinte, acela s-a mirat de harisma străvederii Bătrânului şi, preschimbându-se din pricina minunii, a primit cu multă încredinţare să vină în comuniune cu Biserica Sobornicească. Atunci Bătrânul l-a binecuvântat şi, după ce l-a ridicat, i-a dat lui primul Preacuratele Taine, alungând toată îndoiala din inima lui”¹⁰³, imediat ce acesta a renunţat la rătăcirea lui monofizită.

Din acestea şi din altele pe care cititorul însuşi le va descoperi respiră un duh al buneii îndrăzneli, al încrederii în dragostea lui Dumnezeu, al credinţei că Sfintele Taine ni s-au dat pentru noi şi pentru a noastră mântuire, al dependenţei vieţii creştineşti şi duhovniceşti de împărtăşirea regulată şi cu dreaptă credinţă. Rezervele noastre faţă de aceste realităţi descrise de Chiril se explică mai puţin prin sporul de smerenie pe care noi, cei de azi, l-am avea faţă de contemporanii lui Eftimie ori Sava, şi mai mult prin acel tip de evlavie deformată la care am mai avut prilejul să ne referim, cu care s-au luptat toţi sfinţii înnoitori ai vieţii duhovniceşti din ultimii o mie de ani, de la Sfântul Simeon Noul Teolog şi Cuviosul Nicodim Aghioritul, până, mai aproape de noi, la Gheron Iosif Isihastul, Părintele Sofronie Saharov sau Arhimandritul Emilianos Simonopetritul.

Vedem în *Vieţile* scrise de Chiril că împărtăşirea deasă nu înseamnă nici o împărtăşire făcută oricum, nici fără pregătire, aspect detaliat într-o adevărată cateheză liturgică ținută de Sfântul Eftimie ucenicilor săi, unde se exprimă iarăşi strânsa legătură dintre paza inimii, trezvie şi împărtăşire. Sfântul Eftimie își dorește ucenici maturi, care să se cunoască pe ei înșiși, să știe să lucreze pocăința trăind cu adevărat înaintea Dumnezeului celui viu și fiind priviți de El, iar învățătura lui este curajoasă și, într-un fel, riscantă, pentru că urmărește să facă din conștiința fiecăruia propriul său judecător, în timp ce el, ca povățuitor, trebuie să se micșoreze, lăsându-L pe Hristos să crească în ucenic (cf. In. 3, 30): „Pentru că eu sunt om la fel de pătimăș ca și voi și nu cunosc cele făcute și gândite de fiecare dintre voi, spun și mărturisesc în Domnul că dacă cineva s-a întinat prin lăcomia pântecelui sau prin consimțirea cu gânduri rușinoase, dacă cineva a fost omorât de ură sau de ținerea de minte a răului, dacă cineva a fost

¹⁰³ VI c. 23.

tulburat de pizmă sau de mânia, dacă cineva a fost stăpânit de mândrie și de lăudăroșenie, să nu îndrăznească să se apropie de acest foc dumnezeiesc și neîntinat înainte ca, spălându-se prin pocăința potrivită, să se curețe pe sine *de toată întinărirea trupului și a duhului* (2 Cor. 7, 1) [...] Așadar, toți câți sunteți încurajați de propria conștiință *apropiați-vă de El și vă luminați și fețele voastre să nu se rușineze* (Ps. 33, 6).¹⁰⁴ Dar poate tocmai pentru că e primejdios să ai ucenici maturi, istoria ne arată că această linie a vechii spiritualități monastice a fost, nu de puține ori, abandonată în favoarea unui legalism uscat și neroditor, paravan ideal atât al imposturii, cât și al aparențelor.

3. Contextul istoric bisericesc

Viețile pustnicilor Palestinei s-au suprapus cu evenimente bisericești complexe și importante, ale căror ecouri răsună în tot *corpusul cyrillianum*. Este vorba cu precădere de marile Sinoade III, IV și V Ecumenice, a căror problematică teologică și ai căror protagoniști erau bine cunoscuți cititorilor de atunci ai lui Chiril, dar care pentru lectorul de azi sunt numai niște file de manual, mai mult sau mai puțin plicticos redactat. Că lucrurile nu stau deloc așa, ne va convinge însăși scrierea lui Chiril, pentru a cărei bună situare în tumultuosul context bisericesc, dogmatic și politic al epocii se impun câteva detalieri de istorie bisericească¹⁰⁵.

Al III-lea Sinod Ecumenic de la Efes (331) s-a întrunit pentru discutarea problemelor teologice pe care le puneau unele formulări noi

¹⁰⁴ VE c. 29.

¹⁰⁵ În prezentarea evenimentelor istorice urmăm strădaniei de depășire a abordării lor scolastic-triumfaliste din vechile manuale, împărtășind perspectiva profesorului Vlasie FIDAS (n. 1936), de la Facultatea de Teologie din Atena (*Εκκλησιαστική Ιστορία*, vol. 1, Atena, 2002, pp. 597-726), și liniile de interpretare din ampla sinteză a diac. Ioan I. Ică jr. cu titlul „Sfântul Isaac Sirul necunoscutul” (studiu introductiv la: *Isaac Sirul – cuvinte către singuratici*, partea a II-a, tr. diac. Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 2003, pp. 35-39), ambele fiind viziuni racordate cu cercetarea recentă și interpretarea obiectivă a izvoarelor.

întrebuințate de Nestorie, patriarh al Constantinopolului din 328, precum și a tulburărilor declanșate de aceste formulări, care păreau creștinilor din capitală un lucru foarte nou. Este vorba, în principal, de termenul „Născătoare de Dumnezeu”, pe care Nestorie a refuzat să-l mai folosească în cult, în ciuda vechimii sale, înlocuindu-l cu termeni precum „Născătoare de Hristos” sau „Născătoare de om”. Nestorie se născuse în Orient și fusese educat în Antiohia, una dintre caracteristicile acestei școli fiind promovarea în hristologie a unei viziuni de factură aristotelică și a unei distincții radicale între natura divină și cea umană pe temeiul absolutei transcendențe divine. Această viziune a fost dezvoltată mai ales de Teodor de Mopsuestia, dascălul lui Nestorie, nume reprezentativ pentru școala teologică din Antiohia prin numeroasele sale scrieri exegetice și teologice.

La început, Nestorie s-a arătat un înfocat luptător împotriva arianismului: „Dă-mi, împărate, pământul curat de eretici, și eu îți voi da în schimb cerul. Supune-mi-i pe toți ereticii, iar eu îți voi supune perșii” – spunea el în prima sa predică de la întronizare, adresându-se împăratului Teodosie al II-lea¹⁰⁶. În această înfocare a sa, el socotea că trebuie să accentueze separația dintre firea omenească a lui Hristos și cea dumnezeiască până într-acolo încât să afirme că în Hristos sunt două persoane sau ipostasuri: cel veșnic, al Fiului lui Dumnezeu, și cel omenesc, al lui Hristos, și de aceea Fecioara Maria nu poate fi numită „Născătoare de Dumnezeu”, ci cel mult „de Hristos”. Aceste păreri ale lui Nestorie se datorau radicalizării eretice, viziunii ortodoxe antiohiene în care el se formase, accentuând foarte mult deosebirea dintre firele dumnezeiască și omenească. Reacția a venit din partea poporului, care a ripostat foarte prompt împotriva patriarhului. Vestea conflictului a ajuns până la monahii din Egipt, determinându-l pe Sfântul Chiril al Alexandriei să se implice teologic și să-l acuze pe Nestorie de adopțianism, pentru că vorbea de „doi fii în Hristos” pe baza diviziunii sale între două persoane separate (persoana umană a lui Iisus și persoana divină a Fiului lui Dumnezeu). În scrierile sale antinestoriene, Sfântul Chiril al Alexandriei

¹⁰⁶ SOCRATE, *Istoria bisericească*, I, VII, XXIX, PG 67, 801. Citat și de Sf. NECTARIE, mitropolit de Pentapoleos, *Αι Οίκουμενικαί Σύνοδοι. Περί τῶν ἁγίων εἰκόνων*, Ed. Rigopoulou, Tesalonic, 1972, p. 118.

exprimă viziunea teologică alexandrină, iar una din formulele sale avea să devină sâmbânţa unui scandal şi a unei schisme care nu s-au stins nici astăzi, făcând să curgă valuri de mărturisiri şi anateme.

Pentru a exprima unitatea persoanei lui Hristos, Chiril foloseşte expresia „o singură fire întrupată a lui Dumnezeu-Cuvântul”. În această expresie, termenul „fire” are pentru Chiril înţelesul de persoană sau ipostas. Dar pentru teologii antiohieni şi orientali, el exprima mai mult ideea de natură. De aceea, Nestorie şi orientalii îl acuzau pe Chiril de monofizitism, adică de absorbţia naturii umane în cea dumnezeiască, şi de apolinarism, întrucât această formulă fusese folosită şi de Apolinarie. Din confuziile lingvistice generate de această formulare chiriliană, ambiguă şi nedesăvârşită terminologic, s-au născut aproape toate schismele şi ereziile de până astăzi din Orientul creştin, deoarece la Sinodul al III-lea Ecumenic, Sfântul Chiril şi-a impus punctul de vedere alexandrin fără a aştepta sosirea la discuţii a episcopilor orientali, conduşi de Ioan al Antiohiei. Forţând lucrurile pentru ca sinodul să-i accepte anatematismele, Sfântul Chiril a făcut ca din hotărârile acestui sinod să lipsească elementele de teologie antiohiană care ar fi echilibrat formula dogmatică a Sinodului, astfel încât să poată fi acceptat şi de răsăriteni. Dar atitudinea exclusivistă a alexandrinilor în 431, la Efes, a dus la respingerea Sinodului în Răsărit. Conştiinţa de gravitatea situaţiei, Sfântul Chiril al Alexandriei şi Ioan al Antiohiei au întreprins încercări pentru remedierea schismei, aşa încât în 433, cei doi au putut semna o formulă hristologică de unire, compusă de Teodoret al Cyrului, pe care Chiril de Schitopolis o aminteşte în *Viaţa lui Eftimie* numind-o „prima unire” (VE c. 20). Această formulă însă n-a fost agreată de extremişti celor două tabere, în care va mocni scânteia discordiei până când, în Constantinopol, Eutihie începe să propovăduiască ceea ce credea el că este antinestorianism.

Stareţ al unei mari mănăstiri din capitala imperiului, Eutihie începe, prin 447, să exprime public ideile partizanilor lui Chiril nemulţumiţi de formula de unire din 433. Învăţătura lui Eutihie, opusă simetric nestorianismului, se definea ca o accentuare excesivă a prezenţei şi a lucrării naturii dumnezeieşti în detrimentul celei umane în persoana lui Hristos. El dădea o interpretare literală a formulei chiriliene amintite, care, aşa cum era exprimată, suferea de o neclaritate

terminologică. Absolutizând expresia „o singură fire întrupată”, Eutihie a ajuns să susţină că în Hristos nu mai există decât o singură fire în înţelesul de natură. Cu alte cuvinte, natura umană a fost absorbită în cea dumnezeiască, iar Hristos nu mai are decât una singură. De aici şi numele de monofizitism dat noii erezii, a cărei expresie lingvistică se află în formula „*din două firi*”, având înţelesul că unica fire a lui Hristos pe care o are după întrupare, şi de care ar fi vorbit Sfântul Chiril, provine *din* cele două firi, dumnezeiască şi omenească.

Confuzia pleca de la faptul că, pentru Chiril, termenul de „fire” are înţelesul de persoană sau ipostas, în timp ce Eutihie şi susţinătorii lui alexandrinii îl luau în înţelesul de natură¹⁰⁷. Eutihie susţinea un monofizitism radical, care provenea din interpretarea fundamentalistă a formulării Sfântului Chiril, acuzând formula de unire din 433 drept un compromis nestorian. Această poziţie şi-a găsit repede susţinători în Egipt, Siria şi Palestina, iar tulburările au dus la necesitatea unui nou sinod ecumenic. Prima tentativă a avut loc în 449, la Efes („sinodul tâlhăresc”), unde patriarhul Dioscor al Alexandriei l-a reabilitat pe Eutihie, deus între timp la Constantinopol, refuzând să accepte *Tomosul* papei Leon cel Mare, în care expunea învăţătura ortodoxă despre cele două firi ale Mântuitorului folosind terminologia teologică apuseană agreată de antiohieni. La Efes, patriarhul Flavian a fost deus, iar Teodoret al Cyrului şi Ibas de Edesa au fost condamnaţi ca nestoriani. Acest din urmă amănunt este important pentru înţelegerea schismelor care s-au produs un secol mai târziu, cu ocazia condamnării celor „Trei Capitale”.

Hotărârile acestui sinod, numit „tâlhăresc” din cauza brutalităţilor din timpul lui, au produs un mare haos în Biserică, aşa încât, după moartea lui Teodosie II, noua pereche imperială, Marcian şi Pulheria, a convocat al IV-lea Sinod Ecumenic, ţinut între 8 şi 25 octombrie 451, la Calcedon. *Orosul* dogmatic al acestui sinod precizează că Domnul

¹⁰⁷ Cercetarea teologică a evidenţiat carenţele vocabularului Sfântului Chiril, inconstant în folosirea termenilor teologici, lucru datorat atât precarităţii educaţiei sale filosofice, cât şi caracterului mai mult popular, nu polemic, al majorităţii scrierilor sale, pe care se întemeiau teologic monofiziţii (cf. F.-X. MURPHY et P. SHERWOOD, *Constantinople II et III*, Ed. Orante, Paris, 1974, pp. 40-41; V. FIDAS, *Εκκλησιαστική Ιστορία*, pp. 616-620).

nostru Iisus Hristos S-a născut din veci din Tatăl, iar în zilele mai de pe urmă din Fecioara Maria, Născătoarea de Dumnezeu, fiind cunoscut *în două firi*, în chip neamestecat și neschimbat, neîmpărțit și nedespărțit, firile păstrându-și fiecare însușirile proprii, întâlnindu-se într-o singură persoană sau ipostas. De atunci s-a încercat, în vederea reconcilierii, fie „echivalarea celor două formule”¹⁰⁸, fie cuprinderea ambelor într-o definiție dogmatică sintetică¹⁰⁹, dar întotdeauna tentativele s-au lovit de opoziția rigoriștilor fiecărei părți¹¹⁰. În plus, Sinodul de la Calcedon nu a mai confirmat anatematismele lui Chiril împotriva lui Nestorie, care fuseseră aprobate în 431 la Sinodul III Ecumenic de la Efes, dar la care renunțase însuși Chiril în 433, ci a declarat ca ortodoxe și obligatorii doar *Epistola a II-a* a lui Chiril către Nestorie și *Formula de Unire* din 433. Toate acestea au fost considerate de necalcedonieni drept o recunoaștere a învățăturii lui Nestorie și trădare a hotărârilor Sinodului III Ecumenic, neînțelegând nici posibilitatea nuanțărilor și adausurilor ulterioare, nici necesitatea lor pentru depășirea crizelor teologice datorate noilor erezii.

De aceea această exprimare însă a fost înțeleasă de adepții extremiști ai Sfântului Chiril drept o trădare a formulei chiriliene echivoce „o singură fire întrupată” și exprimând o învățătură criptonestoriană, mai ales că Sinodul al IV-lea i-a reabilitat pe Teodor al Mopsuestiei, Teodoret al Cyrului și Ibas de Edesa, corifei ai școlii antiohiene. Acum s-a radicalizat și vechea opoziție dintre tradiția alexandrină și cea antiohiană, atât pe plan teologic, cât și în planul structurilor ierarhice bisericești, întrucât în deceniile următoare Sinodului al IV-lea asistăm la formarea treptată a unei ierarhii

¹⁰⁸ Arhimandrit Timotei SEVICIU (acum arhiepiscopul Aradului), *Doctrina bristolologică a Sfântului Chiril al Alexandriei în lumina tendințelor de apropiere dintre Biserica Ortodoxă și Vechile Biserici Orientale*, (teză de doctorat), Timișoara, 1973, mai ales cap. VII privitor la „problema aflării unei formule de concordie” care se izbește, arată autorul, de faptul că „Biserica Ortodoxă, pe de o parte, nu îngăduie renunțarea la ceva din ale sale, Bisericile Vechi Orientale obiectând terminologia folosită și invocând propria tradiție” (pp. 109-115).

¹⁰⁹ În acest sens, Pr. Prof. Dumitru STĂNILOAE a propus o definiție dogmatică sintetică de mare subțirime terminologică, foarte echilibrată și perfect ortodoxă în studiul său „Posibilitatea reconcilierii dogmatice dintre Biserica Ortodoxă și Vechile Biserici Orientale”, în *Orthodoxia*, XVII (1965), nr. 1, pp. 26-27.

¹¹⁰ Pr. D. STĂNILOAE, „Posibilitatea reconcilierii...”, p. 16 sq.

monofizite, iar scrierile lui Chiril de Schitopolis conțin multe referiri la evenimentele din Palestina legate de Sinoadele III, IV și V Ecumenice.

Reacția alexandrină față de Sinodul IV Ecumenic a fost foarte violentă. La Ierusalim, patriarhul Iuvenalie a fost înlăturat de monofizitul Teodosie, care, vreme de 20 de luni, a ocupat tronul patriarhal din Sfânta Cetate, încercând să-l câștige de partea sa și pe Sfântul Eftimie, rămas printre pușinii apărători ai Calcedonului¹¹¹. În timpul domniei lui Leon I (457-474), urmașul la tron al lui Marcian, autoritatea Calcedonului pare să se consolideze, dar odată cu moartea lui, mulți dintre cei care aveau simpatii monofizite și le-au dat pe față atunci când conjunctura politică imperială a permis acest lucru. Astfel că patriarhul Anastasie al Ierusalimului (458-478), de care pomenește adeseori Chiril de Schitopolis, deși se declarase calcedonian, în 476 a semnat, împreună cu alți 500 de episcopi răsăriteni foști calcedonieni¹¹², enciclica împăratului uzurpator Basiliscos care anula Calcedonul și *Tomosul* lui Leon. După înlăturarea lui Basiliscos, noul împărat Zenon (476-491) a crezut că poate rezolva problemele bisericești din Răsărit printr-un edict de unire numit *Henoticon*, care propunea ca bază de unire exclusiv primele trei Sinoade Ecumenice, fără a mai aminti de formulările și hotărârile Calcedonului. După ce patriarhii Acachie al Constantinopolei, Martirie al Ierusalimului, Petru al Alexandriei și Petru Gnafevs¹¹³ al Antiohiei au semnat *Henoticonul*, – ultimii doi fiind monofiziți – Roma a văzut în aceasta o trădare a Sinodului al IV-lea și l-a depus pe Acachie, pe care l-a acuzat că a intrat în comuniune cu ereticii monofiziți, producându-se schisma numită „acachiană”, care a durat până

¹¹¹ VE c. 26-27.

¹¹² HE, III, 5; MIHAIL SIRIANUL, *Cronica*, IX, 5; L. SALAVILLE, „Hénotique”, DTC 6, 2155.

¹¹³ Petru Gnafevs (sau Fulo), patriarh al Antiohiei între 470-471 și 485-489, este autorul adaosului „teopasit” la cântarea *Trisaghionului*, devenit semn distinctiv al monofiziților, adoptat și de armenii din Lavra Sfântului Sava, împotriva cărora acesta va lua atitudine (cf. VS c. 32). Iustinian însă, sub influența soției sale Teodora, a acceptat această formulă ca ortodoxă în 533, deși anticalcedonienii o foloseau tocmai pentru a le reproșa calcedonienilor necredința în faptul că Dumnezeu a fost răstignit (cf. Sf. NECTARIE, mitropolit de Pentapoleos, *At Οικουμενικαί Σύνοδοι...*, p. 149; G. FRITZ, *Pierre le Foulon*, DTC 12, 1935).

în 518, când împăratul Iustin I (518-527) a anulat *Henoticonul* și a inițiat o politică de susținere fățișă a Sinodului de la Calcedon. În 478, la Ierusalim, avusese loc o reconciliere vremelnică dintre calcedonieni și monofiziți, descrisă de Chiril în *Viața Sfântului Sava* și denumită „a doua unire”¹¹⁴, pentru a fi deosebită de „prima”, din timpul lui Iuvenalie (VE c. 30).

Împăratul Iustinian (527-565), urmașul lui Iustin, a continuat această politică, încercând, în paralel, mai multe stratageme de readucere a Bisericilor monofizite sub tutela imperială, ajungând repede cu politica sa religioasă, după expresia Sfântului Nectarie, „pe o pantă alunecoasă”¹¹⁵. După ce dialogul teologic cu anticalcedonienii a eșuat în 532, Iustinian cere Sinodului din capitală să condamne monofizitismul, ordonă arderea scrierilor monofizite și interzice copierea lor sub pedeapsa tăierii mâinilor copiștilor¹¹⁶, introducând în politica bisericească un element de teroare care va marca profund istoria bizantină a relațiilor dintre stat și Biserică. Dar pentru că nici așa nu și-a atins țelurile, a revenit la manevrele teologice, încercând să-i câștige prin condamnarea de către ortodocși a deja amintitelor „Trei Capitole”: Teodor al Mopsuestiei (†428), Teodoret al Cyrului (†460) și Ibas de Edesa (†457), deși aceștia fuseseră reabilitați de către Sinodul de la Calcedon, iar Teodoret elaborase formula de unire, din 433, dintre Sfântul Chiril al Alexandriei și Ioan al Antiohiei. Iustinian spera ca prin aceste artificii politice să-i câștige pe monofiziți, înlăturând suspiciunea de nestorianism care plana asupra Calcedonului din cauza celor trei, și așa să-și atingă visul de a realiza un imperiu cu un împărat și o singură Biserică.

Dar pentru că lucrurile lui Dumnezeu nu se împlinesc prin viclenii omenești, manevrele lui au rămas fără rezultat, deoarece, deși va condamna cele „Trei Capitole” prin două Decrete imperiale, în 544-545 și 551, monofiziții tot nu au acceptat Calcedonul. În disperare de cauză, Iustinian încearcă prin intermediul Sinodului V Ecumenic să demonstreze monofiziților că formula de la Calcedon privitoare la raportul celor două firi în Hristos nu contrazice teologia Sfântului Chiril al Alexandriei, exprimată în formula „o singură fire

¹¹⁴ VS c. 38.

¹¹⁵ Sf. NECTARIE, mitropolit de Pentapoleos, *Ἀι Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι...*, p. 149.

¹¹⁶ Sf. NECTARIE, mitropolit de Pentapoleos, *Ἀι Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι...*, p. 150.

a lui Dumnezeu întrupată”, fapt care constituie una dintre puținele reușite ale acestui Sinod¹¹⁷. Sfântul Nectarie este unul dintre puținii autori ortodocși care au surprins adevărata valoare a Sinodului din 553, arătând că „este inferior primelor patru Sinoade anterioare [...], caracterul său fiind mai mult de prevedere, reconciliere și de împăciuire, decât dogmatic. Odată cu acest sfânt Sinod, putem spune că începe o nouă perioadă a sfintelor Sinoade [...] și că scopul urmărit de al V-lea Sinod Ecumenic nu a fost încununat de succes”¹¹⁸.

Viețile redactate de Chiril cuprind numeroase detalii legate de diferite aspecte ale multiplelor faze prin care a trecut criza declanșată în Biserică odată cu erezia lui Nestorie. Pentru edificarea dogmatică a cititorilor săi, vom vedea că Chiril de Schitopolis pune în gura personajelor sale texte doctrinare elaborate mult mai târziu, respectiv extrase din scrierile lui Iustinian și din hotărârile Sinodului al V-lea Ecumenic. Este, în mod evident, un anacronism să auzim din gura lui Eftimie citate întregi din scrierile lui Iustinian¹¹⁹, să ni se spună că Sfântul Sava nu-l suporta pe Teodor de Mopsuestia¹²⁰ înainte ca ortodoxia acestuia să fie pusă în discuție de către Iustinian sau să ascultăm diatriba antiorigenistă a lui Avva Chiriac¹²¹, rostită în 547, dar înșesată cu extrase din anatematismele Sinodului din 553. Deși aceste artificii de redactare sunt în mod clar o scădere a valorii documentare pe care am fi dorit s-o aibă scrierile lui Chiril de Schitopolis, ele trebuie situate în contextul presiunilor crescânde exercitate de politica autoritară a lui Iustinian asupra Bisericii, înfățișată de el drept „o simfonie între Biserică și stat”¹²², imagine idilică transmisă peste veacuri până în manualele de azi și evocată nostalgic de cei care nu știu ce a însemnat ea cu adevărat pentru Biserică.

¹¹⁷ M. JUGIE, în articolul „Justinien I” (DTC 8, 2289) arăta că „anatematismele Sinodului V Ecumenic au risipit logomahia monofizită și, în același timp, au condamnat erezia nestoriană într-un mod mult mai clar și mai explicit decât au făcut-o sinoadele precedente”.

¹¹⁸ Sf. NECTARIE, mitropolit de Pentapoleos, *Ἀι Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι...*, pp. 159-160.

¹¹⁹ VE c. 26-27.

¹²⁰ VS c. 72; 74; 87.

¹²¹ VCy c. 7.

¹²² *Novetele* 6 și 131 din anul 545.

Aşa cum vom arăta în capitolul următor, atmosfera de oblăduire asfixiantă a Bisericii, combinată cu prigoana cruntă a celor nesupuşi, ortodocşi sau eretici, erau căile prin care Iustinian îşi promova linia de gândire teologică şi care au impus autorilor de lucrări teologice o anumită autocenzură, concretizată în citarea operelor împăratului teolog, adoptarea înzorzonatelor formule de la curte, prihănirea numelor autorilor căzuţi în dizgraţia imperială, mergând până la linguşirea făţişă a „preadumnezeiescului (Θειοτάτου) şi preaevlaviosului împărat Iustinian, a cărui minte cu ochi mulţi (ca heruvimii) priveghează neîncetat (...) fiind o statuie de-Dumnezeu-făcută a evlaviei”¹²³. Toate aceste compromisuri auctoriale – regăsite şi în opera lui Chiril, dar într-o măsură care nu ajunge să-i schimbe tonalitatea – aveau ca scop dăinuirea operei, dacă nu chiar promovarea în structurile ierarhice. Aşa cum în epoca de curând apusă a dictaturii comuniste, cei care doreau să publice cărţi, în aproape orice domeniu, o puteau face dacă strecurau în ele citate din operele „conducătorului iubit” sau din hotărârile partidului, tot aşa, în epoca lui Iustinian, efortul autorilor începe să se plieze, mai de frică, mai din interes, pe noile scheme de gândire şi exprimare teologică trasate de împăratul-teolog.

Dar pentru că nici Sinodul al V-lea Ecumenic nu i-a adus pe monofiziţi la dorita unitate cu Biserica imperială, Iustinian încearcă o ultimă maşinaţie: în 563, dă un edict prin care îmbrăţişează aftarodochetismul, învăţătură eretică adiacentă monofizitismului, şi impune acceptarea lui¹²⁴. Din fericire, obedientul episcopat bizantin nu a mai semnat edictul (doar patriarhul capitalei, Eutihie, a apucat să fie exilat pentru refuzul de a semna), partitura simfoniei rămânând de data

¹²³ AGAPIT DIACONUL, *Capete parenetice către Împăratul Iustinian*, c. 1, 2, 5 PG 86/1, 1163-1165 A-C (trad. Ierom. Agapie).

¹²⁴ HE IV, 39-40, PG 86/2, 2781-2784; Michel van ESBROECK, „The Aphthartodocetic Edict of Justinian and its Armenian Background”, în *Studia Patristica* 33 (1997), pp. 578-585; Lucas Van ROMPAY, „Society and Community in the Christian East”, în vol. *The Cambridge Companion...*, p. 254. V. FIDAS arată că Iustinian, în nădejdea de a-i câştiga pe monofiziţii din Egipt şi Siria, a nesocotit prin acest edict hotărârea Sinodului al V-lea Ecumenic care spunea că trupul lui Hristos este deoŃinţă (ὁμοούσιος) cu trupul omenesc (*Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, pp. 725-726).

asta fără dirijor: la scurtă vreme după promulgarea edictului, Iustinian moare. A lăsat însă ca moştenire un adevărat *pattern* al atitudinii statului bizantin faţă de Biserică, pe baza căruia se va ajunge repede, în deceniile şi secolele următoare, la crizele monotelită şi iconoclastă, şi se va regăsi la temelia tuturor crizelor religioase din istoria Bizanţului. Chiril de Schitopolis n-a mai apucat să vadă sfârşitul lui Iustinian în braţele ereziei, final trist pe care, cu excepţia monografiei Sfântului Nectarie *Despre Sinoadele Ecumenice*¹²⁵, vechile noastre manuale de istorie bisericească, încă în uz, îl omit în mod programat, propunându-ne în locul adevăratului Iustinian o imagine plăsmuită din idealurile sale nerealizate.

4. Criza origenistă palestiniană: contextualizarea relatării lui Chiril

Relatarea lui Chiril...

Dacă ar fi să citim scrierile lui Chiril de Schitopolis doar ca pe o operă exclusiv aghiografică, l-am nedreptăţi pe autor, iar pe noi ne-am lipsi de una din cele mai potrivite chei pentru înţelegerea unor aspecte de istorie generală a secolului al VI-lea. În opera chiriliană se întâlneşte istoricul clasic, al cărui model îl reprezenta Tucidide, cu intelectualul creştin *de tip nou* care se configura cu repeziciune în epoca lui Iustinian. Multiple straturi tematice, cu abordări tot atât de multiple, se întreţes în întregul scrierilor lui Chiril: vieţile propriu-zise ale Cuvioşilor palestinieni, scurt punctate de evenimentele bisericeşti majore şi de mişcările politicii bisericeşti imperiale, precum şi relatări privind germinarea, apariţia şi răspândirea unor erezii şi înfruntarea acestora. Cititorul ar putea rămâne de aici cu imaginea unui istoric, aşa cum este el înţeles astăzi, datorită stilului precis al lui Chiril, plin de referinţe cronologice exacte, iar lucrarea, în ansamblu

¹²⁵ Sf. NECTARIE, mitropolit de Pentapoleos, *Αι Οἰκουµενικαὶ Σύνοδοι...*, p. 160. De altfel, Sf. Nectarie abordează problematica istorică într-o manieră neaşteptat de modernă, oferind uneori interpretări vizionare, confirmate de cercetarea recentă.

şi în detaliu, putea părea o binevenită rază de lumină căzută peste evenimentele – nebuloase cum au fost – legate de origenismul veacului al VI-lea şi de Sinodul V Ecumenic. Studii recente de mare profunzime şi rigoare ştiinţifică, integrând opera lui Chiril în tabloul informaţiilor furnizate de alte izvoare ale vremii, ne-au ajutat însă să-l vedem pe Chiril şi opera sa nu doar în adevărata lumină, ci şi cu adevăratele sale umbre, care, într-un fel neaşteptat, luminează prin ele însele aspecte despre care istoricii veacului VI au vorbit mai puţin sau deloc, stingheriţi, poate, de ele ca şi Chiril acum o mie cinci sute de ani. Rostul acestui ultim capitol al studiului introductiv este eminent sintetic: prezentarea contextuală a unor evenimente descrise de Chiril, astfel încât, la capătul parcurgerii *Vieţilor pustnicilor Palestinei* cititorul să nu rămână doar cu secvenţe izolate, fie şi „ziditoare” (tip predominant de lectură şi de abordare a literaturii aghiografice), ci să-şi îngăduie o conturare mai generoasă a întregului tablou istoric, a unităţii dintre diversele sale relaţii definitorii, a organicităţii unui secol care reprezintă punctul de cotitură majoră în mentalitatea şi psihologia supuşilor vechiului Imperiu Roman, care acum devenea Bizantin.

Întrucât, pe de o parte, opera lui Chiril este socotită principala sursă de informaţii privitoare la origenismul palestinian din secolul VI, iar pe de altă parte, dată fiind importanţa acestui subiect şi a înţelegerii sale cât mai aproape de ceea ce a reprezentat el *atunci*, ne vom opri doar asupra acestui aspect pentru a-l contura sintetic pe baza scrierilor lui Chiril, plasate în contextul lor monahal, doctrinar, bisericesc şi imperial.

Înainte de a vedea cine au fost origeniştii şi ce e origenismul din secolul VI, Chiril ne îngăduie o incursiune în substratul duhovnicesc al problemei. S-a spus pe bună dreptate că origenismul din secolul VI a fost o problemă internă a mănăstirilor savaite, iar geneza sa poate fi urmărită în *Viaţa Sfântului Sava*. Dacă a existat un mediu prielnic pentru primirea seminţelor eretice zise origeniste, acesta a fost, potrivit relatărilor lui Chiril, cel al monahilor neascultători din Marea Lavră şi răzvrătiţi apoi împotriva lui Sava, de care s-au separat întemeindu-şi propriul aşezământ, Noua Lavră, ajunsă centrul origeniştilor şi punctul de plecare al tulburărilor, focarul de răspândire. Dar să urmărim, cronologic, relatarea lui Chiril:

În anul 483, Sfântul Sava primeşte îndemnul de la „un cuvânt dumnezeiesc”¹²⁶ să nu se mai lupte cu diavoli de biruiţi, ci să se ocupe de povăţuirea duhovnicească a celor „covârşiţi de gândurile răutăţii”¹²⁷. De atunci a început să-i primească „pe toţi care veneau la el”, primii fiind pustnicii din împrejurimi şi monahii „păscători”¹²⁸. Din relatarea lui Chiril reiese clar că misiunea cu care a fost însărcinat Sava era să-i înveţe lucrarea minţii, a luptei cu gândurile şi curăţirea omului lăuntric de patimi. Ceea ce arată că mulţi dintre pustnicii din timpul său nu mai cunoşteau lucrarea subţire a minţii, nu practicau trezvia, ci se îndestulau cu o asceză trupească neroditoare duhovniceşte. Sub povăţuirea lui Sava, obştea sa, ajunsă repede la 70 de vieţuitori, prospera duhovniceşte, iar Sava „le era egumen şi povăţuitor şi păstor (...), le dădea aripi şi-i învăţa să zboare, pregătindu-i să treacă dincolo de cei”¹²⁹. Dar această stare fericită de lucruri n-a durat decât până în 486, când „s-au sălăşluit în lavra lui câţiva oameni cu cuget trupesc, care, după Scriptură, *nu au pe Duhul* (Iuda 19) şi care au ţesut destulă vreme tot felul de intrigi, necăjindu-l foarte tare pe Sava”¹³⁰. Aceşti „oameni trupeşti” s-au grupat repede, făcând o tabără care se opunea lui Sava, iar în 491, merg la arhiepiscopul Salustie al Ierusalimului să ceară un alt egumen, acuzându-l pe Sava că nu e preot, refuză hirotonia şi nici pe altul nu-l lasă să devină cleric, şi, amănunt semnificativ, că e lipsit de învăţătură şi nu poate de aceea să conducă obştea ajunsă acum la 150 de părinţi. Arhiepiscopul însă îl hirotoneşte pe Sava în faţa lor¹³¹, amânând cu zece ani radicalizarea tensiunilor care au făcut ca, în 501, îndată după sfinţirea noii biserici a Maicii Domnului, Sava să plece în ţinutul Schitopolisului, lăsând în Marea Lavră obştea împărţită, tabăra răzvrătiţilor numărând deja 40 de monahi¹³². Întors în Marea Lavră după un timp pe care Chiril nu-l precizează, Sava află că cei patruzeci ajunseseră acum şaizeci¹³³, iar încercările

¹²⁶ VS c. 16, 99, 12.

¹²⁷ *Chiril* 99, 14.

¹²⁸ *Chiril* 99, 18-19.

¹²⁹ *Chiril* 101, 3-5.

¹³⁰ VS c. 19, 103, 10-14.

¹³¹ *Chiril* 104, 15.

¹³² VS c. 33, 118, 26-30.

¹³³ VS c. 35, 120, 14-15.

sale de a-i câştiga prin răbdare și iubire nu au dus la niciun rezultat, cei răzvrățiți nevoind „să umble în calea smerită a lui Hristos, ci izvodesc îndreptări întru păcate (Ps. 140, 4), aducând justificări pentru patimi”¹³⁴. Precizarea e importantă, pentru că arată existența unui element imoral în tabăra opusă lui Sava pe care aceștia îl justificau. Dintre ei, unul pe nume Gheorghe va ajunge în februarie 547 chiar egumen al Marii Lavre pentru șase luni, „fiind însă acuzat de curvie și de lucruri rușinoase”¹³⁵. Sava pleacă a doua oară din Marea Lavră în ținutul Nicopolei până în 507, când patriarhul îl repune în egumenie printr-o scrisoare adusă obștii Marii Lavre¹³⁶, dar revenirea sa dezlănțuie furia mocnită a celor șazeci de răzvrățiți, care-i dărâmă turnul și pleacă din Marea Lavră în zona Tecoa, unde întemeiază Noua Lavră¹³⁷. Mănat de dragostea sa părintească, vine aici cu ajutoare, meșteri și materiale de construcție și reușește ca în șase luni să le ridice o biserică, brutărie și chilii.

Tot atunci Sfântul Sava îl pune ca egumen pe Cuviosul Ioan, un pustnic grec harismatic, care păstorește Noua Lavră șapte ani, până în 514, profetind la moarte căderea în erezie a vicțitorilor lavrei din pricina semeției lor¹³⁸. Urmează pentru șase luni la egumenie Pavel cel Simplu, în timpul căruia intră în obștea Noii Lavre patru monahi ce „discutau pe ascuns învățăturile lui Origen”, conducătorul lor fiind un anume Nonnus. Chiril ne spune despre el că, „prefăcându-se că este creștin și făcând evlavie, cugeta dogmele elinilor, iudeilor și maneiilor cei fără de Dumnezeu”¹³⁹. După ce egumenul Pavel, nefăcând față greutăților stărețești, „a fugit în Arabia”, Sfântul Sava l-a pus ca egumen pe Agapit, un ucenic de-al său. Acesta i-a descoperit pe cei patru monahi origeniști primiți din neștiință de Pavel și i-a izgonit din Noua Lavră, având și incuviințarea arhiepiscopului Ilie. În anul 516, patriarhul Ilie cade pradă uneltirilor și este înlocuit cu patriarhul Ioan al III-lea (1 septembrie 516 – 20 aprilie 524), cu simpatii monofizite, și la care vin origeniștii alungați de Agapit rugându-l să le îngăduie să

¹³⁴ Chiril 120, 21-23.

¹³⁵ VS c. 87, 88; Chiril 196, 5.

¹³⁶ Chiril 122, 1-11.

¹³⁷ Chiril 122, 19-123, 10.

¹³⁸ VS c. 36, 124, 5-9.

¹³⁹ Chiril 124, 22-29.

rămână în Noua Lavră¹⁴⁰. Dar patriarhul „a trimis după Sfântul Sava și după fericitul Agapit, întrebându-i dacă e cu putință ca aceștia să fie primiți”. Chiril ni-l prezintă aici pe Starețul Agapit ca fiind mult mai intransigent decât Sava în privința învățăturilor origeniste, pe care le numește „ciumă”, spunând că dacă aceia vor fi reprimiți, el va pleca. Așa că origeniștii rămân „în câmpie” până la moartea lui Agapit, în 519, când cei patru „au fost primiți pe ascuns de către Mamant”, noul egumen. Dar de teama Sfântului Sava aceștia nu-și vădeau învățăturile, „fiindcă atâta timp cât a trăit el, între toți monahii din pustie nu era decât o singură mărturisire de credință”¹⁴¹. În 531, Sava se află la Constantinopol, trimis la împăratul Iustinian de noul patriarh Petru al Ierusalimului, iar Chiril ne spune că în cursul unei întrevederi a cerut osândirea ereziilor lui Arie, Nestorie și Origen¹⁴². Dintre însoțitorii lui Sava făcea parte și un monah din Noua Lavră, pe nume Leontie de Bizanț, care, prefăcându-se calcedonian, era de fapt origenist, lucru care l-a făcut pe Sava să-l îndepărteze din suita sa. Chiril precizează că Sfântul Sava a cerut osândirea ereziei lui Nestorie „pentru că a aflat că unii dintre monahii care au venit cu el îl susțin pe Teodor de Mopsuestia”, față de care Sfântul Sava, ni se spune, „simțea respingere, fiindcă este eretic”¹⁴³.

La moartea lui Sava, în 532, urmează la egumenia Marii Lavre Avva Melitas, de a cărui lipsă de experiență au profitat adepții lui Nonnus, care au început să propovăduiască erezia atrăgându-i „pe cei mai învățați din Noua Lavră, (...) pe cei din mănăstirea lui Martirie și din Lavra lui Firminus” și au reușit, scrie Chiril, „să semene în scurtă vreme reaua-credință a lui Origen și în Marea Lavră, și în celelalte mănăstiri din pustie”¹⁴⁴.

După moartea lui Melitas urmează la egumenie fratele lui, Avva Ghelasie, în timpul și din pricina strategiei căruia se declanșează cu adevărat problemele cunoscute sub numele de „a doua criză origenistă”. Acest Ghelasie, când a văzut „ciuma lui Origen pascându-i pe mulți din

¹⁴⁰ Chiril 125, 4-15.

¹⁴¹ Chiril 125, 22-23.

¹⁴² VS c. 72, 175, 23-24.

¹⁴³ VS c. 87, 194, 19-22.

¹⁴⁴ VS c. 83, 188, 17-24.

obşteea sa¹⁴⁵, a poruncit să se citească în biserică scrierea antiorigenistă, depăşită teologic în acel moment, a episcopului Antipater de Bostra, lucru care i-a stârnit pe origenişti, care au protestat. Deoarece origeniştii, „care erau ca la patruzeci“, făceau „adunări osebite“ şi „înceau să strice multe suflète“¹⁴⁶, părinţii „ortodocşi“ i-au izgonit din Marea Lavră. Ei s-au dus în Noua Lavră la Nonnus şi Leontie de Bizanţ, fiind stăpâniţi cu toţii „de o mare duşmănie împotriva urmaşilor fericitului Sava (...)“ şi a părinţilor din Marea Lavră¹⁴⁷. Evenimentele degenerază până la o adevărată răzmeriţă împotriva Marii Lavre, scăpată numai printr-o minune a Sfântului Sava de distrugerea plănuită de origenişti.

Acum Stareţul Ghelasie alcătuieşte împreună cu alţi egumeni palestinieni un memoriu antiorigenist, trimis de arhiepiscopul Petru al Ierusalimului împăratului Iustinian, căruia i-a scris totodată şi „noutăţile legate de origenişti“¹⁴⁸. Primind memoriul, împăratul a dat edictul antiorigenist din anul 542¹⁴⁹, făcut public în Ierusalim în februarie 543 şi semnat de toţi episcopii din Palestina şi egumenii din pustie¹⁵⁰. În acest moment origeniştii, conduşi de Nonnus şi de ceilalţi capi ai ereziei, s-au separat de comuniunea bisericească şi au plecat din Noua Lavră şi s-au aşezat iarăşi în câmpie. Însă Teodor Aschidas, care era de acum un personaj foarte influent în anturajul lui Iustinian, l-a silit pe arhiepiscopul Petru, venit la Constantinopol, să-i aibă ca singheli pe câţiva din conducătorii origenişti şi să-i îngăduie lui Nonnus şi oamenilor săi să se întoarcă în Noua Lavră. Origeniştii au câştigat prin aceasta un mare ascendent, ocupând posturile-cheie din jurul patriarhului şi „de aceea îşi propovăduiau erezia în public şi prin case, şi puneau la cale felurite prigoane împotriva părinţilor din Marea Lavră“¹⁵¹. Dacă vreun monah ortodox era văzut prin

¹⁴⁵ VS c. 84, 189, 14-16.

¹⁴⁶ Chiril 189, 27-190, 1.

¹⁴⁷ Chiril 190, 2-7.

¹⁴⁸ VS c. 85, 191, 26-32.

¹⁴⁹ Potrivit altor surse, cel care a adus împăratului texte origeniste eretice din Palestina ar fi fost diaconul roman Pelaghie (cf. Karl Joseph von HEFELE, *Histoire des conciles d'après les documents originaux*, Éd. Letouzey et Ané, Paris, 1908, 2/2, p. 1182).

¹⁵⁰ VS c. 86, 192, 12-16.

¹⁵¹ Chiril 193, 19-21.

Ierusalim, origeniştii îl numeau „savait“ şi puneau pe cineva să-l bată. S-a ajuns ca, într-o bună zi, casa de oaspeţi a Marii Lavre să fie asediată de o mulţime de „războinici“ instigaţi de neolavrioţi, ajungându-se la încăierări şi lupte, cărora le-a pus capăt doar intervenţia în forţă a călugărilor bessi de la Iordan veniţi în ajutorul ortodocşilor. Unul dintre ei, pe nume Teodul, „a găsit o lopată şi, luând-o în mâini şi ieşind din casa de oaspeţi, a îmbrăştiat singur aproape 300 de războinici, dar a fost rănit de ei cu o piatră, încât a căzut şi după câteva zile a murit“¹⁵².

Ca urmare a tulburărilor sângeroase la care s-a ajuns, Avva Ghelasie, stareţul Marii Lavre, s-a suit la Constantinopol pentru a-l înştiinţa despre acestea pe Iustinian, dar acolo atotputernicul Teodor Aschidas i-a zădărnicit planurile, aşa încât Ghelasie a plecat spre Palestina pe jos, murind pe drum. Eterodocşii, care „au luat în stăpânire toate“ şi „şi-au adunat forţele numai împotriva Marii Lavre şi au depus multă silire ca să pună mâna şi pe ea“¹⁵³, au reuşit să-l pună ca egumen al Marii Lavre pe origenistul Gheorghe. Acesta, însoţit de o gardă militară, a fost instalat în tronul Sfântului Sava în februarie 547, dar „fiind acuzat de curvie şi de lucruri ruşinoase“¹⁵⁴, a fost izgonit după şapte luni de stareţie.

În locul lui a fost adus Avva Casian Schitopolitul, care ucenicise din fragedă pruncie la dumnezeiescul Sava, iar din 539 fusese egumenul Lavrei Suca şi era cunoscut pentru ortodoxia sa¹⁵⁵. Dacă recenta descoperire a profesorului Tzamalikos, şi mai ales interpretarea sa, vor fi acceptate de comunitatea ştiinţifică¹⁵⁶, atunci putem spune că acest Cuvios Casian, sau cel puţin scrierile care i-au fost atribuite, ne furnizează una dintre cheile de înţelegere a fundalului intelectual, monahal, teologic şi politic al epocii celei de a doua „crize origeniste“, şi de aceea vom reveni cu detalieri asupra lui.

¹⁵² Chiril 194, 5-9.

¹⁵³ VS c. 87, 195, 13-15.

¹⁵⁴ VS c. 88, 196, 3-5.

¹⁵⁵ Chiril 196, 8-18.

¹⁵⁶ Cf. Panayiotis TZAMALIKOS, *A Newly Discovered Greek Father, Cassian the Sabaite Eclipsed by John Cassian of Marseilles*, Brill, Leiden-Boston, 2012, şi *The Real Cassian Revisited. Monastic Life, Greek Paideia and Origenism in the Sixth Century*, Brill, Leiden-Boston, 2012. Pentru detalii, vezi *Anexa 1*.

Lui Casian îi urmează la egumenie Avva Conon, care i-a adunat pe călugării ortodocși din Marea Lavră, împărțiați prin diferite locuri din cauza prigoanei origeniste. În timpul lui, origeniștii au început să se certe între ei: origeniștii radicali, numiți „isocriști”¹⁵⁷, din Noua Lavră îi batjocoreau pe cei moderați din Lavra lui Firminus numindu-i „protoctiști”¹⁵⁸. Teodor Aschidas, fiind de partea isocriștilor neolavrioți, a impus ca mulți dintre aceștia să fie hirotoniți episcopi în Palestina, iar pe Teodor, egumenul Noii Lavre, l-a făcut mitropolit de Schitopolis. Așa se face că au urmat noi prigoane, îndreptate nu numai asupra ortodocșilor, ci și asupra origeniștilor moderați protoctiști, al căror egumen Isidor, neputându-se împotrivi lui Aschidas și neolavrioților, s-a aliat cu Avva Conon al Marii Lavre, jurând că renunță la învățătura preexistenței sufletelor¹⁵⁹. Se formează acum o delegație, compusă din Avva Conon, Isidor și alți egumeni din pustie, care se suie la Constantinopol pe la sfârșitul anului 551 sau începutul lui 552.

Chiril ni-l prezintă pe Avva Conon drept conducătorul acestei delegații, care, după ce a răbdat tot felul de șicane din partea lui Teodor Aschidas, a reușit totuși să intre la împăratul Iustinian, profitând de o greșală strategică a origeniștilor care l-a înfuriat pe împărat: în octombrie 552, la moartea arhiepiscopului Petru al Ierusalimului, origeniștii neolavrioți isocriști l-au impus ca patriarh, cu ajutorul lui Aschidas, pe origenistul Macarie, fără a cere însă augusta aprobare a lui Iustinian, care „s-a mâniat foarte tare împotriva lui Aschidas și a origeniștilor și a poruncit ca Macarie să fie scos din episcopie”¹⁶⁰. Chiril continuă relatarea

¹⁵⁷ Termenul îi desemnează pe cei care afirmă că la apocatastază oamenii vor fi egali cu Hristos, ἴσοι τῷ Χριστῷ, expresia aparținând, pare-se, lui Teodor Aschidas, citat de EVAGRIE, *HE IV*, 38 PG 86/2, 2779. O aluzie la ea găsim și în *VCy* c. 7, 230, 10.

¹⁵⁸ Învățăturile protoctiștilor sunt mai greu de definit, deși ei sunt mai moderați. Îl considerau pe Hristos prima și cea mai desăvârșită dintre creaturi, πρῶτον κτίσμα, atribuindu-I doar Lui unirea cu Logosul, și nu tuturor sufletelor, ca isocriștii, motiv pentru care au fost denumiți de aceștia și tetradiști, Hristos cel unit cu Logosul fiind un al patrulea ipostas în Treime (cf. G. FRITZ, „Origenisme”, *DTC* 11, 1579).

¹⁵⁹ *VS* c. 89, 196, 20 – 198, 6.

¹⁶⁰ *VS* c. 90, 198, 13-14.

spunând că momentul a fost exploatat de Avva Conon, care a reușit să-i înmâneze împăratului memoriul anteriorigenist și „să-l pună ca episcop de Ierusalim pe Evstohie”¹⁶¹. Tot acum împăratul a poruncit să se întrunească un sinod ecumenic, Chiril lăsând să se înțeleagă că unica problemă a acestuia ar fi fost tulburările origeniste din Palestina.

Viața Sfântului Sava se încheie cu relatarea felului în care Părinții celui de al V-lea Sinod Ecumenic „i-au dat în mod comun și universal anatemei pe Origen, pe Teodor de Mopsuestia și cele spuse despre preexistența sufletelor și apocatastază de către Evagrie și Didim, fiind prezenți patru patriarhi și toți cei care erau de acord cu dâșii”¹⁶². Ajunse la Ierusalim, hotărârile Sinodului „au fost pecetluite cu mâna și cu gura de toți episcopii din Palestina”¹⁶³, care și-au dat seama repede din ce direcție bate acum vântul prielnic, decizându-se de origeniștii cărora le datorau promovarea în ierarhie cu numai câțiva ani înainte. Ca urmare, origeniștii din Noua Lavră, după ce au fost rugați vreme de opt luni de patriarhul Evstohie ca să intre în comuniune cu Biserica Universală, au fost izgoniți, iar în locul lor au fost aduși 120 de monahi ortodocși din toate mănăstirile ortodoxe ale Palestinei, instalați aici în 21 februarie 555. Printre ei se afla și Chiril, care încheie *Viața Sfântului Sava* cu un adevărat strigăt de bucurie și de mulțumire către Dumnezeu, Care „ne-a mântuit și ne-a izbăvit de stăpânirea origeniștilor și i-a izgonit de la fața noastră, iar pe noi ne-a sălășluit în corturile lor și a făcut ostenele lor partea noastră, ca să păzim dreptățile Lui și să ascultăm de legea Lui”¹⁶⁴.

Aceasta este desfășurarea evenimentelor potrivit relatărilor lui Chiril, risipite în diferite capitole ale *Vieții Sfântului Sava*. Relatările sale stau la baza celor mai multe dintre lucrările secundare privitoare la criza origenistă din Palestina secolului VI, fiind socotite principala sursă de informații. Ele trebuie însă citite mai îndeaproape în lumina unor studii recente și a unui manuscris de curând descoperit.

¹⁶¹ *Chiril* 198, 18-21.

¹⁶² *Chiril* 199, 1-6.

¹⁶³ *Chiril* 199, 8-9.

¹⁶⁴ *Chiril* 200, 11-15.

... și contextualizarea ei

Descrierea de mai sus a evenimentelor, fidelă istorisirii lui Chiril, formează substanța prezentării, în alb-negru, a celei de-a doua crize origeniste de către manualele de istorie bisericească și a multor studii secundare tributare acestei viziuni și care trec cu vederea că informațiile au fost inevitabil filtrate de personalitatea, formația, prejudecățile și contextul lui Chiril, fiind supuse astfel unei prime interpretări, aceea a autorului însuși. De aceea, pentru a mai adăuga puțină culoare relatărilor chiriliene și a împinge astfel mai departe măsura înțelegerii noastre a acelor evenimente trebuie să mai avem în vedere câteva chestiuni și să căutăm răspunsul unor întrebări ridicate de acestea: Chiril descrie existența a două tabere: origenistă, *id est* eretică, și antiorigenistă, adică a ortodocșilor și a ucenicilor Sfântului Sava, el fiind antiorigenist. Însă găsim destule elemente specific evagriene chiar la Chiril și la antiorigeniștii săi, în timp ce origeniștilor li se impută învățături care n-au fost identificate în opera lui Origen, de unde întrebarea: ce era de fapt origenismul și ce antiorigenismul palestinian? Apoi, trebuie să remarcăm că în spatele conflictului dogmatic, precedându-l, transpare unul de natură duhovnicească, specific monahal, apărut în sânul obștii savaite, adică o confruntare a unor viziuni diferite asupra vieții monahale, survenită în urma schimbărilor și înnoirilor aduse de Sfântul Sava sistemului lavriot moștenit de la Sfinții Hariton, Eftimie și Gherasim. De aceea se cuvine să ne întrebăm în ce fel și în ce măsură aceste schimbări au oferit mediul prielnic dezvoltării origenismului? De asemenea, care a fost atitudinea adevăratei ierarhii duhovnicești, reprezentată pe atunci de Sfântul Sava, față de așa-ziii origeniști? În plus, e important să știm cum se explică atitudinea sa oarecum îngăduitoare față de ei în comparație cu cea dură a altor egumeni, mai tineri decât el, dar tot ucenici de-ai săi? Perspectiva din care scrie Chiril este una a ortodoxiei postconciliare, așa cum a fost trasată la Sinodul V Ecumenic, iar această amprență doctrinară se regăsește în destule din paginile sale, ceea ce ne face să ne întrebăm în ce măsură această viziune se răsfrânge asupra adevărului istoric, dacă Chiril ne-a relatat evenimentele fără să intervină în retușarea lor sau interpretând și selectând informațiile într-un sens care convenea în situația de

după Sinod. Am semnalat deja autocenzura la care s-a supus Chiril, fiind acum momentul să o vedem mai îndeaproape și, cu ajutorul informațiilor din alte surse contemporane lui, să reconstruim părțile omise de el pentru a ne întregi imaginea de ansamblu, la a cărei creionare ne vor servi precizările și observațiile pline de perspicacitate și simț istoric ale Părintelui Daniel Hombergen (n. 1951) din recenta și minuțioasa sa teză de doctorat asupra crizei origeniste palestinienne în relatările lui Chiril de Schitopolis¹⁶⁵.

Aspectul monahal din relatările lui Chiril dezvăluie, la o citire atentă, un element de tranziție prezent în activitatea Sfântului Sava. O tranziție de la rigoarea ascetică a vechilor pustnici la putințele și neputințele noilor monahi și doritori de monahism care veneau la Sava pentru povățuire. Primii săi ucenici au fost pustnicii din împrejurimile peșterii sale, pe care i-a învățat ceea ce ei înșiși, ca pustnici, ar fi trebuit să știe și să practice: trezvia și asceza lăuntrică, a minții. Primindu-i „pe toți”¹⁶⁶, Sava a primit în mod inevitabil și oameni care nu erau pentru el și pentru acel fel de viață. Astfel au început, după trei ani, problemele în care se află semințele viitoarelor tulburări. De altfel, în lumea monahală sunt cunoscute până astăzi dificultățile pe care monahii călugăriți într-o mănăstire le întâmpină la mutarea în altă obște, iar faptul că ei generează de cele mai multe ori probleme nu e un secret pentru nimeni, de aceea în Sfântul Munte au și primit o denumire, de bună seamă ironică: „re-tunșii”.

Problemele generate de unii din noii ucenici ai lui Sava țin deocamdată de planul nemulțumirilor duhovnicești: unii doreau mai multă isihie, cum fusese în Lavra lui Eftimie și pe care acum o vedeau tulburată de avântul construcțiilor din Marea Lavră: o mulțime de muncitori, de animale de povară, de furnizori de materiale, cu toate grijile aferente, tulburau liniștea pe care și-ar fi dorit-o o parte din ucenicii Sfântului Sava. Printre ei se aflau și unii „mai învățați”¹⁶⁷ și „de neam bun”¹⁶⁸, ceea ce făcea ca disprețul față de un „rustic” (ἀγροικός)¹⁶⁹, precum Sava, să li

¹⁶⁵ Daniel HOMBERGEN, *The Second Origenist Controversy. A New Perspective on Cyril of Scythopolis' Monastic Biographies as Historical Sources for Sixth-Century Origenism*, Studia Anselmiana 132, Roma, 2001.

¹⁶⁶ VS c. 16, 99, 17.

¹⁶⁷ Chiril 230, 31.

¹⁶⁸ Chiril 121,2; 122, 21; 126, 6.

¹⁶⁹ VS c. 19, 103, 25-26.

se strecoare cu uşurinţă în suflute, pregătind calea neascultării şi, apoi, a ruperii. Aşa se explică în bună măsură caracterul foarte simplu al vieţii din Noua Lavră, unde aceştia au plecat, aşa cum l-au evidenţiat cercetările arheologice¹⁷⁰, precum şi receptivitatea unora din monahii veniţi aici pentru ideile origeniste eretice aduse de Nonnus şi ceata lui.

Pe lângă aceste elemente, trebuie semnalată apariţia unui nou tip de egumeni, odată cu stareţul Agapit al Noii Lavre, aflaţi la alte măsuri duhovniceşti decât marele Sava, şi de aceea cu o altă atitudine duhovnicească, diferenţă simţită în relatarea întâlnirii dintre Sava, Agapit şi patriarhul Ierusalimului. Cu acest prilej, Agapit se dovedeşte un personaj inflexibil, cu licăriri de fanatism, urmărind să impună o unitate exclusivistă, luând hotărâri ca şi cum ar fi singurul conducător şi dând patriarhului ultimatumuri în faţa propriului Părinte duhovnicesc, Sfântul Sava, care nu spune nimic. Putem deci reţine ca foarte semnificativă observaţia că toate tulburările origeniştilor s-au declanşat când la conducerea obştilor savaitre au ajuns egumeni a căror povăţuire nu se mai ridica la înălţimea duhovnicească a celei a lui Sava, avea altă orientare, cu accente polemice, vectoriale, combative, care au dus la polarizări şi dezbinări în obşte.

Sava, după experienţa amară a anilor de autoexil din propria mănăstire (501-507), a reuşit să dezamorseze în timpul păstoririi sale tensiunile prin iubire, rugăciune şi prin duhul care locuia în el. În măsura în care un sfânt ca Sava întrupa şi promova Evanghelia şi „zidirea cea nouă” (Gal. 6, 15) drept etalon duhovnicesc (cf. 2 Cor 10, 13-15) şi scop al ascezei monahilor săi, polarizările şi dezbinările la care ar fi dus diferenţele fireşti de educaţie, cultură şi obârşie socială ale acestora au rămas într-o stare cel mult latentă, absorbite şi înecate în şuvoiul de „apă vie” care ţâşnea din Sava (cf. Ioan 7, 38). Când această prezenţă vie în mijlocul monahilor a devenit o amintire şi când în locul său au ajuns egumeni ce nu mai reuşeau să-şi adape turma cu acea „apă vie” ţâşnită din sfinţenia personală, au apărut problemele.

Acelaşi lucru ca pentru Sfântul Sava se poate spune şi despre ucenicul său Casian Schitopolitul, care a izbutit să pacifice Lavra Suca, unde a fost adus din Marea Lavră pentru a fi egumen (537-547). Reuşita unei păstoriri irenice a făcut ca el să fie ales, la sfatul patriarhului, egumen al Marii Lavre

¹⁷⁰ Yizhar HIRSCHFELD, „The Physical Structure of the New Lavra ...”, pp. 344-345.

în 547, într-o vreme în care origeniştii erau atotputernici¹⁷¹. Or, dacă acest Casian nu ar fi fost acceptat de ei, n-ar fi putut ajunge egumen aici, ceea ce arată că el profesa un alt gen de antiorigenism decât cel al egumenilor Agapit, Ghelasie şi Conon şi decât cel despre care vorbesc majoritatea istoricilor.

Dar nu toţi urmaşii lui Sava i-au moştenit harisma păstorească, nereuşind să menţină prin autoritatea şi statura lor duhovnicească unitatea în obşte şi echilibrul între diversele tendinţe, devenite în timp partide, lucru care a deschis calea intervenţiei autorităţii bisericeşti şi chiar seculare pentru potolirea tulburărilor la care s-a ajuns. Încă o dată se dovedeşte că decăderea duhovnicească devine cauză a unor multiple dezechilibre, atât în sânul obştilor monahale, cât şi în general în Biserică şi în raporturile ei cu autoritatea seculară. Linia duhovnicească pe care Sfântul Sava a îndrumat Marea Lavră reprezenta o adaptare a exigenţelor ascetice ale vechiului monahism la noile generaţii de monahi, fără a-i trăda însă duhul şi ţelul evanghelic, trezvitore şi liturgic la care ne-am referit, dar ţinând cont cu realism de „dinamica decăderii” firii adamice de la o generaţie la alta.

Deja în *Viaţa Sfântului Eftimie* Chiril ne spusese că doi monahi, Martirie şi Ilie, veniţi din Egipt şi stabiliţi în Lavra lui Eftimie, n-au putut rămâne pentru că chiliile erau foarte strâmte şi lipsite de mângâiere, Sfântul Eftimie poruncind să fie făcute aşa. Dar acelaşi Eftimie a lăsat cu limbă de moarte ca lavra să-i fie transformată în chinovie, tocmai datorită lipsei de povăţuire adecvată pentru acest fel de viaţă, situaţie prevăzută de Sfântul Părinte. Tot aşa, moartea lui Teoctist a adus după sine asemenea schimbări în viaţa duhovnicească a mănăstirii, încât Sfântul Sava a plecat de acolo¹⁷². Aşa trebuie să înţelegem noua viziune elaborată în Marea Lavră, unde, cum am arătat deja, chiliile sunt foarte spaţioase, chiar confortabile, oferind un mod de viaţă la măsurile noilor monahi. Numărul crescând de călugări, diversificarea vieţii şi a legăturilor cu lumea, cu patriarhul şi cu structurile imperiale care susţineau financiar lucrările au dus treptat şi inevitabil la o rigidizare a structurilor interne mănăstireşti, la o instituţionalizare proprie în epocă obştilor savaitre, faţă de care unii dintre monahi, mai mult doritori de isihie decât neapărat intelectuali, au protestat, adăugându-se celor „mai învăţaţi” şi

¹⁷¹ VS c. 88.

¹⁷² VS c. 12, 95, 7-8.

„de neam bun“, fără a-l lepăda însă cu totul pe Sava. Aşa se explică de ce Noua Lavră a rămas sub poava Sfântului Sava, deşi plecarea lor din Marea Lavră a fost furtunoasă, şi de ce problemele zise origeniste apar abia la câţiva ani *după* moartea lui Sava. Chiar după moartea lui Agapit (519), Sfântul Sava apare drept cel ce prin influenţa sa duhovnicească menţinea unitatea între monahii cu cele mai diferite tendinţe, structuri sufleteşti, obârşie ori formaţie intelectuală.

Primirea „pe ascuns“ de către noul stareş Mamant al Noii Lavre a celor patru monahi origenişti izgoniţi de Agapit în 514, la care se adăuga acum şi Leontie de Bizanţ¹⁷³, trebuie înţeleasă în lumina precizărilor imediat următoare făcute de Chiril. Potrivit acestora, monahii origenişti reprimiţi în Noua Lavră nu discutau între ei învăţăturile care stârniseră tulburări „de teama celui întru sfinţi Părintelui nostru Sava. Fiindcă atâta timp cât a trăit el, între toţi monahii din pustie nu era decât o singură mărturisire de credinţă“¹⁷⁴. Este însă cu neputinţă ca un grup de monahi atât de bine cunoscuţi să treacă neobservat trăind ani de zile în Noua Lavră, mai ales că la plecarea lui Sava în Constantinopol, în 531, din grupul său de călătorie făceau parte şi câţiva din monahii aceştia origenişti¹⁷⁵. Aşa că trebuie să înţelegem primirea lor condiţionată de păstrarea tăcerii în privinţa învăţăturilor origeniste dubioase, fiind cu neputinţă ca Sfântul Sava să nu-i recunoască şi, ca părinte duhovnicesc al Noii Lavre cum era, să nu fie înştiinţat de Mamant despre primirea lor sau să nu i se facă în vreun fel oarecare cunoscută. Aparenta surpriză pe care Sava o are la Constantinopol când află că Leontie de Bizanţ împărtăşea ideile lui Origen demonstrează o atmosferă mult mai puţin crispată anteriorigenist decât avea să fie după moartea Sfântului Sava. Astfel că se poate vorbi de o perioadă de acalmie între 530 şi 532¹⁷⁶, după care divergenţele s-au transformat în opoziţii, iar opoziţiile în excluderi reciproce, situaţie la care s-a ajuns mai ales datorită noilor egumeni şi a liniei pe care au adoptat-o.

¹⁷³ VS c. 72, 176, 12.

¹⁷⁴ VS c. 36.

¹⁷⁵ VS c. 72.

¹⁷⁶ Concluzie a mai multor cercetători, sintetic prezentată de Daniel HOMBERGEN, *The Second Origenist Controversy...*, pp. 186-187.

Sub îndrumarea lui Sava s-a putut forma şi un Casian Schitopolitul, despre care Chiril mărturiseşte că era ortodox, foarte învăţat şi înzestrat cu harisma cuvântului¹⁷⁷, iar cercetările recente ale profesorului Tzamalikos, bazate pe redescoperitul Codex Meteora 573, îl presupun ca autor al mai multor tratate teologice şi duhovniceşti de înaltă ţinută teologică şi intelectuală, puse până acum sub paternitatea lui Origen, pseudo-Atanasie, pseudo-Cezarie şi Ioan Casian¹⁷⁸.

Sub mantia lui Sava au aflat, aşadar, ocrotire şi, dacă nu armonie, cel puţin o viaţă fără conflicte faţişe, monahi simpli şi învăţaţi, cititori ai lui Origen şi Evagrie, dintre care însă unii, probabil tocmai cei „mai învăţaţi“, au ajuns prin speculaţii personale la ideile eretice înfierate ca origeniste. Părerii din descendenţa lui Origen sau Evagrie se găsesc şi la Chiril – strecurate însă cu meşteşug într-un plan secund, lipsit de stridentă, al relatării¹⁷⁹ – precum şi la contemporani de-ai săi din Palestina. Anumite expresii sau termeni specifici liniei origeniene şi evagriene, prezenţi la Chiril, trădează aşadar influenţa cel puţin indirectă a acestor autori chiar asupra monahilor zişi „anteriorigenişti“. Pe de altă parte, printre origenişti găsim destui ucenici de-ai lui Sava, care i-au rămas fideli, dar nu s-au putut împăca în noile condiţii duhovniceşti din Marea Lavră, iar după moartea lui, cu linia exclusivistă a noilor stareşi, mai ales Ghelasie (537-547) şi Conon (548-568?). Într-un fel, acelaşi tipar al decăderii se reiterează mereu în istoria monahismului, acolo unde a doua sau a treia generaţie de stareşi coborâtori dintr-un mare Sfânt deviază viaţa mănăstirească spre o disciplină de cazarmă, inducând un „duh cazon şi o ascultare bolnavă“, lucru observat şi în zilele noastre cu perspicacitatea-i cunoscută, dar şi cu amărăciune, de cunoscutul Părinte Paisie Aghioritul¹⁸⁰. Unitatea urmărită şi realizată de vechii stareşi, precum Eftimie şi Sava, împăca diversitatea monahilor din obşte, în timp ce unitatea „de monolit“ spre care ţinteau stareşii din a

¹⁷⁷ Chiril 196, 9-16; 231, 16-18.

¹⁷⁸ Vezi *Anexa 1*.

¹⁷⁹ A se vedea inventarierea surselor lui Chiril la B. FLUSIN, *Miracle et histoire...*, pp. 41-86. Pondere şi rolul acestor influenţe reprezintă încă un domeniu deschis cercetării, de vreme ce părerile savanţilor oscilează între refuzul lor total (Perrone, Tzamalikos) şi o uşoară supraevaluare (Hombergen).

¹⁸⁰ *Από την Ασκητική και Ησυχαστική Αγιορείτικη Παράδοση*, Εκδότης Ιερών Ησυχαστηρίων Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος, 2011, p. 690.

doua și a treia generație de după Sava ducea la dezbinare tocmai ca efect al strădaniei de impunere artificială și neduhovnicească a unității!

Prin urmare, ideile origeniste condamnate în 542 și, mai pe larg, în 553 au germinat în solul pregătit de tulburările duhovnicești și disensiunile apărute în sânul obștilor savaite, caracterizate printr-o mare diversitate a membrilor lor. În jurul lui Sava găsim un climat de libertate duhovnicească și intelectuală de care se bucurau ucenicii săi, cei înzestrați având și posibilitatea cultivării, lucru care se vede din atitudinea favorabilă pe care Marea Lavră a avut-o inițial față de Teodor de Mopsuestia și teologia antiohiană, precum și din formația pe care o vădește, de pildă, Casian, care, venit la Sava din „fragedă copilărie”¹⁸¹, a dobândit o cultură vastă.

Despre atitudinea lui Sava față de Teodor de Mopsuestia cercetarea istorică fie n-a vorbit deloc, fie, bazându-se exclusiv pe relatările lui Chiril tributare viziunii postconciliare, ostile lui Teodor, s-a mulțumit s-o considere radical potrivnică școlii antiohiene. Dar adevărata raportare a lui Sava și, în general, a monahilor săi reiese din câteva detalii risipite ici și colo de Chiril, care, deși e grijuliu să se încadreze în grila postconciliară, adică înfierându-l pe Teodor de Mopsuestia ca eretic¹⁸², totuși „scapă” amănuntul că monahii din pustie și egumenul Marii Lavre, Ghelasie, au alcătuit, după condamnarea lui Teodor din 544-545¹⁸³, un memoriu întru apărarea acestuia¹⁸⁴, la îndemnul patriarhului Petru

¹⁸¹ VS c. 88, 196, 11.

¹⁸² VS c. 87, 194, 16-18.

¹⁸³ Edictul lui Iustinian împotriva celor „Trei Capitale” nu s-a păstrat decât sub forma câtorva citate în alte lucrări, iar data lui, deși nu este cunoscută precis, nu poate fi mai târzie de 545, anul aducerii papei Vigiliu de la Roma, nici mai timpurie de 542, anul edictului antiorigenist (cf. Karl Joseph von HEFELE, *Histoire des conciles...*, 3/1, p. 15). Deși inițial toți patriarhii orientali s-au eschivat de la semnarea lui, totuși în scurt timp „prin viclenie și prin forță s-a ajuns ca edictul să fie semnat în tot Orientul” (cf. Karl Joseph von HEFELE, *Histoire des conciles...*, 3/1, p. 18).

¹⁸⁴ VS c. 87, 194, 23-24. Din acest memoriu palestinian *pro* Teodor de Mopsuestia, Teodoret și Ibas s-au păstrat doar câteva fragmente traduse în latină la scriitorii din afara sferei de influență politică bizantină: Facundus de Hermiane (*Pro defensione Trium Capitulum*, IV/4, 9 CCL 90, 125, 61-67) și Diaconul Pelagie (*In defensione Trium Capitulum*, CPL 1703), citați la D. HOMBERGEN,

al Ierusalimului¹⁸⁵, și l-au trimis la Iustinian. Dar pentru că interesele politice ale lui Iustinian ținteau spre osândirea cu orice preț a lui Teodor, a lui Teodoret și a lui Ibas (faimoasele „Trei Capitale”), osândire care el credea că i-ar aduce pe monofiziți la recunoașterea Calcedonului, monahii palestinieni și-au însușit noile directive, iar Chiril, sub presiunea unei cenzuri imperiale atotprezente și atât de eficiente încât efectele i se resimt până azi, a fost silit să-și dijmuiască relatările, înfățișându-ne doar *unele* episoade din trecut, așa cum trebuiau ele să apară în vremea aceea și cum trebuia să fie cunoscute de cititorii cărora se adresau. Ne întâmpinăm aici cu acel element al autocenzurii deja semnalat, căruia îi sunt îndatorate cele câteva anacronisme și inexactități depistate în opera lui Chiril.

Astfel, el ne spune despre Sava că „simțea respingere față de Teodor de Mopsuestia, fiindcă este eretic”, încercând să justifice prin apelul la autoritatea duhovnicească a marelui Bătrân schimbarea de atitudine a monahilor lavrioți, după edictul contra celor „Trei Capitale” din 544-545. Dar în vremea lui Sava, Teodor era unul din numele reabilitate la Calcedon, la fel ca Teodoret și Ibas, despre care însă Chiril nu suflă o vorbă în condamnarea din 553, câtă vreme una din lucrările aghiografice cele mai folosite și mai prezente în opera lui este chiar *Istoria iubitoare de Dumnezeu* a lui Teodoret. Simpatia față de școala antiohiană a lui Sava și a obștilor sale era întemeiată dogmatic de calcedonianismul lor strict, iar duhovnicește de influența teologică pe care exegeza și catehezele marelui dascăl antiohian și scrierile, mai ales aghiografice, ale lui Teodoret o răsfrângeau asupra vieții monahale.

Dar această orientare strict calcedoniană a putut fi interpretată de un Leontie de Bizanț drept „cripto-nestorianism”¹⁸⁶, etichetă pe care Chiril încearcă, prin detalii și interpretări de factură postconciliară, să o desprindă de pe amintirea lui Sava și a urmașilor săi. Poate că acesta este

The Second Origenist Controversy..., p. 158, n. 119.

¹⁸⁵ Petru a declarat monahilor veniți în număr mare la patriarhie că oricine subscrie la decretul contra celor „Trei Capitale” atacă hotărârile Calcedonului. Mai apoi însă, cedând presiunilor și mașinațiilor de la curte, a semnat și el decretul (cf. Karl Joseph von HEFELE, *Histoire des conciles...*, 3/1, p. 17).

¹⁸⁶ PG 86/1, 1272 A 1-4; 1364 A 5-10.

şi motivul pentru care îl acuză de mai multe ori de origenism pe Leontie de Bizanţ, deşi cercetările actuale cu greu găsesc unele urme orgeniste în scrierile sale¹⁸⁷. Această nouă viziune, reunind atât lepădarea lui Origen cât şi a lui Teodor de Mopsuestia, îi era necesară lui Chiril pentru ca Sava să apară noii generaţii de monahi ortodocşi ca un antiorigenist şi un antiantiohian, dacă nu militant, cel puţin convins. Iar ceea ce conta cel mai mult în economia relaţiilor lui Chiril era ca această atitudine să fie exprimată în termenii lui Iustinian, deveniţi ai Sinodului V Ecumenic. De fapt, aceeaşi formulă de proiectare retrospectivă timpurie o regăsim în „discursurile” doctrinare ale Sfântului Eftimie, pline de citate consistente din *Confessio fidei*¹⁸⁸ a lui Iustinian, precum şi în diatriba antiorigenistă a Avvei Chiriac¹⁸⁹, rostită în 546, dar doidora de extrase din anatematismele Sinodului V Ecumenic din 553.

În ce priveşte relaţiile lui Chiril despre Sinodul V Ecumenic, sunt şi ele tributare aceleiaşi viziuni restrictive. Potrivit lui Chiril, Sinodul Ecumenic din 553 s-a întrunit doar pentru a discuta şi rezolva problema origenismului palestinian, în timp ce adevărata problemă pentru care Iustinian a convocat sinodul, anume condamnarea celor „Trei Capitale”, nici nu este amintită, poate tocmai datorită atitudinii proantiohiene din obştea Sfântului Sava. Rana care abia începuse să se vindece era încă sensibilă şi nu trebuia zgândărită cu alte referiri la furtunosul trecut apropiat. Această constatare l-a făcut pe părintele Daniel Hombergen să distingă, în cele din urmă, drept tabere inamice pe origenişti şi antiohieni¹⁹⁰, aceştia din urmă nefiind nici ei cu totul străini de influenţa spiritualităţii origeniene (nu origeniste!) şi evagriene şi nici atât de „anti-Origen” pe cât pretinde o anume parte a istoricilor. De asemenea, între origenişti nu trebuie să-i numărăm doar pe cei alunecaţi prin speculaţii de la învăţătura Bisericii, ci să includem şi anumiţi monahi mai iubitori de isihie, neîmpăcaţi cu noua linie tot mai instituţionalizată pe care se dezvolta de acum mănăstirea-mamă, Marea Lavră.

Ceea ce este cert e că Sinodul al V-lea Ecumenic nu s-a întrunit

¹⁸⁷ Daniel HOMBERGEN, *The Second Origenist Controversy...*, p. 188.

¹⁸⁸ Anul 551.

¹⁸⁹ Chiril 230, 1-20.

¹⁹⁰ Daniel HOMBERGEN, *The Second Origenist Controversy...*, p. 198.

pentru a discuta problema origenismului, ci doar a celor „Trei Capitale”¹⁹¹. Însuşi patriarhul Eutihie al Constantinopolei fusese numit de Iustinian în această funcţie, după ce i-a provocat admiraţia prin argumentarea biblică a posibilităţii anatemizării *post-mortem*, invocând textul din 4 Regi 23, 16 în care regele Iosia a ars oasele idolatrilor, potrivit unei prorocii mai vechi (3 Regi 13, 2-3). Când Eutihie îi furniza împăratului „bazele biblice” pe care putea condamna liniştit cele „Trei Capitale”, el se afla în capitală ca trimis al mitropolitului de Amasea pentru a-l reprezenta la viitorul sinod ecumenic, iar moartea patriarhului Mina (24 august 552) la numai câteva zile după dezlegarea imperialului împas i-a deschis drumul spre tronul patriarhal al capitalei. În aceste evenimente, relatate detaliat de Eustratie, ucenicul şi biograful lui Eutihie, nu s-a pus nici măcar o dată problema lui Origen, care fusese deja condamnat cu zece ani înainte¹⁹². De asemenea, Evagrie Scolasticul notează că pregătirea sinodului ecumenic a început cu mult timp înainte de desfăşurarea sa propriu-zisă, încă de pe când trăia patriarhul Mina¹⁹³, şi că soluţia biblică pentru o rezolvare fără remuşcări a celor „Trei Capitale” i-a fost dată împăratului de Eutihie¹⁹⁴. Aceste detalii din surse colaterale arată că nu venirea lui Conon, la sfârşitul toamnei lui 552, a declanşat procedurile de convocare a viitorului sinod ecumenic, aşa cum vrea Chiril să se înţeleagă, şi că nu origenismul unor monahi din obştile savaite a fost scopul întrunirii sale. Dimpotrivă, ordinea în care Evagrie Scolasticul îi enumeră pe stareţii palestinieni veniţi în capitală la Sinod îl situează pe Conon după Evloghie, stareţul chinoviei lui Teodosie¹⁹⁵.

La acest Sinod doar s-au aprobat, în ultima şedinţă, anatematismele antiorgeniste redactate de Iustinian pe baza memoriilor monahilor palestinieni şi sancţionate de Sinodul local din Constantinopol,

¹⁹¹ Inventarierea numeroaselor surse privind convocarea celui de-al V-lea Sinod Ecumenic exclusiv pentru rezolvarea problemei celor „Trei Capitale”, la D. HOMBERGEN, *The Second Origenist Controversy...*, p. 294, n. 190.

¹⁹² EUSTRATIE, *Viaţa lui Eutihie*, II, 22-24 PG 86/2, 2300-2301. Nici în relatarea lucrărilor Sinodului V Eustratie nu aminteşte de discuţii purtate în jurul lui Origen decât la sfârşitul lucrărilor (PG 86/2, 2316).

¹⁹³ HE, IV, 38, PG 86/2, 2772.

¹⁹⁴ HE, IV, 38, PG 86/2, 2776A.

¹⁹⁵ HE, IV, 38, PG 86/2, 2777A.

ţinut în martie 553, înaintea celui ecumenic început în 5 mai. Înseşi detaliile furnizate de Chiril privind Sinodul, „care a dat în mod comun şi universal anatemei pe Origen, pe Teodor de Mopsuestia şi cele spuse despre preexistenţa sufletelor şi apocatastază de către Evagrie şi Didim, fiind prezenţi patru patriarhi”¹⁹⁶, se întorc împotriva sensului pe care ar fi vrut el să-l aibă relatarea, deoarece la Sinodul Ecumenic din mai-iunie 553 n-au participat decât *trei* patriarhi, papa Vigilius refuzând să participe, deşi se afla în Constantinopol, adus şi reţinut cu forţa de Iustinian încă din 547. Ca unică alternativă rămâne să acceptăm că în relatarea lui Chiril sunt reunite lucrările a două sinoade: Sinodul local din martie 553, la care au participat patru patriarhi, adică şi papa Vigilius, şi la care a fost aprobată scrisoarea lui Iustinian asupra lui Origen, şi Sinodul al V-lea Ecumenic propriu-zis, ţinut în mai-iunie, cu participarea a numai trei patriarhi, papa neparticipând la nici o şedinţă, şi la care nu s-au discutat decât cele „Trei Capitole”, fiind validate şi anatematismele contra lui Origen, redactate de Iustinian şi aprobate de Sinodul din martie.

Dacă a existat o opoziţie faţă de exagerările speculative ale unor monahi pe baza unor afirmaţii mai mult sau mai puţin origeniene, atunci aceasta este cel mai probabil opoziţia unor monahi învăţaţi, dintre care Chiril şi, probabil, Casian sunt numai doi, faţă de un anume intelectualism speculativ filosofic, nebiblic, care se pretindea descendent din Origen, dar care reunea idei de provenienţă diversă, unele de negăsit în opera Alexandrinului. Imaginea unei polarizări între monahii fără carte şi cei intelectuali, sau între cei mai de la ţară şi cei „de neam bun” trebuie părăsită, fiind reducăţionistă şi mult prea simplistă faţă de complexitatea realităţii de atunci. Altfel nu se poate înţelege relativa îngăduinţă a lui Sava ori Casian faţă de „origenişti”, nici convieţuirea lor paşnică sub cârja stăreţească a înţeleptului Sava. De fapt, o asemenea îngăduinţă mai găsim şi la alţi mari sfinţi palestinieni din epocă, precum Avva Varsanufie şi Ioan, care merg până la a îngădui citirea scrierilor lui Evagrie, cu excepţia *Capetelor gnostice*¹⁹⁷. Numai poziţia lui Chiril

¹⁹⁶ VS c. 90, 199, 5-6.

¹⁹⁷ Sf. VARSANUFIE ŞI IOAN, *Scrisori duhovniceşti*, c. 600-604, FR 11, pp. 555-556, în care aflăm cu surprindere despre un comentariu, pierdut azi, al lui Origen la *Epistola către Tit*, în care dascălul alexandrin condamnă ca erezie ideea preexistenţei

de reprezentant al unui monahism foarte instituţionalizat şi legat de structurile politice ale lui Iustinian, precum şi cenzura imperială omniprezentă l-au putut influenţa în așa fel încât, în ultimele pagini ale *Vieţii Sfântului Sava*, să-şi abandoneze acrivia istorică cu care ne-a obișnuit în rest și să traseze niște imagini deformate în sensul dorit de diriguitorii imperiali ai evenimentelor, deformări preluate apoi necritic și servil în mai toate manualele de istorie bisericească și în majoritatea studiilor secundare asupra epocii.

În urma acestei analize istorice a operei lui Chiril, se impun câteva concluzii de natură duhovnicească¹⁹⁸. Câtă vreme scrierea lui Chiril este în marea ei parte o chemare la dobândirea „virtuții apostolice”, a evlaviei, la împreună-trăirea cu sfinții și la însușirea experienței lor, fiind în bună măsură o meditare duhovnicească la ele, văzute într-o descendență strict biblică, în capitolele și paragrafele privind criza origenistă, Chiril își schimbă metoda. Acum, el este preocupat să dea răspunsuri istorice la întrebări care se puneau în mediul monahal palestinian, mai ales printre noii monahi, asemenea lui, care doreau să știe ce atitudine avusese Sfântul Sava față de complexa problemă pe care ei o întâmpinau. De data aceasta, răspunsurile lui Chiril nu mai au precizia istorică atât de obișnuită lui și nu provin dintr-o meditație făcută de sfinți asupra Scripturilor, ci sunt cele ale împăratului pământesc.

Metoda urmată de Chiril în covârșitoarea parte a scrierii sale este rezultatul modului de gândire format la școala duhovnicească a Sfinților Eftimie și Sava, pe care s-a altoit zăbava sa în tovărășia marilor aghiografi Atanasie, Paladie și Teodoret, pentru care credința ortodoxă se întrupează în fapte, cuvinte și învățături care n-o pot epuiza. Schimbarea temei aduce însă și schimbarea metodei, așa încât descrierea evenimentelor origeniste pleacă de la idei dogmatice dinainte-formulate, luate ca niște daturi în funcție de care el, Chiril, s-a simțit obligat să-și organizeze selectiv informațiile culese și, interpretându-le potrivit unei grile preexistente, să le assembleze în relatările sale.

sufletelor (*Întrebarea* 600, FR 11, p. 555).

¹⁹⁸ Unele dintre aceste ultime considerații s-au conturat în lumina precizărilor și delimitărilor pline de discernământ teologic ale Părintelui Ioan I. Ică jr. făcute în lucrarea sa *Canonul Ortodoxiei*, vol. 1, Deisis/Stavropoleos, 2008.

Unul din scopurile prezentului studiu este acela de a-l aviza pe cititorul lui Chiril așa încât să simtă întâietatea prezenței lui Hristos și a lucrării Sale în majoritatea covârșitoare a operei chiriliene, spre deosebire de întâietatea pe care în relatarea evenimentelor origeniste o capătă „preaevlaviosul împărat”, sinodul și Avva Conon, starețul de atunci al lui Chiril, care ținuse să ne convingă că de acesta ascultau împăratul, patriarhii și ceilalți egumeni ai pustiei. Poate că așa îi plăcea lui Conon însuși să vadă lucrurile, dar informațiile altor surse ne spun altceva.

Aceste ultime constatări ne duc la observația că insuflarea mistagogică a lui Chiril se face simțită solidar cu metoda tradițională aghiografică folosită, adică acolo unde vorbește monahul Chiril, ucenicul sfinților, prezentând istoria însoțită de o meditație personală asupra lor în perspectivă biblică și cu vădite accente catehetice. Abandonarea acestei metode în favoarea unei operări mai mult sau mai puțin abstracte cu hotărâri sinodale și formule dogmatice luate ca daturi, face loc tonului psihologizant și triumfalist, inexact istoric și partizan din ultimele paragrafe ale *Vieții Sfântului Sava*.

Dar cititorul va constata că, mai apoi, Chiril a regretat și a părâșit cu eleganță această linie a compromisului intelectual cu Cezarul, refuzând să mai dezvolte teme doctrinare în scrierile ulterioare. Așa că, sub pana „ucenicului lui Sava și al Părinților pustiei”, chiar și această nefericită și trecătoare „schimbare de stăpân”, căreia îi datorăm lipsa de acuratețe istorică a câtorva pagini, are un tâlc: doar în măsura în care aghiograful rămâne credincios metodei Apostolilor și Părinților, el este un martor credibil al lui Hristos cel mort și înviat, Cel întrupat în sfinții a căror viață este a Lui.

Ieromonah Agapie Corbu

Bibliografie selectivă*

Ediții și traduceri ale operei lui Chiril de Schitopolis

- KYRILLOS VON SKYTHOPOLIS, (ed.) Eduard Schwartz, (*Texte und Untersuchungen* 49, 2), Leipzig, 1939.
- CYRIL OF SCYTHOPOLIS, *Lives of the Monks of Palestine*, trad. R. M. Price, (Cistercian Studies 114), Kalamazoo, Michigan, Publications, 1991.
- ΚΥΡΙΛΛΟΣ Ο ΣΚΥΘΟΠΟΛΙΤΗΣ, *Βίοι Αγίων*, trad. Αικατερίνη Γκόλτσου, Πατερικές Εκδόσεις „Γρηγόριος Παλαμάς”, Θεσσαλονίκη, 1987.

Autori patristici

- AGAPIT Diaconul, *Capete parenctice către Împăratul Iustinian*, PG 86/1, 1164-1185.
- CALIST ȘI IGNATIE XANTOPOL, *Metoda sau cele 100 capete ale lui Calist și Ignatie Xantopol*, în *Filocalia*, vol. 8, trad. rom. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al BOR, București, 1979, pp. 17-224.

* Redăm în mod selectiv în această listă lucrările consultate pentru întocmirea studiului introductiv și a notelor.

- EVAGRIE SCOLASTICUL, *Historia ecclesiastica*, PG 86/2, 2416-2885.
- GRIGORIE TEOLOGUL, Sf., *Cuvânt de laudă la Sfântul Vasile*, PG 36, 493-605.
- IOAN CASIAN, Sf., *Convorbirea cu Părintele Daniel*, în: *Scrieri alese*, tr. rom. de prof. V. Cojocaru și prof. D. Popescu, PSB 57, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al BOR, București, 1990.
- IOAN SCĂRARUL, Sf., *Scara*, în *Filocalia* vol. 9, Ed. Humanitas, București, 2009, pp. 49-406.
- ISIHIE SINAITUL, *Cuvânt despre trezvie*, în: *Filocalia*, vol. 4, Ed. Harisma, București, 1994, pp. 57-110.
- IUSTINIAN, *Epistula ad Synodum de Origene*, PG 86/1, 945-993.
- NIL ASCETUL, *Cuvânt ascetic*, în *Filocalia*, vol. 1, Ed. Harisma, București, 1993, pp. 193-272.
- Synodus Constantinopolitana et Hierosolymitana Anno 536*, în *Acta Conciliorum Oecumenicorum* (ACO), (ed.) E. Schwartz, vol. 3, Berlin, 1940.
- VARSANUFIE ȘI IOAN, *Scrisori dubovnicești*, în *Filocalia*, vol. 11, Ed. Episcopiei Romanului și Hușilor, 1990, pp. 28-698.

Studii, articole, dicționare

- A Greek-English Lexicon with a Revised Supplement*, (ed.) H. G. Liddell, R. Scott, H. S. Jones, Clarendon Press, Oxford, 1996.
- A Patristic Greek Lexicon*, (ed.) G. W. H. Lampe, Clarendon Press, Oxford, 2010.
- BINNS, John, *Ascetics and Ambassadors of Christ. The monasteries of Palestine, 314-631*, Oxford, 2002.
- BLUMENTHAL, Henry J., „529 and its Sequel: What happened to the Academy?“, *Byzantion* 48 (1978), pp. 369-385.
- CHANTRAINE, Pierre, *Dictionnaire étymologique de la langue grecque. Histoire des mots*, Éd. Klincksieck, Paris, 1999.
- Dictionnaire de théologie catholique*, (ed.) É. Amann, A. Vacant, E. Mangenot, Éd. Letouzey et Ané, Paris, 1909-1950.
- Dictionnaire de spiritualité. Ascétique et mystique. Doctrine et histoire*,

- (ed.) J. de Guibert, M. Viller, F. Cavallera, Éd. Beauchesne, Paris, 1932-1995.
- EMILIANOS SIMONOPETRITUL, Arhim., *Tălcuire la „Cuvântul despre trezvie” al Sfântului Isihie Prezviterul*, tr. rom. Ierom. Agapie Corbu, Ed. Sfântul Nectarie, Arad, 2008.
- ESBROECK, Michel van, „The Aphthartodocetic Edict of Justinian and its Armenian Background“, in *Studia Patristica* 33 (1997), pp. 578-585.
- FIDAS, Vlasie, *Εκκλησιαστική Ιστορία*, vol. 1, Atena, 2002.
- FLUSIN, Bernard, *Miracle et histoire dans l'oeuvre de Cyrille de Scythopolis. Études Augustiniennes*, Paris, 1983.
- GARITTE, Gérard, „La Mort de S. Jean l'Hésychaste d'après un texte georgien inédit“, *Analecta Bollandiana*, 72 (1954), pp. 75-84.
- GOLITZIN, Ierom. Alexander, *Mistagogia – experiența lui Dumnezeu în Ortodoxie*, tr. rom. diac. Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 1998.
- HATLIE, Peter, *The Monks and Monasteries of Constantinople, ca. 350-850*, Cambridge University Press, Cambridge, 2007.
- HEFELE, Karl Joseph von, *Histoire des concile d'après les documents originaux*, Éd. Letouzey et Ané, Paris, vol. 2/2 (1908); vol. 3/1 (1909); vol. 3/2 (1910).
- HIRSCHFELD, Yizhar, „The Physical Structure of the New Lavra as an Expression of Controversy over the Monastic Lifestyle“, in vol. *The Sabaite Heritage in the Orthodox Church From the Fifth Century to the Present*, (ed.) J. Patrich, Ed. Peeters, Leuven, 2001, pp. 323-345.
- HOLUM, Kenneth G., „The Classical City in the Sixth Century“, în vol. colectiv: *The Cambridge Companion to the Age of Justinian*, (ed.) M. Maas, Cambridge University Press, Cambridge, 2005, pp. 87-112.
- HOMBERGEN, Daniël, *The Second Origenist Controversy. A New Perspective on Cyril of Scythopolis' Monastic Biographies as Historical Sources for Sixth-Century Origenism*, *Studia Anselmiana* 132, Roma, 2001.
- IERODIAKONOU, Katerina, O'MEARA, Dominic, „Philosophies“, în vol. *The Oxford Handbook of Byzantine Studies*, (ed.) Elizabeth Jef-

- freys, J. Haldon, R. Cormack, Oxford University Press, Oxford and New York, 2008.
- MARAVAL, Pierre, *L'empereur Justinien*, Biblis 28, Paris, CNRS Éditions, 2012.
- ID., *Lieux saints et pèlerinages d'Orient*, Éd. du Cerf, Paris, 2011.
- MURPHY, F.-X., SHERWOOD, P., *Constantinople II et III*, Éd. de l'Orante, Paris, 1974.
- NECTARIE, mitropolit de Pentapoleos, *Αι Οικουμενικαὶ Σύνοδοι. Πέρι τῶν ἀγίων εἰκόνων*, Ed. Rigopoulou, Tesalonic, 1972.
- PATRICH, Joseph, *Archeological Survey in Judea and Samaria – Map of Deir Mar Saba (190/7)*, Ierusalim, 1994.
- ID., *Sabas, Leader of Palestinian Monasticism. A Comparative Study in Eastern Monasticism, Fourth to Seventh Centuries*, Dumbarton Oaks Studies 32, Harvard, 1995.
- PERRONE, LORENZO, „Palestinian Monasticism, the Bible and Theology in the Wake of the Second Origenist Controversy“, in vol. *The Sabaite Heritage in the Orthodox Church From the Fifth Century to the Present*, (ed.) J. Patrich, Ed. Peeters, Leuven, 2001, pp. 245-259.
- PETECEL, Stella, *Agonistica în viața spirituală a cetății antice*, Ed. Meridiane, București, 2002.
- ROMPAY, Lucas Van, „Society and Community in the Christian East“, în vol. colectiv *The Cambridge Companion to the Age of Justinian*, (ed.) M. Maas, Cambridge University Press, Cambridge, 2005, pp. 239-266.
- RUBENSON, Samuel, *The Letters of St. Anthony. Monasticism and the Making of a Saint*, Minneapolis, 1995.
- SALAVILLE, L., „Hénotique“, în: *Dictionnaire de théologie catholique*, vol. 6, 2153-2178, (ed.) É. Amann, A. Vacant, E. Mangenot, Éd. Letouzey et Ané, Paris, 1909-1950.
- SEVICIU, Arhim. Timotei, *Doctrina hristologică a Sfântului Chiril al Alexandriei în lumina tendințelor de apropiere dintre Biserica Ortodoxă și Vechile Biserici Orientale*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1973.
- STĂNILOAE, Pr. Prof. Dumitru, „Posibilitatea reconcilierii dogmatice

- dintre Biserica Ortodoxă și Vechile Biserici Orientale“, in *Orthodoxia*, XVII (1965), nr. 1, pp. 5-27.
- The Cambridge Companion to the Age of Justinian*, (ed.) M. Maas, Cambridge University Press, Cambridge, 2005.
- The Oxford Handbook of Byzantine Studies*, (ed.) Elizabeth Jeffreys, J. Haldon, R. Cormack, Oxford University Press, Oxford and New York, 2008.
- The Oxford Dictionary of Byzantium*, (ed.) Alexander P. Kazhdan, vol. 1-3, Oxford University Press, Oxford and New York, 1991.
- The Sabaite Heritage in the Orthodox Church From the Fifth Century to the Present*, (ed.) J. Patrich, Ed. Peeters, Leuven, 2001.
- TZAMALIKOS, Panayiotis, *A Newly Discovered Greek Father, Cassian the Sabaite Eclipsed by John Cassian of Marseilles*, Brill, Leiden-Boston, 2012.
- ID., *The Real Cassian Revisited. Monastic Life, Greek Paideia and Origenism in the Sixth Century*, Brill, Leiden-Boston, 2012.
- VAILHÉ, Simeon, „Saint Euthyme le Grand, Moine de Palestine“, in *Revue de l'Orient chrétien*, 12 (1907), pp. 337-355.

Notă asupra ediției

Traducerea integralei scrierilor lui Chiril de Schitopolis a fost realizată după ediția critică *Kyrillos von Skythopolis*, alcătuită de Eduard Schwartz, Leipzig, 1939, al cărei text grec se regăsește în volumul de față în paralel cu traducerea. Acolo unde ediția critică are lacune, completate de cercetări și editări ulterioare, am introdus aceste completări în textul traducerii, indicând la subsol sursa. Notele au fost alcătuite pe baza bibliografiei și sunt o prelungire a lămuririlor din *Studiul introductiv* la care trimit adeseori.

Editarea bilingvă a integralei operei lui Chiril de Schitopolis într-o ediție riguros științifică am resimțit-o ca pe o necesitate, datorată în primul rând interesului constant arătat de studenții Facultății de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia față de studierea temeinică și profundă a *Vieților de Sfinți*, cu acces direct la surse, preocupare dovedită de-a lungul seminarului asupra lui Chiril de Schitopolis ținut la această Facultate în 2013. Chiar dacă apariția volumului vine după încheierea cursurilor, suntem încredințați că el se va lega de amintirea frumoaselor ore de seminar de joi după-amiaza. Posibilitatea și susținerea realizării acestui seminar de *Aghiografie*, în prelungirea celui de *Terminologie filocalică*, se datorează Părintelui Emil Jurcan, decanul Facultății, ale cărui insistențe venite din dragostea pentru teologia

Părinților și din interesul pentru formarea studenților săi au biruit monotropia monahului.

Studiul introductiv poate că ar fi fost mai puțin extins dacă, citit cu promptitudine, nu ar fi fost încurajat de Părintele Nicolae Jan, dascăl de Teologie la aceeași Facultate. Corectura la care monahia Parascheva a supus textele adaugă traducerii acel „ceva” indefinibil fără de care însă textul ar boli. Munca meticuloasă a întocmirii după standarde a indicilor, a bibliografiei și a organizării notelor a fost asumată de Părintele Daniel Pavel, de tânărul clasicist clujean Ioan Vilcu și de teologul Ilie Stănuș, participanți constanți la seminariile albauliene. Iscușința doamnei Dana Moroiu și a colaboratorilor ei de la editura *Baroque Books and Arts* a făcut ca pasiunea pentru frumos și detaliu a domnului arhitect Armand Grosu, transpusă în planșele și hărțile volumului, să devină una dintre delectările cărții, iar susținerea financiară dezinteresată a unor buni creștini a făcut cu puțință apariția unei ediții deopotrivă elegantă și accesibile. Mulțumiri fragede se cuvin, de asemenea, Părinților din obștea *Buneinvestiri*, a căror prezență frățească și osteneală răbdătoare au însoțit această carte în toate etapele alcătuirii ei.

La rândul ei, editura *Sfântul Nectarie* a înțeles importanța unui astfel de proiect editorial și, în ciuda dificultăților și complexității tehnice pe care le presupune, l-a asumat, cinstindu-și încă o dată Ocrotitorul.

Traducătorului, îndatorat, precum se vede, unei întregi obști de colaboratori și sprijinitori, la care se adaugă, nevăzut, Pustnicii palestinieni cu solirile lor, nu-i rămâne decât să le mulțumească și, asumându-și neîmplinirile, să nădăjduiască în destinul viu al acestei cărți, în care dorește să vadă doar un început al abordării de ținută academică și duhovnicească pe care *Viețile* de Sfinți o merită în teologia românească.

Ieromonah Agapie Corbu

CHIRIL DE SCHITOPOLIS
 Viețile pustnicilor Palestinei

ΚΥΡΙΑΛΛΟΥ ΣΚΥΘΟΠΟΛΙΤΟΥ

Βίοι Ἀγίων

Viața celui întru sfinți
Părintelui nostru Eftimie

Βίος τοῦ ἐν ἀγίοις
πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου

Τῷ τιμιωτάτῳ καὶ ἀληθῶς ἐναρέτῳ πατρὶ πνευματικῷ

ἄββᾶ Γεωργίῳ

πρεσβυτέρῳ καὶ ἡγουμένῳ θεαρέστως ἡσυχάζοντι ἐν τῷ κατὰ
Σκυθόπολιν τόπῳ καλουμένῳ Βεελλὰ

Κύριλλος

ἐν Κυρίῳ χαίρειν

5. 5 Πίστις προηγείσθω τῶν περὶ Εὐθυμίου τοῦ φερωνύμου
λόγων, πίστις ἢ τῶν ἐπιζομένων ὑπόστασις, ἐξ ἧς ἐδικαιώθη-
μεν καὶ ἐν ἧ ἑστήκαμεν καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ
Θεοῦ. Χωρὶς γὰρ πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι, ἐπείπερ, ὡς
5. 10 φησὶν ἡ γραφή, πιστεῦσαι δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ Θεῷ ὅτι
ἔστιν, καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται. Ὁ μὲν
γὰρ ἄνευ πίστεως λέγειν τι ἢ ἀκούειν ἐπιχειρῶν διὰ κενῆς κο-
πιᾶ ὠφέλειαν τινα ἑαυτῷ πορίσασθαι μὴ δυνάμενος· ὁ δὲ τὴν
τὰ πάντα ἰσχύουσαν πίστιν κεκτημένος ὅσα βούλεται, δύνатаι,
5. 15 μάλιστα ἀδίστακτον ταύτην διαφυλάττων μὴ συγκαταπίπτων τῇ
ἀπιστίᾳ, ἀλλὰ νεάζων αἰεὶ καὶ ἐνδυναμούμενος τῇ πίστει, μὴ δι-
στάζων ἢ διακρινόμενος. Ὁ γὰρ διακρινόμενος ἔοικεν κλύδωνι
θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ ῥιπιζομένῳ καὶ τὰ ἐξῆς.

¹ Avva Gheorghe e cel care l-a făcut monah pe Chiril. Lui îi sunt dedicate *Viețile*. Săpăturile arheologice de la Schitopolis au scos la iveală, într-o veche mănăstire de secol VI, o inscripție care-l pomenește pe „preotul și egumenul Gheorghe“.

² Deși tradus în românește, aproape în toate cazurile, cu „veselie“, numele Eftimie, derivat de la adjectivul εὐθύμιος, înseamnă etimologic „cu inimă

Preacinstului și cu adevărat virtuosului Părinte duhovnic
Avva Gheorghe¹,

preotul și egumenul, ce se liniștește în chip plăcut lui Dumne-
zeu în locul numit Beella, din părțile Schitopolisului,

Chiril,

salutare în Domnul

Înainte a cuvintelor pe care urmează să le spunem des-
pre Eftimie, al cărui nume e plin de învățăminte², trebuie să
meargă credința, *care este ipostasul celor nădăjduite*, din care *Evr. 11. 1*
ne-am îndreptățit și *în care ne-am întărit și ne lăudăm cu nă-*
dejdea slavei lui Dumnezeu, pentru că *fără credință nu e cu pu-*
tință să plăcem lui Dumnezeu, de-i adevărat că, precum Scrip- *Rom. 5. 2*
tura spune, *cel ce se apropie de Dumnezeu trebuie să creadă că*
El este și că Se face răsplătitor celor care Îl caută. Acela care în- *Evr. 11. 6*
cearcă să spună sau să asculte ceva fără credință se ostenește în
zadar, neputând să-și câștige niciun folos, dar cine a dobândit
credința cea atotputernică poate să facă oricâte vrea, mai ales
dacă o păzește de îndoială, fără să fie doborât de necredință,
ci se înnoiește și se întărește mereu prin credință, fără să șovă-
iască ori să se îndoiască, *pentru că cine se îndoiește e asemenea*
valului mării mișcat de vânt și aruncat, și celelalte. *Iac. 1. 6*

bună“, „curajos“, „dârz“, fiind antonim cu ἄθυμος – „descurajat“, „dez-
nădăjduit“, și de aceea „trist“. Pe această diferență de sens, obținută doar
prin schimbarea prefixelor, Chiril, asemenea atâtor altor autori din epocă,
își întemeiază jocurile de cuvinte – intraductibile – pe care vom avea pri-
lejul să le mai întâlnim în *Viețile* sale.

Ἐγὼ μὲν οὖν ἀρχὴν καὶ ῥίζαν καὶ θεμέλιον τῶν περὶ τοῦ
 5, 20 ὀσίου Εὐθυμίου λόγων τὴν ἀδίστακτον τίθημι πίστιν πρὸς τὸ
 ταύτην ἀναλαμβάνειν τοὺς μέλλοντας ἐντυγχάνειν καὶ μηδενὶ
 τούτων ἀπιστεῖν ἀλλὰ τὰς ἰδίας διανοίας διὰ τῆς πίστεως ἐλκύ-
 σαι πρὸς συγκατάθεσιν.

Καὶ αὐτὸς δὲ, τιμιώτατε πάτερ, τῆ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος
 6 δυνάμει κραταιούμενος τῆ βεβαίᾳ ὀχυρωθήτη πίστει ταύτη γὰρ
 ἐγὼ ἐπερειδόμενος τοῦτον τὸν πόνον συνεστησάμην ζηλώσας
 μὲν τὴν φιλόπονον μέλισσαν τὴν ἐκ πολλῶν ἀνθέων συλλέγου-
 σαν τὰ χρήσιμα πρὸς τὴν τοῦ μέλιτος ἐργασίαν, σπουδῆ δὲ καὶ
 6, 5 προσευχῇ χρησάμενος τὰ παραδραμόντα τῷ χρόνῳ παρὰ ἀλη-
 θεόντων ἁγίων καὶ τῆς ἐρήμου ταύτης ἀρχαιοτάτων ἀνελεξά-
 μην ὧδέ τε κάκεισε περιθέων καὶ περιαθροίζων αὐτὰ καὶ συλ-
 λέγων, ὥσπερ ἐκ τινος βυθοῦ τοῦ μακροῦ χρόνου καὶ τῆς λήθης
 ἀναλεγόμενος, πιστεύων ἀκριβῶς τὸν παρὰ τοῦ μισθαποδότου
 6, 10 Θεοῦ κομίσασθαι μισθὸν ἐκ τοῦ ἀνανεῶσαι τῆ μνήμη τὰ μνημο-
 νεύεσθαι ἄξια καὶ τύπον ἀγαθὸν παρασχέσθαι τοῖς ἐντυγχάνου-
 σιν τῆ τοιαύτη φιλοπόνῳ σπουδῆ.

Εἰ γὰρ καὶ τῆς ἀξίας οὐκ ἐφικνοῦμαι τοῦ ἐπαινουμένου
 σεβασμίου πατρός, ἀλλ' οὖν εὐλογον εἶναι ἡγησάμην μᾶλλον τῆς
 6, 15 ἀξίας διαμαρτεῖν ὑπὸ εὐγνωμοσύνης κινούμενος ἢ ἀγνωμοσύνη
 παραλιπεῖν τὸ πᾶν καὶ τῆς ὑμετέρας παρακοῦσαι πατρότητος,
 ἅμα δὲ καὶ ὑφορώμενος ἐκείνο τὸ φοβερώτατον. Ἐγκλημα τοῦ
 εἰς γῆν τὸ τάλαντον κατακρύψαντος πονηροῦ δούλου καὶ ὀκνη-
 ροῦ. Καὶ οὕτως ἐτόλμησα ἀτέχνῳ τινὶ καὶ τῆς ἔξωθεν παιδείας
 ἀπείρῳ κεχημένῳ λέξει τῆς προκειμένης ἀπάρξασθαι συγ-
 γραφῆς συνεργοῦντος τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ λέγειν ἐπιχορηγοῦντος
 6, 20 διὰ τῆς τοῦ ὀσίου Εὐθυμίου πρεσβείας τοῦ τὴν ὑπόθεσιν τῶν
 λόγων παρασχομένου.

³ Expresia „înțelepciunea din afară” denumește cultura clasică, din afara Bisericii, pe care Chiril, deși e vădit că o posedă la nivel destul de rafinat,

Pun, așadar, ca început, rădăcină și temelie a cuvintelor despre Cuviosul Eftimie credința neîndoielnică pentru ca cei care le vor citi să și-o însușească și pentru ca niciunul dintre ei să nu cadă în necredință, ci să-și conducă cugetele prin credință la consimțirea cu cele scrise.

Fie ca tu, preacinstite Părinte, care ești stăpânit de puterea Sfântului Duh, întărește-te, prin credința sigură, ca o cetate! Pentru că eu, sprijinit pe ea, când am alcătuit această scriere, pe de o parte am râvnit să imit albina cea iubitoare de osteneală care adună din mulțime de flori cele folositoare la facerea mierii, iar pe de alta, m-am folosit de silire și de rugăciune, și mi-am adunat de la sfinții cei mai bătrâni și grăitori de adevăr aflați în pustia aceasta istorisiri despre faptele uitate cu trecerea vremii, alergând încolo și încoace, culegându-le și punându-le cap la cap, scoțându-le din adâncimi de vreme și uitate ca dintr-un adânc de mare, crezând stăruitor că, pentru reamintirea celor vrednice de pomenire, voi avea parte de plată de la Dumnezeu răsplătitorul și că voi da o pildă bună cititorilor prin această silire iubitoare de osteneală.

Pentru că, deși nu reușesc să redau în cuvinte vrednicia cinstitului Părinte pe care îl laudăm, am socotit totuși că e un lucru binecuvântat ca, mișcat de recunoștință, mai degrabă să nu reușesc să-i redau vrednicia decât, din lipsa de recunoștință, să las totul la o parte, iar pe Părinția Voastră să nu vă ascult. Totodată, am avut înaintea ochilor și acea preainfricoșată vină a robului viclean și leneș care a ascuns talantul în pământ. În *Mr. 25, 25-26* acest fel am îndrăznit, folosind cuvinte lipsite de măiestrie și străine de înțelepciunea din afară³, să încep scrierea de față cu împreună-lucrarea lui Dumnezeu, Care dăruiește cuvânt prin solirea Cuviosului Eftimie, care este și tema acestor *Cuvinte*.

se silește totuși să o ascundă.

Βίος τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν
Εὐθυμίου

1

7 Ὁ Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ὁ συνάναρχός
τε καὶ συναίδιος τῷ Πατρὶ ὑπάρχων καὶ ὁμοούσιος ἀφάτῳ φι-
λανθρωπία χρησάμενος εὐδοκία τοῦ Πατρὸς καὶ βουλήσει τοῦ
Ἁγίου Πνεύματος κατηξίωσεν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρ-
κωθῆναι καὶ ἐνανθρωπήσαι ἐκ τῆς ἀχράντου καὶ θεοτόκου Μα-
ρίας καὶ γεννηθῆναι ἐξ αὐτῆς, Θεὸς οὐ γυμνὸς καὶ ἄνθρωπος οὐ
7.5 ψιλός, σεσαρκωμένος δὲ μᾶλλον Θεὸς ἐνώσας ἑαυτῷ καθ' ὑπό-
στασιν τὸ ἀνθρώπινον, οὐ σύγχυσιν ὑποστάς, οὐ τροπὴν ὑπο-
μείνας, οὐκ ἀλλοιωθεὶς τὴν φύσιν, ἀλλὰ μέινας ὃ ἦν, γέγονεν ὃ
οὐκ ἦν, σφωζομένης δὴλον ὅτι τῆς τῶν συνελθουσῶν φύσεων δια-
φορᾶς καὶ εἰς ἓν πρόσωπον καὶ μίαν ὑπόστασιν συνδραμουσῶν
καθ' ἑνωσιν ἀδιάσπαστον. Ὅθεν ἐν ἑκατέραις ταῖς οὐσίαις εἰς
7.10 καὶ ὁ αὐτὸς ὑπάρχει Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος ἀδι-
αίρετός τε καὶ ἀσύγχυτος γνωριζόμενος.

Τοιγαροῦν ἀπαθὴς ὢν Θεὸς οὐκ ἀπηξίωσεν παθητὸς γε-
νέσθαι ἄνθρωπος καὶ ἀθάνατος ὑπάρχων νόμοις ὑποκεῖσθαι
θανάτου ἠνέσχετο, ὅπως τῇ τοιαύτῃ πρὸς ἡμᾶς εὐσπλαγγνῶ συ-
γκαταβάσει καὶ ἐκουσίῳ κενώσει τὴν πρὸς ἑαυτὸν ἡμῖν δωρή-
7.15 σηται ἄνοδον. Δι' ὃ καὶ τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ
ἡμετέρου γένους ἀποστέλλων ἔλεγεν· *πορευθέντες μαθητεύσατε
πάντα τὰ ἔθνη βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ
τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.*

7.20 Οἱ δὲ ταύτην παραλαβόντες τὴν ἐντολὴν καὶ τὴν οἰκουμέ-
νην ἅπασαν διαθέοντες λόγῳ καὶ ἔργῳ ἐκήρυττον τὴν εὐσέβειαν,
λόγῳ μὲν διδάσκοντες, ἔργῳ δὲ καὶ βίῳ τὸν λόγον βεβαιοῦντες,
διὰ πάντων χωροῦντες τῶν δυσχερῶν, διωκόμενοι θλιβόμενοι

¹ Ἐκφρασεις τεολογικε τεχνικε sunt copiate din lucrările *Mărturisirea de*

Viața celui întru sfinți
Părintelui nostru Eftimie

1. Prolog

Fiul cel Unul-Născut și Cuvântul lui Dumnezeu, fiind împreună fără de început, împreună veșnic și deofință cu Tatăl, folosind o negrăită iubire de oameni, cu bunăvoința Tatălui și prin voința Sfântului Duh, ne-a învrednicit să Se întrupeze pentru a noastră mântuire și să Se facă om din neîntinata și de Dumnezeu Născătoarea Maria și să Se nască din ea, nici Dumnezeu gol, nici simplu om, ci Dumnezeu întrupat, unind cu Sine, după ipostas, firea omenească, fără să sufere o amestecare a firilor și nici o schimbare a lor una în alta, fără să Se schimbe în natura Sa, ci, rămânând ceea ce era, S-a făcut ceea ce nu era, fiind păstrată în mod vădit deosebirea firilor, care s-au alăturat și s-au împreunat întru o Persoană și un Ipostas prin unire nedespărțită. De aceea, în fiecare dintre cele două naturi, dumnezeiască și omenească, Se află unul și același Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu, cunoscut în chip nedespărțit și neamestecat¹.

Astfel, deși e nepătimitor, Dumnezeu nu a socotit nevrednic de Sine să Se facă om pătimitor și, nemuritor fiind, a primit să se supună legilor morții ca, printr-o astfel de pogorâre iubitoare la noi și o deșertare de bunăvoie, să ne dăruiască suirea la Sine Însuși. De aceea, când Și-a trimis uceniciei pentru mântuirea neamului nostru, a spus: *Mergând, învățați toate neamurile, botezându-i în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh.*

Mt. 28. 19

Iar ei, primind această poruncă și alergând în toată lumea, au propovăduit evlavia cu cuvântul și cu fapta, prin cuvânt învățând, iar prin faptă și prin viață adevărind cuvântul, răbdând credință și *Contra lui Origen* ale împăratului Iustinian.

γυμνητεύοντες, αὐτῶν τῶν ἀναγκαίων ἐνδεεῖς γινόμενοι. ὕστερον καὶ θανάτου κατετόλμησαν, καλῶς διὰ πάντων τὸν δεσπότην μιμησάμενοι.

7, 25 Ἐντεῦθεν ἡ θεογνωσία τῷ κόσμῳ ἀνέτειλεν· ἐντεῦθεν ἡ τῆς ἀνθρωπότητος κατεφωτίσθη φύσις καὶ ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου τυραννίδος ἠλευθερώθη· ἐντεῦθεν τοῖς ἀπεγνωσμένοις ἐπεφάνη ἡ σωτήριος χάρις διαφόρως τε καὶ πολυτρόπως τοὺς πάντας εὐεργετοῦσα· ἐντεῦθεν ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν ἐπεβλάστησαν αἱ τῶν ἁγίων μαρτύρων ἀγέλαι, ὧν τοὺς ἀγῶνας ζηλώσαντες οἱ πολλοὶ μετὰ τὸν διωγμὸν φωστήρων δίκην ἐν τῇ τῶν μοναχῶν ἐξέλαμψαν πολιτεία.

8, 5 Οἵτινες ἐκμαγεῖον τῆς ἀποστολικῆς ἀρετῆς τὸν ἑαυτῶν ἐποιήσαντο βίον, οἷς ἀρμόζει τὸ γραφικὸν ἐκεῖνο τὸ περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὕστερούμενοι θλιβόμενοι κακουχούμενοι, ἐπ' ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαιαῖς καὶ ταῖς ὄποις τῆς γῆς. Τούτου τοῦ ἀνεπιλήπτου βίου μετασχὼν καὶ ὁ μέγας πατὴρ ἡμῶν Εὐθύμιος ἀφιερωθείς τε ἐκ βρέφους τῷ Θεῷ καὶ ζηλώσας τὸν τῶν ἁγίων βίον εὐάρεστος τῷ Θεῷ καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις ἀνεδείχθη.

8, 10 Οὗτινος ἁγίου πατρὸς ἀναγράψασθαι τὴν ἐν σαρκὶ πολιτείαν κελευσθεὶς ἀναμονῆς πάσης χωρὶς πειθομαί σοι κελεύσαντι, τίμει πάτερ Γεώργιε· κελεύεις γὰρ ἡδέα καὶ ψυχωφελῆ καὶ τῆς σῆς ἀγιωσύνης ἐπάξια. Δίκαιον γὰρ ἔστιν ὡς ἀληθῶς τὰ παραδραμόντα τῷ χρόνῳ καὶ μὴ πολλοῖς ἐγνωσμένα ἀναζωγραφεῖν τῷ λόγῳ καὶ μὴ συγχωρεῖν ταῦτα λήθης βυθοῖς ἀμαυροῦσθαι, ἀλλὰ κοινὸν ὄφελος καὶ εἰκόνα καὶ τύπον προτιθέναι τοῖς μετέπειτα βουλομένοις τῆς ἑαυτῶν προνοεῖσθαι σωτηρίας. Ἦδη τοίνυν ἐντεῦθεν τὸν τοῦ Θεοῦ Υἱὸν καὶ Λόγον ἐπικαλεσάμενος τὸν τοῦ παρόντος λόγου προτεθέντα τοῦ περὶ Εὐθυμίου ἀπάρξομαι λόγου.

¹ În expresia ἐκμαγεῖον τῆς ἀποστολικῆς ἀρετῆς, substantivul ἐκμαγεῖον denotă atât amprenta lăsată de pecete, cât și materia pregătită spre a putea primi întipărirea sigiliului. Viața monahală apare astfel ca o prelucrare a

toate necazurile, prigoniți, strâmtorați, fiind goi. Fiind lipsiți chiar și de cele de trebuință, au răbdat mai apoi și moartea cu îndrăzneală, imitând bine prin acestea toate pe Stăpânul.

De aici a răsărit lumii cunoștința de Dumnezeu. De aici firea omenească s-a luminat și s-a izbăvit de tirania diavolului. De aici s-a arătat deznădăjduiților harul mântuitor și binefăcător în multe feluri pentru toți. De aici au odrăslit în toate neamurile cetele sfinților martiri, ale căror lupte poftind să le imite după prigoană, cei mai mulți au strălucit ca niște luminători în viețuirea monahală.

Aceștia au făcut viața lor în stare să poată primi întipărirea virtuții apostolice¹, potrivindu-li-se acel cuvânt din Scriptură care spune: *Au pribegit în piei de oaie, în piei de capră, lipsiți, strâmtorați, suferind rele, rătăcind în pustii și în munți și în peșteri și în găurile pământului.* Marele nostru Părinte Eftimie s-a făcut părtaș acestei vieți fără de prihană, pentru că, fiind aferosit lui Dumnezeu încă de prunc și dorind să urmeze pilda vieții sfinților, s-a arătat bineplăcut lui Dumnezeu și încercat oamenilor.

Poruncindu-mi-se să scriu viețuirea în trup a acestui sfânt Părinte, mă supun fără de nici o zăbavă ție, celui ce mi-ai poruncit, cinstite Părinte Gheorghe, pentru că poruncești lucruri plăcute, de suflet folositoare și vrednice de Sfinția Ta. Căci, într-adevăr, este un lucru drept să le redăm prin cuvânt pe cele petrecute de-a lungul timpului și necunoscute de cei mai mulți, și să nu îngăduim ca ele să fie înnegurate în adâncurile uitării, ci să fie puse înainte ca folos obștesc, icoană și pildă pentru cei care, mai apoi, vor a se îngriji de mântuirea lor. Așadar, chemându-L de-acum pe Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, Cel pus în fruntea acestei scrieri, voi începe de aici să vorbesc despre Eftimie.

propriei ființe spre a putea primi în dar, de Sus, „virtutea apostolică”. De aceea, Chiril îl va numi și pe Sfântul Sava „bărbat părtaș al harisimei apostolice”.

2

8, 20 Ὁ οὐρανοπολίτης Εὐθύμιος γονέων ὑπῆρχεν Παύλου καὶ Διονυσίας προσαγορευομένων, οὐκ ἀσήμων ὄντων, ἀλλὰ καὶ λίαν εὐγενεστάτων καὶ πάση τῇ κατὰ Θεὸν ἀρετῇ κεκοσμημένων, πατρίδα δὲ καὶ οἴκησιν ἔχόντων Μελιτηνήν τὴν τῶν Ἀρμενίων περιφανῆ μητρόπολιν.

8, 25 Ἡ οὖν μακαρία Διονυσία ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη συζήσασα τῷ
9 ἀνδρὶ στεῖρα οὕσα οὐκ ἔτικτεν· δι' ὃ ἐν πολλῇ ἀθυμίᾳ διάγοντες οἱ ἀμφοτέρω ἐπὶ συχνὸν χρόνον διέμειναν δεόμενοι τοῦ Θεοῦ ἐκτενῶς δωρηθῆναι αὐτοῖς παιδίον. Καὶ γενόμενοι εἰς τὸν αὐτόθι πλησίον τῆς πόλεως ἱερὸν οἶκον τοῦ ἐνδόξου καὶ καλλινίκου μάρτυρος Πολυεύκτου ἐπὶ ἡμέρας πλείους τῇ προσευχῇ προσεκατέρευον, ὡς ὁ τῶν ἀρχαίων εἰς ἡμᾶς ἐνεχθεὶς περιήγαγεν
9, 5 λόγος, καὶ ἐν μιᾷ τῶν νυκτῶν εὐχομένων αὐτῶν μόνων θεία τις ὀπτασία φαίνεται αὐτοῖς λέγουσα· εὐθυμεῖτε εὐθυμεῖτε· ἰδοὺ γὰρ κεχάρισται ὑμῖν ὁ Θεὸς παῖδα εὐθυμίας φερώνυμον, ὅτι ἐπὶ τῇ γεννήσει αὐτοῦ εὐθυμίαν ταῖς ἑαυτοῦ ἐκκλησίαις δωρήσεται ὁ τοῦτον ὑμῖν χαριζόμενος.

9, 10 Αὐτοὶ δὲ τὸν τῆς ὀπτασίας καιρὸν σημειωσάμενοι ὑπέστρεψαν εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν καὶ ἐκ τοῦ χρόνου τῆς κηρύσεως γνόντες ἀληθῆ συμβεβηκέναι τὰ τῆς ὀπτασίας ἅμα μὲν τῷ γεννηθῆναι τὸν παῖδα Εὐθύμιον ἐπωνόμασαν ὑποσχόμενοι ἀναθέσθαι αὐτὸν τῷ Θεῷ· ἐγεννήθη δέ, καθὼς παρελήφαμεν, κατὰ τὸν Αὐγουστον μῆνα τῆς τετάρτης Γρατιανοῦ ὑπατείας.

9, 15 Ὅτι δὲ ἀληθῆς ἡ ὀπτασία, οἱ ἀναγινώσκοντες νοεῖτωσαν. Τῶν γὰρ ἁγίων ἐκκλησιῶν ἐπὶ τεσσαράκοντα σχεδὸν ἔτη

⁶ Melitene este o cetate din Capadocia de Răsărit, situată la începutul drumurilor care duc din Asia Mică în Mesopotamia, fostă bază pentru legiunile romane și devenită, în jurul anului 400 d.H., capitală civilă și bisericască a Armeniei.

⁷ Sfântul Polieuct fusese un soldat roman martirizat la Melitene.

⁸ Din nou jocul de cuvinte întemeiat pe etimologia numelui Eftimie.

2. Obârșia și nașterea

Eftimie, cetățeanul cerului, i-a avut ca părinți trupești pe Pavel și Dionisia după nume, oameni nu lipsiți de importanță, ci de neam foarte bun și împodobiti cu toată virtutea cea după Dumnezeu, iar ca patrie și locuință avea cetatea Melitene⁶, faimoasa mitropolie a Armenilor.

Fericita Dionisia, deși a trăit destui ani cu bărbatul ei, fiind stearpă, nu a născut nici un copil. Din această pricină, amândoi petreceau într-o mare tristețe, rugându-se adeseori lui Dumnezeu cu stăruință să le dăruiască un copil. Mergând în apropiere de cetate la un sfânt lăcaș al Sfântului bunului biruator Mucenic Polieuct⁷ și stăruind în rugăciune multe zile, după cum ne spun mărturiile celor de demult ajunse până la noi, într-una din nopți, pe când se rugau ei singuri, li s-a arătat o vedenie dumnezeiască zicându-le: „Veseliți-vă! Veseliți-vă că, iată, Dumnezeu v-a hărăzit un copil cu numele veseliei, pentru că la nașterea lui Dăruitorul va dărui Bisericii Sale veselie!”⁸

Iar ei, după ce au însemnat vremea în care au avut acea vedenie, s-au întors la casa lor și au cunoscut după sorocul nașterii că cele din vedenie au fost adevărate, iar când s-a născut copilul, l-au numit Eftimie și au făgăduit să-l ațerosească lui Dumnezeu. După cum ni s-a spus, acesta s-a născut în luna august, în al patrulea consulat al lui Grațian⁹.

Cititorii să înțeleagă că vedenia a fost adevărată. Pentru că de aproape 40 de ani sfintele Biserici erau în mare întristare și apărătorii credinței ortodoxe erau prizonieri, iar

⁹ Titlul de consul, magistratul suprem în imperiu, era acordat în fiecare an de către împărat. Inițial calculul anilor se făcea prin raportarea la aceste consulat, apoi a fost introdus treptat și în paralel sistemul indictionului. Grațian fusese consul în 366, 371, 374 și 377, acesta din urmă fiind al patrulea său consulat și, conform indicațiilor precise ale lui Chiril, anul nașterii Sfântului Eftimie.

ἐν ἀθυμίᾳ ὄντων καὶ τῶν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ὑπασπιστῶν ἐλαυνομένων καὶ τῶν Ἀρειανῶν καταδυναστευόντων ἀπὸ τῶν Κωνσταντίου χρόνων καὶ διωγμοῦ κατὰ τῶν εὐσεβῶν ἐπικειμένον ἐν τε τοῖς Ἰουλιανοῦ τοῦ τυράννου χρόνοις καὶ τοῦ μετέπειτα τῆς Ἐφᾶς βασιλευσαντος Οὐάλεντος.

9, 20

Εὐθυμίου τοῦ φερωνύμως κληθέντος γεννηθέντος πάντα τὰ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν λυπηρὰ εἰς εὐθυμίαν μετετρέπετο. Μήπω γὰρ τοῦ πέμπτου μηνὸς πληρωθέντος ἐπὶ τῆς ἕκτης ὑπατείας ἀρθεῖς ὁ θεομάχος Οὐάλης κατὰ βαρβάρων τὴν Θράκην ληξομένων ἐπιστρατεύει καὶ ἐπ' ὀλίγον χρόνον τῷ πολέμῳ συγκοπτόμενος ὕστερον δίκην ἔτισεν τῆς θεομαχίας ἀξίαν· ἐν γὰρ κόμῃ τινὶ περὶ Ἀδριανούπολιν τῆς Θράκης κατὰ κράτος ἠττημένον καὶ φεύγοντα καταδραμόντες οἱ βάρβαροι ἔκαυσαν αὐτὸν μετὰ τῆς ἐχούσης αὐτὸν κόμης μήπω πληρωθέντος τοῦ πρώτου ἐνιαυτοῦ ἀπὸ τῆς Εὐθυμίου γεννήσεως.

9, 25

10

3

10, 5

Τριετοῦς δὲ ἤδη χρόνου εἰσεληλυθότος Παῦλος μὲν ὁ πατὴρ τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο· ἡ δὲ μακαρία Διονυσία ἀδελφὸν ἔχουσα λογιώτατον Εὐδόξιον μὲν καλούμενον, τὸ δὲ αὐτόθι ἐπισκοπεῖον κρατοῦντα καὶ τῷ ἐπισκόπῳ συνεδρεύοντα, τοῦτον σύμβουλον καὶ μεσίτην ποιησαμένη τῷ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκείνον ἰθύνοντι τὴν κατὰ Μελιτηνὴν ἁγιωτάτην ἐκκλησίαν Ὀτρηίῳ τῷ μεγάλῳ τῷ ἐν τῇ κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἀγίᾳ

10, 10

¹⁰ Constanțiu – unul din fiii lui Constantin cel Mare, împărat din 337 al Imperiului de Răsărit până la moartea sa din 361. A fost semiarian și prigonitor constant al Sfântului Atanasie cel Mare și al ortodocșilor.

¹¹ E vorba de Iulian Apostatul (331-363), fiul lui Iulius Constantinus – fratele vitreg al lui Constantin cel Mare – care, după ce a abandonat creștinismul în 351 pentru un monoteism de tip neoplatonician, a ajuns, în 3 noiembrie 361, ultimul împărat păgân.

¹² Valens a fost consul pentru a șasea oară în 378, imediat după Grațian.

cei ai arienilor stăpâneau din vremea domniei lui Constanțiu¹⁰, dar și din pricina prigoanei din vremea tiranului Iulian¹¹ împotriva binecredincioșilor, iar mai apoi a celei din timpul împăratului de Răsărit Valens.

Dar când s-a născut Eftimie, cel numit cu un nume plin de învătăminte, toate cele întristătoare ale sfintelor Biserici s-au preschimbat în veselie. Pentru că înainte de împlinirea celei de a cincea luni din al șaselea consulat al său, Valens¹², dușmanul lui Dumnezeu, s-a ridicat la luptă cu oaste împotriva barbarilor care prădau Tracia și, după ce s-a chinuit în război puțină vreme, a fost pedepsit pe măsura vrăjmășiei lui împotriva lui Dumnezeu. Pentru că în timp ce se afla biruit și refugiat într-un sat de lângă Adrianopolisul Traciei, barbarii au năvălit și au dat foc așezării, arzându-l împreună cu satul în care se găsea, înainte de a se plini primul an de la nașterea lui Eftimie.

3. Intrarea în cler și educația

După ce a început cel de-al treilea an de la nașterea lui Eftimie, tatăl său, Pavel, a murit. Fericita Dionisia avea un frate foarte învățat, pe nume Eudoxie, care ținea episcopia de acolo și îl ajuta pe episcop. Pe acest frate și l-a făcut sfătuitor și mijlocitor, și a adus copilul la marele episcop Otrie¹³, care în vremea aceea conducea drept preasfânta Biserică din Melitene și strălucise la sfântul Sinod ce se ținu-

Anul 379

¹³ Otrie, mitropolit de Melitene între 374 și 384, fusese prezent la Sinodul de la Tyana din 367 (SOZOMEN, *Istoria bisericească*, VI, 12, 2) și a jucat un rol important la Sinodul II Ecumenic de la Constantinopol din 381, unde a fost numit, alături de episcopii Heladie al Pontului și de Sfântul Grigorie de Nyssa, garant al ortodoxiei pentru dioceza Pontului. Era prieten cu Sfântul Vasile cel Mare, de la care avem o scrisoare adresată lui (*Epistola* 181, PSB 12, p. 370), și cu Sfântul Grigorie de Nyssa, care, de asemenea, a corespondat cu Otrie (*Epistolele* 10 și 18, SC 363, pp. 180 sq și 232 sq).

συνόδῳ διαλάμπαντι προσήγαγεν τὸν παῖδα τήν τε ὑπόσχεσιν ἀποπληρώσασα καὶ ὡς θυσίαν αὐτὸν εὐπρόσδεκτον ἀναθεμένη τῷ Θεῷ καθάπερ ἡ πολυθρύλητος Ἄννα ἐκείνη τὸν Σαμουήλ.

10, 15 Ὁ δὲ μέγας ἐκεῖνος Ὀτρῆσιος ὁ ἀγιώτατος ἐπίσκοπος τὸν τε παῖδα θεασάμενος καὶ παρὰ τοῦ σχολαστικοῦ Εὐδοξίου ἀκούσας περὶ τε τῆς τοῖς γονεῦσι φανείσης ὀπτασίας καὶ ὅτι πρὸ γεννήσεως ἢ μήτηρ αὐτοῦ καθυπέσχετο αὐτὸν τῷ Θεῷ μὴ εὐλαβηθεῖσα τὸ μέλλον, καὶ ὅτι αὐτὴ ἢ σύλληψις εὐχῆς ἔργον γεγένηται, θαυμάσας εἶπεν ὄντως ἐπαναπέπαιται τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τὸ μειράκιον τοῦτο.

10, 20 Καὶ τὸν μὲν παῖδα δεξάμενος ἐβάπτισεν καὶ ἀποθριξάσας ἀναγνώστην τῆς ὑπ' αὐτὸν ἐκκλησίας ἐποίησεν καὶ ἐν τῷ ἐπισκοπέῳ λαβὼν καὶ τρόπον τινὰ τεκνοποιησάμενος ἀνέτροφεν τὴν δὲ μακαρίαν Διονυσίαν ὡς προσκειμένην Θεῷ καὶ τοῖς θείοις διάκονον ἐχειροτόνησεν τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας.

11, 5 Εὐθυμίου τοίνυν τῷ ἐκκλησιαστικῷ καταλόγῳ ἐναριθμίου γεγονότος παρατύκα Θεοδόσιος ὁ μέγας τὰ τῆς Ῥωμαίων βασιλείας σκηπτρα παρέλαβεν καὶ ἐν ταύτῳ ἔδωρῆσατο ὁ Θεὸς τῇ τῶν Ῥωμαίων πολιτεία καὶ ταῖς ἑαυτοῦ ἀγίαις ἐκκλησίαις θείαν δόσιν εὐθυμίας πάσης πεπληρωμένην καὶ συνηνέχθη τὸ τῆν καῦτα τοῖς ὀνόμασιν ὁμωνύμως τὰ πράγματα συμβῆναι. Ἐδεῖ γὰρ πληρωθῆναι τὴν περὶ αὐτοῦ τοῖς γονεῦσι φανείσαν ὀπτασίαν.

4

11, 10 Ὀλίγου δὲ τινος χρόνου διελθόντος κατανοήσας αὐτὸν ὁ ἐπίσκοπος τὴν τῶν παιδίων ἡλικίαν ὑπερβάντα ἤδη καὶ ὀφείλοντα

¹⁴ Este vorba de al II-lea Sinod Ecumenic, ținut în Constantinopol în anul 381.

¹⁵ Termenul σχολαστικός desemna în Bizanț, până în veacul al VIII-lea, o persoană cultivată și școlită în drept și retorică. Deși nu reprezenta un titlu oficial, era folosit de obicei pentru juriști și avocați. Trebuie deosebit de termenul *scholarium*, întâlnit în continuare, care-i

se în Constantinopol¹⁴, și astfel ea și-a împlinit făgăduința, aducându-l pe Eftimie ca pe o jertfă bineprimită înaintea lui Dumnezeu, precum acea vestită Ana pe Samuil.

Cf. 1 Imp. 2. 11

Iar când acel mare și preasfânt episcop Otrie l-a văzut pe copil și când a auzit de la scholasticul¹⁵ Eudoxie despre vedenia pe care o avuseseră părinții lui și că mama lui, fără să-i pese de viitor, încă dinaintea nașterii l-a făgăduit lui Dumnezeu și că zămislirea ei a fost lucrarea rugăciunii, a zis minunându-se: „Cu adevărat Duhul lui Dumnezeu S-a odihnit peste pruncul acesta!”

Și după ce l-a primit pe copil, l-a botezat și, tunzându-l, l-a făcut citeț al Bisericii de sub oblăduirea lui și l-a luat la episcopie, unde îl ținea și-l hrănea ca pe copilul său. Iar pe fericita Dionisia, de vreme ce era apropiată de Dumnezeu și de cele sfinte, a hirotonit-o diaconiță a preasfintei Biserici.

Îndată după ce Eftimie a fost înscris în catastiful bisericesc, Teodosie cel Mare¹⁶ a preluat sceptrul împărăției romanilor și Dumnezeu a dăruit în același timp obștii romane, precum și sfintelor Sale Biserici, un dar dumnezeiesc plin de toată veselia, și a potrivit așa lucrurile încât ele să aibă același nume cu al celor doi¹⁷. Căci trebuia ca vedenia părinților săi despre el să se împlinească.

4. Educația sa intelectuală și bisericească

După puțin timp, episcopul a înțeles că Eftimie a trecut deja de vârsta copilăriei și că de-acum trebuie să se

desemna pe membrii gărzii imperiale (*schola*).

¹⁶ Împărat al Bizanțului (379-395), a convocat Sinodul II Ecumenic și a susținut politic ortodoxia niceeană.

¹⁷ Din nou un joc de cuvinte: Teodosie („darul lui Dumnezeu”), Eftimie („veselie”) *vide supra* nota 2.

τοῖς μαθήμασιν λοιπὸν ἐνασχολεῖσθαι παραδίδωσιν αὐτὸν διδασκάλους τῶν ἱερῶν γραμμάτων.¹⁸ Ἦσαν δὲ τότε ἐν τοῖς ἀναγνώσταις δύο νεανίσκοι ἐπὶ εὐγενείᾳ καὶ σωφροσύνῃ αἰδέσιμοι καὶ πάσῃ συνέσει διαπρέποντες, πρὸς τῇ θείᾳ γραφῇ καὶ τὴν ἕξω παιδείαν ἀκριβῶς ἠσκημένοι Ἀκάκιος καὶ Συνόδιος οὕτως προσαγορευόμενοι, οἵτινες μετὰ πολλοὺς ἀσκητικὸς ἀγῶνας τῆς κατὰ Μελιτηνὴν ἀγιοπάτης ἐκκλησίας τὴν ἀρχιερωσύνην ἐδέξαντο ἐν ἰδίῳ καιρῷ, ἕκαστος τούτων συμβαίνουσαν ἔχοντες τῇ ἀρχιερωσύνῃ τὴν πολιτείαν, περὶ ὧν πολλὰ θαυμάσια δηγοῦνται οἱ Μελιτηνῶν παῖδες καὶ ἱερωσύνης ἀληθῶς ἐπάξια.

11. 20 Οὗτοι ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἐπισκόπου δεξάμενοι τὸν Εὐθύμιον ἐπαίδευσαν ἀκροτάτην εὐσέβειαν. Ὅστις Εὐθύμιος ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολλοὺς τῶν συνηλικίων ὑπερηκόντισεν τῇ τῆς ψυχῆς φιλοθείᾳ καὶ φιλομαθείᾳ. Ἦν γὰρ αὐτοῦ ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν τὸ πρόθυμον, ὥστε θαυμάζειν τὸν Ἀκάκιον τὴν πεφοιτισμένην αὐτοῦ διάνοιαν. Οὕτω μὲν οὖν τὰ πρῶτα τῆς ἡλικίας ἐν τῷ ἐπισκοπέῳ ὁ ἱερός οὗτος νεανίας παιδεύεται καὶ διαπλάττεται πλάσιν τὴν ἀρίστην καὶ καθαρωπάτην, ἣν περ, ὡς φησιν ὁ θεολόγος Γρηγόριος, ἡμερινὴν ὁ Θεὸς Δαυὶδ καλῶς ὀνομάζει καὶ τῆς νυκτερινῆς ἀντίθετον.

12, 5 Ἐκμανθάνων δὲ τὰς θείας γραφὰς ἐπεπόθει μὲν ζηλωτῆς εἶναι τῶν ἐν αὐταῖς ἐμφερομένων θείων καὶ ἐναρέτων ἀνδρῶν, ἠνιάτο δὲ ὅταν ὑπὸ τινῶν ἀργολογούντων ἐστερεῖτο ἢ ἀφείλκετο τῶν θείων λόγιων. Ἀκακίου δὲ τοῦ διδασκάλου τοὺς τρόπους μιμούμενος οὐδ' ὅλως ἐποιεῖτο μνήμην ποικίλης τροφῆς οὔτε μὴν ἐφίετο κενῆς δόξης οὔτε ἤργει τὸ στόμα ἀπὸ δοξολογίας Θεοῦ, ἀλλὰ τὴν μὲν θείαν λειτουργίαν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κανόνος ἀπερισπάζων καρδία καὶ ἀμετεωρίστων νοῖ εἰς τοὺς ὠρισμένους ἐπετέλει καιροὺς μετὰ φόβου καὶ κατανύξεως ἐνθυμούμενος ὅτι χρὴ ἐν φόβῳ καὶ τρόμφῳ λατρεῦειν Θεῷ, οὐχὶ δὲ μετὰ γέλωτος καὶ

¹⁸ Unica referință măgulitoare a lui Chiril la educația profană, de care de altfel a avut și el parte la Schitopolis, dar care era riscant să fie etalată în acea perioadă datorită etichetei de „origenist” pe care o putea atrage din partea celor simpli și râvnitori.

indeletnicească cu învățătura, așa că l-a dat în grija dascăliilor de scrieri sfinte. Se aflau pe atunci între citeți doi tineri vrednici de respect, pe nume Acachie și Sinodie, care se osebeau prin noblețe, întreaga-înțelepciune și toată priceperea, învățați temeinic în cele ale Sfintei Scripturi și în învățătura cea din afară¹⁸, care au și ajuns, după multe lupte ascetice, arhierii ai preasfintei Biserici din Melitene, fiecare la vremea sa¹⁹. Ei au avut și o viețuire la măsura arhieriei, iar fiii celor din Melitene istorisesc despre ei multe întâmplări minunate și cu adevărat vrednice de harul preoțesc.

Aceștia, după ce l-au primit pe Eftimie din mâna episcopului, l-au învățat cea mai înaltă evlavie. În scurtă vreme, Eftimie i-a întrecut pe mulți dintre cei de-o vârstă cu el prin iubirea de Dumnezeu și dragostea de învățatură, dat fiind că râvna sa era mare pentru vârsta pe care o avea, încât se minuna Acachie de mintea sa luminată. Astfel, încă din primii ani ai vârstei sale petrecuți la episcopie, acest tânăr sfânt a fost educat și format în cea mai bună și mai curată pregătire, pe care, așa cum spune Grigorie Teologul²⁰, dumnezeiescul David bine o numește „de zi”, opusă celei „de noapte”.

Învățând Sfintele Scripturi, tânjea să fie un următor al bărbaților dumnezeiești și virtuoși despre care se povestește în acestea și se întrista când unii dintre cei care pierd vremea cu vorba goală îl lipseau ori îl îndepărtau de dumnezeieștile cuvinte. Fiindcă imita purtările lui Acachie dascălul, nu se gândea deloc la felurimea mâncărilor, nici nu se lăsa pradă slavei deșarte, nici gura nu i se oprea din slăvirea lui Dumnezeu, ci săvârșea la vremile rânduite, cu frică și străpungere, dumnezeiasca slujbă a rânduiei bisericești, având inima neîmprăștiată și

¹⁹ Acachie era deja episcop de Melitene în 431, fiind prezent la Sinodul din Efes, iar în 437 se străduia să obțină condamnarea lui Teodor de Mopsuestia. I-a urmat Sinodie, prezent la Sinodul tâlhăresc din 449 de la Efes.

²⁰ *Cuvânt de laudă la Sfântul Vasile*, 12, 1, PG 36, 509.

12. 15 ψιθυρισμοῦ σκηνὴν θεατρικὴν τὴν ἐκκλησίαν ἐργάζεσθαι, ἀλλὰ μετ' εὐλαβείας ἐν ἐκκλησίᾳ εἰσέρχεσθαι χωρὶ ἕκαστον ὡς βασιλεῖ καὶ Θεῷ ἐντυγχάνειν διὰ τῆς προσευχῆς μέλλοντα. Τὸν δὲ μεταξὺ χρόνον οἴκοι ἐσχόλαζεν ἐν τε τῇ προσευχῇ καὶ τῇ ψαλμωδίᾳ καὶ ταῖς τῶν θείων λογίων ἀναγνώσεσι διανυκτερεύων τε καὶ διημερεύων εἰδὼς ὅτι ὁ μελετῶν ἐν νόμῳ Κυρίου ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἔσται ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων, ὃ τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσει ἐν καιρῷ αὐτοῦ. Καὶ ἐδίδου 12. 20 τῷ Θεῷ ἕκαστου καιροῦ τὸν πρόσφορον καρπὸν.

Ἐν καιρῷ γὰρ ὀργῆς ἐκαρποφόρει τῷ Θεῷ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὑπομονήν, καὶ τοῦ καιροῦ τῆς γαστριμαργίας ὁ καρπὸς ἦν αὐτῷ ἡ ἐγκράτεια, καὶ λογισμῶν ἐπερχομένων αὐτῷ ἡδονῆς 12. 25 τινος σωματικῆς αὐθις ἢ σωφροσύνη αὐτῷ ἀνεβλάστανεν. Ἐταίροις δὲ καὶ συνομίλοις ἐκέχρητο οὐ τοῖς ἀσελγεστάτοις, ἀλλὰ τοῖς σωφρονεστάτοις, οἷς καὶ συνεῖναι μᾶλλον λυσιτελέστατον τὸν εὐσεβείας ἀντεχόμενον. 13

Καὶ οὕτως καθ' ἡμέραν ἀθλητικῶς ἀγωνιζόμενος κατῶρθωσεν τὴν τε ἀπὸ γλώσσης καὶ κοιλίας ἐγκράτειαν καὶ τὴν τελείαν ἀκτημοσύνην καὶ τὴν ἀληθινὴν ταπεινοφροσύνην καὶ τὸν τοῦ σώματος ἀγιασμόν. Τῆς γὰρ σωφροσύνης σφόδρα ἐπιμελούμενος 13. 5 διετήρησεν ἀσβεστον τὴν λαμπάδα τῆς παρθενίας τῷ τῆς εὐσπλαγχνίας καὶ συμπαθείας κατακεκοσμημένην ἐλαίῳ.

5

13. 10 Ὁ μὲν οὖν Εὐθύμιος οὕτως ἐπὶ πλείστον χρόνον γυμνασάμενος ἐπὶ τὴν τῶν ἀρετῶν τελειότητα κατήνησεν· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ οἰκονομία τοῦτον οὕτως σοφίασα καὶ διὰ πολλῶν τῶν ἐν μέσῳ γνωρίασα περιβόητον ἕξ ἀρχῆς ἀνέδειξεν.

13. 15 Τραφεῖς μέντοι καὶ παιδευθεῖς ὡς εἴρηται, καὶ διὰ πάσης τῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν βαθμῶν ἀκολουθίας διεξεληθὼν ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκείνον ἐπισκόπου χειροτονεῖται ἀκουσίως πρεσβύτερος τῆς κατὰ Μελιτηνὴν ἀγιωπάτης ἐκκλησίας καὶ

mintea nerisipită, amintindu-și mereu că trebuie să-I slujească lui Dumnezeu cu frică și cu cutremur, ca biserica să nu ajungă o scenă de teatru cu râsete și șușoteli, ci fiecare să intre în ea cu evlavie, unde are să se întâlnească prin rugăciune cu Împăratul și Dumnezeu. Timpul rămas și-l petrecea ziua și noaptea în rugăciune, psalmodie și citirea dumnezeieștilor cuvinte, știind că cine *cugetă la legea Domnului va fi ca un pom răsădit lângă izvoarele apelor, care rodul său va da la vremea sa*. Iar el îi dădea 13. 1-2-3 lui Dumnezeu rodul potrivit fiecărei vremi.

Pentru că la vreme de mânie, îi dădea lui Dumnezeu ca rod iubirea și răbdarea, în vremea poftei pântecelui, rodul lui era înfrânarea, iar când îi veneau gânduri de plăcere trupească, îndată odrăslea întreaga-înțelepciune. Nu-și făcea prieteni sau tovarăși de discuții dintre cei stricați, ci dintre cei mai înțelepți, care și sunt cea mai bună tovarășie pentru cei dăruiți evlaviei.

Și așa, luptându-se zi de zi ca un atlet, a izbutit înfrânarea limbii și a pântecelui, precum și desăvârșita neagoniseală, adevărata smerită cugetare și sfințirea trupului. Pentru că se îngrijea foarte mult de întreaga-înțelepciune, și-a păstrat nestinsă făclia fecioriei, înfrumusețând-o cu undelemnul milei și al compătimirii.

5. Preot în Melitene

Așadar, după ce Eftimie s-a exersat timp îndelungat în acest chip, a ajuns la desăvârșirea virtuților, iar iconomia lui Dumnezeu într-atât l-a înțelepțit și l-a făcut cunoscut în multe feluri, încât a ajuns vestit încă de la început.

Crescut și educat fiind precum s-a spus și trecând prin toate treptele slujirii bisericești, a fost hirotonit fără voia sa de către episcopul din acea vreme²¹ preot al preasfintei Biserici

²¹ Episcopul din acea vreme al Melitenei era Letius.

ἐπιτρέπεται φροντίζειν καὶ προϊστασθαι τῶν περὶ τὴν πόλιν μοναστηρίων. Ταύτην δὲ τὴν φροντίδα ἐνεχειρίσθη, ἐπειδὴ φιλομόναχος τε ὑπῆρχεν ἐκ παιδότην καὶ ὅτι ἐπιποθῶν τὴν ἡσυχίαν εἰς τὸ τοῦ ἁγίου Πολυεύκτου μοναστήριον καὶ εἰς τὸ τῶν ἁγίων τριάκοντα τριῶν μαρτύρων τὸν πλεῖστον διέτριβεν χρόνον· τὰς δὲ τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς ἡμέρας ἀνεχώρει εἰς ὄρος ἔρημον μὲν τότε ὑπάρχον, νῦν δὲ μοναστηρίου θαυμασίου οἰκοδομῆν δεξάμενον πλησίον τῆς πόλεως τὸ παρὰ τοῖς προσοικοῦσιν τῆς Ἀναλήψεως προσαγορευόμενον. Καὶ ταύτην τὴν ἔρημον ἡσπάζετο ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῶν ἁγίων θεοφανίων ἕως τῆς τοῦ πάσχα ἑορτῆς, τὴν Ἡλίου καὶ Ἰωάννου φιλοσοφίαν μιμούμενος.

Τούτου χάριν, ὡς εἴρηται, τὴν τῶν ἐκεῖσε μοναχῶν φροντίδα τε καὶ κατάστασιν ἐγγειρίζεται· ταύτην δὲ τὴν φροντίδα ἐμπόδιον τῆς ἀρετῆς εἶναι νομίσας ὁ μισόδοξος καὶ φιλόθεος Εὐθύμιος ἐξῆλθεν τὴν πόλιν καὶ φυγὰς ὄχρητο ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ἐπιθυμήσας ταύτην οἰκῆσαι τὴν ἔρημον.

6

Οὗτος ὁ μέγας πατὴρ ἡμῶν Εὐθύμιος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος αὐτὸν ὀδηγήσαντος ἦλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα τῷ εἰκοστῷ ἐνάτῳ τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας χρόνῳ καὶ προσκυνήσας τὸν ἅγιον Σταυρὸν καὶ τὴν ἁγίαν Ἀνάστασιν καὶ τοὺς λοιποὺς σεβασμίους τόπους, παραβαλὼν δὲ καὶ τοῖς κατὰ τὴν ἔρημον θεοφόροις πατράσι καὶ τὴν ἐκάστου ἀρετὴν καὶ πολιτείαν καταμαθὼν καὶ τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ ἐνσφραγισάμενος ἦλθεν εἰς Φαράν τὴν λαύραν ἀπὸ ἕξι σιμείων τῆς ἁγίας πόλεως διακειμένην καὶ φιλήσυχος ὧν ἐμεινεῖν εἰς ἀναχωρητικὸν κελλίον ἔξω τῆς λαύρας, μηδὲν τὸ σύνολον κτώμενος τοῦ αἰῶνος τούτου.

²² Discret, Chiril își vâdește prin anumiți termeni, cum e și acesta, formația intelectuală aleasă, poate chiar și simpatiile. Vom mai regăsi în paginile sale viața monahală denumită „filosofie”, fapt semnificativ pentru profilul duhovnicesc al autorului nostru.

din Melitene și i s-a încredințat grija și chivernisirea mănăstirilor din preajma cetății. A fost însărcinat cu această grijă pentru că din copilărie era iubitor al vieții călugărești și pentru că, tânjind după isihie, își petrecea cea mai mare parte a timpului în mănăstirea Sfântului Polieuct și în cea a Sfinților 33 de Mucenici. În zilele Postului Mare se retrăgea într-un munte, care pe-atunci era pustiu, unde se află acum o minunată mănăstire, aproape de cetate, numită de cei ce locuiesc în preajmă „a Înălțării”. Intra plin de dorire în această pustie începând din zilele Sfintei Teofanii și până la praznicul Învierii, imitând filosofia²² lui Ilie și a lui Ioan.

Din această pricină, precum s-a spus, i s-a și încredințat purtarea de grijă și rânduirea monahilor de acolo. Dar urătorul de slavă și iubitorul de Dumnezeu Eftimie, socotind că această grijă este o piedică pentru virtute, a părăsit cetatea și a venit în preajma Ierusalimului, arzând de dorul de a locui în acea pustie.

6. Fuga în pustia de lângă Ierusalim

Acest mare Părinte al nostru Eftimie, povățuit fiind de Sfântul Duh, a venit în anul al douăzeci și nouălea al vârstei sale la Ierusalim, unde s-a închinat Sfintei Cruci, la biserica Sfintei Învieri și la celelalte cinstite locuri. I-a vizitat apoi și pe Părinții purtători de Dumnezeu din pustie, iar după ce a cercetat cu atenție virtutea și viețuirea fiecăruia, și le-a întipărit în suflet. A mers apoi în lavra din Faran²³, aflată la șase stadii de Sfânta Cetate, dar pentru că era iubitor de isihie, a rămas într-o chilie pustnicească din afara lavrei, fără să agonisească nimic din cele ale veacului acestuia.

²³ Chemată așa după pustia în care se afla, la nord-est de Ierusalim, Lavra Faran a fost înființată prin 330 de către Cuviosul Hariton (275-345), întemeietorul monahismului palestinian, alături de Cuviosul Ilarion. Aici a mai viețuit, în veacul VI, și Ioan Moschu, autorul *Limonariului*.

14, 15 Ἐμαθεν μέντοι ἐργάζεσθαι τὴν σειρὰν διὰ τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαι
τινα, ἀλλὰ μάλλον ἐκ τῶν ἰδίων κόπων μεταδιδόναι τῷ χρείαν
ἔχοντι. Πάσης δὲ γήινης φροντίδος ἑαυτὸν ἐλευθερώσας μίαν
μόνην ἔσχεν φροντίδα τὸ πῶς ἀρέσει τῷ Θεῷ ἐν προσευχαῖς
καὶ νηστείαις, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πάσης ἀρετῆς ἐπιμελούμενος
ὡς ἄριστός τις γεωργὸς τῶν παθῶν τὰς ἀκάνθας προρίζους
ἐξέτεμεν, λογισμοὺς καθαιρῶν καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον
κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, πληρῶν τὴν προφητικὴν ἐκείνην
φωνὴν τὴν λέγουσαν: *νεώσατε ἑαυτοῖς νεώματα καὶ μὴ σπείρετε
14, 20 ἐπ' ἀκάνθαις.*

7

14, 25 Ἔχεν δὲ γείτονα τινα θεοφόρον Θεόκτιστον ὀνόματι,
ὄντινα ἀγαπήσας τοσοῦτον συνεκράθη αὐτῷ τῇ τοῦ πνεύματος
στοργῇ, ὥστε τοὺς ἀμφοτέρους ὁμογνώμονας καὶ ὁμοτρόπους
γενέσθαι καὶ οἴονεϊ μίαν ψυχὴν ἐν δυοῖς σώμασιν ἐπιδείξασθαι.
15 Ἐξαγγείλας δὲ θάτερος θατέρῳ τὸν κατὰ Θεὸν σκοπὸν ἐξήρχο-
ντο κατ' ἐνιαυτὸν μετὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν τῶν ἀγίων θεοφα-
νίων ἐπὶ τὴν ἔρημον τοῦ Κουτιλά, πάσης ἀνθρωπίνης συνανα-
στροφῆς χωριζόμενοι, ὁμιλεῖν τῷ Θεῷ ποθοῦντες ἐν ἡσυχίᾳ διὰ
τῆς προσευχῆς. Καὶ διετέλουν αὐτόθι ἕως τῆς τῶν βαίων ἑορτῆς,
διηλεκῶς δὲ ὑποπιάζοντες τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγοῦντες τὴν
πνευματικὴν τροφήν προσέφερον τῇ ψυχῇ.

15, 5 Ὑπερενίκα δὲ ὁ μέγας Εὐθύμιος ἀπλότῃ ἦθους καὶ πρα-
ότῃ τρόπων καὶ ταπεινοφροσύνῃ καρδίας· δι' ὃ καὶ τὴν τοῦ
Ἁγίου Πνεύματος χάριν ἐδέξατο, καθὼς ὁ θεῖος λόγος φησὶν·
*ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω ἄλλ' ἢ ἐπὶ τὸν πρῶον καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμο-
ντά μου τοὺς λόγους;* Ἐντεῦθεν ἢ πρὸς τὸν Θεὸν αὐτῷ παρησῖα
ἠῦξανεν καθ' ἑκάστην ἡμέραν.

A învățat și să împletească funii pentru a nu împovăra pe nimeni, ci mai degrabă să dea el din propriile ostenele celui ce ar avea nevoie. După ce s-a eliberat de toată grija pământască, mai păstra doar una singură: cum să placă lui Dumnezeu în rugăciuni și post. Dar nu numai atât, ci se îngrijea de toată virtutea și, ca un preaiscusit agricultor, smulgea din rădăcină spinii patimilor, *curățind gândurile și toată înălțarea ce se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu, plinind acel* *2 Cor. 10, 5*
cuvânt prorocesc care zice: Arați-vă vouă pământ nou și nu semănați în spini. *Ier. 4, 4*

7. Teoctist

Avea acolo un vecin purtător de Dumnezeu pe nume Teoctist, de care, fiindcă l-a îndrăgit, s-a legat atât de mult cu o iubire duhovnicească, încât au ajuns amândoi de un gând și de o viețuire, părând să arate un suflet în două trupuri. După ce și-au descoperit unul altuia scopul cel după Dumnezeu, ieșeau în fiecare an, după a opta zi a Sfintei Teofanii, în pustia Cutila²⁴, ferindu-se de orice legături cu oamenii, pentru că doreau să-I grăiască lui Dumnezeu în isihie prin rugăciune. Așa că rămâneau în acel loc până la praznicul Stâlpărilor, dând sufletului hrana duhovnicească printr-o necurmată supunere și robire a trupului.

Dar marele Eftimie îl întrecea cu totul prin felul său simplu de a fi, prin blândețea purtării și prin smerita cugetare a inimii. De aceea a și primit harul Sfântului Duh, precum zice dumnezeiescul cuvânt: *Către cine voi căuta dacă nu spre cel blând și liniștit, care tremură la cuvintele Mele?* De aceea și *Ier. 66, 2*
îndrăzneala lui către Dumnezeu sporea în fiecare zi.

²⁴ Curila este o zonă deșertică la nord-vest de Marea Moartă.

15, 10 Ποίησας δὲ χρόνους πέντε εἰς Φαράν ἐξῆλθεν ἅμα Θεοκτίστῳ τῷ μακαρίῳ καθ' ὃν καιρὸν εἰώθεισαν, ἐπὶ τὸν Κουτιλᾶν καὶ διὰ τῆς ἐρήμου παρερχόμενοι ἦλθον ἐπὶ τινα χεῖμαρρον φοβερόν καὶ βαθύτατον λίαν καὶ δύσβατον· Θεασάμενοι δὲ τὸν τόπον καὶ περινοστήσαντες τοὺς ὑπερκειμένους κρημνοὺς ὡς

15, 15 ὑπὸ Θεοῦ ὀδηγούμενοι εὗρον σπήλαιον μέγα τε καὶ θαυμαστὸν ἐν τῷ βορινῷ τοῦ χεῖμαρρου κρημνῷ. Καὶ μετὰ κινδύνου τοιχοβατοῦντες μόλις ἴσχυσαν ἀναβῆναι εἰς αὐτὸ καὶ περιχαρεῖς γενόμενοι ὡς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐτοιμασθέντος αὐτοῖς τοῦ σπηλαιοῦ ἔμειναν εἰς αὐτὸ ἐκ τῶν παρεπιπτουσῶν βοτανῶν τρεφόμενοι.

15, 20 Τὸ δὲ ἄντρον ἐκεῖνο κατοικητήριον ὑπῆρχεν θηρίων μὲν τὸ πρότερον, ἡμερωθὲν δὲ τοῖς θείοις ὕμνοις καὶ ταῖς ἀπαύστοις τῶν ὁσίων ἀνδρῶν προσευχαῖς ἐκκλησίας Θεοῦ ἁγιαστείαν ἐδέξατο. Ὅτε οὖν ἠδόκησεν ὁ Θεὸς τούτους φανερωῶσαι, ὠικονόμησεν ποιμένας τινὰς τοῦ Λαζαρίου ἀγαγεῖν τὰς ἑαυτῶν ἀγέλας παρ' αὐτὸν τὸν χεῖμαρρον. Οὐστinas ἐθρόησαν φανέντες ἄνω εἰς τὸ σπήλαιον, ὥστε φοβηθέντας αὐτοὺς ὀρμησαί εἰς φυγὴν. Οἱ δὲ

15, 25 πατέρες αἰσθόμενοι τῆς ἐκείνων δειλίας πραεῖα καὶ προσηνεῖ τῇ φωνῇ τούτους προσκαλεσάμενοι ἔλεγον· μὴ φοβεῖσθε, ἀδελφοί· ἄνθρωποι γὰρ ἐσμὲν ὡς καὶ ὑμεῖς, ἀλλὰ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν τούτον τὸν τόπον οἰκοῦμεν.

16, 5 Τότε οἱ αἰπόλοι θαρρήσαντες ἀνέβησαν πρὸς αὐτοὺς ἐν τῷ σπηλαίῳ καὶ μηδὲν τοῦ αἰῶνος τούτου παρ' αὐτοῖς εὐρόντες ἀπῆλθον εἰς τὸ ἴδιον κτήμα θαυμάζοντες καὶ τοῖς ἰδίοις ἀπαγγέλλοντες. Καὶ ἀπὸ τότε οἱ τοῦ Λαζαρίου διηκόνουν αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπὸ Φαράν πατέρες ζητήσαντες καὶ τὸ ποῦ εἰσὶν μαθόντες συνεχέστερον ἀπήεισαν ἐπισκεπτόμενοι αὐτούς.

16, 10 Ἐν πρώτοις μὲν οὖν ἀπετάξαντο πρὸς αὐτοὺς ἀδελφοί δύο Μαρίνος τε καὶ Λουκάς οὕτω καλούμενοι καὶ ὑπὸ τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου μοναχικῶς παιδευθέντες καὶ τῆς ἀσκητικῆς πολιτείας

8. Peștera

După ce a petrecut cinci ani în Faran, a plecat în pustia Cutila împreună cu fericitul Teoctist în vremea în care obișnuiau și, străbătând pustia, au sosit la o vale săpată de torente, înfricoșată și foarte adâncă, unde se umbla cu mare greutate. După ce au văzut locul și l-au cutreierat pe marginea râpelor, au găsit, de parcă Dumnezeu i-ar fi condus, o peșteră mare și minunată în râpa de miazănoapte a văii. Cățărându-se la ea nu fără primejdie, abia au reușit să se suie și, bucurându-se, au rămas în peștera ce părea gătită de Dumnezeu tocmai pentru ei, hrănindu-se cu ierburile de primprejur. Înainte, acea peșteră fusese sălaș fiarelor sălbatice, dar s-a îmbunat prin dumnezeieștile cântări, iar prin neîncetatele rugăciuni ale cuvioșilor bărbați a primit sfințenia unei biserici a lui Dumnezeu. Deci, când a binevoit Dumnezeu să-i facă cunoscuți, a potrivit lucrurile în așa fel, încât niște păstori din Lazarion și-au adus turmele în acea vale. Când ei s-au arătat sus, în peșteră, atât de tare i-au înspăimântat, încât aceștia au luat-o la fugă înfricoșați. Părinții însă, cunoscându-le spaima, i-au chemat cu glas liniștit și blând zicându-le: „Nu vă temeți, fraților, că și noi oameni suntem ca și voi, dar pentru păcatele noastre locuim aici!”

Atunci păstorii, prinzând curaj, s-au suit la ei în peșteră și, neaflând acolo nimic din cele ale veacului acestuia, s-au întors într-ale lor plini de uimire și au vestit acestea celor de acasă. De atunci, cei din Lazarion au început să îi slujească, iar părinții din Faran, căutând să afle unde se găesc, au aflat și, înștiințându-se, îi vizitau și mai adesea.

La început, au venit la ei doi frați, Marinus și Luca pe nume, care s-au lepădat de cele lumești și au fost învățați viețuirea călugărească de marele Eftimie și s-au arătat a fi atleți ai viețuirii ascetice, iar după mai mulți ani, au strălucit în

ἀθληταὶ ἀναδειχθέντες χρόνοις ὕστερον εἰς τοὺς περὶ τὴν κώμην Μέτωπα τόπους διέλαμψαν καὶ μοναστήρια συνεστήσαντο. Οἵτινες τὸν ἄββᾶν Θεοδόσιον τὸν γεγονότα τῆς ἐρήμου ταύτης μέγαν κοινοβιάρχην καὶ τῶν κοινοβίων ἀρχιμανδρίτην εἰς μοναχικὴν προήγαγον τελεότητα. Ἐν ὀλίγῳ δὲ χρόνῳ τῆς περὶ Εὐθυμίου φήμης διαδραμούσης συνήρχοντο πολλοὶ πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀκούοντες ἐπεθύμουν οἰκῆσαι παρ' αὐτῷ.

16, 20 Ὁ μέντοι μισόδοξος καὶ φιλόθεος Εὐθύμιος τοῦ πρώτου μακαρισμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων τυχεῖν σπεύδων ὡς ξένου τόπον ἐπέχων παρεδίδου ἕκαστον τῶν ἀποτασσομένων τῷ βίῳ τῷ μακαρίτῃ Θεοκτίστῳ πάνπολλα παρακαλέσας αὐτὸν τὴν τούτων ἔχειν φροντίδα. Ὁ δὲ παρακούμεν μὴ γινώσκων ταύτην μὲν ἀνεδέξατο, πάντα δὲ κατὰ γνώμην τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου ἐποίει.

9

16, 25 Κατὰ μὲν οὖν τὴν ἀρχὴν οὐκ ἠβούλοντο κοινόβιον τὸν τόπον ποιῆσαι, ἀλλὰ λαύραν κατὰ τὸν τύπον Φαράν· ἐπειδὴ δὲ εἶδον ὅτι οὐδεὶς δύναται νυκτὸς ἐλθεῖν εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ τό, 17 ὡς προείρηται, δύσβατον εἶναι τὸν τόπον, τοῦτον κατὰ πρόσβασιν κοινόβιον πεποιήκασιν, ἔχοντες τὸ σπήλαιον ἐκκλησίαν. Ἐν 17, 5 ᾧ σπηλαίῳ ἡσυχάζων ὁ μέγας Εὐθύμιος ἦν ἰατρὸς ψυχῶν θεραπεύων καὶ παραμυθούμενος ἕκαστον, καὶ οὐδεὶς τῶν ἀδελφῶν ἐφείδετο ὁμολογῆσαι αὐτῷ τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν. Καὶ αὐτὸς πολλὴν πείραν ἔχων ἐδίδασκεν αὐτοὺς πρὸς ἓνα ἕκαστον τῶν ἀλλοτριῶν λογισμῶν ἀνθίστασθαι, λέγων·

17, 10 Ἀδελφοί, δι' ὃ ἐξήλθατε, ἀγωνίασθε καὶ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας μὴ ἀμελήσητε. Κατὰ πᾶσαν γὰρ ὥραν νήφειν ἡμᾶς καὶ ἐρηγορέναι χρὴ· ἡρηγορεῖτε γὰρ φησιν, καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. Τοῦτο δὲ πρῶτον γινώσκετε ὅτι δεῖ τοῦς

²⁵ Una a lui Marinus, alta a lui Luca și aflate la aproximativ două mile nord-est de Betleem.

²⁶ Gânduri „străine“ sunt toate cele care nu duc mintea în sus, la Dumnezeu.

locurile din jurul satului Metopa și au întemeiat acolo două mănăstiri²⁵. Ei l-au condus înainte spre desăvârșirea monahală pe Avva Teodosie, care a ajuns mare chinoviarh și arhimandrit al chinoviilor din această pustie. Dar în scurtă vreme, pentru că faima lui Eftimie s-a răspândit, mulți veneau la el și, ascultând cuvântul lui Dumnezeu, doreau să rămână să locuiască cu dânsul.

Așadar Eftimie, fiind urâtor de slavă și iubitor de Dumnezeu, se grăbea să plinească prima Fericire dimpreună cu ceilalți și, pentru că se afla ca un străin în acel loc, i-a încredințat fericitului Teoctist pe toți cei care se lepădau de viața lumească, rugându-l săruiitor să le poarte de grijă. Acesta, neștiind ce înseamnă neascultarea, a primit, dar le făcea pe toate după sfatul marelui Eftimie. *Mr. 5, 3*

9. Învățături ascetice

La început, n-au vrut să facă în locul acela chinovie, ci lavră, după chipul celei din Faran. Văzând însă că nimeni nu putea veni noaptea la biserică, fiindcă locul acela era greu de străbătut, precum am spus înainte, l-au preschimbat treptat în chinovie, având peștera drept biserică.

În această peșteră se liniștea marele Eftimie și era doftor de suflete, tămăduind și mângâind pe fiecare, și niciunul dintre frați nu se ferea să-și mărturisească gândurile. Iar el, având multă experiență, îi învăța să se împotrivească fiecărui dintre gândurile străine²⁶ și le zicea:

„Fraților, luptați-vă pentru cele pentru care ați ieșit din lume și nu fiți nepăsători față de mântuirea voastră! Căci trebuie ca în toată vremea să avem trezvie și să priveghem, pentru că zice Scriptura: *Privegheați și vă rugați ca să nu intrați în ispită*. Să știți *aceasta mai întâi*, că cei ce s-au lepădat de viața lumească trebuie Așadar, lucrarea lăuntrică de trezvie a minții pe care Sfântul Eftimie o preda ucenicilor consta în neprimirea nici unui gând, nu doar a celor rele. *Mr. 26, 41*

ἀποτασσομένους τῷ βίῳ μὴ ἔχειν ἴδιον θέλημα, ἀλλ' ἐν πρώτῃ τάξει κρατεῖν τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ τὴν ὑπακοὴν καὶ ἀναμένειν καὶ μεριμνᾶν αἰεὶ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου καὶ τὴν φοβερὰν ἡμέραν τῆς κρίσεως, καὶ φοβείσθαι μὲν τὴν ἀπειλὴν τοῦ αἰωνίου πυρός, ποθεῖν δὲ τὴν δόξαν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

Ἔλεγεν δὲ πάλιν ὅτι χρὴ τοὺς μοναχοὺς καὶ μάλιστα τοὺς νέους πρὸς τῇ τῶν ἔνδον φυλακῇ καὶ σωματικῶς κοπιᾶν μεμνημένους τοῦ ἀποστόλου λέγοντος *νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαι τίνα καὶ αἱ χεῖρες αὐταὶ ἔμοι καὶ τοῖς οὐσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρετήσαν.* Ἀτοπον γὰρ ἐστὶν τοὺς μὲν κοσμικοὺς ταλαιπωροῦντας καὶ κοπιῶντας ἐκ τοῦ ἔργου αὐτῶν τρέφειν παιδία καὶ γυναῖκας καὶ ἀπαρχὰς τῷ Θεῷ προσφέρειν καὶ εὖ ποιεῖν κατὰ δύναμιν, πρὸς τούτοις καὶ φόρους ἀπαιτεῖσθαι. ἡμᾶς δὲ μὴδὲ τὴν ἀναγκαίαν χρεῖαν τοῦ σώματος ἐκ τοῦ ἐργοχειροῦ ἡμῶν ἔχειν, ἀλλὰ ἀργοὺς καὶ ἀκινήτους μένειν ἀλλοτρίους κόπους καρπομένους, τοῦ ἀποστόλου μάλιστα τὸν ἀργὸν μὴδὲ ἐσθίειν κελεύοντος. Καὶ αὐτὰ μὲν ὁ πατὴρ ἡμῶν Εὐθύμιος τὴν συνοδίαν διδάσκων ἐφωταγώγει.

Παρήγγελλεν δὲ μὴ λαλεῖν τίνα ἐν ἐκκλησίᾳ ἐν καιρῷ τοῦ κανόνος μῆτε μὴν ἐν ἀριστητηρίῳ ἐσθιόντων τῶν ἀδελφῶν, καὶ ἀπηρεσκετο, ὅταν ἑώρα ἀδελφὸν ἐν τῷ κοινοβίῳ καὶ μάλιστα νέον βουλόμενον ὑπὲρ τὴν συνοδίαν ἐγκρατεῦεσθαι. Ἔλεγεν γὰρ ὅτι ἡ καλὴ ἐγκράτεια ἐστὶν τὸ παρὰ μικρὸν τῆς χρεῖας λαμβάνειν ἐν τῷ καιρῷ τῆς διαίτης καὶ τὴν καρδίαν τηρεῖν καὶ πρὸς τὰ κρῦφια πάθη κρυπτῶς πολεμεῖν· τὰ δὲ ὄπλα τοῦ μοναχοῦ ἡ μελέτη

²⁷Substantivul μελέτη are o întreagă suită de sensuri legate de lucrarea duhovnicească a monahului: meditație, studiu duhovnicesc al scrierilor sfinte, grijă, exercițiu și practicare a unui exercițiu duhovnicesc, probă, pregătire ș.a. Cea mai cunoscută folosire a sa e în celebra formulă μελέτη θανάτου, care, întâlnită de la orfici, filosofi greci și până la Părinții filocalici, e susceptibilă de cele mai surprinzătoare și pline de tâlc traduceri: „meditare la moarte” și „pregătire pentru moarte” și chiar „exersare a morții” (traducere propusă și exemplar susținută de Anton DUMITRIU, *Alētheia*, ed. Eminescu, 1984. p. 164 sq).

²⁸ Διάκρισις, pe lângă sensurile de „discernământ” și „dreaptă socoteală”.

să nu aibă voie proprie, ci să țină în primul rând smerita cugutare și ascultarea, să aștepte și să se îngrijească pururea de ceasul morții, de înfricoșata zi a judecării, să se teamă de amenințarea focului veșnic și să poftască slava împărăției cerurilor.“

Spunea iarăși: „Se cuvine ca monahii, mai cu seamă cei tineri, să se ostenească trupește și spre paza celor dinlăuntru, amintindu-și de Apostolul care zice: *Noaptea și ziua am lucrat ca să nu fie împovărat cineva și: Mâinile acestea mi-au slujit mie și celor ce sunt cu mine.* Pentru că e un lucru nerușinat ca, în timp ce mirenii se chinuie și se ostenesc să-și hrănească din munca lor copiii și femeile, să dăruiască pârga lui Dumnezeu, să facă bine după putere, și peste acestea li se mai cer și dări, noi să nu avem din lucrul nostru de mână nici măcar cele trebuincioase trupului, ci să stăm fără lucru și degeaba, adunând osteneli străine, deși Apostolul poruncește ca *cel ce nu lucrează nici să nu mănânce.*” Învățându-i aceste lucruri, Părintele nostru Eftimie își lumina sinodia. 1 Tes. 2. 9
F.A. 20. 34
2 Tes. 3. 10

Dar porunca și ca nimeni să nu vorbească în biserică în timpul slujbei, nici în trapeză în vreme ce frații mănâncă, și nu-i plăcea să vadă că vreun frate din chinovie, mai ales tânăr, vrea să se înfrâneze mai mult decât obștea. Fiindcă, spunea el, înfrânarea cea bună este ca, la vremea mesei, să iei câte puțin din cele trebuitoare, să-ți păzești inima și să lupți într-ascuns împotriva patimilor ascunse. Iar armele monahului sunt meditația²⁷, discernământul²⁸, întreaga-înțelepciune și ascultarea cea după Dumnezeu. Frații, luminați cu astfel de învățături

le mai are și pe acelea de „cercetare atentă” și „cântărire” a unor situații ori fapte, astfel încât monahul să nu se mai vatăme. Sfântul Antonie spune că „darul discernământului îl învață pe om să se păzească de ceea ce întrece măsura în amândouă părțile (în prisos, respectiv în lipsă, n.tr.) și să meargă pe calea împărătească”, fiind „un fel de ochi și de luminător al sufletului” care, cercetând toate gândurile și faptele omului, deosebește și dă la o parte tot lucrul rău, neplăcut lui Dumnezeu, alungând rătăcirea departe de om” (Sf. CASIAN ROMANUL, *Despre discernământ*, FR 1, pp. 169-170).

18, 10 ἔστιν καὶ ἡ διάκρισις καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ κατὰ Θεὸν ὑπακοή. Ταύταις καὶ ταῖς τοιαύταις διδασκαλίαις οἱ ἀδελφοὶ φωτιζόμενοι καὶ προθυμούμενοι ἐκαρποφόρουν ἀξίως τῆς κλήσεως.

10

18, 15 Τὰ κατὰ τὸν παλαιὸν Τερέβωνα συμφώνως μὲν ἅπαντες οἱ παλαιοὶ πατέρες διηγήσαντό μοι. ἀκριβέστερον δὲ ὁ ἐκείνου ἔκγονος καὶ ὁμώνυμος ὁ κατὰ τὴν χώραν ταύτην περιβόητος τῶν Σαρακηνῶν φύλαρχος ἐξηγήσατό μοι. Οὗτος τοίνυν ὁ παλαιὸς Τερέβων ὁ τοῦ νέου πάππος νέος ὢν πάνυ καὶ ἀνηβος ὑπὸ δαίμονος πληγείς ἐξηράνθη ἅπαν τὸ δεξιὸν αὐτοῦ μέρος ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν, καὶ πολλὰ χρήματα ἀναλώσας ὁ τούτου πατὴρ Ἀσπέβητος οὕτω καλούμενος πλέον ὠφέλησεν οὐδέν.

18, 20 Οὗτος δὲ ὁ Ἀσπέβητος Ἕλληνας ὑπάρχων καὶ ὑπὸ Πέρσας τελῶν ὑπόσπονδος γέγονε Ῥωμαίοις τρόπῳ τοιῷδε. Ἐν ἀρχῇ τοῦ τότε γεγονότος διωγμοῦ ἐν Περσίδι περὶ τὸ τέλος τῆς βασιλείας Ἰσδιγέρδου τοῦ Περσῶν βασιλέως βουλόμενοι οἱ μάγοι πάντας θηρεῦσαι τοὺς Χριστιανούς τοὺς φυλάρχους τῶν ὑπ' αὐτοὺς Σαρακηνῶν ἐπέστησαν πανταχοῦ ταῖς ὁδοῖς πρὸς τὸ μηδένα τῶν

18, 25 ἐν Περσίδι Χριστιανῶν Ῥωμαίοις προσφεύγειν.

19 Ὁ δὲ Ἀσπέβητος φύλαρχος τότε ὑπάρχων θεωρῶν τὴν εἰς τοὺς Χριστιανούς ὁμότητα καὶ ἀπανθρωπίαν γινομένην ὑπὸ τῶν κατὰ πόλιν μάγων καὶ σπλαγχνισθεὶς φυγεῖν μὲν τινα τῶν Χριστιανῶν οὐκ ἐκώλυσεν, τουναντίον δὲ μᾶλλον καὶ συνέπραττεν ὑπὸ συμπαθείας κινούμενος καίπερ τὰ Ἑλλήνων ἐκ προγόνων θρησκειῶν. Διαβληθεὶς οὖν τῷ βασιλεῖ Ἰσδιγέρδῃ λαβὼν τὸν

19, 5 υἱὸν αὐτοῦ ἡμίξηρον, τὸν Τερέβωνα λέγω, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν

²⁹ Numit așa pentru a-l deosebi de nepotul său, Terevon cel Tânăr, despre care va fi vorba în capitolul 23.

³⁰ Populația arabă din Orientul Apropiat.

³¹ Isdigherd I (399-420) a persecutat Biserica spre sfârșitul domniei, iar Isdigherd al II-lea (428-457) a încercat să-i convertească pe creștinii la

și cu altele asemenea, dădeau, plini de râvnă, roade în chip vrednic de chemarea monahală.

10. Vindecarea beduinului Terevon. Botezul beduinilor

Toți părinții cei bătrâni mi-au povestit într-un glas cele petrecute cu Terevon cel Bătrân²⁹, dar mai cu de-amănuntul mi le-a lămurit nepotul lui, care are același nume și e vestitul conducător al saracinilor³⁰ din ținutul acesta. Așadar, acestui Terevon cel Bătrân, bunicul celui Tânăr, pe când era foarte tânăr și fraged la vârstă, fiind lovit de un demon, i s-a uscat toată partea dreaptă, de la cap până la picioare. Tatăl lui, pe nume Aspevetos, deși a cheltuit mult bănet, n-a aflat nici un folos. Acest Aspevetos era păgân și supus al perșilor, dar a căzut la învoială cu romanii în acest fel. La începutul prigoanei ce a avut loc atunci în Persia, spre sfârșitul domniei împăratului Isdigherd³¹ al perșilor, magii³², vrând să-i prindă pe toți creștinii, i-au pus pe conducătorii de trib ai saracinilor aflați sub stăpânirea lor să păzească toate drumurile pentru ca niciunul dintre creștinii din Persia să nu fugă la romani.

Aspevetos deci, care era atunci conducător de trib, văzând sălbăticia și cruzimea dezlănțuite de magii din cetate împotriva creștinilor și făcându-i-se milă de ei, nu i-a împiedicat pe unii dintre aceștia să fugă, ci dimpotrivă, mișcat de compătimire, i-a ajutat, deși din moși-strămoși era închinător la idoli. Fiind părât împăratului Isdigherd, și-a luat fiul, care era pe jumătate uscat, de Terevon zic, dimpreună cu toată rudenia și averea, și a fugit la romani. Anatolie, stratilatul³³

zoroastrism pentru a-i rupe de legăturile cu Bizanțul. Chiril se referă aici la Isdigherd I.

³² Este vorba de preoții persani.

³³ Stratilatul era conducătorul militar al unei regiuni din Imperiul Roman.

συγγένειαν καὶ τὴν οὐσίαν Ῥωμαίοις προσφεύγει. Οὐστίνας Ἀνατόλιος ὁ τότε τῆς Ἀνατολῆς στρατηλάτης δεξάμενος Ῥωμαίους ὑποσπόνδους ποιεῖται καὶ τὴν φυλαρχίαν τῶν ἐν Ἀραβίᾳ ὑποσπόνδων Ῥωμαίοις Σαρακηνῶν Ἀσπεβέτω ἐνεχείρισεν.

- 19, 10 Ὡς οὖν ἐν Ἀραβίᾳ κατεσκήνωσαν, ὁ νέος ὄνειρου ὄψιν θεασάμενος ἀπήγγειλεν τῷ πατρί· ὁ δὲ μηδὲν μελλήσας λαβὼν τὸν παῖδα μετὰ πλήθους βαρβάρων καὶ πολλῆς δορυφορίας πίσει φερόμενος ἦλθεν εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ ὄνειρου μηνυθέντα τόπον, ἔνθα κατῴκουν οἱ ὅσοι ἄνδρες Εὐθύμιος καὶ Θεόκτιστος. Καὶ οἱ μὲν ἀδελφοὶ τὸ πλῆθος τῶν βαρβάρων ἰδόντες ἐφοβήθησαν·
- 19, 15 ὁ δὲ μακαρίτης Θεόκτιστος τὴν τῶν μαθητῶν θεασάμενος δειλίαν κατήλθεν πρὸς τοὺς βαρβάρους καὶ λέγει· τί ἐστὶν ὃ ζητεῖτε; Οἱ δὲ εἶπον· Εὐθύμιον τὸν τοῦ Θεοῦ δοῦλον ζητοῦμεν. Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἄββᾶς Θεόκτιστος· ἕως τοῦ σαββάτου οὐ συντυγχάνει τινί· ἡσυχάζει γάρ. Καὶ ὁ Ἀσπεβέτος λαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ μεγάλου Θεοκτίστου ἔδειξεν αὐτῷ τὸν παῖδα ὀδυνώμενον· ὁ δὲ παῖς νεύσαντος τοῦ πατρὸς λέγει· ἐγὼ πρὸ χρόνου τὴν πληγὴν ταύτην ἐν Περσίδι δεξάμενος καὶ διὰ πάσης ἰατρικῆς ἐπιστήμης καὶ μαγικῆς περιεργίας παρελθὼν καὶ μηδὲν τὸ σύνολον ὠφεληθεῖς, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τούτων τὸ πάθος αὐξήσας, ἐλθὼν εἰς τὴν πολιτείαν ταύτην θεία κατανύξει τὰ κατ' ἐμαυτὸν ἀναλογισάμενος·
- 19, 25 ὑπὸ τοῦδε τοῦ πάθους ἀνιώμενος ἐν μιᾷ νυκτί ἔλεγον ἐμαυτῷ· ὦ Τερέβων, ποῦ ἐστὶν ἡ ματαίότης τοῦ βίου καὶ πᾶσα ἡ ἰατρικὴ τέχνη; Ποῦ εἰσὶν αἱ φαντασίαι τῶν ἡμετέρων μάγων καὶ ἡ δύναμις τῶν σεβασμάτων ἡμῶν; Ποῦ αἱ ἐπικλήσεις καὶ αἱ μυθοποιαὶ τῶν ἀστρονόμων τε καὶ ἀστρολόγων; Ποῦ αἱ ἐπαοιδίαι καὶ αἱ γοητικαὶ ἐρεσχελῖαι; Ἴδου οὐδὲν τούτων ἰσχύει, εἰ μὴ ὁ Θεὸς ἐπινεύσειεν. Καὶ ταῦτα, φησὶν, λογισάμενος ἐτρέπην εἰς εὐχὴν καὶ μετὰ δακρύων ἰκέτευον τὸν Θεὸν λέγων· ὁ Θεὸς ὁ μέγας καὶ φοβερός, ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν σὺμ παντὶ τῷ κόσμῳ αὐτῶν, ἐὰν ἐλεήσης τὴν ἐμὴν ἀσθένειαν καὶ λυτρώσῃ με ἐκ τοῦδε τοῦ πάθους τοῦ πικροῦ, γίνομαι Χριστιανὸς ἀποτασσόμενος πάσῃ παρανομίᾳ.

de atunci al Răsăritului, i-a primit și i-a făcut supuși ai românilor, punând în mâna lui Aspevetos conducerea triburilor de saracini din Arabia vasale romanilor.

Deci pe când locuiau în Arabia, tânărul a văzut în vis o vedenie pe care i-a vestit-o tatălui său. Acesta, luându-și fără zăbavă copilul, mulțime de barbari și o strajă numeroasă, a venit, purtat de credință, la locul arătat în vis, unde locuiau curioșii bărbați Eftimie și Teoctist. Frații, când au văzut mulțimea de barbari, s-au spăimântat, iar fericitul Teoctist, văzând frica ucenicilor, a coborât la barbari și le-a zis: „Ce căutați?” Iar când ei au spus: „Îl căutăm pe Eftimie, robul lui Dumnezeu”, Avva Teoctist le-a zis: „Până sâmbătă nu se întâlnește cu nimeni, pentru că se liniștește.” Atunci Aspevetos, luându-l pe marele Teoctist de mână, i-a arătat copilul ce se chinuia, iar copilul, la semnul tatălui, a spus: „Înainte vreme, am căpătat în Persia această boală și am încercat toată știința medicală și îngrijirea magilor fără să mă folosesc cu nimic, ba datorită acestora, chiar mai mult mi-a sporit suferința. Ajungând în această stare, într-o noapte, pe când eram chinuit de boală, mă gândeam la ea și, plin de o dumnezeiască străpungeră, mi-am spus: «O, Terevon, unde-i deșertăciunea vieții și toată arta doftoricească? Unde-s nălucirile magilor noștri și puterea celor pe care le cinstim? Unde-s invocările și basmele astronomilor și ale cititorilor în stele? Unde-i vorbăria înșelătoare și incantațiile? Iată că niciuna nu poate nimic, ci doar Dumnezeu, dacă ar porunci printr-un semn.» Gândindu-mă la aceste lucruri, zice, m-am întors la rugăciune și Îl rugam cu lacrimi pe Dumnezeu zicând: «Dumnezeule cel mare și înfricoșător, *Care ai făcut cerul și pământul cu toată podoaba lor*, dacă Te vei milostivi spre boala mea și mă vei izbăvi de chinul acesta amar, mă fac creștin, lepădând toată fărădelegea și închinarea idolească.» Pe când spuneam aceasta în cugetul

καὶ Ἑλληνικῇ θρησκείᾳ. Καὶ ὡς ταῦτα ἐθέμην ἐν τῇ διανοίᾳ μου, ἠρπάγην εἰς ὕπνον καὶ θεωρῶ τινὰ μοναχὸν μιξοπόλιον ἔχοντα
 20, 10 τὸν πώγωνα μέγαν λέγοντά μοι· τί πάσχεις; Ἐμοῦ δὲ τὸ πάθος ὑποδείξαντος λέγει μοι· πληροῖς ὅσα συνέθου τῷ Θεῷ; Καὶ ἰαταί σε. Ἐμοῦ δὲ πάλιν εἰπόντος· ὅσα ὑπεσχόμην τῷ Θεῷ, πληρῶ, ἐὰν ἀπὸ τοῦδε τοῦ πάθους ἐλευθερωθῶ, λέγει μοι· ἐγὼ εἰμι Εὐθύμιος ὁ καταμένων ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἐρήμῳ Ἱεροσολύμων ἀπὸ δέκα
 20, 15 μιλίων ἐν τῷ κατὰ νότον τῆς ὁδοῦ Ἱεριχοῦντων χειμάρρῳ· εἰ οὖν βούληθεραπευθῆναι, ἀνυπερθέτως ἐλθέ πρός με καὶ ἰαταί σε ὁ Θεὸς δι' ἐμοῦ. Ἀναστάς οὖν ἐγὼ τῷ ἐμῷ πατρὶ διηγησάμην καὶ ἰδοὺ πάντα δεύτερα θέμενοι ἦλθομεν πρός αὐτὸν καὶ παρακαλῶ ὑμᾶς μὴ ἀποκρύψαι τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ φανερωθέντα μοι ἰατρὸν.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ μακαρίτης Θεόκτιστος ἀνήνεγκεν τῷ με-
 20, 20 γάλῳ Εὐθύμιῳ ἡσυχάζοντι. Ὅστις Εὐθύμιος λογισάμενος ἄτοπον εἶναι ταῖς θείαις ἀντιτάσσεσθαι ὀπτασίαις κατέρχεται πρός αὐτοὺς καὶ ἐκτενῶς προσευξάμενος καὶ τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ σφραγίσας τὸν Τερέβωνα ὑγιῆ ἀπεκατέστησεν. Οἱ δὲ βάρβαροι ἐκπλαγέ-
 20, 25 ντες ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ ἀθρόᾳ μεταβολῇ καὶ παραδόξῳ θαυματουργίᾳ ἐπίστευσαν τῷ Χριστῷ καὶ ῥίψαντες ἑαυτοὺς ἅπαντες εἰς τὴν γῆν παρεκάλουν λαβεῖν τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα.

Ὁ δὲ σημειοφόρος Εὐθύμιος κατανοήσας ὅτι ἐκ ψυχῆς ἐπίστευσαν τῷ Χριστῷ, ἐκέλευσεν γενέσθαι μικρὰν κολυμβή-
 21 θραν ἐν γωνίᾳ τοῦ σπηλαίου τὴν μέχρι τοῦ νῦν σφισομένην καὶ κατηγήσας αὐτοὺς ἅπαντας ἐβάπτισεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὸν δὲ Ἀσπέβετον με-
 21, 5 τωινόμασεν Πέτρον, ὄντινα καὶ πρῶτον ἐβάπτισεν καὶ μετ' αὐτὸν Μάριν τινὰ αὐτοῦ γυναικάδελφον, συνέσει διαπρέποντας ἀμφοτέρους καὶ περιφανεῖα πλούτου κομῶντας· εἶθ' οὕτως Τερέβωνα καὶ τοὺς λοιπούς.

Οὕσιν ας κρατήσας παρ' ἑαυτῷ τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τῷ θεῷ λόγῳ φωταγωγήσας καὶ στηρίξας ἀπέλυσεν οὐκέτι Ἀγαρηνοὺς καὶ Ἰσμαηλίτας, ἀλλὰ τῆς Σάρας ἀπογόνους καὶ τῆς

meu, am fost cuprins de somn și am văzut un monah cu părul înspicat și barba lungă, care mi-a spus: «Ce ai?» După ce i-am arătat de ce sufăr, mi-a zis: «Vei plini toate câte ai făgăduit lui Dumnezeu? Dacă da, atunci te va tămădui.» Eu iarăși am spus: «Câte I-am făgăduit lui Dumnezeu, le voi plini dacă voi fi izbăvit de patima asta.» El mi-a spus: «Eu sunt Eftimie, care locuiesc în pustia de la răsărit, la 10 mile de Ierusalim, în valea ce se află la miazăzi de drumul Ierihonului. De voiești să fii tămăduit, vino fără amânare la mine, și Dumnezeu te va tămădui prin mine.» Sculându-mă, i-am povestit tatălui meu și, lăsându-le pe toate deoparte, am venit, iată, la el și vă rog să nu-l ascundeți pe doctorul arătat mie de Dumnezeu.»

Când a auzit fericitul Teoctist acestea, i le-a vestit marelui Eftimie care se liniștea. Eftimie a socotit că nu se cade să se împotrivescă dumnezeieștilor vedenii și a coborât la ei, s-a rugat stăruitor, l-a însemnat pe Terevon cu semnul crucii și l-a făcut sănătos. Barbarii, când au văzut această schimbare deplină și minune mai presus de minte, au crezut în Hristos și, aruncându-se cu toții la pământ, se rugau să primească pecetea cea întru Hristos.

Atunci, făcătorul de minuni Eftimie a înțeles că au crezut din suflet în Hristos și a poruncit să se facă într-un colț al peșterii o colimvitră mică, păstrată până astăzi, și, după ce i-a catehizat, i-a botezat în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Lui Aspevetos, pe care l-a botezat primul, i-a schimbat numele în Petru, și împreună cu el și pe Marinus, un cumnat de-al său, deosebindu-se amândoi prin înțelepciune și prin strălucirea bogăției. Apoi l-a botezat pe Terevon și pe ceilalți.

Pe aceștia, după ce i-a ținut la sine patruzeci de zile, luminându-i și sprijinindu-i prin cuvânt, i-a slobozit, dar nu ca pe niște agareni și ismaeliți, ci ca pe urmași ai Sarrei și moștenitori prin botez ai făgăduinței, strămutați de la robie la libertate.

21, 10 ἐπαγγελίας κληρονόμους γεγονότας διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀπὸ δουλείας εἰς ἐλευθερίαν μετενεχθέντας. Ὁ μέντοι Μάρσις ὁ τοῦ Τερέβωνος θεῖος οὐκέτι ἀπέστη τοῦ μοναστηρίου. Ἀλλὰ ἀποταξάμενος ἔμεινεν αὐτόθι τὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον καὶ εὐηρέστησεν τῷ Θεῷ μεγάλως καὶ πάντα τὰ ἴδια χρήματα πολλὰ ὄντα παρέσχεν εἰς τὸ οἰκοδομηθῆναι καὶ πλατυνθῆναι τὸ μοναστήριον.

21, 15

Τοῦ τοίνυν γεγονότος θαύματος πανταχοῦ διαφημισθέντος πολλοὶ συνήρχοντο πρὸς τὸν μέγαν Εὐθύμιον ὑπὸ διαφόρων παθῶν ἐνοχλούμενοι, οἵτινες ἐθεραπεύοντο ἅπαντες. Καὶ οὕτως ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἐξέλαμψεν ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ, ὡς διαδοθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν πάσῃ τῇ Παλαιστίνῃ καὶ ταῖς κύκλῳ ἐπαρχίαις.

11

21, 20

Βλέπων δὲ ὁ πατὴρ ἡμῶν Εὐθύμιος πολλοὺς ἰάσεως ἐνεκεν ὀχλοῦντας αὐτῷ καὶ μνημονεύων τῆς προτέρας ἡσυχίας ἧς εἶχετο ὅτε κατὰ μόνας ἤσκειτο, ἐδυσχέραινε σφόδρα καὶ ἐδυσφόρει διὰ τὸ οὕτως ὑπὸ πολλῶν ὀχλεῖσθαι τε καὶ δοξάζεσθαι, καὶ γενόμενος ἐν πολλῇ ἀθυμίᾳ ὁ τῆς εὐθυμίας ἐπόνυμος ἐζήτησε

21, 25

λάθρα ἀναχωρῆσαι καὶ φυγεῖν ἐπὶ τὸν Ρουβᾶν. Καὶ τοῦτο γνοὺς ὁ μακαρίτης Θεοκτιστος συνάξας τοὺς ἀδελφοὺς παρεσκεύασεν προσπεσεῖν αὐτῷ πρὸς τὸ μὴ ἐαθῆναι παρ' αὐτοῦ. Καὶ βουλόμενος αὐτοὺς θεραπεῦσαι συνέθετο μὲν τέως μὴ ἀναχωρεῖν, ὀλίγων δὲ ἡμερῶν διελθουσῶν λαβὼν τινα μεθ' ἑαυτοῦ νεώτερον Δομετιανὸν προσαγορευόμενον, Μελιτηνὸν ὄντα τῷ γένει

22

καὶ ἐνάρετον τοῖς τρόποις, ἐξῆλθεν τοῦ κοινοβίου καὶ κατήλθεν εἰς τὸν Ρουβᾶν. Καὶ τὴν ἐπὶ νότον διοδεύσας ἔρημον παρὰ τὴν νεκρὰν θάλασσαν ἦλθεν εἰς ὄρος ὑψηλὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων ὄρεων κηχωρισμένον καλούμενον τοῦ Μαρδά καὶ εὐρῶν ἐν αὐτῷ φρέαρ ὕδατος συμπεπτωκὸς καὶ οἰκοδομησας ἔμεινεν αὐτόθι

22, 5

³⁴ Chiril face și aici un joc de cuvinte intraductibil între ἀθυμία (descurajare) și εὐθυμία (dărzenie, veselie).

³⁵ Pustia Ruva se află la sud de Cutila și, fiind mult mai aridă, viețuirea aici e mai aspră.

³⁶ Se pare că e vorba de muntele Masada, pe care zeloții și-au constituit

Marinus însă, unchiul lui Terevon, nu a mai plecat de la mănăstire, ci s-a lepădat de lume și a rămas în acel loc tot restul vieții, fiind foarte bineplăcut lui Dumnezeu, iar averile sale, care erau multe, le-a dat pentru construirea și lărgirea mănăstirii.

După ce vestea acestei minuni s-a răspândit pretutindeni, mulți veneau la marele Eftimie, pentru că erau chinuiți de felurite patimi și boli, și se tămăduiau cu toții. Așa, în scurt timp, Eftimie a strălucit în acel loc, încât numele lui s-a răspândit în toată Palestina și în eparhiile dimprejur.

11. Călătorii

Văzând însă Părintele nostru Eftimie că mulți îl stânenesc pentru vindecare și amintindu-și de isihia avută mai înainte, pe când se nevoia singur, se necăjea foarte pentru faptul că era stingherit și slăvit de mulțime. Fiind cu totul descurajat, el, care purta numele dărzeniei³⁴, căuta să fugă pe ascuns în Ruva³⁵. Aflând de aceasta, fericitul Teoctist a adunat frații, punându-i să cadă la pământ înaintea lui Eftimie ca să-l roage să nu plece de la ei. Vrând să le slujească, a consimțit să nu mai plece, dar, după ce au trecut câteva zile, l-a luat cu sine pe un tânăr numit Dometian, de obârșie din Melitene și virtuos cu purtările, a ieșit din chinovie și a coborât în Ruva. Străbătând pustia pe la sud de Marea Moartă, a ajuns într-un munte înalt, aparte de ceilalți munți, numit Marda³⁶, și aflând un izvor cu apă astupat, l-a zidit și a rămas acolo, hrănindu-se din ierburile ce se găseau și cu *maloa*³⁷. După ce

ultimul centru de rezistență împotriva romanilor înainte de sinuciderea în masă de la anul 73 d.H.

³⁷ *Maloa* este o plantă sărată care crește în deșertul din preajma Mării Moarte, consumată de monahi sub forma unui pireu, asemenea spanacului. O menționează și Scriptura în Iov 30, 4, iar mitropolitul Bartolomeu, în versiunea sa, o denumește „lobodă de mare”.

ἐκ τῶν εὐρισκομένων βοτανῶν καὶ τοῦ μαλωᾶ διαιτώμενος. Καὶ οἰκοδομήσας ἐκεῖσε ἐν πρώτοις ἐκκλησίαν τὴν μέχρι τοῦ παρόντος σωζομένην καὶ θυσιαστήριον εἰς αὐτὴν καταπήξας ἐξηλθεν ἐκεῖθεν καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἔρημον Ζιφῶν βουλόμενος θεάσασθαι τὰ σπήλαια εἰς ἃ κατέφυγεν Δαυὶδ ἀπὸ προσώπου Σαούλ.

22, 10

12

Ἐν αὐτοῖς δὲ τοῖς τόποις μοναστήριον ὑπ' αὐτοῦ συνέστη· ἡ δὲ αἰτία τῆς τοῦ μοναστηρίου ἐκείνου συστάσεως αὕτη λέγεται εἶναι ὅτι υἱὸς πρωτοκωμήτου τινὸς Ἀριστοβουλιάδος τῆς κώμης πνεῦμα πονηρὸν ἔχων μετὰ κραυγῆς ἐξ ὀνόματος τὸν ἅγιον ἐπεκαλεῖτο Εὐθύμιον, ἀκούσας δὲ ὁ πατὴρ τοῦ παιδὸς περὶ Εὐθυμίου ὄντος ἐν τοῖς μεταξὺ τόποις αὐτῶν τε καὶ Καπαρβαριχῶν καὶ ἀναζητήσας ἦλθεν πρὸς αὐτόν. Καὶ ἅμα τῷ τὸν νεανίαν ἰδεῖν τὸν ἅγιον συνέβη αὐτόν σπαραχθέντα ἀποθεραπευθῆναι τοῦ δαίμονος ἐξελθόντος ἀπ' αὐτοῦ. Τοῦ δὲ θαύματος διαφημισθέντος ἦλθον πρὸς αὐτόν ἀπὸ Ἀριστοβουλιάδος καὶ τῶν περίεκωμῶν καὶ οἰκοδόμησαν αὐτῷ μοναστήριον καὶ συνελθόντες τινὲς ἀδελφοὶ ἔμειναν παρ' αὐτῷ χορηγοῦντος τοῦ Θεοῦ τὰς χρείας τοῦ σώματος αὐτῶν. Καὶ τινὲς τῶν Ζιφαιῶν τὴν τῆς μανίας ἐπόνυμον αἴρουν εἰσδεξάμενοι τὸ πρὶν διὰ τῆς ἐνθεοῦ αὐτοῦ διδασκαλίας τῆς ἀκαθάρτου αἰρέσεως ἀποστάντες τὸν ταύτης γεννήτορα Μάνην ἀνεθεμάτισαν, τὴν δὲ καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν πίστιν διδαχθέντες ἐφωτίσθησαν.

22, 15

22, 20

23

13

Πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις χάρισμασιν οἷς ἐκέκτητο ὁ θεῖος οὗτος Εὐθύμιος, καὶ τοῦτο ἐδέξατο παρὰ τοῦ Θεοῦ ὥστε συναναστρεφόμενον αὐτόν θηρίοις σαρκοβόροις τε καὶ ἰοβόλοις μὴ ἀδικεῖσθαι. Τοῦτο δὲ μηδεὶς ἀπιστεῖτω τῶν τῆς θείας γραφῆς

23, 5

³⁸ Απρoπiερεα numelui ereziei dualiste a lui Mani de cel al nebuniei (μανία)

a construit mai întâi o biserică, păstrată până acum, și după ce a așezat în ea jertfelnic, a plecat de acolo și a venit în pustia Zif, pentru că voia să vadă peșterile în care scăpase David de la fața lui Saul.

1 Imp. 23,14

12. Mănăstirea Caparbarica

În aceste locuri, a fost înălțată de către el o mănăstire, iar pricina pentru care a fost zidită acea mănăstire se zice că este aceasta:

Fiul mai-marelui satului Aristovulia, având duh necurat, îl striga cu răcnete pe Sfântul Eftimie pe nume. Tatăl copilului, când a auzit despre Eftimie, care se afla între acele părți și cele numite Caparbarica, l-a căutat și a venit la el. Îndată ce tânărul l-a văzut pe Sfânt, s-a zvârcolit cu putere și apoi s-a tămăduit, demonul ieșind din el.

Când vestea minunii s-a răspândit, au venit la el din Aristovulia și din satele dimprejur de i-au zidit mănăstire și, venind și niscăi frați, au rămas cu el, lăsând în seama lui Dumnezeu grijile trupului. Unii din satul Zif, care căzuseră în erezia numită cu numele nebuniei³⁸, s-au lepădat de acest necurat eres prin învățătura insuflată de Dumnezeu a lui Eftimie și l-au anatemizat pe Mani, părintele ei, iar după ce au fost învățați credința sobornicească și apostolică, au fost luminați cu botezul.

13. Harismele lui Eftimie

Printre alte harisme pe care le-a dobândit acest bărbat dumnezeiesc Eftimie, a primit-o de la Dumnezeu și pe aceasta: de a nu fi vătămat de animalele sălbatice și otrăvitoare cu care împreună petrecea. Nimeni să nu fie lipsit de credință în spusele era obișnuită în literatura creștină a epocii.

23, 10 μυστῶν εἰδῶς ἀκριβῶς ὅτι περ Θεοῦ ἐνοικοῦντος καὶ ἐπαναπαυ-
ομένου ἀνθρώπῳ τινὶ πάντα ὑποτάσσεται αὐτῷ ὡς τῷ Ἀδὰμ
πρὶν ἢ παραβῆναι τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Οὐ μόνον δὲ τὰ θηρία,
ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα τῷ τοιούτῳ ὑποτάσσεται, καὶ μαρτυ-
ροῦσιν μοι τῷ λόγῳ οἱ τὴν θάλασσαν τεμόντες καὶ τὸν Ἰορδάνην
χαλινώσαντες καὶ τὸν ἥλιον στήσαντες καὶ τὸ πῦρ εἰς δρόσον
μεταποιήσαντες καὶ ἄλλα μυρία τεράστια ἐργασάμενοι.

23, 15 Ὁ τοίνυν τὰ τοιαῦτα θαυματουργήσας Θεὸς αὐτὸς καὶ τῷ
θεοφόρῳ Εὐθύμιῳ οὐ μόνον τὰ αἰσθητά, ἀλλὰ καὶ τὰ νοητὰ θη-
ρία, τὰ πνευματικὰ λέγω τῆς πονηρίας, ὑπέταξεν· τοιαῦτα γὰρ
εἰσιν τὰ θεῖα χαρίσματα.

14

23, 20 Ὁ μὲν οὖν μέγας Εὐθύμιος βλέπων ἑαυτὸν πάλιν ὀχλοῦ-
μενον ὑπὸ πολλῶν (ἦν γὰρ ὁ τόπος πλησίον τῶν κωμῶν) εἶπεν
τῷ ἑαυτοῦ μαθητῇ Δομετιανῷ· δεῦρο, τέκνον, ἐπισκευώμεθα
τὸν ὄσιον Θεόκτιστον καὶ τοὺς ἀδελφούς.

24 Καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ Καπαρβαριχᾶ μοναστηρίου ἦλθεν ἐν
τῷ ἀγίῳ τόπῳ ἐν ᾧ νῦν σὺν θεῷ ἰδρυται ἡ ἀγία αὐτοῦ μονὴ ὡς ἀπὸ
τριῶν σημείων διεστηκότι τοῦ τρισμακαρίου Θεοκτίστου. Ἐγάπη-
σεν δὲ τὸν τόπον τοῦτον σφόδρα διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ὀμαλώτερον
24 τε καὶ ἡσυχον ἐν ταύτῳ καὶ εὐάερον, μάλιστα ὄντα καὶ ἔρημον τὸ
τηνικαῦτα καὶ ἀδιόδευτον πρὸ τοῦ κτισθῆναι ἐν τῇ κατὰ νότον
ἐρήμῳ τὰ τοσαῦτα μοναστήρια· νῦν δὲ διόδός ἐστι πάσης τῆς ὑπὸ
τῶν αὐτοῦ σπερμάτων πολισθείσης ἐρήμου. Ἐν τούτῳ τοίνυν τῷ
24, 5 τόπῳ ἐκάθισεν ἐν ἡσυχίᾳ πολλῇ μετὰ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ ἐν σπι-
λαίῳ μικρῷ, ἐν ᾧ νῦν ἐστὶν ἡ τοῦ τιμίου αὐτοῦ λειψάνου θήκη.

Ὁ μακαρίτης τοίνυν Θεόκτιστος γνοὺς τὸν μέγαν ἦκειν
Εὐθύμιον ἀνήλθεν μετὰ σπουδῆς ἀσπάσασθαι αὐτὸν καὶ
παρεκάλει αὐτὸν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ κατελθεῖν. Καὶ πόθῳ τῆς

celor care au cunoștința tainică a Sfintei Scripturi, știind bine că, dacă Dumnezeu locuiește și Se odihnește într-un om, atunci toate i se supun, ca lui Adam înainte de a călca porunca lui Dumnezeu. Dar nu numai fiarele, ba chiar înseși stihiele naturii se supun unuia ca acesta; mărturisesc adevărul cuvântului meu cei care au despiciat marea, au strunit Iordanul, au făcut soarele să stea, au prefăcut focul în rouă și nenumărate alte minuni au făcut.

Așadar Dumnezeu, Care a lucrat astfel de minuni, i-a spus El Însuși purtătorului de Dumnezeu Eftimie nu doar fiarele cele sensibile, ci și pe cele inteligibile, zic de fiarele duhovnicești ale răutății, pentru că în așa fel sunt harismele dumnezeiești.

Ef. 6, 12

14. Așezarea în locul viitoarei sale
mănăstiri

Văzându-se marele Eftimie iarăși tulburat de mulțime, pentru că locul era aproape de sate, i-a zis ucenicului său Dometian: „Hai, copile, să-l vizităm pe cuviosul Teoctist și pe frații!”

Și plecând din mănăstirea de la Caparbarica, a venit în locul sfânt unde este construită acum, cu ajutorul lui Dumnezeu, sfânta lui mănăstire, ca la trei stadii de cea a de trei ori fericitului Teoctist. Eftimie iubea foarte mult acest loc, pentru că este mai neted, liniștit și totodată cu un aer bun și sănătos, mai ales fiindcă pe atunci, înainte de a fi construite în pustia de la miazăzi atâtea mănăstiri, era pustiu și neumblat. Acum însă acest loc este umblat de toți cei din pustie, care a ajuns locuită în urma semințelor lăsate de el. Aici, așadar, s-a așezat dimpreună cu ucenicul lui în multă isihie, într-o mică peșteră, în care acum se află racla cinstitelor sale moaște.

Fericitul Teoctist, aflând că marele Eftimie a venit, s-a suit în grabă să-l îmbrățișeze și să-l roage să coboare la locul său. Dar Eftimie, din pricina dorului după isihia

24, 10 ἐν τῷ τόπῳ ἡσυχίας οὐ κατεδέξατο πλὴν ὅτι κατὰ κυριακὴν τὴν
συναξιν ἅμα ἐπετέλουν.

15

24, 15 Ἀκούσας δὲ Ἀσπέβητος ὁ καὶ Πέτρος ὅτι διὰ χρόνον ἦλθεν
ὁ μέγας Εὐθύμιος, ἔρχεται πρὸς αὐτὸν μετὰ πολλῶν Σαρακηνῶν
ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν εἰπεῖν
αὐτοῖς λόγον σωτηρίας. Ὁ δὲ ἅγιος γέρον πάντας αὐτοὺς κατη-
24, 20 χήσας παρέλαβεν εἰς τὸ κάτω μοναστήριον καὶ βαπτίσας αὐτοὺς
ἔμεινεν σὺν αὐτοῖς τὰς ἑπτὰ ἡμέρας καὶ οὕτως ἀνέβη ἔχων
αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ· ὁ δὲ Πέτρος ἐνέγκας τεχνίτας ἐποί-
ησεν μέγαν λάκκον δίστομον τὸν μέχρι τοῦ νῦν σφζόμενον ἐν τῷ
κῆπῳ καὶ ὠκοδόμησεν πλησίον μαγκιπεῖον καὶ τῷ ἁγίῳ γέροντι
ἐποίησεν τρία κελλία καὶ εὐκτήριον ἥτοι ἐκκλησίαν εἰς τὸ μέσον
24, 25 τῶν κελλίων. Καὶ παρεκάλουν οἱ ποτὲ λύκοι τῆς Ἀραβίας, ἔπειτα
τῆς λογικῆς ποιμένης τοῦ Χριστοῦ γενόμενοι τοῦ μείναι πλησίον
αὐτοῦ. Ὁ δὲ φιλέρημος Εὐθύμιος τοῦτο μὲν οὐ κατεδέξατο διὰ
τὴν ὄχλησιν (πάνυ γὰρ ἠγάπα τὴν ἡσυχίαν)· λαβῶν δὲ αὐτοὺς
εἰς τόπον ἐπιτήδειον λέγει· εἰ ὅλως πλησίον μου εἶναι βούλεσθε,
24, 25 μείνατε ἐνταῦθα. Ἔστι δὲ ὁ τόπος μεταξὺ τῶν δύο μοναστηρίων.
Καὶ χαράξας αὐτοῖς ἐκκλησίαν καὶ σκηνὰς κύκλῳ ἐπέτρεψεν
αὐτοῖς οἰκοδομῆσαι τὴν ἐκκλησίαν καὶ μείναι ἐκεῖ. Καὶ ἐπεσκέ-
25 πτετο αὐτοὺς πυκνότερον, ἕως οὗ κατέστησεν αὐτοῖς πρεσβύ-
τερον καὶ διακόνους. Ἦλθον δὲ καὶ οἱ πρόωγην βαπτισθέντες καὶ
ἔμειναν ἐκεῖ καὶ ἄλλοι κατὰ πρόσβασιν ἐρχόμενοι ἐβαπτίζοντο
ὑπ' αὐτοῦ. Καὶ οὕτως πληθυνομένων αὐτῶν σφόδρα καὶ εἰς δι-
25, 5 αφόρους παρεμβολὰς πλατυνομένων ἐπιστείλας ὁ μέγας πατὴρ
ἡμῶν Εὐθύμιος τῷ πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων Ἰουβενάλιῳ περὶ
χειροτονίας ἐπισκόπου καὶ ὑποσχομένῳ αὐτῷ ἀπέστειλεν αὐτῷ
Πέτρον τὸν πατέρα Τερέβωνος ὡς ἰκανώτατον γεγονότα ψυχᾶς

³⁹ Adică a lui Teoctist.

acelui loc, nu a primit nimic altceva în afară de a sluji împreună slujba de duminică.

15. Petru, episcop al beduinilor

Când Aspevetos, numit și Petru, a auzit că marele Eftimie în sfârșit s-a întors, a venit la el cu mulți saracini, bărbați, femei și copii, și l-a rugat să le spună un cuvânt de mântuire. Sfântul Bătrân i-a învățat și i-a primit pe toți în mănăstirea de jos³⁹ și, după ce i-a botezat, a rămas cu ei cele șapte zile, apoi s-a suit la locul său, lăsându-i acolo. Petru a adus meșteri, a săpat în grădina o cisternă mare cu două guri, rămasă până astăzi, și a zidit în apropiere o brutărie, iar sfântului Bătrân i-a făcut trei chilii și un locaș de rugăciune, adică o biserică, în mijlocul chiliilor.

Cei care mai înainte fuseseră lupii Arabiei, iar apoi s-au făcut oi ale turmei cuvântătoare a lui Hristos, îl rugau pe Eftimie să-i lase să rămână pe lângă el. Însă iubitorul de pustie Eftimie nu a primit aceasta din pricina tulburării, căci iubea foarte isihia. Dar luându-i într-un loc potrivit, le-a zis: „Dacă vreți cu orice preț să fiți aproape de mine, rămâneți aici.” Iar locul se afla între cele două mănăstiri. Și trasându-le locul unde să facă biserica și corturi de jur împrejur, le-a îngăduit să zidească biserica și să rămână acolo. Îi vizita mai des, până ce le-a rânduit un preot și diaconi. Dar au venit și cei pe care-i botezase înainte și au rămas și ei acolo, precum și alții care veneau acum și erau botezați de el. Astfel, fiindcă s-au înmulțit foarte mult și s-au întins în diferite locuri, marele nostru Părinte Eftimie a trimis patriarhului Iuvenalie⁴⁰ al Ierusalimului rugămintea să le hirotonească un episcop. Când acesta a făgăduit, i l-a trimis pe Petru, tatăl lui Terevon, ca fiind foarte priceput să conducă sufletele spre mântuire. Așa a fost

⁴⁰ Patriarh al Ierusalimului între 422-458.

ὁδηγήσαι πρὸς σωτηρίαν. Καὶ οὕτως ἐν πρώτοις χειροτονεῖται ἐν Παλαιστίνῃ Πέτρος τῶν Παρεμβολῶν ἐπίσκοπος. Καὶ ἦν ἰδεῖν βαρβάρων πλῆθος Σαρακηνῶν παραγινομένων πρὸς τὸν μέγαν Εὐθύμιον καὶ βαπτιζομένων καὶ τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν προσκυνεῖν διδασκομένων. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν Σαρακηνῶν.

16

Αὐτὸς δὲ ὁ μέγας Εὐθύμιος οὐκ ἠβούλετο κοινόβιον τὸν ἑαυτοῦ τόπον συστήσασθαι, ἀλλ' οὔτε λαύραν· ἀλλ' ὅταν ἤρχοντό τινες πρὸς αὐτὸν βουλόμενοι ἀποτάξασθαι, ἐπέμποντο ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν κάτω μονὴν πρὸς τὸν μακαρίτην Θεόκτιστον, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ προσφέρειν τι βουλόμενοι. Ὅτε δὲ ἠυδόκησεν ὁ Θεὸς οἰκισθῆναι τὸν τόπον αὐτοῦ, ἀπέστειλεν ἐν πρώτοις τρεῖς ἀδελφοὺς σαρκικοὺς ἐκ μὲν τῆς Καππαδοκῶν χώρας ὀρμωμένους, ἐν δὲ τῇ Συρίᾳ ἀνατραφέντας καὶ πάσῃ συνέσει πνευματικῇ διαπρέποντας, Κοσμῶν καὶ Χρῦσιππον καὶ Γαβριήλιον. Οὕστινας παρακαλοῦντας αὐτῷ συμμεῖναι οὐ κατεδέξατο· τρία γὰρ ἦν τὰ κωλύοντα, ὃ τε πόθος τῆς ἡσυχίας καὶ τὸ νέον αὐτῶν τῆς ἡλικίας καὶ τὸ εὐνοῦχον εἶναι ἀπὸ γεννήσεως τὸν Γαβριήλιον. Καὶ ὁρᾷ τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ τινὰ λέγοντα αὐτῷ· δέξαι ἀδελφοὺς τούτους, ὅτι ὁ Θεὸς ἀπέστειλεν αὐτούς, καὶ μηκέτι ἀποστρέψῃς τινὰ θέλοντα σωθῆναι. Τότε ὁ ἅγιος δεξάμενος αὐτοὺς εἶπεν τῷ μείζονι αὐτῶν Κοσμᾷ· ἰδοὺ ἐγώ, καθὼς μοι ἐνετείλατο ὁ Θεός, πεποίηκα· τοῦτο οὖν φύλαξαι ὥστε τὸν νεώτερόν σου ἀδελφόν μὴ συγχωρῆσαι τοῦ κελλίου προελθεῖν· οὔτε γὰρ δίκαιόν ἐστιν ὄψιν γυναικίαν ἐν λαύρᾳ διαγείν διὰ τὸν πόλεμον τοῦ ἐχθροῦ, σὲ δὲ νομίζω μὴ χρονίζειν ἐνταῦθα μέλλοντα μετὰ χρόνον τὴν ἐν Σκυθοπόλει ποιμαίνειν ἐκκλησίαν.

Μετὰ δὲ τούτους ἐδέξατο Δόμνον τινὰ, ἀπὸ μὲν τῆς Ἀντιοχείων ὀρμώμενον, ἀδελφιδὸν δὲ ὄντα Ἰωάννου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀντιοχείας. Ἐν αὐταῖς δὲ ταῖς ἡμέραις ἐδέξατο καὶ ἄλλους τρεῖς ἀδελφοὺς Μελιτηνοὺς, Συνοδίου ἐκείνου τοῦ ἅμα Ἀκακίῳ ἀναθρέψαντος τὸν μέγαν Εὐθύμιον ἀνεψιούς, Στέφανον

hirotonit Petru în Palestina ca primul episcop al Paremvoliului. Și se putea vedea mulțime de barbari saracini care veneau la marele Eftimie și se botezau și erau învățați să se închine lui Dumnezeu Cel peste toate. Acestea deci despre saracini.

16. Începutul lavrei

Dar acest mare Eftimie nu voia ca în locul unde era el să se închege o chinovie, dar nici lavră, ci atunci când veneau la el unii care doreau să se lepede de lume, erau trimiși de el la mănăstirea de jos, la fericitul Teoctist, la fel și cei care voiau să aducă oarece daruri. Dar când a binevoit Dumnezeu ca ținutul lui să fie locuit, a trimis mai întâi trei frați după trup, de obârșie din țările Capadociei, crescuți însă în Siria, care se deosebeau prin toată pricepea duhovnicească, pe nume Cosma, Hrisip și Gavriil. Aceștia, rugându-l să-i lase să rămână cu el, n-a primit, pentru că erau trei pricini care-l opreau: dorul după isihie, vârsta lor fragedă și faptul că Gavriil era famen din naștere. Dar, într-acea noapte, a văzut în vedenie pe cineva care i-a spus: „Primește-i pe frații aceștia, pentru că Dumnezeu i-a trimis, și de-acum să nu mai întorci înapoi pe nimeni care vrea să se mântuiască.” Atunci Sfântul, primindu-i, i-a spus lui Cosma, cel mai mare dintre ei: „Iată, eu am făcut așa cum mi-a poruncit Dumnezeu! Așadar, să ai grijă ca fratelui tău mai tânăr să nu-i îngăduiți să vină la mine la chilie, fiindcă nu e drept ca prin lavră să umble cineva cu chip femeiesc, din pricina războiului vrăjmașului. Iar tu socotesc că nu vei sta mult pe-aici, fiindcă vei păstori peste un timp biserica din Schitopolis.”

După aceștia, a mai primit pe un anume Domnus, care venise din Antiohia și era fratele mai mic al lui Ioan, arhiepiscopul Antiohiei. Tot în zilele acelea a mai primit încă alți trei frați din Melitene, pe Ștefan, pe Andrei și pe Gaian, verișori ai aceluia Sinodie care, împreună cu Acachie, îl crescuse pe marele

26, 10 Ἀνδρέαν καὶ Γαιανὸν. Καὶ ἄλλους ὁμοίως τρεῖς ἐδέξατο ἀπὸ τῆς
 Ραιθοῦ, Ἰωάννην πρεσβύτερον καὶ Θαλάσσιον καὶ Ἀνατόλιον,
 ἐδέξατο δὲ καὶ Κυρίωνα τινὰ ἐκ μὲν τῆς Τιβεριάδος ὁρμώμενον,
 πρεσβύτερον δὲ ὄντα τοῦ ἐν Σκυθοπόλει σεβασμίου οἴκου τοῦ
 26, 15 ἁγίου μάρτυρος Βασιλείου. Τούτους τοὺς ἕνδεκα δεξάμενος
 ἐπέτρεψεν τῷ ἐπισκόπῳ Πέτρῳ κτίσαι αὐτοῖς μικρὰ κελία καὶ
 κοσμήσαι τὴν ἐκκλησίαν παντὶ κόσμῳ καὶ οὕτως τὸν τόπον λαύ-
 ραν κατέστησεν κατὰ τὸν τύπον Φαροῶν.

Καὶ κατελθὼν Ἰουβενάλιος ὁ ἀρχιεπίσκοπος εἰς τὴν λαύ-
 ραν ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ Πασσαρίωνα τὸν ἐν ἁγίοις, ὄντα τὸ τη-
 νικαῦτα χωρεπίσκοπον καὶ τῶν μοναχῶν ἀρχιμανδρίτην καὶ
 26, 20 τὸν πεφωτισμένον Ἡσύχιον τὸν πρεσβύτερον καὶ τῆς ἐκκλησί-
 ας διδάσκαλον ἐγκαινίζει τὴν τῆς λαύρας ἐκκλησίαν μηνὶ Μαίῳ
 ἑβδόμῃ τῆς ἕνδεκάτης ἰνδικτιόνος κατὰ τὸν πεντηκοστὸν δευτέ-
 ρον τῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου ἡλικίας χρόνον.

Τῆς τοίνυν λαύρας ἐγκαινισθεῖσης καὶ πρεσβυτέρους
 26, 25 ἔχουσας Ἰωάννην καὶ Κυρίωνα ὁ μὲν ἀρχιεπίσκοπος χειροτονεῖ
 Δομετιανὸν καὶ Δόμνον διακόνους, ὁ δὲ μέγας Εὐθύμιος
 ἠγαλλιάσατο τῷ πνεύματι μάλιστα θεασάμενος σὺν τῷ
 πατριάρχῃ τὸν τε Ἀβραμαῖον Πασσαρίωνα καὶ τὸν θεολόγον
 27 Ἡσύχιον περιβοήτους ὄντας φωστῆρας καὶ πάσῃ διαλάμποντας
 τῇ οἰκουμένῃ. Ἄλλ' ὁ μὲν ἐν ἁγίοις Πασσαρίων μῆπω τοῦ
 ἑπταμηνιαίου πληρωθέντος χρόνου ἀνεπαύσατο.

⁴¹ De remarcat armonia dintre autoritatea duhovnicească, întrupată de Sfântul Eftimie, și cea instituțională, reprezentată de episcopul Petru.

⁴² Horepiscopul (literal, episcop „de țară”) era ajutorul episcopului din cetatea-mamă (mitropolie). Corespondentul său de astăzi ar fi arhiepiscopul vicar.

⁴³ Titrul de arhimandrit desemnează în monahismul palestinian clerul, care în cazul lui Pasarion era episcop, însărcinat cu supravegherea mănăstirilor din partea Patriarhului. În *Viața Sfântului Sava* aflăm că arhimandriții din acea vreme erau în număr de doi, unul pentru pustnici, care era Sfântul Sava, și altul pentru monahii chinoviți, care era Sfântul Teodosie Chinoviarhul; amândoi fuseseră aleși în mod direct de către toți monahii (VS c. 30).

Eftimie. Tot așa, a mai primit pe alți trei din Rait: Ioan preotul, Talasie și Anatolie. L-a mai primit și pe un anume Kirion, de obârșie din Tiberiada, care era preot al cinstitei biserici a Sfântului Mucenic Vasile din Schitopolis. Primindu-i pe acești unsprezece, i-a îngăduit⁴¹ episcopului Petru să le zidească mici chilii și să împodobască biserica cu tot felul de podoabe, și așa a făcut din locul acela o lavră după chipul celei din Faran.

Arhiepiscopul Iuvenalie a coborât în lavră, avându-i cu sine și pe cel întru sfinți Pasarion, care era pe atunci horepiscop⁴² și arhimandrit⁴³ al monahilor din eparhie, pe luminatul Isihie Prezviterul⁴⁴ și dascălul Bisericii, și au sfințit biserica lavrei în 7 ale lunii mai, indictionul al XI-lea⁴⁵, în al cincizeci și doilea an al vieții marelui Eftimie.

Anul 429

Când a fost sfințită lavra, care-i avea preoți pe Ioan și pe Kirion, arhiepiscopul i-a hirotonit diaconi pe Dometian și pe Domnus, iar marele Eftimie se veselea cu duhul văzându-i dimpreună cu patriarhul pe Pasarion cel avraamicesc și pe teologul Isihie, luminători vestiți care străluceau în întreaga lume. Dar pe când încă nu s-a împlinit cea de-a șaptea lună, cel întru sfinți Pasarion a adormit.

⁴⁴ Puținele lucruri care se știu despre Isihie Ierusalimiteanul sau Prezviterul provin dintr-un *Sinaxar* de la Grottaferrata (PG 117, 373-376) și din *Cronografia* lui TEOFAN MĂRTURISITORUL (PG 108, 225-228; 241-244). A scris mai multe comentarii biblice de factură alexandrin-origeniană, fiind apreciat atât de ortodocși, cât și de monofiziți. A fost prezent la Sinodul de la Calcedon și a semnat orosul (hotărârea) dogmatic. Este confundat adesea cu omonimul său Isihie Sinitul, egumenul mănăstirii Sfânta Ecaterina, autorul *Capetelor despre trezvie* din Filocalie, trăitor în veacul VIII.

⁴⁵ Indictionul era o formă de calculare a perioadelor de impozare. Începea la 1 septembrie și se termina la 31 august, organizat în grupe de câte 15 ani. Cele mai multe repere cronologice ale lui Chiril sunt date în această formă. Începutul anului bisericesc la 1 septembrie e, de fapt, o reminiscență a acestei forme de socotire a anilor impozitați de stat.

17

27, 5 Τοῦ δὲ πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου τὸν ἑαυτοῦ τόπον λαύ-
 ραν συνιστᾶν ἀρξαμένον καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ δώδεκα ἀδελφῶν
 ἐν πολλῇ στενώσει τῶν χρειῶν τυγγανόντων, Δομετιανοῦ τὸν
 27, 10 πρῶτον χρόνον οἰκονόμου ὑπ' αὐτοῦ προβληθέντος, συνέβη
 τῆς ἀγίας πόλεως ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην κατερχομένων ἐκκλῖναι ἐκ
 τῆς ὁδοῦ δεξιὰ καὶ παραγενέσθαι εἰς τὴν λαύραν ὡς ἀπὸ συνθή-
 ματος, τῆς προνοίας, ὡς οἶμαι, τοῦτο οἰκονομοῦσης πρὸς τὴν
 αὐτοῦ ἀρετὴν καὶ θεόδοτον χάριν φανερωθῆναι. Οὕστινας ἰδὼν
 ὁ γέρον καλεῖ τὸν Δομετιανὸν καὶ λέγει· παράθες τοῖς ἀνθρώ-
 27, 15 ποῖς τούτοις φαγεῖν. Ὁ δὲ λέγει· οὐκ ἔχει τὸ κελλάριον, τίμιε πά-
 τερ, πρὸς τὸ χορτασθῆναι δέκα ὀνόματα· πόθεν οὖν ἔχω δοῦναι
 ἄρτους τῷ τοσοῦτῳ πλήθει; Ὁ δὲ θεὸς Εὐθύμιος τοῦ προφητικοῦ
 χαρίσματος ὑπάρχων ἀνάπλευσεν εἶπεν· πορεύου, ὡς εἶπόν σοι, ὅτι
 τάδε λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· φάγονται καὶ καταλείψουσιν.

Ἀπελθὼν οὖν ὁ Δομετιανὸς εἰς τὴν μικρὰν κέλλαν τὴν
 27, 20 παρὰ τισὶν καλουμένην ἀρτοθήκην, ἔνθα ὀλίγα ἔκειντο ψωμῖα,
 οὐκέτι ἴσχυσεν ἀνοῖξει τὴν θύραν· θεία γὰρ εὐλογία τὴν κέλλαν
 ἐπλήρωσεν ἕως ἄνω. Καλέσας οὖν τινὰς τῶν ἀνδρῶν ἐξερίζωσεν
 τὴν θύραν καὶ ἐξεχύθησαν τὰ ψωμῖα ἔξω τῆς κέλλης. Ὁμοίως καὶ
 27, 25 ἐπὶ οἴνου καὶ ἐλαίου ἡ αὐτὴ γέγονεν εὐλογία. Καὶ ἔφαγον πάντες
 καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἐπὶ τρεῖς μῆνας οὐκ ἴσχυσαν πῆξαι τὴν
 θύραν τοῦ κελλίου. Ὡσπερ γὰρ τὴν ὑδρίαν τοῦ ἀλεύρου καὶ τὸν
 καμψάκην τοῦ ἐλαίου ἀναβλύζειν τῇ φιλοξενῶ χήρᾳ ἐπένευσεν
 ὁ Θεὸς διὰ τῆς τοῦ προφήτου φωνῆς, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ
 τῷ θείῳ τούτῳ γέροντι τῇ προθυμίᾳ τῆς φιλοξενίας τὴν χορηγίαν
 τῆς εὐλογίας ἰσόμετρον ἔχαρίσατο.

27, 30 Ὁ δὲ Δομετιανὸς θαυμάσας ἔρριψεν ἑαυτὸν εἰς τοὺς πό-
 δας τοῦ διδασκάλου συγχώρησιν λαβεῖν ἀξιῶν ὡς ἀνθρώπινόν
 28 τι παθόν. Καὶ ὁ γέρον ἀναστήσας αὐτὸν λέγει· τέκνον, ὁ σπεί-
 ρων ἐν εὐλογίαις ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει. Τῆς οὖν φιλοξενίας

17. Minunata hrănire a unei caravane

La începutul zidirii lavrei de către Părintele nostru Eftimie, cei doisprezece frați care viețuiau cu el se aflau în mare strâmtoare cu cele de trebuință, iar Dometian, în primul an, fusese pus de el iconom. Atunci a venit o mulțime de bărbați armeni, ca la patru sute, care coborând din Sfânta Cetate la Iordan și, luând-o la dreapta drumului, s-au apropiat de lavră de parcă li s-ar fi făcut semn, dumnezeiasca prorie rânduind aceasta, precum socotesc, pentru a se face arătate virtutea și harul dat lui Eftimie de Dumnezeu. Văzându-i Bătrânul, l-a chemat pe Dometian și i-a zis: „Pune masa pentru oamenii aceștia ca să mănânce.” El însă a zis: „Chelarul, cinstite Părinte, nu are mâncare nici ca să se sature zece oameni. De unde să am pâine ca să dăm la atâta mulțime?” Dar dumnezeiescul Eftimie, plin fiind de harisma proorocească, i-a zis: „Du-te, precum ți-am spus, pentru că aceștia, zice Duhul cel Sfânt, vor mânca și le va prisosi”. *4 Imp. 4, 44*

Când Dometian s-a dus în chilioara numită de unii pitărie, unde se aflau câteva pâini, nu a mai putut să deschidă ușa, pentru că binecuvântarea dumnezeiască umpluse pităria până sus. După ce a chemat câțiva dintre barbari, au scos ușa din țâțâni, încât pâinile s-au vărsat afară din chilioară. Același binecuvântare s-a întâmplat și cu vinul, și cu untdelemnul. Așa au mâncat cu toții, și s-au săturat, și vreme de trei luni n-au putut *Mt. 15, 37* închide ușa chilioarei. Pentru că așa cum prin glasul Prorocului Dumnezeu a poruncit vasului de făină și urciorului de untdelemn să scoată hrană pentru văduva cea primitoare de străini, *3 Imp. 17, 14* la fel a dăruit și acestui dumnezeiesc Bătrân, datorită râvnei sale pentru primirea de străini, aceeași măsură a binecuvântării.

Dometian, minunându-se, s-a aruncat la picioarele învățătorului cerând iertare, fiindcă a pățit un lucru omenesc. Ridicându-l, Bătrânul i-a zis: „Fiule, *cel ce seamănă cu zgârcenie, cu zgârcenie va și secera.* Să nu uităm iubirea de străini, *2 Cor. 9, 6*

28, 5 μὴ ἐπιλανθανώμεθα· διὰ ταύτης γὰρ, ὡς φησιν ὁ ἀπόστολος, ἔλαθον τινὲς ξενίσαντες ἀγγέλους. Καὶ θάρσει γε ὅτι ἐὰν ὑμεῖς τε καὶ οἱ μεθ' ὑμᾶς πάντας τοὺς παραβάλλοντας ὑμῖν ξένους τε καὶ ἀδελφούς μετὰ πίστεως δεχόμενοι ἀξίως θεραπεύσητε, οὐ μὴ ἐγκαταλείπη Κύριος τὸν τόπον τοῦτον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος. Τῇ γὰρ τοιαύτῃ θουσίᾳ εὐαρεστεῖται ὁ Θεός.

18

28, 10 Ἀπὸ τοῦ εἰρημένου θαύματος ἤρξατο εὐλογεῖσθαι ἡ λαύρα ἔν τε εἰσόδοις καὶ ἐξόδοις καὶ διαφόροις εἵδεσιν. Συνεργία γὰρ Θεοῦ πληθυνόντων τῶν ἀδελφῶν καὶ μέχρις πενήκοντα φθασάντων καὶ κελίων αὐτοῖς κτισθέντων καὶ λειτουργίας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπιτελουμένης ἠναγκάζετο ὁ οἰκονόμος καὶ τὰ πρὸς τὴν χρείαν κτήσασθαι· περιεποιήσατο δὲ καὶ κτήνη πρὸς τὴν τῶν πατέρων ὑπηρεσίαν.

28, 15 Ἦν δὲ τις ἐν τῇ λαύρᾳ Ἀσιανὸς μὲν τῷ γένει, Αὐξέντιος δὲ τῇ κλήσει. Ὅστις παρακαλούμενος ὑπὸ τοῦ οἰκονόμου τὴν τοῦ κτηνίου διακονίαν λαβεῖν, χρησιμώτατος καὶ τῇ διακονίᾳ πεπονημένος νομισθεῖς, οὐ κατεδέχετο. Ὁ οὖν οἰκονόμος μὴ ἀκουσθεὶς παρασκευάζει τοὺς περὶ Ἰωάννην καὶ Κυρίωνα τοὺς πρεσβυτέρους παρακαλέσαι τὸν Αὐξέντιον καταδέξασθαι τὴν διακονίαν· αὐτὸς δὲ οὐδὲ τούτων παρακαλούντων ἐπέισθη. Τοῦ δὲ σαββάτου ἐπιγενομένου ἀναφέρει ὁ οἰκονόμος τῷ μεγάλῳ τὰ κατὰ τὸν Αὐξέντιον. Πρὸς ὃν μετασταλέντα εἶπεν ὁ μέγας Εὐθύμιος· ὑπάκουσον ἡμῶν, τέκνον, καὶ δέξαι τὴν διακονίαν. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· οὐ δύναμαι, τίμιε πάτερ· τρία γὰρ εἰσὶν τὰ κωλύοντά με ταύτην ἐκτελεῖν, πρῶτον μὲν τὸ ἄηθες τῆς χώρας καὶ ἡ ἄγνοια τῆς ἐπιχωρίου γλώττης, δεύτερον δὲ ὁ φόβος τῆς πορνείας, τρίτον δὲ μήποτε διὰ τοιοῦτου περισπασμοῦ καὶ μετεωρισμοῦ μηκέτι ἰσχύω καθίσει εἰς κελλίον καὶ ἡσυχάσαι. Ὁ δὲ μέγας Εὐθύμιος λέγει· παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν μὴ βλαβῆναί σε ὑπ' οὐδενὸς τούτων· οὐ γὰρ ἄδικος ὁ Θεὸς ἐπιλαθέσθαι τῆς ὑπακοῆς σου, μάλιστα γινώσκων ὅτι διὰ τὸν φόβον αὐτοῦ διακονεῖς

căci, așa cum spune Apostolul, *prin aceasta unii au găzduit, fără să știe, îngeri*. Îndrăznește deci, pentru că dacă voi și toți *Ev. 13. 2* cei de după voi îi primiți cu credință pe toți străinii și frații care vin la voi și îi veți sluji cu vrednicie, nici Domnul nu va părăsi locul acesta de acum și până în veac. Pentru că asemenea jertfă Îi este bineplăcută lui Dumnezeu.“

18. Avxentie

După zisa minune, lavra a început a fi binecuvântată în felurite chipuri în intrările și ieșirile ei. Așa se face că, prin împreună-lucrarea lui Dumnezeu, numărul fraților s-a înmulțit și a ajuns la cincizeci, încât, după ce și-au zidit chilii pentru ei și au rânduitor slujba de la biserică, iconomul a fost nevoit să agonisească și cele de trebuință, procurând și animale spre slujirea părinților.

Se afla în lavră și un bărbat de neam asiatic, pe nume Avxentie, care, fiind rugat de iconom să ia slujirea de îngrijitor la animale, pentru că îl socotea cel mai potrivit, nu a acceptat. Iconomul, pentru că nu a fost ascultat, i-a pus pe cei de pe lângă preoții Ioan și Kirion să-l roage pe Avxentie să primească slujirea, dar el nu a ascultat nici când a fost rugat de ei. În sâmbăta următoare, iconomul i-a istorisit marelui Eftimie cele despre Avxentie. Marele Eftimie, trimițând după el, i-a zis: „Ascultă-ne, copile, și primește slujirea!“ Acesta a răspuns: „Nu pot, cinstite Părinte, pentru că am trei pricini care mă opresc să o împlinesc: mai întâi, este lipsa de obișnuință cu țara și neștiința limbii locului; a doua pricină este frica de a nu cădea în curvie; iar a treia e ca nu cumva de la o astfel de împrăștiere și răspândire să nu mai pot șede să mă liniștesc în chilie.“ Marele Eftimie i-a zis: „Ne vom ruga lui Dumnezeu să nu fii vătămat de niciunul dintre aceste lucruri, *căci Dumnezeu nu este nedrept*

29, 5 τοῖς δούλοις αὐτοῦ κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐντολίην καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ χορηγουμένην ἰσχύν. Ἄκουσον οὖν τοῦ Κυρίου λέγοντος οὐκ ἤλθον διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ οὐ ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρός.

29, 10 Τούτων ἀπάντων λεχθέντων σκληρυνθεὶς ὁ Αὐξέντιος οὐχ ὑπήκουσεν. Τότε ἐμβριμησάμενος ὁ प्राύτατος Εὐθύμιος λέγει· ἡμεῖς μὲν, ὦ τέκνον, ὅπερ νομίζομεν συμφέρειν σοι, συνεβουλεύσαμεν· σὺ δὲ ἐπιμένων τῇ ἀπειθείᾳ ἤδη ὄψη τίς ὁ τῆς παρακοῆς μισθός.

29, 15 Παραντικά οὖν ὁ Αὐξέντιος τρόμφ δαιμονικῶ συσχεθεὶς ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν. Καὶ οἱ μὲν παρόντες πατέρες παρεκάλουν τὸν μέγαν ὑπὲρ αὐτοῦ, ὁ δὲ γέρων εἶπεν πρὸς αὐτούς· νῦν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν ὁ θεῖος πεπλήρωται λόγος ὁ λέγων· ἀντιλογίας ἐγείρει πᾶς κακός· ὁ δὲ Κύριος ἄγγελον ἀνελεήμονα ἐπέμψει αὐτῷ.

29, 20 Καὶ ἐπὶ πλείον ὑπὸ τῶν πατέρων δυσωπηθεὶς ὁ συμπαθέστατος γέρων κρατήσας αὐτὸν τῆς χειρὸς ἤγειρεν καὶ σφραγίσας αὐτὸν τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ ἀπεκατέστησεν ὑγιῆ. Τότε ὁ Αὐξέντιος προσπεσὼν παρεκάλει λαβεῖν συγγνώμην τῶν παρελθόντων καὶ εὐχὴν ὑπὲρ ἀσφαλείας τῶν μελλόντων. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἅγιος· ὁ μὲν τῆς εὐπειθείας μισθός μέγας, ἐπεὶπερ θέλει ὁ Θεὸς ὑπακοὴν ὑπὲρ θυσίαν· ἡ δὲ παρακοὴ θάνατον κατεργάζεται. Καὶ ποιήσας εὐχὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ἠλόγησεν αὐτόν.

29, 25 Καὶ οὕτως ὁ Αὐξέντιος ἐδέξατο τὴν διακονίαν μετὰ χαρᾶς καὶ προθυμίας.

19

30

Ὁ ἀββᾶς Κυριακὸς ὁ ἀναχωρητὴς ὁ ἐν τῇ λαύρα τοῦ παλαιοῦ Σουκά ταῖς κατὰ Θεὸν ἀρεταῖς διαλάμπων καὶ ἐπὶ ἑβδομήκοντα σχεδὸν χρόνους ἐν αὐτῇ τῇ λαύρα τοῖς μοναχικοῖς κατορθώμασι διαπρέψας, ἀποταξάμενος ἐν τῇ νεότητι ἐν τῷ κοινοβίῳ τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου καὶ τοῖς ἐκείνου διαδόχοις ἐπὶ πολὺν

ca să uite ascultarea ta, știind bine că pentru frica Lui slujești robilor Săi după porunca Sa și cu puterea cea dată de El. Auzi deci pe Domnul care zice: *Nu am venit ca să Mi se slujească, ci ca să slujesc* și: *Nu fac voia Mea, ci voia Tatălui care M-a trimis.*

Avxentie, învârtoșându-se la inimă, deși s-au spus toate acestea, nu a ascultat. Atunci, preablândul Eftimie s-a supărat și a zis: „Noi, o copile, te-am sfătuit după cum am crezut că îți este de folos. Tu însă, stăruind în neascultare, vei vedea degrab care-i plata neascultării.”

Îndată Avxentie a căzut la pământ cuprins de un tremur demonic. Părinții care erau de față îl rugau pe marele Eftimie pentru el, dar Bătrânul a zis: „Acum s-a plinit în ochii voștri dumnezeiescul cuvânt care zice: *Tot cel rău ridică împotrivire, dar Domnul îi va trimite inger nemilostiv.*”

Pilde 17, 11

Și fiind rugat mult de părinți, Bătrânul cel mult împreună-pătimitor l-a apucat de mână, l-a ridicat și, după ce l-a pecetluit cu semnul crucii, l-a făcut sănătos. Atunci Avxentie, căzându-i la picioare, se ruga să ia iertare pentru cele trecute și rugăciune pentru siguranța celor viitoare. Așa că Sfântul i-a spus: „Plata ascultării mare este, pentru că *Dumnezeu vrea ascultarea mai mult decât jertfa*, iar neascultarea lucrează moartea.”

1 Imp. 15, 22

Și făcând rugăciune pentru el, l-a binecuvântat. Și așa Avxentie primi slujirea cu bucurie și râvnă.

19. Climatie

Avva Chiriac Pustnicul, care prin virtuțile sale cele după Dumnezeu a strălucit în Lavra Suca Veche și vreme de aproape 70 de ani s-a deosebit prin izbânzile sale monahicești, care în tinerețe se lepădase de cele lumești în chinovia marelui Eftimie și a trăit împreună cu urmașii lui multă vreme, cunoscând cu

30, 5 χρόνον συναναστραφείς καί πάσαν τήν τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου
 διαγωγὴν τε καί πολιτείαν μαθὼν ἀκριβῶς τὰ πλεῖστα τῶν τῆδε
 τῆ συγγραφῆ ἐμφερομένων διηγήσεων παρέδωκέν μοι, ἐν οἷς καί
 τοῦτό μοι διηγήσατο ὅτι δύο ἀδελφοὶ τῆς λαύρας Μάρων καί
 Κλημάτιος καλούμενοι ἐτοιμασθέντες ἐκ συμφώνου ἀσυμφώνως
 ἐβούλοντο τῆ νυκτὶ τῆς λαύρας ὑποχωρῆσαι χωρὶς τῆς τοῦ ἁγίου
 παραθέσεως. Ήσυχάζοντι δὲ αὐτῶ ἀπεκαλύφθη τὰ κατ' αὐτούς:
 30, 10 ἑώρα γὰρ τὸν διάβολον χαλινὸν αὐτοῖς ἐμβάλλοντα καί εἰς πα-
 γίδα αὐτοὺς ἔλκοντα θανατηφόρον. Καί παραυτίκα τούτους
 μεταστειλάμενος ἐνουθέτει πολλὰ περὶ ὑπομονῆς διεξερχόμενος
 καί πείθων αὐτοὺς ὅτι πανταχοῦ ἀσφαλείας χρεῖα μετὰ τῆς τοῦ
 Θεοῦ βοηθείας, ὅπου δὲν ἐσμέν· καί γὰρ ὁ Ἄδάμ ἐν παραδείσῳ
 30, 15 ὦν παρέβη τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, ὁ δὲ Ἰώβ ταύτην ἐφύλαξεν
 ἐν τῇ κοπρίᾳ καθήμενος. Καί ταῦτα δὲ τῆ νουθεσίᾳ προσετίθει
 λέγων ὅτι οὐ δεῖ ἡμᾶς τοὺς πονηροὺς παραδέχεσθαι λογισμοὺς
 λύπην ἡμῖν ἢ μῖσος πρὸς τὸν τόπον ἐν ᾧ ἐσμέν, καί πρὸς τοὺς συ-
 νοικοῦντας κατὰ τὸ λεληθὸς ἐμβάλλοντας ἢ ἀκηδῖαν ὑποσπεί-
 ροντας ἢ τὴν πρὸς ἑτέρους τόπους μετάβασιν ὑποτιθεμένους,
 30, 20 ἀλλὰ χρὴ ἡμᾶς κατὰ πάσαν ὥραν νῆφειν καί ταῖς μεθοδείαις
 τῶν δαιμόνων τὸν νοῦν ἐφιστάνειν, ἵνα μὴ διὰ τῆς μεταβάσεως
 ὁ κανὼν ἡμῶν διαλυθῇ· φυτὸν γὰρ συνεχῶς μεταφυτευόμενον
 οὐ δύναται καρποφορῆσαι· ὁμοίως καί μοναχὸς οὐ καρποφορεῖ
 μεταβαίνων ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Ἐὰν οὖν δοκιμάσῃ τις καλὸν
 30, 25 ποιῆσαι ἐν ᾧ τόπῳ ἐστίν, καί μὴ ἰσχύσῃ, μὴ νομίσῃ ὅτι ἀλλαχοῦ
 δύναται κατορθῶσαι αὐτό· οὐ γὰρ ὁ τόπος ὁ ζητούμενος, ἀλλ'
 ὁ τρόπος τῆς προαιρέσεως. Πρὸς βεβαίωσιν δὲ τῶν εἰρημένων
 ἀκούσατε τινῶν γερόντων Αἰγυπτίων διήγημα, ὅπερ ἐμοὶ διηγή-
 σαντο, ὅτι ἀδελφὸς ἐκάθητο εἰς κοινόβιον ἐν Αἰγύπτῳ καί συ-
 31 νεχῶς ἐκινεῖτο εἰς ὄργην. Καί ἀκηδιάσας ἐξῆλθεν τοῦ κοινοβίου
 καί ἔμεινεν εἰς τόπον καθ' ἑαυτὸν λογιζόμενος ὅτι ἐν τῷ μὴ ἔχειν
 πρὸς τινὰ τι καί ἡσυχάζειν παύσεται ἀπ' αὐτοῦ τὸ πάθος τῆς

⁴⁶ Aici apare expresia οὐ γὰρ ὁ τόπος ὁ ζητούμενος, ἀλλ' ὁ τρόπος τῆς προαιρέσεως, preluată *ad litteram* din scrierea specifică spiritualității evagriene

precizie toată viețuirea și petrecerea marelui Eftimie, mi-a împărtășit cele mai multe din istorisirile din această scriere, printre care mi-a povestit-o și pe următoarea. Doi frați din lavră, pe nume Maron și Climatîe, după ce s-au pregătit printr-o ne-roadă învoială, voiau să părăsească lavra în puterea nopții fără îngăduința Sfântului. Pe când acesta se liniștea, i s-au descoperit cele despre ei, căci l-a văzut pe diavol punându-le frâu și trăgându-i către o cursă aducătoare de moarte. Îndată a trimis după ei și le-a dat mulțime de sfaturi despre răbdare, arătându-le în amănunt și incredințându-i că, oriunde s-ar găsi, este nevoie de purtarea de grijă dimpreună cu ajutorul lui Dumnezeu. Pentru că Adam, în rai fiind, a călcat porunca lui Dumnezeu, iar Iov a păzit-o șezând pe gunoi. A mai adăugat la sfătuire și aceste lucruri zicând: „Nu trebuie să primim gândurile cele rele care ne strecoară pe furiș tristețe sau scârbă față de locul în care ne aflăm și față de cei ce locuiesc împreună cu noi sau care seamănă akidie ori indeamnă să ne mutăm în alte locuri, ci trebuie ca în tot ceasul să fim cu trezvie și mintea să observe cu atenție uneltirile demonilor, ca să nu ni se strice canonul de rugăciune prin mutarea din loc în loc. Fiindcă precum planta răsădită mereu nu poate rodi, tot așa nici monahul nu rodește tot mutându-se din loc în loc. Dacă încercă cineva să facă binele în locul în care se află și nu poate, să nu creadă că va putea să facă asta altundeva. Pentru că nu locul trebuie căutat, ci felul în care ne folosim libertatea de alegere deliberată⁴⁶. Iar pentru adevărarea celor spuse, ascultați povestirea pe care mi-au istorisit-o niște Bătrâni egipteni: «Un frate ședea într-o chinovie din Egipt și era mereu mișcat spre mânie. Căzând în akidie, a plecat din obște și a rămas singur într-un loc, gândindu-se că, neavând legătură cu nimeni și liniștindu-se, va înceta și patima aceasta a mâniei. Într-o zi, după ce și-a umplut urciorul cu apă

Istoria lausiacă a lui Paladie (PG 34, 1010), una din lecturile favorite ale lui Chiril.

31, 5 ὄργης. Ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν γεμίσαντος αὐτοῦ τὸ βαυκάλιον ὕδατος καὶ θέντος αὐτὸ χαμαὶ ἐστράφη· εἶτα δεῦτερον καὶ τρίτον γεμισθὲν πάλιν ἐστράφη. Ὁ δὲ ἀδελφὸς ἐμπαιχθεὶς ὑπὸ τοῦ δαίμονος ἐθυμώθη κατὰ τοῦ βαυκαλίου καὶ τούτου δραξάμενος ἐκλασεν αὐτό.

31, 10 Τούτου δὲ λεχθέντος τοῦ λόγου ὁ Κλημάτιος ἀπὸ πειρασμοῦ τινος σατανικοῦ ἐγέλασεν. Ὁ δὲ γέρων προσχῶν αὐτῷ ἰταμῶς λέγει· ἐνεπαίχθης ὑπὸ τοῦ δαίμονος, ἀδελφέ· ἀφρόνως καὶ ἀπαιδέυτως ἐκινήθης· εἰς κλαυθμὸν ἐκλήθης, καὶ γελᾷς. Οὐκ ἤκουσας τοῦ Κυρίου τοὺς μὲν γελῶντας ταλανίζοντος, τοὺς δὲ κλαίοντας μακαρίζοντος; Γίνωσκε τοίνυν ὅτι ἀφροσύνη ἐστὶν μοναχῷ λαλεῖν τι ἢ κινεῖσθαι παρὰ τὸ πρέπον ἢ παρρησιάζεσθαι. Τὴν παρρησίαν γὰρ χαλεπωτέραν εἶναι καὶ γεννήτριαν πάντων τῶν παθῶν οἱ πατέρες ὁρίζονται.

31, 15 Καὶ ὁ μὲν ἅγιος ταῦτα εἰπὼν καὶ τὸν Κλημάτιον ἀποστραφεὶς εἰς τὸ ἐνδότερον αὐτοῦ εἰσῆλθεν κελλίον· ὁ δὲ Κλημάτιος παραπὰ πεσῶν ἐπὶ πρόσωπον τρόμφω καὶ φρίκη συνείχετο. Καὶ ὁ Δομετιανὸς θαυμάσας τοῦ ἁγίου πατρὸς τὴν πρέπουσαν πραότητα καὶ τὴν καθήκουσαν στυφότητα, συνάξας τινὰς τῶν τιμίων πατέρων εἰσήγαγεν σὺν τῷ Μάρωνι παρακαλοῦντας ὑπὲρ τοῦ Κληματίου. Ὁ δὲ μέγας ταῖς τῶν πατέρων παρακλήσεσιν εἷξας ἐξῆλθεν καὶ τοῦτον ἀνέστησεν κείμενον καὶ τῇ τοῦ σταυροῦ σφραγίδι τὴν τε φρίκην ἔθραυσεν καὶ τὸν βρυγμὸν ἔπαυσεν τῶν ὀδόντων καὶ ὑγιᾶ αὐτὸν ἀποκαταστήσας ἀπένευμεν καὶ τῇ ψυχῇ τὴν ἰατροίαν λέγων·

31, 25 πρόσεχε σεαυτῷ ἀκριβῶς τοῦ λοιποῦ καὶ μὴ καταφρόνει θείων λογίων καὶ διδασκαλίας πατέρων καὶ γενοῦ ὄλος ὀφθαλμός, καθάπερ ἐπὶ τῶν χερουβὶμ ἠκούσαμεν. Οὕτως γὰρ εἶναι ὀφείλει ὁ μοναχός, πάντοθεν ἑαυτὸν περισκοπῶν, καὶ ἀκοίμητον ἔχειν πρὸς τὴν ἑαυτοῦ φυλακὴν τῆς ψυχῆς τὸ ὄμμα ὡς ἐν μέσῳ παγίδων διοδεύων ἀεὶ.

32, 5 Καὶ ταῖς τοιαύταις διδασκαλίαις ἐπιπλήξας καὶ νοουθετήσας αὐτὸν καὶ τοὺς λοιποὺς στηρίξας καὶ τῷ ὑποδείγματι φοβήσας ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ.

și l-a pus jos, acesta s-a răsturnat. Apoi, umplându-l și a doua, și a treia oară, iarși s-a răsturnat. Iar fratele, fiind batjocorit de diavol, s-a mâniat asupra urciurului și, înșfăcându-l, l-a spart.»

Pe când se istorisea aceasta, Climatie, din ispită satanicească, a râs. Dar Bătrânul, ațintindu-l cu privirea, i-a spus cu tărie: „Ai fost batjocorit de diavol, frate, te-ai purtat ca un fără de minte și necioplit! Ai fost chemat la plâns, și tu râzi! Nu L-ai auzit pe Domnul cum îi nefericește pe cei ce râd, iar pe cei ce plâng îi fericește? Cunoaște deci că este nebunie pentru un monah să vorbească sau să se poarte altfel decât se cuvine ori să fie cu îndrăzneală. Pentru că îndrăzneala e mai rea decât toate și născătoarea tuturor patimilor, spun Părinții.”

Acestea zicându-le Sfântul, s-a întors cu spatele la Climatie și a intrat în camera cea mai dinlăuntru a chiliei, iar Climatie a căzut în acea clipă cu fața la pământ, cuprins de frică și de cutremur. Atunci Dometian, mirat de blândețea plină de cuviință a sfântului Părinte, dar și de asprimea sa potrivită, i-a adunat pe unii dintre cinstiții părinți și a intrat împreună cu Maron, rugându-l pentru Climatie. Marele Părinte, ascultând rugămințile părinților, a ieșit, l-a ridicat de jos pe Climatie și, prin semnul crucii, a curmat spaima, a făcut să înceteze scrâșnirea dinților și l-a făcut iarși sănătos pe Climatie, dându-i și oblojire sufletului zicând: „Ia aminte bine la tine însuși de acum înainte și nu disprețui dumnezeieștile cuvinte și învățături ale Părinților, și fă-te cu totul ochi, așa cum am auzit că sunt heruvimii. Pentru că așa se cade să fie monahul, cercetându-se întotdeauna pe sine întru toate cele și având ochiul sufletului neadormit spre păzirea sa, ca unul ce umblă pururea în mijlocul curselor.”

După ce l-a muștrat și l-a sfătuit pe Climatie cu astfel de învățături, iar pe ceilalți i-a sprijinit și i-a înfricat prin această întâmplare pilduitoare, i-a slobozit pe toți în pace.

32, 10 Τῷ πεντηκοστῷ τετάρτῳ τῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου ἡλικίας χρόνῳ γέγονεν ἡ ἐν Ἐφέσῳ πρώτη οἰκουμενικὴ σύνοδος. Τότε δὴ Συνόδιος ἐκεῖνος ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς τίμιος ἀνὴρ ὑπάρχων καὶ πρεσβύτερος τῆς κατὰ Μελιτηνὴν ἀγίας ἐκκλησίας ἐλθὼν εἰς προσκύνησιν τῶν ἁγίων τόπων παρεγένετο εἰς τὴν λαύραν ἀσπάσασθαι μὲν ἐπιθυμῶν τὸν μέγαν Εὐθύμιον, ἀμα δὲ ἔχων τρεῖς ἀνεψιούς ἐν τῇ λαύρᾳ, Στέφανόν τε καὶ Ἀνδρέαν καὶ Γαιανόν. Ἀσπασάμενος οὖν τὸν γέροντα διηγήσατο αὐτῷ τὰ κατὰ τὴν ἀσεβεστάτην αἵρεσιν Νεστορίου τοῦ κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ ἐπ' ὀλίγον κρατήσαντος χρόνον τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν οἰκουμένην ταῖς κακοδιασκαλίαις αὐτοῦ διαταράξαντος· ἐξηγεῖτο δὲ αὐτῷ καὶ περὶ τοῦ ζήλου καὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως Κυρίλλου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀκακίου ἐπισκόπου Μελιτηνῆς καὶ ὅτι μέλλει κατὰ τοῦ Νεστορίου σύνοδος οἰκουμενικὴ γίνεσθαι ἐν Ἐφέσῳ.

32, 20 Ἐχάρη δὲ ὁ ἅγιος ἀκούσας περὶ Ἀκακίου τοῦ τρόπον τινὰ ἐν τῇ νεότητι ἀναθρέψαντος αὐτόν. Ὁ μὲν οὖν μακαρίτης Συνόδιος συνταξάμενος αὐτῷ καὶ λαβὼν ἐκ τῆς λαύρας Στέφανον τὸν ἑαυτοῦ ἀνεψιὸν ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ πείθει τὸν ἀρχιεπισκόπον χειροτονῆσαι αὐτόν· ὅστις ἀρχιεπίσκοπος αὐτόν τε τὸν Στέφανον καὶ Κοσμᾶν τὸν Καππαδόκην διακόνοους ἐποίησεν τῆς ἀγίας Ἀναστάσεως. Τῶν δὲ ἐπισκόπων ἐν τῇ συνόδῳ ἀθροισζομένων, μελλόντων καὶ τῶν Παλαιστινῶν μετὰ τοῦ ἑαυτῶν ἐξιέναι ἀρχιεπισκόπου, ἐνετείλατο ὁ μέγας Εὐθύμιος Πέτρῳ τῷ τῶν Σαρακηνῶν ἐπισκόπῳ ἀπιόντι εἰς τὴν σύνοδον κατὰ πάντα τρόπον ἀκολουθῆσαι Κυρίλλῳ τε τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀκακίῳ τῷ ἐπισκόπῳ Μελιτηνῆς ὀρθοδόξοις οὖσιν καὶ κατὰ τῆς ἀσεβείας ἀγωνιζομένοις.

⁴⁷ Sinodul din Efes de la 431, al III-lea Ecumenic, care l-a condamnat pe Nestorie, patriarhul Constantinopolului și învățătura sa, este numit aici „primul” pentru a-l deosebi de Sinodul din 449, ținut tot în Efes.

20. Al III-lea Sinod Ecumenic

În al cincizeci și patrulea an al vârstei marelui Eftimie, a avut loc primul Sinod Ecumenic din Efes⁴⁷. Atunci Sinodie, acel cinstit bărbat amintit mai sus, fiind și preot al sfintei Biserici din Melitene, venind să se închine la Sfintele Locuri, a trecut și prin lavră, dorind să-l salute pe marele Eftimie, dar și pentru că avea și trei nepoți în lavră, pe Ștefan, pe Andrei și pe Gaian. După ce l-a îmbrățișat pe Bătrân, i-a povestit cele despre foarte necucernica erezie a lui Nestorie, care, din îngăduința lui Dumnezeu, a ținut pentru puțină vreme tronul Constantinopolului și a tulburat întreaga lume prin învățăturile lui cele rele. I-a povestit și despre răvna și dreapta credință ale lui Chiril, arhiepiscopul Alexandriei⁴⁸, și ale lui Acachie, episcopul Melitenei, și că urmează să se țină în Efes un sinod ecumenic împotriva lui Nestorie.

Sfântul s-a bucurat auzind despre Acachie, care îl crescuse, într-un fel, în tinerețe. Așadar, fericitul Sinodie, înțelegându-se cu Bătrânul și luându-l din lavră pe Ștefan, nepotul său, s-a suit în Sfânta Cetate și l-a înduplecat pe arhiepiscop să-l hirotonească. Acest arhiepiscop i-a făcut diaconi ai bisericii Sfintei Învieri pe Ștefan și pe Cosma Capadocianul. Când episcopii s-au adunat la sinod, urmând să vină și cei din Palestina împreună cu arhiepiscopul lor, marele Eftimie i-a poruncit lui Petru, episcopul saracinilor, care mergea la sinod, să urmeze întru toate lui Chiril, arhiepiscopul Alexandriei, și lui Acachie, episcopul Melitenei, care erau ortodocși și luptau împotriva necucernicieii⁴⁹.

⁴⁸ Sfântul Chiril, patriarh al Alexandriei între 412 și 444, a fost teologul taberei ortodoxe la Sinodul Ecumenic din 431 de la Efes, iar scrierile sale au format baza hotărârilor dogmatice ale acestui sinod, dar și sursa neînțelegerilor cu opoziții Sinodului al IV-lea Ecumenic de la Calcedon (451), care a nuanțat și explicat teologia lui Chiril. *Vezi Studiul introductiv*, pp. XI.VIII-L.III.

⁴⁹ Cu toate acestea, Acachie a ajuns mai apoi un monofizit radical, poate tocmai datorită „zelului” exacerbat pentru puritatea credinței, ale cărei nuanțări, aduse la Calcedon, nu le-a mai putut accepta.

Τῆς τοίνυν συνόδου ἐν Ἐφέσῳ συναθροισθείσης καὶ Νεστορίου τοῦ δυσσεβοῦς ὑπ' αὐτῆς καταβληθέντος Πέτρος ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἐπίσκοπος ἔλθων εἰς τὴν λαύραν πάντα τὰ ἐν τῇ συνόδῳ συμβάντα καθεξῆς τῷ μεγάλῳ διηγῆσατο Εὐθυμίῳ. Ὅστις τὰ ὑπὸ τῶν Ἀνατολικῶν γεγονότα μαθὼν ἔλυτήθη σφόδρα περὶ Ἰωάννου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀντιοχείας ὀρθοδόξου ὄντος καὶ τοῖς Νεστορίου ὑπερμαχοῦσι συναπαχθέντος, Δόμνος δὲ ὁ διάκονος λυπηθεὶς κατὰ διάνοιαν διὰ τὸν ἑαυτοῦ θεῖον παρεκάλει ἀπολυθῆναι ἕως Ἀντιοχείας ἐπὶ διορθώσει τοῦ ἑαυτοῦ θείου. Ὁ δὲ μέγας Εὐθύμιος οὐ συνείδεν ἀπολύσαι αὐτὸν λέγων· μηδαμοῦ ἀπέλθης, τέκνον, ὅτι οὐ συμφέρει σοι. Οὔτε γὰρ ὁ θεὸς σου τῆς παρουσίας σου χρῆζει· εἰ γὰρ καὶ πρὸς ὀλίγον τοῖς πονηροῖς συναπήχθη, ἀλλ' ὁ Θεὸς τὴν αὐτοῦ γινώσκων ὀρθότητα οὐ συγχωρεῖ αὐτὸν ἀπολέσθαι. ἀλλὰ μικρὸν ὕστερον τοῦ μέρους τῶν σφριζομένων αὐτὸν ἀναδείκνυσι. Καὶ οὐ τοίνυν, τέκνον, ἐὰν ὑπομείνης ἐν τῷ τόπῳ ἐκλήθης, καὶ μὴ ἐνδώσης τοῖς ἀποστῆσαί σε τῆς ἐρήμου βουλομένοις λογισμοῖς, προσκόψαι ἔχεις καὶ δοξασθῆναι κατὰ Θεόν· εἰ δὲ ἐμοῦ παρακοῦσεις, τὴν μὲν τοῦ θείου σου προεδρίαν διαδέξῃ, ταύτην δὲ ὑπὸ πονηρῶν ἀνθρώπων ἀφαιρεθήσῃ τούτοις πρότερον ἀκουσίως συναπαχθεῖς.

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ ἐν ἁγίοις Εὐθύμιος· ὁ δὲ Δόμνος τῆς τοῦ ἁγίου πατρὸς ἐντολῆς παρακούσας παραθέσεως χωρὶς ἀπῆλθεν εἰς Ἀντιόχειαν καὶ πάντα τὰ τῆς προορήσεως ἔπαθεν, ὕστερον μὲντοι ἔλθων πρὸς τὸν γέροντα μετενόησεν. Ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος Ἰουβενάλιος Στέφανον μὲν τὸν Μελιτηνὸν ἐπίσκοπον Ἰαμνίας ἐχειροτόνησεν, Κοσμᾶν δὲ τὸν Καππαδόκην χειροτονήσας πρεσβύτερον σταυροφύλακα πεποίηκεν.

⁵⁰ Răsăritenii sunt episcopii siro-orientali conduși de Ioan al Antiochiei, susținători ai lui Nestorie.

⁵¹ Deși la Sinodul Ecumenic din Efes, Ioan al Antiochiei se opusese lui Chiril al Alexandriei și taberei ortodoxe, a semnat cu Sfântul Chiril în 433 o formulă dogmatică de împăcare, restaurând comuniunea bisericească cu ortodocșii. Apoi i-a câștigat treptat pe mulți dintre episcopii orientali de partea acestei formule, care însă i-a nemulțumit pe zelotștii din ambele

După ce Sinodul din Efes s-a adunat și Nestorie cel rău credincios a fost caterisit de el, Petru, episcopul saracinilor, a venit în lavră și i-a povestit pe rând marelui Eftimie toate cele petrecute la sinod. Acesta, aflând faptele săvârșite de răsăriteni⁵⁰, s-a întristat foarte tare pentru Ioan, arhiepiscopul Antiohiei, care, deși era ortodox, a fost atras de partea apărătorilor lui Nestorie. Atunci diaconul Domnus, întristându-se până în adâncul sufletului din pricina unchiului său, arhiepiscopul Ioan, l-a rugat pe marele Bătrân să-l slobozească până în Antiohia, ca să-l îndrepte pe unchiul său. Dar marele Eftimie nu s-a învoit să-l slobozească și i-a zis: „Să nu te duci, copile, pentru că nu-ți este de folos, și nici unchiul tău n-are nevoie de prezența ta! Pentru că, deși pentru puțină vreme a fost târât de către cei vicleni, totuși Dumnezeu, cunoscându-i dreptatea, nu va îngădui să se piardă, ci după puțin timp îl va arăta iarăși de partea celor ce se mântuiesc⁵¹. Iar tu, copile, dacă vei face răbdare în locul în care ai fost chemat și nu vei urma gândurilor care vor să te depărteze de pustie, vei spori și vei fi slăvit în cele ale lui Dumnezeu. Iar dacă nu mă vei asculta, vei moșteni tronul unchiului tău, iar niște oameni vicleni, cu care mai înainte de aceasta te vei amesteca fără de voie, te vor lipsi de el.“

Acestea le-a spus cel întru sfinți Eftimie. Domnus însă, neascultând de porunca Sfântului Părinte, s-a dus fără îngăduința lui în Antiohia și a pățit toate câte i s-au prorocit⁵², iar mai târziu, întorcându-se la Bătrân, s-a pocăit. Iar arhiepiscopul Iuvenalie l-a hirotonit pe Ștefan, cel din Melitene, episcop de Iamnia, iar pe Cosma Capadocianul l-a hirotonit preot și l-a făcut stavrofilax⁵³.

tabere, orientală și ortodoxă.

⁵² Domnus a ajuns patriarh al Antiochiei în 441 și a fost depus de Sinodul tâlhăresc de la Efes (449), fără a-și mai reocupa scaunul după Calcedon, după care s-a întors în lavra Sfântului Eftimie.

⁵³ Stavrofilax (literal „păzitorul Crucii“) era un titlu dat clericilor din Ierusalim cărora le era încredințată paza Sfintei Cruci. Primul cunoscut cu acest titlu este Sfântul Porfirie de Gaza († 420).

21

34 Τούτου τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου οἱ διάδοχοι οἱ καὶ συναναστραφέντες αὐτῷ χρόνον ἰκανὸν διηγοῦντο τῷ ταῦτά μοι διηγησαμένῳ ἄββα Κυριακῷ λέγοντες ὅτι οὐ κατελαβόμεθα αὐτὸν ἐσθίοντα ἢ συντυγγάνοντά τινι χωρὶς μεγάλης ἀνάγκης παρεκτός σαββάτου καὶ κυριακῆς. Οὐκ οἶδαμεν αὐτὸν ποτὲ κα-
34, 5 θευδήσαντα ἐπὶ τὸ πλευρὸν αὐτοῦ, ἀλλὰ ποτὲ μὲν καθήμενον τοῦ ὕπνου μικρὸν ἀρπάζοντα, ποτὲ δὲ σχοινίον κρεμάμενον ἐν γωνία τῆς στέγης τοῦ κελλίου κρατοῦντα ταῖς δυοῖς χερσὶν ὀλίγον τοῦ ὕπνου μεταλαμβάνοντα διὰ τὴν βίαν τῆς φύσεως, ἴσως τὸ τοῦ μεγάλου Ἀρσενίου ρητὸν ἐπιλέγοντα τὸ δεῦρο κακὲ δοῦλε.

34, 10 Διεβεβαιοῦντο γὰρ καὶ τοῦτο ὅτι τὰ κατ' αὐτὸν τὸν μέγαν Ἀρσένιον τὸν πατρικῷ τρόπῳ ἀναθρέψαντά τε καὶ παιδαγωγῆσαντα Ἀρκάδιον καὶ Ὀνώριον τοὺς βασιλεῖς καὶ διὰ τοῦτο πατέρα αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων ὀνομασθέντα καὶ ἐν τῇ κατ' Αἴγυπτον ἐρήμῳ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ταῖς ἀρεταῖς ἀπαστρα-
34, 15 πτοντα ἠδέως ἤκουεν ὁ μέγας Εὐθύμιος παρὰ τῶν ἐξ Αἰγύπτου διαφόρως παραβαλλόντων αὐτῷ τιμίῳ πατέρων διεξερχομένων τὰς ἐκείνου πολιτείας καὶ αὐτὸς ἀκούων πᾶσαν σπουδὴν ἐποιεῖτο τούτου μιμεῖσθαι τὰς ἀρετὰς τὴν τε ἡσυχίαν αὐτοῦ καὶ σιωπὴν καὶ ταπεινοφροσύνην, τὸ τοῦ ἐνδύματος εὐτελὲς καὶ τὴν τῶν βρω-
34, 20 μάτων ἀποχὴν καὶ τὴν εἰς πάντα καρτερίαν, τὸ ἑαυτῷ προσέχειν κατὰ τὸ ὑπ' ἐκείνου λεγόμενον Ἀρσένιε δι' ὃ ἐξηλθες. Ἐξήλου δὲ αὐτοῦ καὶ τὴν κατάνυξιν καὶ τὰ δάκρυα καὶ τὰς παννύχους ἀγρυπνίας τὸ φιλέρημόν τε καὶ μισόδοξον καὶ μισοσύντυχον, τὸ εἰς προσευχὴν πρόθυμόν τε καὶ εὐτονον τὸ τε συμπαθὲς καὶ δια-
34, 25 κριτικόν. Ἐπειδὴ τοίνυν πάση σπουδῇ τὴν ἐκείνου ἐμιμήσατο πολιτείαν, καὶ τῶν ἐκείνῳ προσόντων χαρισμάτων ἠξιώθη ἐν ἀπο-
λαύσει γενέσθαι τῆς τε τοῦ Παναγίου Πνεύματος μετουσίας καὶ

⁵⁴ La moartea împăratului Teodosie I, în 395, imperiul s-a scindat între cei doi fii ai săi, Arcadie, în Răsărit (395-408) și Honorie, în Apus (395-423). Avva Arsenie cel Mare (354-444) a avut în viața mirenească funcții politice

21. Arsenie – o pildă

Urmașii marelui Eftimie, care au trăit împreună cu el destulă vreme, i-au povestit lui Avva Chiriac acestea, pe care mi le-a istorisit și el: „Niciodată nu l-am văzut mâncând sau vorbind cu cineva, în afară de o mare trebuință, fără numai sâmbăta și duminica. Nu l-am văzut niciodată dormind întins, ci furându-l uneori somnul câte puțin în timp ce ședea, iar alteori, ținând în mâini o funie atârnată de colțul tavanului chiliei, se împărtășea de nițel somn din pricina silirii pe care i-o făcea firea, zicând cuvântul marelui Arsenie: «Vino, robule rău!»“

Ei mai spuneau și acestea:

Marele Eftimie asculta cu plăcere istorisirile cinstiților părinți veniți la el din Egipt pentru felurite pricini și care povesteau în amănunt cele despre marele Arsenie, care-i crescuse și educase ca un părinte pe împărații Arcadie și Honorie, numit de aceea de către Părinții sfinți „părinte“ al acelora⁵⁴, și care strălucea în acel timp prin virtuți în pustia Egiptului. Auzind cele despre viețuirea aceluia, a depus toată strădania ca să-i imite virtuțile: isihia, tăcerea, smerita cugetare, sărăcia hainei, depărtarea de mâncări, răbdarea întru toate, atenția la sine însuși, potrivit cu spusa aceluia: «Arsenie, de ce-ai ieșit?» Râvnea însă, mai cu seamă, la străpungerea lui, la lacrimile și la privegherile lui de toată noaptea, la dragostea de pustie, la ura de slavă omenească și de întâlniri, la râvna și tăria pentru rugăciune, la împreună-pătimiterea și discernământul pe care acela le avea. Așadar, pentru că a urmat cu toată silirea viețuirea lui Arsenie, s-a învrednicit și de harismele sale, desfătându-se de împărtășirea Preasfântului Duh,

înalte la curtea împăratului Teodosie I, care i-a încredințat creșterea și educarea celor doi fii ai săi, Arcadie și Honorie. În 394, după o vedenie dumnezeiască, vine în Egipt, ducând în Sketis o viață pustnicească foarte aspră. Este pomenit de Biserica la 8 mai. (cf. *Arsenie*, 36, PG 65, 100-104, tr. rom. *Patericul*, Alba Iulia, 1997, p. 28).

τῆς τοῦ Θεοῦ φωτὸς ἐλλάμψεως καὶ τοῦ διορατικοῦ χαρίσματος. Περί μέντοι ὧν ὑπερέσχε χαρισμάτων τοῦ τε τῶν ἱαμάτων καὶ τοῦ κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων μαρτυρεῖ τὰ ὁρώμενα ἅπερ μέχρι σήμερον ὁρῶμεν τὴν αὐτοῦ ἀναβλύζουσαν θήκην.

34, 30

22

35 Περί δὲ τοῦ διορατικοῦ χαρίσματος καὶ ὅθεν τὰς τούτου ἀκτῖνας ἐκπέμπειν ἤρξατο καὶ λαμπρότερος φωστῆρ ἀνεδείχθη, ἐρῶν ἔρχομαι.

Ἀναστάσιος τις κληρικὸς τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως σκευοφύλαξ τε καὶ χωρεπίσκοπος φοιτητῆς τε καὶ συναγωνιστῆς γεγονῶς τοῦ ἐν ἁγίοις Πασσαριῶνος ἐπεθύμει τὸν ἅγιον θεάσασθαι Εὐθύμιον. Καὶ ταύτην ἀναθέμενος τὴν ἐπιθυμίαν Φίδω τε τῷ ἐπισκόπῳ Ἰόππης καὶ Κοσμᾷ τῷ σταυροφύλακι κατήλθεν πρὸς αὐτὸν σὺν αὐτοῖς ἔχων τὸν ἔκγονον Φίδου τοῦ ἐπισκόπου Φίδου καὶ αὐτὸν καλούμενον, νέον ὄντα καὶ ἀναγνώστην τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως τὸν καὶ διηγησάμενον τῷ ταῦτά μοι παραδώσαντι ἄββᾶ Κυριακῷ. Αὐτῶν δὲ ὁδεύοντων καὶ τῇ λαύρᾳ ἐγγιζόντων ἀπεκαλύφθη τῷ ἁγίῳ τὰ κατ' αὐτοὺς καὶ φωνεῖ τὸν Χρῦσιππον οἰκονόμον ὄντα τῆς λαύρας καὶ λέγει αὐτῷ· ἐτοίμασον σεαυτὸν· ἰδοὺ γὰρ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου ὁ πατριάρχης παραγίνεται.

35, 5

35, 10

35, 15

Αὐτῶν δὲ παραγενομένων συναπαχθεῖς τοῖς τῆς διανοίας ὀφθαλμοῖς ὁ μέγας Εὐθύμιος ὡς πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων Ἀναστασίῳ συνετύγχανεν. Καὶ οἱ μὲν παρόντες ἐν θαύματι ἐγίνοντο· ὁ δὲ Χρῦσιππος ἐγγίσας ἰδίᾳ λέγει τῷ γέροντι· σεβάσμιε πάτερ, οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα ὁ πατριάρχης· Ἀναστάσιος γὰρ ὁ σκευοφύλαξ ἐστὶν οὗτος. Σκόπει γὰρ ὅτι χροακὰ ἱμάτια φορεῖ.

⁵⁵ Cleric, de obicei preot, care avea în grijă vasele sfinte, moaștele, veșmintele și cărțile de slujbă ale unei biserici (literal „păzitorul de vase”). Sfântul SIMEON al Tesalonicului descrie însărcinările schevofilaxului în capitolul 242

de strălucirea dumnezeieștii lumini și de harisma străvederii. Despre aceste harime, între care prisoseau cea a vindecărilor și a izgonirii duhurilor necurate, mărturisesc minunile pe care racla moaștelor sale vedem că le izvorăște până astăzi.

22. Profeție pentru Anastasie, viitorul patriarh

Voi vorbi acum despre harisma vederii sale cu duhul și despre cum a început el să-și răspândească razele, arătându-se un luminător mai plin de strălucire.

Un anume Anastasie, care era cleric la biserica Învierii, schevofilax⁵⁵, horepiscop și împreună-nevoitor cu cel întru sfinți Părinte Pasarion, dorea să-l vadă pe Sfântul Eftimie. Înfațișând această dorință episcopului Fidus de Iope și lui Cosma stavrofilaxul, a coborât la Eftimie împreună cu ei, avându-l și pe nepotul episcopului Fidus, numit și acesta tot Fidus, un tânăr citeț la biserica Învierii, cel ce i-a povestit acestea lui Avva Chiriak, care mi le-a încredințat mie. Pe când aceștia mergeau pe cale și se apropiau de lavră, Sfântului Eftimie i s-au descoperit cele despre ei, așa încât l-a chemat pe Hrisip, iconomul lavrei, și i-a spus: „Pregătește-te, pentru că împreună cu fratele tău vine patriarhul!”

Când aceștia au ajuns, marele Eftimie a văzut în răpire, cu ochii cugetului, ca și cum s-ar fi întâlnit cu patriarhul Ierusalimului, Anastasie. Cei de față s-au minunat, iar Hrisip, apropiindu-se, i-a zis Bătrânului deoparte: „Cinstite Părinte, nu patriarhul este aici, ci Anastasie schevofilaxul este acesta. Privește că poartă haine colorate, pe care e cu neputință să le

din *Tratatul despre credința ortodoxă*, (PG 155, 461, tr. rom. Ed. Arhiepiscopiei Sucevei, vol. 1, 2002, p. 238).

35, 20 ἄπερ ἀδύνατον πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων ἐνδύσασθαι. Ὁ δὲ
γέρων θαυμάσας καὶ ἐνεὸς γεγονῶς εἶπεν· πίστευέ μοι, τέκνον,
ἕως οὗ ἐλάλησας, ἄσπρα ἱμάτια ἐθεώρουν αὐτὸν φοροῦντα. Καὶ
λέγει εἰς ἐπήκοον πάντων· ὄντως οὐκ ἠπατήθην, ἀλλ' ὅπερ ὁ
Θεὸς προέγνω καὶ προώρισεν, πάντως ἐπιτελέσει· ἀμεταμέλητα
35, 25 γὰρ αὐτοῦ τὰ χαρίσματα.

23

Τερέβων ἐκεῖνος ὁ Σαρακηνὸς γυναῖκα ἐκ τοῦ ἰδίου γέ-
νους λαβὼν καὶ ἐπὶ συχνὸν χρόνον συζήσας αὐτῇ οὐκ ἔσχεν τέ-
κνον στείρας οὐσης αὐτῆς. Ἦντινα ἐνέγκας πρὸς τὸν σημειοφό-
ρον Εὐθύμιον παρεκάλει λέγων· οἶδα καὶ πέπεισμαι, τίμιε πάτερ,
35, 30 ὅτι ἐπακούει σου προσευχομένου ὁ Θεός· ποιεῖ γὰρ τὸ θέλημα
τῶν φοβουμένων αὐτόν. Ἐπειδὴ τοίνυν τοσοῦτος παρέδραμε
36 χρόνος καὶ οὐκ ἤξιώθην ἔχειν τέκνον διὰ τὸ ταύτην στεῖραν
ὑπάρχειν, καὶ νῦν, δέομαί σου, τίμιε πάτερ, δεήθητι τοῦ φιλαν-
θρωποῦ Θεοῦ ἵνα δωρηῆσθαι ἡμῖν τέκνον.

Κατανοήσας δὲ ὁ γέρων τὴν πίστιν αὐτῶν ἐσφράγισεν
36, 5 αὐτοὺς τρίτον τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ ἀψάμενος καὶ τῆς κοιλίας
τῆς γυναικὸς καὶ λέγει πρὸς αὐτούς· πορεύεσθε χαίροντες ἐν Κυ-
ρίῳ· ἰδοὺ γὰρ χαρίζεται ὑμῖν ἡ αὐτοῦ φιланθρωπία τρεῖς υἱοὺς
ἄρρενας.

Πιστεύσαντες δὲ τῷ λόγῳ τοῦ ἀγίου γέροντος ἀπῆλθον μετὰ
36, 10 χαρᾶς εἰς τὰ ἴδια καὶ συνέλαβεν ἡ στεῖρα καὶ ἔτεκεν τὸν πρωτότο-
κον, Πέτρον τὸν πατέρα τοῦ ταῦτα συμφώνως τοῖς γέροισιν διη-
γησαμένου μοι Τερέβωνος. Ἐγέννησεν δὲ μετὰ Πέτρον καὶ ἄλλους
δύο υἱοὺς κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ πνευματοφόρου πατρὸς.

⁵⁶ Unica referință documentară asupra portului de straie albe de către patriarhul Ierusalimului.

poarte patriarhul Ierusalimului.“ Bătrânul mirându-se, a zis plin de uimire: „Crede-mă, fiule, că până ce nu mi-ai grăit, îl vedeam purtând haine albe⁵⁶.“ Apoi a zis în auzul tuturor: „Cu adevărat nu m-am înșelat, ci lucrul pe care Dumnezeu *mai dinainte l-a cunoscut și mai înainte l-a hotărât* îl va săvârși cu siguranță, *căci darurile Lui nu se iau înapoi.*“⁵⁷

Rom. 8, 29

Rom. 11, 29

23. Terevon

Terevon, acel saracin, și-a luat o femeie din neamul lui și a trăit cu ea destulă vreme, dar nu a avut nici un copil, pentru că ea era stearpă. A adus-o deci pe soția lui la Eftimie, făcătorul de minuni, și l-a rugat zicând: „Știu și sunt încredințat, cinstite Părinte, că Dumnezeu îți va asculta rugăciunea dacă te rogi, pentru că *face voia celor ce se tem de El*. Fiindcă a trecut atâta vreme și nu m-am învrednicit să am nici un copil, soția mea aceasta fiind stearpă, rogu-mă ție, cinstite Părinte, roagă-te iubitorului de oameni Dumnezeu ca să ne dăruiască un copil!“

P. 144, 19

Bătrânul, înțelegând credința lor, i-a însemnat de trei ori cu semnul crucii, s-a atins de pânțele femeii și i-a zis: „Mergeți bucurându-vă întru Domnul, pentru că iată, iubirea Lui de oameni vă dăruiește trei băieți!“

Crezând în cuvântul sfântului Bătrân, au plecat cu bucurie la ale lor, iar cea stearpă a luat în pânțe și l-a născut primul pe Petru, tatăl lui Terevon, care mi-a povestit mie acestea, potrivit cu cele spuse de bătrâni. După Petru, a mai născut încă doi fi, potrivit cu prorocia Părintelui purtător de Duh.

⁵⁷ Anastasie a fost patriarh al Ierusalimului între 458 și 478.

24

Ἀδελφός τις ἦν ἐν τῇ λαύρᾳ Ῥωμαῖος μὲν τῷ γένει, Αἰμι-
 36, 15 λιανός δὲ τῇ κλήσει, ὅστις ποτὲ ἐν μιᾷ νυκτί διαφανούσης κυ-
 ριακῆς ὠγλήθη δεινῶς ὑπὸ τοῦ δαίμονος τῆς πορνείας καὶ δι'
 αἰσχροῶν φαντασιῶν τὸν νοῦν σφοδρῶς διαταράχθη. Τῇ οὖν ὥρᾳ
 τῆς νυκτερινῆς ψαλμωδίας ἐρχομένων τῷ ἁγίῳ Εὐθυμίῳ ἐπὶ τὴν
 ἐκκλησίαν συνητηθήθη ἐν τόπῳ σκοτεινῷ· ὁ δὲ γέροντων ὁσφρανθεὶς
 36, 20 δυσωδίας δαιμονικῆς καὶ ὑποπτεύσας εἶναι τινα δαιμονιώδη
 ἐνέργειαν ἐνεφύσησεν λέγων· καταργήσει σε ὁ Θεός, ἀκάθαρτον
 πνεῦμα. Καὶ εὐθέως ὁ ἀδελφός ἔπεσεν δαιμονιῶν καὶ ἀφρίζων
 κελεύσας δὲ ὁ ἅγιος ἐνεχθῆναι φῶτα λέγει τοῖς συναχθεῖσι πα-
 τράσι· θεωρεῖτε τοῦτον τὸν ἀδελφὸν τὸν ἀπὸ νεότητος μέχρι τοῦ
 νῦν καλῶς ἀναχθέντα καὶ ἐν ἀγνείᾳ σώματος βιώσαντα, μικρὸν
 36, 25 δὲ συναπαχθέντα τῇ τῆς σαρκὸς ἡδονῇ οὕτως κατακυριευθέντα
 ὑπὸ τοῦ δαίμονος. Διὰ τοῦτο ἀεὶ λέγω ὑμῖν· ἀσφαλίσωμεθα ἑαυ-
 τοὺς ἀπὸ πάσης αἰσχροῦς φαντασίας· οἱ γὰρ πειραζόμενοι ὑπὸ
 σωματικῶν ἡδονῶν καὶ μὴ πλησιάζοντες σώμασι κατὰ διάνοιαν
 ἐκπορνεύουσι. Πάση τοίνυν φυλακῇ ἕκαστος ὑμῶν τηρεῖτω τὴν
 ἑαυτοῦ διάνοιαν καὶ μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτοῦ σωτη-
 ρίαν κατεργαζέσθω.

Ἀκούσατε δὲ ψυχοφελές καὶ ἀληθέστατον διήγημα, ὅπερ
 36, 30 διηγήσαντό μοι τινὲς γέροντες Αἰγύπτιοι παραβαλόντες μοι περὶ
 37 τινος ἁγίου μὲν παρὰ πᾶσι νομιζομένου, ἐν δὲ τῷ κρυπτῷ τῆς
 καρδίας κινήματι παροργίζοντος τὸν Θεὸν διὰ τῆς, ὡς οἶμαι,
 τῶν αἰσχροῶν λογισμῶν συγκαταθέσεως οὕτως λέγοντες ὅτι ἐν
 37, 5 τῇ πόλει αὐτοῦ εἰσελθὼν τις διορατικὸς εὗρεν ἐκείνου βαρέως
 ἀσθενοῦντος πάντας τοὺς πολίτας κλαίοντας καὶ λέγοντας ὅτι
 ἐάν οὗτος ὁ ἅγιος τελευτήσῃ, οὐκ ἔστιν ἡμῖν λοιπὸν ἐλπίς σωτη-
 ρίας· διὰ γὰρ τῆς αὐτοῦ πρεσβείας πάντες ἡμεῖς σωζόμεθα.

⁵⁸ Și în aceste scurte povățuiri se poate vedea linia profund trezvitoare a

24. Emilian

În lavră se afla un frate de neam grec, cu numele Emi-
 lian, care, într-o noapte, pe când se lumina spre duminică, a
 fost foarte chinuit de dracul curviei, ce-i tulbura mintea foarte
 tare prin tot felul de năluciri rușinoase. În vremea slujbei de
 noapte, când Sfântul Eftimie venea la biserică, s-au întâlnit
 într-un loc întunecos, iar Bătrânul, simțind duhoarea drăceas-
 că și bănuind o oareșcare lucrare demonică, a suflat zicând:
 „Nimici-te-va Dumnezeu, duh necurat!“ Îndată fratele a căzut
 la pământ demonizat și făcând spume la gură. După ce Sfântul
 a poruncit să fie aduse lumini, a zis părinților care s-au adunat:
 „Priviți-l pe fratele acesta, care din tinerețe până acum a umblat
 bine și a trăit întru neprihănirea trupului, dar a fost târât numai
 puțin către plăcerea trupului, și așa a ajuns să fie stăpânit de că-
 tre diavolul. De aceea vă spun mereu: Să ne păzim pe noi înșine
 de orice nălucire rușinoasă, pentru că cei ispitiți de plăcerile tru-
 pești curvesc cu mintea chiar și fără să se apropie de alte trupuri.
 De aceea, fiecare dintre voi să-și țină mintea cu toată paza și să
 lucreze cu frică și cu cutremur la a sa mântuire⁵⁸.

Fig. 2, 12

Ascultați și o povestire folositoare de suflet și foarte ade-
 vărată, – a zis apoi Eftimie – istorisiră mie de niște Bătrâni egip-
 teni care m-au vizitat, despre unul pe care toți îl credeau sfânt,
 dar care în mișcările ascunse ale inimii îl mânâia pe Dumnezeu
 din cauza consimțirii cu gândurile rușinoase, după cum cred.
 Acei Bătrâni egipteni îmi spuneau că în cetatea aceluia a intrat
 un oarecare părinte cu harisma străvederii și i-a găsit pe toți
 cetățenii plângând, pentru că acela era greu bolnav, și ziceau că:
 «Dacă sfântul acesta va muri, nu mai avem nici o nădejde de
 mântuire, fiindcă prin solirile lui noi toți ne mântuim.»

marelui Eftimie, care își îndeamnă fiii în toate ocaziile la paza minții.

37, 10 Ταῦτα ἀκούσας ὁ διορατικὸς ἐκεῖνος ἀπέρχεται μετὰ σπουδῆς εὐλογηθῆναι παρ' ἐκείνου τοῦ νομιζομένου ἁγίου. Καὶ ὅτε ἤγγισεν, βλέπει πολλὴν ἑτοιμασίαν κηρίων καὶ πλήθη πολλὰ κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν καὶ ἕως αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου περιμενό-
 37, 15 ντων εἰς τὸ κηδεῦσαι αὐτόν. Καὶ εἰσελθὼν πρὸς αὐτὸν εὗρεν αὐτὸν ἐπι ἐμπνέοντα καὶ θεωρήσας τοῖς τῆς διανοίας ὀφθαλμοῖς βλέπει τὸν τάρταρον τοῦ ἄδου μετὰ τριόδοντος πυρίνου χαλάσαντα τὸν τριόδοντα εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ καὶ μετὰ πολλῶν βασάνων ἀνασπῶντα αὐτοῦ τὴν ψυχὴν καὶ ἤκουσεν φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης· ὄν τρόπον οὐκ ἀνέπαυσέν με ἡ ψυχὴ αὐτοῦ μίαν ἡμέ-
 ραν, μηδὲ σὺ παύση βασανίζων καὶ ἀνασπῶν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν.

37, 20 Ταῦτα δὲ διηγησάμην, ἵνα ἐναγώνιοι πάντοτε ὦμεν καὶ εὐτρεπισμένοι πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος ἐξόδον, μήπο-
 τε τῇ φιληδονίᾳ συναπαγόμενοι ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξόδου ἀφορήτως ὀδυνηθησώμεθα. Τοῦτον γὰρ τὸν ἀδελφὸν ὃν θεωρεῖτε, πρὸς σω-
 φρονισμὸν ὑμῶν τε καὶ ἐτέρων πολλῶν συνεχώρησεν ὁ Θεὸς κατα-
 κυριευθῆναι ὑπὸ τοῦ δαίμονος. Ἀλλὰ δεηθῶμεν τοῦ παιδεύσαντος Θεοῦ καὶ μὴ θανατώσαντος ἐλευθερωθῆναι τὸ πλάσμα αὐτοῦ ἐκ
 37, 25 τῆς ἐπιβουλῆς τοῦ ἀκαθάρτου καὶ φιληδόνου πνεύματος.

Εὐξαμένου τοίνυν τοῦ θεοφόρου πατρὸς ἐξηλήθεν ὁ δαι-
 μων κράζων καὶ λέγων· ἐγὼ εἰμι τὸ πνεῦμα τῆς πορνείας, καὶ
 ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν τόπον δυσωδίας ὡς καιομένου τεραφίου.
 Καὶ ἀπὸ τότε ἠλευθερώθη ὁ Αἰμιλιανὸς ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ λογί-
 σμοῦ καὶ ἐγένετο σκεῦος ἐκλογῆς.

25

38 Κατ' αὐτὸν δὴ τὸν χρόνον ἀβροχίας τῇ γῇ ἐπιχειμένης καὶ πάντων ὀδυρομένων πληρουμένην θεωρούντων τὴν Μωσαικὴν φωνὴν λέγουσαν ἔσται ὁ οὐρανὸς ὑπὲρ κεφαλῆς σου χαλκοῦς, ἡ δὲ γῆ ὑποκάτω σου σιδηρᾶ, ὁ μακαρίτης τε Θεοόκτιστος καὶ οἱ τῆς λαύ-
 38, 5 ρας τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου πατέρες στενοχωρούμενοι τῶν λάκκων

Auzind acestea, acel părinte străvăzător s-a dus în grabă ca să fie și el binecuvântat de către așa-zisul sfânt. Pe când se apropia, a văzut mari pregătiri, cu lumânări și cu mulțimi de clerici și de mireni, ba încă venise și episcopul, care așteptau să-l înmormânteze pe sfânt. Când a intrat la acesta, l-a găsit abia răsuflând și, privind cu ochii minții, l-a văzut pe diavolul din iad ținând o furcă cu trei dinți de foc pe care o înfigea în inima aceluia și cu multe chinuri îi trăgea sufletul din trup. Apoi a auzit un glas din cer care spunea: «Așa cum sufletul lui nu M-a odihnit nici măcar o zi, tot așa nu înceta nici tu să-l chinui și să-i tragi sufletul la tine.»

Acestea vi le-am spus, a zis Sfântul, ca să fim întotdeauna gata de luptă și pregătiți pentru ieșirea sufletului din trup, ca nu cumva, în vremea ieșirii, să fim târați din cauza iubirii de plăcere și să suferim chinuri de neîndurat. Dumnezeu a îngăduit ca acest frate pe care-l vedeți să fie stăpânit de diavolul spre înțeleptirea voastră și a multor alora. Dar să ne rugăm lui Dumnezeu, Care ceartă și nu omoară, să slobozească făptura Lui de vătămarea duhului necurat și iubitor de plăcere.“

De îndată ce Părintele cel purtător de Dumnezeu s-a rugat, diavolul a ieșit strigând și grăind: «Eu sunt duhul curviei!», și a umplut tot locul de duhoarea unui mormânt care arde. De atunci, Emilian a fost slobozit de gânduri și a ajuns vas al alegerii.

25. Ploaia minunată

În același an, a fost o secetă atât de mare, încât toți se tânguiau, socotind că s-a împlinit ceea ce se spune în Legea lui Moisi: *Cerul deasupra capului tău va fi de aramă, iar pământul de sub tine de fier.* Atunci fericitul Teoctist și părinții din lavra fericitului Eftimie, strămtorați de lipsa apei din

ὔδωρ μὴ δεξαμένων ἐδυσώπουν τὸν μέγαν Εὐθύμιον δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ περὶ τούτου. Ὁ δὲ οὐκ ἠνείχετο λέγων ὅτι βούλεται ὁ Θεὸς διὰ τῆς παιδείας ταύτης σωφρονίσει ἡμᾶς. Τούτων οὕτως ἐχόντων συνήχθη ἄπειρον πλῆθος ἐκ τε τῆς ἁγίας πόλεως καὶ τῶν πέριξ κωμῶν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ τῶν ἁγίων θεοφανίων, μάλιστα μαθόντες τὸν μέγαν Εὐθύμιον ἐπὶ τὴν πανέρημον μέλλειν κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐξέρχεσθαι. Οἱ οὖν ἐλθόντες ἔκραζον τὸ Κύριε ἐλέησον, τὰ σταυρία τῶν πλησίων κωμῶν ἔχοντες· ὁ δὲ γέρον ἀκούσας τῶν κραυγῶν καὶ τὸν παρόντα ἀνχμὸν αἰτιον εἶναι τούτων μαθὼν ἐξελθὼν πρὸς αὐτοὺς εἶπεν· τί ζητεῖτε παρ' ἀνθρώπου ἁμαρτωλοῦ; Ἐγὼ, τέκνα, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀνομιῶν μου οὐκ ἔχω παρησίαν εὐξασθαι περὶ τούτου· αὐτὸς δὲ ὁ πλάσας ἡμᾶς Θεὸς ἀγαθὸς ἐστὶ καὶ φιλόανθρωπος καὶ οἱ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ἀλλὰ αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν διστῶσιν ἀνὰ μέσον ἡμῶν καὶ αὐτοῦ. Τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐξοφώσαμεν, τὸν ναὸν αὐτοῦ ἐμίναμεν δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις· ἐν πλεονεξίᾳ καὶ φθόνῳ διάγομεν καὶ ἐσμέν στυγητοὶ μισοῦντες ἀλλήλους, καὶ διὰ τοῦτο ὀργισθεῖς ἐπεισήγαγεν ἡμῖν τὴν παιδείαν ταύτην, ἵνα δι' αὐτῆς σωφρονισθῆντες καὶ διὰ μετανοίας βελτιωθέντες προσέλθωμεν τῷ φόβῳ αὐτοῦ καὶ οὕτως ἀκούῃ ἡμῶν. Καὶ τοῦτό ἐστιν τὸ εἰρημένον ἐγγὺς Κυρίου πᾶσιν τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ.

Καὶ ταῦτα ἀκούσαντες ἔκραξαν ὁμοθυμαδὸν λέγοντες· αὐτὸς, τίμει πάτερ, δεήθητι ὑπὲρ ἡμῶν τοῦ Θεοῦ, πιστεύομεν γὰρ ὅτι ὑπακούει τῆς προσευχῆς σου ὁ Κύριος· ποιεῖ γὰρ τὸ θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτόν.

Τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις λόγοις ἐπικαμφθεῖς ὁ μέγας Εὐθύμιος λαβὼν τοὺς παρόντας πατέρας καὶ τῷ λαῷ δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ ἐκτενωῖς παραγγελίας εἰσηλθεν ἐν τῷ εὐκτηρίῳ μηδὲν ὑποσχόμενος καὶ ῥίψας ἑαυτὸν ἐπὶ πρόσωπον ἰκέτευεν τὸν Θεὸν μετὰ δακρύων ἐλεῆσαι τὸ πλάσμα αὐτοῦ καὶ ἐπισκέψασθαι τὴν γῆν ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ μεθύσαι αὐτήν. Εὐχομένου τοίνυν αὐτοῦ αἰφνίδιον ἐπνευσεν ἄνεμος νότος καὶ ἐπληρώθη ὁ οὐρανὸς

cisternă, i-au cerut marelui Eftimie să se roage lui Dumnezeu pentru asta. El însă nu voia, zicând că: „Dumnezeu vrea să ne înțelepțească prin această pedeapsă.”

Pe când se petreceau acestea, s-a adunat, în a opta zi după Sfânta Teofanie, o mulțime nesfârșită de oameni din Sfânta Cetate și din satele de primprejur, care aflaseră că marele Eftimie urma să se ducă în pustia cea mai adâncă, după obiceiul său. Cei care veneau strigau „Doamne miluiește”, având cu ei crucile satelor din apropiere. Bătrânul, când a auzit strigătele și când a aflat că seceta este pricina, a ieșit la ei și le-a zis: „Ce vreți de la un om păcătos? Din pricina fărădelegilor mele, copii, nu am îndrăzneală să mă rog pentru aceasta, dar Dumnezeu, Care ne-a făcut pe noi, este bun și iubitor de oameni și îndurările Lui peste toate lucrurile Lui. Dar păcatele noastre se ridică între noi și El. Chipul Lui l-am întunecat, templul Lui l-am întinat, robindu-ne feluritelor poftes și plăceri, ne ducem viața în lăcomie și pizmă și suntem urâcioși, pizmuindu-ne unii pe alții. De aceea, Dumnezeu S-a mâniat și a adus asupra noastră această pedeapsă pentru ca, înțelepțindu-ne prin ea și făcându-ne mai buni prin pocăință, să ne apropiem cu frică de El și așa să ne audă. Aceasta este ceea ce s-a spus: *Aproape este Domnul de toți cei ce-L cheamă pe El într-un adevăr.*”

Ps. 144, 9
Ier. 59, 2

Ps. 144, 18

Auzind aceasta, cei veniți au strigat într-un glas: „Roagă-te, cinstite Părinte, lui Dumnezeu pentru noi, fiindcă credem că Domnul îți va asculta rugăciunea, căci *face voia celor ce se tem de El.*”

Ps. 144, 19

Marele Eftimie, fiind înduplecat de aceste cuvinte și de altele asemenea lor, i-a luat pe părinții care erau de față și, poruncind poporului să se roage stăruitor lui Dumnezeu, a intrat în biserică, fără să le făgăduiască nimic. S-a aruncat apoi pe sine la pământ și-L ruga pe Dumnezeu cu lacrimi ca să miluiască făptura Sa, să cerceteze pământul într-un milă și îndurări și să-l adape din belșug. În timp ce se ruga el, a suflat dintr-odată un

39, 10 νεφελῶν καὶ ἐξεχέθη ὄμβρος πολὺς καὶ γέγονεν σφοδρὸς χειμῶν. Τότε ἀναστάς ὁ ἅγιος καὶ πληρώσας τὴν εὐχὴν ἐξῆλθεν καὶ λέγει πρὸς αὐτούς: Ἴδου ἐπήκουσεν ὁ Θεὸς τῆς προσευχῆς ὑμῶν καὶ τὴν αἴτησιν παρέσχεν ὑμῖν· εὐλογῆσαι δὲ ἔχει τὸν ἐνιαυτὸν τοῦτον ὑπὲρ τὰ λοιπὰ ἔτη. Προσέχετε τοίνυν ἀκριβῶς ἑαυτοῖς καὶ δι' ἔργων ἀγαθῶν δοξάσατε τὸν Θεὸν τὸν ποιήσαντα εἰς ἡμᾶς πάντας τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ἀπέλυσεν αὐτούς·

39, 15 αὐτὸν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας καταφερομένη, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτὸν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας καταθεῖν εἰς τὴν πανέρημαν. Εὐλογήθη δὲ ὁ ἐνιαυτὸς ἐκεῖνος ὑπὲρ τὰ λοιπὰ ἔτη κατὰ τὸν λόγον τοῦ πνευματοφόρου πατρὸς.

26

39, 20 Ὁ ἄββᾶς Ἰωάννης ὁ ἐπίσκοπος καὶ ἡσυχαστὴς καὶ ὁ ἄββᾶς Θαλλέλαιος ὁ πρεσβύτερος οἱ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐν τῇ λαύρᾳ τοῦ μακαρίου Σάββα ἀγωνιζόμενοι διηγήσαντό μοι λέγοντες·

39, 25 Ὅτι περὶ καὶ ὁ μακάριος Σάββας καὶ ἄλλοι πλεῖστοι γέροντες ἐθαύμαζον τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου τὸν ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δογμάτων θερμότητα ζῆλον καί περ αὐτοῦ πολλῇ τῆ πραότητι καὶ φρονήματος μετριότητι συζῶντος, καὶ διεβεβαίουντο ὅτι πᾶσαν μὲν αἴρεσιν τῷ ὀρθῷ τῆς πίστεως λόγῳ ἐναντιουμένην ἀπεστρέφετο, ἐξαιρέτως δὲ τὰς ἐξ ταύτας αἰρέσεις τέλειον μῖσος ἐμίσει. Τὴν τε γὰρ Μανιχαϊκὴν βδελυρίαν ἐμυσάτετο καὶ τοῖς τὰ Ὠριγένους φρονοῦσιν πολλοῖς τότε οὖσιν ἐν τοῖς

39, 30 μάλιστα περὶ Καισάρειαν τόποις καὶ σχήματι δῆθεν εὐλαβείας ἐρχομένοις πρὸς αὐτὸν διεμάχετο γενναίως τὴν παρ' αὐτοῖς μισομένην τῶν νοῶν προύπαρξιν καὶ τὴν ταύτῃ ἐπομένην τερατώδη ἀποκατάστασιν διασύρων παντοίως ἀνέτρεπεν καὶ τὰ ἐκ τούτων ἀναφυόμενα ἄθεα καὶ ἀσεβῆ ἔστηλίτευεν δόγματα. Τὴν

40

⁵⁹ Cezareea Palestinei fusese a doua casă a lui Origen, după ce a fost izgonit

vânt de la miazăzi, și cerul s-a umplut de nori, și a căzut ploaie multă, și a fost o furtună mare. Atunci Sfântul s-a ridicat și, terminându-și rugăciunea, a ieșit și le-a spus: „Iată că Dumnezeu v-a ascultat rugăciunea și v-a împlinit cererea, ba chiar va binecuvânta anul acesta mai mult decât pe ceilalți ani. Luați aminte, așadar, la voi înșivă cu multă grijă și slăviți-L prin fapte bune pe Dumnezeu, Care a făcut cu noi toți milă.“

Și așa i-a slobozit, iar ploaia a continuat să cadă năvalnic, încât Eftimie n-a putut multe zile să meargă în adâncul pustiei, iar anul acela a fost binecuvântat mai mult decât ceilalți ani, după cuvântul Părintelui celui purtător de Duh.

26. Râvna lui Eftimie pentru dreapta credință

Avva Ioan, episcopul și isihastul, și Avva Talaleu preotul, care se nevoiesc acum în lavra fericitului Sava, mi-au povestit următoarele:

Atât fericitul Sava, cât și mulți alți Bătrâni se minunau de râvna fierbinte a marelui Eftimie pentru dogmele bisericesti, chiar dacă el trăia cu multă blândețe și măsură bună a cugetului. De asemenea, mărturiseau că se ferea de orice erezie potrivnică dreptei învățături de credință, dar ura mai ales aceste șase erezii cu o ură desăvârșită. Ura nerușinarea maniheistă și lupta cu dârzenie împotriva celor care cugetau cele ale lui Origen, și care erau mulți pe atunci, mai ales în locurile din jurul Cezareei, și veneau la el luându-și înfățișare de evlavioși⁵⁹. Răsturna și basmul lor despre preexistența minților, precum și monstruoasa apocatastază ce decurge din el, defăimând pe față învățăturile fără de Dumnezeu și fără cucernicie care urmau din acestea. Respingea în mod egal despărțirea pe care o din Alexandria de episcopul său Demetrius.

δὲ Ἀρείου διαίρεσιν καὶ Σαβελλίου συναίρεσιν ὁμοίως ἀπεστρέ-
φето καὶ τὴν ἐκ διαμέτρου αὐτῶν πονηρίαν καὶ ὁμότιμον ἀσε-
βειαν ἐβδελύττετο διδαχθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μονάδα
40, 5 πρεσβεύειν ἐν τριάδι καὶ τριάδα ἐν μονάδι, μονάδα μὲν θεότητι
καὶ οὐσία καὶ φύσει, οὐχ ὑποστάσει κατὰ Σαβέλλιον, τριάδα δὲ
οὐ φύσεσιν ἢ οὐσίαις κατὰ τὸν Ἀρείον, ἀλλ' ὑποστάσεσιν ἢτοι
ιδιότησιν ἢ προσώποις συνάπτειν μὲν τῷ τῆς οὐσίας λόγῳ, διαι-
ρεῖν δὲ ταῖς ὑποστάσεσι.

40, 10 Μίαν γὰρ καὶ μόνην ἐδόξαζεν ἀδιαίρετον θεότητα, ἄτμη-
τον μὲν οὖσαν τῇ οὐσίᾳ, ἀσύγχυτον δὲ ταῖς ὑποστάσεσι, ἐν
Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι γνωρίζομένην. Οὐ μὴν ἀλλὰ
καὶ ἐπὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου ἐξ ἴσου ἀπεβάλλετο τὴν
τε Νεστορίου διαίρεσιν καὶ τὴν σύγχυσιν Εὐτυχοῦς ὁμολογῶν
εὐσεβῶς τὸν ἕνα τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος Θεὸν Λόγον
40, 15 ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν σαρκωθῆναι ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ
τῆς ἀχράντου θεοτόκου Μαρίας ἐνανθρωπήσαι τε καὶ ἐξ αὐτῆς
ἀνερμηνεύτως γεννηθῆναι, ὅς ἐστιν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς
Χριστὸς ὁ συνδοξαζόμενος τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι.

40, 20 Καὶ μίαν αὐτοῦ σύνθετον τὴν ὑπόστασιν ἐγίνωσκεν ἐκ
δύο φύσεων θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος καὶ οὔτε μίαν φύσιν
ἀπλὴν μετὰ τὴν ἔνωσιν κατὰ τὸν φρενοβλαβῆ Εὐτυχέα οὔτε
ἐν δυοῖν ὑποστάσεσι κατὰ τὸν Ἰουδαϊόφρονα Νεστόριον ἐν τῇ
κατὰ Χριστὸν παρεδέχτο ὁμολογία γινώσκων ἀκριβῶς τὴν δια-
φορὰν τῆς φύσεως καὶ τῆς ὑποστάσεως ὅτι φύσις μὲν καὶ οὐσία
40, 25 τὸ γενικὸν καὶ κοινὸν σημαίνουσιν, ἢ ὑπόστασις δὲ καὶ τὸ πρό-
σωπον τὸ ἰδικὸν δεικνύουσι. Τοιγαροῦν αὐτὸς ὁ ἅγιος καθ' ὑπό-
στασιν τὴν ἔνωσιν ἐν τῇ παρθενικῇ μήτρᾳ ἀφράστως γεγονέναι

⁶⁰ Eretic alexandrin care nega dumnezeirea Fiului. Împotriva lui și a ereziei ariene s-a ținut primul Sinod Ecumenic, la Constantinopol, în 325.

⁶¹ Sabelie, preot din Ptolemaida, a trăit și a predicat la Roma în sec. III, fiind reprezentantul monarhianismului modalist, erezie care admitea doar o treime aparentă, adică o divinitate care ia trei înfățișări, de Tată, de Fiul ori de Duh Sfânt, care nu ar fi Persoane distincte și reale.

fața Arie⁶⁰, precum și unirea lui Sabelie⁶¹, urând atât răutatea fiecăruia, aflată în opoziție de neîmpăcat cu a celuilalt, cât și necucernicia lor de aceeași măsură, pentru că era învățat de Sfântul Duh să propovăduiască unimea în Treime și Treimea în unime, unimea fiind a naturii și a firii, nu a ipostasurilor (cum învăța Sabelie), iar Treimea, nu a firilor ori a naturilor (cum învăța Arie), ci a ipostasurilor, adică a însușirilor ipostatice sau a persoanelor. Era, adică, învățat de Duhul să unească după natură și să despartă după ipostasuri.

Slăvea o singură Dumnezeire nedespărțită, ce are o natură indivizibilă, dar neamestecată după ipostasuri, cunoscută în Tatăl și Fiul și Sfântul Duh. Nu doar atât, ci încă se mai lepăda și de despărțirea pe care o făcea Nestorie⁶² și de amestecul lui Eutihie⁶³, mărturisind cucernic că Cuvântul cel Unul din Sfânta și cea deo-ființă Treime așa s-a întrupat în zilele din urmă din Duhul Sfânt și din Preacurata Născătoare de Dumnezeu și că S-a făcut om și S-a născut în chip de netâlcuit din ea. Acesta este Domnul nostru Iisus Hristos, Cel împreună slăvit cu Tatăl și cu Sfântul Duh.

Cunoștea că ipostasul lui Hristos este compus din două firi, a dumnezeirii și a umanității, și nu primea în mărturisirea credinței în Hristos nici să spună că are după unire o fire simplă, ca nebunul de Eutihie, nici că are două ipostasuri, ca Nestorie iudeo-cugetătorul, cunoscând temeinic diferența dintre firi și ipostas, anume că firea și natura semnifică generalul și ceea ce este comun, iar ipostasul și persoana arată ceea ce este propriu. Așadar, acest Sfânt credea că unirea s-a săvârșit în chip negrăit după ipostas în pântecul feciorelnic.

⁶² Nestorie separa firea omenească a lui Iisus de cea dumnezeiască în mod atât de radical, încât între ele nu mai era posibilă nicio comunicare, iar Fecioara Maria era pentru el doar „Născătoare de Hristos”, nu de Dumnezeu.

⁶³ Pentru Eutihie, eretic condamnat la Sinodul al IV-lea Ecumenic de la Calcedon, firea omenească a lui Iisus a fost absorbită în cea dumnezeiască, și prin aceasta desființată.

ἐπίστευεν ἐν γὰρ τῇ τοῦ Θεοῦ Λόγου ὑποστάσει τὸ εἶναι ἕσχεν ἢ ἐκ τῆς Παρθένου ληφθεῖσα ἐψυχωμένη σὰρξ καὶ οὐ κατὰ προ-
 40, 30 πάρχουσαν ψυχὴν οὔτε κατὰ προδιαπλασθεῖσαν σάρκα. Οὐ γὰρ
 41 ἄλλος ὁ Χριστὸς καὶ ἄλλος ὁ Θεὸς Λόγος κατὰ τοὺς πεπλανη-
 μένους μυθολόγους, ἀλλ' εἷς ἐστὶν καὶ ὁ αὐτὸς Μονογενῆς τοῦ
 Θεοῦ Υἱὸς Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ Κύριος ἡμῶν, εἰ καὶ τῶν συνελ-
 θουσῶν φύσεων μὴ ἡγνόηται ἡ διαφορὰ.

27

Τῷ ἑβδομηκοστῷ πέμπτῳ τῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου
 41, 5 ἡλικίας χρόνῳ γέγονεν ἡ ἐν Χαλκηδόνι σύνοδος, ἐν ἣ πάντων
 σχεδόν τῶν τῆς οἰκουμένης ἀρχιερέων συνελθόντων διὰ τὰ νεω-
 τερισθέντα πρὸ δύο χρόνων ὑπὸ τοῦ Ἀλεξανδρέως Διοσκόρου
 ἐν Ἐφέσῳ καὶ αὐτὸν Διόσκορον καὶ τοὺς ἄλλους αἰρετικούς τῶν
 41, 10 ἱερῶν ἔξεωσάντων καταλόγων καὶ τὸν τῆς πίστεως ὄρον ἐκθε-
 μένων παρόντες ἐν τῇ συνόδῳ οἱ τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου μα-
 θηταὶ Στέφανός τε ὁ ἐπίσκοπος Ἰαμνίας καὶ ὁ τῶν Σαρακηνῶν
 ἐπίσκοπος Ἰωάννης ἤδη Πέτρου τελευτήσαντος καὶ τοῦ μετέ-
 πειτα Αὐξολάου ἐν ἀγανακτήσει ἀποθανόντος ὡς Διοσκόρῳ ἐν
 Ἐφέσῳ συναινέσαντος, οὗτοι τὸν ἐκτεθέντα περὶ τῆς πίστεως καὶ
 41, 15 ἐκφωνηθέντα ὄρον ὑπὸ τῆς συνόδου λαβόντες ἦλθον δρομαῖοι
 πρὸς τὸν μέγαν Εὐθύμιον δεδιότες μὴ ἀγανακτηθῶσιν ὡς ἡγα-
 νακτῆθη Αὐξόλαος ἐκ τῆς ληστρικῆς συνόδου παραγενόμενος.

Τούτους τοίνυν δεξάμενος ὁ πατήρ ἡμῶν Εὐθύμιος καὶ
 τῷ περὶ πίστεως ὄρῳ ἐντυχῶν ἀπεδέξατο τὴν ἐν αὐτῷ τῆς πίστε-
 41, 20 ως ὁμολογίαν ὡς ἀληθῶς ὀρθῆς διανοίας ἔξεταστής.

Τῆς δὲ φήμης διαδραμούσης λεγόντων ὅτι ἐδέξατο ὁ με-
 41, 20 γας Εὐθύμιος τὸν ἐν Χαλκηδόνι ἐκφωνηθέντα περὶ τῆς πίστεως

⁶⁴ În acest capitol, Chiril citează din *Mărturisirea de credință* a împăratului Iustinian, proiectând asupra ortodoxiei Sfântului Eftimie viziunea teologică a veacului următor, așa cum a fost precizată de neocalcedonismul

Pentru că trupul insuflețit luat din Fecioara și-a avut existența în ipostasul Cuvântului lui Dumnezeu, nu într-un suflet preexistent, nici într-un trup făcut dinainte. Deoarece nu e altul Hristos și altul Dumnezeu Cuvântul, cum zic făcătorii de basme rătăciți de la adevăr, ci unul și același este Fiul lui Dumnezeu, cel Unul-Născut, Iisus Hristos Domnul nostru, deși deosebirea firilor care s-au unit nu e trecută cu vederea⁶⁴.

27. Sinodul de la Calcedon. Teodosie

În cel de-al șaptezeci și cincilea an al vieții marelui Eftimie, s-a ținut Sinodul de la Calcedon, la care au venit aproape toți arhieriei lumii, din pricina inovațiilor introduse cu doi ani înainte de Dioscor al Alexandriei la Sinodul din Efes⁶⁵. Ei l-au scos din sfintele diptice pe Dioscor și pe ceilalți eretici și au expus mărturisirea de credință, la sinod fiind prezenți și ucenicii marelui Eftimie, anume: Ștefan, episcopul Iamniei, Ioan, episcopul saracinilor (Petru fiind deja adormit, precum și Avxolaos, urmașul lui, care a murit condamnat pentru că fusese de acord cu Dioscor la Efes⁶⁶). Aceștia au luat mărturisirea de credință care a fost expusă și pronunțată de către sinod și au venit repede la marele Eftimie, de teamă să nu fie certați așa cum a fost certat Avxolaos când s-a întors de la Sinodul tâlhăresc.

Așadar, Părintele nostru Eftimie, după ce i-a primit pe aceștia și a citit atent hotărîrea dogmatică, a primit mărturisirea de credință cuprinsă în aceasta, ca adevărat cercetător al dreptei credințe.

Când s-a răspândit vestea că marele Eftimie a primit hotărârea dogmatică formulată la Calcedon, ar fi primit-o toți

Sinodului V Ecumenic.

⁶⁵ E vorba de Sinodul tâlhăresc de la Efes, din 449.

⁶⁶ Adică la Sinodul tâlhăresc din 449.

ὄρον δέξασθαι ἡμελλον ἅπαντες οἱ μοναχοί, εἰ μὴ ἐκώλυσεν Θεοδόσιος τις σχήματι μὲν μοναχός, τοῦ δὲ ἀντιχριστοῦ πρόδρομος. Ὅστις ἐλθὼν ἐν Παλαιστίνῃ συναρπάζει μὲν τὴν αὐγούσαν Εὐδοκίαν τότε παροῦσαν, ὑπάγεται δὲ ἅπαν τὸ μοναχικὸν τῆς ἐν Χαλκηδόνι καταβοῶν συνόδου ὡς τὴν ὀρθὴν ἀνατρεψάσης πίστιν καὶ τὸ Νεστορίου δόγμα κυρωσάσης. Καὶ οὕτω ταῖς ἰδίαις μαιφονίαις χρησάμενος βαρβαρικῶ τρόπῳ τὸν Ἱεροσολύμων πατριαρχικὸν θρόνον ἀρπάζει καὶ καταστρατεύσας τῶν θείων κανόνων πολλοὺς ἐχειροτόνησεν ἐπισκόπους τῶν ἐπισκόπων ἔτι ὄντων ἐν τῇ συνόδῳ, πολλοὺς δὲ φόνους καὶ πολέμους ἐργασάμενος ἴσχυσεν πάντων ἐπὶ εἴκοσι μῆνας κρατῆσαι.

Πάντων τοίνυν τότε σχεδὸν τῶν τε πολιτῶν καὶ τῶν τῆς ἐρήμου μοναχῶν τῇ τούτου ἀποστασία ἐπακολουθησάντων μόνοι οἱ περὶ τὸν μέγαν Εὐθύμιον ἐκ πάσης τῆς ἐρήμου τούτῳ κοινωνῆσαι οὐκ ἠνέσχοντο. Θεοδόσιος δὲ ὡς δεινὸς τοῦτον ὡς περιβόητον μετεστείλατο· τοῦ δὲ μεγάλου Εὐθυμίου εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν εἰσελθεῖν μὴ ἀνασχομένου ἀποστέλλει πρὸς αὐτὸν ὁ Θεοδόσιος τοὺς τῶν μοναχῶν ἀρχιμανδρίτας Ἐλπίδιόν τε τὸν τοῦ μεγάλου Πασσαρίωνος μαθητὴν καὶ διάδοχον καὶ Γερόντιον τὸν τῆν μακαρίαν Μελάνην διαδεξάμενον, παρακαλῶν τοῦ ἐνωθῆναι αὐτῷ. Παραγενομένων δὲ αὐτῶν καὶ παρακαλεῖν ἀρξαμένων εἶπεν ὁ μέγας Εὐθύμιος· μὴ μοι γένοιτο ταῖς μαιφονίαις κοινωνῆσαι Θεοδοσίου ἢ τῇ αὐτοῦ ὑπαχθῆναι κακοδοξίᾳ. Οἱ δὲ περὶ Ἐλπίδιον καὶ Γερόντιον ἀπεκρίναντο· ἀλλὰ τοῖς Νεστορίου δόγμασιν ὀφειλομένους κοινωνῆσαι κυρωθεῖσιν ὑπὸ τῆς νυνὶ συναθροισθείσης ἐν Χαλκηδόνι συνόδου διὰ τῆς ἐν δύο φύσεσι φωνῆς. Ποῦ γὰρ τῆς θείας γραφῆς ἠκούσαμεν ἢ παρὰ τίνος τῶν ἁγίων

⁶⁷ Acest Teodosie i-a instigat pe monahii palestinieni să respingă Calcedonul și, după ce l-a izgonit pe patriarhul Iuvenalie, s-a instalat el ca episcop al Sfintei Cetăți în ianuarie 451.

⁶⁸ Eudoxia (401-460) a fost soția împăratului Teodosie II (408-450). În 443, împăratul, bănuind-o de infidelitate, a alungat-o de la curte, iar Eudoxia a părăsit Constantinopolul și s-a stabilit la Ierusalim, unde și-a

monahii dacă nu i-ar fi împiedicat un anume Teodosie⁶⁷, care avea înfățișare de călugăr, dar era înainte-mergător al Antihristului. Acesta, venind în Palestina, a atras-o de partea sa pe împărăteasa Eudoxia⁶⁸, care se găsea acolo în acea vreme, iar pe monahi i-a ațâțat să strige împotriva Sinodului din Calcedon, fiindcă ar fi urmărit să răstoarne dreapta credință și să o susțină pe cea a lui Nestorie. Folosindu-se astfel de crimele sale, a răpit în chip barbar tronul patriarhal de Ierusalim și, luptând împotriva dumnezeieștilor canoane, a hirotonit mulți episcopi pentru eparhiile ai căror ierarhi se aflau încă la sinod. A făcut și multe crime și războaie, reușind să-și țină tronul vreme de douăzeci de luni.

Prin urmare, aproape toți cei din cetăți și monahii din pustie au urmat apostaziei acestuia, iar din toată pustia, doar cei din jurul marelui Eftimie nu au primit să aibă comuniune cu el. Pentru că Eftimie era vestit, Teodosie, ca un tiran, a trimis după el. Dar pentru că marele Eftimie nu a primit să intre în Sfânta Cetate, Teodosie i-a trimis la el pe Elpidie, arhimandritul monahilor, ucenicul și urmașul marelui Pasarion, și pe Gherontie, care a urmat fericitei Melania, rugându-l să se unească cu el. Când au sosit aceștia și au început să-l roage, marele Eftimie a zis: „Să nu mi se întâmple mie să fiu părtaș ticăloșiilor lui Teodosie ori să mă supun relei sale credințe!” La acestea cei dimpreună cu Elpidie și Gherontie au răspuns: „Dar atunci ni se cuvine să ne împărtășim de învățăturile lui Nestorie, aprobate de către Sinodul din Calcedon, folosind formula *in două firi*?” Unde s-a auzit în Dumnezeiasca Scriptură sau de la care dintre Sfinții Părinți am primit învățătura

folosit averea și influența pentru înălțarea și renovarea de biserici, mănăstiri, azile etc.

⁶⁹ Reproșul pe care anticalcedonienii îl făceau, și-l fac până azi, ortodocșilor este că în hotărârile Sinodului de la Calcedon se folosește o terminologie nechiriliană care ar exprima învățătura lui Nestorie.

πατέρων παρελήφραμεν ἐν δύο φύσεσι γνωρίζεσθαι τὸν Χριστὸν, ὅπερ αὐτὴ διεβεβαίωσετο; Ὑπολαβῶν δὲ ὁ μέγας Εὐθύμιος εἶπεν

42, 25 Πᾶσι μὲν τοῖς κατὰ μέρος ἐξηητασμένοις τε καὶ πεπραγμένοις ὑπὸ ταύτης τῆς συνόδου οὐκ ἐνέτυχον ὅσον δὲ ἐπὶ τῷ ἐκτεθέντι ὑπ' αὐτῆς ὄρω, οὐδὲν ἔχω κακοδοξίας ταύτην ἐπιμέμφεσθαι. Καὶ γὰρ τῶν τριακοσίων δεκαοκτῶ ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων ἐπαινεῖ τὴν πίστιν καὶ ἔπαισθαι αὐτῆ ὁμολογεῖ καὶ φυλάττειν ἀσάλευτον ταύτην καὶ ἀπαρεγγχείρητον τοῖς
43 τε κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἑκατὸν πενήκοντα ἁγίοις πατράσιν καὶ τοῖς κατὰ τὴν Ἐφεσον κατὰ Νεστορίου τοῦ δυσσεβοῦς συναχθεῖσιν ἀκολουθεῖν ἐκδιδάσκει, Κύριλλον δὲ τὸν τῆς Ἀλεξανδρέων πρόεδρον σύμμαχον καλεῖ καὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως διδάσκαλον ἐπιγράφεται, Θεοτόκον κηρύσσει τὴν ἁγίαν παρθένον καὶ
43, 5 ἔξ αὐτῆς γεννηθῆναι κατὰ σάρκα ὁμολογεῖ τὸν Μονογενῆ Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπ' αὐτὸν ἀναφέρει τὰς δύο γεννήσεις τὴν τε ἄχρονον ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ ἀσώματον καὶ τὴν ὑπὸ χρόνον ἐκ τῆς Παρθένου μητρὸς ἐν σώματι ἐψυχωμένῃ ἐν δύο φύσεσι ὁμολογεῖ γνωρίζεσθαι τὸν ἕνα Χριστὸν κατὰ τὴν ἐν θεότητι
43, 10 καὶ ἀνθρωπότητι ἔννοιαν, ὅθεν καὶ ἐπιφέρει λέγουσα ἀσυγχύτως ἀτρέπτως ἀδιαιρέτως ἀχωρίστως διὰ τε τοὺς τολμῶντας διαίρειν ἢ χωρίζειν τὴν ἐν μήτρᾳ γεγεννημένην ἄφραστον καὶ ἀδιάσπαστον καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν καὶ διὰ τοὺς κατὰ τροπὴν λέγοντας σάρκα γεγενῆσθαι τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον καὶ τοὺς τὴν τοῦ Μονογενοῦς σάρκα ὁμοούσιον τῇ θεότητι ἀποφαινομένους καὶ διὰ τοὺς οὐχὶ ἔνωσιν καθ' ὑπόστασιν τοῦ Λόγου πρὸς τὴν σάρκα ὁμολογοῦντας, ἀλλὰ σύμφυρσιν καὶ σύγχυσιν καὶ συνουσίωσιν ἀσεβῶς τερατευομένους, οἵτινές φασι τὴν τε τῆς θεότητος φύσιν καὶ τὴν
43, 20 τῆς σαρκὸς μίαν ἀποτελεσθῆναι φύσιν, ὡς κατὰ τὸν ἐκείνων λόγον μηκέτι δύνασθαι τοῦ Χριστοῦ σφύζεσθαι μήτε τὸ παθητὸν διὰ

⁷⁰ Sunt cele patru adverbe faimoase ale orosului calcedonian, privitoare la modul unirii celor două firi, dumnezeiască și omenească, în persoana lui Hristos.

că pe Hristos Îl cunoaștem *in două firi*, așa cum a spus Sinodul acesta?" Răspunzând, marele Eftimie a spus:

„Nu am aflat toate amănuntele despre cele cercetate și săvârșite de către acest Sinod. Dar hotărârea dogmatică nu pot să o învinuiesc de nici o erezie, pentru că laudă și credința celor 318 Sfinți Părinți adunați la Sinodul de la Niceea, și mărturisește că o urmează și o păzește neclintită și neschimbată. La fel, învață că urmează celor 150 de Sfinți Părinți de la Constantinopol și celor adunați la Efes împotriva necucernicului Nestorie, iar pe Chiril, întâi-stătătorul alexandrinilor, îl numește aliat și învățator al drepte credințe; pe Sfânta Fecioară o propovăduiește Născătoare de Dumnezeu și mărturisește că din ea S-a născut cu trupul Fiul cel Unul-Născut și Cuvântul lui Dumnezeu, iar Lui Îi atribuie două nașteri, cea din Tatăl, în afara timpului și netrupească, și cea sub vreme, din Fecioara Maică, cu trup însufletit. Mărturisește că Hristos cel Unul este cunoscut prin cugetare în două firi, dumnezeiască și omenească. De aceea acest Sinod adaugă⁷⁰: *neamestecat, neschimbat, neîmpărțit, nedespărțit*. Aceasta din pricina celor care îndrăznesc să împartă sau să despartă unirea ipostatică săvârșită negrăit în pântecul Fecioarei în chip de nedesfăcut; din cauza celor care spun că Cuvântul lui Dumnezeu S-a născut cu trup suferind schimbare; și a celor care socotesc că trupul Celui Unul-Născut este deofință cu Dumnezeirea; precum și din pricina celor care nu mărturisesc unirea ipostatică a Cuvântului cu trupul, ci spun basme necucernice despre amestecul, confuzia și contopirea firilor. Aceștia spun că firea dumnezeiască și cea a trupului alcătuiesc împreună o singură fire, așa încât, după învățatura lor, în Hristos nu mai există nici latura pătimitoare (datorită nepătimirii firii Sale dumnezeiești), nici latura nepătimitoare (datorită laturii Sale omenești pătimitoare). Așadar, Sinodul a așezat în hotărârea

43, 25 τὸ ἀπαθὲς αὐτοῦ τῆς θεότητος μήτε τὸ ἀπαθὲς διὰ τὸ παθητὸν αὐτοῦ πάλιν τῆς ἀνθρωπότητος. Κατὰ τοῦτον τοίνυν τὸν τῆς ὀρθῆς διανοίας σκοπὸν τὴν ἐν δύο λέξιν τῷ ἑαυτῆς ὄρω ἐνέθη-
 44 κεν ἡ σύνοδος, οὐχ ὡς ἰδίᾳ καὶ ἀνά μέρος χωρίζουσα τὸν Χριστόν, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν ἐν ἑκατέρῳ ὁμολογοῦσα καὶ ἐν ταύτῳ τὸ ἑκάτερον. Ὅθεν καὶ ἡμεῖς ὅταν ταύτης ἀκούωμεν λεγούσης ἐν δύο φύσει τὸν Χριστόν, οὐ διαίρειν αὐτὴν τινα ἢ τομὴν ἐπιφέ-
 44 ρειν οἰόμεθα τῇ μιᾷ τοῦ Χριστοῦ συνθετῷ ὑποστάσει, ἀλλὰ τὴν τῶν φύσεων διαφορὰν σημαίνειν αὐτὴν γινώσκωμεν κατὰ τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον τὸν Ἀλεξανδρείας ἀρχιερέα λέγοντα· οὐχ ὡς τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνηρημένης διὰ τὴν ἔνωσιν.

44, 5 Ταῦτα εἰπόντος τοῦ ἁγίου ὁ μὲν Ἐλπίδιος ἀπεδέξατο καὶ τὸν μέγαν Εὐθύμιον ὀρθῶς καὶ εὐσεβῶς πάντα εἰρηκέναι καθω-
 44, 10 μολόγησεν, εἰ καὶ μὴ παραυτὰ τῆς Θεοδοσίου ἀπέστη κοινωνίας· Γερόντιος δὲ τῇ ἀπειθείᾳ ἐπέμενε καὶ οὕτως ἀσύμφωνοι ἀπολυ-
 44, 15 θέντες ἦλθον πρὸς τὸν ἀποστεύλαντα αὐτούς. Καὶ ὁ μὲν Θεοδοσίος πάντων τῶν κατὰ Παλαιστίνην περικρατῆς γεγωνῶς ἔσπευδεν καὶ τοῦτον τὸν ὑπολειφθέντα μονώτατον τῇ ἐρήμῳ ζωτικὸν σπινθῆρα τῆς εὐσεβείας πιθανωτέροις λόγοις κατασβέσαι, ἀλλὰ τῆς ἐλπίδος ἐψεύσθη καὶ ὡς βέλος ἰσχυροτέρῳ προοπεσὸν ἀπεκρούσθη καὶ ὡς ἄγριον κύμα θαλάσσης τοιοῦτω προβόλῳ καὶ προστάτῃ τῆς ὀρθῆς πίστεως περιραγείς διελύθη. Πλὴν τῶν δελεασμάτων οὐκ ἀφίστατο, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους διαφόρως ἀπέστελλεν πείθειν αὐτὸν πειρώμενος. Βλέπων δὲ ὁ μέγας Εὐθύμιος τὴν τοσαύτην Θεοδο-
 44, 20 σίου ἀναίδειαν παραγγείλας τοῖς πατράσι τῇ ἀποστασίᾳ μὴ κοι-
 44, 25 νωνῆσαι ἐπὶ τὴν πανέρημον ἀνεχώρησεν καὶ τοῦτο γνόντες πολ-
 44, 30 λοι τῶν ἀναχωρητῶν τῷ αὐτῷ σκοπῷ ἐπηκολούθησαν.

44, 20 Ἦν δέ τις κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν μέγας ἀναχωρητῆς ἀπὸ μὲν τῆς Λυκίας ὀρμώμενος, Γεράσιμος δὲ καλούμενος, ὅστις ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τὴν μοναχικὴν κατορθώσας πολιτείαν καὶ πλεί-
 44, 25 στους ἀγῶνας κατὰ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας ἐνδειξάμενος καὶ προσφάτως ἀπὸ τῆς πατρίδος ἐληλυθὼς τὸν ἀναχωρητικὸν

sa dogmatică expresia *in două firi* cu acest scop al dreptei înțe-
 legeri, deci nu ca și cum L-ar despărți pe Hristos în două părți
 distincte, ci mărturisindu-L ca fiind Unul și Același *in* fiecare
 [din firi] și fiecare [din firi] în Același [Hristos]. De aceea și
 noi, când auzim Sinodul spunând că *Hristos este in două firi*,
 nu ne gândim că Sinodul face vreo despărțire sau tăiere în uni-
 cul ipostas compus al lui Hristos, ci știm că arată deosebirea fi-
 rilor potrivit cu cel întru sfinți Chiril al Alexandriei, arhiereul,
 care zice că *deosebirea firilor nu este nimicită din pricina unirii*.

Când Sfântul a spus acestea, Elpidie, deși nu s-a îndepăr-
 tat de îndată de comuniunea cu Teodosie, a primit și a mărtu-
 risit că marele Eftimie le-a răspuns drept și cucernic. Gherontie
 a stăruit în neascultare, și așa, plecând fără să se înțeleagă, s-au
 întors la cel care i-a trimis. Teodosie, ajungând stăpânitor peste
 cei din Palestina, se sârguia să stingă cu cuvinte amăgitoare și
 această singură scânteie a evlaviei rămasă în pustie, dar nădejtile
 i-au fost înșelate. Pentru că a fost respins precum o săgeată care
 se lovește de ceva mai tare și ca un val sălbatic al mării a fost
 spulberat de propovăduitorul și apărătorul dreptei credințe. Dar
 nu a lăsat deoparte cursele, ci a mai trimis și pe alții încercând
 să-l convingă. Văzând marele Eftimie atâta nerușinare din partea
 lui Teodosie, după ce a poruncit părinților să nu aibă nici o co-
 muniune cu această apostazie, a plecat în pustia dintru adânc, iar
 mulți pustnici, când au aflat, i-au urmat având același țel.

În acel timp, era un mare pustnic de obârșie din Li-
 chia, pe nume Gherasim⁷¹, care, după ce a dus bine viețuirea

⁷¹ Este vorba de faimosul Cuvios Gherasim de la Iordan, prăznuit pe 4 mar-
 tie, care a întemeiat două așezăminte monahale la Iordan, o chinovie și o la-
 vră, imbinând astfel ambele forme de viețuire. Gherasim a venit în Palestina
 în 451 și a murit în 475. De Cuviosul Eftimie l-a legat o adâncă prietenie
 duhovnicească. După moartea lui Teoctist, Eftimie îi trimitea pe monahii
 tineri în mănăstirea lui Gherasim pentru a se pregăti pentru viața lavriotă.
 Date despre viața lui se cunosc dintr-un manuscris anonim descoperit în
 mănăstirea din Patmos.

44, 25 μετήρχετο βίον ἐν τῇ περὶ τὸν Ἰορδάνην ἐρήμῳ. Οὗτος μετὰ τῶν ἄλλων ἀναχωρητῶν συναπήχθη μὲν τῇ Θεοδοσίου κακοδιδασκαλία, ἀκούων δὲ παρὰ πάντων σχεδὸν τῶν ἀναχωρητῶν περὶ τῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου ἀπαστραπτούσης χάριτος ἦλθεν πρὸς αὐτὸν εἰς τὸν Ρουβᾶν καὶ μείνας παρ' αὐτῷ ἰκανὸν χρόνον ἐπέισθη συνθέσθαι τῷ ἐκτεθέντι ὄρω ὑπὸ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου καὶ ἀποστῆναι τῆς πρὸς Θεοδόσιον κοινωνίας μετὰ καὶ 45 ἄλλων ἀναχωρητῶν Πέτρου τε τοῦ ἐπίκλην Γουρνίτου καὶ Μάρκου καὶ Τοῦλλονος καὶ Σιλουανοῦ.

Ἐμεινεν γὰρ ἐκεῖσε ὁ μέγας Εὐθύμιος ἕως οὗ ἐκποδῶν γέγονεν ὁ Θεοδόσιος.

28

45, 5 Οὗτος ὁ μέγας καὶ πεφωτισμένος Εὐθύμιος διὰ δύο χρόνων ἐπανελθὼν ἀπὸ τοῦ Ρουβᾶ ἐπὶ τὴν λαύραν ἐν ἀγία κυριακῇ τὴν ἀναίμακτον θυσίαν προσέφερεν τῷ Θεῷ Δομετιανοῦ ἐστῶτος ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τὸ λειτουργικὸν κατέχοντος ῥηπιστήριον. Τῆς τοίνυν ἀναφορᾶς ἐπιτελουμένης Τερέβων ὁ Σαρακηνὸς 45, 10 πλησίον ἰστάμενος τοῦ θυσιαστηρίου ἔχων τὰς χεῖρας ἐπεστηριγμένος τῷ καγκέλλῳ τοῦ ἱερατείου θεωρεῖ αἰφνίδιον ὅτι πῦρ οὐρανόθεν κατελθὸν ἐπάνω ἠπλώθη τοῦ θυσιαστηρίου ὡς ἐπὶ ὀθόνης καὶ ἐκάλυπεν τὸν τε μέγαν Εὐθύμιον καὶ τὸν μακαρίτην Δομετιανὸν καὶ διέμεινεν ἀπὸ ἀρχῆς τῆς τρισαγίου δοξολογίας ἕως συμπληρώσεως αὐτῆς. Τοῦτο δὲ τὸ θαῦμα οὐδεὶς εἶδεν εἰ μὴ οἱ ὄντες τοῦ 45, 15 πυρὸς ἔνδον καὶ ὁ Τερέβων καὶ ὁ Χρυσίππου ἀδελφὸς Γαβριήλιος εὐνοῦχος ὢν ἀπὸ γεννήσεως καὶ διὰ εἰκοσιπέντε ἐνιαυτῶν τότε εἰς τὴν ἐκκλησίαν προελθὼν ἐν πρώτοις, ὡς ἐμοὶ διηγήσατο ὁ ἀββᾶς Κυριακὸς ὁ ἀναχωρητὴς παρὰ Τερέβωνος καὶ Γαβριηλίου ταῦτα

⁷² Adică până în septembrie 452.

⁷³ După acceptarea sa în lavră de către Sf. Eftimie, Gavriil eunucul (VE, c.16)

monahală în țara sa și a izbândit în multe lupte împotriva duhurilor necurate, venise de curând să pustnicească în pustia din preajma Iordanului, dar împreună cu alți pustnici a fost atras la reaua credință a lui Teodosie. Auzind însă de la mai toți pustnicii despre harul strălucitor al marelui Eftimie, a venit la el în Ruva. Rămânând cu el destulă vreme, a fost convins să primească hotărârea dogmatică a Sinodului din Calcedon și să se despartă de comuniunea cu Teodosie, dimpreună cu alți pustnici: Petru, numit Gurnit, Marcu, Iulon și Siluan.

Iar marele Eftimie a rămas acolo până ce Teodosie a fost îndepărtat⁷².

28. Dumnezeieștile harisme ale lui Eftimie

Acest mare și luminat Eftimie s-a întors după doi ani din pustia Ruva în lavră și a adus lui Dumnezeu în sfânta duminică jertfa cea fără de sânge, Dometian stând în dreapta jertfelnicului și ținând în mâini ripida. Pe când se săvârșea anaforaua, Terevon saracinul, care stătea în apropierea jertfelnicului ținându-se cu mâinile de grilajul altarului, a văzut că dintr-odată s-a coborât un foc din cer și s-a întins ca o pânză peste altar, acoperindu-l pe marele Eftimie și pe fericitul Dometian, și a rămas de la începutul *Trisaghionului* doxologiei mari și până la sfârșit. Nimeni nu a văzut această minune, în afara celor dinlăuntrul focului, a lui Terevon și a fratelui lui Hrisip, Gavriil, care era famen din naștere și care venea acum pentru prima oară la biserică după 25 de ani⁷³, după cum mi-a povestit Avva Chiriac pustnicul, care le-a

a rămas în chilia primită de frații săi fără să vină la slujba comună din biserică vreme de 25 de ani. Probabil că chilia avea un paraclis unde se săvârșea la răstimpuri Sfânta Liturghie, fie numai era împărțit acolo.

45. 20 μαθῶν ἀκριβῶς. Φόβῳ τοίνυν συσχεθεῖς ὁ Τερέβων ἔφυγεν εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἀπὸ τότε οὐκέτι προσέθετο ἐπιστηρίζεσθαι τῷ καγκέλλῳ τοῦ ἱερατείου καθ' ἣν εἶχεν συνήθειαν τολμηρῶς καὶ θρασέως τοῦτο ποιῶν κατὰ τὴν ὥραν τῆς θείας προσκομιδῆς, ἀλλ' ὁπίσω πλησίον τῆς θύρας τῆς ἐκκλησίας ἵστατο μετὰ φόβου καὶ εὐλαβείας

45. 25 κατὰ τὴν τῆς συνάξεως ὥραν κατὰ τὴν κελεύουσαν ἐντολὴν εὐσεβεῖς ἔσεσθαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ καὶ μὴ καταφρονητάς.

29

Διηγῆσαντό μοι οἱ πατέρες ὅτι καὶ τοῦτο τὸ χάρισμα ἐδέξατο παρὰ τοῦ Θεοῦ ὁ περρωτισμένος Εὐθύμιος ὥστε ἐκ τῆς ὄψεως τοῦ φαινομένου σώματος θεωρεῖν αὐτὸν τὰς ψυχικὰς κινήσεις καὶ ἐγίνωσκεν ποίους λογισμοὺς παλαίει ἕκαστος καὶ ποίων μὲν περιγίνεται, ὑπὸ ποίων δὲ κατακυριεύεται. Ὅμοίως δὲ καὶ ὅταν προσεκομιζεν τὰ θεῖα δῶρα, ἔβλεπεν πλειστάκις τοὺς ἀγγέλους συλλειτουργοῦντας αὐτῷ καὶ διηγείτο τοῖς περὶ αὐτὸν κατ' ἰδίαν λέγων ὅτι·

46. 5

Πλειστάκις ἐθεώρησα ἐν τῷ διαδιδόναι με τοῖς ἀδελφοῖς τὰ θεῖα μυστήρια τινὰς τῶν προσιόντων ὑπὸ τῆς κοινωνίας φωτιζομένους, τινὰς δὲ ὑπ' αὐτῆς κατακρινόμενους καὶ τρόπον τινὰ νεκρουμένους ὡς τοῦ θεοῦ φωτὸς ὄντας ἀναξίους. Καὶ καθ' ἑκάστην τοῦτο τοῖς ἀδελφοῖς διεμαρτύρατο λέγων· προσέχετε ἑαυτοῖς, ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, καὶ ἕκαστος ὑμῶν δοκιμαζέτω ἑαυτὸν καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω, καθὼς φησιν ὁ ἀπόστολος· ὁ γὰρ ἀναξίως τοῦτο ποιῶν κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὁ τὴν ἀναίμακτον θυσίαν τῷ Θεῷ προσφέρων ἱερεὺς πρὸ μὲν τοῦ ταύτης ἀρχὴν ποιήσεται, τοῖς πᾶσι διαμαρτύρεται καὶ παραγγέλλει λέγων· ἄνω σχῶμεν τὸν νοῦν καὶ τὰς καρδίας, καὶ τὴν τοῦ λαοῦ ὑπόσχεσιν δεξάμενος θαρρεῖ προσενέγκαι τῷ Θεῷ τὴν ἀναφοράν. Ταύτης δὲ ἀπαρτισθείσης τὰς χεῖρας εἰς ὑψος ἐκτείνας

46. 10

46. 15

aflat pe acestea cu de-amănuntul de la Terevon și Gavriil. Cuprins de frică, Terevon a fugit în spate și de atunci nu s-a mai sprijinit de grilajul altarului, cum avea obiceiul să facă cu îndrăzneală și curaj în vremea dumnezeieștii aduceri a jertfei, ci stătea în vremea slujbei cu frică și evlavie în spate, aproape de ușa bisericii, după porunca: *Fiii lui Israel să fie cucernici, și nu disprețuitori.*

Ief. 19, 12

29. Sfaturi pentru împărtășirea cu Sfintele Taine

Părinții mi-au povestit că luminatul Eftimie a primit de la Dumnezeu și harisma de a cunoaște mișcările sufletești din înfățișarea trupului, cunoscând ce fel de gânduri îl luptă pe fiecare, pe care le stăpânește și de care este stăpânit. La fel, când aducea Dumnezeieștile Daruri, de cele mai multe ori vedea îngerii liturghisind împreună cu el și le povestea deoparte celor care erau împreună cu el:

„De cele mai multe ori, pe când dădeam fraților Dumnezeieștile Taine, i-am văzut pe unii dintre cei ce se apropiau fiind luminați de Împărtășanie, iar pe alții osândiți de ea și oarecum omorâți, fiind nevrednici de dumnezeiasca Lumină.” În fiecare zi le mai spunea fraților și aceasta: „Luați aminte la voi înșivă, frați și părinți, și fiecare dintre voi să se încerce pe sine însuși și așa să mănânce din pâine și să bea din potir, după cum zice Apostolul, *pentru că cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea.* De aceea, preotul care aduce lui Dumnezeu jertfa cea fără de sânge, înainte de a o începe, spune cu solemnitate și poruncește tuturor zicând: *Sus să avem mintea și inimile!* și, după ce a primit făgăduința poporului, îndrăznește să-I aducă lui Dumnezeu jertfa. După ce jertfa a fost săvârșită, preotul își înalță mâinile purtând și arătând tuturor taina iconomisită

1 Cor. 11, 28-29

46, 20 φέρων καὶ ὑποδεικνύων τοῖς πᾶσι τὸ οἰκονομηθὲν πρὸς τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν μυστήριον μετὰ φωνῆς ὑψηλῆς εἰς ἐπήκοον παντὸς τοῦ λαοῦ λέγει· τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις, ὡς ἂν εἶποι τις· ἐπειδήπερ ἐγώ, φησὶν, ἄνθρωπός εἰμι ὁμοιοπαθῆς ὑμῶν ἄγνωῶν τὰ ἐκάστω πεπραγμένα τε καὶ μεμελετημένα. διὰ τοῦτο λέγω καὶ μαρτύρομαι ἐν Κυρίῳ· εἴ τις ὑπὸ γαστριμαργίας ἢ συγκαταθέσεως αἰσχροῶν λογισμῶν βεβρώμωται, εἴ τις ὑπὸ μίσους ἢ μνησικακίας ἐσκότῳται, εἴ τις ὑπὸ φθόνου ἢ ὀργῆς τεθόλωται, εἴ τις ὑπὸ ὑπερηφανίας ἢ ἀλαζονείας κεκράτηται, μὴ τολμήσῃ προσελθεῖν τούτῳ τῷ θείῳ καὶ ἀχράντῳ πυρὶ πρὶν ἢ διὰ προσηκούσης μετανοίας ἀπονιψάμενος καθαρίσῃ ἑαυτὸν ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἁγιοσύνην ἐπιτελῶν. Τὰ γὰρ ἅγια ταῦτα οὐχὶ τοῖς βεβήλοις, ἀλλὰ τοῖς ἁγίοις. Ὅσοι τοίνυν τῷ ἰδίῳ θαρρεῖτε συνειδότε, προσέλθετε πρὸς αὐτὸν καὶ φωτίσθητε καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυνηθῇ.

30

47, 5 Τῆς δὲ μακαρίας Εὐδοκίας ὑπὸ Θεοδοσίου ἀπατηθείσης καὶ τῆς καθολικῆς κοινωνίας χωρισθείσης καὶ πάση σπουδῇ κρατῦναι καὶ συγκροτῆσαι τοὺς Ἀποσχίστας προθυμουμένης καὶ κατὰ τῶν ὀρθοδόξων ἀγωνιζομένης ἅπαντες οἱ τῆς ἁγίας πόλεως καὶ τῆς ἐρήμου μοναχοὶ τῇ αὐτῇ ἀποστασίᾳ κατεῖχοντο καίπερ Θεοδοσίου ἐκποδῶν γεγονότος καὶ Ἰουβενάλιου τὸν οἰκεῖον ἀπολαβόντος θρόνον. Αὕτη τοίνυν γράμματα δεξαμένη διαφόρως παρὰ τε τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Οὐαλερίου καὶ τοῦ γαμβροῦ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς Ὀλυβρίου ἀποστῆναι τῆς τῶν Εὐτυχιανιστῶν κοινωνίας καὶ τῇ καθολικῇ κοινωνῆσαι ἐκκλησίᾳ, μάλιστα διὰ τὰ συμβάντα αὐτῇ θλιβερά τότε τοῦ γαμβροῦ αὐτῆς ἐν Ῥώμῃ ἀναιρεθέντος κακέϊθεν τῆς θυγατρὸς αὐτῆς καὶ τῶν ἐγγονίων αἰχμαλωτισθέντων εἰς Ἀφρικῆν⁷⁴

⁷⁴ Chiril îi numește așa pe monofiziți, niciodată eretici.

pentru a noastră mântuire și zice cu voce înaltă în auzul întregului popor *Sfintele sfinților*, ca și cum ar spune cineva: Pentru că eu sunt om la fel de pătimăș ca și voi și nu cunosc cele făcute și gândite de fiecare dintre voi, spun și mărturisesc în Domnul că, dacă cineva s-a întinat prin lăcomia pântecelui sau prin consimțirea cu gânduri rușinoase, dacă cineva s-a întunecat de ură sau de ținerea de minte a răului, dacă cineva a fost tulburat de pizmă sau de mânie, dacă cineva a fost stăpânit de mândrie și de lăudăroșenie, să nu îndrăznească să se apropie de acest foc dumnezeiesc și neîntinat înainte ca, spălându-se prin pocăința potrivită, să se curețe pe sine *de toată întinăciunea trupului și a duhului*, săvârșind sfințenie. Pentru că Sfintele acestea nu sunt pentru cei necurați, ci pentru sfinți. Așadar, toți câți sunteți încurajați de propria conștiință *apropiați-vă de El și vă luminați și fețele voastre să nu se rușineze.*"

2 Cor. 7. 1

Ps. 33. 6

30. Împărăteasa Eudoxia și întoarcerea ei la ortodoxie

Pentru că fericita Eudoxia, amăgită de Teodosie, s-a despărțit de comuniunea cu Biserica Sobornicească și își dădea toată silința să-i întărească și să-i organizeze pe schismatici⁷⁴, toți monahii din Sfânta Cetate și din pustie au fost atrași la aceeași apostazie, deși Teodosie fusese alungat și Iuvenalie își luase înapoi tronul. Împărăteasa era cu sufletul apăsător și împărțit, pentru că primea felurite scrisori de la fratele ei Valeriu și de la ginerele fiicei ei, Olivrie, ca să se depărteze de comuniunea cu eutihienii⁷⁵ și să vină în comuniune cu Biserica Sobornicească, dar [era apăsător] mai ales din cauza întâmplărilor dureroase de care avusese parte după ce ginerele ei a fost omorât la Roma, iar fiica și nepoții i-au fost duși robi în Africa: pe de o parte, nu

⁷⁵ Adepții lui Eutihie, nume dat monofiziților radicali.

ἔβαρεῖτο διστάζουσα κατὰ διάνοιαν καὶ οὐ βουλομένη παῖσαι τὸ ἴδιον συνειδὸς καὶ διὰ προσπάθειαν συγγενείας προδοῦναι ἦνπερ ἐνόμιζεν πίστιν. κινουμένη δὲ τῇ εἰς Θεὸν ἀγάπῃ ἐλογίσατο
47, 20 μᾶλλον τοῖς θεοφόροις σχολάζειν ἀνδράσιν καὶ παρ' αὐτῶν τὴν βεβαιότεραν πίστιν καταμαθεῖν.

Καὶ ἀποστέλλει τὸν τιμιώτατον Ἀναστάσιον τὸν χωρεπίσκοπον μετὰ τινῶν ἀνθρώπων αὐτῆς εἰς Ἀντιόχειαν πρὸς τὸν ἅγιον Συμεῶνην τὸν στυλίτην μέγαν τότε φωστῆρα ὄντα καὶ τῇ οἰκουμένη ἐκλάμποντα σημαίνουσα αὐτῷ διὰ γραμμάτων τὰ
47, 25 τῆς διανοίας καὶ βουλὴν θεάρεστον παρακαλοῦσα λαβεῖν παρ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἅγιος Συμεὼν ἐδήλωσεν αὐτῇ λέγων·

Γίνωσκε ὅτι ὁ διάβολος ὄρων τὸν πλοῦτον τῶν σῶν ἀρετῶν ἐξητήσατό σε σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον καὶ ὁ λυμεὼν ἐκεῖνος Θεοδόσιος δοχεῖον καὶ ὄργανον τοῦ πονηροῦ γεγονώς τὴν θεοφιλή σου
48 ψυχὴν ἐζόφωσέν τε καὶ διετάρραξεν. Ἀλλὰ θάρσει· οὐ γὰρ ἐξέλπέν σου ἡ πίστις. Ἐγὼ δὲ τοῦτο λίαν τεθαύμακα ὅτι τὴν πηγὴν ἐγγὺς ἔχουσα καὶ ταύτην ἀγνοοῦσα μακρόθεν τοῦ αὐτοῦ ὕδατος ἀντλήσαι ἐσπούδασας. Ἐχεις τοίνυν αὐτόθι τὸν θεοφόρον Εὐθύμιον· ἔπου ταῖς αὐτοῦ διδασκαλίαις καὶ νουθεσίαις, καὶ σώζη·
48, 5

Ταῦτα ἡ μακαρία ἀκούσασα Εὐδοκία οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν μαθοῦσα ὅτι εἰς πόλιν οὐκ ἀνέχεται εἰσιέναι ὁ μέγας Εὐθύμιος, ἐσπούδασεν εἰς τὸν ὑψηλότερον πάσης τῆς ἀνατολικῆς ἐρήμου τόπον κατὰ νότον τῆς αὐτοῦ λαύρας ὡς ἀπὸ σταδίων τριάκοντα πύργον οἰκοδομησάμενη βουλομένη ἐκεῖσε συχνοτέρου τῆς θείας αὐτοῦ ἀπολαύειν διδασκαλίας. Καὶ ἀποστέλλει Κοσμᾶν τε τὸν σταυροφύλακα καὶ Ἀναστάσιον τὸν χωρεπίσκοπον εἰς ἐπιζήτησιν αὐτοῦ. Οἵτινες ἐλθόντες εἰς τὴν λαύραν καὶ μὴ εὐρόντες αὐτὸν ἀκούσαντα καὶ ἐπὶ τὸν Ῥουβᾶν ἀναχωρήσαντα
48, 15 κατέβησαν πρὸς αὐτὸν ἔχοντες καὶ τὸν μακαρίτην Θεόκτιστον καὶ λόγῳ πλείονι παρακαλέσαντες καὶ μόλις πείσαντες ἤγαγον

⁷⁶ Este vorba de chinovia organizată de Sfântul Sava la turnul Eudoxiei și pusă sub conducerea lui Ioan Scholarul, care fusese membru al gărzii

voia să-și calce propria conștiință și, din pricina unei legături de rudenie, să trădeze ceea ce i se părea că ar fi credință, iar pe de altă parte se gândea, mișcată fiind de dragostea pentru Dumnezeu, să zăbovească pe lângă bărbații de Dumnezeu purtători și să afle de la ei care este credința mai sigură.

L-a trimis în acest scop pe preacinstitul horepiscop Anastasie, însoțit de alți câțiva oameni de-ai ei, în Antiohia, la Sfântul Simeon Stâlpcnicul, care strălucea pe atunci fiind un luminător al lumii, arătându-i în scrisoare ce gânduri are și rugându-l să primească un sfat plăcut lui Dumnezeu de la el. Iar Sfântul Simeon i-a răspuns cu limpezime:

„Să știi că diavolul, văzând bogăția virtuților tale, a cerut ca să te cearnă ca pe grâu, iar blestematul acela de Teodosie, fiind
Lc. 22. 31 vas și organ al celui viclean, ți-a întunecat și tulburat sufletul tău iubitor de Dumnezeu. Dar îndrăznește, pentru că nu ți-a pierit credința! M-am mirat însă foarte tare de acest lucru: că având tu izvorul aproape și neștiindu-l, te-ai silit să scoți aceeași apă de departe. Îl ai în acel loc pe de Dumnezeu purtătorul Eftimie. Urmează învățăturilor și sfaturilor lui, și te vei mântui.”

Când a auzit fericita Eudoxia acestea, nu s-a lenevit, ci, după ce a aflat că marele Eftimie nu primește să vină în cetate, s-a grăbit să zidească un turn în cel mai înalt loc din toată pustia Răsăritului, la miazăzi de lavră ca la 30 de stadii, pentru că voia să se desfăteze mai des de dumnezeiasca lui învățătură. L-a trimis pe Cosma stavrofilaxul și pe horepiscopul Anastasie ca să-l caute. Aceștia au venit în lavră și, neaflându-l, au auzit că pustnicește prin părțile Ruvei și de aceea au coborât la el, avându-l dimpreună și pe fericitul Teoctist. După ce l-au rugat cu multe cuvinte, abia l-au putut convinge să-l aducă la ea în turnul ce fusese zidit, acolo unde se află acum mănăstirea lui Scholaric⁷⁶. Când ea l-a văzut pe Sfânt,

imperiale numite *schola*. (Pentru detalii, *vide infra* VS c. 38 și 58).

αὐτὸν πρὸς αὐτὴν ἐν τῷ οἰκοδομηθέντι πύργῳ, ἐν ᾧ τόπῳ νῦν ἴδρῡται ἢ τοῦ Σχολαρίου μονή. Ἡ δὲ τὸν ἅγιον θεασαμένη καὶ περιχαρῆς γενομένη προσκυνήσασα αὐτῷ εἶπεν· νῦν ἔγνω ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ Θεὸς τὴν ἐμὴν ἀναξιότητα διὰ τῆς σῆς παρουσίας. Οὐ δὲ ἅγιος γέροντων εὐλόγησας αὐτὴν λέγει· πρόσεχε σεαυτῇ, τέκνον, τοῦ λοιποῦ· διὰ γὰρ τὸ ὑπαχθῆναι σε τῇ Θεοδοσίου πονηρίᾳ τὰ πονηρά σοι καὶ πανέχθιστα συνέβη κατὰ τὴν Ἰταλίαν· ἀπόστησι τοίνυν τῆς ἀλόγου φιλονικίας καὶ πρὸς ταῖς ἄλλαις τρισὶν ἁγίαις καὶ οἰκουμενικαῖς συνόδοις, τῇ τε ἐν Νικαίᾳ συνελθούσῃ κατὰ Ἀρείου καὶ τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ Μακεδονίου καὶ τῇ ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον συνελθούσῃ κατὰ Νεστορίου δέχου καὶ τὸν ἐκφωνηθέντα ὅρον ὑπὸ τῆς νυνὶ συναθροισθείσης ἐν Χαλκηδόνι οἰκουμενικῆς συνόδου καὶ ἀφισταμένη τῆς Διοσκόρου κοινωνίας Ἰουβενάλιῳ τῷ ἐπισκόπῳ Ἱεροσολύμων κοινῶνῃσιν.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὑπερευξάμενός τε καὶ συνταξάμενός αὐτῇ ἀνεχώρησεν. Ἡ δὲ ὑπερβαυμάσασα τὴν τοῦ ἁγίου ἀνδρός ἀρετὴν τὰ παρ' αὐτοῦ ῥηθέντα ἔργῳ ἐπλήρωσεν ὡς ἀπὸ στόματος Θεοῦ ἀκούσασα. Παρατίκα γὰρ ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει εἰσελθούσα καὶ διὰ τῆς μηνύσεως Κοσμᾶ καὶ Ἀναστασίου τῶν πρεσβυτέρων ἐνωθεῖσα τῷ ἀρχιεπισκόπῳ ἐκοινῶνῃσεν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ πλῆθος πολὺ λαϊκῶν καὶ μοναχῶν τῶν ὑπὸ Θεοδοσίου πλανηθέντων διὰ τοῦ καθ' ἑαυτὴν ὑποδείγματος ἐπὶ τὴν καθολικὴν ἐπιστρέψασα κοινωνίαν. Τῶν δὲ δύο ἀρχιμανδριτῶν ὁ μὲν Ἐλπίδιος τὴν ἀπάτην ἀποτιναξάμενός τῇ ἐκκλησίᾳ ἠνώθη, ὁ δὲ Γερόντιος ἐπιμείνας τῇ προτέρᾳ ἀλόγῳ ἐνστάσει συναπέστησεν ὀπίσω αὐτοῦ λαὸν ἱκανόν, μεθ' οὗ δύο τινὲς μοναχοὶ ἐκ τῆς Ἐλπιδίου συνοδίας ἐξέβησαν ἐπιμείναντες τῇ ἀπάτῃ Μαρκιανός καὶ Ῥωμανός καλούμενοι. Ὡν ὁ μὲν περὶ τὴν ἁγίαν Βηθλεέμ, ὁ δὲ ἐπὶ Θεκών τὴν κώμην κοινόβια συνεστήσαντο.

Ἡ μέντοι μακαρία Εὐδοκία τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ σταυροφύλακος εἰς τὴν λαύραν ὄντας τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου μεταπεψαμένη πρεσβυτέρους τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως χειροτονηθῆναι

s-a bucurat foarte și i s-a închinat zicând: „Acum am cunoscut că Dumnezeu a cercetat nevrednicia mea prin prezența ta.“ Iar Bătrânul, după ce a binecuvântat-o, a zis: „La aminte la tine însăși, fiică, de acum înainte! Cele rele și urâte din Italia ți s-au întâmplat pentru că te-ai supus răutății lui Teodosie. Depărtează-te de nebuna iubire de ceartă și pe lângă cele trei sfinte Sinoade Ecumenice, cel din Niceea, adunat împotriva lui Arie, cel din Constantinopol, împotriva lui Macedonie, și primul din Efes, adunat împotriva lui Nestorie, primește și hotărârea Sinodului Ecumenic adunat acum în Calcedon și depărtează-te de comuniunea cu Dioscor și vino în comuniune cu Iuvenalie, episcopul Ierusalimului!“

Acestea zicându-le, după ce s-a rugat pentru ea și a sfătuit-o, a plecat. Ea, fiind foarte uimită de virtutea sfântului bărbat, a împlinit cu fapta cele spuse de el ca și cum le-ar fi auzit din gura lui Dumnezeu. Îndată a intrat în Sfânta Cetate și, prin mijlocirea preoților Cosma și Anastasie, s-a unit cu arhiepiscopul și a venit în comuniune cu Biserica Sobornicească. Datorită pildei ei, mulțime multă de mireni și de monahi care fuseseră duși în rătăcire de Teodosie s-au întors la comuniunea cu Biserica cea Sobornicească. Dintre cei doi arhimandriți, Elpidie s-a unit cu Biserica lepădând înșelăciunea, dar Gherontie a stăruit în calea ne bună de mai înainte și a tras după el destul norod, printre care și pe doi monahi din obștea lui Elpidie, pe nume Marcian și Roman, care au stăruit în înșelare. Dintre ei, primul a ctitorit o chinovie lângă sfânta cetate a Betleemului, iar celălalt lângă satul Tecoa⁷⁷.

Iar fericita Eudoxia a trimis după frații păzitorului Crucii, aflați în lavra marelui Eftimie, și i-a pregătit ca să fie hirotoniți preoți ai bisericii Sfintei Învieri, iar pe Gavriil

⁷⁷ Aici se vor așeza, în 506-507, monahii răzvrătiți care au fost izgoniți din Marea Lavră (VS c. 36) și vor întemeia Noua Lavră.

49, 20

παρεσκεύασεν καὶ τὸν μὲν Γαβριήλιον προσλαβομένη ἡγούμενον τοῦ σεβασμίου οἴκου πεποίηκεν τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος καὶ πρώτου διακόνου Στεφάνου, Χρῦσιππος δὲ ἐν τῇ ἀγία διαπρέψας Ἀναστάσει πολλὰ συγγράμματα κατέλειπεν πάσης ἀποδοχῆς ἄξια. Ἡ δὲ μακαρία Βάσσα Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν Στεφάνου τοῦ ἐπισκόπου Ἰαμνίας ἐκ τῆς λαύρας τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου μεταστελαιμένη ἡγούμενον αὐτὸν κατέστησεν τοῦ ὑπ' αὐτῆς κτιθέντος μαρτυρίου τοῦ ἁγίου Μηνᾶ.

31

50

Τῷ ὄγδοηκοστῷ δευτέρῳ τῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου ἡλικίας χρόνῳ ἦλθεν πρὸς αὐτὸν ὁ μακάριος Σάββας παρακαλῶν μείναι παρ' αὐτῷ· ὁ δὲ μέγας Εὐθύμιος τοῦτον δεξάμενος πρὸς ὀλίγον μὲν παρέδωκεν τῷ ἑαυτοῦ μαθητῇ Δομετιανῷ, μετέπειτα δὲ καλέσας αὐτὸν λέγει· οὐκ ἔστι δίκαιον, τέκνον, νεώτερόν σε ὄντα εἰς λαύραν μένειν, μᾶλλον νεωτέροις ἐν κοινοβίῳ λυσιτελεῖ. Πάνυ γὰρ παρεφυλάττετο ὁ μέγας Εὐθύμιος ἐν τῇ ἑαυτοῦ λαύρᾳ ἀγένειον δέξασθαι διὰ τὰς τοῦ πονηροῦ ἐνεργείας. Καὶ ἀποστέλλει αὐτὸν τῷ μακαρίτῃ Θεοκτίστῳ μετὰ τινος τῶν πατέρων δηλώσας αὐτῷ ὅτι δέξει τὸν νεανίαν τοῦτον καὶ πρόσεχε αὐτῷ· ὡς γὰρ ἐγὼ ὄρῳ, διαπρέψαι μέλλει ἐν τῇ μοναχικῇ πολιτείᾳ.

50, 5

50, 10

Ἦτις προφητεία οὐ διήμαρτεν· μεγάλως γὰρ διέπρεψεν ὁ μακαρίτης Σάββας καὶ διεδόθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἅπ' ἄκρων τῆς καθ' ἡμᾶς πολιτείας ἕως ἄκρων. Οὐτίμος τοὺς ἐπαίνους καὶ τὰ κατορθώματα οὐ δυνατόν ἐν παρεκβάσει γραφῆναι, ἀλλ' εἴπερ τῷ Θεῷ φίλον, τὴν ἐν χερσὶ πραγματείαν εἰς πέρας ἀγαγὼν ὀλίγα τινὰ περὶ αὐτοῦ ἐν ἰδιαζούσῃ πραγματεία διηγῆσομαι. Οὔτε γὰρ ἐμοὶ ἀσφαλὲς ἀποκρύψαντι τὰς ὑπὸ ὀσίων ἀνδρῶν παραδοθείσας μοι θεαρέστους πράξεις τε καὶ πολιτείας οὔτε δίκαιόν ἐστιν ἀσεβῶν μὲν βίους παρὰ τοῖς ἔξωθεν τιμᾶσθαι ταῖς μνήμαις, τοὺς δὲ παρ' ἡμῖν εὐσεβεῖα διενεγκόντας σιωπῆ καὶ λήθῃ παραπέμπεσθαι.

50, 15

⁷⁸ Construită în afara Ierusalimului, la nord de poarta Neapolisului, în această biserică au fost așezate, în 438, moaștele Sfântului Ștefan, deși

I-a luat să-l facă egumen al cinstitei biserici a Sfântului și Întâiului Mucenic Ștefan⁷⁸, în timp ce Hrisip a petrecut la biserica Sfintei Învieri și a lăsat mulțime de scrieri vrednice de toată primirea. Apoi fericita împărăteasă a trimis după Andrei, fratele lui Ștefan, episcopul Iamniei, din lavra marelui Eftimie, și l-a rânduit egumen al bisericii Sfântului Mucenic Mina, pe care o ctitorise.

31. Sava

Anul 457

În al optzeci și doilea an al vârstei marelui Eftimie, a venit la el fericitul Sava, rugându-l să-l lase să rămână lângă el. Dar marele Eftimie, după ce l-a ținut puțin, l-a încredințat ucenicului său Dometian, iar apoi l-a chemat și i-a zis: „Nu e lucru drept, fiule, ca, fiind tu tânăr, să locuiești în lavră, ci tinerilor le este folos mai degrabă în obște.” Aceasta a zis-o pentru că marele Eftimie se ferea foarte tare să primească în lavra lui tineri fără barbă, din pricina lucrării celui viclean. Așa că l-a trimis la fericitul Teoctist împreună cu unul din părinți, spunându-i: „Primește-l pe tânărul acesta și ai grijă de el, pentru că, după cum văd, are să strălucească în viețuirea călugărească.”

Nu a greșit cu această prorocie, pentru că fericitul Sava a strălucit foarte și numele lui s-a răspândit de la o margine la alta a viețuirii noastre. Laudele și faptele sale nu pot fi scrise aici, în trecere, ci dacă îi va placea lui Dumnezeu, voi istorisi puțin despre el într-o scriere separată, după ce o voi duce la bun sfârșit pe aceasta. Fiindcă pentru mine nu este lipsit de primejdie să ascund viețuirea și faptele plăcute lui Dumnezeu încredințate mie de cuvioșii bărbați, nici nu e drept să fie cinstită pomenirea și viețile celor necredincioși de către cei din afara Bisericii, iar pe ai noștri, care au petrecut în evlavie, să-i dăm tăcerii și uitării.

construcția nu era încă terminată. În 15 iunie 460, prin grija împărătesei Eudoxia, va avea loc sfințirea (VE c. 35).

32

50, 20 Κατὰ τὸν εἰρημένον χρόνον Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου τὴν
Μαρκιανοῦ βασιλείαν διαδεξαμένου Τιμόθεός τις ἐπίκλην Αἰλου-
ρος τὴν Ἀλεξανδρέων πόλιν διέσεισέν τε καὶ διετάρραξεν, Προτέ-
ριον τὸν τῆς πόλεως πρόεδρον ἐν τῷ ἁγίῳ βαπτιστηρίῳ κατασφά-
50, 25 ξας καὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀρπάσας. Ἐντεῦθεν τοίνυν πά-
σης Αἰγυπτιακῆς διοικήσεως θορύβου καὶ ταραχῆς πληρωθείσης
δύο ἀναχωρηταὶ ἀξιωμαθόνευτοι ἐξελθόντες ἀπὸ τοῦ ὄρους τῆς
51 Νιτρίας ἦλθον ἐν Παλαιστίνῃ καὶ παρεγένοντο πρὸς τὸν σημειο-
φόρον Εὐθύμιον ὑπὸ τῆς περὶ αὐτοῦ πανταχόσε διαθεούσης φή-
μης ἐλκόμενοι, ἔμειναν δὲ παρ' αὐτῷ ἕκαστος ἐν ἰδιάζοντι κελλίῳ.
Καὶ ὁ μὲν Καππαδόκης ἦν τῷ γένει, Μαρτύριος δὲ τῷ ὀνόματι,
ὁ δὲ Ἡλίας μὲν ὠνομάζετο, τῆς δὲ Ἀραβίας ὑπῆρχεν. Τούτους
51, 5 τοὺς δύο λίαν ἀγαπήσας ὁ τὸν νοῦν πεφωτισμένος Εὐθύμιος συ-
χνότερον εἰς συντυχίαν προετρέπετο διορατικῶ ὄμματι μᾶλλον
προβλέπων ὅτι τὸν τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου μέλλου-
σι διαδέξασθαι θρόνον ἐν ἰδίῳ καιρῷ ἕκαστος αὐτῶν. Τούτους
μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν ἔρημον τοῦ Κουτιλᾶ καὶ τοῦ Ρουβᾶ κατὰ τὴν
51, 10 τεσσαρεσκαιδεκάτην τοῦ Ἰαννουαρίου μηνὸς ἐλάμβανεν. Οἵτινες
διῆγον αὐτόθι σὺν αὐτῷ ἕως τῆς τῶν βαιῶν ἑορτῆς ἔχοντες μεθ'
ἑαυτῶν τὸν τε ἀοίδιμον Γεράσιμον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀναχωρητάς
ἐρχομένους κατὰ κυριακὴν καὶ ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ μεγάλου Εὐθυ-
μίου τῶν ἀχράντων μυστηρίων μεταλαμβάνοντας.

51, 15 Ἐπειδὴ δὲ τὰ κελλία τῆς λαύρας στενὰ λίαν καὶ ἀπαραμύ-
θητα ὑπῆρχον οὕτως αὐτὰ τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου γενέσθαι κε-
λεύσαντος, χρόνου τινὸς διελθόντος, ὁ μὲν Ἡλίας ἐπὶ τὴν Ἱερικῶ
κατελθὼν κελλίον ἑαυτῷ ἔξω τῆς πόλεως ὠκοδόμησεν, ἔνθα νῦν
ἴδρῡται τὰ εὐαγῆ αὐτοῦ καὶ περιφανῆ μοναστήρια, ὁ δὲ Μαρτύ-
ριος εὐρὼν σπήλαιον κατὰ δυσμὰς τῆς λαύρας ὡς ἀπὸ σταδίων
51, 20

⁷⁹ Leon I a domnit între 457 și 474.

⁸⁰ Proterie a ajuns patriarh al Alexandriei după ce Dioscor a fost depus de Sinodul de la Calcedon, în 451. A fost sprijinit de trupele imperiale.

32. Martirie și Ilie

În anul amintit, în care Leon⁷⁹, iubitorul de Hristos, i-a urmat lui Marcian la împărăție, un anume Timotei, poreclit Elur, a răscolit cetatea Alexandriei și a tulburat-o, înjunghindu-l în sfântul baptisteriu pe Proterie⁸⁰, întâi-stătătorul cetății, și răpind tronul patriarhal. După aceste întâmplări, toată ocârmuirea egipteană s-a umplut de frământare și de tulburare, iar doi pustnici vrednici de a fi amintiți au plecat din muntele Nitriei și au venit în Palestina la făcătorul de minuni Eftimie, atrași de faima care i se răspândea pretutindeni, și au rămas la el fiecare în chilia sa. Unul, pe nume Martirie, era capadocian de neam, iar celălalt se numea Ilie și era de loc din Arabia. Eftimie, cel cu mintea luminată, îi iubea foarte pe aceștia doi și îi îndemna să vină să se întâlnească mai des cu el, pentru că vedea mai dinainte cu ochiul său străvăzător că fiecare dintre cei doi va moșteni la vremea sa tronul Sfântului Apostol Iacov. I-a luat împreună cu sine în pustia Cutila și Ruva, în 14 ale lui ianuarie, și au trăit împreună cu Eftimie până la praznicul Stâlpărilor, avându-i cu ei și pe vrednicul de laudă Gherasim și pe ceilalți pustnici, care veneau în fiecare duminică și se împărtășeau din mâinile marelui Eftimie cu preacuratele Taine.

Dar pentru că în lavră chiliile erau foarte strâmte și lipsite de mângâiere, fiindcă marele Eftimie a poruncit să fie făcute așa, Ilie a coborât după un timp la Ierihon și și-a zidit o chilie în afara cetății, acolo unde se ridică acum sfintele și vestitele sale mănăstiri, iar Martirie, găsind o peșteră la apus

deoarece mulțimile aveau simpatii monofizite și-l țineau pe Dioscor drept mărturisitor al adevăratei credințe. La moartea împăratului Marcian (457), fanaticii monofiziți au profitat de prilejul retragerii trupelor și l-au linsat. A fost ales monofizitul Timotei Elur, care a ocupat tronul patriarhal între 457-460 și 475-477.

δεκαπέντε ἡσύχαζεν εἰς αὐτό, ἔνθα καὶ μοναστήριον σὺν Θεῷ περιφανέστατον συνεστήσατο.

33

52 Τῷ ὄγδοηκοστῷ τρίτῳ τῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου ἡλικίας χρόνῳ Ἰουβενάλιος μὲν ὁ ἀρχιεπίσκοπος τὸν τεσσαρακοστὸν τέταρτον ἐν τῇ πατριαρχίᾳ πληρώσας ἐνιαυτὸν τέλει τοῦ βίου ἐγράφησεν, Ἀναστάσιος δὲ ὁ πολλάκις μνημονευθεὶς ψήφῳ τοῦ λαοῦ παντὸς εἰς τὸν τοῦ Ἰακώβου ἀνάγεται θρόνον ἐν ἀρχῇ τοῦ Ἰουλίου μηνός. Ὅστις τοῦ θρόνου κρατήσας καὶ τῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου προφητείας ἀναμνησθεὶς Φίδον τὸν μετ' αὐτοῦ τὸ πρὶν κατελθόντα εἰς τὴν λαύραν ἀναγνώστην καὶ τῆς προφητείας ἀκούσαντα διάκονον τῆς ἀγίας χειροτονήσας Ἀναστάσεως ἀπέστειλεν σὺν τῷ σταυροφύλακι πρὸς τὸν μέγαν Εὐθύμιον τὴν τε τῆς προφητείας μηνύων πλήρωσιν καὶ παρακαλῶν κατελθεῖν καὶ ἀσπάσασθαι αὐτόν. Ὁ δὲ μέγας ἀντεδήλωσεν Εὐθύμιος λέγων· ἐμοὶ ἐράσμιόν ἐστιν, τιμιώτατε πάτερ, ἀπολαύειν αἰ τῆς ὑμετέρας πατρότητος, πλὴν ὅτι τὸ πρὶν δεχόμενος ὑμᾶς οὐδαμῶς ὠχλούμην, νῦν δὲ ὑπερβαίνει τὴν ἐμὴν ἀσθένειαν ἡ παρουσία τῆς ὑμετέρας μακαριότητος. Δυσωπῶ τοίνυν τὴν ὑμέτεραν ἀγιότητα μὴ σκυλῆναι πρὸς τὴν ἐμὴν μετριότητα· εἰ δὲ κελεύετε παραγενέσθαι, δέχομαι μετὰ χαρᾶς. Καὶ εἰ δέξομαι ὑμᾶς, πάντα παραβάλλοντα δέχομαι καὶ οὐκέτι συγχωροῦμαι καθίσει ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀρχιεπίσκοπος διεκρίθη λέγων· εἰ θλίψαι αὐτὸν ὑπάγω, οὐκέτι ἀπέροχομαι.

⁸¹ Anastasie a ocupat de fapt tronul patriarhal între 458 și 478. Datele prezentate aici nu au acuratețea obișnuită lui Chiril, pentru că anul corect al venirii lui Anastasie pe tronul patriarhal este 458, deoarece Iuvenalie nu putea păstori 44 de ani, de vreme ce predecesorul său, Prailius, era încă în scaun în 417.

de lavră, ca la 15 stadii, s-a liniștit în ea, unde a și zidit apoi, cu ajutorul lui Dumnezeu, o mănăstire prevestită.

33. Anastasie

În cel de-al optzeci și treilea an al vârstei marelui Eftimie, arhiepiscopul Iuvenalie s-a săvârșit din viață, împlinind 44 de ani de patriarhie, iar Anastasie, de care am amintit de mai multe ori, a fost suit pe tronul lui Iacov la începutul lunii iulie⁸¹, fiind ales de tot poporul. După ce a luat tronul, și-a amintit de prorocia marelui Eftimie și l-a hirotonit diacon al bisericii Sfintei Învieri pe citețul Fidus, care coborâse odinioară împreună cu el în lavră și auzise și el prorocia. L-a trimis apoi împreună cu stavrofilaxul la marele Eftimie ca să-l înștiințeze de împlinirea prorociei și să-l roage să coboare să-l îmbrățișeze. Dar marele Eftimie s-a împotrivit zicând: „Îmi este foarte drag lucru, preacinstite Părinte, să mă desfățez pururea de prezența Părinției Voastre. Totuși, când vă primeam înainte, nu eram stingherit de nimic, dar acum prezența Preafericirii Voastre întrece neputința mea. Așadar, rog pe Sfinția Voastră să nu se ostenească să vină la mine, smeritul. Dacă totuși porunciți să veniți, vă voi primi cu bucurie. Și dacă vă voi primi, atunci pe toți care vin îi voi primi și nu-mi va mai fi cu putință să stau în locul acesta.“ Auzind arhiepiscopul acestea, a spus cu dreaptă judecată: „Dacă îl voi întrista mergând la el, nu mă mai duc!”⁸²

Anul 459

⁸² Refuzul Sfântului Eftimie de a-l întâlni pe patriarhul Anastasie pare să fie legat de convingerile monofizite pe care acesta le nutrea într-ascuns și pe care le-a dat pe față când condițiile politice au fost favorabile, adică odată cu enciclica uzurpatorului Basiliscos, din ianuarie 475, care anatemiza Calcedonul (vezi și VE c. 43).

34

52, 20 Τερέβων ὁ Σαρακηνὸς φύλαρχος τῶν Σαρακηνῶν ὑπάρ-
 χων ἀπελθὼν εἰς Βόστραν διὰ συμβᾶσαν ἀνάγκην πειρασμῷ πε-
 ριέπεσεν. Ὑπὸ τινὸς γὰρ συμφυλάρχου κατασκευασθεὶς καὶ ὑπὸ
 τοῦ τὴν αὐτόθι ἀρχὴν διέποντος κρατηθεὶς ἐπὶ χρόνον ἐφυλάτ-
 τετο. Καὶ τοῦτο γνοὺς ὁ μέγας Εὐθύμιος γράφει τῷ τρισμακαρίῳ
 52, 25 Ἀντιπάτρῳ τῷ τηρικαῦτα τὴν ἐκκλησίαν Βόστρων ἰθύνοντι καὶ
 τὰς τῆς θεογνωσίας ἀκτῖνας πανταχοῦ ἐκπέμποντι σπουδῆν ποι-
 ῆσασθαι ἐλευθερῶσαι τὸν Τερέβωνα τῶν δεσμῶν τοῖς γράμμασιν
 συναποστείλας τὸν ἀδελφὸν Στεφάνου τοῦ ἐπισκόπου Ἰαμνίας
 53 Γαιανόν. Ὁ δὲ ἐν ἁγίοις Ἀντίπατρος τὰ γράμματα τοῦ μεγάλου
 δεξάμενος Εὐθυμίου τὸν μὲν Τερέβωνα πάσης καταπλοκῆς ἐλευ-
 θερώσας καὶ ἐφοδιάσας τῷ μεγάλῳ πατρὶ ἀπέστειλεν, τὸν δὲ Γαι-
 ανὸν κρατήσας Εὐθυμίου σπέρμα βουλόμενος παρ' ἑαυτῷ ἔχειν
 ἐπίσκοπον αὐτὸν τῆς πόλεως Μηδάβων ἐχειροτόνησεν.

35

53, 5 Ἡ δὲ μακαρία Εὐδοκία ἐκκλησίας μὲν ὅτι πλείστας τῷ
 Χριστῷ ᾠκοδόμησεν, μοναστήρια δὲ καὶ πτωχεῖα καὶ γηροκομεῖα
 τοσαῦτα ἄπερ τῆς ἐμῆς οὐκ ἔστι δυνάμειος ἀριθμεῖν. Μία δὲ τῶν ὑπ'
 αὐτῆς κτισθεισῶν ἐκκλησιῶν ἀντικρὺς ἔστι τῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυ-
 μίου μονῆς ὡς ἀπὸ σταδίων εἴκοσι ὀνομαζομένη τοῦ ἁγίου Πέτρου.
 53, 10 Ἐν ταύτῃ λάκκον μέγαν ἐπιτάξασα γενέσθαι ἐν ταῖς τῆς ἁγίας πε-
 ντηκοστῆς ἡμέραις παρεγένετο τὸ ἔργον τοῦ λάκκου ἐπισκέψασθαι
 καὶ ἀτενίσασα εἶδεν τὴν λαύραν τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου ἠπλωμέ-
 νην ἔχουσαν τὰ κελλία τὰ μοναχικὰ διεσπαρμένα κατὰ τὴν ἔρημον.
 Καὶ κατενύγη σφόδρα καὶ τὸ γραφικὸν ἐκεῖνο ἀναλογισαμένη τὸ

⁸³ Antipater era episcopul Bostrei, localitate din Arabia. Prin 460, a alcătuit o *Respingere a „Apologiei lui Origen”* scrisă de Eusebiu și Pamfil, păstrată fragmentar, dar care a jucat, în secolul VI palestinian, un rol important

34. Terevon

Terevon saracinul, care era conducătorul unui trib de sa-
 racini, a venit în Bostra pentru o oarecare trebuință și a căzut
 într-o ispită, fiindcă un ajutor de-al său a uneltit asupra sa, așa
 încât a fost prins și întemnițat destulă vreme de către condu-
 cătorul locului. Aflând aceasta, marele Eftimie i-a scris de trei
 ori fericitului Antipater⁸³, care pe atunci conducea Biserica din
 Bostra și răspândea pretutindeni razele cunoștinței de Dumne-
 zeu, să se silească să-l elibereze pe Terevon din legături. Odată
 cu scrisorile, l-a trimis și pe Gaian, fratele lui Ștefan, episcopul
 Iamniei. Atunci, cel întru sfinți Antipater, primind scrisoarea
 marelui Eftimie, l-a slobozit pe Terevon din toată încurcătura
 și, încărcându-l cu provizii, l-a trimis la marele Părinte. Pe
 Gaian însă l-a ținut la sine, fiindcă voia să aibă o sămânță de la
 marele Eftimie, și l-a hirotonit episcop al cetății Medava.

35. Moartea Eudoxiei

Fericita Eudoxia a construit lui Hristos atât de multe bi-
 serici și mănăstiri, case pentru săraci și pentru bătrâni, încât
 îmi este cu neputință să le număr. Una dintre aceste biserici
 zidite de ea se află în fața mănăstirii marelui Eftimie, ca la 20
 de stadii, numită „a Sfântului Petru”. Ea a rânduit să se sape
 acolo o cisternă pentru apă, iar în zilele Cincizecimii a venit să
 vadă lucrările la cisternă. Pe când privea, a văzut cum se întin-
 dea în pustie lavra marelui Eftimie, cu chiliile dărăpănate, și
 s-a pătruns la inimă foarte gândindu-se la Scriptura care zice:
Cât de frumoase sunt casele tale, Iacove, corturile tale, Israile! L-a

Num. 24, 5

în disputa origenistă, furnizând partidei ortodoxe setul de argumente clasice contra celor două mari erori etichetate ca origeniste: preexistența și apocatastaza.

53. 15 φάσκον ὡς καλοὶ οἱ οἴκοι σου Ἰακώβ· αἱ σκηναὶ σου, Ἰσραήλ, ἀπέ-
 στεύ· ἐν τὸν ἡγούμενον τοῦ ἁγίου Στεφάνου Γαβριήλιον πρὸς τὸν
 μέγαν Εὐθύμιον παρακαλοῦσα ἐλθεῖν καὶ ἀπολαῦσαι τῆς αὐτοῦ
 εὐχῆς καὶ διδασκαλίας. Ὁ δὲ μέγας Εὐθύμιος ἐδήλωσεν αὐτῇ λέ-
 γων· ἐμὲ μὲν ἐν σαρκὶ ὄραν ἔτι μὴ προσδοκῆσης· σὺ δέ, ὦ τέκνον,
 53. 20 τί περισπᾶσαι περὶ πολλὰ; Καὶ νομίζω σε πρὸ χειμῶνος πρὸς Κύ-
 ριον ἀποδημεῖν. Θέλησον τοίνυν διὰ τοῦ θέρους τούτου ἐπισυνά-
 ξαι ἑαυτὴν καὶ πρὸς τὴν ἔξοδον ἐτοιμασθῆναι καὶ μὴ προσθῆσης ἐν
 σαρκὶ οὐσα ἐμοῦ μνημονεῦσαι μήτε ἐγγράφως μήτε ἀγράφως, περὶ
 δόσεως λέγω καὶ λήψεως· ἀλλ' ὅτε πρὸς τὸν τῶν πάντων ἀπέλθης
 53. 25 δεσπότην, ἐκεῖ μνημόνευσόν μου, ἵνα κάμῃ μετ' εἰρήνης προσλάβη-
 ται, ὅταν θέλῃ καὶ ὡς θέλει ἡ αὐτοῦ φιλανθρωπία.

Ταῦτα ἀκούσασα ἡ μακαρία ἐλυπήθη σφόδρα, μάλιστα ἐπὶ
 τῷ λόγῳ ᾧ εἰρήκει μὴ προσθήσης ἐμοῦ μνημονεῦσαι ἐγγράφως ἢ
 ἀγράφως· ἐβούλετο γὰρ καταλεῖψαι αὐτῷ κατὰ διαθήκας πρόσο-
 δον ἰκανήν. Καὶ δρομαίως ἐπὶ τὴν ἁγίαν πόλιν ὁρμήσασα καὶ τὸν
 54 ἀρχιεπίσκοπον μεταστελαιμένη καὶ τὰ παρὰ τοῦ μεγάλου Εὐθυ-
 μίου ρηθέντα διηγησαμένη ἀπλήρωτον ὄντα τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου
 πρωτομάρτυρος Στεφάνου ἐγκαινισθῆναι παρεσκεύασεν τῇ πε-
 ντεκαιδεκάτῃ τοῦ Ἰουνίου μηνὸς καὶ τούτῳ πολλὴν ἀφορίσασα
 54. 5 πρόσοδον Κύριον πάσης τῆς διοικήσεως κατέστησεν τὸν Γαβριή-
 λιον. Καὶ περιήρχετο πάσας τὰς ὑπ' αὐτῆς κτισθείσας ἐκκλησίας
 ἐγκαινίζουσα καὶ ἐκάστη ἀρκοῦσαν ἀφορίζουσα πρόσοδον. Τεσ-
 σάρων δὲ μηνῶν πληρωθέντων μετὰ τὸν ἐγκαινισμόν εὐσεβῶς καὶ
 θεαρέστως διαθεμένη εἰς χεῖρας Θεοῦ τὸ πνεῦμα παρέθετο μηνὶ
 54. 10 Ὀκτωβρίῳ εἰκάδι τῆς τεσσαρεσκαδεκάτης ἰνδικτιόνος.

36

Τῷ ἐνενηκοστῷ τῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου ἡλικίας
 χρόνῳ ὁ μέγας πατὴρ ἡμῶν Θεόκτιστος ἠσθένησεν ἀσθένειαν
 μεγάλην, εἰς ἣν καὶ ἐκοιμήθη μηνὶ Σεπτεμβρίῳ τρίτῃ ἀρχῇ τῆς
 πέμπτης ἰνδικτιόνος πρεσβύτης καὶ πλήρης ἡμερῶν. Ὁ μέντοι

trimis deci pe egumenul Gavriil de la Sfântul Ștefan la marele
 Eftimie, rugându-l să vină să se desfăteze de binecuvântarea și
 învățătura lui. Dar marele Eftimie i-a spus: „Nu mai aștepta să
 mă vezi în trup! Iar tu, fiică, de ce te împrăști îngrijindu-te de
 multe? Socotesc că înainte de venirea iernii vei pleca la Dom-
 nul. Vreau deci ca în vara asta să te aduni și să te pregătești
 pentru ieșirea din viață, fără să mai încerci, cât mai ești în
 trup, să mă pomenești nici în scris, nici nescris, adică dând și
 primind. Dar când te vei duce la Stăpânul tuturor, atunci să
 mă pomenești, ca să mă primească și pe mine cu pace, când și
 cum va vrea iubirea Lui de oameni.”

Auzindu-le acestea, fericita s-a întristat foarte, mai
 ales pentru cuvântul care i-l spusese: „fără să mai încerci să
 mă pomenești, nici în scris, nici nescris”, pentru că dorea
 să-i lase prin testament destule venituri. Așa că a mers în
 Sfânta Cetate și a trimis după arhiepiscop, căruia i-a povestit
 cele spuse de marele Eftimie. Și cu toate că biserica Sfântu-
 lui Ștefan nu era încă terminată, a rânduit să fie sfințită
 în 15 iunie, așerosindu-i și multe venituri, iar pe Gavriil l-a
 pus mai-mare peste întreaga conducere. A trecut apoi pe la
 toate bisericile zidite de ea, rânduintu-le venituri din destul
 și sfințindu-le. Iar după ce s-au împlinit patru luni de la
 sfințire, și-a dat duhul în mâinile lui Dumnezeu cu evlavie
 și în chip plăcut lui Dumnezeu, în 20 ale lui octombrie,
 indictionul al XIV-lea.

Anul 460

36. Moartea lui Teoctist și urmașii lui

În al nouăzecilea an al vârstei marelui Eftimie, marele Anul 466
 nostru Părinte Teoctist s-a îmbolnăvit de o boală grea, de
 care a și adormit în 3 ale lui septembrie, la începutul celui
 de-al V-lea indiction, bătrân și plin de zile. Eftimie cel Sfințit, Fc. 25, 8

54, 15 ἡγιασμένος Εὐθύμιος κατελθὼν ἐπισκέψασθαι αὐτὸν καὶ βαρέως ἀσθενοῦντα θεασάμενος προσκαρτερήσας ἡμέρας τινὰς τὸν δρόμον τελέσαντα καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἐκδημήσαντα τὸν τρισιακάριον ἐκήδευσεν. Ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος Ἀναστάσιος γνοὺς τὸν μακάριον τελειωθέντα Θεοκτίστον καὶ τὸν μέγαν Εὐθύμιον τῇ κηδεῖα προσκαρτεροῦντα προφάσεως δραξάμενος ἀσπάσασθαι αὐτὸν κατέρχεται μετὰ σπουδῆς καὶ τὸ λείψανον τοῦ τιμίου πατρὸς καταθέμενος τὰς χεῖρας τοῦ ἁγίου κρατήσας Εὐθυμίου κατεφίλει λέγων· ἀπὸ χρόνου ἐπεθύμουν τὰς ἁγίας ταύτας χεῖρας καταφίλησαι, καὶ ἰδοὺ ἤξιωσέν με ὁ Θεός· καὶ τὰ νῦν παρακαλῶ σε, τίμιε πάτερ, πρῶτον μὲν εὐχεσθαι τῷ Θεῷ ὥστε τὴν εἰς ἐμὲ πληρωθεῖσάν σου προφητείαν ἕως τέλους φυλαχθῆναι, ἔπειτα δὲ συνεχῶς γράφειν μοι καὶ κελεῦναι περὶ τῶν δοκούντων. Ὁ δὲ μέγας Εὐθύμιος μετὰ τῆς προσούσης αὐτῷ θεόθεν χάριτος ἀπεκρίνατο· τοῦτο ἐγὼ τὴν μακαριότητα τὴν σὴν παρακαλῶ μνημονεύειν μου ἐν ταῖς πρὸς Θεὸν πρεσβείαις. Ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος ἔφη· τοῦτο ἐγὼ μᾶλλον αἰτῶ καὶ αἰτῶν οὐ παύομαι· οἶδα γὰρ τῶν ἐν σοὶ θείων χαρισμάτων τὴν ἐνέργειαν καὶ τῆς τούτων πεπείραμαι δυνάμεως. Ὁ δὲ γέρων μετὰ ταπεινοφροσύνης ἀπεκρίνατο· συγχώρησόν μοι, τίμιε πάτερ, καὶ δυσωπούμενος· πρόνοιαν ποιοῦ τούτου τοῦ μοναστηρίου. Καὶ λέγει ὁ ἀρχιεπίσκοπος· καὶ Θεοκτίστου τοῦ μακαρίου περιόντος σὺ ἦσθα ὁ τοῦ τόπου τούτου ἀντιλαμβανόμενος ὁ καὶ συστησάμενος αὐτὸν καὶ ἅγιον ἐξ ἀγρίου παραστήσας αὐτὸν τῷ Χριστῷ τῇ δυνάμει τοῦ ἐν σοὶ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ νῦν σοὶ τὰ σὰ παρατίθημι.

55, 15 Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ συνταξάμενος αὐτῷ ἀνῆλθεν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. Ὁ δὲ μέγας Εὐθύμιος Μάριν τὸν τοῦ Τερέβωνος θείον ἐνάρετον ὄντα καὶ ἤδη προβεβηκότα ἄξιον κρίνας καὶ ἰκανώτατον ψυχᾶς ὁδηγήσαι πρὸς τὸ θεῖον θέλημα ἡγούμενον τῆς μονῆς καταστήσας ἀνῆλθεν εἰς τὴν λαύραν αὐτοῦ. Ὅστις Μάριν ἐπὶ δύο χρόνους τῇ ἡγουμένειᾳ ἐπιμείνας ἐτελεύτησεν καὶ κατελθὼν ὁ μέγας Εὐθύμιος τὸν μὲν ἀββᾶν Μάριν κατέθετο ἐν τῇ τοῦ μεγάλου Θεοκτίστου θήκῃ, Λογγῖνον δὲ τινα ἀξιέπαινον κατέστησεν τῆς μονῆς ἡγούμενον.

așadar, coborând ca să-l viziteze și văzându-l greu bolnav, a mai zăbovit câteva zile și l-a îngropat pe cel de trei ori fericit care și-a săvârșit călătoria și a plecat la Domnul. Iar arhiepiscopul Anastasie, aflând că fericitul Teoctist a murit și că marele Eftimie zăbovește acolo pentru înmormântare, pentru că urmărea un prilej ca să-l vadă, a coborât în grabă și, după ce a așezat în mormânt trupul cinstului Părinte, ținând mâinile Sfântului Eftimie, le săruta zicând: „De mult timp doream să sărut aceste mâini sfinte și iată că m-a învrednicit Dumnezeu! Acum te rog, cinstite Părinte, roagă-te mai întâi lui Dumnezeu ca prorocia ta pe care mi-ai făcut-o să se plinească până la sfârșit, iar apoi te mai rog stăruitor să-mi scrii și să-mi poruncești cele pe care le socotești de trebuință.” Marele Eftimie, cu harul pe care-l avea de la Dumnezeu, a răspuns: „Eu o rog pe Preafericirea Voastră să mă pomenească în solirile cele către Dumnezeu!” Atunci arhiepiscopul a zis: „Aceasta o cer și nu voi conteni cerând, pentru că știu lucrarea harismelor ce se află întru tine și am cercat puterea lor.” Bătrânul i-a răspuns cu smerenie: „Iartă-mă, cinstite Părinte, și te rog să porți de grijă mănăstirii acesteia.” Arhiepiscopul i-a răspuns: „Și pe când trăia fericitul Teoctist, tot tu erai cel care purta grijă de locul acesta și l-ai făcut sfânt din sălbatic precum era, și l-ai înfațișat lui Hristos prin puterea Sfântului Duh care este întru tine, iar acum și le predau pe ale tale.”

Acestea zicând arhiepiscopul, după ce s-a rugat cu el, a plecat întru ale sale. Iar marele Eftimie s-a dus în lavra lui după ce l-a rânduit egumen al mănăstirii pe Marinus, unchiul lui Terevon, care era virtuos și deja înaintat în vârstă, socotindu-l vrednic și foarte potrivit spre a povățui sufletele către voia dumnezeiască. Acest Marinus a rămas în egumenie vreme de doi ani și a murit, iar marele Eftimie, coborând, l-a așezat pe Avva Marinus în cripta marelui Teoctist și a pus egumen al mănăstirii pe un anume Longhin, vrednic de laudă.

37

55, 20 Μετά μέντοι τήν τελευτήν τοῦ μεγάλου Θεοκτίστου τοῦ
ἐπισκόπου Σκυθοπόλεως τελευτήσαντος Ὀλυμπίου χειροτονεῖται
Κοσμᾶς ὁ σταυροφύλαξ ἐπίσκοπος τῆς αὐτῆς μητροπόλεως καί ὁ
Χρῦσιππος τήν τοῦ σταυροφύλακος ἐγχειρίζεται λειτουργίαν, ἵνα
καί ἡ περί τούτου προφητεία πληρωθῇ τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου δι'
55, 25 ὁ κάμοι τῷ ἀμαρτωλῷ ἐπῆλθεν ἐν θαύματι γεγονότι εἰπεῖν ἐκεῖνο
τὸ γραφικὸν διότι οὐ μὴ ποιήσῃ Κύριος ὁ Θεὸς πράγμα, ἐὰν μὴ
ἀποκαλύψῃ παιδείαν αὐτοῦ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ τοὺς προ-
56 φήτας. Οὗτος τοίνυν ὁ μακαρίτης Κοσμᾶς μέγας ἐν τῇ δευτέρᾳ
τῶν Παλαισινῶν διέλαμψεν ἐπαρχία ἐπὶ τριάκοντα χρόνους τὴν
αὐτόθι ἐκκλησίαν κρατύνας τε καὶ φαιδρύνας εἰς δύναμιν. Ὁ δὲ
τούτου ἀδελφὸς Χρῦσιππος δώδεκα χρόνους ἀμέμπτως ὑπόρ-
56, 5 γησεν ἐν τῇ τοῦ τιμίου σταυροῦ φυλακῇ, θαυμαστός συγγραφεὺς
γεγονώς. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Γαβριήλιος πρεσβύτερος, ὡς εἴρηται, τῆς
ἀγίας Ἀναστάσεως καὶ ἡγούμενος τοῦ ἀγίου Στεφάνου ἐπὶ εἴκοσι
τέσσαρας χρόνους διαμείνας κτίσας ἑαυτῷ μικρὸν μοναστήριον
ἐν τῇ ἐξ ἀνατολῶν κοιλάδι τοῦ σεβασμίου βουνοῦ τῆς ἀγίας Ἀνα-
56, 10 λήψεως ἀνεχώρει ἐκεῖσε ἀπὸ τῆς ὀγδοῆς ἡμέρας τῶν ἁγίων θεο-
φανίων καὶ ἠσύχαζεν ἕως τῆς τῶν βαιῶν ἑορτῆς κατὰ τὴν παρά-
δοσιν τοῦ ἀγίου πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου. Καὶ τελευτήσας ἐν αὐτῷ
τῷ μοναστηρίῳ ἐν ταῖς τῆς ἀγίας τεσσαρακοστῆς ἡμέραις ἐτάφη
ἐκεῖσε ὀγδοήκοντα ἐτῶν γεγονώς καὶ σημειοφόρος ἀναδειχθεὶς.
56, 15 Εὐφυῆς δὲ λίαν ὑπάρχων καὶ φιλομαθὴς ἔμαθεν ὀρθῶς λαλεῖν τε
καὶ γράφειν κατὰ τε τὴν Ῥωμαίων καὶ Ἑλλήνων καὶ Σύρων φωνήν.
Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν μαθητῶν τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου ἐνταῦθα
εἴρηται· ἐγὼ δὲ ἐπ' αὐτὸν τὸν πατέρα ἡμῶν ἐπανέρχομαι.

38

56, 20 Διηγῆσαντό μοι ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης ὁ ἐπίσκοπος καὶ ἠσυ-
χαστῆς καὶ ὁ ἀββᾶς Θαλλέλαιος ὁ πρεσβύτερος λέγοντες ὅτι
ποτὲ ὄντων ἡμῶν εἰς τὴν πανέρομον διηγεῖτο ἡμῖν ὁ μακαρίτης
Σάββας λέγων ὅτι·

37. Cosma, Hrisip și Gavriil

După moartea marelui Teoctist, după ce a murit Olimpie, episcopul Schitopolisului, a fost hirotontit episcop al acestei cetăți Cosma stavrofilaxul, iar slujirea de stavrofilax i-a fost încredințată lui Hrisip, ca și întru aceasta să se plinească prorocia marelui Eftimie. De aceea mi-a și venit mie, păcătosului, să spun plin de uimire acest cuvânt scripturistic: *Nu va face Domnul Dumnezeu nici un lucru dacă nu va descoperi învătătura Lui către robii Săi prorociei.* Fericitul Cosma, așadar, a strălucit vreme de 30 de ani în cea de-a doua eparhie a Palestinei, conducând Biserica de acolo și făcând-o să strălucească cu putere. Iar fratele lui, Hrisip, a slujit fără prihană 12 ani la paza Cinstitei Cruci, fiind și un minunat scriitor. La fel și Gavriil, preotul bisericii Sfintei Învieri și egumen la Sfântul Ștefan vreme de 24 de ani, și-a zidit o mică mănăstire în valea de la răsărit a cinstitului munte al Sfintei Înălțări, unde se retrăgea din a opta zi a Sfintei Teofanii și se liniștea până la praznicul Stălpărilor, după predania Sfântului nostru Părinte Eftimie. Sfârșindu-și zilele în această mănăstire în vremea Postului Mare, a fost îngropat acolo, fiind în vârstă de 80 de ani, și s-a arătat făcător de minuni. Pentru că era foarte înzestrat și iubitor de învățătură, a deprins să vorbească și să scrie corect în limba romanilor, a grecilor și a sirienilor. Acestea zicându-le despre ucenicii marelui Eftimie, mă întorc la Părintele însuși.

Amos 3, 7

38. Setea lui Sava

Avva Ioan, episcopul și isihastul, și avva Talaleu preotul mi-au spus că odată, pe când se aflau în pustia cea din adânc, fericitul Sava le-a povestit următoarea istorisire:

56, 25 Ὅτε ἤμην ἐν τῷ κοινοβίῳ, μετὰ τὴν τοῦ μακαρίτου Θεοκτί-
 στοῦ κοιμήσιν ἀνέβην μετὰ τοῦ ἀββᾶ Λογγίνου τοῦ ἡγουμένου
 ἡμῶν πρὸς τὸν μέγαν Εὐθύμιον κατὰ τὸν Ἰαννουάριον μῆνα διὰ
 τὸ προπέμψαι αὐτὸν ἐπὶ τὴν πανέρημον. Καὶ πρόθυμόν με θεωρή-
 56, 30 σας ἔλαβεν κάμῃ μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ ποιήσαντες εἰς τὸν Ῥουβᾶν ἡμέ-
 ρας τινὰς μετὰ τῶν περὶ Μαρτύριον καὶ Ἡλίαν ὄντος αὐτόθι σὺν
 ἡμῖν καὶ τοῦ ἐν ἀγίοις Γερασίμου λαβῶν ἐμὲ καὶ τὸν μακαρίτην
 Δομετιανὸν ὁ μέγας Εὐθύμιος ἐχώρει ἐπὶ τὴν ἐνδοτέραν ἔρημον.
 57 Καὶ ἐν τῷ ταύτην ἡμᾶς διέρχεσθαι ἤλθομεν εἰς τόπους ἀνύδρους
 ἐκ ῥιζῶν μελαγρίων διαιτώμενοι, ἐγὼ δὲ ἔτι ἄπειρος ὢν τῆς ἐν
 ἐρήμῳ διαγωγῆς ἐδίψησα λίαν, ὥστε ἐκ τῆς πολλῆς δίψης μηδέ-
 τι με δύνασθαι βαδίζειν. Στραφεὶς δὲ ὁ μέγας Εὐθύμιος καὶ θεω-
 ρήσας με ἐκλείποντα ἐσπλαγχνίσθη καὶ διαχωρίσας ἑαυτὸν ἀφ'
 57, 5 ἡμῶν ὡσεὶ λίθου βολὴν ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον δεόμενος τοῦ Θεοῦ
 καὶ λέγων· Κύριε ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, δὸς ὕδωρ ἐν γῆ διψώσῃ
 τὴν δίψαν τοῦ ἀδελφοῦ παραμυθούμενον. Καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν
 λαβῶν τὸ μικρὸν σκαλίδιον ὃ ἐπεφερόμεθα διὰ τὰς τῶν μελαγρί-
 ων ῥίζας, ἔβαλεν μικρὸν ὀρύσσειν. Ὡς σὺν ἐφάνη ὕδωρ, καλεῖ με
 57, 10 καὶ δείκνυσί μοι αὐτὸ καὶ πῶν καὶ εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν ἐδόξασα τὸν
 Θεὸν τὸν τοιαῦτα θαυματουργοῦντα διὰ τῶν ἀγίων αὐτοῦ.

39

57, 15 Πρὸς τοῖς ἄλλοις χαρίσμασιν οἷς ἐκτήσατο ὁ μέγας Εὐθύ-
 μιος, καὶ τοῦτο ἐδώρηθη αὐτῷ τὸ προγνῶναι αὐτὸν τὴν τε τῆς
 κοιμήσεως ἡμέραν καὶ τὸ τί μέλλει συμβαίνειν τῷ ἑαυτοῦ τόπῳ.
 Ἐγὼ οὖν οὐκ ὀκνήσω καὶ τὰς περὶ τῆς αὐτοῦ κοιμήσεως τῶν πα-
 τέρων διηγῆσαι ἐκθέσθαι σαφῶς.

Τῇ ὀγδόῃ τοίνυν ἡμέρᾳ τῶν ἀγίων Θεοφανίων, ἐν ἣ μάλι-
 στα ἔθος ἦν αὐτῷ ἐξιέναι ἐπὶ τὴν πανέρημον, συνελθόντες οἱ τε

⁸⁴ *Melagria* era o plantă sălbatică din pustie, ale cărei rădăcini constituiau hrana principală în vremea retragerilor în pustie. *Melagria* pare a fi aceeași

„Când mă aflam în chinovie, după adormirea fericitului Teoctist, m-am suit cu Avva Longhin, egumenul nostru, la marele Eftimie în luna ianuarie, ca să-l conducem în adâncul pustiei. Și văzându-mă el râvnitor, m-a luat și pe mine cu el. După ce am stat în Ruva câteva zile împreună cu Martirie și Ilie și cei ai lor, tot acolo cu noi fiind cel întru sfinți Gherasim, luându-mă pe mine și pe fericitul Dometian, marele Eftimie a plecat spre partea cea mai dinlăuntru a pustiei. Pe când o străbăteam, mergeam prin locuri fără de apă și ne hrăneam cu rădăcini de *melagrie*⁸⁴, dar eu, nefiind încă obișnuit cu viețuirea prin pustie, eram foarte însetat, încât nici nu mai puteam să umblu de multa sete. Întorcându-se marele Eftimie și văzându-mă împruținat la suflet, i s-a făcut milă și, depărtându-se de noi ca la o azvârlitură de piatră, a căzut cu fața la pământ și s-a rugat lui Dumnezeu zicând: «Doamne Dumnezeul puterilor, dă apă în pământ însetoșat ca să mângâie setea fratelui!» După rugăciune, a luat mica sapă ce o aveau pentru a scoate rădăcinile de *melagrie* și a început să sape ușor. Când apa a apărut, m-a chemat și mi-a arătat-o, iar eu, după ce am băut, m-am întremat și am slăvit pe Dumnezeu, Care face astfel de minuni prin sfinții Săi.”

39. Moartea lui Eftimie

Pe lângă celelalte harisme pe care le-a dobândit marele Eftimie, i s-a dăruit și aceea de a-și cunoaște mai dinainte ziua adormirii și ce se va întâmpla după el cu locul său (cu lavra). Iar eu nu mă voi lenevi să înfățișez limpede și istorisirile părinților despre adormirea lui.

Așadar, în a opta zi a Sfintei Teofanii, când avea obiceiul să iasă în adâncul pustiei, cei care urmau să vină cu el la pustie s-au

cu *meli agrion*, hrana Sfântului Ioan Botezătorul, tradusă, pare-se, greșit cu „mieră (mélι) sălbatică (ἀγριον)” (cf. Mc. 1, 4).

προπέμψαι αὐτὸν καὶ οἱ ἐξέλθειν μετ' αὐτοῦ προσδοκῶντες, ἐν οἷς ἦσαν οἱ περὶ Μαρτύριον καὶ Ἡλίαν, Θεασάμενοι ὅτι οὐδὲν
57, 20 διετάξατο ἢ ἐτοιμάσατο, ὡς ἦν αὐτῶ ἔθος. λέγουσιν αὐτῶ· οὐκ ἐξέρχῃ αὐριον, τίμει πάτερ; Ὁ δὲ ἅγιος ἀπεκρίθη λέγων· μένω τὴν ἑβδομάδα ταύτην καὶ τῷ σαββάτῳ ἀπὸ νυκτῶν ἐξέρχομαι, προμηνύων τὴν ἑαυτοῦ τελευτήν.

Τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐκέλευσεν παννυχίδα γενέσθαι τῆς μνη-
57, 25 πρεσβυτέρους εἰς τὸ διακονικὸν λέγει αὐτοῖς· ἀπὸ τοῦ νῦν ἄλλην ἀγρυπνίαν οὐ ποιῶ μεθ' ὑμῶν ἐν τῷδε τῷ σαρκίῳ. Προσκέκληται γάρ με ὁ Θεός· τοίνυν ἐξελθόντες πέμψατέ μοι Δομετιανὸν καὶ συνάξατέ μοι τὸ πρῶτὸ πάντας ἐνταῦθα τοὺς πατέρας. Καὶ πάντων παρ' αὐτῷ συναχθέντων εἶπεν· ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἐγὼ μὲν πορευόμεαι εἰς τὴν ὁδὸν τῶν πατέρων μου· ὑμεῖς δὲ ἐὰν ἀγαπάτε με, ταύτας φυλάξατε τὰς ἐντολάς. Ἀρχὴν καὶ τέλος πάσης ἀγαθοεργίας τὴν εὐλικρινῆ ἀγάπην διὰ παντὸς κτήσασθε σύνδεσμον οὖσαν
58, 5 τῆς τελειότητος. Ὡσπερ γὰρ οὐκ ἐνδέχεται βρωθῆναι ἄρτον ἄνευ ἁλός, οὕτως ἀμήχανον χωρὶς ἀγάπης ἄρετὴν κατορθῶσαι. Πᾶσα γὰρ ἄρετὴ δι' ἀγάπης καὶ ταπεινοφροσύνης βεβαιοῦται πείρα καὶ χρόνῳ καὶ χάριτι. Ἡ μέντοι ταπεινοφροσύνη ὑψοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη τοῦ ὑψους πεσεῖν οὐκ ἔα, ἐπεὶ περὶ ὁ μὲν ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται, ἡ δὲ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. Μείζων δὲ ἐστὶν ἡ ἀγάπη τῆς ταπεινοφροσύνης· διὰ γὰρ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην ἐταπεινώσεν ἑαυτὸν ὁ Θεὸς Λόγος καθ' ἡμᾶς γεγονώς. Δι' ὃ οφείλομεν ἀδιαλείπτως αὐτῷ ἐκ θελήματος ἐξομολογεῖσθαι καὶ ὕμνους ἀναπέμπειν
58, 15 καὶ εὐχαριστίας, μάλιστα ἡμεῖς οἱ πραγμάτων κεχωρισμένοι βωτικῶν καὶ ποικίλων, οὐ μόνον διὰ τὰς πρὸς αὐτὸν συνθήκας, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ αὐτῆς ἡμῶν τῆς ἀπερισπάστου ζωῆς οὕτω τῆς κοσμικῆς ἐλευθερωθέντες συγχύσεως. Δι' ὅπερ τὴν τῆς ψυχῆς καθαρότητα καὶ τὴν τοῦ σώματος ἀγνείαν καὶ τὴν εὐλικρινῆ ἀγάπην πάσι

⁸⁵ Pomenirea Cuviosului Antonie cel Mare fiind în 17 ianuarie, înseamnă că relatarea lui Chiril are în vedere noaptea dintre 16-17 ianuarie 473.

adunat și așteptau, între ei fiind cei ai lui Martirie și Ilie. Când au văzut că Eftimie nu poruncește nimic, nici nu pregătește nimic, după cum avea obiceiul, i-au zis: „Nu vei ieși mâine, cinstite Părinte?” Iar Sfântul le-a răspuns zicând: „Rămân săptămâna asta și sâmbătă noaptea ies”, vestind mai dinainte sfârșitul său.

În a treia zi, a poruncit să se facă o priveghere de toată noaptea întru pomenirea Sfântului nostru Părinte Antonie, iar în timpul privegherii⁸⁵, i-a luat pe preoți în diaconicon⁸⁶ și le-a spus: „Nu voi mai face de-acum altă priveghere împreună cu voi în acest trup. Fiindcă Dumnezeu mă cheamă la El. Trimiteți-l deci la mine pe Dometian și adunați-i dimineață aici pe toți părinții!” Iar când s-au adunat cu toții lângă el, a zis: „Frații mei iubiiți, eu merg pe calea părinților mei, iar voi, dacă mă iubiiți, păziți poruncile acestea: Să dobândiți întotdeauna ca început și sfârșit al oricărei fapte bune iubirea sinceră, care e *legătura desăvârșirii*. Fiindcă așa cum nu se poate mânca pâinea fără sare, tot așa nu e cu putință să împlinim vreo virtute fără iubire, fiindcă iubirea și smerita cugetare întăresc fiecare virtute, prin experiență, cu timpul și cu ajutorul harului. Smerita cugetare înalță, iar iubirea nu lasă să cădem din înalturi, pentru că *cel ce se smerește pe sine se va înălța și iubirea nu cade niciodată*. Iar iubirea este mai mare decât smerita cugetare, pentru că Dumnezeu Cuvântul S-a smerit pentru noi din iubire și S-a făcut ca și noi. De aceea, suntem datori să I ne mărturisim Lui neîncetat din inimă și să-I înălțăm laude și mulțumiri, mai ales noi, care ne-am despărțit de felurimea lucrurilor vieții lumești, nu numai datorită făgăduințelor către El, ci și pentru însăși viața noastră neîmprăștiată prin care am fost eliberați de tulburarea din lume. De aceea, să-I aducem cu toată silirea curăția sufletului și neîntinarea trupului și iubirea sinceră.” Acestea zicându-le, i-a

Col. 3, 14

Lc. 18, 14

1 Cor. 13, 8

⁸⁶ Încăpere alături de altar unde se păstrau veșmintele.

58, 20 σπουδῆ προσοίσωμεν αὐτῷ. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἠρώτα αὐτοὺς λέγων· τίνα βούλεσθε ἔχειν ἡγούμενον; Οἱ δὲ συμφώνως ἐψηφίσαντο Δομετιανόν. Καὶ λέγει ὁ μέγας Εὐθύμιος· τοῦτο οὐκ ἔστιν δυνατόν Δομετιανὸς γὰρ οὐ μένει μετ' ἐμέ ἐν τῷδε τῷ βίῳ εἰ μὴ ἡμέρας ἑπτά.

58, 25 Καὶ ἐκπλαγέντες οἱ πατέρες ὅτι οὕτως μετὰ παρηγορίας τὰ μέλλοντα προεμήνυεν, Ἡλίαν τινὰ οἰκονόμον τῆς κάτω μονῆς Ἱερικούντιον τῷ γένει αἰτοῦνται ἡγούμενον. Ὁ δὲ μέγας Εὐθύμιος λέγει αὐτῷ ἐπὶ πάντων· ἰδοὺ πάντες οἱ πατέρες ἐψηφίσαντό σε πατέρα ἑαυτῶν καὶ ποιμένα· πρόσεχε τοίνυν σεαυτῷ καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ σου καὶ τοῦτο πρῶτον γίνωσκε ὅτι εὐδόκησεν ὁ Θεὸς κοινόβιον ταύτην γενέσθαι τὴν λαύραν καὶ τοῦτο γίνεται οὐ μετὰ πολὺν χρόνον.

59 Καὶ διετάξατο ἐν ποίῳ τόπῳ οἰκοδομηθῆναι μέλλει τὸ κοινόβιον καὶ περὶ τῆς τούτου συστάσεως καὶ ξενοδοχίας καὶ τῆς εἰς τὸν τῆς ψαλμωδίας κανόνα σπουδῆς καὶ περὶ τοῦ μὴ ἀμελεῖν τῶν ἐν θλίψει ἀδελφῶν τῶν μάλιστα ὑπὸ λογισμῶν βαρουμένων, ἀλλὰ 59, 5 διεγείρειν αὐτοὺς αἰεὶ καὶ νουθετεῖν. Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τὸν προβληθέντα ἡγούμενον· κηρῦσσει δὲ τοῖς πᾶσι λέγων· ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, τὸν πυλεῶνα τοῦ μέλλοντος κτίζεσθαι κοινοβίου μὴ κλείσητε ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου, καὶ τὴν εὐλογίαν χορηγήσει ὑμῖν ὁ Θεὸς· τὰς ἐντολάς μου ἀτρώτους φυλάξατε καὶ ἐὰν εὖρω παρηγορίαν πρὸς τὸν Θεόν, ταύτην πρῶτην αἴτησιν αἰτῶ παρ' αὐτοῦ εἶναί με τῷ πνεύματι μεθ' ὑμῶν καὶ τῶν μεθ' ὑμᾶς ἕως τοῦ αἰῶνος.

59, 10 Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσεν ἅπαντας πλὴν Δομετιανοῦ μόνου. Μείνας οὖν τὰς τρεῖς ἡμέρας ἐν τῷ διακονικῷ τῇ νυκτὶ τοῦ σαββάτου ἐκοιμήθη καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ πρεσβύτης καὶ πλήρης ἡμερῶν.

40

Λέγεται δὲ περὶ αὐτοῦ ὅτι ἦν τὸ εἶδος αὐτοῦ ἀγγελικόν, ἢ ἕξις ἀπλαστος, τὸ ἦθος πραύτατον. Ἡ δὲ φαινομένη τοῦ σώματος αὐτοῦ ὄψις στρογγυλοειδῆς τε ὑπῆρχεν καὶ φαιδρὰ καὶ

întrebat: „Pe cine vreți să aveți egumen?” Iar ei l-au ales într-un glas pe Dometian. Atunci marele Eftimie a spus: „Acest lucru nu-i cu putință, pentru că Dometian nu va rămâne după moartea mea în această viață decât încă șapte zile.”

Părinții, uimiți că vestea cele viitoare cu atâta îndrăzneală, l-au cerut de egumen pe un anume Ilie, care era iconom al mănăstirii de jos, de neam fiind din Ierihon. Marele Eftimie i-a spus acestuia înaintea tuturor: „Iată, Părinte, toți părinții te-au ales să le fii părinte și păstor! Ia aminte, așadar, la tine însuși și la toată turma ta, și să știi întâi de toate acest lucru: că Dumnezeu a binevoit ca această lavră să fie chinovie, iar asta se va petrece nu după multă vreme.”

Apoi a hotărât locul în care urma să fie construită chinovia și cele legate de întreținerea ei, de primirea străinilor, de silirea la canonul de cântare. De asemenea, a poruncit să nu îi lase fără purtare de grijă pe frații cu necazuri, mai ales pe cei apăsăți de gânduri, ci să-i îndemne mereu și să-i sfătuiască. Acestea le-a spus către nou-alesul egumen, iar către ceilalți toți a zis: „Iubiții mei frați, să nu închideți poarta viitoarei chinovii înaintea niciunui om, pentru că Dumnezeu vă va binecuvânta. Să păziți poruncile mele neschimbate și, dacă voi afla îndrăzneală la Dumnezeu, aceasta este prima cerere pe care l-o voi face: să fie duhul meu cu voi și cu cei de după voi până în veac.”

Acestea zicând, i-a slobozit pe toți, în afară de Dometian. A mai rămas deci încă trei zile în diaconicon, și sâmbătă noaptea a adormit, și s-a dus la părinții săi, bătrân și plin de zile⁸⁷. Fc. 25,8

40

Se spune despre el că avea chipul ca de înger, purtarea neprefăcută, iar felul de a fi foarte blând. Avea fața rotundă,

⁸⁷ 20 ianuarie 473.

59, 20 λευκή και εὐόματος· ἦν δὲ ὑποκόλοβος τὴν ἡλικίαν και ὀλοπό-
 λιος ἔχων τὸν πώγωνα μέγαν και φθάνοντα ἕως τῆς κοιλίας και
 αἰσινῆ πάντα τὰ μέλη αὐτοῦ. Οὐτε γάρ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἢ οἱ
 ὀδόντες τὸ παράπαν ἐβλάβησαν, ἀλλὰ στερορός τε και προθύμος
 ὦν ἐτελειώθη, ἡ δὲ τελείωσις αὐτοῦ γέγονεν κατὰ τὴν εἰκάδα τοῦ
 60 Ἰαννουαρίου μηνὸς τῆς ἐνδεκάτης Ἰνδικτιόνος ἀπὸ μὲν κτίσεως
 κόσμου, ἀφ' οὐπὲρ χρόνος ἤρξατο τῆ τοῦ ἡλίου φροῶ μετρεῖσθαι,
 ἔτους πέμπτου ἐξηκοστοῦ ἑνακοσιοστοῦ πεντακισχιλιοστοῦ,
 ἀπὸ δὲ τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐκ Παρθένου ἐνανθρωπήσεως και
 κατὰ σάρκα γεννήσεως ἔτους πέμπτου ἐξηκοστοῦ τετρακοσι-
 60, 5 οστοῦ κατὰ τοὺς συγγραφέντας χρόνους ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέ-
 ρων Ἰππολύτου τε τοῦ παλαιοῦ και γνωριμοῦ τῶν ἀποστόλων
 και Ἐπιφανίου τοῦ Κυπριώτου και Ἡρωῖνος τοῦ φιλοσόφου και
 ὁμολογητοῦ. Ὁ δὲ χρόνος τῆς αὐτοῦ ἐν σαρκὶ ζωῆς οὗτός ἐστιν·

Ἐξ ἀποκαλύψεως γεννηθεὶς και τριέτης γεγρονώς ἀφιε-
 60, 10 ρώθη τῷ Θεῷ ἐν ἀρχῇ τῆς Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου βασιλείας
 και διελθὼν διὰ πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν βαθμῶν ἦλθεν εἰς
 Ἱεροσόλυμα τῷ εἰκοστῷ ἐνάτῳ ἔτει τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας και ποι-
 ἦσας ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη ἐξήκοντα ὀκτὼ τελευτᾶ ἔτων ἐνενήκοντα
 ἐπτὰ ἐπὶ τῆς πέμπτης Λέοντος τοῦ βασιλέως ὑπατείας τῷ ἑξκαι-
 δεκάτῳ ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας.

60, 15 Φήμη δὲ διαδραμοῦσα καθ' ὅλης τῆς περιχώρου συνήγα-
 γεν ἄπειρον ὄχλον μοναχῶν τε και λαικῶν, οὐ μὴν ἀλλὰ και ὁ
 ἀγιώτατος ἀρχιεπίσκοπος Ἀναστάσιος παραλαβὼν πλῆθος κλη-
 ρικῶν τε και στρατιωτῶν παρεγένετο εἰς τὴν λαύραν, μεθ' οὗ
 παρήσαν Χρῦσιππός τε και Γαβριῆλιος και Φίδος ὁ διάκονος.
 Συνήχθησαν δὲ πάντοθεν και οἱ τῆς ἐρήμου ἀναχωρηταί. ἐν οἷς
 60, 20 ἦν και ὁ μέγας πατὴρ ἡμῶν Γεράσιμος.

60, 25 Πολλὰ δὲ παράδοξα θαύματα ἐποίησεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ
 ἁγίου αὐτοῦ λειψάνου, ὥστε θαυμάζειν τὸν ἀρχιεπίσκοπον και
 τοὺς παρόντας και μέχρις ὥρας ἐνάτης μὴ ἰσχύειν αὐτὸ κατα-
 θέσθαι, ἕως οὗ οἱ στρατιῶται κατ' ἐπιτροπὴν τοῦ ἀρχιεπισκό-
 που ἐδίωξαν τὸν ὄχλον. Καὶ οὕτως οἱ πατέρες ἐνέβαλον αὐτὸ ἐν
 γλωσσοκόμῳ και κατέθεντο ἐν τόπῳ τινὶ ἐπιτηδείῳ. Μαρτύριος

veselă, strălucitoare și albă și cu o privire ageră. Era scund la
 statură, cu totul cărunt și cu barba lungă, ajungându-i până la
 brâu, și cu toate mădularele tefere. Nici ochii, nici dinții nu-i
 slăbiseră, ci era zdravăn cu trupul și plin de râvnă cu sufletul
 când a murit. Iar sfârșitul lui s-a petrecut în 20 ianuarie, în al
 XI-lea indiction, în anul 5965 de la facerea lumii și de când
 timpul a început a fi măsurat după soare, iar de la anul în-
 trupării Cuvântului lui Dumnezeu din Fecioara și al nașterii
 Sale după trup, anul 465, potrivit cu socoteala anilor făcută
 de Sfinții Părinți Ipolit, cel de demult și cunoscut apostolilor,
 Epifanie Cipriotul și Hero⁸⁸, filosoful și mărturisitorul. Iar
 timpul cât a trăit el în trup este acesta:

După ce s-a născut prin descoperire și a împlinit trei ani,
 a fost așerosit lui Dumnezeu la începutul domniei lui Teodo-
 sie cel Mare. Trecând prin toate treptele bisericești, a venit la
 Ierusalim la vârsta de 29 de ani și, după ce a petrecut în pustie
 68 de ani, s-a sfârșit la 97 de ani, în al cincilea consulat al îm-
 păratului Leon și al șaisprezecelea an al domniei lui.

Răspândindu-se vestea adormirii lui în toate împrejurimile,
 s-a adunat o nesfârșită mulțime de monahi și de mireni, ba
 chiar și preasfântul arhiepiscop Anastasie a venit în lavră,
 luând cu sine clerici și ostași, împreună cu el fiind și Hrisip,
 Gavriil și Fidus diaconul. S-au adunat de pretutindeni și pust-
 nicii pustiei, printre care era și marele nostru Părinte Gherasim.

Iar Dumnezeu a făcut multe și mai presus de minte mi-
 nuni prin sfintele lui moaște, de se mirau arhiepiscopul și toți
 cei de față, încât n-au putut să-l îngroape până la ceasul al
 nouălea, când soldații, la porunca arhiepiscopului, au alungat
 mulțimea. Atunci părinții au luat trupul și l-au așezat într-un
 sicriu și l-au îngropat într-un loc potrivit, iar Martirie și Ilie

⁸⁸ Dintre aceste cronografii s-a păstrat doar cea a Sfântului Ipolit al Romei, iar datarea lor prezintă unele erori de calcul, din cauza cărora și Chiril greșeste datarea morții lui Eftimie.

δὲ καὶ Ἡλίας ἔκλαιόν τε καὶ ἐθρήνουν τὴν στέρῃσιν τοῦ πατρὸς. Τούτους ὁ ἀρχιεπίσκοπος διὰ τῆς παραθέσεως Χρυσίππου τοῦ σταυροφύλακος προετρέψατο πυκνάζειν αὐτῶ καὶ καταλείψας ἐν τῇ λαύρᾳ Φίδον τὸν διάκονον ὡς ὀφείλοντα φροντίζειν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ κοιμητηρίου πρὸς τὸ μετατεθῆναι τὸ τίμιον λείψανον εἰς πρόποντα τόπον ἀνελθὼν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν ἀπέστειλεν τεχνίτας καὶ τὴν εἰς τὴν οἰκοδομὴν ὑπουργίαν ἅπασαν.

41

61, 5 Ὁ δὲ μέγας Δομετιανὸς ὁ τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν γνήσιος μαθητὴς, ὁ ἐν κοινοβίῳ εὐδοκιμήσας καὶ ἐν τῇ λαύρᾳ ἀνδραγαθήσας καὶ ἐν ταῖς ἐρήμοις διαπρέψας καὶ ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα ἔτη τῷ ἁγίῳ πατρὶ διακονησάμενος, ὁ συναθλήσας αὐτῶ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ συμβασιλεύειν ἀξιώθεις ἐν τῇ τῶν οὐρανῶν βασιλείᾳ, ὁ εὐάρεστος τῷ Θεῷ καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις ἀναδειχθεὶς οὐκ ἀπέστη τοῦ τόπου ἔνθα κατέκειτο τὸ τίμιον λείψανον τοῦ ἁγίου πατρὸς, ἕως συμπληρώσεως τῶν ἑξ ἡμερῶν. Καὶ τῇ νυκτὶ τῆς ἑβδόμης ἡμέρας ἐπιφαίνεται αὐτῶ ὁ μέγας Εὐθύμιος ἐν δόξῃ! μεγάλη φαιδρῶ τῷ προσώπῳ λέγων· δεῦρο ἐν τῇ ἡτοιμασμένῃ σοι δόξῃ· δυσωπηθεὶς γὰρ ὁ δεσπότης Χριστὸς ἐχαρίσατό μοι τὸ εἶναί σε σὺν ἐμοί.

61, 15 Ταῦτα ἀκούσας ὁ Δομετιανὸς ἐλθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὴν ὀπτασίαν τοῖς πατράσι διηγησάμενος ἐκοιμήθη ἐν χαρᾷ.

42

61, 20 Ὁ δὲ διάκονος Φίδος πολλὴν σπουδὴν θέμενος οἰκοδόμησεν τὸ κοιμητήριον ἐν τῷ τόπῳ τοῦ σπηλαιίου ἔνθα ἐν ἀρχῇ ἠσύχαζεν ὁ μέγας Εὐθύμιος. Ὅπερ σπήλαιον καταλύσας ἐν μόνοις τρισὶ μηνὶν ἔκτισεν οἶκον μέγαν καὶ θαυμαστὸν κεκαμαρωμένον. Καὶ ἐν μὲν τῷ μέσῳ τὴν τοῦ ἁγίου θήκην πεποίηκεν· ἐκατέρωθεν δὲ ἐσκεύασεν

plângeau și se tânguiau pentru pierderea Părintelui. La îndemnul lui Hrisip stavrofilaxul, arhiepiscopul i-a poftit pe aceștia doi să vină cu el. În lavră l-a lăsat pe diaconul Fidus cu îndatorirea de a se îngriji de construirea, într-un loc cuviincios, a criptei în care să se mute mai apoi cinstitele moaște, iar el, după ce s-a suit în Sfânta Cetate, a trimis meșteri și cele de trebuință pentru zidire.

41. Moartea lui Dometian

Marele Dometian, ucenicul cel adevărat al Sfântului nostru Părinte, care a fost bine încercat în chinovie, s-a osebit prin virtutea sa în lavră, a strălucit în pustie, a slujit Sfântului Părinte mai bine de 50 de ani, s-a nevoit împreună cu el pe pământ și s-a învrednicit să împărățească împreună în împărăția cerurilor, cel ce s-a arătat *bineplăcut lui Dumnezeu și încercat la oameni*, nu s-a depărtat de locul în care fuseseră puse cinstitele moaște ale Sfântului Părinte până ce s-au împlinit șase zile. Iar în noaptea către ziua a șaptea, i s-a arătat marele Eftimie, cu față veselă și în mare slavă, și i-a zis: „Vino în slava cea gătită ție, pentru că Stăpânul Hristos, rugat fiind de mine, mi-a dăruit ca să fiu împreună cu mine!”

Cum a auzit aceste cuvinte, Dometian a venit în biserică, a povestit vedenia părinților și a adormit cu bucurie.

42. Mormântul lui Eftimie

Diaconul Fidus a zidit cu multă râvnă cripta în locul din peșteră unde s-a liniștit la început marele Eftimie. După ce a dăruit peștera, a zidit în numai trei luni o casă mare și foarte frumoasă, cu boltă. În mijloc a făcut mormântul Sfântului, iar de o parte și de alta, a făcut mormintele egumenilor,

θήκας ἡγουμένων τε καὶ πρεσβυτέρων καὶ λοιπῶν ὁσίων ἀνδρῶν.
 Ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος προπέμψας τὴν τε ἐπικειμένην πλάκα μετὰ τῆς
 ἀργυρᾶς χώνης καὶ τὰ κυκλοῦντα κάγκελλα κατήλθεν εἰς τὴν λαύ-
 61, 25 ραν καὶ μετήνεγκεν τὸ τίμιον λείψανον εἰς τὸν ἐτοιμασθέντα τόπον
 οἰκείαις βαστάσας χερσὶν καὶ τοῦτο καταθέμενος ἀσφαλῶς πρὸς
 τὸ μηδένα δύνασθαι ἀνοῖξαι καὶ λείψανον ἀποσυλῆσαι ἐπέθηκεν
 τὴν πλάκα πῆξας τὴν χώνην ὑπεράνω τοῦ στήθους αὐτοῦ. Ἦτις
 61, 30 χώνη ἀπὸ τότε μέχρι τῆς σήμερον ἀναβλύζει παντοδαπὰς εὐεργε-
 σίας τοῖς μετὰ πίστεως προσιοῦσι. Γέγονε δὲ ἡ τοῦ λειψάνου μετά-
 θεσις μηνὶ Μαίῳ ἑβδόμῃ. Καὶ οὕτως ὁ ἀρχιεπίσκοπος τὴν σύναξιν
 62 ἐπιτέλεσας Μαρτύριον καὶ Ἡλίαν μεθ' ἑαυτοῦ λαβὼν εἰς τὴν ἁγίαν
 πόλιν πρεσβυτέρους τῆς ἁγίας ἐχειροτόνησεν Ἀναστάσεως.

43

Καλεῖ δέ με ὁ καιρὸς διηγήσασθαι πῶς ἡ τοῦ μεγάλου
 Εὐθυμίου λαύρα εἰς κοινοβίου τάξιν μετεσκευάσθη.

62, 5 Τοῦ πρώτου ἐνιαυτοῦ πληρουμένου ἀπὸ τῆς Εὐθυμίου τοῦ
 μεγάλου κοιμήσεως ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς Λέων Λέοντα τὸν
 ἔκγονον αὐτοῦ κοιμῆν ἡπίον ὄντα διάδοχον τῆς βασιλείας κατα-
 λείψας ἐτελεύτησεν. Ὅντινα ἐπ' ὀλίγους μῆνας τῆ βασιλείᾳ ἐπιζή-
 σαντα Ζήνων ὁ γεννήσας αὐτὸν διεδέξατο τελευτήσαντα. Τότε δὴ
 62, 10 Βασιλίσκος τις τυραννήσας καὶ τὴν βασιλείαν ἀρπάσας Ζήνωνος
 ἐπὶ τὴν Ἰσαυρίαν φυγόντος ποιεῖ ἐγκύκλιον κατὰ τῆς ἐν Χαλκη-
 δόνι συνόδου. Τῷ δὲ ἔκτῳ τῆς κοιμήσεως τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου
 χρόνῳ ὁ μὲν ἀρχιεπίσκοπος Ἀναστάσιος ἐτελειώθη ἐν Χριστῷ ἐν
 ἀρχῇ τοῦ Ἰουλίου μηνός. Ζήνων δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν βασιλεί-
 62, 15 ἀν ὑπέστρεψεν Βασιλίσκον χειρωσάμενος. Τότε δὴ Μαρτύριος ὁ

⁸⁹ Ἰμπᾶρατ al Constantinoplei între 474-475 și 476-491, în timpul său a fost împus *Henoticonul*.

⁹⁰ Ianuarie 475. Această enciclică a lui Basiliscos a fost acceptată de patriarhul

ale preoților și ale celorlalți bărbați cuvioși. Arhiepiscopul, care trimisese mai dinainte placa de deasupra mormântului, împreună cu candela de argint și grilajul înconjurător, a coborât în lavră și a strămutat cinstitele moaște în locul pregătit, purtându-le cu mâinile sale. După ce le-a așezat în mormânt în toată siguranța, încât nimeni să nu poată prăda cinstitele moaște, a pus placa deasupra și a fixat candela deasupra pieptului Sfântului. Această candelă izvorăște de atunci și până astăzi mulțime de binefaceri celor care se apropie cu credință. Strămutarea moaștelor s-a făcut în 7 mai. Astfel arhiepiscopul, după ce a săvârșit sinaxa, i-a luat cu el pe Martirie și pe Ilie în Sfânta Cetate și i-a hirotonit preoți ai bisericii Sfintei Învieri.

43. Patriarhul Martirie. Arătarea și prorocia lui Eftimie

Timpul mă cheamă acum să povestesc felul în care lavra marelui Eftimie s-a schimbat cu rânduiala în chinovie.

Când s-a împlinit un an de la adormirea marelui Eftimie, preaevlaviosul împărat Leon a murit, lăsându-l ca urmaș la tron pe nepotul său, Leon, care încă era copil. Acesta, după ce a mai trăit puține luni ca împărat, a murit și i-a urmat la tron tatăl lui, Zenon⁸⁹. Atunci, un oarecare Basiliscos a uzurpat și a răpit tronul, încât Zenon a fugit în Isauria, iar Basiliscos a dat o enciclică împotriva Sinodului din Calcedon⁹⁰. În al șaselea an de la moartea marelui Eftimie⁹¹, arhiepiscopul Anastasie a adormit în Hristos la începutul lunii iulie, iar Zenon împăratul s-a întors pe tronul împărăției, după ce l-a

Anastasie, criptomonofizit (VE c. 33).

⁹¹ Al șaselea an de la moartea Sfântului Eftimie e cuprins între 20 ianuarie 478 și 19 ianuarie 479.

άνωτέρω πολλάκις μνημονευθεῖς τήν πατριαρχείαν διαδεξάμενος παρρησιαστικώτερον γράφει τῷ βασιλεῖ Ζήνωνι καί Ἀκακίῳ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως περί τε τῆς τῶν Ἀποσχιστῶν ἀκαταστασίας καί τῶν ὑπ' αὐτῶν γενομένων ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει νεωτερισμῶν. Τότε γάρ οἱ καταλειφθέντες ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει

62, 20 Ἀποσχισταὶ Γερόντιον ἀρχιμανδρίτην ἔχοντες παραπλήσια τῶν
63 πάλαι ὑπὸ Θεοδοσίου τολμηθέντων ἐπεχειροῦν διαπράξασθαι τῷ ῥηθέντι ἐγκυκλίῳ ἐπερειδόμενοι. Καί ἀποστέλλεται Φίδος ὁ διάκονος μετὰ τῶν γραμμάτων ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὅστις Φίδος τὰς τοῦ πατριάρχου δεξάμενος ἀποκρίσεις κατελθὼν εἰς

63, 5 Ἰόππην καί ἐπιβάς πλοίῳ διαπερῶντι εἰς Κούρικον καί κατὰ τὸ Παρθενικὸν γεγωνὸς πέλαγος τοῦ πλοίου συναρπασθέντος ναυαγίῳ περιέπεσεν νυκτὸς ἐπικειμένης. Καί ὁ θέλων αὐτὸν σωθῆναι Θεὸς ὠικονόμησεν ξύλου τινὸς αὐτὸν ἐπιλαβέσθαι. Ἐν τοιαύτῃ οὖν θλίψει καὶ ἀνάγκῃ γεγωνὸς ὑπόμνησιν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ

63, 10 μεγάλου Εὐθυμίου λαβὼν προσήυχετο λέγων· ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων ὁ πάντα τὰ δυσχερῆ εὐχερῆ ποιῶν, διὰ τῶν εὐχῶν τοῦ ὁσίου Εὐθυμίου ἐξελοῦ με ἐκ τῆς φορικτῆς ταύτης καὶ φοβερωτάτης ἀνάγκης. Καί πάλιν ἔλεγεν· ἅγιε πάτερ Εὐθύμιε, ἰδοὺ καιρὸς βοηθείας· βοήθησόν μοι καὶ λύτρωσαί με ἐκ ταύτης τῆς ἀνάγκης.

Καί ταῦτα τῷ Φίδῳ εἰπόντι ἐπιφαιίνεται ὁ μέγας Εὐθύμιος περιπατῶν ἐπὶ τῶν ὑδάτων. Ἐμφόβου δὲ τοῦ Φίδου γεγονότος λέγει ὁ μέγας Εὐθύμιος· μὴ φοβοῦ· ἐγὼ εἰμι Εὐθύμιος ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος. Γίνωσκε δὲ ὅτι οὐκ ἄστειά ἡ ὁδὸς σου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Οὐδὲ γάρ τινα ὄνησιν φέρει τῇ μητρὶ τῶν ἐκκλησιῶν τὸ σὲ νῦν ἀνέρχεσθαι ἐν Κωνσταντινουπόλει. Πορεύου τοίνυν καὶ τῷ μὲν

63, 20 ἀποστείλαντί σε εἶπον· τάδε λέγει ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Εὐθύμιος μηδὲν περὶ τῶν Ἀποσχιστῶν τὸ σύνολον μερμνήσης. Παρὰ γάρ

⁹² Populația Constantinopolului, insufletită de Cuviosul Daniil Stilitul, se răscoală împotriva lui Basiliscos, susținându-l pe patriarhul ortodox Acachie. Pe când Zenon se apropia cu trupele isauriene de capitală, Basiliscos a dat, în disperare de cauză, o antienciclică (476), în care-i anatemiza pe Nestorie și Eutihie, document pe care Anastasie nu a vrut să-l semneze.

luat prizonier pe Basiliscos⁹². Atunci Martirie⁹³, pe care l-am amintit înainte de mai multe ori, a urmat la patriarhie și i-a scris cu îndrăzneală împăratului Zenon și lui Acachie, arhiepiscopul Constantinoplei⁹⁴, despre uneltirile schismaticilor și despre răzmerițele făcute de aceștia în Sfânta Cerkate. Pentru că atunci schismaticii care au rămas în Sfânta Cerkate, avându-l ca arhimandrit pe Gherontie, au încercat să facă fapte la fel cum îndrăznise mai demult să săvârșească Teodosie, sprijinindu-se pe amintita enciclică. Așa că diaconul Fidus a fost trimis cu scrisori la Constantinopol. Acest Fidus, după ce a primit scrisorile patriarhului, a coborât la Iope și s-a suit într-un vas care călătorea la Curicus. Pe când se aflau în Marea Parteniană⁹⁵, vasul a fost târât de valuri și a naufragiat pe când se lăsa noaptea. Dumnezeu, Care a vrut să-l scape, a rânduit ca el să se poată prinde de un lemn. Aflat în această nevoie și necaz, și-a amintit de Dumnezeu și de marele Eftimie și s-a rugat zicând: „Dumnezeul puterilor, Care pe toate cele grele le faci ușoare, pentru rugăciunile Cuviosului Eftimie, scoate-mă din această înfricoșată și grozavă nevoie!” Apoi a mai zis: „Sfinte Părinte Eftimie, iată vreme potrivită pentru ajutor! Ajută-mă și izbăvește-mă din această nevoie!”

După ce Fidus a spus cuvintele acestea, i s-a arătat marele Eftimie umblând pe ape. Pentru că Fidus s-a umplut de spaimă, marele Eftimie i-a spus: „Eu sunt Eftimie, robul lui Dumnezeu. Să știi că nu e plăcută calea ta înaintea lui Dumnezeu, pentru că drumul tău la Constantinopol nu va aduce nici un folos maicii Bisericii. Întoarce-te, așadar, și spune celui ce te-a trimis: «Aceasta zice robul lui Dumnezeu Eftimie: Nu-ți face nicio grijă în ce-i privește pe schismatici, pentru că în aceste zile

⁹³ Martirie a ocupat tronul patriarhal al Ierusalimului între 478 și 486.

⁹⁴ Acachie a păstorit între 472 și 489.

⁹⁵ Curicus se află pe coasta Ciliciei. Marea Parteniană se află în Mediterana de Răsărit, între Egipt și Cipru.

Κυρίου γίνεται ἐν ταύταις ἡ τελεία ἔνωσις καὶ ἐπὶ τῆς σῆς ἱεραρχίας γενήσεται ἐν Ἱεροσολύμοις μία ποιμνὴ ἐνὸς ποιμένος. Αὐτὸς δὲ ἄπελθε εἰς τὴν ἐμὴν λαύραν καὶ κοινόβιον οἰκοδόμησον ἐν ᾧ
63, 25 τόπῳ τὸ ἐμὸν οἰκοδόμησας κοιμητήριον τὰ κελλία πάντα ἐκ θεμελίων καταλύσας· οὐ γὰρ βούλεται ὁ Θεὸς λαύραν εἶναι ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ, κοινόβιον δὲ μᾶλλον τὴν λαύραν γενέσθαι ἡδύοκῆσεν.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Φίδος συνέθετο τῷ ἁγίῳ οὕτως ποιεῖν, οὐκ ᾔδει δὲ ὅτι ἀληθὲς ἐστὶ τὸ γινόμενον διὰ τοῦ ἁγίου, ἀλλ' ἐδόκει ὄραμα βλέπειν. Ὁ δὲ μέγας Εὐθύμιος σκεπάσας αὐτὸν τῷ ἑαυτοῦ παλλίῳ ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀναρπασθεὶς ὁ Φίδος καὶ ὡς οἶμαι κατὰ τὸν Ἀμβακούμ μεταρσιος γεγωνὸς ὡς ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ἠύρεθη εἰς τὸν αἰγιαλὸν καὶ εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν μηδενὸς τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθανόμενος. Καὶ εἰσελθὼν
64, 5 εἰς τὸν ἑαυτοῦ οἶκον καὶ τὸ θεόδοτον ἐκεῖνο παλλίον ἀποθέμενος, ὅπερ ἦν περιβεβλημένος, καὶ τὰ ἴδια ἱμάτια ἐνδυσάμενος, τὸ μὲν παλλίον ἄφαντον γέγονεν, αὐτὸς δὲ εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν λέγει· νῦν οἶδα ἀληθῶς ὅτι ἀπέστειλεν Κύριος τὸν ἅγιον αὐτοῦ καὶ ἔξείλατό με ἀπὸ πικροῦ θανάτου. Καὶ ταῦτα διηγησάμενος
64, 10 τῇ ἑαυτοῦ μητρὶ φιλοχρίστῳ οὔσῃ καὶ ἀκούσας παρ' αὐτῆς ὅτι ὅσα συνέθετο τῷ ἁγίῳ, ἀνυπερθέτως ποιήσων, εἰσελθὼν πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον πάντα καθεξῆς διηγήσατο. Ὁ δὲ θαυμάσας ἀποκρίθη λέγων· ὄντως προφήτης Κυρίου ὁ μέγας Εὐθύμιος. Τοῦτο γὰρ πᾶσιν ἡμῖν προεῖπεν μέλλον ἐν Χριστῷ τελειοῦσθαι. Ἄπιθι τοίνυν ἐπὶ τὴν τοῦ κοινοβίου οἰκοδομὴν καὶ ἔχεις καμὲ
64, 15 συνεργοῦντά σοι ἐν πᾶσιν.

Λαβὼν οὖν ὁ Φίδος ἓνα μηχανικὸν καὶ πλῆθος τεχνιτῶν καὶ ὑπουργίαν πολλήν κατέβη εἰς τὴν λαύραν καὶ οἰκοδόμησεν τὸ κοινόβιον καὶ περιετείχισεν καὶ ὠχύρωσεν αὐτό. Καὶ τὴν μὲν παλαιὰν ἐκκλησίαν ἀριστητήριον πεποίηκεν καὶ ὑπεράνωθεν τὴν νέαν ὠκοδόμησεν ἐκκλησίαν, ἔκτισεν δὲ καὶ πύργον ἐνδον τοῦ κοινοβίου ὀχυρώτατον ἐν ταύτῳ καὶ ὠραιότατον, συνέφθασεν δὲ ἐν τῷ μέσῳ εἶναι τοῦ κοινοβίου τὸ κοιμητήριον.

se va face de la Domnul desăvârșita unire și sub arhieria ta va fi o turmă a unui singur păstor. Iar tu să mergi în lavra mea și să zidești o chinovie acolo unde mi-ai zidit mormântul, și să dărâmi toate chiliile din temelie, pentru că Dumnezeu nu vrea să fie în acel loc lavră, ci a binevoit ca lavra să devină chinovie.»

Când Fidus a auzit aceste cuvinte, s-a înțeles cu Sfântul să facă așa, dar nu știa că cele săvârșite de către Sfântul erau aievea, ci credea că are o vedenie. Marele Eftimie însă, acoperindu-l cu mantia sa, l-a slobozit în pace, iar Fidus a fost răpit în văzduh și, după cum socotesc, a zburat ca și Avacum și s-a aflat într-o clipită pe malul mării și apoi în Sfânta Cetate, fără să simtă nimic din cele omenești. Apoi a intrat la el în casă și a dezbrăcat mantia aceea dată de Dumnezeu cu care era înfășurat și s-a îmbrăcat cu hainele lui, iar mantia s-a făcut nevăzută. Arunci el, venindu-și în sine, a zis: „Acum știu cu adevărat că Domnul l-a trimis pe Sfântul Lui și m-a izbăvit de o moarte amarnică.” Povestindu-i aceste lucruri mamei sale, care era iubitoare de Hristos, a auzit de la ea aceste cuvinte: „Câte te-ai înțeles cu Sfântul, fă-le fără amânare!” Apoi, intrând la arhiepiscop, i-a istorisit toate la rând, iar acesta, plin de uimire, a răspuns: „Cu adevărat, marele Eftimie este un proroc al Domnului, pentru că aceasta ne-a spus-o nouă tuturor când urma să-și dea obștescul sfârșit întru Hristos! Du-te, așadar, să construiești chinovia, și mă ai și pe mine împreună-lucrător întru toate.”

Așadar, Fidus a luat cu el un inginer, mulțime de meșteri, numeroase ajutoare și a coborât în lavră, unde a zidit chinovia, a înconjurat-o cu un zid și fortificații. Din vechea biserică a făcut trapeză și deasupra ei a construit noua biserică. A mai construit înăuntrul chinoviei și un turn foarte întărit și foarte frumos, făcând așa încât cripta să se afle în mijlocul chinoviei.

64, 25 Τὴν δὲ τοῦ κοινοβίου τοποθεσίαν καλὴν οὖσαν τοῦ
 δοῦσθαι διὰ τὴν ἐνάρετον ὁμαλότητα καὶ μοναχοῖς πρὸς ἄσκησιν
 ἐπιτηδεῖαν διὰ τὴν τῶν αὐτῆς ἀέρων εὐκρασίαν τε καὶ μεσότητα
 65 διαγράφαι τῷ λόγῳ πειράσομαι. Λόφος τοίνυν ἐστὶ μικρότα-
 τος ἐξ ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως περιεχόμενος ὑπὸ δύο κοιλάδων
 σεμνοτάτων συνερχομένων κατὰ τὸ νότιον μέρος καὶ ἀλλήλαις
 ἐνουμένων. Ἐπὶ μέντοι τὸ βόρειον μέρος πεδιάς ἐστὶ λίαν τερπνο-
 65 τὰτη ἐπὶ τρισὶ περί που ἠπλωμένη σταδίοις. τῆς δὲ πεδιάδος πρὸς
 βορρᾶν χεῖμαρρός ἐστὶ καταφερόμενος ἐξ αὐτῆς που τῆς ἀνατο-
 λικῆς ῥίξης τοῦ σεβασμίου βουνοῦ τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ
 ἡμῶν Ἀναλήψεως. Κατ' αὐτὴν δὲ τὴν πεδιάδα ὃ τε πύργος ἐστή-
 65, 5 ρικται καὶ τὸ τοῦ κοινοβίου ἐκβάλλει θυρώριον. Καὶ ἔστιν ὁ τόπος
 ὅλος ἡμέρος καὶ πάνυ θαυμάσιος, μέσους, ὡς εἴρηται, λαχῶν ἀέ-
 ρας. Τῶν μὲν γὰρ ψυχρότερων τόπων ὑπάρχει θερμότερος, τῶν δὲ
 καυματηρῶν ψυχρότερος· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν λίαν ὑγρότερων
 τόπων ὑπάρχει ξηρότερος καὶ τῶν πάνυ ξηρότερων ὑγρότερος.

44

65, 10 Πληρωθείσης δὲ τῆς τοῦ κοινοβίου οἰκοδομῆς τε καὶ
 κοσμήσεως ἐν μόνοις τρισὶν ἔτεσιν τῇ πολυχειρία καὶ σπουδῇ
 ἐβούλοντο οἱ πατέρες κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν καθ' ἣν μετετέ-
 65, 15 θη τὸ τίμιον λείψανον τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἐν τῷ καινῷ
 κατετέθη κοιμητηρίῳ, τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ κοινόβιον ἐγκαινί-
 σαι· ἀλλ' ἔστενοχωροῦντο ὕδωρ μὴ ἔχοντες. Ὀλιγομβρίας γὰρ
 γενομένης κατ' αὐτὴν τὴν ἔρημον λάκκος ὕδωρ οὐκ ἐδέξατο
 καὶ τοῦ Μαΐου μηνὸς εἰσεληλυθότος τῆς αὐτῆς ἐρήμου μόλις
 τῷ χειμῶνι βρεχομένης, ὡς ἴσασι οἱ πολυχρόνιον πεῖραν αὐτῆς
 ἐσχηκότες, εἰκότως βροχὴ οὐ προσεδοκάτο. Δι' ὃ ἐν ἀπορίᾳ
 65, 20 πολλῇ γεγονότες οἱ περὶ τὸν ἡγούμενον Ἡλίαν καὶ τὸν διάκονον
 Φίδον ἐδήλωσαν τῷ τε ἄββᾳ Λογγίνῳ τῆς κάτω μονῆς καὶ τῷ
 ἄββᾳ Παύλῳ ἡγουμένῳ ὄντι τῆς Μαρτυρίου μονῆς ἀποστεῖλαι
 τὰ ἄλογα τῶν ἀμφοτέρων μοναστηρίων, ὅπως μετὰ τῶν ἀλόγων

Așezarea chinoviei este minunată la privire datorită ne-
 tezimii sale armonioase și fiind foarte potrivită vieții ascetice a
 monahilor din cauza climei temperate și blânde, și voi încerca
 să o descriu în câteva cuvinte. Este acolo un deal mic, încon-
 jurat pe la răsărit și pe la apus de două văi foarte frumoase
 care se unesc în partea de miazăzi. În partea de miazănoapte,
 se află o câmpie plină de desfătare, care se întinde pe aproape
 trei stadii. Iar la nord de câmpie, se află o vale care coboară
 din latura de răsărit a cinstului munte al Sfintei Înălțări a lui
 Hristos Dumnezeu nostru. Pe această câmpie se înalță turnul
 și în ea dă poarta chinoviei. Tot locul este liniștit și minunat,
 bucurându-se, precum s-a spus, de o climă potrivită, fiindcă
 față de locurile reci este mai cald, iar față de cele fierbinți este
 mai rece. De asemenea, față de cele foarte umede este mai
 uscat și mai umed decât cele foarte uscate.

44. Ploaie minunată

Zidirea și împodobirea chinoviei s-au isprăvit în doar trei
 ani, cu mulți muncitori și multă râvnă, iar părinții voiau ca
 biserica și chinovia să fie sfințite în aceeași zi în care fuseseră
 strămutate moaștele Sfântului nostru Părinte și așezate în noul
 cimitir. Erau însă foarte strâmtorați pentru că nu mai aveau
 apă. De vreme ce în acea pustie plouă puțin, în cisternă nu s-a
 adunat apă pentru că – așa cum au observat cei care au acolo
 experiență de mulți ani – în acest pustiu nu mai plouă din luna
 mai până când începe iarna, și de aceea, pe drept cuvânt, nu
 așteptau ploaie⁹⁶. Ajungând, așadar, în lipsă, cei din preajma
 egumenului Ilie și a diaconului Fidus au trimis vorbă lui Avva
 Longhin de la mănăstirea de jos și lui Avva Pavel, egumenul
 mănăstirii lui Martirie, ca să trimită asinii celor două mănăstiri

⁹⁶ Sezonul ploilor este cuprins între lunile noiembrie și martie.

τῆς ἡμετέρας μονῆς μετακομίσωσιν ὕδωρ ἀπὸ Φαρωῶν, καὶ ἡτοιμάζοντο τῇ νυκτὶ ἐξιέναι ἀπὸ τοῦ κροῦσματος.

65, 25 Ἐν ἡ νυκτὶ φαίνεται ὁ μέγας Εὐθύμιος τῷ μακαρίτῃ Ἡλίᾳ λέγων· τί ποιῶσιν τὰ ἄλογα σήμερον; Καὶ εἰπόντι αὐτῷ· διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἡμᾶς ὕδωρ εἰς Φαράν ὑπάγουσιν, ἐπετίμησεν λέγων· καὶ διὰ τί ἀμελήσαντες οὐκ ἐδεήθητε τοῦ Θεοῦ, ὀλιγόπιστοι; Μὴ οὐκ ἰσχύει ἡ χεὶρ Κυρίου δοῦναι ὑμῖν ὕδωρ; Ὁ ἐκ τῆς ἀκροτόμου πέτρας ἐξαγαγὼν ὕδωρ Θεὸς λαῶ ἀπειθοῦντι καὶ ἀντιλέγοντι 66 καὶ διψῶντι τῷ Σαμψῶν ἀπὸ σιαγόνος ὄνου ἀναβλύσας ὕδωρ οὐ δώσει καὶ ὑμῖν χρῆζουσιν; Ναὶ λέγω ὑμῖν δώσει, ἐὰν μετὰ πίστεως αἰτήσητε αὐτόν. Μὴ τοίνυν τὰ ἄλογα ἐπὶ τὸ ὕδωρ πέμψητε, ἀλλ' ἐπιρίψατε ἐπὶ τὸν Θεὸν τὴν μέριμναν ὑμῶν, καὶ σήμερον πρὸ ὥρας τρίτης γομοῦνται ὑμῶν οἱ δύο μεγάλοι λάκκοι.

66, 5 Ἀναστὰς οὖν καὶ διηγησάμενος τὸ ὄραμα τῷ τε μακαρίτῃ Φίδῳ καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς ἀπέστειλεν τὰ ἄλογα εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν. Ὅτε οὖν ὁ ἥλιος ἀνέτειλεν, ἀνέβη νέφος καὶ ἐξεχέθη ὄμβρος πολὺς κύκλῳ τοῦ μοναστηρίου καὶ μόνου, καὶ πρὸ ὥρας τρίτης ἐγομώθησαν οἱ δύο μεγάλοι λάκκοι καὶ εὐθὺς ἐπαύσατο ἡ βροχὴ.

66, 10 Ὁ τοίνυν ἀρχιεπίσκοπος Μαρτύριος γνοὺς τὸ γενόμενον θαῦμα μετὰ πολλῆς δαυιλείας παραγένονεν εἰς τὸν ἐγκαινισμὸν τοῦ μοναστηρίου. Καὶ γέγονεν ἡ ἀγρυπνία μετὰ λαμπρᾶς φωταγωγίας καὶ ποιῶντες τὴν σύναξιν κατέθεντο ὑπὸ τὸ θυσιαστήριον λείψανα ἁγίων καὶ καλλινίκων μαρτύρων, Ταράχου καὶ 66, 15 Πρόβου καὶ Ἀνδρονίκου, μηνὶ Μαίῳ ἐβδόμη ἔτους δεκάτου ἀπὸ τῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου κοιμήσεως. Χρόνου δέ τινος διελθόντος ὁ διάκονος Φίδος ἐπίσκοπος ἐχειροτονήθη πόλεως Δώρων προσαγορευομένης.

45

66, 20 Δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι ἐν τῷ παρόντι λόγῳ ἐπιμνησθῆναι τῆς τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Ἀποσχιστῶν τελείας ἐνώσεως πρὸς τὸ δεῖξαι ἐναργῶς τὰ παρὰ τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου ἐν τῇ θαλάσσῃ

pentru ca, împreună cu cei ai mănăstirii noastre, să aducă apă din Faran, și se pregăteau să iasă noaptea pe când bătea toaca.

Dar în acea noapte, marele Eftimie s-a arătat fericitului Ilie zicând: „Ce fac astăzi asinii?” Iar când el i-a răspuns: „Merg în Faran, pentru că nu mai avem apă”, Eftimie l-a certat spunându-i: „De ce v-ați lenevit și nu v-ați rugat lui Dumnezeu, puțin credincioșilor? Oare nu poate mâna Domnului să vă dea apă? Cel care a scos apă din piatră seacă pentru poporul cel neascultător și împotrivor, Cel care a izvorât apă din falca de măgar pentru Samson când era însetat, oare nu vă va da și vouă când aveți trebuință? Da, zic vouă, vă va da, de-I veți cere cu credință! Deci nu mai trimiteți asinii după apă, ci aruncați înaintea lui Dumnezeu grija voastră, iar astăzi, înainte de ceasul al treilea, se vor umple cele două cisterne ale voastre.”

Ies. 17, 6

Jud. 15, 19

Așadar, după ce s-a trezit și a povestit vedenia fericitului Fidus și tuturor celorlalți, a trimis asinii la locul lor. Iar când a răsărit soarele, s-a ridicat un nor și a plouat mult numai în jurul mănăstirii, încât, înainte de ceasul al treilea, s-au umplut cele două cisterne mari, și ploaia îndată s-a oprit.

Atunci arhiepiscopul Martirie, aflând de minune, a venit cu multe daruri ca să sfințească mănăstirea. Și făcându-se priveghere cu lumini strălucitoare și săvârșindu-se Liturghia, au așezat sub altar moaștele Sfinților bunilor biruitori Mucenici Tarah, Prov și Andronic, la 7 mai, în al zecelea an de la adormirea marelui Eftimie. Trecând apoi o vreme, diaconul Fidus a fost hirotonit episcop al cetății Dora.

Anul 482

45. Revenirea schismaticilor

Socotesc a fi un lucru drept să amintesc în acest *Cuvânt* de unirea deplină a schismaticilor din Ierusalim, ca să arăt limpede cum s-au împlinit cele spuse de marele Eftimie în largul

66, 25 ὀρθέντα εἰς τὸν αὐτὸν πληρωθέντα καιρὸν. Τοῦ γὰρ ἀρχιεπισκόπου Μαρτυρίου τῆ γενομένη ἐν τῇ θαλάσῃ ὀπτασία καὶ ὑποσχέσει τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου πιστεύσαντος καὶ πᾶσαν μέριμναν ἀποτιναξαμένου ὀλίγων ἡμερῶν διελθουσῶν ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς ἀββᾶς Μαρκιανὸς ἐν τοῖς περὶ τὴν ἁγίαν Βηθλεὲμ τόποις ἤδη κοινόβιον συστησάμενος πάντας τοὺς Ἀποσχιστὰς αὐτόθι συναθροίσας ἐκ θείας τινὸς ἐπιπνοίας κινηθεὶς λέγει πρὸς αὐτούς· ἕως πότε, πατέρες, φιλονικοῦμεν διελεῖν τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας μὴ ἐπιστάμενοι τὸ τέλειον θέλημα τοῦ Θεοῦ; Σκοπήσωμεν τοίνυν ἑαυτοὺς μήπως οἴομενοι τὴν βασιλικὴν κατέχειν ὁδὸν ἀνοδία ὁδεύομεν. Τὸ γὰρ οἶεσθαι κωλύει τὸ εἶναι. Ἐαυτοὺς τοίνυν δοκιμάσωμεν εἰ ἐσμέν ἐν τῇ πίστει, καὶ τῷ ἀποστολικῷ ἀκολουθοῦντες ὑποδείγματι βάλωμεν κλήρους ἐκ προσώπων τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν μοναχῶν καὶ εἰ μὲν ὁ κληρὸς ἐπὶ τοὺς μοναχοὺς ἔλθῃ, μείνωμεν ὅπερ ἐσμέν· εἰ δὲ ἐπὶ τοὺς ἐπισκόπους, τῇ ἐκκλησίᾳ κοινωνήσωμεν.

67, 5 Καὶ τούτων οὕτως λεχθέντων ὁμονοήσαντες ἔβαλον τοὺς κλήρους καὶ ἔπεσεν ὁ κληρὸς ἐπὶ τοὺς ἐπισκόπους. Καὶ πληροφορηθέντες ἅπαντες ἐκ συμφώνου εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν εἰσηλθόντες ἐκδεδωκότες ἑαυτοὺς τῇ πρὸς τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν ἐνώσει. Ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος τούτους δεξάμενος ἐκέλευσεν τὰ φῶτα γενέσθαι τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως καὶ ἐπετέλεσεν πάνδημον ἑορτὴν μετὰ παντὸς τοῦ πλήθους τῶν τε μοναχῶν καὶ τῶν πολιτῶν καὶ γέγονεν εὐφροσύνη μεγάλη ἐν ταῖς πλατείαις Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τῇ τῆς ἐνώσεως χαρᾷ. Καὶ

⁹⁷ Precizarea „după câteva zile” se raportează la vedenia lui Fidus, deci la anul 478, nu la anul sfințirii chinoviei lui Eftimie (482) amintit anterior. Așadar, în Palestina s-a realizat, cu patru ani înaintea *Henoticonului* lui Zenon, o unire între calcedonieni și necalcedonieni pe temeiul primelor trei Sinoade Ecumenice, fără nici o referire la Calcedon. Palestina a oferit astfel, pentru *Henoticonul* lui Zenon, un model din care se vede caracterul irenic și non-exclusivist al monahismului acelor ani, spre deosebire de tendințele tot mai exclusiviste și fanatice din veacul VI. (cf. Patrick T.R. GRAY, *The Sabaitic Monasticism and the Christological Controversies* (478-533) în vol. *The Sabaitic Heritage...*, pp. 237-243)

mării când le-a venit vremea, pentru că arhiepiscopul Martirie a crezut în vedenia și făgăduința marelui Eftimie făcute în largul mării și a lăsat deoparte toată grija. După ce au trecut câteva zile⁹⁷, Avva Marcian, amintit mai sus, care a ctitorit în prcaajma Betleemului o chinovie, i-a adunat pe toți schismaticii acolo, ca mișcat de-o însuflare dumnezeiască, și le-a spus: „Până când, Părinților, ne vom certa și vom rupe trupul Bisericii necunoscând voia desăvârșită a lui Dumnezeu? Să ne cercetăm pe noi înșine ca nu cumva, părăndu-ni-se că mergem pe calea împărătească, să umblăm de fapt prin fundături! Pentru că faptul de a ni se părea că am fi ceva împiedică faptul de a fi cu adevărat. Așadar, să ne încercăm pe noi înșine dacă ne aflăm întru credință și, urmând pildei apostolice, să aruncăm sorți care să-i reprezinte pe episcopi și pe monahi⁹⁸. Dacă sorțul va cădea pe monahi, să rămânem cum suntem, iar dacă va cădea pe episcopi, să venim în comuniune cu Biserica.”

F. A. I, 26

Zicând acestea, au aruncat sorți toți într-un gând, și sorțul a căzut pe episcopi. După ce au fost înștiințați cu toții, au intrat în Sfânta Cetate lăsându-se în seama unirii cu Sfânta Biserică. Arhiepiscopul i-a primit și a poruncit să se aprindă luminile bisericii Sfintei Învieri și a săvârșit un praznic cu tot poporul, cu toată mulțimea monahilor și a cetățenilor, mare veselie fiind în piețele Ierusalimului pentru bucuria unirii⁹⁹. Toată mulțimea schismaticilor s-a împărțășit, în afară de

⁹⁸ Episcopii și monahii erau cele două tabere între care sorții urmau să arate cine are dreptate, episcopii reprezentând Calcedonul, iar monahii tabăra schismatică.

⁹⁹ E. SCHWARTZ numește, în ediția critică a operei lui Chiril, această unire „înainte-mergătoare a *Henoticonului*” (p. 370). Redă și cuvântarea arhiepiscopului Martirie (pp. 367-368), păstrată în *Istoria bisericească* a lui Zaharia Retorul, istoric monofizit, din care reiese că unirea s-ar fi făcut exclusiv pe temeiul primelor trei Sinoade Ecumenice, cum va stabili de altfel și *Henoticonul* lui Zenon.

67, 15 ἐκοινώνησεν ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν Ἀποσχιστῶν πλὴν Γεροντίου τοῦ Ἀρχιμανδρίτου τοῦ ἐπὶ τεσσαρακονταπέντε ἔτη τὰ τῆς μακαρίας Μελάνης μοναστήρια κυβερνήσαντος καὶ Ῥωμανοῦ τοῦ ἐπὶ Θεκῶαν μοναστήριον συστησαμένου, οἵτινες τῇ ἀλόγῳ φιλονικίᾳ ἐμμεΐναντες καὶ διὰ τοῦτο τῶν ἰδίων ἐκβληθέντες μοναστηρίων ὧδε κάκεισε περιφερόμενοι ἐτελεύτησαν ἀκοινώνητοι. Καὶ ταῦτα
67, 20 μὲν οὕτως γέγονεν ἐπὶ τῆς βασιλείας Ζήνωνος.

46

Ἐν δὲ τοῖς Ἀναστασίου τοῦ βασιλέως χρόνοις αἱ σκηναὶ τῶν Σαρακηνῶν αἱ συστάσαι ὑπὸ τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου ὑπὸ βαρβάρων ἐρημώθησαν, οἱ δὲ πρῶτοι τῶν ἐν αὐταῖς Σαρακηνῶν ἄλλας σκηνὰς ἔκτισαν πλησίον τῆς τοῦ ἄββᾶ Μαρτυρίου μονῆς ἐκκλησίαν κάκεισε συστησάμενοι. Ἄλλ' οἱ
67, 25 βάρβαροι πάλιν ἐπελθόντες αὐτοῖς κάκεισε τοὺς μὲν ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ αἰχμαλώτισαν· οἱ δὲ λοιποὶ εἰς διαφόρους ἐσκορπίσθησαν κώμας. Γέγονε γὰρ τότε σύγχυσις μεγάλη καὶ φοβερὰ κατὰ
68 τὴν χώραν ταύτην ὑπὸ τῆς ἐπ' ἀδείας τῶν βαρβάρων ἐπιδρομῆς.

47

Ὁ μὲν οὖν μακαρίτης Ἡλίας ὁ καλὸς τῆς Εὐθυμίου ἀγέλης ποιμὴν ἐπὶ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ χρόνους τὴν μονὴν κυβερνήσας
68, 5 καὶ πλείστα κατορθώματα ἐν αὐτῇ διαπραξάμενος ἐτελεύτησεν. Συμεινίου δὲ τινος Ἀπαμέως ἐπὶ τρεῖς χρόνους τῆς αὐτῆς μονῆς κρατήσαντος καὶ ἐν Χριστῷ τελειωθέντος Στέφανός τις Ἄραβι τῷ γένει τὴν ἡγουμενίαν διεδέξατο γνήσιον ἀδελφὸν ἔχων Προκόπιον μὲν ὀνομαζόμενον, τῆς δὲ Καισαρέων ἐκκλησίας πρεσβύτερον,
68, 10 οὗτινος τελευτήσαντος πᾶσαν ὁ Στέφανος τὴν γονικὴν περιουσίαν τῷ μοναστηρίῳ προσεκύρωσεν. Ἐν τοῖς αὐτοῦ χρόνοις Ἀντισχεὺς τις Καισάριος καλούμενος καὶ ἐν ἀρχαῖς πολιτικαῖς πολλάκις εὐδοκίμησας ἐλθὼν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ χρονοτριβήσας πάθει

Gherontie arhimandritul, care vreme de 45 de ani a condus mănăstirile fericitei Melania și a lui Roman, care zidise o mănăstire la Tecoa. Aceștia au stărut în nebuna lor răzmeriță, și de aceea au fost izgoniți din mănăstirile lor și, pribegind încolo și încoace, au murit excomunicați. Acestea s-au petrecut în timpul domniei lui Zenon.

46. Invazia beduinilor

În anii împăratului Anastasie¹⁰⁰, sălaşurile saracinilor, pe care le încropise cel întru sfinți Părintele nostru Eftimie, au fost pustiite de barbari, iar primii saracini care au locuit în ele și-au încropit altele, aproape de mănăstirea lui Avva Martirie, zidindu-și acolo și o biserică. Dar iarăși au năvălit barbarii, pe unii omorându-i, pe alții luându-i în robie, iar ceilalți îm-prăștiindu-se prin diferite sate. Atunci s-a petrecut o mare și înfricoșătoare învălmășeală în tot acest ținut datorită năvălirii barbarilor cărora nimeni nu le stătea împotriva.

47. Urmașii lui Eftimie

Fericitul Ilie, bunul păstor al turmei lui Eftimie, a murit după ce a condus mănăstirea timp de 38 de ani și a săvârșit multe fapte bune în ea. Un anume Simeon din Apameea a condus trei ani această mănăstire, iar lui, după ce a murit, i-a urmat la egumenie Ștefan, arab de neam, care avea un frate pe nume Procopie, preot în Cezareea, la a cărui moarte Ștefan a adus toată averea părintească în mănăstire. În anii în care el conducea mănăstirea, a venit în Sfânta Cetate și a rămas des-tulă vreme acolo un anume Chesarie, antiohian, care avusese

¹⁰⁰ Împărat (491-518) care, deși era evlavios, a fost toată viața un dușman al Calcedonului.

σωματικῶ περιέπεσεν δεινοτάτῳ καὶ ἠνέχθη εἰς τὴν μονὴν καὶ
 68, 15 ἐκ τοῦ ἐλαίου τῆς τοῦ σημειοφόρου Εὐθυμίου θήκης ἀλειψά-
 μενος πάσης σωματικῆς ἀθρόως ἀπηλλάγη νόσου. Ταύτης οὖν
 τυχὼν τῆς εὐεργεσίας πολλὴν μὲν προσήνεγκεν εὐλογίαν, ἐτέ-
 ραν δὲ ὑπέσχετο διδόναι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν. Ὅδεῦον δὲ ἐπὶ
 τὴν Ἀντιόχειαν παρέβαλεν ἐν Τριπόλει Στεφάνῳ τῷ ἐπισκόπῳ.
 Ὡς τιμὴ διηγείτο περὶ τε τῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου χάριτος καὶ
 68, 20 τῆς εἰς αὐτὸν προελθούσης εὐεργεσίας. Λεόντιος δὲ τις νεώ-
 τερος τοῦ ἐπισκόπου ἀνεπιώς ἀκούσας καὶ ἀναπτρωθεὶς τὴν
 διάνοιαν ἦλθεν εἰς τὴν μονὴν καὶ ἀπετάξατο. Καὶ ἐν τῇ μονα-
 χικῇ προκόψαντα αὐτὸν πολιτεία μεταπεμφάμενος ὁ ἐπίσκοπος
 68, 25 Στέφανος ἠγούμενον πεποίηκεν τοῦ σεβασμίου οἴκου τοῦ ἁγίου
 μάρτυρος Λεοντίου καὶ διάδοχον τῆς ἐπισκοπῆς οὐ μετὰ πολὺ
 καταλιπὼν αὐτὸν ἐτελεύτησεν.

48

Νεῖλος δὲ τις τοῦ μοναστηρίου πρεσβύτερος ἐπέμπετο εἰς
 Ἀντιόχειαν διὰ τὴν ὑποσχεθεῖσαν παρὰ Καισαρίου εὐλογίαν.
 Ὅστις ἐν Τριπόλει κατὰ πάροδον γεγωνὼς καὶ παρὰ Λεοντίῳ τῷ
 68, 30 ἐπισκόπῳ δεξιωθεὶς ἐπίσκοπος χειροτονεῖται Ὁρθωσιάδος.

Ὁ δὲ πατὴρ ἡμῶν Στέφανος τὴν Εὐθυμίου μονὴν ἀνέξιστος
 καὶ πλουτίσας εἰς δύναμιν καὶ ἑξακόσια νομίσματα ἐν χαράγματι
 69 ἐκ περιουσίας γονικῆς ταύτη καταλιπὼν ἐτελειώθη μηνὶ Ἰαννου-
 αρίῳ εἰκάδι δευτέρῳ τὸν εἰκοστὸν πρῶτον ἐν τῇ ἡγουμένια πλη-
 ρώσας χρόνον. Θωμᾶς δὲ τις Ἀπαμεὺς τὴν Εὐθυμίου ἀγέλην πα-
 ραλαβὼν εὐθηνούσαν ἠλάττωσεν. Ἐν τοῖς αὐτοῦ χρόνοις ἦλθεν
 69, 5 πάλιν εἰς τὴν μονὴν ὁ ἐνδοξότατος Καισάριος καὶ ὑπ' αὐτοῦ εἰς
 ἐστίασιν προτραπείας καὶ ἐν τῷ ἀρίστῳ παρ' αὐτοῦ ἀκούσας ὅτι·

Ἔχομεν ἐν τῷ διακονικῷ μερίδας τινὰς τοῦ τιμίου ξύλου
 τοῦ πανσέπτου σταυροῦ, ὅσπερ τῷ μοναστηρίῳ Κοσμάς τε καὶ
 Χρῦσιππος οἱ σταυροφύλακες κατὰ καιροῦς ἐδώρησαντο, ἐξ ὧν

de multe ori dregătorii politice. Acesta a căzut într-o grozavă
 suferință trupească și a fost adus la mănăstire. După ce a fost
 uns cu untdelemn de la mormântul făcătorului de minuni
 Eftimie, s-a izbăvit pe dată de toată boala trupească. Așadar,
 pentru că i s-a făcut această binefacere, a adus multe daruri
 și a făgăduit să mai dea în fiecare an. În drum spre Antiohia,
 l-a vizitat pe episcopul Ștefan la Tripoli și i-a povestit de ha-
 rul marelui Eftimie și de binefacerea care a primit-o de la
 el. Un verișor mai tânăr de-al episcopului, Leontie, auzind
 istorisirile, s-a întraripat cu cugetul și a venit la mănăstire,
 lepădându-se de lume. După ce a înaintat pe calea viețui-
 rii călugărești, episcopul Ștefan a trimis după el și l-a făcut
 egumen al cinstului locaș al Sfântului Mucenic Leontie și,
 lăsându-l urmaș la episcopie, nu după mult timp s-a săvârșit.

48. Tălărie în mănăstire

Nil, un preot al mănăstirii, a fost trimis la Antiohia
 după binecuvântarea promisă de Chesarie. Acesta, trecând
 prin Tripoli și primit de episcopul Leontie, a fost hirotonit
 episcop al cetății Orthosia.

Părintele nostru Ștefan a sporit mănăstirea lui Eftimie
 și a îmbogățit-o din toate puterile și, lăsându-i 600 de mo-
 nede de aur din averea sa părintească, a murit în 22 ianuarie,
 după ce a împlinit 21 de ani de egumenie. Turma lui Eftimie
 a luat-o atunci Toma din Apameea, care a împutinat-o. În
 anii în care el conducea mănăstirea, a venit iarăși preaslăvitul
 Chesarie, care, fiind poftit la masă de Toma, a auzit de la el în
 vremea mesei spunând:

„Avem în diaconicon bucăți din cinstitul lemn al Prea-
 sfintei Cruci, pe care Cosma și Hrisip stavrofilacșii le-au dă-
 ruit mănăstirii de-a lungul timpului, iar din aceste bucăți,

69, 10 μερίδων ὁ ἡγούμενος Στέφανος ἐνέβαλεν εἰς τὸν παρ' αὐτοῦ γεγονότα τῷ μοναστηρίῳ σταυρὸν ὀλόχρυσόν τε καὶ διάλιθον.

Εἶπεν ὁ Καισάριος· διὰ τὸν Κύριον, ἀξιωθῶμεν προσκυνῆσαι καὶ ἵνα δώσης ἡμῖν μίαν μερίδα. Ὁ δὲ ἡγούμενος τοῦτο ποιῆσαι συνθέμενος λαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς μεσημβρίας ἐν τῷ διακονικῷ ἤνοιξεν τὰ ἀρμάρια τῶν κειμηλίων καὶ προσκυνήσαντες οἱ περὶ Καισάριον ἔλαβον τὴν μερίδα. Καὶ

69, 15 εἰσελθόντες εἰς τὸ ἐνδότερον τοῦ διακονικοῦ κελλίον προετρέψαν εἰς ἀγάπην. Θεόδοτος δὲ τις Γαλάτης τὴν τοῦ ἀριστηρίου διακονίαν ἐκπληρῶν τούτοις ὑπηρετεῖ. Ὅστις εἰς ερχόμενος διὰ τοῦ διακονικοῦ καὶ ἐξερχόμενος τῶν ἀρμαρίων ἠνεωγμένων τὰ ῥηθέντα ἐξακόσια νομίσματα ἐν τρισὶν ὄντα κοδρίοις ἀπὸ

69, 20 ἑνὸς τῶν ἀρμαρίων κλέψας ἔμεινεν ὑπηρετῶν. Ὁ μέντοι ἡγούμενος ἀπολύσαι θέλων τοὺς περὶ Καισάριον κλείσας μετὰ θορύβου τὰ ἀρμάρια καὶ μὴ νοήσας τὸ γεγονὸς ἀπέλυσεν ἐκείνους μετὰ εὐχῆς. Ὁ δὲ Θεόδοτος ἔωθεν ἀναστάς προσεποιήσατο τὸν ὀργιζόμενον καὶ κατεβόα τοῦ ἡγουμένου λέγων· οὐκ ἔνι σωθῆναι εἰς τὸν τόπον τοῦτον, ὅτι πολὺς αὐτοῦ ἐστὶν ὁ περισπασμός· καὶ ἄλλα τινὰ φλυαρήσας ἐξῆλθεν τοῦ μοναστηρίου τὸ χρυσίον ἔχων.

Ἄνερχόμενος δὲ ἐπὶ τὴν ἁγίαν πόλιν ἀντικρυς τῆς μονῆς τοῦ ἀββᾶ Μαρτυρίου καθίσας καὶ ἀπὸ ἑνὸς τῶν κοδρίων πεντήκοντα νομίσματα λαβὼν ἔθηκεν τὰ τρία ὑποκάτω λίθου μεγάλου καὶ σημειωσάμενος τὸν τόπον εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα. Καὶ μισθωσάμενος ἄλογα ἐπὶ Ἰόππην καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα κατέβη λαβεῖν τὸ χρυσίον. Καὶ ἐγγίσας τῷ λίθῳ ὑπὸ ὄφους φοβερωτάτου ὑποκάτωθεν τοῦ λίθου ἐξελθόντος καταδιωχθεὶς ἐνεποδίσθη τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Καὶ τῇ ἐξῆς πάλιν κατελθὼν καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ θηρίου ἐπὶ πολὺ διάστημα καταδιωχθεὶς οὐ παρεχωρήθη. Τῇ τρίτῃ τοίνυν ἡμέρᾳ πάλιν περὶ τὸν τόπον γεγονότα αὐτὸν ἐναερίως τις δύναμις ἐπελθοῦσα ἀσώματος ὡσπερ βάλκλω τινὶ πλήξασα ἔρριπεν κατὰ

70 τὴν ὁδὸν ἡμιθανῆ. Λαζαριῶται δὲ τινες κατὰ τὸν τόπον γενόμενοι τοῦτον ἐρριμμένον εὐρόντες εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν εἰσήγαγον καὶ ἐν

70, 5

egumenul Ștefan a pus una în crucea de aur și pietre prețioase pe care el o făcuse pentru mănăstire.“

Atunci Chesarie a zis: „Pentru Domnul, să ne învrednicim și noi să ne închinăm și să ne dăruiești o bucată!“ Egumenul, consimțind să facă aceasta, i-a dus în diaconicon în acel miez de zi, a deschis cuferele cu odoare și, după ce s-au închinat, cei dimpreună cu Chesarie au luat bucată. Apoi au intrat în camera din spate a diaconiconului și s-au întors la masă. Un anume Teodot din Galatia împlinea slujirea de trapezar și le servea la masă. Acesta intra și ieșea prin diaconicon, unde erau cuferele deschise, și a furat cele 600 de monede amintite, aflate în trei pungii într-unul din cufer, și apoi a continuat să slujească la masă. Egumenul, vrând să-i slobozească pe cei ai lui Chesarie, a închis cu zgomot cuferele, fără să bănuiască ce s-a petrecut, și i-a lăsat să plece binecuvântându-i. Când Teodot s-a trezit dimineața, a făcut pe mâniașul și striga la egumen: „Nu-i cu puțință să te mântuiești în locul ăsta din pricina multei împrăstieri!“ Și multe altele trâncănind, a ieșit din mănăstire având cu el aurul.

Pe când se suia în Sfânta Cetate și se afla în dreptul mănăstirii lui Avva Martirie, s-a așezat și a scos 50 de monede dintr-o pungă, iar celelalte trei pungii le-a așezat sub o piatră mare, însemnând locul, apoi a intrat în Ierusalim. Acolo a tocmit asini pentru Iope și, dând arvuna, a coborât să ia aurul. Când s-a apropiat de piatră, a fost împiedicat și alungat în acea zi de un șarpe mare care a ieșit de sub piatră. Venind și în ziua următoare, a fost iarăși alungat de aceeași fiară departe și nu a izbutit nimic. A treia zi, iarăși a venit în preajma locului acela, și o putere nevăzută din văzduh l-a lovit ca un ciomag și l-a aruncat pe jos, pe jumătate mort. Niște lazarineni care treceau prin locul acela l-au găsit căzut și l-au dus în Sfânta Cetate, într-o bolniță. Acolo, după ce a petrecut un timp în

τῷ νοσοκομείῳ ἀπήγαγον. Ἐν ᾧ χρονοτριβήσας τῶν πόνων ἐπι-
τεινομένων βλέπει τινὰ κατ' ὄναρ ἱεροπρεπῆ ὀργίλως πρὸς αὐτὸν
λέγοντα· ἀδύνατόν σε ἔστιν τῆς κλίνης ταύτης ἀναστῆναι, εἰ μὴ τὸ
70, 10 κλαπὲν χρυσίον τῆ Εὐθυμίου μονῆ ἀποδώσης.

Τότε μεταστειλάμενος τὸν τοῦ μοναστηρίου ξενοδόχον
ὡμολόγησεν περὶ τοῦ χρυσίου. Καὶ μαθόντες οἱ περὶ τὸν ἡγούμε-
νον Θωμᾶν καὶ Λεόντιον τὸν δευτεράριον ἀνέβησαν εἰς τὴν ἀγί-
αν πόλιν καὶ ἀκούσαντες παρ' αὐτοῦ ὅτι οὐδεὶς δύναται ἐγγίσει
70, 15 τῷ τόπῳ ἔνθα ἔστιν τὸ χρυσίον, διὰ τὸ κατοικοῦν θηρίον, λέγει ὁ
ἄββας Λεόντιος· ἔλθε καὶ δεῖξον ἡμῖν τὸν λίθον μακρόθεν· ἡμεῖς
γὰρ τὸν ὄφιν ἐκεῖνον οὐ φοβούμεθα.

Καὶ λαβόντες αὐτὸν ζῶν ἐπικαθήμενον εἰς τὸν τόπον
ἤγαγον καὶ τὸ μὲν χρυσίον ὑπὸ τὸν λίθον εὗρον πεφυλαγμένον
μηδαμῶς τοῦ θηρίου φανέντος, τὸν δὲ Θεόδοτον ἀβλαβῆ ἀπέλυ-
σαν τῶν παρ' αὐτοῦ σκορπισθέντων περιφρονήσαντες.

Ὅκτῳ τοίνυν χρόνους τὴν Εὐθυμίου τοῦ μεγάλου κυβερ-
νήσας μονὴν ὁ Θωμᾶς ἐτελεύτησεν μηνὶ Μαρτίῳ εἰκάδι πέμπτῃ
τῆς πέμπτῃς Ἰνδικτιόνος ἔτους ἑβδομηκοστοῦ τῆς τοῦ μεγάλου
Εὐθυμίου κοιμήσεως· Λεόντιος δὲ τὴν ἡγουμένην παρέλαβεν ὁ
70, 25 ἐμὲ τὸν ἁμαρτωλὸν εἰς τὴν ἐμοὶ σεβασμίαν μονὴν εἰσδεξάμενος.

49

Ἅσα μὲν οὖν περὶ τοῦ θεοφόρου Εὐθυμίου ἤκουσα
καὶ ἔγνων καὶ οἱ πατέρες μου διηγήσαντό μοι, οὐκ ἀπέκρυ-
ψα ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῶν εἰς γενεὰν ἑτέραν, ἀλλὰ ἀπήγγειλα
καὶ ἀνεγραψάμην πρὸς τὰ ταῦτα ταῖς μετέπειτα γενεαῖς πα-
ραπεμφθῆναι· ἀναγκαῖον δὲ ἡγοῦμαι καὶ τὰ ἐπὶ ἐμοῦ γεγο-
71, 5 νότα θαύματα ἀπὸ τῆς τούτου θήκης καὶ μνήμης γραφῆ πα-
ραδοῦναι ἔτι τῶν εὐεργετηθέντων περιόντων καὶ τῶν ταῦτα
θεασαμένων. Τὰ γὰρ νῦν ἐπ' ὄψεσιν πάντων ἐκ τῆς αὐτοῦ θή-
κης προερχόμενα θαύματα οὐ μόνον ἀξιοθαύμαστα τυγχάνει.

dureri, a văzut în vis pe un bărbat cu înfățișare sfântă, care
i-a spus cu mânie: „Îți este cu neputință să te ridici din patul
acesta dacă nu vei înapoia mănăstirii lui Eftimie aurul furat.”

Atunci, acesta a trimis după arhondarul mănăstirii
și i-a mărturisit despre aur. Când cei din jurul egumenului
Toma și al ajutorului său, Leontie, au aflat acestea, s-au suit
în Sfânta Cetate și, pentru că au auzit de la el că nimeni nu
se poate apropia de locul acela din pricina fiarei care locuiește
acolo, Avva Leontie a zis: „Vino și arată-ne din depărtare pia-
tra, pentru că noi nu ne temem de șarpe!”

Și luându-l, l-au pus pe un dobitoc și l-au dus în locul
cu pricina, iar aurul l-au aflat păzit sub piatră, nici o fiară
arătându-se. Pe Teodot l-au slobozit apoi nevătămat, fără să se
mai gândească la aurul risipit de el.

După ce Toma a condus mănăstirea lui Eftimie opt ani,
a murit în 25 ale lunii martie, din al V-lea indiction, în al
șaptezecilea an de la adormirea marelui Eftimie. Egumenia a
preluat-o Leontie, cel care m-a primit pe mine, păcătosul, în
cinstita mănăstire.

Anul 542

49. Intrarea lui Chiril în mănăstire

Câte am auzit și am aflat despre purtătorul de Dumne-
zeu Eftimie, precum și câte mi-au mai povestit părinții mei nu
le-am ascuns de la fiii lor din altă generație, ci le-am vestit și
le-am scris ca să fie predate generațiilor următoare. Mi se pare
însă de trebuință să predau scrisului și minunile petrecute în
timpul meu la mormântul lui și prin pomenirea lui, acum cât
încă mai trăiesc cei care au avut parte de aceste binefaceri și cei
care le-au văzut. Fiindcă minunile care se fac la mormântul
lui în văzul tuturor nu sunt numai vrednice de uimire, ci și

ἀλλὰ καὶ ἀξιωμακτονίαν· πείθει γὰρ τοὺς ἐντυγχάνοντας καὶ τοῖς ἤδη περὶ αὐτοῦ ῥηθεῖσιν μὴ ἀπιστεῖν.

71. 10 Ποίῳ δὲ τρόπῳ καὶ χρόνῳ τὴν μονὴν οἰκῆσαι ἠξιώθη, ἄνωθεν καὶ ἐξ ἄρχῆς ἐρῶ.

Ἔτους τοίνυν ἑξαιδεκάτου τῆς παρουσίας θεοφυλάκτου βασιλείας ἐν κλήρῳ ἐκκλησιαστικῷ καταλεγόμενος ἀπεταξάμην ἐν τῷ τῆς ὑμετέρας ἀγιοσύνης εὐαγεῖ μοναστηρίῳ, ὡς καὶ αὐτὸς οἶσθα, ὃ πατέρων ἄριστε καὶ φιλοτεκνότητε Γεώργιε, καὶ τοῦ τῶν μοναχῶν σχήματος διὰ τῆς ὑμετέρας χειρὸς ἀξιοθεῖς μετὰ εὐχῆς καὶ παραθέσεως ὑμῶν ἀπελύθη ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα κατὰ τὸν Νοέμβριον μῆνα, ἀφορμῆν μὲν ποιησάμενος τὸν γεγονότα ἐν Ἱεροσολύμοις τῆς νέας ἐκκλησίας ἐγκαινισμὸν τῆς πανενδόξου καὶ θεοτόκου Μαρίας, τὸ δὲ ἀληθὲς εἰπεῖν, ἐπιποθήσας τὴν ἐρημον οἰκῆσαι. Μέλλων δὲ ἐξιέναι ἐκ τῆς Σκυθοπολιτῶν μητροπόλεως ἐντολὰς ἔλαβον παρὰ τῆς ἐμῆς φιλοχρίστου μητρὸς μηδὲν τὸ σύνολον τῶν εἰς ψυχὴν συντεινόντων διαπράξασθαι χωρὶς γνώμης καὶ ἐπιτροπῆς τοῦ θεσπεσίου ἡσυχαστοῦ Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου οἰκοῦντος ἐν τῇ λαύρᾳ τοῦ μακαρίου Σάββα καὶ πάσαις λάμποντος ταῖς κατὰ Θεὸν ἀρεταῖς, μήποτε, λέγουσά μοι, τῇ τῶν Ὀριγενιαστῶν πλάνῃ συναπαχθεῖς ἐκπέσης ἐκ προομιῶν τοῦ ἰδιοστηριγμοῦ. Ἐγὼ τοίνυν ἐν τῇ ἀγίᾳ πόλει γεγωνῶς καὶ τοὺς ἀγίους καὶ σεβασμίους προσκυνήσας τόπους σὺν τῷ ζωοποιῷ ξύλῳ τοῦ παναγίου σταυροῦ καὶ πρὸς τὸν μνημονευθέντα θεσπέσιον ἄνδρα γενόμενος καὶ ἀκούσας παρ' αὐτοῦ ὅτι εἰ βούλη σωθῆναι, τὴν τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου οἰκησον μονήν.

71. 20
71. 25
72
72. 5 Κατῆλθον διὰ τῆς ἐρήμου εἰς τὸν Ἰορδάνην καὶ παρὰ τοῖς ἐκεῖσε πατράσι χρονοτριβήσας περὶ τὸν Ἰούλιον μῆνα ἐνεχθεῖς εἰς τὴν τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου μονὴν ἐδέχθη ὑπὸ Λεοντίου τοῦ πατρὸς τῆς μονῆς.

¹⁰¹ Socoteala anilor domniei împăraților era făcută de la 1 ianuarie de după suirea pe tron. Așadar, „al șaisprezecelea an al domniei“ lui Iustinian este anul 543.

de a fi amintite, pentru că îi conving pe cititori să nu fie neîncrezători în cele care deja s-au spus despre Eftimie.

Voi povesti acum, de la început, de când și în ce fel m-am învrednicit să locuiesc în mănăstirea aceasta.

Așadar, în al șaisprezecelea an al acestei domnii de Dumnezeu păzite¹⁰¹, după ce fusesem introdus în clerul bisericesc¹⁰², m-am lepădat de lume pentru a intra în strălucitoarea mănăstire a Sfinției Voastre, după cum știți, o, preacinstite între părinți și preaiubitore de fii, Părinte Gheorghe! După ce m-am învrednicit a primi schima monahală din mâna voastră, cu binecuvântarea și îngăduința voastră am plecat la Ierusalim în luna noiembrie, luând ca motiv sfințirea în Ierusalim a noii biserici a întru-tot-slăvitei și de Dumnezeu Născătoarei Maria, dar, ca să spun adevărul, am plecat dorind să viețuiesc în pustie. Înainte de a pleca din cetatea schitopoliților, am primit porunci de la mama mea cea iubitoare de Hristos ca să nu fac nimic din cele privitoare la suflet fără știința și îngăduința de Dumnezeu insuflatului episcop Ioan Isihastul, care locuia în Lavra fericitului Sava și strălucea cu toate virtuțile cele după Dumnezeu: „Nu cumva – îmi spunea ea – să fii târât în rătăcirea origeniștilor¹⁰³ și să te lipsești de sprijinul lui.“ Prin urmare, m-am dus în Sfânta Cetate și, după ce m-am închinat la sfintele și cinstitele locuri, precum și lemnului de viață făcător al Preasfintei Cruci, m-am dus la amintitul bărbat de Dumnezeu insuflat și am auzit de la el că: „Dacă vrei să te mântuiești, atunci să locuiești în mănăstirea marelui Eftimie.“

Am coborât prin pustie la Iordan și am rămas la părinții de acolo, zăbovind până în luna iulie, când am intrat în mănăstirea marelui Eftimie, fiind primit de Leontie, Părintele mănăstirii.

¹⁰¹ Chiril fusese hirotosit citeț de copil, așa cum spune în VS c. 75, și de aceea intrarea sa în cler trebuie distinsă de tundera în monahism.

¹⁰² Tulburările origeniste atinseseră în acea perioadă apogeul. Relatarea unor evenimente dramatice din această confruntare o va face Chiril în VS c. 85-90.

50

72, 10 Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις ἠνέχθη τις μοναχὸς ἀπὸ τῆς
 μονῆς τοῦ ἀββᾶ Μαρτυρίου ὑπὸ πνεύματος ἀκαθάρτου δεινῶς
 ἐνοχλούμενος, ἀπὸ μὲν τῆς πρώτης Κιλικίας κώμης Τομεσοῦ
 ὀρμώμενος, Παῦλος δὲ προσαγορευόμενος, καὶ ἐτέθη ἐν τῷ κοι-
 μητηρίῳ παρὰ τῇ θῆκῃ τοῦ ἀγίου πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου. Οὕτι-
 νος μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὀφθέντος ἐν μεσονυκτίῳ καὶ τὸ ἀκάθαρ-
 τον πνεῦμα ἀπελάσαντος ἀνελθὼν ὁ Παῦλος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ
 72, 15 ὥρᾳ τῆς νυκτερινῆς ψαλμωδίας ἐπὶ πάντων ἡμῶν ἐξωμολογεῖτο
 τῷ Θεῷ κηρύττων τὸ γενόμενον εἰς αὐτὸν θαῦμα. Καὶ γνόντες
 οἱ τοῦ κοινοβίου αὐτοῦ ἦλθον ἰαθέντα αὐτὸν λαβεῖν· αὐτὸς δὲ
 οὐ κατεδέξατο, ἀλλὰ μετὰ πάσης προθυμίας ἐξήκει μεθ' ἡμῶν εἰς
 τὰ ἔργα τοῦ κοινοβίου. Καὶ ποτὲ ὄντων ἡμῶν ἔξω εἰς τὴν ἔρημον
 συλλογῆς ἕνεκεν μαννουθίων ἠρωτήθη παρ' ἡμῶν ὁ Παῦλος πῶς
 72, 20 καὶ δι' ἣν αἰτίαν ἔπαθεν καὶ ποίῳ τρόπῳ ἰάθη. Καὶ τῇ πρὸς ἡμᾶς
 ἀγάπῃ θαρρῶν ἀνυποστόλως διηγεῖτο ἡμῖν λέγων·

Ἐγὼ εἰς τὸ κοινοβίον διακονίαν πιστευθεὶς καὶ ἐκ τοῦ σε-
 πτοῦ θυσιαστηρίου τὰ κλειδιά λαβὼν τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον πα-
 ρωσάμενος τὰ μὲν ἐνοσφισάμην, τὰ δὲ περιφρονήσας ἐσκόρπισα
 72, 25 ἀγνοῶν ὅτι πάντα τὰ τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν λοιπῶν εὐαγγῶν
 οἴκων τῷ Θεῷ ἀφιέρωνται ὡς ἀπὸ καρποφοριῶν ὄντα. Πληρώ-
 σας τοίνυν τὴν διακονίαν καὶ ἀποδοὺς τῷ ἀγίῳ θυσιαστηρίῳ τὰ
 κλειδιά ὑπὸ τινῶν ἀδελφῶν προετρέπην εἰς δεῖπνον καὶ πίων
 οἶνον εἰς κόρον ἦλθον τοῦ καθευδῆσαι. Καὶ ἄφνω ἐπέρχονται
 72, 30 μοι αἰσχροὶ λογισμοὶ καὶ παραδεχόμενόν με εὐρηκότες τὸν νοῦν
 μου σφοδρῶς διετάραξαν καὶ λοιπὸν οὕτως διεγενόμεν ὡς συ-
 μπαρούσης μοι γυναικὸς καὶ συνανακειμένης. Τοῖς τοιοῦτοις οὖν
 73 συνδυσάζων λογισμοῖς αἰφνίδιον, φησίν, Θεωρῶ τοῦ δαίμονος τὴν

¹⁰⁴ Aceste „uscături“ sunt, cel mai probabil, tufele uscate ale unei plante din pustie (*gundelia tournefortii*) care, în stare crudă, putea fi chiar consumată

50. Minuni din vremea lui Chiril

În acele zile, a fost adus un monah din mănăstirea lui Avva Martirie, tulburat foarte tare de un duh necurat. Monahul, pe nume Pavel, de loc din satul Tomesus, din prima provincie a Ciliciei, a fost pus în criptă lângă mormântul sfântului nostru Părinte Eftimie. După puține zile, acesta i s-a arătat la miezul nopții și l-a izbăvit de duhul cel necurat, iar Pavel a venit în biserică în vremea slujbei de noapte și s-a mărturisit lui Dumnezeu înaintea noastră a tuturor, vestind minunea săvârșită cu el. Aflând cei din obștea lui, au venit ca să-l ia pe cel vindecat, dar el nu voia, ci cu multă râvnă lucra împreună cu noi la treburile mănăstirii. Pe când ne aflam noi afară în pustie ca să strângem uscături¹⁰⁴, l-am întrebat pe Pavel cum și din ce pricină i s-a tras boala și în ce fel s-a vindecat. Iar el, îndrăznind datorită dragostei ce ne-o purta, ne-a povestit fără înconjur:

„În mănăstire mi s-a încredințat o slujire: am luat cheile de la sfântul altar și, disprețuind frica de Dumnezeu, pe unele le-am furat, pe altele le-am risipit disprețuindu-le, fără să știu că toate cele ale mănăstirilor și ale acareturilor mănăstirești sunt afierosite lui Dumnezeu, pentru că provin din ofrande. După ce mi-am împlinit, așadar, slujirea și am înapoiat cheile la altar, am fost poftit de niște frați la cină, unde, după ce am băut vin pe săturate, m-am dus să mă culc. Dintr-odată, mi-au venit gânduri rușinoase, care, de vreme ce m-au găsit gata să le primesc, mi-au tulburat cu putere mintea, de am ajuns să-mi închipui că se află împreună cu mine în pat o femeie. Însoțindu-mă cu astfel de gânduri, dintr-odată – povestește el – văd

înainte de a se usca din pricina arșiței ce începea prin martie-aprilie. Uscată, servea drept combustibil.

73, 5 ἐνέργειαν ἐρχομένην κατ' ἐμοῦ ὡς νέφος σκοτεινόν, ἐξ οὗ τὴν
 διάνοιαν σκοτωθεὶς ἔμεινα παιδευόμενος καὶ βασανιζόμενος ἐπὶ
 ἡμέρας πλείους ὑπὸ τοῦ δαίμονος. Ὅντινα θρασυνόμενον κατ'
 73, 10 ἐμοῦ ἡμέραν ἕξ ἡμέρας βλέποντες οἱ τοῦ κοινοβίου κατήγαγόν
 με ἐνταῦθα· ἐγὼ δέ, φησὶν, παρ' αὐτῆ τῆ ἀγία θήκη τεθεὶς καὶ πα-
 ραυτὰ εἰς συναίσθησιν ἐλθὼν ἐδεόμην μετὰ δακρῶν τοῦ ἁγίου
 πατρὸς ἐλευθερωσαί με τοῦ θλίβοντός με δαίμονος καὶ καθα-
 ρίσαι με τῆς τούτου ἐνεργείας. Τῆ οὖν νυκτὶ ἐν ἣ εἶδετέ με ἐν τῇ
 73, 15 ἐκκλησίᾳ ἑξομολογούμενον, ὡς περὶ ὧραν πέμπτην τῆς νυκτὸς
 προσηυχόμεν μετὰ οἴκτου καὶ δακρῶν, καὶ γίνομαι ὡς ἐν
 ἑκστάσει καὶ θεωρῶ ὡς ὅτι ἤμην εἰς τόπον ἐνδοξον καὶ φοβερόν,
 οὗ τὴν δόξαν ἀδύνατόν τινα διηγῆσασθαι, καὶ ἐδόκουν φορεῖν
 ἐπὶ τὴν κεφαλὴν μου κουκούλλιον μελανὸν μαλλωτὸν, ὃπερ ἦν
 κατὰ τὸ γραφικὸν ἐργαλεῖον ἀκανθῶδες μαλλὶν ἔχον κεντοῦν με
 73, 15 σφοδρῶς καὶ δεινῶς βασανίζον. Καὶ τοῦ στόματός μου ἀνοιχθε-
 ντος εἶπον· ἐλέησόν με, ἅγιε πάτερ Εὐθύμιε, καὶ ἐλευθέρωσόν με
 ἐκ τῆς ἐπικειμένης μοι συμφορᾶς.

Καὶ παραυτίκα θεωρῶ τὸν ἅγιον φωτὶ ἀπαστρέπτοντα
 πολὺν τὴν τρίχα, ὑποκόλοβον τὴν ἡλικίαν, ἔχοντα τὸν πώγωνι
 μέγαν, τὴν ὄψιν στρογγυλοειδῆ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς χαροποιούς.
 73, 20 φοροῦντα μαντὶν μελανότερον καὶ κονδότερον τοῦ κολοβίου, κα-
 τέχοντα τῇ χειρὶ ῥάβδον καὶ λέγοντά μοι· τί μοι παρενοχλεῖς; Τί
 θέλεις ἵνα σοι ποιήσω; Ἐμοῦ δέ μετὰ φόβου εἰρηκότος· ἐλεηθῆναι
 παρακαλῶ, ἀπεκρίνατό μοι μετὰ στυφότητος· ἐπέισθης ὅτι οὐδὲν
 73, 25 δύναται λαθεῖν τὸν Θεόν; Ἐμαθες ἀφ' ὧν ἔπαθες, ἡλικὸν κακόν
 ἐστι καταφρονῆσαι διακονίας Χριστοῦ καὶ ὡς ἔτυχεν φέρεσθαι ἐν
 μοναστηρίῳ; Ἐγνως ἀκριβῶς ὅτι πάντα τὰ ἐν τοῖς μοναστηρίοις
 74 ἱερά τυγχάνει ὡς ὄντα ἀπὸ καρποφοριῶν; Ὡσπερ τοίνυν οἱ καρ-
 ποφοροῦντες μοναστηρίῳ Θεῷ προσφέρουσιν καὶ παρ' αὐτοῦ
 λαμβάνουσιν τὸν μισθόν, οὕτως οἱ κακῶς χρώμενοι τοῖς τῷ Θεῷ
 προσενεχθεῖσιν αὐτὸν ἀδικοῦσιν καὶ παρ' αὐτοῦ ἀξίως παιδεύο-
 νται. Εἰ γὰρ ὁ Ἀνανίας ἐκεῖνος σὺν τῇ ἑαυτοῦ γυναικὶ ἐκ τῶν ἰδίων

lucrarea diavolului venind asupra mea ca un nor întunecat de
 la care mintea mi s-a înnegurat și am rămas pedepsit și chinu-
 it de diavolul vreme de multe zile. Părinții din chinovie, vă-
 zând că diavolul prindea din zi în zi puteri asupra mea, m-au
 adus aici. Atunci eu, – povestește el mai departe – stând lângă
 acest sfânt mormânt și venindu-mi de îndată în simțire, mă
 rugam cu lacrimi Sfântului Părinte să mă slobozească de dia-
 volul care mă apăsa și să mă curețe de lucrarea lui. Așadar, în
 noaptea în care m-ați văzut mărturisindu-mă în biserică, pe la
 ceasul al cincilea din noapte, pe când mă rugam cu jeluiri și
 cu lacrimi, am fost ca în răpire și am văzut că mă află într-un
 loc slăvit și înfricoșător, a cărui slavă n-o poate spune cineva,
 iar eu parcă aveam pe cap un cuculiu negru de lână, care era
 un instrument de tortură ca un spine, cum zice Scriptura, *cf. Mt. 27, 29*
 și care mă înțepa foarte tare și mă chinuia groaznic. Atunci,
 deschizându-mi gura, am zis: «Miluiește-mă, Sfinte Părinte
 Eftimie, și slobozește-mă de năpasta care mă asprește!»

Îndată l-am văzut pe Sfântul strălucind în lumină, cu
 părul cărunt, mic de stat, având barba mare, cu fața rotundă și
 ochii dătători de veselie, purtând o mantie neagră mai scurtă
 decât o rasă și ținând în mâini un toiag și zicându-mi: «De
 ce mă stânjenești? Ce vrei să-ți fac?» Când eu i-am răspuns
 cu frică: «Mă rog să fiu miluit!», el mi-a răspuns cu asprime:
 «Te-ai încredințat că nimic nu poate fi ascuns de Dumnezeu?
 Ai învățat din câte ai pățimit ce mare rău este să disprețuiești
 slujirea lui Hristos și să te porți în mănăstire la întâmplare?
 Ai aflat acum cu siguranță că toate cele din mănăstiri sunt
 sfinte, pentru că provin din ofrande? Așa cum cei care fac
 daruri mănăstirii lui Dumnezeu Îi aduc darurile și de la El
 își primesc răsplata, tot așa cei care folosesc rău cele aduse lui
 Dumnezeu Îl nedreptățesc pe El și își iau pe drept cuvânt pe-
 deapsa de la El. Pentru că dacă acel Anania împreună cu soția

74, 5 ὧν τῇ κοινωνίᾳ προσήνεγκαν, νοσφισάμενοι μετὰ τοσαύτης κατακρίσεως τῷ κλέμματι ἐναπέθανον, ποίας τεύξεται συγγνώμης ὁ ἀπὸ ἀλλοτριᾶς προσφορᾶς νοσφίζόμενος; Πλὴν ἐὰν διδῶς μοι λόγον τοῦ μηκέτι ἀδικεῖν πρᾶγμα μοναστηρίῳ διαφέρον, ἀλλὰ καὶ φυλάττεις ἑαυτὸν ἀπὸ συνδυασμοῦ αἰσχροῶν λογισμῶν, παρακαλεῖται ὁ Θεὸς καὶ ἰαταί σε. Φιλάνθρωπος γάρ ἐστιν καὶ οὐ βούλεται τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν· τοῦτο γάρ σοι συνέβη, ὅτι διακονίαν ἱερῶν πραγμάτων

74, 10 πιστευθεὶς οὐκ ἐφύλαξας τῷ Θεῷ τὰ πιστά, ἀλλὰ παρέδωκας ἑαυτὸν τῇ φιλαργυρίᾳ νοσφισάμενος ἐκ τῶν σοι πιστευθέντων καὶ τῇ κενοδοξίᾳ σκορπίσας ἀδεῶς τὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῇ φιληδονίᾳ τοῖς αἰσχροῖς συμμεινόμενος λογισμοῖς. Δι' ὃ ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ἐκλυδωνίσθης τοσοῦτον ὑπὸ

74, 15 τῆς πονηροτάτης τρικυμίας, ὥστε σε ναναγίῳ δαιμονικῶ περιπεσεῖν δεινοτάτῳ.

Ταῦτα, φησὶν, ἀκούσας ἐγὼ δέδωκα αὐτῷ λόγον μὴ ἀδικῆσαι ποτὲ μοναστήριον ἢ ἕτερον εὐκτήριον οἶκον.

74, 20 Τότε ἐμβριμησάμενος ὁ ἅγιος καὶ τοῦ κουκουλλίου τοῦ μελανοῦ δραξάμενος μόλις αὐτὸ ἀνέσπασεν ἐκ τῆς ἐμῆς κεφαλῆς. Ὅπερ ἐφαίνεται ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ὡς μικρὸς Αἰθίοψ πῦρ ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν ἐκπέμπων. Καὶ κατανοήσας θεωρῶ ἐν τῇ γῆ ἔμπροσθεν αὐτοῦ βόθρον βαθύτατον λίαν καὶ φοβερῶτατον, ἐν ᾧ βόθρῳ κατηκόντισεν ὁ ἅγιος τὸν Αἰθίοπα. Καὶ στραφεὶς πρὸς με λέγει μοι ἴδε ὑγιῆς γέγονας· μηκέτι ἁμάτανε, ἀλλὰ πρόσεχε σεαυτῷ, ἵνα μὴ χειρόν τί σοι γένηται. Ἐγὼ δὲ εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν εὐχαρίστησα τῷ Θεῷ καὶ ἀπὸ τότε οὐδὲν προσήγγισέν μοι πονηρόν.

Ταῦτα ἡμεῖς παρὰ Παύλου ἀκούσαντες τὸν Θεὸν ἐδοξάσαμεν καὶ τὴν χάριν τοῦ σημειοφόρου πατρὸς Εὐθυμίου ἐθαυμάσαμεν.

lui, fiindcă au pus deoparte din bunurile lor pe care le-au adus în dar obștii, au murit fiind osândiți pentru furt, ce fel de iertare va primi cel care își însușește ceva din darurile altora? Dacă însă îmi vei da cuvântul că niciodată nu vei mai nedreptăți vreun lucru de-al mănăstirii și te vei păzi de consimțirea cu gândurile rușinoase, Dumnezeu Se va îndupleca și te va vindeca, pentru că *este iubitor de oameni și nu vrea moartea păcătoșului, ci să se întoarcă și să fie viu*. Aceasta ți s-a întâmplat pentru că, *încredinându-ți-se slujirea lucrurilor sfinte, nu le-ai păzit cu credincioșie pentru Dumnezeu, ci ai furat din cele ce ți-au fost încredințate și, din cauza slavei deșarte, ai risipit cele ale lui Dumnezeu, iar din pricina iubirii de plăcere te-ai împuștit cu gândurile rușinoase. De aceea, după ce ai fost părăsit de harul lui Dumnezeu, furtuna cea cumplită te-a răvășit într-atât, încât să cazi într-un naufragiu demonic cumplit.* Ier. 18, 23

Când am auzit aceste cuvinte, – a zis Pavel – i-am dat cuvântul că nu voi mai nedreptăți niciodată vreo mănăstire sau altă casă de rugăciune.

Atunci Sfântul, fremătând de supărare, a apucat cu mâinile cuculiul cel negru și cu greu a reușit să mi-l smulgă de pe cap. În mâna lui se vedea ca un mic etiopian care azvârlea foc din ochi. Și privind cu luare-aminte, am văzut în pământ înaintea lui o groapă foarte adâncă și înfricoșătoare în care Sfântul l-a aruncat pe etiopian. Întorcându-se spre mine, mi-a zis: *Iată te-ai făcut sănătos, de acum să nu mai greșești, ci ia aminte la tine însuși ca să nu ți se întâmple ceva mai rău*. Venindu-mi în fire, am mulțumit lui Dumnezeu, și de atunci nu s-a mai apropiat de mine nici un rău. In. 5, 14

Când noi am auzit acestea de la Pavel, L-am slăvit pe Dumnezeu și ne-am mirat de harul Părintelui Eftimie, făcătorul de minuni.

51

75 Ὡς ἀπὸ σταδίων δύο τῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου μονῆς δύο λάκκοι μεγάλοι εἰσὶν πάλαι ὑπὸ τῶν Ἀμορραίων, ὡς λόγος, ὀρυχθέντες. Οὗς ὕστερον ὁ μέγας Εὐθύμιος, ἠνίκα ἐν σαρκὶ ὑπῆρχεν, ἀνανεώσας τῷ μὲν ἐνὶ θύραν τῷ στόματι ἐπέθηκεν
75, 5 πρὸς ὑπηρεσίαν τῶν τῆς ἑαυτοῦ λαύρας πατέρων· τὸν δὲ ἕτερον παρεχώρησεν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ βαπτισθεῖσιν Σαρακηνοῖς πρὸς καιρὸν τακτόν. Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις λείψεως ὑδάτων γενομένης ἠσφαλισάμεθα τὸν τοῦ μοναστηρίου λάκκον. Τῶν δὲ δύο φυλάρχων τῶν ὑποσπόνδων Ῥωμαῖοις Σαρακηνῶν Ἀρέθα καὶ Ἀσουάδου κατ' ἀλλήλων ἀσπόνδως κινουμένων καὶ ἀκαταστασίας οὔσης βάρβαροι διασπαρέντες κατὰ τὴν ἔρημον ταύτην
75, 10 πολλὰ ἀθέμιτα ἔπραξαν, ἅπερ ἴσασι οἱ πολλοί. Ἐν μίᾳ τοίνυν καθημένων ἡμῶν ἔμπροσθεν τοῦ θυρωρίου ἔρχονται ἄφνω δύο τῶν βαρβάρων μετὰ τινος Χριστιανοῦ Σαρακηνοῦ Θαλαβᾶ καλουμένου τοῦ σπέρματος ὄντος τῶν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου βαπτισθέντων πάλαι Σαρακηνῶν, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν βάρβαρόν τινα δεινῶς δαιμονιζόμενον. Καὶ ἔλεγεν ἡμῖν ὁ Θαλαβᾶς ὅτι τούτων ἐλθόντων ποτίσαι τὰς ἰδίας καμήλους καὶ τὸν τῆς μονῆς λάκκον ἠσφαλισμένον εὐρόντων οὗτος βαρβαρικώτερον κινήθεις λαβὼν λίθον μέγαν ἔκλασεν τὴν θύραν καὶ ἅμα τῷ ταύτην κλασθῆναι κρουσθεὶς ὑπὸ δαίμονος ἔπεσεν καὶ ἔμεινεν σπαράσσων ἑαυτόν. Ταύτης τῆς συμφορᾶς τὴν αἰτίαν μαθὼν διὰ τοῦ τόπου, φησὶν, παριῶν εἶπον αὐτοῖς· φέρετε αὐτὸν εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου καὶ γνῶτε καὶ ἴδετε ὅτι οὐκ ἐνδέχεται τινὰ ἀδικοῦντα πρᾶγμα τῆς αὐτοῦ μονῆς λαθεῖν.

75, 25 Ταῦτα ἡμεῖς παρὰ Θαλαβᾶ ἀκούσαντες τὸν πάσχοντα εἰς τὸ κοιμητήριον καταγαγόντες ἐθήκαμεν παρὰ τῆ θήκη τοῦ ἁγίου πατρός· καὶ ταύτη προσκαρτερήσαντα αὐτὸν ἐκαθάρισεν ὁ ἅγιος τῆς τοῦ δαίμονος ἐνεργείας καὶ ψυχικῶς ἐφώτισεν. Ἐγνωμεν γὰρ τοῦτον μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀξιωθέντα τοῦ ἁγίου βαπτίσματος.

51. Saracinul

La o distanță de aproape două stadii de mănăstirea marelui Eftimie, se află două cisterne mari, săpate mai demult de către amoriei, după cum se spune. Marele Eftimie, pe când încă era în trup, a refăcut aceste cisterne, iar una dintre ele, pe care a închis-o la gură cu o ușă, a dat-o spre slujirea părinților din lavra sa, iar pe cealaltă a lăsat-o saracinilor botezați de el pentru un anumit timp din an. În această perioadă, din cauza lipsei de apă, noi am închis cisterna mănăstirii. Pentru că Aretha și Asovad, cei doi conducători de trib care erau supuși romanilor, se vrăjmașeau unul pe altul, s-a stârnit o neorânduială din pricina căreia barbarii s-au împrăștiat prin toată pustia aceasta săvârșind multe fărâdelegi, pe care cei mai mulți le cunosc. Pe când ședeam noi într-o zi în fața porții, au venit dintr-odată doi barbari împreună cu un saracin creștin, pe nume Thalavas, fiind dintre saracinii pe care-i botezase mai demult marele Eftimie, având cu ei și un barbar foarte chinuit de diavol. Atunci Thalavas ne-a spus: „Când au venit aceștia să-și adape cămilele și au găsit cisterna mănăstirii închisă, acesta, purtându-se în chip foarte sălbatic, a luat o piatră mare și a spart ușa. Îndată după ce a spart-o, a fost lovit de un demon și a căzut la pământ și a rămas zvârcolindu-se. Aflând de pricina acestei năpaste, pentru că eram de față, le-am spus: «Aduceți-l în mănăstirea Sfântului, ca să știți și să vedeți că el nu îngăduie să rămână tănuit cineva care nedreptățește vreun lucru de-al mănăstirii lui.»”

Când am auzit acestea de la Thalavas, l-am coborât pe suferind în criptă și l-am așezat lângă mormântul Sfântului Părinte. Și după ce a stărut în așteptare lângă mormânt, Sfântul l-a curățit de lucrarea diavolului și i-a luminat sufletul. Am aflat apoi că, după puține zile, acesta s-a învrednicit și de Sfântul Botez.

52

75, 30 Ὁ μνημονευθεὶς Θαλαβᾶς ἐν τῷ Λαζαρίῳ οἰκῶν θυγα-
 76 τέρα ἀδελφοῦ ἰδίου ὑπὸ πνεύματος ἀκαθάρτου ἐνοχλουμένην
 κατενέγκας εἰς τὸ μοναστήριον καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας προσκατε-
 ρήσας αὐτῇ ἀλειφομένη καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐκ τοῦ ἀγίασμα-
 τος τῆς τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου θήκης τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
 76, 5 σπαραχθεῖσαν αὐτὴν καὶ ἀποθεραπευθεῖσαν καὶ τελείως καθα-
 ρισθεῖσαν ἀπολαβὼν αὐτὴν ἀπῆλθεν μετὰ χαρᾶς εἰς τὰ ἴδια.

53

76, 10 Ἄλλου Σαρακηνοῦ τοῦ αὐτοῦ κτήματος ὀρμωμένου
 Ἀργῶβ καλουμένου νέμων ὁ υἱὸς πρόβατα κατὰ τὴν ἔρημον ὑπὸ
 δαίμονος ληφθεὶς μετὰ κραυγῆς τὸν ἅγιον ἐπεκαλεῖτο Εὐθύμιον.
 Ὅστις τὴν ὄψιν ἔχων ὑπὸ τοῦ πονηροῦ πνεύματος ἐξεστραμμέ-
 νην ἐνεχθεὶς εἰς τὴν μονὴν καὶ τεθεὶς πρὸς τῇ θήκῃ τοῦ σημειο-
 φόρου πατρὸς ἐν ὀλίγαις ἡμέραις καὶ τοῦ δαίμονος ἐκαθαρίσθη
 καὶ τὴν τῆς ὄψεως διαστροφὴν ἀνωρθώθη.

54

76, 15 Γυνὴ τις ἀπὸ Βηταβουδισσῶν τῆς κόμης καθημένη ἐν τῷ
 οἴκῳ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς μεσημβρίας ἐκρούσθη ὑπὸ δαίμονος χα-
 λεπωτάτου καὶ ἔμεινεν σεληνιαζομένη ἐπὶ ἑπτὰ μῆνας. Ὁ δὲ ταύ-
 τῆς ἀνὴρ ἐπένθει καὶ ἐσκυθρόπαζεν ἐπὶ τῇ ἀφορήτῳ συμφορᾷ
 τῆς ἰδίας γυναικός, ἔννοιαν δὲ λαβὼν περὶ τοῦ ἁγίου κατήγαγεν
 αὐτὴν εἰς τὸ μοναστήριον. Καὶ διὰ τὸ μὴ εἰσερχεσθαι γυναῖκα
 ἔνδον ἔμεινεν ἡ γυνὴ τρία νυχθήμερα ἔμπροσθεν τοῦ μοναστη-
 ρίου νηστεύουσα καὶ προσευχομένη ἐκτενῶς καὶ καθ' ἑσπέραν
 76, 20 λαμβάνουσα ἀγίασμα ἀπὸ τῆς τοῦ ἁγίου θήκης καὶ τὸ ὕδωρ τῆς
 ἀσβέστου αὐτοῦ κανδήλας πίνουσα. Καὶ οὕτως ἠλευθερώθη
 ἀπὸ τοῦ δαίμονος φανέντος αὐτῇ τῇ τρίτῃ νυκτὶ τοῦ ἁγίου καὶ

52. Nepoata lui Thalavas

Amintitul Thalavas, care locuia în Lazarion, a adus-o la mănăstire pe fiica fratelui său, supărată fiind de un duh necurat. A rămas vreme de trei zile lângă ea, ungând-o în fiecare zi cu aghiasmă de la mormântul Sfântului nostru Părinte Eftimie. În a treia zi, după ce s-a zvârcolit, s-a tămăduit și s-a curățat desăvârșit. Atunci a luat-o și a plecat cu bucurie la ale sale.

53. Fiica lui Argov

Fiul unui alt saracin care se trăgea din aceeași așezare, pe nume Argov, pe când păștea oile în pustie, a fost înșfăcat de un demon și a început să-l strige cu putere pe Sfântul Eftimie. Băiatul, având fața sucită de către duhul necurat, a fost adus în mănăstire și pus lângă mormântul Părintelui celui făcător de minuni, iar după puține zile s-a vindecat, s-a curățit de demon și fața i s-a îndreptat.

54. Femeia din Betaboudisi

O oarecare femeie din satul Betaboudisi, pe când stătea pe la prânz în casa bărbatului ei, a fost lovită de un demon foarte rău și vreme de șapte luni a rămas lunatică. Bărbatul ei plângea și se tânguia din pricina necazului de neîndurat al femeii sale, dar când a aflat de Sfântul Eftimie, și-a coborât nevasta la mănăstire. Și pentru că femeile nu au voie să intre înăuntru, ea a rămas trei zile și trei nopți înaintea mănăstirii postind și rugându-se cu stăruință, luând pe inserate din aghiasma de la mormântul Sfântului și bând apă¹⁰⁵ din candelă lui cea nestinsă. Și așa s-a izbăvit de demon, după ce Sfântul i s-a arătat

¹⁰⁵ E greu de precizat la ce fel de „apă din candelă“ se referă aici Chiril.

76, 25 εἰπόντος· ἴδε ὑγιῆς γέγονας· πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου. Καὶ ἀπὸ τότε κατέρχεται εὐγνωμόνως κατ' ἐνιαυτὸν εἰς τὸ μοναστήριον εὐχαριστοῦσα τῷ Θεῷ καὶ τῷ ἁγίῳ καὶ καταφιλοῦσα τὴν φλιάν τοῦ θυρωρίου καὶ ποιοῦσα ὑπὲρ εὐχαριστίας τοῖς ἐν τῷ μοναστηρίῳ πατράσιν ἀγάπην.

55

77 "Ἔστι τις ἀδελφὸς ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῷ μὲν γένει Γαλάτης, τῇ δὲ προσηγορίᾳ Προκόπιος. Ὅστις πρὸ πολλῶν ἐτῶν πνεῦμα πονηρὸν ἔσχεν ἔνδον κεκρυμμένον αἰεὶ ἐκφοβοῦν αὐτὸν καὶ ἄλλα τινὰ ἐνεργοῦν εἰς αὐτόν, ὡς αὐτὸς ἡμῖν διηγήσατο. Ὅτε οὖν 77, 5 ἐδέχθη εἰς τὴν μονὴν καὶ τὴν τοῦ ἁγίου προσεκύνησεν θήκην, ἠλέγχθη τὸ πνεῦμα καὶ εἰς τὸ ἐμφανὲς ἠνέχθη καὶ ὁ Προκόπιος ἐφανερώθη δαιμονιῶν. Καὶ ἐρρίπτετο πυκνῶς καὶ ἐδεσμεῖτο τὴν γλῶσσαν καὶ οὐ συνεχωρεῖτο λαλεῖν ἡμῖν· εἰ δὲ πάνυ ἐβιάζετο, Γαλατιστὶ ἐφθέγγετο. Καὶ τί πολλὰ λέγω; Καὶ τοῦτον ἐθεράπευσεν ὁ ἅγιος καὶ τὸν δαίμονα ἀπήλασεν καὶ τὸν δεσμὸν τῆς γλῶσσης 77, 10 διέλυσεν. Ὅστις καὶ μέχρι τοῦ νῦν μένει ἐν τῷ μοναστηρίῳ σωφροσύνη καὶ ὑπομονῇ διαπρέπων μετὰ πάσης σεμνότητος καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν τὸν ζυγὸν τοῦ Χριστοῦ φέρων κατὰ δύναμιν.

56

77, 15 Ἐν μᾶ τῶν ἡμερῶν καθεζομένων ἡμῶν καὶ μαλωῶν καθαριζόντων εἰς τὸ θυρώριον θεωροῦμεν τινὰ ξενικὸν ροῖζω μεγάλῳ ἐλαυνόμενον ὑπὸ πνεύματος πικροτάτου καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τὸ μοναστήριον. Ἐκραζεν δὲ αὐταῖς λέξεσιν καὶ ἔλεγεν οὕτως· τί ἐμοὶ καὶ σοί, δοῦλε τοῦ Θεοῦ Εὐθύμιε; Ποῦ με ἔλκεις; Οὐκ ἐξέρχομαι.

77, 20 Καὶ οὕτως ἔρριψεν αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ θυρωρίου· ἀναστάντες δὲ ἡμεῖς σὺν τῷ θυρωρῷ Βαβυλᾶ λεγομένῳ μόλις μετὰ

¹⁰⁶ Chiril scrie la prezent pentru că, pe când scria, se afla în chinovia lui

76, 25 în cea de-a treia noapte și i-a zis: „Iată, te-ai făcut sănătoasă, mergi la casa ta!” De atunci cobora la mănăstire în fiecare an, plină de recunoștință, ca să mulțumească lui Dumnezeu și Sfântului, săruta stâlpul porții și dădea drept mulțumire o masă pentru părinții mănăstirii. *In. 5. 14*

55. Procopie

În mănăstire se află¹⁰⁶ un frate de neam din Galatia, pe nume Procopie. Înainte cu mulți ani, acesta avea ascuns înlăuntru un duh viclean care îl înfricoșa mereu și alte multe rele îi făcea, după cum el însuși ne-a povestit. Când a fost primit în mănăstire și s-a închinat la mormântul Sfântului, duhul a fost certat și s-a dat pe față, încât Procopie s-a vădit că era demonizat. Adesea diavolul îl arunca la pământ, îi lega limba și nu îl lăsa să ne vorbească. De-abia putea vorbi în limba galatenilor dacă se silea foarte tare. Dar ce altceva să mai spun? Sfântul l-a vindecat și pe acesta, l-a izgonit pe diavol și a dezlegat legătura limbii. Acest Procopie se află până astăzi în mănăstire, deosebindu-se cu toată cinstea prin fecioria și răbdarea sa și, ca să spun pe scurt, purtând jugul lui Hristos după putere.

56. Străinul

Într-una din zile, pe când stăteam la poartă și curățam *maloa*, am văzut un străin care era mânat cu larmă mare de către un duh amarnic și venea spre mănăstire. Striga chiar aceste cuvinte: „Ce ai cu mine, robule al lui Dumnezeu Eftimie? Unde mă duci?... Nu ies!”

Și așa l-a aruncat înaintea porții. Noi ne-am ridicat și, împreună cu portarul, pe nume Vavila, abia de-am reușit să-l

Eftimie, împreună cu acel Procopie.

βίας ἰσχύσαμεν τοῦτον καταγαγεῖν εἰς τὸ κοιμητήριον κράζοντα καὶ οὕτως λέγοντα· τί ἀποφέρετέ με πρὸς τὸν πολέμιόν μου; Τί λαμβάνετε με πρὸς τὸν ἐχθρόν μου; Τί σύρετέ με πρὸς τὸν καίοντά με; ὦ βία· οὐ πορεύομαι μεθ' ὑμῶν ἐξέρχομαι, οὐ μένω.

77, 25 Καὶ οὕτως μετὰ κόπου κατενεχθέντα τὸν ξενικὸν ἐρριψεν πάλιν ἐπὶ τὴν θήκην τοῦ ἁγίου, ὥστε κείσθαι ἄφωνον ἕως ἑσπέρας. Ὅστις πρῶτὴ ἀνέστη καὶ ἐγεύσατο φρονῶν καὶ συνετῶς διαλεγόμενος, ἐλευθερωθεὶς παντοίως πάσης δαιμονικῆς ἐνεργείας. Καὶ ἐρωτηθεὶς παρ' ἡμῶν λεγόντων αὐτῷ· πῶς ἦλθες ἐνταῦθα καὶ τί ἔκραζες χθές; Ἀπεκρίνατο λέγων ὅτι οὐκ οἶδα τί λέγετε οὐδὲ πῶς ἦλθον ὧδε. Καὶ ταῦτα ἡμεῖς ἀκούσαντες τὸν Θεὸν ἐδοξάσαμεν τὸν δοξάζοντα τοὺς αὐτὸν ἀγαπῶντας.

57

78, 5 Ἦν τις πρεσβύτερος ἐν τῷ μοναστηρίῳ Ἀχθάβιος ὀνομαζόμενος ἀπὸ Βητακαβέων τῆς ἀπὸ δώδεκα σημείων τῆς Γαζαίων διακειμένης κώμης ὀρμώμενος, ὅστις τεσσαράκοντα πέντε χρόνους ἐν τῇ μονῇ πληρώσας τῶν τοῦ Κυρίου ἐντολῶν ἐργάτης ἀνεδείχθη ἀνεπαίσχυντος. Τοῦτου τοίνυν τοῦ ἀββᾶ Ἀχθαβίου ἀδελφός τις ἔστι γνήσιος ἐν τῇ μνημονευθείσῃ κώμῃ Ῥωμανὸς καλούμενος. Οὗτινος Ῥωμανοῦ τὰ διαφέροντα ἀνὴρ τις φθόνῳ σατανικῷ κατεχόμενος ἐπειρᾶτο διαρπάσαι. Καὶ τοῦ σκοποῦ ἀποτυχὼν ἀπομανεὶς κατ' αὐτοῦ ἀπέρχεται ἐν Ἐλευθεροπόλει καὶ προσομιλεῖ γοητί τινι ἐπιθυμῶν ἀποκτεῖναι τὸν ἄνδρα. Καὶ ὁ μὲν γόης λαβὼν τὸ ἱκανὸν ἐχρήσατο ταῖς διαβολικαῖς μαγανείαις· ὁ δὲ Ῥωμανὸς ἐξελθὼν ἐν τῷ ἰδίῳ ἀγρῷ μετὰ τινων ἐργατῶν κάκει ναρκιάσας εἰσήχθη εἰς τὸν ἴδιον οἶκον καὶ τῆς νόσου κατὰ μικρὸν προκοψάσης ὑδρωπιάσας παρείθη καὶ μεθ' ἡμέρας ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἀπεγνώσθη. Τῶν δὲ συγγενῶν παρακαθεζομένων αὐτῷ καὶ κλαιόντων ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς παρεκάλεσεν ἅπαντας ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτοῦ καὶ στρέψας ἑαυτὸν πρὸς τὸν τοίχον, καθάπερ ὁ μέγας

coborâm cu forța în criptă, în timp ce el striga și zicea: „De ce mă aduceți la cel care mă războiește? De ce mă duceți la dușmanul meu? De ce mă târâți la cel ce mă arde? O, silă! Nu merg cu voi, ies, nu mai rămân!”

Și așa l-au coborât pe străin cu multă osteneală și l-au aruncat peste mormântul Sfântului, încât a zăcut fără glas până seara. Dimineața s-a trezit și a mâncat ceva, fiind întreg la minte, vorbind cu înțelegere și slobozit de toată lucrarea demonică. Fiind întrebat de noi: „Cum ai ajuns aici și ce strigai ieri?”, el ne-a răspuns: „Nu știu nici ce spuneți, nici cum am ajuns aici.” Auzind acestea, L-am slăvit pe Dumnezeu, Care-i slăvește pe cei ce-L iubesc.

57. Roman

În mănăstire se afla un preot, pe nume Ahtavie, de loc din satul Vitakavea, la 12 stadii de Gaza, care, împlinind 45 de ani în mănăstire, s-a arătat un lucrător fără greș al poruncilor Domnului. În satul amintit, acest Avvā Ahtavie avea un frate pe nume Roman. Un om stăpânit de pizmă satanică a încercat să răpească averea acestui Roman, dar, pentru că nu și-a atins scopul, a fost cuprins de furie împotriva lui și s-a dus în Elefteropolis, unde a vorbit cu un vrăjitor dorind să-l omoare pe bărbat. Vrăjitorul, după ce a luat plata, și-a pus la lucru vrăjile sale drăcești, așa încât lui Roman, când a ieșit împreună cu niște muncitori la țarina sa, i s-a făcut rău și a fost adus acasă. Boala înainta puțin câte puțin, iar el s-a umflat de apă și a paralizat, iar după câteva zile și medicii l-au aruncat în deznădejde. Pe când rudele stăteau lângă el și plângeau, și-a deschis ochii și i-a rugat pe toți să iasă din cameră, iar el, întorcându-se la perete, ca odinioară marele Iezechia, se ruga zicând: „Dumnezeul puterilor, Care ai zis: Când te întorci suspinând,

78, 20 ἐκεῖνος Ἐζεκίας ποτέ, προσήγατο λέγων· ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, ὁ εἰπὼν ὅταν ἀποστραφῆς στενάξῃς, τότε σωθήσῃ, αὐτὸς ἐπιβλέψας ἐπ' ἐμέ τὸν ἀνάξιον ἔξελοῦ με ἐκ τῆς ἐπιχειμένης μοι συμφορᾶς. Καὶ πάλιν ἔλεγεν· ἅγιε πάτερ Εὐθύμιε, ποιήσον ἔλεος εἰς ἐμέ καὶ δεήθητι τοῦ Θεοῦ λυτρωθῆναι με ἐκ τῆσδε τῆς πικροτάτης νόσου.

78, 25 Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα εἰπὼν καὶ εὐξάμενος γίνεται ἐν ἑκστάσει καὶ θεωρεῖ τινὰ μοναχὸν ὀλοπόλιον λέγοντα αὐτῷ· τί θέλεις ἵνα ποιήσω σοι; Ὁ δὲ φόβῳ καὶ χαρᾷ συσχεθεὶς λέγει· τίς εἶ σύ, δέσποτα; Καὶ φησὶν πρὸς αὐτόν· ἐγὼ εἰμι Εὐθύμιος ὁ νῦν μετὰ πίστεως κληθεὶς παρὰ σοῦ· μὴ οὖν δειλιάσῃς, ἀλλὰ δεῖξόν μοι τί πάσχεις.

79 Τοῦ δὲ τὴν κοιλίαν ὑποδείξαντος τοὺς δακτύλους εἰς ὀρθὸν συζεύξας ὁ φανείς καὶ ὡσπερ ξίφει διχοτομήσας τὸν τόπον ἐξήνεγκεν ἐκ τῆς γαστρὸς πέταλον κασσιτέρινον ἔχον χαρακτῆρᾶς τινας καὶ τίθησιν αὐτὸ ἐνώπιον αὐτοῦ ἐπὶ τραπέζιου τινός. Καὶ τὸν τόπον τῇ χειρὶ καταμάξας ἀπήλειπεν τὸ διχοτόμημα καὶ ἀπεθεράπευσεν καὶ λέγει αὐτῷ· τοῦτό σοι συνέβη, ἐπειδὴ πολλῶν παρελθουσῶν ἡμερῶν οὔτε εἰς ἐκκλησίαν εἰσηλθες οὔτε τοῖς θείοις προσήλθες μυστηρίοις, καὶ διὰ τοῦτο κατεδυναστεύθης. Ἀπελθὼν γάρ τις εἰς Ἐλευθερόπολιν δαίμονας κατὰ σοῦ ἐμισθώσατο, οἵτινες σοῦ ἀμελοῦντος τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας κατὰ σοῦ ἴσχυσαν. Ἴδου τοίνυν ἠλέησέν σε ὁ Θεός· μηκέτι ἀμέλει τῆς προσευχῆς σου. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀφανῆς ἐγένετο.

79, 15 Ὁ δὲ Ῥωμανὸς εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν παραυτίκα ἀναστὰς ἐξέκρινεν πᾶσαν τὴν νοσοποιὸν αἰτίαν καὶ ἀπεκατέστη ὑγίης καὶ καλέσας τοὺς ἰδίους πάντα τὰ τῆς ὀπτασίας ἐξηγήσατο. Οἵτινες τὴν τοσαύτην ἀθρόαν μεταβολὴν θεασάμενοι ἐδόξασαν τὸν Θεὸν τὸν παρέχοντα τοιαῦτα τοῖς ἁγίοις χαρίσματα. Ὁ μὲντοι Ῥωμανὸς λαβὼν αὐτοὺς ἦλθεν εἰς τὴν μονὴν καὶ προσκυνήσας τὴν θήκην τοῦ σημειοφόρου πατρὸς Εὐθυμίου ἐξηγεῖτο ταῦτα πάντα τῷ τε μακαρίτῃ Ἀχθαβίῳ καὶ τῷ ἡγουμένῳ καὶ πᾶσιν ἡμῖν καὶ οὕτως τὴν θαυματουργίαν κηρύξας ὑπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια. Κατ' αὐτὴν δὲ τὴν τῆς θαυματουργίας ἡμέραν πάνδημον ἑορτὴν

79, 20

atunci te vei mântui, Însuți caută spre mine, nevrednicul, și izbăvește-mă de această năpastă care mă apasă!" Și iarăși a mai zis: „Sfinte Părinte Eftimie, fă milă cu mine și roagă-te lui Dumnezeu ca să mă izbăvească de această boală amară!”

Pe când se ruga și spunea acestea și altele ca acestea, a căzut în extaz și a văzut un monah cu totul cărunț care l-a întrebat: „Ce vrei să-ți fac?” El, cuprins de frică și de bucurie, a zis: „Cine ești, stăpâne?” Acela i-a răspuns: „Eu sunt Eftimie cel chemat de tine cu credință. Așadar, nu te teme, ci arată-mi de ce suferi.”

După ce Roman i-a arătat pântecul, cel ce se arătase și-a strâns drept degetele și a tăiat ca și cu un cuțit locul, scoțând din stomac o potcoavă de cositor cu inscripții pe ea și a pus-o în fața lui pe masă. Apoi a strâns locul cu mâna, a uns tăietura, l-a vindecat și i-a spus: „Aceasta și s-a întâmplat pentru că, deși au trecut multe zile, nici la biserică nu te-ai dus, nici de Sfintele Taine nu te-ai apropiat, și de aceea ai fost luat în stăpânire. Cineva s-a dus în Elefteropolis și a tocmit împotriva ta demoni, care au avut putere asupra ta fiindcă ai fost nepăsător față de propria mântuire. Dar iată că Dumnezeu te-a miluit! Nu-ți mai lăsa niciodată rugăciunea!” Și acestea zicându-le, Eftimie se făcu nevăzut.

Roman, venindu-și în sine, s-a sculat iute, a aruncat de la el toată pricina aducătoare de boală, și-a redobândit sănătatea și, după ce i-a chemat pe ai săi, le-a povestit toate cele din vedenie. Ei, când au văzut o schimbare atât de neașteptată, L-au slăvit pe Dumnezeu, Care dă astfel de harisme sfinților. Roman i-a luat și a venit la mănăstire închinându-se la mormântul Părintelui Eftimie, făcătorul de minuni, istorisind toate acestea fericitului Ahtavie, egumenului și nouă tuturor. Propovăduind astfel minunea, s-a întors întru ale sale și face în fiecare an, în ziua minunii, un praznic de obște în satul său,

Lk 30, 15

ἐν αὐτῇ τῇ κώμῃ ἐπιτελεῖ μνήμην ποιούμενος τῆς διὰ τοῦ θεοφόρου Εὐθυμίου εἰς αὐτὸν προσελθούσης εὐεργεσίας.

58

79, 25 Ἀπὸ σταδίων δέκα τῆς λαύρας Φαρῶν κώμη τίς ἐστι κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος Φαρὰν καλουμένη, ὅθεν, ὡς οἶμαι, καὶ ἡ λαύρα τὴν ἐπωνυμίαν ἐδέξατο. Ἄνθρωπος δὲ τις ἐκ ταύτης ὁρμώμενος τῆς κώμης Κυριακὸς καλούμενος ποιμνιον ἔχων ἐν τῇ ἐρήμῳ βοσκομένον ἔλαβεν καὶ παρὰ τινος πτωχοῦ τῆς αὐτῆς κώμης δέκα θρέμματα πρὸς τὸ τῇ ἰδίᾳ ποιμνῇ ταῦτα συμβόσκειν συμφώνου τινὸς μεταξὺ αὐτῶν προελθόντος. Χρόνου δὲ διελθόντος ὁ μὲν πτωχὸς ὑπὸ τινος χρείας κατεπειγόμενος πωλῆσαι τὰ ἴδια ἡβουλήθη θρέμματα, 79, 30 ὁ δὲ Κυριακὸς ὀκτὼ ἀντὶ τῶν δέκα παρεῖχεν. Τοῦ δὲ λέγοντος δέκα εἶναι τὰ παρ' αὐτοῦ παρασχεθέντα θρέμματα ἤρνεϊτο ὁ Κυριακός. Φιλονικούντων τοίνυν αὐτῶν καὶ διαμαχομένων μεσῖται τινες μεταξὺ γεγονότες ὄρκον αὐτοῖς προέτειναν διαλυῖσαι τὴν μάχην βουλόμενοι. 80, 5 Τοῦ οὖν Κυριακοῦ ὁμνύειν καταδεξαμένου ὁ πτωχὸς εἰς τὴν θήκην τοῦ ἁγίου Εὐθυμίου ἤγειρε τὸν ὄρκον γενέσθαι. Καὶ δὴ τάξαντες ἡμέραν ἤρχοντο ἐπὶ τὸ μοναστήριον καὶ φθασάντων αὐτῶν τὴν βασιλικὴν ὁδὸν τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ Ἱερουσαλήμ εἰς Ἱεριχώ, ὡς διηγῆσατο ὑπερον ὁ τὸν ὄρκον δεξάμενος, ἀναφανέντος 80, 10 τοῦ μοναστηρίου βλέπων ἐκιδιδόντα ἑαυτὸν τῇ ἐπιτοκίᾳ διακριθεὶς λέγει αὐτῷ· ἄγωμεν ὑποστρέψωμεν, ἀδελφέ· ἰδοὺ ἐπληροφορήθην ἐφ' ὅσον ἐφθάσαμεν ἕως ὧδε ἐλθεῖν.

80, 15 Ὁ δὲ οὐκ ἠνέσχετο ὑποστρέψαι. Ὡς οὖν εἰσηλθὼν ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ὥμοσεν ὁ ἐλεεινὸς κατὰ τῆς θήκης τοῦ σεβασμίου πατρὸς καὶ ἐξῆλθεν τοῦ μοναστηρίου μηδὲν κακὸν ἔχων. Ἐνόμιζεν δὲ λαθεῖν τὸν Θεόν, μᾶλλον δὲ αὐτὸς λήθην λαβὼν τοῦ Θεοῦ ὡς ἀληθῶς ἄφρων εἶπεν ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ· οὐκ ἔστιν Θεός. Τῆς οὖν μίας ἡμέρας παρελθούσης τῇ δευτέρᾳ νυκτὶ περὶ ὧραν ἕκτην ἀνέκειτο μόνος εἰς τὸν ἴδιον οἶκον γρηγορῶν καὶ λογισμοῖς ματαιοῖς ἐνασχολούμενος.

săvârșind pomenirea binefacerii făcute lui prin purtătorul de Dumnezeu Eftimie.

58. Bărbații din satul Faran

La zece stadii de Lavra Faran se află, în partea de răsărit, un sat pe nume Faran, de la care, după câte mi se pare, și-a primit numele și lavra. Un bărbat din acest sat, Chiriac pe nume, având o turmă la păscut în pustie, a primit de la un oarecare sărac din același sat zece animale ca să le pască împreună cu turma sa, după ce mai înainte au căzut la învoială. După o vreme, săracul, silit de o trebuință oarecare, voia să-și vândă animalele, dar Chiriac, în loc de zece, i-a dat înapoi opt. Când săracul i-a spus că zece animale i-a dat, Chiriac a tăgăduit. Tot certându-se și luptându-se ei, niște mijlocitori între ei le-au propus să jure, vrând să pună capăt sfâdrii. După ce Chiriac a primit să jure, săracul a vrut ca jurământul să se facă pe mormântul Sfântului Eftimie. Au stabilit ziua și au venit la mănăstire. Când au ajuns ei la drumul principal care coboară de la Ierusalim la Ierihon și s-a arătat mănăstirea, după cum mi-a povestit mai târziu cel care a primit jurământul, văzând că acela mergea ca să jure strâmb, i-a spus cu dreaptă socoteală: „Să ne întoarcem, frate! Iată, m-am încredințat de vreme ce am ajuns până aici.”

Acela însă nu voia să se întoarcă. Așadar, când au intrat în mănăstire, vrednicul de milă a jurat pe mormântul cinstuitului Părinte și a ieșit din mănăstire fără să pățească nimic rău. Credea că se poate ascunde de Dumnezeu sau mai degrabă el, uitând de Dumnezeu ca un adevărat nebun, *a zis în inima sa: Nu este Dumnezeu*. Deci, după ce a trecut o zi, în cea de-a doua noapte, pe la ceasul la șaselea, pe când ședea culcat în casa lui treaz și rumega gânduri deșarte, văzu că ușa casei s-a deschis

80, 20 καὶ θεωρεῖ ἄφνω τὴν θύραν τοῦ οἴκου αὐτομάτως ἀνοιγομένην καὶ
 τινα γέροντα μοναχὸν εἰσερχόμενον, φωτὶ λάμποντα καὶ τὸν οἶκον
 φωτίζοντα, πέντε νεωτέρους ἔχοντα καὶ ῥάβδον τῆ χειρὶ κατέχο-
 ντα καὶ λέγοντα πρὸς αὐτὸν αὐστηρᾶ τῆ φωνῆ καὶ βλοσυρῶ τῷ
 80, 25 τὴν Εὐθυμίου μονήν; Ὡς οὖν ἐκεῖνος ἐφωμώθη μηδὲν εἰς ἀπολογία
 εὐρών, εἶπεν ὁ ἅγιος τοῖς νεωτέροις· ἐπάρατε αὐτόν. Οἱ δὲ εὐθέως
 κρατήσαντες αὐτὸν ἔτειναν ἕκ τεσσάρων. Καὶ δίδωσιν τῷ πέμπτῳ
 81 τὴν ἐν τῇ χειρὶ ῥάβδον λέγων· τύπτε αὐτόν καὶ λέγε· μὴ, ἐπίορκος·
 μὴ, ἀποστερητής· μὴ καταφρόνει τῆς τοῦ Θεοῦ ἀνεξικακίας. Ὡς
 δὲ ἐπὶ πλέον τυπτόμενος ἐβασανίζετο, λέγει ὁ ἅγιος τῷ τύπτοντι·
 81, 5 καλῶς ἔχει, καὶ κρατήσας αὐτὸν ἀπὸ τῶν τοιχῶν λέγει αὐτῷ· ἔγνωσ,
 ἀνόσιε, ὅτι ἔστιν Θεὸς ἀποδιδούς ἐκάστῳ τὰ πρὸς ἀξίαν; Ἴδου δὴ
 ταύτη τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦμεν ἀπὸ σοῦ, ἃ δὲ ἀπεστέ-
 ρησας, τίνοι ἔσται; Ἐπειδὴ οὖν τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας τοῦ
 Θεοῦ κατεφρόνησας, ἐθησαύρισας σεαυτῷ τὴν ὀργὴν ταύτην, ἵνα
 81, 10 ἀπὸ σοῦ μάθωσιν ἅπαντες μηδένα ἀποστερεῖν μηδὲ ὅλως εἰς ὄρκον
 ἑαυτοὺς ἐκδιδόναι, εἰ καὶ ἀληθεύειν μέλλουσιν.

Καὶ οὕτως ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ φόβῳ συσχε-
 θεῖς ἔκραξεν λέγων· ἐλεήσατέ με διὰ τὸν Θεόν.

Καὶ συναχθέντες πρὸς αὐτόν οἱ ἐγγύτατοι τὰ τε συμβάντα
 ἀκούσαντες καὶ τὸν νῶτον σεσηπῶτα ἀπὸ τῶν πληγῶν θεωρή-
 σαντες ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν. Ὅντινα παρακαλέσαντα ἀπε-
 νεχθῆναι εἰς τὴν μονὴν καὶ πολλὰ ἡμαρτηκέναι κατὰ τοῦ ἁγίου
 81, 15 τόπου καθομολογήσαντα ἐπιθήσαντες ὄνῳ δύο σακκίων ἀχύρου
 μέσον ἤγαγον εἰς τὴν μονὴν καὶ διηγησάμενοι ἡμῖν πάντα τὰ συμ-
 βεβηκότα ἔδειξαν καὶ τὰς ἐν τῷ νῶτῳ πληγὰς καὶ εἶδομεν τὸν
 νῶτον αὐτοῦ ὄντα ὡς ἀπὸ βουνεύρων πολλῶν. Διὰ τοῦτο φόβῳ
 81, 20 συσχεθέντες οἱ τοῦ μοναστηρίου ἀπὸ τότε οὐ συγχωροῦσιν τινα,
 ὅσον τὸ ἐπ' αὐτοῖς, ὀρκίζειν ἢ ὀμνύειν ἐν τῇ τοῦ ἁγίου πατρὸς θήκῃ.

Ἐκεῖνοι δὲ μίαν ἡμέραν ποιήσαντες ἐν τῷ μοναστηρίῳ καὶ
 μὴ ἰσχύσαντες ἐν τῷ κοιμητηρίῳ κοιμηῆσαι αὐτόν τῆς γαστρὸς

singură și că a intrat un monah bătrân, strălucind de lumină
 și luminând casa, fiind însoțit de cinci tineri, ținând un toiag
 în mână și zicându-i cu glas aspru și cu privire tăioasă: „Spune,
 deznădăjduitule între oameni, ce te-ai dus să faci în mănăstirea
 lui Eftimie?” Fiindcă aceluia îi pierise glasul, negăsind nimic de
 spus în apărarea sa, Sfântul a zis tinerilor: „Ridicați-l!” Atunci
 patru dintre ei l-au apucat și-l ținneau întins. Celui de-al cincilea
 Sfântul i-a dat toiagul în mână zicându-i: „Dă-i și spune-i: «Să
 nu mai juri strâmb, să nu mai răpești lucrurile altuia, să nu mai
 disprețuiești nerăutatea lui Dumnezeu!»” După ce l-a chinuit
 destulă vreme cu lovituri, Sfântul a zis celui care lovea: „Bine-i!”
 Apoi, apucându-l de păr pe Chiriac, i-a spus: „Ai priceput, necu-
 viosule, că Dumnezeu răsplătește fiecăruia după vrednicie? Iată,
 81, 20 *în noaptea aceasta vor cere sufletul tău de la tine, iar cele pe care* Lc. 12, 20
le-ai furat ale cui vor fi? Fiindcă ai disprețuit *îngăduința și înde-* Rom. 2, 4
lunga răbdare a lui Dumnezeu, ți-ai agonisit *mânia* aceasta ca Rom. 2, 5
 de la tine să învețe toți să nu răpească lucrurile nimănui, nici să
 jure, chiar dacă au de gând să spună adevărul.”

Și așa s-au dus de la acela, care, cuprins de spaimă, a
 strigat: „Miluiți-mă, pentru Dumnezeu!”

Vecinii s-au adunat și, auzind cele întâmplare și văzân-
 du-i spatele vânăt de lovituri, s-au temut cu frică mare. El s-a
 rugat să fie dus în mănăstire și a mărturisit că a păcătuit mult
 împotriva aceluia loc sfânt, iar ei l-au pus pe un măgar între doi
 saci cu paie și l-au adus la mănăstire. După ce ne-au povestit
 cele întâmplare, ne-au arătat rănilor de pe spatele lui care arăta
 de parcă ar fi fost bătut cu multe vine de bou. De aceea pe pă-
 rinții mănăstirii i-a cuprins frica, încât de atunci nu mai lasă pe
 nimeni, cât ține de ei, să jure pe mormântul sfântului Părinte.

Oamenii aceia au rămas o zi în mănăstire, dar n-au
 putut să-l culce în criptă, pentru că aceluia îi mergea burta,
 avea hemoragie și vomita adesea. Așa că l-au luat pe jumătate

81. 25

λυομένης αὐτοῦ καὶ αἰμορροούσης καὶ τοῦ στόματος ἑμοῦντος πυκνότερον λαβόντες αὐτὸν ἡμιθανῆ ἀπῆλθον καὶ τῇ ἕξῃς ἐτελεύτησεν ὑπόδειγμα μελλόντων ἐπιορκεῖν γεγονώς.

59

82

Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις ἦλθέν τις ἀποδημητῆς ξενικός εἰς τὸ μοναστήριον καὶ φιλοφρόνως ξενοδογηθεὶς περὶ τὸ μεσονύκτιον καταβάς εἰς τὸ κοιμητήριον τὴν ἀργυρᾶν χώνην τοῦ σημειοφόρου πατρὸς ἀπερίζωσεν καὶ ταύτην λαβὼν συνεξῆλθεν τοῖς ἀλόγοις τοῦ μοναστηρίου ἐν αὐτῇ τῇ νυκτί. Προκόπιος δὲ ὁ πρῶν ἰαθεὶς ὑπὸ τοῦ ἁγίου τὴν τοῦ θυρωρίου διακονίαν πεπιστευμένος ἐξελθὼν πρῶι εὔρεν τὸν τὴν χώνην κλέψαντα ἐστηλωμένον καὶ τρόπον τινὰ προσηλωμένον ἔμπροσθεν τοῦ μοναστηρίου καὶ μαθὼν τῆς στηλώσεως τὴν αἰτίαν εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὴν μονήν. Ὅστις ὠμολόγησεν ἡμῖν ὅτι διάστημα μιλίων τριάκοντα σχεδὸν περιπατήσας καὶ ἱκανῶς συγκλασθεὶς τὰ μεθόρια τοῦ μοναστηρίου οὐκ ἴσχυσα παρελθεῖν.

82. 5

82. 10

Ἴμεῖς δὲ τὴν χώνην λαβόντες τὴν μὲν δύναμιν τε καὶ ἀνεξικακίαν τοῦ σημειοφόρου πατρὸς ἡμῶν ἐθαυμάσαμεν, τὸν δὲ ἄνδρα ἐφοδιάσαντες ἐνδεῆ ὄντα ἀπελύσαμεν.

60

82. 15

Ταῦτα ὀλίγα ἐκ πολλῶν ἀναλεξάμενος ἀνεγραψάμην, ἅπερ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἑώρακα, συνάψας αὐτὰ τοῖς ἕξ ἀκοῆς ἀναγραφῆσαι περὶ τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας τοῦ πατρὸς ἡμῶν πρὸς τὸ γνῶναι τοὺς τε ἐντυγχάνοντας καὶ τὴν ὁσιότητα τὴν σὴν τὴν τῆς παρεδρευούσης τῇ Εὐθυμίου θήκη θείας χάριτος δύναμιν καὶ ἀναλογίσασθαι ὅτιπερ μαρτυρεῖ τῇ λαμπρότητι τῆς ἐκείνου ἐν σαρκὶ πολιτείας τὰ μετὰ τὴν αὐτοῦ κοίμησιν ἐνεργούμενα θαύματα. Οὐ μόνον γὰρ ἦν ἰκα ἐν σαρκὶ ὑπῆρχεν, ἐθαυματουργεῖ

mort, iar în ziua următoare acela a și murit, făcându-se pildă pentru toți cei care vor dori în viitor să jure.

59. Hoțul candeliei

În aceste zile, a venit un străin în vizită la mănăstire și a fost găzduit cu bunăvoință. Pe la miezul nopții, a coborât în criptă și a smuls candela de argint a Părintelui celui făcător de minuni și, luând-o cu sine, a ieșit împreună cu catârii mănăstirii în acea noapte. Procopie, care fusese tămăduit mai înainte de către Sfântul Eftimie și avea încredințată slujirea de portar, când a ieșit dimineața pe poartă, l-a găsit pe hoțul candeliei înțepenit și oarecum șintuit înaintea mănăstirii și, aflând de la el pricina acestei înțepeniri, l-a băgat în mănăstire. Acesta ne mărturisea că: „Deși am umblat aproape 30 de mile și m-am trudit din destul, totuși nu am putut să trec de hotarele mănăstirii.“

Noi am luat candela și ne-am minunat de puterea și lipsa de răutate a făcătorului de minuni Părinte Eftimie, iar pe bărbatul acela, după ce i-am dat provizii, fiind nevoiaș, l-am slobozit.

60. Scrierea biografiei lui Eftimie de către Chiril

Am scris aceste puține lucruri, pe care le-am ales dintre multe altele, văzute de mine însumi, adăugând și cele scrise din auzite despre viețuirea în trup a Părintelui nostru, pentru ca cititorii și Cuvioșia Ta, Părinte Gheorghe, să cunoască puterea dumnezeiescului har sălășluit în mormântul lui Eftimie și să înțeleagă de aici că minunile de după dormirea lui mărturisesc strălucirea viețuirii sale în trup. Pentru că nu făcea minuni printre oameni doar pe când se afla în

82, 20 ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευταίαν, ὅτε τοῖς ἀγγέλοις ἀνemiχθη, μεγάλας ἐν ἡμῖν ἐργάζεται θανατουργίας καὶ ἐν ἀμείνωνι λήξει ὑπάρχων οὐκ ἀπέστη ἡμῶν, ἀλλὰ μετὰ μείζονος βοήθειας κήδεταί τε καὶ ἐπιμελεῖται ἡμῶν. Ὅθεν καὶ γὰρ ὁ ἀνάξιος αὐτοῦ δοῦλος πλειστάκις παρ' αὐτοῦ εὐεργετηθεὶς ψυχικῶς τε καὶ σωματικῶς καὶ βλέπων τὰς ἐκ τῆς θήκης αὐτοῦ ἀναβλυζούσας εὐεργεσίας κατὰ διάνοιαν ἐκπληττόμενος ἐλογιζόμην ὅτι ἄρα πῶς παρελθὼν τὸν ἀνθρώπινον τοῦτον βίον καὶ ἐν τίσιν εὐαρεστήσας τῷ Θεῷ κατορθώμασιν ὁ ἅγιος οὗτος Εὐθύμιος τοιαύτης θείας τετύχηκε χάριτος;

82, 30 Ἐντεῦθεν θερμοτάτη μοι ἐπῆλθεν ἐπιθυμία τὴν ἐν σαρκὶ αὐτοῦ πολιτείαν καὶ διαγωγὴν καταμαθεῖν καὶ ἀναγράψασθαι, καὶ διερώτων ἐπιμελῶς τοὺς κατὰ τὴν ἔρημον ταύτην θεοφόρους τε καὶ ἀρχαιοτάτους πατέρας τὰ περὶ Εὐθυμίου μὲν τοῦ μεγάλου ἀκριβῶς ἀκοῆ μεμαθηκότας, τοῦ δὲ πανευφήμου Σάββα συγχρόνους τε καὶ συναγωνιστὰς γεγονότας, καὶ ὅσα παρ' ἐκάστου τούτων μαθεῖν καὶ ἀναλέξασθαι ἰσχυσα, οὐ μόνον τὰ Εὐθυμῖω τῷ μεγάλῳ τεθνατουργημένα τε καὶ πεπολιτευμένα, 83 ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς τοῦ ἐν ἁγίοις Σάββα πολιτείας τε καὶ διαγωγῆς ἀναμεμιγμένα ἐν διαφόροις χάρταις ἀνεγραψάμην ἀτάκτοις τισὶ καὶ συγκεχυμένοις διηγήμασιν.

83, 10 Ὀλίγον δὲ τινοσ χρόνου διελθόντος καὶ τῆς οἰκουμένης ἁγίας πέμπτης συνόδου ἐν Κωνσταντινουπόλει συναθροισθείσης καὶ τῶν Ὁριγένους καὶ Νεστορίου δογμάτων ὑπ' αὐτῆς ἀναθεματισθέντων οἱ προενοικοῦντες τὴν Νέα Λαύραν τῆς Ὁριγένους αἰρέσεως ἀντιλαμβανόμενοι τῆς τε καθολικῆς κοινωνίας ἀπέστησαν καὶ τῆς Νέας Λαύρας ἐδιώχθησαν. Ἐν ἡ Νέα Λαύρα ὁρθόδοξοι πατέρες ἐκείνων ἀναχωρησάντων κατωκίσθησαν ἐκ τε τῆς λαύρας τοῦ μακαρίου Σάββα καὶ ἐτέρων εὐαγῶν καὶ ἀνεπιλήπτων

¹⁰⁷ Sinodul V Ecumenic din 553 s-a întrunit, de fapt, pentru condamnarea celor „Trei Capitoale”: Teodor de Mopsuestia (persoana și scrierile), Teodoret de Cyr (unele scrieri) și Ibas de Edessa (scrieri). Dar tot acum a fost eliminată

trup, ci și după sfârșitul lui, când s-a amestecat cu îngerii, săvârșește printre noi mari minuni și, aflându-se într-o stare mai înaltă, nu s-a depărtat de noi, ci se îngrijește și ne ocrotește cu și mai mare ajutor. De aceea și eu, nevrednicul său rob, care de multe ori am avut parte de facerile lui de bine, și sufletește și trupește, văzând binefacerile izvorâte din mormântul său, mă gândeam cu uimire: „Oare cum a petrecut acest sfânt Eftimie această viață omenească și cu ce isprăvi i-a bineplăcut lui Dumnezeu de s-a învrednicit de un asemenea har dumnezeiesc?”

De aici mi-a venit o dorință fierbinte de a afla viețuirea și purtarea lui în trup și de a le scrie. De aceea i-am întrebat cu grijă pe Părinții cei purtători de Dumnezeu și bătrâni din această pustie, care știau din auzite cu multă precizie cele despre Eftimie cel Mare și trăiseră în aceeași vreme cu vestitul Sava și au fost împreună-nevoitori cu el. Așadar, câte am putut să aflui și să culeg de la fiecare dintre ei, nu doar despre minunile și viețuirea lui Eftimie cel Mare, ci și despre viețuirea și purtarea celui întru sfinți Sava, le-am scris de-a valma și fără rânduială pe diferite hârtii, ca istorisiri răzlețe.

După ce a trecut puțin timp și s-a adunat cel de-al V-lea Sinod Ecumenic în Constantinopol, și învățăturile lui Origen și Nestorie au fost anatimizate de el¹⁰⁷, părinții care au locuit mai înainte în Noua Lavră, care împărtășeau erezia lui Origen, s-au depărtat de comuniunea cu Biserica Sobornicească și au fost izgoniți din Noua Lavră. După ce acei părinți au plecat, în Noua Lavră au locuit părinți ortodocși veniți din Lavra fericitului Sava și din alte mănăstiri sfinte

și posibilitatea interpretării în sens nestorian a Calcedonului. Pentru detalii vezi *Studiul introductiv*, pp. LIV-LVII.

83, 15 μοναστηρίων. Τότε δὴ γνώμη καὶ ἐπιτροπῆ τοῦ θεσπεσίου Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου καὶ ἡσυχαστοῦ ἀποστάς τοῦ κοινοβίου τὴν Νέαυ ὠικήσα Λαύραν ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς περὶ Εὐθυμίου καὶ Σάββα ἐγγεγραμμένους χάρτας καὶ κελευσθεὶς παρὰ τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος μαθούσης περὶ τῶν εἰρημένων χαρτῶν τὰ τούτοις

83, 20 ἐμφερόμενα κεφάλαια ἀρμοδίως συντάξαι μετὰ τῆς ἐνδεχομένης φράσεώς τε καὶ συντάξεως καὶ ταῦτα αὐτῇ ἀποστεῖλαι ἔμεινα περὶ που δύο χρόνους ἐν ταύτῃ ἡσυχάζων τῇ Νέαυ Λαύρα καὶ τῆς εἰς τοὺς χάρτας ἀδολεσχίας μὴ ἀφιστάμενος.

Καὶ ἀρχὴν τῆς συντάξεως ἠπόρουν ποιήσασθαι καὶ ὡς ἰδιώτης καὶ μὴδ' ὄλως ἀχθεὶς διὰ παιδείας τῆς ἔξωθεν καὶ ὡς

83, 25 ἄπειρος τῶν θείων λογίων καὶ βραδύγλωσσος· ἀλλ' ὁ τῶν θαυμασιῶν Θεὸς ὁ πᾶσιν τε γλώσσαν ἐμπήξας καὶ τοῖς ἀπόροις πόρον διδούς καὶ τὰ δυσχερῆ τῶν πραγμάτων ἔξομαλίζων καὶ τὰς τῶν μογγιλάλων γλώσσας τρανάς ἐργαζόμενος παράδοξόν τι πεποίηκε καὶ ἐπὶ τῇ ἐμῇ ταπεινώσει δι' Εὐθυμίου καὶ Σάββα τῶν

83, 30 θεραπόντων αὐτοῦ ἐμοῦ ἔξ ἀπορίας λόγων τε καὶ φράσεων ἦδη καὶ καταλιπεῖν τοὺς χάρτας διενθυμηθέντος, πλήν προσευχῆ καὶ δεῆσει θερμοτάτη χρωμένου.

84 Ἐν μιᾷ γὰρ τῶν ἡμερῶν ἐπὶ τῆς συνήθους καθέδρας καθεστῶτί μοι καὶ τοὺς χάρτας μετὰ χειρας ἔχοντι περὶ δευτέραν ὥραν τῆς ἡμέρας ἐπιφαίνονται μοι ὑπνω κατασχεθέντι οἱ ὄσοι πατέρες Εὐθύμιός τε καὶ Σάββας μετὰ στολῆς ἱεροπρεποῦς

84, 5 τῆς συνήθους αὐτοῖς. Καὶ ἤκουσα τοῦ ἐν ἀγίοις Σάββα πρὸς τὸν μέγαν Εὐθύμιον λέγοντος· ἰδοὺ δὴ ὁ Κύριλλος, σοῦ τοὺς χάρτας ἔχει μετὰ χειρας καὶ σπουδῆν ἐνδείκνυται θερμοτάτην καὶ τοσοῦτον πονήσας καὶ μοχθήσας ἀρχὴν συντάξεως ποιήσασθαι οὐκ ἰσχύει. Ὁ δὲ μέγας πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίθη Εὐθύμιος· πῶς γὰρ

84, 10 δυνήσεται τὴν περὶ ἡμῶν ποιήσασθαι σύνταξιν μήπω εἰληφώς προσφόρου λόγου χάριν ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος;

¹⁰⁸ Din VS c. 90 aflăm că venirea lui Chiril în Noua Lavră a avut loc în

și fără de pată. Atunci, cu voia și la îndemnul de Dumnezeu insuflatului episcop Ioan Isihastul, am plecat din chinovie ca să locuiesc în Noua Lavră¹⁰⁸, având cu mine înscrisurile despre Eftimie și Sava, unde am primit poruncă de la Preacuvioșia Voastră, care aflaserăți despre aceste hârtii, să potrivesc capitolele din ele privitoare la ei în fraze și expresii nimerite și să vi le trimit. Am rămas în jur de doi ani liniștindu-mă în această Nouă Lavră, fără să mă depărtez de indeletnicirea cu hârtiile împricinate.

Îmi era greu însă să încep scrierea, fiind om simplu, fiind lipsit de educația cea din afară, de experiența exprimării celor dumnezeiești și încet la vorbă. Dar Dumnezeuul minunilor, Care a dat tuturor oamenilor limbă și Care revarsă daruri celor lipsiți și Care face ușoare greutățile și limbile gângavilor puternice, a făcut un lucru mai presus de minte și cu smerenia mea, prin mijlocirea slujitorilor Săi Eftimie și Sava, chiar pe când eu mă gândeam să părăsesc înscrisurile din pricina lipsei de cuvinte și de expresii potrivite, deși mă foloseam de rugăciune și de cereri fierbinți.

Într-una din zile, pe când stăteam pe scaunul meu obișnuit și aveam în mâini hârtiile, pe la al doilea ceas din zi, după ce m-a cuprins puțin somnul, mi s-au arătat Cuvioșii Părinți Eftimie și Sava, îmbrăcați în obișnuitul lor veșmânt sfințit. L-am auzit atunci pe Sava cel întru sfinți zicând marelui Eftimie: „Iată, Chiril are hârtiile tale în mâini și, cu toate că are răvnă fierbinte și s-a ostenit și a trudit atâta, totuși nu poate să înceapă scrierea!” Atunci marele Eftimie i-a răspuns: „Cum va putea să alcătuiască scrierea despre noi dacă nu a primit încă harul cuvântului potrivit întru deschiderea gurii sale?”

84, 15 Τοῦ δὲ ἐν ἁγίοις Σάββα εἰπόντος· καὶ δὸς αὐτῷ, πάτερ, τὴν χάριν, ἐπινεύσας ὁ μέγας Εὐθύμιος καὶ ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ κόλπου ἀλάβαστρον ἀργυροῦν μετὰ μήλης ἕξαγαγὼν καὶ ἐμβάψας τὴν μήλην ἐκ τοῦ ἀλαβάστρου δέδωκεν τρίτον εἰς τὸ στόμα μου. Τοῦ δὲ ἐμβληθέντος διὰ τῆς μήλης τὸ μὲν εἶδος ὑπῆρχεν ἐλαίου, ἡ δὲ γεῦσις γλυκυτέρα ἐτύγχανε μέλιτος καὶ ὄντως τοῦ θείου λογίου δῆλωσις. Ὡς γλυκεῖα γάρ φησιν τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγια σου ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου, ὥστε με ἐκ τῆς ἀφάτου ἐκείνης γλυκύτητος διωπνισθέντα ἔτι τὴν πνευματικὴν ἐκείνην εὐωδίαν τε καὶ γλυκύτητα ἐπὶ τῶν χειλέων καὶ τοῦ στόματος ἔχοντα ἀρχὴν εὐθὺς τοῦ προοιμίου τῆς παρουσίας ποιήσασθαι συγγραφῆς. Καὶ οὕτω τῇ τοιαύτῃ χάριτι τὸν περὶ Εὐθυμίου τοῦ μεγάλου διεξῆλθον λόγον, ἐπειγόμενος τῇ τοιαύτῃ χάριτι ἐπερειδόμενος τὴν ὑπόσχασιν πληρῶσαι καὶ τὰ περὶ τῆς τοῦ οὐρανοπολίτου Σάββα πολιτείας τε καὶ διαγωγῆς ἐν δευτέρῳ διηγῆσασθαι λόγῳ.

84, 25 Ἄξιῳ δὲ τοὺς ἀμφοτέρους αὐτοὺς πρὸς τῇ δοθείσῃ χάριτι καὶ προσειάν ὑπὲρ ἐμοῦ ποιήσασθαι καὶ ἰλασμὸν τῶν ἐμοὶ ἐπταισμένων αἰτῆσαι πρὸς τὸ ἐμὲ τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ ἔλειπνόν καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ ἀναστάσει ἀκαταίσχυντον διατηρηθῆναι καὶ εὐρεῖν ἔλεος ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ

85 Χριστοῦ. Αὐτῷ ἡ δόξα σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ἀμήν.

Când Sfântul Sava i-a spus: „Dă-i, Părinte, harul!“, marele Eftimie a încuviințat și a scos din sân un vas de argint și, având o sticlă cu gât lung, a băgat-o în vas și apoi mi-a dat să beau de trei ori dintr-însa. Ceea ce mi-a dat cu acea sticlă alungită avea înfățișare de ulei, dar la gust era mai dulce decât mierea, o adevărată vădire a cuvântului dumnezeiesc: *Cât de dulci sunt gâtlejului meu cuvintele Tale, mai mult decât mierea în gura mea.* Din pricina acelei dulceți de negrăit și încă având acea mireasmă duhovnicească și dulceață pe buze și în gură, am început degrabă să scriu prologul acestei scrieri. Și așa am terminat *Cuvântul* despre Eftimie cel Mare, grăbindu-mă, cu ajutorul acestui har, să-mi împlinesc făgăduința și să istorisesc în cel de-al doilea *Cuvânt* cele ale viețuirii și petrecerii lui Sava, cetățeanul ceresc. Ps. 118, 103

Îi rog acum pe amândoi ca, pe lângă harul ce mi l-au dăruit, să solească pentru mine și să ceară îndurare pentru greșelile mele, așa încât eu, păcătosul și vrednicul de milă, să fiu păzit fără de rușine, și aici, și la viitoarea înviere, și să aflu milă înaintea scaunului de judecată al lui Hristos.

Lui fie slava, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, în vecii vecilor.

Amin.

85, 5

Μοναχική ιστορία δευτέρα τῆς κατὰ Ἱεροσόλυμα ἐρήμου
συγγραφείσα ὑπὸ Κυρίλλου πρεσβυτέρου καὶ μοναχοῦ
καὶ ἀποσταλείσα τῷ ἄββᾶ Γεωργίῳ
ἡσυχάζοντι καὶ μοναστήριον συστησαμένῳ
85, 10 ἐν τῷ κατὰ Σκυθόπολιν τόπῳ καλουμένῳ Βεελλὰ

Βίος τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Σάββα

85, 15 *Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ ὁ διεγείρας τὴν ὑμετέραν ἐπ' ἀρετῇ τελειότητα ἐπιτάξαι
τῇ ἐμῇ οὐδενία ἀναγράφους αὐτῇ ἀποστεῖλαι τὰς θεαρεστοὺς
85, 20 τῶν προωδευκότων ἀγίων πατέρων ἡμῶν Εὐθυμίου καὶ Σάββα
ἀναστροφάς ὁ καὶ ἐμοὶ τῷ ἔλεεινῷ κατὰ τὴν ἄφατον αὐτοῦ
εὐσπλαγχνίαν σταγόνα λόγου δι' αὐτῶν ἐπιστάξας ἐν ἀνοίξει
τοῦ στόματός μου πρὸς τὸ ὑπουργῆσαι τῇ τοιαύτῃ ὀνησιφόρῳ
ἐπιταγῇ. Ἦδη μὲν οὖν εἰρηταί μοι περὶ Εὐθυμίου τοῦ σεβασμίου
85, 20 πατρὸς μικρὰ τινα πάνυ καὶ τῆς ἐκείνου μεγαλονοίας ἀνάξια·
οὔτε γὰρ ἀνευρεῖν πλείονα ἠδυνήθην ὀγδοηκοστοῦ ἤδη χρόνου
86 παρεληλυθότος τῆς ἐκείνου πρὸς Θεὸν ἀναλύσεως, ὡς γε καὶ
αὐτὰ τὰ ὀλίγα συνερανοιάμην μόλις ὧδέ τε κάκεισε περιθέων
καὶ περιαθροίζων αὐτὰ καὶ συλλέγων ὥσπερ ἐκ τινος βυθοῦ τοῦ
μακροῦ χρόνου καὶ τῆς λήθης ἀναλεγόμενος, ἵνα μὴ ἐξίτηλα τῷ
χρόνῳ γένηται ἡμῖν τὰ περὶ ἐκείνου ψυχοφελῆ διηγήματα.*

¹ Formularea titlului de către Chiril este semnificativă: el scrie o *istorie monahală* a pustiei, arătând că urmează o metodă specifică de abordare a datelor istorice, tradițională, deosebită de metoda istoriei, ca știință laică, de la care însă Chiril a împrumutat rigoarea și grija pentru date exacte.

A doua istorie monahală a pustiei¹ din preajma Ierusalimului,
scrisă de preotul și monahul Chiril,
trimisă lui Avva Gheorghe
isihastul și ctitorul mănăstirii numită Beella,
din ținutul Schitopolisului

Viața Cuviosului Părintelui nostru Sava

Prolog

Binecuvântat este Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru 2 Cor. 1, 3
Isus Hristos, Care a îndemnat desăvârșirea voastră întru virtute
să poruncească nimicniciei mele să-i trimit în scris viețuirile
plăcute lui Dumnezeu ale sfinților noștri Părinți și înaintași
Eftimie și Sava, și Care, potrivit cu negrăita Sa iubire, mi-a
picurat și mie, celui vrednic de milă, picătura cuvântului², prin
mijlocirile lor, *întru deschiderea gurii mele*, ca să pot sluji și Ef. 6, 19
plini o astfel de poruncă folositoare. De altfel, am spus deja
câteva lucruri despre cinstitul Părinte Eftimie, mici și cu totul
nevrednice de măreția sufletului său, pentru că nu am putut
afla mai multe deoarece se împliniseră deja 80 de ani de la
trecerea lui la Dumnezeu, încât și aceste puține istorisiri le-am
adunat cu greu, alergând încoace și-ncolo, potrivitându-le și ale-
gându-le ca și cum le-aș scoate dintr-un adânc de vreme și de
uitare, pentru ca povestirile de suflet folositoare despre acela să
nu se piardă cu trecerea timpului.

cum el însuși va spune în acest prolog, „pentru a ne fi la îndemână cercetarea adevărului”.

² Aluzie la vedenia lui Chiril descrisă în finalul *Vieții Sfântului Eftimie*.

86, 5 Νυνὶ δὲ κέκληκέν με ὁ καιρὸς εἰς πέρας ἀγαγεῖν τὸ ἔλλειπον
τοῖς παρ' ὑμῶν ἐπιταχθεῖσιν καὶ ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ πολυ-
θρυλήτου πατρὸς ἡμῶν Σάββα συγγράψασθαι, ἅπερ φροντίσας
καὶ πονήσας ἀνελεξάμην παρ' ἀληθευόντων ὁσίων ἀνδρῶν φοι-
τητῶν τε αὐτοῦ καὶ συναγωνιστῶν γεγονότων καὶ μέχρι τοῦ νῦν
86, 10 τὴν ἐκείνου μιμουμένων πολιτεῖαν καὶ φωτιζόντων ἡμῶν τὰ κατὰ
Θεὸν διαβήματα. Τοῦτο γὰρ πεποιηκέναι ἤδη ἐν τῷ προλαβόντι
ὑπεσχόμην λόγῳ, πλὴν ὅτι τὴν μὲν ἑμαυτοῦ ἰδιωτεῖαν καὶ ἀνα-
ξιότητα οὐκ ἀγνοῶ, μείζοσι δὲ ἐμβατεύω οὐ θρασεῖα χρώμενος
γνώμη, ἀλλὰ τὸν τε τῆς παρακοῆς κίνδυνον ὑφορώμενος καὶ τὴν
86, 15 φοβεράν ἐκείνην ἐννοῶν ἀπειλήν τὴν λέγουσαν *δοῦλε πονηρὲ καὶ
ἀκνηρὲ, ἔδει σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις.*

Δυσωπῶ τοίνυν τοὺς ἐντευξομένους τοῖσδε τοῖς πόνοις
καὶ τὴν ὁσιότητα τὴν σὴν, ὦ πατέρων ἄριστε καὶ φιλοτεκνότα-
τε Γεώργιε, πρῶτον μὲν τὸν δεσπότην δυσωπῆσαι Χριστὸν
86, 20 συγγνώμης ἀξιωθῆναί με τὸν ἔλεεινὸν ἐπὶ τῷ πεφραυλισμένῳ μου
βίῳ καὶ τοῖς πολλοῖς μου ἁμαρτήμασιν, ἔπειτα δὲ μηδενὶ ἀπι-
στεῖν τῶν τε ἤδη προλεχθέντων καὶ τῶν νυνὶ ῥηθησομένων. Διὰ
γὰρ τοῦτο καὶ χρόνων ἀκριβείας καὶ τόπων καὶ προσώπων καὶ
ὀνομάτων ἐμνημόνευσα πρὸς τὸ ἐγγύθεν ἔχειν τε καὶ ποιεῖσθαι
τὴν τῆς ἀληθείας περὶ τούτων ἐξέτασιν.

86, 25 Τοιγαροῦν ἐντεῦθεν βοηθοῦντα καὶ συνεργοῦντα τὸν
Θεὸν ἔχειν πιστεύσας τοῦ περὶ Σάββα λόγου ποιήσομαι τὴν
ἀρχήν.

1

87 Οὗτος ὁ τῆς ἐπουρανίου μητροπόλεως γεγονώς πολίτης
Σάββας πατρίδος μὲν ὑπῆρχεν τῆς Καππαδοκῶν χώρας
Μουταλάσκης τῆς κώμης ὑπὸ μητρόπολιν τελούσης τὴν
Καισαρέων, ἀγνώστου μὲν τὸ πρὶν οὔσης διὰ σμικρότητα καὶ
ταπεινότητα, πᾶσιν δὲ περιφανεστάτης γενομένης διὰ τὸν ἕξ αὐτῆς

Acum însă vremea mă cheamă să duc la sfârșit ceea ce lipsește încă dintre cele poruncite de către Sfinția Voastră și să scriu despre vestitul nostru Părinte Sava câteva lucruri, pe care le-am adunat cu grijă și trudă de la bărbații vrednici de crezământ și cuvioși care i-au ucenicit și au fost împreună-nevoitori cu el, urmându-i până acum pilda viețuirii, și care ne luminează pașii cei către Dumnezeu. Pentru că în *Cuvântul* dinainte (despre viața lui Eftimie) asta am și promis; deși îmi cunosc lipsa de învățătură și nevrednicia, totuși mă adâncesc în lucruri mai mari nu datorită unui cuget îndrăzneț, ci fiindcă mă tem de acea amenințare înfricoșătoare care zice: *Slugă vicleană și leneșă, trebuia să dai argintul Meu la cămătari.*

Mt. 25, 26

Așa se face că-i rog pe cititorii acestor scrieri, precum și pe Cuvioșia Ta, o, preabunule între părinți și preaiubitorule de fi Părinte Gheorghe, ca, mai întâi de toate, să-L rugați pe Hristos să mă învrednicească de iertare pe mine, cel nevrednic de milă, din pricina vieții mele decăzute și a multelor mele păcate; iar în al doilea rând, vă rog să nu fiți neîncredători față de nimic din cele spuse deja și dintre cele care vor fi spuse. Fiindcă tocmai pentru acesta am amintit cu acrivie locuri, persoane și nume, ca să vă fie la îndemână cercetarea adevărului despre acestea.

Crezând, așadar, pe temeiul acestora că Îl am pe Dumnezeu împreună-lucrător și ajutor, voi începe *Cuvântul* despre Sava.

1. Obârșia și părinții

Acest Sava, care a ajuns cetățean al cetății celei cerești, a avut ca patrie țara capadocienilor, satul Moutalasca, ținând de mitropolia Cezareei. Satul acesta era necunoscut înainte datorită micimii și a smereniei lui, dar a ajuns cunoscut tuturor din pricina acestui tânăr dumnezeiesc care a odrăslit din el,

87, 5 βλαστήσαντα θεῖον τοῦτον νεανίαν, ἐπεὶ καὶ ἡ Ἄρμαθαίμ ἄσημὸς τε καὶ εὐτελεστάτη οὔσα τὸ πρὶν περίφημος γέγονε πάση τῇ κτίσει ἀφ' οὔπερ ἕξ αὐτῆς ἔφω ὁ ἐκ βρέφους ἀνακείμενος τῷ Θεῷ Σαμουήλ.

Γονέων δὲ ἐτύγχανε Χριστιανῶν τε καὶ εὐγενεστάτων Ἰωάννου καὶ Σοφίας προσαγορευομένων. ἀφ' ὧν ἐγεννήθη, ὡς ἐκ τῆς ἀκριβείας τῶν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνων διέγνωμεν σαφῶς, ἐπὶ τῆς ἑπτακαιδέκατης Θεοδοσίου ὑπατείας.

87, 10 Καὶ μετ' οὐ πολὺ τοῦ πατρὸς στρατευθέντος ἐν Ἀλεξανδρεία ἐν νομέρῳ τῷ Ἰσαύρων προσαγορευομένῳ καὶ μετὰ τῆς συμβίου τῆς Καππαδοκῶν μετοικήσαντος χώρας καταλιμπάνεται ἐκ Θεοῦ οἰκονομίας ὁ ἱερός οὗτος νεανίας πενταετῆς ὧν σχεδὸν τὴν ἡλικίαν ἐν τῇ μνημονευθείσῃ κώμῃ Μουταλάσκων
87, 15 μετὰ τῶν γονικῶν αὐτοῦ πραγμάτων παρὰ τῷ ἑαυτοῦ ἐκ μητρὸς θεῖῳ Ἐρμῖα καλουμένῳ ἔχοντι γυναῖκα κακότεροπον, οὔπερ ἐνεκεν ἀθυμίας ἀναχωρεῖ πρὸς Γρηγόριόν τινα ἐκ πατρὸς θεῖον ὡς ἀπὸ τριῶν σημείων οἰκοῦντα ἐν κώμῃ Σκανδῶ καλουμένῃ.

2

87, 20 Ὀλίγου δὲ τινος χρόνου διελθόντος καὶ τῶν αὐτοῦ θεῖων Ἐρμῖα τε καὶ Γρηγορίου περὶ τε αὐτοῦ καὶ τῶν γονικῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους διαμαχομένων ὁ Σάββας προωρισμένος ὧν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκ μήτρας καὶ προεγνωσμένος πρὸ διαπλάσεως κατὰ τὸν μέγαν προφήτην Ἰερεμίαν πάντων ὁμοῦ τῶν τοῦ βίου περιφρονήσας ἐκδέδωκεν ἑαυτὸν μοναστηρίῳ Φλαβιαναῖς μὲν καλουμένῳ, εἴκοσι δὲ σταδίους διέχοντι τῆς κώμης Μουταλάσκης.
87, 25 Καὶ ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου εἰσδεχθεὶς καὶ τῇ αὐτόθι συνοδίᾳ ἐναριθμὸς γεγονὼς τὴν τῆς μοναχικῆς πολιτείας ἐξεπαιδεύθη ἀκριβείαν καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τό τε ψαλτήριον ἐκμανθάνει καὶ
88 τὴν λοιπὴν τοῦ κοινοβιακοῦ κανόνος κατάστασιν.

³ Este vorba de împăratul Teodosie II (408-450).

⁴ Unitatea militară a tatălui lui Sava era numită *numerus*, fiind alcătuită

așa cum și Ramataim, un sat neînsemnat și de nimic înainte, a ajuns cunoscut în toată lumea după ce din el a răsărit Samuel, care de prunc a fost afierosit lui Dumnezeu.

1 Regi 1, 1

Părinții din care s-a născut Sava erau creștini, de neam foarte bun, pe nume Ioan și Sofia, iar vremea nașterii, pe care am socotit-o lămurit din numărul anilor vieții lui, a fost în timpul celui de-al XVII-lea consulat al lui Teodosie³.

Anul 439

Nu după multă vreme, tatăl lui a fost chemat la oaste în Alexandria, în regimentul numit al isaurienilor⁴, și a plecat împreună cu soția părăsind țara capadocienilor. Astfel, sfântul tânăr, fiind cam de cincisprezece ani, a fost lăsat din iconomia lui Dumnezeu în amintitul sat Moutalasca, împreună cu averea părintească, la un unchi din partea mamei, Hermias, care avea o soție foarte rea. Din pricina acesteia, micul băiat, pierzându-și curajul, a plecat la un unchi din partea tatălui, Grigorie, care locuia într-un sat numit Scando, ca la trei stadii de acolo.

2. La mănăstirea Flavienilor

După ce a trecut puțină vreme, unchiul lui, Hermias și Grigorie, s-au certat pentru el și pentru averea părinților lui. Sava, fiind rânduit de Dumnezeu din pântecul maicii sale și cunoscut mai-nainte de zămislire, la fel ca marele Ieremia, disprețuind toate cele ale vieții pământești, s-a dus la mănăstirea numită a Flavienilor, ce se afla la 20 de stadii de satul Moutalasca. A fost primit de arhimandrit și numărat împreună cu obștea de aici, fiind învățat acrivia viețuirii monahale, și în puțină vreme a deprins Psaltirea și celelalte rânduieli ale viețuirii chinovite.

Cei doi unchi amintiți, după ce au ajuns la înțelegere, au venit de mai multe ori încercând să-l scoată din mănăstire

din trupe de barbari, care-și păstrau portul și stilul propriu de luptă, dar erau aliați cu oștirea imperială, care păstra și comanda supremă.

88, 5 Τῶν δὲ εἰρημένων αὐτοῦ θείων εἰς σύμβασιν ἐλθόντων καὶ πειραθέντων πλειστάκις τοῦ μοναστηρίου αὐτὸν ἀποστήσαι πρὸς τό, φησίν, ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἑαυτοῦ γονικῶν χωρίων
 88, 10 καὶ εἰς ἐπιγαμβρίαν ἐκκαλουμένων αὐτὸς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ φρουρούμενος ἐξελέξατο μᾶλλον παραριπτεῖσθαι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ ἢ περὶ τοῖς κοσμικοῖς θορύβοις ἑαυτὸν ἐπιιδόναί. Ὅθεν οὐ κατεδέξατο παντελῶς τῆς σεμνῆς ἐκείνης πολιτείας ἀποστήναι, τὴν εὐαγγελικὴν ἀπόφασιν ἐννοῶν τοῦ Κυρίου λέγοντος οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ στραφεὶς εἰς τὰ ὀπίσω εὐθετὸς ἐστὶν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐνθυμούμενος καὶ ἐν ἑαυτῷ τὰ τοιαῦτα λέγων· ἐγὼ τοὺς συμβουλευόντάς μοι τῆς ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ ἀποστήναι ὡς ἀπὸ ὄφρων φεύγω φθείρουσι γὰρ ἦθη χρηστά ὁμιλῖαι κακαί. Καὶ φοβοῦμαι μήποτε τῷ ἐνδελεισμῷ χανυθῆις κατάραν ἀπενέγκωμαι τοῦ προφήτου λέγοντος ἐπικατάρατοι οἱ ἐκκλίνοντες ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου.

88, 15 Τοιοῦτος ἦν ἐκ παιδὸς πρὸς τὸν τῆς εὐσεβείας πόθον ὁ Σάββας.

3

88, 20 Τούτῳ ποτὲ εἰς τὸν κῆπον τοῦ μοναστηρίου ἐργαζομένῳ ἐπιθυμία τις ἐπῆλθεν φαγεῖν μῆλον φανὲν ὡραῖον καὶ λίαν τερπνότατον πρὸ τῆς ὠρισμένης ὥρας. Ὅστις ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἐξαφθῆις ἀφείλατο μὲν τοῦ δένδρου τὸ μῆλον, ἐπιλογισάμενος δὲ ἐκράτησεν ἑαυτοῦ γενναίως, ἐπετίμα δὲ ἑαυτῷ εὐσεβεῖ λογισμῷ λέγων· ὡραῖος ἦν εἰς ὄρασιν καὶ καλὸς εἰς βρῶσιν ὁ ἐμὲ θανατώσας καρπὸς διὰ τοῦ Ἀδάμ, αὐτοῦ προτιμήσαντος τοῦ νοητοῦ κάλλους τὸ τοῖς σαρκίνοις ὀφθαλμοῖς φανέν τερπνὸν καὶ
 88, 25 τῶν πνευματικῶν ἀπολαύσεων τὴν πλησμονὴν τῆς γαστρὸς τιμιωτέραν θεμένου, δι' οὗ καὶ ὁ θάνατος εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν. Μὴ τοίνυν ἀπονεύσω τοῦ κάλλους τῆς ἐγκρατείας ψυχικῷ τινι νυσταγμῷ βαρηθεὶς· ὡσπερ γὰρ πάσης καρποφορίας προηγείται ἄνθος, οὕτως ἡ ἐγκράτεια πάσης προηγείται ἀγαθοεργίας.

ca să-și ia în primire, ziceau ei, averea părintească, îndemnându-l și la căsătorie. Dar el, păzit de Dumnezeu, a ales a fi mai degrabă *lepădat în casa lui Dumnezeu* decât să se dea *Ps. 83, 11* zarvei lumefști. De aceea, nu primea deloc să se depărteze de acea viețuire cinstită, având în minte cuvântul evanghelic al Domnului care zice: *Cel ce pune mâna pe plug și se întoarce îndărăt nu este potrivit pentru împărăția cerurilor*, amintin- *Lc. 9, 62* du-și de cele asemenea și zicând: „Eu mă feresc de cei care mă sfătuiesc să mă depărtez de calea lui Dumnezeu ca de șerpi, *pentru că tovărășiile rele strică obiceiturile cele bune, și* *1 Cor. 15, 33* mă tem ca nu cumva, moleșindu-mă din pricina nestatorniciei, să-mi agonisesc blestemul Prorocului care zice: *Blestemați sunt cei ce se abat de la poruncile Tale.*“ *Ps. 118, 21*

Așa era Sava încă din copilărie, în dorul său după evlavie.

3

Odată, pe când lucra în grădina mănăstirii, i-a venit pofta să mănânce, înainte de ora rânduită mesei, un măr frumos la arătare și foarte plăcut. Așa că, aprinzându-se de poftă, a cules mărul din pom, dar, stăpânindu-se cu vitejie, s-a certat pe sine însuși cu un gând evlavios zicând: „Frumos era la vedere și bun la gust rodul care m-a omorât prin Adam, *cf. Fc. 3, 6* când el, în locul frumuseții duhovnicești (inteligibile), a ales ceea ce se arăta înveselitor ochilor trupești, și când, mai mult decât desfătărilor duhovnicești, a cinstit umplerea pânteceleui prin care a intrat moartea în lume. Așadar, nu cumva să mă abat de la frumusețea înfrânării îngreunându-mă cu dormitarea sufletului. Fiindcă după cum rodirii îi premerge floarea, tot așa înfrânarea premerge oricărei fapte bune.“

89 Καὶ οὕτως τῷ κρείττονι λογισμῷ τὴν ἐπιθυμίαν νικήσας ἔρριπεν τὸ μῆλον χαμαὶ καὶ τοῖς ἑαυτοῦ κατεπάτει ποσὶν συγκαταπατῶν τῷ μῆλῳ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ δίδωσιν ἑαυτῷ ἀπὸ τότε νομοθεσίαν τοιαύτην τοῦ μέχρι θανάτου τῆ τοῦ μῆλου βρώσει μὴ κεχρηῆσθαι.

4

89, 5 Ἐντεῦθεν δύναμιν ἐξ ὕψους λαβὼν τῆ ἐγκρατεία ἑαυτὸν ἐπεδίδου ὡς τοὺς πονηροὺς ἀναστελλούση λογισμοὺς καὶ τὴν τοῦ ὕπνου ἀνακοπτοῦση βαρῦτητα, πρὸς δὲ τῆ ἐγκρατεία καὶ σωματικῶς ἐκοπία μεμνημένος τῆς πρὸς τὸν Θεὸν λεγούσης Δαυιτικῆς μελωδίας· ἴδε τὴν ταπεινώσιν μου καὶ τὸν κόπον μου καὶ ἄφες
89, 10 πάσας τὰς ἁμαρτίας μου. Δι' ὃ πάση σπουδῇ καὶ προθυμίᾳ τὴν μὲν ψυχὴν ἑταπεῖνου τῆ ἁσιτία, τὸ δὲ σῶμα κόπῳ καὶ μόχθῳ ἐδάμαζεν. Καὶ ἐξήκοντα ἢ καὶ ἑβδομήκοντα συναγωνιστὰς ἔχων ἐν τῷ εἰρημένῳ Φλαβιαναῖς μοναστηρίῳ ὑπερηκόντισεν ἅπαντας τῆ τε ταπεινοφροσύνη καὶ ὑπακοῇ καὶ τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας πόνοις.

5

89, 15 Καὶ τοῦτο δὲ φέρεται ἐν τοῖς περὶ τῶν παιδικῶν αὐτοῦ ἀγωνισμάτων διηγήμασιν ὅτι ὁ ἀρτοκόπος τοῦ μοναστηρίου ἐν ὄρῳ χειμῶνος ἀπλώσας τὰ ἑαυτοῦ βραχέοντα ἱμάτια ἔνδον ἐν τῆ θερμῇ τοῦ φούρνου πρὸς τὸ αὐτὰ ξηρανθῆναι ἡλίου μὴ ἐπιφαίνοντος ἐπελάθετο καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἄρτων λειψάντων τινὲς
89, 20 τῶν πατέρων ἐπιταγέντες εἰργάζοντο εἰς τὸ ἀρτοκοπεῖον, μεθ' ὧν ὑπῆρχεν ὁ θαυμάσιος Σάββας. Αὐτῶν δὲ τὸν φούρνον ὑποκαίωντων ὑπομνησθεῖς ὁ μάγκυψ καὶ ταραχθεῖς περὶ τῶν ἱματίων

⁵ Chiril distinge aici două tipuri de ἐγκράτεια, înfrânare: *trupească* –înțeleasă ca smerire a trupului prin osteneală și post, care țintește spre înfrânarea *minții* – lucrare ascetică orientată împotriva gândurilor rele.

⁶ Caracterizarea luptelor duhovnicești a lui Sava drept παιδικὰ ἀγωνίσματα

Și așa, după ce a biruit pofta printr-un gând mai bun, a azvârlit mărul la pământ și l-a strivit cu picioarele, zdrobind împreună cu mărul și pofta, și punându-și sieși rânduiala ca să nu mai mănânce mere până la moarte.

4

Luând de-acum înainte putere de Sus, s-a dat pe sine înfrânării⁵, care taie gândurile rele și contenește îngreuierea somnului. Se ostenea și trupește spre înfrânare, amintindu-și de cântarea lui David care-I spune lui Dumnezeu: *Vezi smere-nia mea și osteneala mea, și-mi lasă toate păcatele mele*. De ace-
ea, își smerea sufletul cu toată silința și râvna prin nemâncare, iar trupul și-l îmblânzea cu trudă și osteneală. Deși avea în zisa
mănăstire a Flavienilor încă 60 sau 70 de împreună-luptători, totuși i-a întrecut pe toți prin smerita cugetare, ascultare și
ostenelile cele pentru evlavie.

Ps. 24, 18

5. Prima minune a lui Sava

În istorisirile despre luptele sale duhovnicești din copilărie⁶ se spune și aceasta:

Pe când era iarnă, pitarul mănăstirii și-a pus hainele udăte de ploaie să se usuze în cuptorul care era cald, pentru că soarele nu se arătase, și le-a uitat acolo. A doua zi, isprăvindu-se pâinea, câțiva părinți, împreună cu care era și minunatul Sava, au primit poruncă de lucru în pitărie. Pe când ei au aprins cuptorul, pitarul și-a amintit de haine și s-a tulburat. Pentru că

poate fi tradusă și ca „lupte copilărești”, în comparație cu cele ale bărbatului desăvârșit pe care le va duce mai târziu, la pustie. E și acest joc de înțeleșuri un mod prin care Chiril exprimă o ierarhizare a vârstelor duhovnicești și a exercițiilor ascetice corespunzătoare.

μεγάλης φλογός γενομένης και μηδενός εισελθεῖν τολμῶντος
μεγάλου ὄντος τοῦ φούρνου και ἰκανῶς, ὡς ἔφθην εἰπών, ὑπο-
καέντος ὁ νεανίας πρεσβύτης πίστει ἀδιστάκτῳ κραταιωθείς και
89, 25 τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ ἑαυτὸν καθοπλίσας εἰσεπήδησεν εἰς τὸν
φούρνον και λαβὼν τὰ ἱμάτια ἐξηλθεν ἀβλαβής. Οἱ δὲ πατέρες
τὸ παράδοξον τοῦτο θαῦμα ἰδόντες ἐδόξαζον τὸν Θεὸν λέγο-
ντες· ἄρα ὁποῖος ἔσται ὁ νεανίας οὗτος τοσαύτης χάριτος ἐκ
πρώτης ἡλικίας ἀξιωθείς.

90

Ταῦτα δὲ διεξήλθον παρὰ Γρηγορίου τοῦ πρεσβυτέρου
και ἀνεψιοῦ αὐτοῦ παραλαβόν, ἐπιδείξει δὲ τοῖς ἐντυγχάνουσι
βουλόμενος ὁποῖος ἦν ἐκ παιδὸς τῇ τε πίστει και τῇ συνέσει και
τοῖς ἀρίστοις πλεονεκτήμασι.

6

90, 5

Ἀπὸ δόξης τοίνυν εἰς δόξαν προκόπτειν ἐπειγόμενος και
ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ διατιθέμενος δέκα χρόνους πληρώσας
ἐν αὐτῷ τῷ μοναστηρίῳ ἐπιθυμίαν θεάρεστον εἰσδέχεται τὸ
τὴν ἁγίαν πόλιν καταλαβεῖν και ἡσυχάσαι ἐν τῇ περὶ αὐτὴν
ἐρήμῳ. Ἔδει γὰρ δι' αὐτοῦ ταύτην πολισθῆναι και τὰς ἐπ'
90, 10 αὐτῇ τοῦ μεγαλοφώνου Ἡσαίου πληρωθῆναι προφητείας. Καὶ
προσελθὼν τῷ ἀρχιμανδρίτῃ ἐδυσώπει ἀπολυθῆναι μετ' εὐχῆς.
Τῷ δὲ μὴ βουληθέντι θεία τις ἀποκαλύπτεται ὄπτασία λέγουσα·
ἀπόλυσον τὸν Σάββαν, ἵνα μοι λατρεύσῃ ἐν τῇ ἐρήμῳ. Τότε ὁ
ἀρχιμανδρίτης τοῦτον προσκαλεσάμενος ἐν μυστηρίῳ λέγει·
90, 15 ἐγὼ μὲν, ὦ τέκνον, ὑπὸ θείας ὄπτασίας ἐπιτραπείς ἀπολύω σε·
σὺ δὲ μηδενὸς τῆς συνοδίας γινώσκοντος ἄπιθι ἐν εἰρήνῃ και
Κύριος ἔστω μετὰ σοῦ. Καὶ οὕτως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὀδηγούμενος
ἔρχεται εἰς Ἱεροσόλυμα ὀκτωκαιδέκατον ἔτος ἄγων τῆς ἡλικίας
περὶ τὸ τέλος τῆς εὐσεβοῦς Μαρκιανοῦ βασιλείας και τῆς ἐν

⁷ Pentru expresia ὁ νεανίας πρεσβύτης și conotațiile ei, *vide infra* nota 14.

⁸ Discuția „în taină” cu Sava și îndemnul de a pleca fără să știe nimeni din obște vădesc grija Starețului de a-i feri pe restul monahilor săi de dorința

se aprinsese o pară de foc și nimeni nu mai putea îndrăzni să
intre în cuptorul cel mare și bine încins, tânărul-bătrân⁷ Sava,
întărit cu credință neșovăielnică și întrarmându-se cu semnul
crucii, a intrat în cuptor și, luând hainele, a ieșit nevătămat.
Părinții, când au văzut minunea aceasta, L-au slăvit pe Dum-
nezeu zicând: „Oare ce va fi tânărul acesta, care s-a învrednicit
de un asemenea har din prima sa vârstă?”

Am povestit acestea, pe care le-am aflat de la preotul
Grigorie, nepotul lui, vrând să arăt cititorilor cine a fost
Sava încă din copilărie, cu credința, cu înțelegerea și cu cele
mai bune însușiri.

6. Călătoria la Ierusalim

Așadar, Sava se grăbea să înainteze din slavă în slavă,
punând sușuri în inima sa, și, după ce a împlinit zece ani în
această mănăstire, i-a pătruns în inimă dorința bineplăcută
lui Dumnezeu de a se sui în Sfânta Cetate ca să se liniștească
în pustia dimprejurul ei. Pentru că trebuia ca prin el pustia să
ajungă locuită ca o cetate și să se îplinească prorocia despre
pustie a lui Isaia cel cu glas mare. A venit deci la arhimandrit
și l-a rugat să-l slobozească cu binecuvântare. Dar pentru că
90, 15 acela nu a vrut, i s-a descoperit într-o dumnezeiască vede-
nie care i-a spus: „Slobozește-l pe Sava ca să-Mi slujească în
pustie!” Atunci arhimandritul l-a chemat în taină și i-a spus:
„Fiindcă o dumnezeiască vedenie mi-a poruncit, o, copile, te
slobozesc! Așadar, pleacă în pace, fără să știe nimeni din ob-
ște⁸, și Domnul să fie cu tine!” Astfel, povățuit de Dumne-
zeu, a venit la Ierusalim în al optsprezecelea an al vârstei, spre

Is. 58, 12

cf. Is. 7, 16

Anul 456

omenească, psihologică a plecării în Locurile Sfinte, pentru care, de fapt, nu aveau chemare de Sus. Această ispită a fost și este mereu prezentă în viața monahilor.

90, 20 Τεροσολύμοις ἱεραρχίας Ἰουβενάλιου. Καὶ δεξιούται παρὰ
 τινι Καππαδόκη γέροντι ἐν τῷ τοῦ ἐν ἀγίοις Πασσαρίωνος
 μοναστηρίῳ τὸ τηνικαῦτα κυβερνωμένῳ ὑπὸ Ἐλπιδίου τοῦ
 ἀρχιμανδρίτου. Ἐν ᾧ παραχειμάσας ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Σάββας
 καὶ ὑπὸ τοῦ γέροντος προτραπείσας αὐτόθι καταταγῆναι οὐκ
 ἠνέσχετο, ὁμοίως δὲ ὑπὸ ἄλλων εἰς διαφόρους τόπους ταγμάτων
 90, 25 τε καὶ διαρίων ἐλκόμενος, φιλήσυχος ὢν ἐκ παιδότηεν καὶ τῷ
 Θεῷ ἀνακείμενος, οὐδενὶ παντελῶς συναπήχθη.

7

Ἀκούων δὲ παρὰ πάντων σχεδὸν τὰ κατὰ τὸν θεῖον Εὐθύμι-
 ον ἐναθλοῦντα τὸ τηνικαῦτα ἐν τῇ ἕξ ἀνατολῶν τῆς ἀγίας πόλεως
 ἐρήμῳ καὶ φωστῆρος δίκην ἐκλάμποντα καὶ τὰς τῶν θαυμάτων
 91 ἀκτῖνας πανταχοῦ ἐκπέμποντα καὶ ἀναπτρωθεὶς τὴν διάνοιαν
 ἐπεπόθησεν τὸν ἅγιον θεάσασθαι. Καὶ προσελθὼν τῷ μακαρίτῳ
 Ἐλπίδιῳ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῷ ἀναθέμενος μετ' εὐχῆς καὶ τινος
 ὑποδεικνύοντος ἀπελύθη. Καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν ὑποδειχθέντα τόπον
 91, 5 καὶ τοῖς ἐκεῖσε πατράσι προσκαρτερήσας τῷ σαββάτῳ θεωρήσας
 τὸν μέγαν Εὐθύμιον ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐρχόμενον παρεκάλει
 μετὰ δακρύων τοῖς ὑπ' αὐτὸν συναριθμοῦς γενέσθαι. Ὁ δὲ μέγας
 Εὐθύμιος ἐνουθέτει αὐτὸν λέγων· τέκνον, οὐ νομίζω δίκαιον εἶναι
 91, 10 νεώτερόν σε ὄντα εἰς λαύραν μένειν· οὔτε γὰρ τῇ λαύρᾳ ὄνησιν
 φέρει τὸ νεώτερον ἔχειν οὔτε νεωτέρῳ πρέπει ἐν μέσῳ εἶναι ἀνα-
 χωρητῶν. Ἀπελθε τοίνυν, τέκνον, εἰς τὴν κάτω μονὴν πρὸς τὸν
 ἄββᾶν Θεόκτιστον καὶ ἔχεις πάνυ ὠφελῆθῆναι.

⁹ Iuvenalie a fost arhiepiscop al Ierusalimului între 422 și 458. Din 451, a primit din partea Sinodului al IV-lea Ecumenic titlul de patriarh. În criza monofizită a jucat un rol important, trecând, în timpul Sinodului de la Calcedon, din tabăra ereticului Dioscor, patriarhul Alexandriei, în cea ortodoxă, gest urmat de toți episcopii palestinieni.

¹⁰ Elpidie fusese un conducător al monofiziților, dar Sfântul Eftimie l-a

sfârșitul domniei evlaviosului Marcian, în timpul arhipăstoririi lui Iuvenalie⁹. A fost primit de un Bătrân capadocian în mănăstirea Sfântului Pasarion, condusă pe atunci de Elpidie arhimandritul¹⁰. Robul lui Dumnezeu Sava a iernat în acea mănăstire, în care Bătrânul l-a îndemnat să și rămână pentru totdeauna acolo, dar el nu a vrut. De asemenea, când a fost chemat în diferite locuri și de alte cete monahale¹¹, care-i ofereau și hrana zilnică, nu s-a lăsat abătut de nimeni, fiind iubitor de isihie încă de copil și aferosit lui Dumnezeu.

7. Vizita la Eftimie

Pentru că auzise aproape de la toți cele despre dumnezeiescul Eftimie, care pe atunci se nevoia în pustia de la răsărit de Sfânta Cetate și strălucea ca o stea trimițându-și pretutindeni razele minunilor, Sava, întraripându-se cu cugetul, dorea să-l vadă pe Sfânt. Venind deci la fericitul Elpidie și înfașându-i dorința, a fost slobozit cu binecuvântare, primind și pe cineva care să-i arate drumul. Când a ajuns la locul ce i se arătase și a rămas cu părinții de acolo, l-a văzut pe marele Eftimie venind sămbăta la biserică și l-a rugat cu lacrimi să-l numere și pe el dimpreună cu monahii lui. Marele Eftimie însă l-a sfătuit zicând: „Fiule, nu socotesc că e bine ca, tânăr fiind, să locuiești în lavră. Pentru că nici lavra nu are vreun folos să aibă un tânăr în ea, nici tânărul nu trebuie să petreacă în mijlocul pustnicilor. Du-te, așadar, fiule, în mănăstirea de jos, la Avva Teoctist, și te vei folosi foarte mult.”

Atunci fericitul Sava a răspuns: „Știu, cinstite Părinte, că Dumnezeu, Cel ce poartă grijă de toți, m-a condus în

convins să accepte hotărârile de la Calcedon (cf. VE c. 27)

¹¹ „Cetele monahale” amintite aici de Chiril sunt grupări de monahi care viețuiau grupați în jurul unor biserici, îngrijindu-se de slujbe, de primirea pelerinilor, de săraci. Aceste „cete” erau una din trăsăturile monahismului palestinian.

Ὁ δὲ μακάριος ἀπεκρίθη Σάββας· γινώσκω, τίμει πάτερ, ὅτι ὁ πάντων προνοητῆς Θεὸς σωθῆναί με βουλόμενος ὠδήγησέν με εἰς τὰς ἀγίας σου χεῖρας ἐλθεῖν· ὡς ἂν μοι κελεύης, ποιῶ.

91, 15

Τότε ὁ μέγας Εὐθύμιος τῷ μακαρίτῃ αὐτὸν ἀπέστειλεν Θεοκτίστῳ, δηλώσας αὐτῷ ποιεῖσθαι αὐτοῦ φροντίδα ὡς μέλλοντος τῆ τοῦ Χριστοῦ χάριτι ἐν τῇ μοναχικῇ διαπρέψαι πολιτεία. Τοῦτο δὲ οὐκ ἀσκόπως, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, ὁ μέγας πεποίηκεν Εὐθύμιος, ἀλλὰ διορατικῶ ὄμματι μᾶλλον προβλέπων πάντων τῶν ἐν Παλαιστίνῃ ἀναχωρητῶν ἀρχιμανδρίτην αὐτὸν μέλλειν ἔσεσθαι, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν μεγίστην τε καὶ περιφανεστάτην λαύραν τὴν ὑπερέχουσαν πασῶν τῶν ἐν Παλαιστίνῃ λαυρῶν συνιστᾶν μέλλοντα καὶ ἔσεσθαι αὐτὸν ἀρχηγέτην τε καὶ νομοθέτην πάντων τῶν καθ' ἑαυτοὺς ἀναχωρούντων, ἐκ τοῦ καθ' ἑαυτὸν ὑποδείγματος νομοθεσίαν αὐτῷ δίδωσιν μὴ δέχεσθαι ἐν λαύρᾳ ἀγένειον, ἀλλὰ καὶ τοῖς τῶν ἄλλων λαυρῶν ἡγουμένοις τὸν τοιοῦτον παραδιδόναι νόμον παλαιὸν ὄντα καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις πατράσι κρατήσαστα· πρόδηλον δὲ ὅτι πᾶν τὸ ἀρχαιότητι διαφέρον αἰδέσιμον.

91, 20

91, 25

8

Γεγονώς δὲ ὑπὸ τὸν μακαρίτην Θεόκτιστον ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάββας ἐκδέδωκεν μὲν ἑαυτὸν ὅλον τῷ Θεῷ· ἄπερ δὲ εἶχεν ἀπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ, δέδωκεν εἰς τὰς τοῦ ἡγουμένου χεῖρας καὶ ἀποδύεται πρὸς τοὺς ἀγῶνας, κόπῳ μὲν σωματικῷ διημερεύων, ἄυπνος δὲ ἐν ταῖς τοῦ Θεοῦ δοξολογίαις διανυκτερεύων, τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ τὴν ὑπακοὴν ῥίζαν καὶ θεμέλιον τῆς ἑαυτοῦ πολιτείας ποιούμενος, ἐπιτήδειος ὢν ἐν τῷ κανόνι τῆς θείας λειτουργίας καὶ προθυμότητος, πρὸ πάντων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰσερχόμενος καὶ πάντων ὕστερον ἔξερχόμενος. Πρὸς δὲ τοῖς ψυχικοῖς ἀνδραγαθήμασιν ὑπῆρχεν καὶ τῷ σώματι εὐμεγέθης καὶ γενναῖος, καὶ πάντων πρὸς ἕν φορτίον μαννουθίων ἐν τῇ ἐρήμῳ κοπτόντων καὶ τῷ κοινοβίῳ ἀποκομιζόντων αὐτὸς τρία

91, 30

92

92, 5

¹² Pentru expresiile preluate de Chiril din domeniul atletismului, încărcate de semnificații duhovnicești vezi *Studiul introductiv* p. XXXVI și notele

sfintele tale mâini vrând să mă mântuiască. De aceea voi și face ceea ce-mi poruncești.”

Marele Eftimie l-a trimis atunci la fericitul Teoctist, arătându-i să poarte grijă de el ca de unul ce va străluci prin harul lui Hristos în viețuirea monahală. După cum socotesc însă, marele Eftimie nu a făcut asta fără un anume țel, ci mai înainte văzând cu ochiul său străvăzător că Sava avea să fie arhimandritul tuturor pustnicilor din Palestina, că va citori cea mai mare și mai vestită dintre lavrele din Palestina și că va fi conducătorul și legiuitorul tuturor pustnicilor, i-a dat o rânduială prin însăși pilda sa, anume să nu primească în lavră tânăr fără barbă și să dea și egumenilor celorlalte lavre această rânduială veche, ținută și de părinții de demult. Și este lucru vădit că tot ce se osebește prin vechime este și vrednic de prețuire.

8. La mănăstirea lui Teoctist

Venind deci sub povățuirea fericitului Teoctist, Părintele nostru Sava s-a lăsat pe sine cu totul în seama lui Dumnezeu. Lucrurile pe care le avea de la ai săi le-a pus în mâinile egumenului și s-a dezbrăcat¹² pentru lupte: ziua o petrecea în osteneală trupească, noaptea, fără să doarmă, stătea în doxologii către Dumnezeu, iar din smerita cugetare și ascultare a făcut rădăcina și temelia viețuirii sale; era priceput și foarte râvnitor la rânduielele Dumnezeieștii Liturghii, venind la biserică înaintea tuturor și ieșind după toți ceilalți. Pe lângă faptele bărbătești săvârșite cu sufletul, era și bine legat, și hotărât. Câtă vreme toți ceilalți tăiau în pustie o sarcină de uscături și o aduceau în mănăstire, el tăia și aducea trei sarcini în fiecare zi. Pe lângă acestea, mai ajuta și pe cei care aveau ascultări în mănăstire,

65 și 66 de la aceeași pagină.

- 92, 10 φορτία καθ' ἡμέραν κόπτων ἀπεκόμιζεν. Καὶ πρὸς τοῦτοις τοῖς τοῦ κοινοβίου διακονηταῖς προθύμως ἐβοήθει ὑδροφορῶν καὶ ξύλα κομίζων καὶ τὰ ἄλλα πάντα διακονῶν. Γέγονεν μέντοι καὶ ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον βουρδωνάριος, καὶ ἄλλας δὲ διαφόρους διακονίας ἐγχειρισθεὶς ἀνεπιλήπτως καὶ ἀκαταγνώστως διετέλεσεν.
- 92, 15 ὥστε θαυμάζειν τοὺς τοῦ κοινοβίου πατέρας τὴν τοσαύτην ἐν νεαζούσῃ ἡλικίᾳ ἀρετὴν τε καὶ ἐπιτηδειότητα.

9

- Ἦν δὲ τις ἀδελφὸς ἐν τῷ κοινοβίῳ Ἀλεξανδρεὺς μὲν τῷ γένει, Ἰωάννης δὲ τῇ κλήσει, ὅστις ἐπὶ συχνὸν χρόνον ἐδυσώπει
- 92, 20 τὸν ἐν ἁγίοις Θεόκτιστον ἀπολυθῆναι ἐπὶ Ἀλεξάνδρειαν πρὸς τὸ τὰ γονικὰ αὐτοῦ πράγματα διαθεῖναι καλῶς, μαθὼν τετελευτηκέναι τοὺς ἑαυτοῦ γονεῖς. Καὶ ἀπολυθεὶς παρεκάλει λαβεῖν μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ἄββᾶν Σάββαν ὡς γνήσιον καὶ πιστὸν καὶ κακοπαθῆσαι δυνάμενον. Ὁ μὲν οὖν μακαρίτης Θεόκτιστος ταῖς
- 92, 25 τοῦ Ἰωάννου παρακλήσεσιν εἶξας ἀποστέλλει μετ' αὐτοῦ τὸν ἄββᾶν Σάββαν εἰς Ἀλεξάνδρειαν· αὐτῶν δὲ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γεγονότων καὶ περὶ τὴν τῶν Ἰωάννου γονικῶν πραγμάτων ζήτησιν ἀδολεσχοῦντων ἀνεγνωρίσθη ὁ μακαρίτης Σάββας Σοφία τε τῇ μητρὶ καὶ Ἰωάννη τῷ πατρὶ Κόνωνι μετονομασθέντι καὶ τοῦ τῶν Ἰσαύρων νομέρου κρατοῦντι. Καὶ προτραπεῖς ὑπ' αὐτῶν αὐτόθι μείναι καὶ στρατεύεσθαι καὶ πρεσβύτερον τοῦ νομέρου γενέσθαι ἀποπεμφάμενος αὐτοὺς ἔλεγεν· ἐγὼ μὲν ἐστρατεύθην
- 93 τῷ παμβασιλεῖ Θεῷ καὶ τὴν στρατείαν αὐτοῦ ἀθιτῆσαι οὐ δύναμαι, τοὺς δὲ ἀποστῆσαί με ταύτης ἐπιχειροῦντας γονεῖς λέγειν οὐκ ἀνέχομαι. Ἐμμένω γὰρ τῇ αὐτοῦ ὁμολογίᾳ ἕως ἐσχάτης ἀναπνοῆς, τελειωθῆναι ἐλπίζων ἐν τῇ σεμνῇ τῆς ἀσκήσεως πολιτείᾳ.
- 93, 5 Ὡς οὖν πολλὰ μηχανησάμενοι οὐκ ἴσχυσαν χαννῶσαι αὐτοῦ τὸν λογισμὸν καὶ κρατῆσαι παρ' ἑαυτοῖς, εἴκοσι νομίματα παρεῖχον αὐτῷ εἰς ἀνάλωμα. Ὁ δὲ οὐ κατεδέξατο, ἰδὼν δὲ αὐτοὺς σφόδρα λυπηθέντας λαβὼν τρία νομίματα μόνα διὰ

aducând apă, cărând lemne și făcând și alte slujiri. Destulă vreme a fost și îngrijitorul mularilor; a mai avut încredințate și alte slujiri, pe care le-a împlinit fără greș și fără să i se poată găsi vreo vină, încât părinții chinoviei se minunau de virtutea și de priceperea pe care le avea la o vârstă atât de tânără.

9. Călătoria la Alexandria

În chinovie se afla un frate de neam alexandrin, pe nume Ioan, care îl tot ruga pe Sfântul Teoctist să-l lase să meargă în Alexandria să-și rânduiască averea părintească, pentru că aflase că părinții îi muriseră. După ce i s-a dat slobozenia, se ruga să-l ia cu el și pe Avva Sava, pentru că era fără ascunzișuri, credincios și în stare să rabde greutățile. Fericitul Teoctist, plecându-se la rugămințile lui Ioan, l-a trimis împreună cu el la Alexandria și pe Avva Sava. Dar pe când se aflau ei în Alexandria și se îngrijeau de rânduirea averii părintești a lui Ioan, fericitul Sava a fost recunoscut de mama sa, Sofia, și de Ioan, tatăl său, care-și schimbase numele în Conon și conducea regimentul isaurienilor. Fiind îndemnat de ei să rămână acolo, să intre în oaste și să fie preot al regimentului, a refuzat cu scârbă zicând: „Eu m-am făcut ostaș al lui Dumnezeu, Împăratul tuturor, și nu pot să lepăd oastea Lui, iar pe cei care încearcă să mă depărteze de ea nu primesc să-i numesc părinți. Pentru că stărui în mărturisirea Lui până la ultima suflare, nădăjduiesc să-mi dau obștescul sfârșit în cinstita viațuire ascetică.”

Prin urmare, pentru că părinții lui Sava n-au putut să-i înduplece gândul și să-l țină la ei, deși au încercat în multe feluri, i-au dat 20 de galbeni de cheltuială. El însă nu i-a primit. Dar văzându-i foarte întristați, a luat trei monede ca

τὸ θεραπεῦσαι αὐτοὺς ἐξῆλθεν εὐθέως ἀπὸ Ἀλεξανδρείας ἅμα
 93, 10 τῷ συναποσταλέντι αὐτῷ Ἰωάννη καὶ ἐλθὼν εἰς τὸ κοινόβιον τὰ
 τρία νομίσματα εἰς τὰς χεῖρας τοῦ μεγάλου δέδωκε Θεοκτίστου.

10

Αὐτοῦ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ κοινοβίῳ ἤδη τὸν δέκατον διατε-
 λοῦντος ἐνιαυτὸν συνέβη τελευτῆσαι τὸν τρισμακάριον Θεόκτι-
 στον τρίτη τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τῆς τετάρτης ἰνδικτιόνος, ὁ δὲ
 93, 15 μέγας Εὐθύμιος ἐκεῖσε κατελθὼν καὶ τὸ νικηφόρον κηδεύσας σῶμα
 Μάριν τινὰ ἀξιοθαύμαστον διάδοχον τῆς ἡγουμενίας κατέστησεν.
 Ὅντινα ἐπὶ δύο χρόνους τῆς μονῆς κρατήσαντα καὶ θεαρέτως
 τελειωθέντα πάλιν ὁ μέγας κατελθὼν Εὐθύμιος καὶ ἐν τῇ τοῦ μα-
 93, 20 καρίτου Θεοκτίστου σορῶ καταθέμενος Λογγίνῳ τινὶ ἐναρέτῳ
 τὴν τοῦ κοινοβίου ἐγχειρίζει προστασίαν. Τότε δὴ ὁ πατὴρ ἡμῶν
 Σάββας τὸν τριακοστὸν τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας πληρώσας χρόνον
 καὶ πάντας τοὺς ἐν τῷ κοινοβίῳ προβεβηκότας ὑπερακοντίσας
 τῇ τε νηστείᾳ καὶ ἀγρυπνίᾳ καὶ τῇ ταπεινοφροσύνῃ καὶ ὑπακοῇ
 παρεκάλεσεν τὸν ἀββᾶν Λογγῖνον ἐπιτρέψαι αὐτῷ ἡσυχάσαι ἐν
 93, 25 σπηλαίῳ ὄντι ἔξωθεν τοῦ κοινοβίου εἰς τὸν κατὰ νότον κρημόν.
 Ὅστις ἀββᾶς Λογγῖνος θεωρῶν αὐτοῦ τὴν διαφέρουσαν ἀρετὴν
 94 τό τε εὐσταθὲς τοῦ ἡθους καὶ τὸ καθαρὸν τοῦ τρόπου καὶ τὸ ἐν
 ταῖς προσευχαῖς σπουδαῖόν τε καὶ σύντονον καὶ ἀνενέγκας τὰ
 κατ' αὐτὸν τῷ μεγάλῳ Εὐθυμίῳ καὶ ἀκούσας ὅτι μὴ ἐμποδίσῃς
 αὐτὸν τοῦ ἀγωνίσασθαι ὡς βούλεται, ἐπέτρεψεν αὐτῷ τὰς πέντε
 94, 5 τῆς ἑβδομάδος ἡμέρας ἡσυχάζειν ἐν τῷ ῥηθέντι σπηλαίῳ.

Ὁ δὲ πατὴρ ἡμῶν Σάββας τὴν περιπόθητον δεξάμενος ἐπι-
 τροπὴν ἔμεινεν ἐπὶ πέντε χρόνους τοιαύτην ἔχων διαγωγὴν· κατὰ
 τὴν ἐσπέραν τὴν μετὰ τὴν κυριακὴν ἐξήρχετο τοῦ κοινοβίου

¹³ Verbul βούλομαι are aici sensul de a dori ceva în urma unei deliberări lucide (βουλή), fiind distinct de ἐθέλω, „a vrea”, și e anume ales pentru a arăta că dorința de pustie a lui Sava venea dintr-un suflet curățit în bună

să-i cinstească și a plecat grabnic din Alexandria împreună cu Ioan cu care fusese trimis; iar când a ajuns în chinovie, a dat monedele în mâinile marelui Teoctist.

10. Moartea lui Teoctist

În al zecelea an de când Sava petrecea în această chinovie, s-a săvârșit din viață de trei ori fericitul Teoctist, pe 3 septembrie, în indictionul al IV-lea. Marele Eftimie, venind acolo, a Anul 466 îngropat trupul cel purtător de biruință și l-a rânduit ca urmaș la egumenie pe un anume Marinus, un bărbat minunat. Acesta a ținut frâiele mănăstirii vreme de doi ani, sfârșindu-se din viață în chip plăcut lui Dumnezeu. Atunci marele Eftimie a coborât iarăși și i-a așezat trupul în mormântul fericitului Teoctist, iar purtarea de grijă a chinoviei a încredințat-o unui anume Longhin, om virtuos. Când Părintele nostru Sava a împlinit vârsta de 30 de ani și i-a întrecut pe toți care Anul 469 veniseră înainte de el în chinovie cu postul și privegherea, cu smerita cugetare și cu ascultarea, l-a rugat pe Avva Longhin să-i îngăduie să se liniștească într-o peșteră aflată în afara chinoviei, într-o râpă de la miazăzi. Avva Longhin, văzându-i virtutea deosebită, statornicia purtării și curăția vieții, silința și tăria la rugăciune, i-a spus marelui Eftimie cele despre Sava și auzind de la el cuvintele: „Nu-l împiedica să se nevoiască precum își dorește¹³”, i-a îngăduit să se liniștească cinci zile pe săptămână în acea peșteră.

Așa că Părintele nostru Sava, primind dorita îngăduință, a rămas vreme de cinci ani urmând acest fel de viață: duminica seara pleca din chinovie, având cu sine ramuri de finic pentru

măsură: prin ascultare și rugăciune își curățise mintea, iar prin asceză își „oflilise” partea poftitoare, astfel încât să nu mai dorească în mod pătimăș lucruri pătimășe sau care par duhovnicești.

94, 10 ἔχων θαλλοὺς βαιῶν, τὴν χρεῖαν τῆς ἑβδομάδος, καὶ διέμενεν τὰς πέντε ἡμέρας μηδενὸς τὸ σύνολον μεταλαμβάνων καὶ τῷ σαββάτῳ ἔωθεν ἤρχετο εἰς τὸ κοινόβιον φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τῶν πέντε ἡμερῶν τὸ ἐργόχειρον πεντήκοντα μαλάκια πεπληρωμένα.

11

94, 15 Ταύτην ἔχειν αὐτὸν τὴν πολιτείαν γνοὺς ὁ μέγας Εὐθύμιος ἐλάμβανεν αὐτὸν μεθ' ἑαυτοῦ κατὰ τὴν τεσσαρεσκαίδεκάτην τοῦ Ἰαννουαρίου μηνὸς εἰς τὴν πανέρημον τοῦ Ρουβᾶ ἅμα Δομετιανῷ τῷ μακαρίῳ, πληροφορίαν ἔχων εἰς αὐτὸν καὶ παιδαριογέροντα αὐτὸν ὀνομάζων, καὶ ὡς καλὸς παιδοτρίβης προεβίβαζεν αὐτὸν καὶ ἐγύμναζεν εἰς ὑψηλοτέρας ἀρετάς. Αὐτόθι γὰρ διετέλουν ἕως τῆς τῶν βαιῶν ἑορτῆς πάσης ἀνθρωπίνης χω-

94, 20 ριζόμενοι συναναστροφῆς. Ἐξῆλθεν δέ ποτε ὁ μέγας Εὐθύμιος ἐκ τοῦ Ρουβᾶ τὴν ἔρημον διοδεῦσαι βουλόμενος τὴν ἐπέκεινα τῆς νεκρᾶς θαλάσσης πρὸς μεσημβριαν ἐπομένους ἔχων Δομετιανὸν καὶ Σάββαν. Καὶ ἐλθόντων αὐτῶν εἰς τόπους ἀνύδρους καὶ χρονισάντων σφοδροῦ καύσωνος ὄντος διψήσας λίαν ὁ μακάριος Σάββας ἔπεσεν μηκέτι ἰσχύων βαδίσει τῆς ἐν τῷ βάθει

94, 25 τῶν σπλάγγων, ὡς οἶμαι, ὑγρότητος ὑπὸ τοῦ σφοδροῦ καύσωνος ἀναλωθείσης. Ὁ δὲ γέρον σπλαγχνισθεὶς καὶ διαχωρίσας ἑαυτὸν ὡσεὶ λίθου βολὴν ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον δεόμενος τοῦ Θεοῦ καὶ λέγων· Κύριε ὁ Θεός, δὸς ὕδωρ ἐν γῆ διψώση τὴν τοῦ νεωτέρου δίψαν παραμυθούμενον.

¹⁴ Substantivul παιδαριογέρον – compus din copil (παῖς) și bătrân (γέρον) – a fost folosit și de Paladie pentru a-l caracteriza pe Sfântul Macarie Egipteanul în tinerețe (*Istoria lausiacă* c. 17, PG 34, 1043 B) și înseamnă „tânăr cu înțelepciune duhovnicească de bătrân”. Chiril l-a mai numit într-un fel asemănător pe Sfântul Sava, ὁ νεανίας πρεσβύτης (VS c. 5; 89, 24) pe când se afla încă la mănăstirea Flavienilor. Acum însă termenul arată o mai mare sporire în cele duhovnicești, câtă vreme γέρον, al doilea element al compusului, este, în scrierile ascetice, un adevărat termen tehnic folosit pentru denumirea Bătrânilor înduhovniciți, a Stareților.

¹⁵ Fraza mustește de înțeleșuri duhovnicești prilejuite, toate, de cei doi

trebuința săptămânii, rămânea cinci zile fără să mănânce nimic, iar sâmbăta dimineața se întorcea în chinovie, aducând cu sine lucrul de mână făcut în cele cinci zile, anume 50 de coșuri.

11. Cu Eftimie la pustie

Marele Eftimie, știind că Sava are o astfel de viețuire, l-a luat împreună cu sine și cu fericitul Dometian în pustia Ruva, în 14 ianuarie, fiindcă a primit înștiințare de Sus pentru acesta și, numindu-l „copil-bătrân”¹⁴, l-a făcut să înainteze, dezbrăcându-l ca un bun antrenor pentru a lucra virtuți mai înalte¹⁵. Acolo au petrecut până la praznicul Stălpărilor, lipsiți de orice tovrășie omenească. Oarecând, marele Eftimie a ieșit din pustia Ruva vrând să străbată pustia de dincolo de Marea Moartă, aflată dincolo de ea, la miazăzi, avându-i cu sine pe Dometian și pe Sava. Odată ajunși, au zăbovit în locuri fără apă, iar fericitul Sava, fiind arșiță mare, a fost cuprins de o sete atât de chinuitoare, încât a căzut nemaiputând să umble, pentru că, după câte socotesc, umezeala măruntaielor i s-a uscat de căldura mare. Atunci Bătrânul, făcându-i-se milă, s-a depărtat ca la o aruncătură de piatră și a căzut cu fața la pământ, rugându-se lui Dumnezeu și zicând: „Doamne Dumnezeule, dă apă în pământ insetoșat ca să mângâie pe tânăr în setea lui!”

termeni atletici: παιδοτρίβης – cum e numit Eftimie – era antrenorul de gimnastică, pe care atletul o practica dezbrăcat complet (γυμνός); γυμνάζω – are sensul de a se dezbrăca în vederea exercițiilor gimnastice, dar și de exersare a acestora. Pregătirea pentru exercițiile gimnastice includea așadar și dezbrăcarea, devenită aici o metaforă pentru depășirea de către Sava a virtuților atinse în obște și dobândirea celor pustnicești, „mai înalte”. Dacă ucenicul nu „se dezbracă” de bogăția pe care a dobândit-o până atunci, povăzitorul său duhovnicesc nu-l poate conduce spre măsuri mai înalte. Vezi și *Studiul introductiv*, p. XXXVI.

Καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν καλέσας αὐτὸν καὶ τρίτον τῶ σα-
 94, 30 λιδίῳ ὀρύξας ἔδειξεν αὐτῷ ὕδωρ ζῶν καὶ πῶν ὁ Σάββας
 95 ἦλθεν εἰς ἑαυτὸν καὶ ἐξ ἐκείνου δύναμιν θείαν ἐδέξατο πρὸς
 τὸ ὑποφέρειν τὰ δυσχερῆ τῆς ἐν ἐρήμῳ διαγωγῆς. Ὀλίγου δέ
 τινος χρόνου παριπεύσαντος ὁ μέγας πατὴρ ἡμῶν Εὐθύμιος
 ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐκοιμήθη καὶ ὑπνωσεν τοῦ Κυρίου κατὰ
 95, 5 τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἱεραρχίας Ἀναστασίου.

12

Τότε δὴ ὁ μακάριος Σάββας τοῦ τριακοστοῦ πέμπτου τῆς
 ἑαυτοῦ ἡλικίας χρόνου πληρωθέντος θεασάμενος τὴν τοῦ κοι-
 νοβίου διαγωγὴν ἀλλασσομένην ἄτε δὴ τῶν τῆς μονῆς πατέρων τε-
 λειωθέντων ἀνεχώρησεν ἐπὶ τὴν ἀνατολικὴν ἐρημον τοῦ ἐν ἁγίοις
 95, 10 Γερασίμου τὸ τηρικαῦτα φωστῆρος δίκην ἐκλάμποντος καὶ ἐν τῇ
 κατὰ τὸν Ἰορδάνην ἐρήμῳ τὰ τῆς εὐσεβείας σπείροντος σπέρματα.

Τοῦ μέντοι πατρὸς ἡμῶν Σάββα ἐν τῇ κατὰ τὸν Κουτιλᾶν
 καὶ τὸν Ρουβᾶν διάγοντος ἐρήμῳ καὶ τὸ Δαυιτικὸν ἐκεῖνο λόγιον
 95, 15 ἔργῳ ψάλλοντος τὸ ἰδοὺ ἐμάκρυνα φυγαδεύων καὶ ἠὺλίσθη ἐν
 τῇ ἐρήμῳ καὶ τῇ τε ἡσυχίᾳ καὶ αἰσιτίᾳ καὶ ταῖς ἀπαύστοις προσευ-
 χαῖς σχολάζοντος καὶ τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν ἔσοπτρον ἀκηλίδω-
 τον Θεοῦ καὶ τῶν θείων ἐργαζομένου κατὰ τὸ γεγραμμένον
 σχολάσατε καὶ γινῶτε ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ Θεός, φθονήσας ὁ διάβολος
 πολλοὺς ἐπενόει κατ' αὐτοῦ πειρασμοὺς βουλόμενος αὐτὸν τῆς
 95, 20 τοιαύτης ἀποστῆσαι διαγωγῆς.

Καὶ ποτὲ μὲν ἀνακειμένου αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ψάμμου ἐν με-
 σονυκτίῳ μετασηματισθεὶς εἰς ὄφεις καὶ σκορπίους ἐπειράτο
 ἐκφοβεῖν αὐτόν, ὃ δὲ μικρὸν δειλιάσας ἐνόησεν τοῦ διαβόλου τὴν
 πονηρίαν καὶ κατασφραγισάμενος καὶ τὴν δειλίαν ἀποτιναξάμε-
 νος ἀνέστη θαρρῶν καὶ λέγων· ὅταν καὶ ἰσχύσης φοβῆσαί με, τότε

După ce s-a rugat, l-a chemat și, lovind de trei ori cu
 sapa, i-a arătat apă curgătoare, din care bând, Sava și-a venit
 în fire și a primit de la acea apă o putere dumnezeiască spre
 a putea răbda necazurile viețuirii în pustie. La puțină vreme,
 marele Eftimie a adormit și s-a odihnit în pace în locul acela,
 Domnul sălășluindu-l *indeosebi întru nădejde*, în al cincispre- *Ps. 4, 9*
 zecelea an al arhieriei lui Anastasie în Ierusalim¹⁶.

12. Retragera în pustie după moartea lui
Eftimie

Atunci fericitul Sava, împlinind al treizeci și cincilea an al
 vârstei sale, fiindcă a văzut că după moartea Părinților Eftimie și *Anul 474*
 Teoctist viața în chinovie s-a schimbat, s-a retras în pustia de la
 răsărit, unde strălucea pe atunci, ca un adevărat luminător, Sfân-
 tul Gherasim și semăna semințele evlaviei în pustia de la Iordan.

Părintele nostru Sava petrecea în pustia Ruva și Cutila,
 cântând acel cuvânt al lui David care zice: *Iată, m-am îndepăr-*
tat fugind și m-am sălășluit în pustie; și așa, îndeletnicindu-se cu *Ps. 54, 8*
 isihia, cu postul și cu rugăciunile neîncetate, își făcea mintea o
oglină nepătată a lui Dumnezeu și a celor dumnezeiești, lu- *Înf. Sol. 7, 26*
 crând potrivit cu Scriptura care zice: *Oprîți-vă și cunoașteți că Eu*
sunt Dumnezeu. Diavolul însă meșteșugea din pizmă multe ispi- *Ps. 45, 5*
 te împotriva lui, vrând să-l îndepărteze de o asemenea viețuire.

Odată, pe când Sava stătea întins pe nisip, la miezul
 nopții, diavolul a încercat să-l înfricoșeze preschimbându-se
 în șerpi și în scorpii. Dar el, deși s-a înspăimântat întrucâtva,
 a priceput viclenia diavolului și, însemnându-se cu semnul
 crucii și lepădând frica, s-a ridicat cu curaj și a zis: „Când vei
 reuși să mă înfricoșezi, *atunci vei fi biruit*, pentru că Domnul *Ps. 45, 11*

¹⁶ 20 ianuarie 473.

95, 25 ήττηθήσῃ, ὅτι μετ' ἐμοῦ Κύριος ὁ Θεός ἐστιν ὁ δοὺς ἡμῖν τὴν κατὰ σοῦ δυναστείαν εἰπὼν *ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν ἐξουσίαν πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ.*

Καὶ ταῦτα αὐτοῦ λέγοντος ἀφανῆ παραυτίκα γεγόνασι τὰ ἰοβόλα θηρία. Ἄλλοτε πάλιν φαίνεται αὐτῷ ὁ σατανᾶς ἐν ὁμοιώματι λέοντος φοβερωτάτου ἐπερχομένου καὶ βλοσυρὸν ἀπειλοῦντος. Ὁ δὲ τὴν φοβερὰν τοῦ θηρίου ὁρμὴν θεασάμενος ἔλεγεν· εἰ μὲν ἔλαβες ἐξουσίαν κατ' ἐμοῦ, μὴ ἀναμείνης· εἰ δὲ μὴ γε, τί μάτην κοπιᾷς; Ἐμὲ γὰρ τοῦ Θεοῦ ἀποστήσαι οὐ μὴ ἰσχύσης. Αὐτὸς γὰρ θαρρεῖν παρεκελεύσατό μοι λέγων *ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον ἐπιβῆσῃ καὶ καταπατήσεις λέοντα καὶ δράκοντα.*

Καὶ τούτων λεχθέντων εὐθέως τὸ τοιοῦτον θηρίον γέγονεν ἀφαντον. Καὶ ἀπὸ τότε ὑπέταξεν αὐτῷ ὁ Θεός πᾶν ἰοβόλον τε καὶ σαρκοβόρον θηρίον καὶ τοῖς τοιούτοις ἐν ταῖς ἐρήμοις συναναστρεφόμενος οὐκ ἠδικεῖτο.

13

Κατὰ τοῦτον δὴ τὸν χρόνον συνητήθη τέσσαρσιν Σαρακηνοῖς πεινώσιν καὶ ἐκλείπουσιν. Καὶ τούτοις συμπαθήσας ἐπέτρεψεν καθίσαι καὶ ἐκένωσεν τὸ ἑαυτοῦ μηλωτάριον ἔμπροσθεν αὐτῶν μηδὲν ἕτερον ἔχον πλὴν ρίζας μελαγρίων καὶ καρδίας καλάμων. Καὶ οἱ μὲν βάρβαροι φαγόντες καὶ χορτασθέντες περιεργασάμενοι ἐν ποίῳ σπηλαίῳ τοῦ Ρουβᾶ μένει, εὐπορήσαντες μεθ' ἡμέρας ἦνεγκαν αὐτῷ ἄρτους καὶ τυρία καὶ φοίνικας· ὁ δὲ πατήρ ἡμῶν Σάββας τὴν τῶν βαρβάρων εὐγνωμοσύνην θαυμάσας καὶ κατανυγείς ἔλεγεν μετὰ δακρύων· οἶμοι ψυχὴ μου· πόσην ἔθεντο οὗτοι οἱ βάρβαροι σπουδὴν τῆς μηδὲν οὔσης θεραπείας τὴν χάριν ἀνταμείψασθαι τί ποιήσωμεν ἡμεῖς οἱ ἐλεεινοὶ καὶ ἀγνώμονες οἱ τοσοῦτων θείων χαρισμάτων καὶ δωρεῶν καθ' ἡμέραν τοῦ Θεοῦ ἀπολαύοντες καὶ οὕτως ἐν ἀμελείᾳ καὶ ῥαθυμίᾳ τὸν ἑαυτῶν ἀναλίσκοντες βίον, μὴ σπουδάζοντες εὐχαριστεῖν τῷ δωρησαμένῳ Θεῷ διὰ τῆς ἐργασίας

96, 25

Dumnezeu cu mine este, Care ne-a dat stăpânire asupra ta zicând: *Iată, v-am dat putere să călcați peste șerpi și peste scorpii și peste toată puterea vrăjmașului.*

Lc. 10, 19

După ce a zis el acestea, fiarele otrăvitoare s-au făcut pe dată nevăzute. Altădată, i s-a arătat iarăși Satana sub forma unui leu înfricoșător ce se năpustea cu sălbăticie asupra-i. El, când a văzut înspăimântătoarea năpustire a fiarei, a zis: „De ai primit stăpânire asupra mea, nu mai zăbovi! Dacă nu, în zadar te oste-nești, fiindcă nu vei putea să mă desparți de Dumnezeu. Căci El mi-a poruncit să am curaj zicând: *Peste aspidă și vasilisc vei păși, și vei călca peste leu și peste balaur.*”

Ps. 90, 13

Îndată ce a spus el acestea, fiara s-a făcut nevăzută, și de atunci Dumnezeu i-a supus fiarele otrăvitoare și sălbăticie și, petrecând împreună cu unele ca acestea prin pustietăți, nu era vătămat de ele.

13. La pustie

În acea vreme, Sava s-a întâlnit cu patru saracini care, de foame, erau aproape de moarte. Făcându-i-se milă de ei, le-a spus să șadă, iar el și-a golit desaga înaintea lor, neavând nimic altceva decât rădăcini de *melagrie* și măduvă de trestie. Barbarii, după ce au mâncat și s-au săturat, au iscodit să vadă în care peșteră din Ruva locuiește și au plecat, iar după câteva zile i-au adus pâini, brânză și finice. Părintele nostru Sava, uitat de recunoștința barbarilor și pătruns fiind la inimă, a spus cu lacrimi: „Vai de sufletul meu! Câtă râvnă au arătat barbarii aceștia ca să răsplătească o slujire neînsemnată! Ce vom face noi, vrednicii de milă și nerecunoscătorii, care ne desfătăm zi de zi de atâtea haruri dumnezeiești și daruri ale lui Dumnezeu, și ne trecem viața în nepurtare de grijă și lenevie, fără să ne silim a-I mulțumi lui Dumnezeu, Care ni le-a dăruit, lucrând

τῶν θείων αὐτοῦ ἐντολῶν καὶ τοῦ ἀδιαλείπτως προσφέρειν αὐτῷ καρπὸν χειλέων ὁμολογούντων τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

97 Καὶ ἐπέμενεν ἐπὶ χρόνον τῆ αὐτῆ κατανύξει διημερεύων καὶ διανυκτερεύων ἐν τῆ προσευχῇ αὐτοῦ.

14

97, 5 Ἐν αὐτῇ δὲ τῆ κατὰ τὸν Ῥουβᾶν ἐρήμῳ ἦλθεν πρὸς αὐτὸν μοναχὸς τις ἀξιωμακόμενος Ἄνθος προσαγορευόμενος καὶ συνέμεινεν αὐτῷ· ὅστις καὶ τῷ τρισμακαρίῳ ἀββᾶ Θεοδοσίῳ ἐπὶ χρόνον ἐν τῆ τοῦ Καθίσματος ἐκκλησίᾳ συναναστρέφη. Αὐτῶν τοίνυν ἐν τῆ αὐτῆ διαγόντων ἐρήμῳ ἐπέρριψαν κατ' αὐτῶν Σαρακηνοὶ τὸν ἀριθμὸν ἕξ, τῷ ἦθει βάρβαροι. τῆ γνώμῃ κακοποιοί. Οὔτινες κακοηθεία φερόμενοι προέπεμψαν ἓνα ἕξ αὐτῶν εἰς τὸ πειρᾶσαι τοὺς μακαρίους, ἴσως τοῦτο βουλευσάμενοι ὥστε ἐπελθεῖν καὶ τοὺς ἀμφοτέρους αἰχμαλωτίσαι, εἰ τῷ ἐνὶ ἐναντιωθῶσιν.

97, 10 Οἱ δὲ μακάριοι πατέρες τὴν ἀνάγκην ἐωρακότες καὶ μηδ' ὄλως εἰς δειλίαν καταπεσόντες, ἀλλὰ τῷ τῆς ψυχῆς ὀμματι πρὸς Θεὸν ἀναδραμόντες προσηύχοντο ἐκτενῶς τῆς τῶν ἀλιτηρίων ἐκείνων βαρβάρων ἐπιβουλῆς λυτρωθῆναι. Καὶ παραχρῆμα ἠνοιχθη ἡ γῆ καὶ κατέπιεν τὸν πειράζειν αὐτοὺς θέλοντα βάρβαρον· οἱ δὲ λοιποὶ τὸ φοβερὸν θαῦμα ἐωρακότες καὶ δειλία συσχεθέντες ἔφυγον. Καὶ ἀπὸ τότε θεῖον ἐδέξατο χάρισμα ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάββας πρὸς τὸ μὴ πτοεῖσθαι ἐπιβουλὰς βαρβάρων. Τότε δὲ ἐν πρώτοις διὰ τῆς τοῦ μακαρίου Ἄνθου συναναστροφῆς ἐγνωρίσθη ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάββας τῷ μακαρίτῃ ἀββᾶ Θεοδοσίῳ πρὸ τῆς συστάσεως τῆς κατ' αὐτὸν εὐαγεστάτης καὶ περιφανεστάτης μονῆς.

97, 15

97, 20

15

Τετραετῆ δὲ χρόνον ἐν ἐκείναις ταῖς ἐρήμοις διατελέσαντι τῷ ἁγίῳ πατρὶ ἡμῶν Σάββα καὶ περιερχομένῳ τοὺς λοιποὺς

¹⁷ Biserica de la Kathisma se află la două mile sud de Ierusalim, pe drumul

dumnezeieștile Lui porunci și *aduncându-I neconținut roada buzelor care mărturisesc numele Lui?*"

Evr. 13, 15

Și a rămas destulă vreme rugându-se zi și noapte în această străpungere.

14. Năvălirea saracinilor

În această pustie Ruva, a venit la Sava un monah vrednic de pomenire, pe nume Anthos, care a rămas cu el și care viețuise destulă vreme cu de trei ori fericitul Teodosie la biserica din Kathisma¹⁷. Pe când viețuiau ei în această pustie, i-au atacat șase saracini, barbari de fel, iar cu gândul răufăcători, care, îndemnați de răul lor obicei, au trimis pe unul dintre ei ca să-i încerce pe fericiții părinți, gândindu-se, poate, că de se vor împotrivi unuia, atunci să vină cu toții și să-i robească pe amândoi. Dar fericiții părinți nu s-au înfricoșat deloc când au văzut primejdia, ci și-au înălțat privirea sufletului către Dumnezeu, rugându-se stăruitor să fie izbăviți de uneltirea acelor barbari ucigași. Atunci, dintr-odată s-a deschis pământul și l-a înghițit pe barbarul care voia să-i supere, iar ceilalți, văzând acea înfricoșată minune, au fugit cuprinși de groază. De atunci, Părintele nostru Sava a primit harisma dumnezeiască de a nu mai avea frică de uneltirile barbarilor. Părintele nostru Sava s-a cunoscut atunci, prin fericitul Anthos, cu fericitul Avvă Teodosie, înainte ca acesta să ctitorească preacinstita și preavestita sa mănăstire.

15. Aflarea peșterii

După ce sfântul nostru Părinte Sava a petrecut patru ani în acele pustietăți și a umblat prin celelalte locuri pustii, ce duce la Betleem.

97, 25 ἔρημοτέρους τόπους, γενομένων αὐτῷ εἰς τὸν ὑψηλότατον βουνὸν
 98 ἔνθα ποτὲ ἡ μακαρία Εὐδοκία τῆς διδασκαλίας τοῦ μεγάλου
 ἀπῆλαιου Εὐθυμίου, καὶ τῆ πρὸς Θεὸν δεήσει διανυκτερεύοντι
 ἐπιφαίνεται μορφή τις ἀγγελικὴ ἐν ἐσθῆτι ἀστραπτουσίᾳ δεικνύου-
 98 σα αὐτῷ κατὰ νότον τοῦ αὐτοῦ βουνοῦ χεῖμαρρὸν τινα ἀπὸ τοῦ
 Σιλωὰμ καταφερόμενον καὶ λέγουσα· εἰ ὅλως βούλη τὴν ἔρημον
 ταύτην πολιῖσαι, στήθι καὶ κατὰ ἀνατολὰς τοῦ χεῖμαρρου ἐκείνου,
 οὗ ὄρας ἀντικρυς σπήλαιον ἀνεπηρέαστον, ἀνελθε καὶ οἴκησον εἰς
 98, 5 αὐτό, καὶ ὁ παρέχων τοῖς κτήνεσιν τροφήν αὐτῶν καὶ τοῖς νεοσσοῖς
 τῶν κοράκων τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν αὐτὸς σου προνοήσεται.

Καὶ ἕως μὲν τούτου ἡ ὀπτασία· αὐτὸς δὲ εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν
 καὶ τὸν κατὰ νότον ὑποδειχθέντα θεασάμενος χεῖμαρρον καὶ πε-
 ριχαρῆς γεγρονῶς κατῆλθεν ἐκ τοῦ βουνοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὀδη-
 γούμενος εὗρεν τὸ σπήλαιον καθὼς ἐλάληθη αὐτῷ ἐν τῇ ὀπτασίᾳ.
 98, 10 Καὶ ἀνελθὼν ᾤκησεν εἰς αὐτὸ ἐν ἀρχῇ τοῦ τεσσαρακοστοῦ τῆς
 ἑαυτοῦ ἡλικίας χρόνου, ἐν ᾧ χρόνῳ ὁ μὲν ἀρχιεπίσκοπος Ἱερο-
 σολύμων Ἀναστάσιος τὸν ἑννεακαιδέκατον ἐν τῇ πατριαρχίᾳ
 πληρώσας ἑνιαυτὸν ἐτελεύτησεν ἐν ἀρχῇ τοῦ Ἰουλίου μηνός
 98, 15 Μαρτύριον διάδοχον καταλείψας, Ζήνων δὲ ὁ τῶν Ῥωμαίων
 αὐτοκράτωρ τὸν τύραννον φονεύσας Βασιλίσκον ἐπὶ εἴκοσι
 μῆνας τυραννήσαντα τὴν οἰκίαν ἀπέλαβεν βασιλείαν. Τότε δὴ
 ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάββας τὸ εἰρημένον οἰκήσας σπήλαιον διὰ τὴν
 τῆς ἀναβάσεως δυσχέρειαν σχοινίον περὶ τὸ στόμιον κρεμάσας δι-
 98, 20 αὐτοῦ ἀνήρχετο καὶ κατήρχετο· εἶχεν δὲ τὸ ὕδωρ ὡς ἀπὸ σταδίων
 δεκαπέντε ἀπὸ λάκκου Ἑπταστόμου ἐπιλεγομένου. Χρόνου
 δὲ τινος διελθόντος καὶ τεσσάρων Σαρακηνῶν ἐπελθόντων τῷ
 τόπῳ καὶ εἰς τὸ σπήλαιον μὴ δυνηθέντων ἀνιέναι θεωρήσας ὁ
 ἡγιασμένος Σάββας ἄνωθεν καὶ τὸ σχοινίον χαλάσας ἐπέτρεψεν
 99 αὐτοῖς ἀνελθεῖν. Οἷτινες βάρβαροι ἀνελθόντες καὶ μηδὲν αὐτῷ
 εὕρηκότες ἐθαύμασαν τὴν αὐτοῦ ἀκτημοσύνην καὶ ἀρετὴν καὶ
 ἀναχωρήσαντες ἤρχοντο δι' ἡμερῶν πρὸς αὐτὸν φέροντες ἄρτους
 ξηρούς καὶ τυρία καὶ φοίνικας καὶ εἴ τι ἕτερον ἐνέπιπτεν αὐτοῖς.

se afla odată în cel mai înalt munte, unde odinioară fericita Eudoxia a primit povața marelui Eftimie. Aici Sava a petrecut noaptea în cerere către Dumnezeu și i s-a înfățișat un înger cu chip de fulger, care i-a arătat, la miazăzi de munte, o vale care cobora din Siloam și i-a zis: „Dacă vrei cu adevărat să faci ca această pustie să fie locuită, atunci stai aici și suie-te pe latura de miazăzi a văii aceleia și, unde vei vedea o peșteră singuratică, locuiește în ea, iar Cel ce dă *dobitoacelor hrana lor și puilor de corb care îl cheamă pe El* îți va purta de grijă El Însuși.” Ps. 146, 9

Sfârșindu-se vedenia, și-a venit în sine și, privind către miazăzi unde i s-a arătat, a văzut valea și s-a umplut cu totul de bucurie. A coborât apoi din munte, povățuit de Dumnezeu, și a găsit peștera, așa cum i se spusese în vedenie. Când s-a suit în acea peșteră, Sava era de 40 de ani, fiind anul în care Anastasie, arhiepiscopul Ierusalimului, plinind cel de-al nouăsprezecelea an de patriarhie, a murit la începutul lunii iulie, lăsându-l urmaș pe Martirie¹⁸, iar împăratul Zenon al romanilor, după ce l-a ucis pe tiranul Basiliscos, ce condusesse vreme de 20 de luni, și-a luat înapoi domnia care-i aparținea¹⁹. Pe atunci, Părintele nostru Sava locuia în amintita peșteră, la gura căreia, din pricina greutateii urcușului, a atârnat o funie pe care urca și cobora, iar apa o aducea de la 15 stadii, din cisterna numită Eptastomos. După ce a trecut un timp, au venit acolo patru saracini, iar Sava cel Sfințit, văzând că nu pot să urce în peșteră, le-a lăsat în jos funia și i-a lăsat să urce la el. Când au urcat acolo barbarii aceia, negăsind nimic la el, s-au minunat de neagoniseala și de virtutea lui. După ce au plecat, s-au întors la câteva zile, aducându-i pâini uscate, brânzeturi, finice și ce mai putuseră găsi.

¹⁸ Martirie a fost patriarh al Ierusalimului între 478 și 486.

¹⁹ Împăratul Zenon a domnit între 474 și 481, fiind îndepărtat de la tron pentru 20 de luni, între 475 și 476, de uzurpatorul Basiliscos, despre care Chiril va mai vorbi.

16

99, 5 Ἐποίησεν δὲ ἐν τῷ χειμάρρῳ τούτῳ μόνος ἔτη πέντε καθ' ἑαυτὸν ἐν ἡσυχίᾳ ὁμιλῶν τῷ Θεῷ καὶ τὸ τῆς διανοίας ὀπτικὸν ἐκκαθαίρων πρὸς τὸ ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτρίζεσθαι ἡττηθέντων ἤδη τῶν πονηρῶν πνευμάτων ταῖς τε ἀπαύστοις προσευχαῖς καὶ τῇ πρὸς Θεὸν ἐγγύτητι. Καὶ οὕτως λοιπὸν τῷ τεσσαρακοστῷ πέμπτῳ τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας χρόνῳ ψυχῶν προστασίαν παρὰ Θεοῦ πιστεύεται προτραπεῖς ὑπὸ τοῦ θείου λόγου μὴ τοῖς ἡττημένοις ἐχθροῖς μάτην προσασχολεῖσθαι, ἀλλ' ὑπὸ τῆς πολεμικῆς ἔξεως μετασκευάσαι τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις ἐπὶ τὸ γεωργεῖν τοὺς ὑλομανοῦντας τοῖς τῆς κακίας λογισμοῖς ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν πολλῶν, ἐν

99, 10 τῷ λέγειν τὸν προφήτην-συγκόψατε τὰς μαχαίρας ὑμῶν εἰς ἄροτρα καὶ τὰς ζιβύνας εἰς ὄρεπανά.

Καὶ ἤρξατο πάντας δέχεσθαι τοὺς ἐρχομένους πρὸς αὐτὸν. Πλεῖστοι τοίνυν τῶν διεσπαρμένων ἀναχωρητῶν καὶ τῶν βοσκῶν ἐλθόντες συνέμενον αὐτῷ, ἐν οἷς ἦσαν ὁ τε ἐν ἀγίοις Ἰωάννης ὁ τῆς Νέας Λαύρας ὑστερον ἡγησάμενος καὶ ὁ μακαρίτης Ἰάκωβος ὁ τὴν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ τῶν πυργίων λαύραν μετὰ ταῦτα συστησάμενος καὶ ὁ ἐν μοναχικοῖς κατορθώμασιν αἰδέσιμος Σευηριανὸς ὁ τὴν περὶ Καπαρβαριχὰ μονὴν μετὰ χρόνον οἰκοδομήσας καὶ ὁ μέγας Φιρμῖνος ὁ ἐπὶ τὰ μέρη Μαχμᾶς λαύραν συστησάμενος,

99, 25 πρὸς τούτοις καὶ Ἰουλιανὸς ὁ ἐπίκλην Κυρτὸς ὁ τὴν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ τοῦ Νεελκεραβᾶ προσαγορευομένην λαύραν περιποιησάμενος καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς.

Καὶ ἐκάστῳ τούτων ἐρχομένῳ πρὸς αὐτὸν παρεῖχεν

100 ἐπιτήδειον τόπον ἔχοντα μικρὸν κελλίον καὶ σπήλαιον καὶ

²⁰ Ulterior se va dovedi că, primindu-i „pe toți” fără nicio triere, Sava a acceptat în obște monahi care nu erau pentru el ca Stareț, nici pentru genul său de povățuire, și în scurt timp aceștia vor crea problemele majore ce vor duce la dezbinarea obștii și, mai târziu, la criza origenistă.

16. Începutul lavrei

În acea vale a petrecut cinci ani singur, grăind în isihie numai cu Dumnezeu și curățindu-și ochiul cugetului ca să oglindească *cu fața descoperită slava Domnului*, duhurile vicleniei fiind deja biruite prin neîncetatele rugăciuni și prin apropierea sa de Dumnezeu. Așa că în cel de-al patruzeci și cincilea an al vârstei sale, i s-a încredințat de Dumnezeu purtarea de grijă a sufletelor, fiind îndemnat de un cuvânt dumnezeiesc să nu se mai ocupe zadarnic cu dușmanii deja biruiți (diavolii), ci să-și preschimbe puterile sufletești din deprinderea războinică în aceea de a-i cultiva pe cei covârșiți de gândurile răutății, spre folosul multora, după spusa Prorocului: *Prefaceți săbiile voastre în pluguri și sulitele în seceri.*

2 Cor. 3, 18

Anul 483

Is. 2, 4

Și a început să-i primească pe toți²⁰ care veneau la el. Așadar, mulți dintre pustnicii răspândiți pe acolo și dintre „păscători”²¹ veneau și rămâneau cu el, între care erau cel întru sfinți Ioan, care apoi a fost egumen la Noua Lavră; fericitul Iacov, care apoi a ctitorit Lavra Turnurilor de la Iordan; Severian, cel vrednic de admirat pentru împlinirile sale monahicești, care după un timp a construit mănăstirea de la Caparbarica; marele Firminus, care în ținuturile Machma a întemeiat o lavră; pe lângă aceștia a fost și Iulian, numit Kirtos, care a construit lavra numită „a lui Neelkerab” de la Iordan, și alții împreună cu ei, *ale căror nume sunt scrise în cartea vieții.*

Fil. 4, 3

Fiecărui dintre cei care veneau la el Sava îi dădea un loc potrivit, care avea o chilioară și o peșteră. Așa sinodia lui a ajuns, cu harul lui Dumnezeu, până la 70 de viețuitori, toți

²¹ Avem aici o mărturie asupra existenței în Palestina acelor vremuri a monahilor „păscători”, care trăiau în pustie hrănindu-se doar cu ierburile găsite. Mai apar menționați HE 1, 21 PG 86/2, 2476-2484.

100, 5 ἔφθασεν τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι ἢ αὐτοῦ συνοδία μέχρις ἑβδομήκοντα ὀνομάτων, πάντων θεοπνεύστων, πάντων Χριστοφόρων, οὓς ἕαν τις καλέσειεν χορὸν ἀγγέλων ἢ δῆμον ἀθλητῶν ἢ πόλιν εὐσεβῶν ἢ ἑβδομήκοντα ἀποστόλων νέον χορὸν, οὐ διαμαρτήσει τοῦ πρόποντος. Καὶ ἦν ἡγούμενος αὐτῶν καὶ ὁδηγὸς καὶ ποιμὴν.

100, 10 Καὶ κτίζει ἐν πρώτοις ἐν τῷ βουνῷ τῷ ἐν τῇ βορινῇ ἀρχῇ τοῦ χειμάρρου μετὰ τὴν κάμψιν πύργον, δρᾶξασθαι τοῦ τόπου βουλόμενος ἀπαραλήπτου ὄντος. Ἐκεῖθεν τὴν ἀρχὴν ἐποιήσατο συνιστᾶν τὴν λαύραν τῇ τοῦ ὁδηγοῦντος αὐτὸν Ἁγίου Πνεύματος χάριτι καὶ συνεργείᾳ. Ἐν δὲ τῷ μέσῳ τοῦ χειμάρρου μικρὸν εὐκτήριον ὠικοδόμησεν, ἐν ᾧ θυσιαστήριον ἔπηξεν ἡγιασμένον, καὶ ὅτε τινὰ ξένον παραβάλλοντα ἐδέχετο χειροτονίαν ἔχοντα πρεσβύτερου, ἐποίει αὐτὸν ἐκτελεῖν ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τὴν ἀναφορὰν. Οὐ γὰρ κατεδέχετο αὐτὸς χειροτονίαν λαβεῖν· εἶχεν γὰρ 100, 15 πραότητα πολλήν καὶ ταπεινοφροσύνην ἀληθινὴν, μιμούμενος ἐν τούτῳ Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν τὸν ἑαυτὸν παρασχόντα τοῖς βουλομένοις εἰς μίμησιν φήσαντα *μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρῶτός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ*. Πρὸς τοῦτο τὸ ὑπόδειγμα βλέπων ἑταπεῖνον ἑαυτὸν πάντων τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐλάχιστον καὶ 100, 20 ὑπηρέτην ἑαυτὸν καθιστῶν. Ἐνα δὲ ἕκαστον αὐτῶν ὡς πάντων ἐν πείρᾳ γεγωνὸς ἐδίδασκεν καὶ ἐνουθέτει στήναι γενναίως πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου καὶ μηδ' ὄλως ἐνδοῦναι ἢ λύπη τινὶ καταπίπτειν ἐκ τῆς ποικίλης τῶν δαιμόνων πονηρίας. Δεῖ γὰρ, 101 ἔλεγεν, τὸν κεκαθαρμένον καὶ ἑαυτὸν τῷ Θεῷ καθιερώσαντα τῇ ἐλπίδι τῶν μελλόντων ἀγαθῶν περιπεφράχθαι. Ἀνάνδρου γὰρ ψυχῆς ἐστὶν ἴδιον τὸ ὑποπίπτειν τοῖς λυπηροῖς.

101, 5 Τούτοις καὶ τοῖς τοιοῦτοις ἔργοις καὶ λόγοις τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἔτρεφε καὶ ἀρδεύων οὐ διελίμπανεν καὶ πτερὰ αὐτοῖς ἐδίδου καὶ πέτασθαι αὐτοὺς ἐδίδασκεν καὶ τὸν οὐρανὸν ὑπερβαίνειν παρεσκεύαζεν.

insuflați de Dumnezeu, toți purtători de Hristos, pe care, dacă cineva i-ar numi cor de îngeri sau obște de atleți sau cetate a cuviosilor sau noul cor de 70 de apostoli, nu ar greși. Iar Sava le era egumen și povățuitor și păstor.

La început, a construit un turn în muntele din partea de miazănoapte a râpei, după cotitură, vrând să cuprindă ținutul care era nelocuit. De acolo a început să zidească lavra, cu harul și împreună-lucrarea Sfântului Duh Care îl povățuia. Iar în mijlocul văii a construit o bisericuță, în care a așezat și un altar sfințit, iar când primeau în vizită vreun străin care avea hirotonie de preot, îl puneă să săvârșească Liturghia în biserică. Pentru că el nu primea să fie hirotont, căci avea multă blândețe și adevărată smerită cugetare, imitându-L în aceasta pe Hristos, adevăratul Dumnezeu, Care S-a dat pe Sine pildă celor ce vor să-L imite zicând: *Învățați de la Mine că sunt blând și smerit cu inima*. Privind Mr. 11, 29 către această pildă, se smerea pe sine, punându-se mai prejos decât toți cei de sub el și făcându-se slujitorul lor. Dar pentru că avea experiență în toate cele, îi învăța pe fiecare și îi sfătuia să stea cu dârzenie împotriva uneltirilor diavolului și să nu dea nicidecum înapoi, nici să cadă în vreo întristare oarecare din pricina felurii diavolilor răutății. „Pentru că cel ce s-a curățit și s-a așerosit lui Dumnezeu – le spunea – se cuvine să se îngrădească cu nădejdea bunătăților viitoare. Fiindcă este propriu sufletului ne bărbătesc să cadă sub stăpânirea celor care aduc întristare.”

Cu astfel de cuvinte și de fapte hrănea sufletele lor, neconținând să-i adape, să le dea aripi și îi învăța să zboare, pregătindu-i să treacă dincolo de cer.

17

Αὐτῶν δὲ στενουμένων διὰ τὴν τοῦ ὕδατος χρείαν ἠῤυχeto ἐν μιᾷ νυκτί λέγων· Κύριε ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, εἶ ἔστιν σὸν θέλημα οἰκισθῆναι τὸν τόπον τοῦτον εἰς δόξαν τοῦ ἁγίου σου ὀνόματος, καταξίωσον προνοήσασθαι ἡμῖν ὀλίγην τινὰ ὕδατος παραμυθίαν.

101, 10 Ταῦτα αὐτοῦ ἐν τῷ μικρῷ εὐκτηρίῳ εὐχομένου ἠκούσθη κτύπος ὄναγρου ἀποτελούμενος κάτω ἐν τῷ χειμάρρῳ καὶ παρακύψας πληροσελήνου ὄντος θεωρεῖ τὸν ὄναγρον τοῖς ἑαυτοῦ ποσὶν ὀρύσσοντα τὴν γῆν ἐπὶ πολὺ. Καὶ μετὰ τὸ ὀρύξαι ἱκανὸν ὄρυγμα κατενόει αὐτὸν ἄνωθεν παραθέντα τῷ ὀρύγματι τὸ στόμα καὶ πίνοντα. Καὶ λογισάμενος ὅτι μᾶλλον ὁ Θεὸς ἐπι-
101, 15 σκεψάμενος ὕδωρ τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἐξήγαγεν, κατέβη εὐθέως καὶ τὸν τόπον ὀρύξας εὗρεν ὕδωρ ζῶν, καὶ ἰδοὺ μέχρι τοῦ νῦν ἔστι τὸ ὕδωρ κατὰ τὸ μέσον τῆς λαύρας πολλὴν παραμυθίαν τοῖς πατράσι παρέχον. Καὶ οὔτε ἐν χειμῶνι περισσεύει οὔτε ἐν θέρει ὑπὸ πάντων σχεδὸν ἀντλούμενον διαλείπει.

18

101, 20 Ἐν ἄλλῃ δὲ νυκτί ὁ μακάριος Σάββας ἐξῆλθεν τοῦ σπηλαίου αὐτοῦ καὶ διεκίνει εἰς τὸν χειμάρρον μόνος στιχολογῶν ψαλμοὺς Δαυιτικούς, καὶ ὀρᾷ ἄφνω ἐν τῷ δυτικῷ τοῦ χειμάρρου κρημνῷ, ἔνθα νῦν κατάκειται τὸ τίμιον αὐτοῦ λείψανον ἀνά μέσον τῶν νυνὶ ὄντων δύο ἐκκλησιῶν, στῦλον πυρὸς ἐπεστη-
101, 25 ριγμένον ἐν τῇ γῇ, οὗ ἡ κεφαλὴ ἀφικνεῖτο εἰς τὸν οὐρανόν. Ὁ δὲ θεασάμενος τὸ φοβερὸν τοῦτο θέαμα καὶ ἔμφοβος ἐν ταυτῷ καὶ περιχαρῆς γεγωνὸς ἐλογίζετο τὰ τῇ γραφῇ εἰρημένα περὶ τῆς τῷ πατριάρχῃ Ἰακώβ φανείσης κλίμακος λέγων ὡς φοβερός ὁ τόπος οὗτος οὐκ ἔστιν τοῦτο ἀλλ' ἡ οἴκος Θεοῦ.

101, 30 Καὶ διακαρτερήσας τῇ προσευχῇ ἐν τῷ τόπῳ ἕως τοῦ διαφάματος ἀνέβη μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης ἰδεῖν τὸν τόπον

17. Izvorul

Pentru că erau strâmtorați de trebuința apei, într-o noapte s-a rugat zicând: „Doamne, Dumnezeu puterilor, de este voia Ta ca ținutul acesta să fie locuit întru slava sfântului Tău nume, învrednicește-ne de puțină apă spre mângâierea noastră prin a Ta purtare de grijă!”

Pe când se ruga el așa în bisericuță, a auzit jos, în vale, cum un asin sălbatic lovea cu piciorul. Aplecându-se să privească, fiindcă era lună plină, a văzut că asinul săpa adânc cu picioarele în pământ. După ce a făcut o deschizătură destul de mare, a văzut de sus cum asinul își pleacă botul în ea și bea. Gândindu-se că Dumnezeu, cercetându-i, a scos apă pentru robii Săi, a coborât îndată și, săpând în acel loc, a găsit un izvor de apă, care până astăzi curge în mijlocul lavrei dând multă mângâiere părinților. Iar această apă nici iarna nu prisosește, și nici vara nu scade, chiar dacă mai toți își iau apa de aici.

18. Biserica din peșteră

În altă noapte, fericitul Sava a ieșit din peștera lui și se plimba singur prin vale rostind Psalmii lui David, când deodată a văzut un stâlp de foc sprijinit *pe pământ, al cărui capăt ajungea până la cer*, aflat în râpa din partea de apus a văii, acolo unde se află acum cinstitele sale moaște, între cele două biserici de acolo. Văzând această arătare înfricoșată, temându-se și în același timp bucurându-se, se gândea la cele spuse de Scriptură despre scara care s-a arătat patriarhului Iacov: *Cât de înfricoșat este locul acesta, aceasta nu este altceva decât poarta lui Dumnezeu.*

Fc. 28. 12

Fc. 28. 17

A zăbovit apoi în acel loc în rugăciune până ce a început să se lumineze de ziuă, când a urcat cu frică și bucurie mare

102 ἔνθα ὁ στῦλος τοῦ πυρὸς ἐδείχθη, καὶ εὗρεν σπήλαιον μέγα τε
καὶ θαυμαστὸν ἐκκλησίας Θεοῦ ἐκτύπωμα ἔχον. Κατὰ γὰρ τὸ
ἀνατολικὸν μέρος κόγχη ἐστὶν θεόκτιστος καὶ κατὰ τὸ βόρει-
ον μέρος οἶκον εὗρεν μέγαν διακονικοῦ τάξιν ἐπέχοντα· ἐκ δὲ
102, 5 τοῦ νότου τὴν εἰσοδὸν πλατεῖαν καὶ τὴν φωταγωγίαν ἱκανῶς
εἰσδεχομένην ἐκ τῆς ἡλιακῆς ἀκτίνος. Τοῦτο τὸ ἄντρον θεία συ-
νεργεῖα κοσμήσας ἐκέισε τὸν κανόνα ἐπέτρεψεν γίνεσθαι κατὰ
σάββατον καὶ κυριακῆν. Καὶ οὕτως κατὰ μικρὸν τῇ τοῦ Θεοῦ
συνεργεῖα ἐπληθύνθη ἡ συνοδία καὶ ἔφθασεν μέχρις ἑκατὸν
πεντήκοντα πατέρων τὸν ἀριθμὸν.

102, 10 Τῆς οὖν συνοδίας πληθυνομένης καὶ διαφορῶν κελλιῶν
ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ χειμάρρου κτιζομένων λοιπὸν καὶ κτήνη
ἐκτήσατο πρὸς τε σύστασιν τῆς λαύρας καὶ ὑπηρεσίαν τῶν κα-
τοικούντων ἐν αὐτῇ. Πρόνοιαν γὰρ αὐτῶν ἐποιεῖτο πρὸς τὸ ἔχειν
αὐτοὺς ἔνδον τὰς ἀναγκαῖας χρεῖας, ἵνα μὴ τούτου ἔνεκεν ἐπὶ
τὸν κόσμον ἀναγκάζωνται ἐξιέναι οἱ βουλόμενοι ἀναχωρεῖν τῶν
102, 15 ἔξω θοορύθων. Αὐτοὶ δὲ ἐκουσίως ὑπ' αὐτοῦ ποιμαινόμενοι καὶ
ὀδηγούμενοι ἐκαρποφόρουν ἀξίως τῆς κλήσεως καὶ πρὸ τῆς ἐλπι-
ζομένης ἀφθαρσίας τὸ σῶμα πνευματικὸν ἀπετέλουν. Τὸ μέντοι
εἰρημένον ἄντρον, τουτέστιν τὴν θεόκτιστον ἐκκλησίαν ἐγκαινίσει
ὑπερέθετο διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι χειροτονηθῆναι πρεσβύτερον ἢ
102, 20 ὅλως κληρικὸν προβαλέσθαι. Ἐλεγεν γὰρ ὅτι τῆς φιλαρχίας ἀρχὴ
καὶ ῥίζα ἐστὶν [τῶν λογισμῶν] ἢ τοῦ κληρωθῆναι ἐπιθυμία.

Ἔστιν δὲ ὑπεράνω τῆς θεοκτίστου ἐκκλησίας πέτρα ἀκρότο-
μος καὶ ὑψηλοτάτη λίαν· ἐφ' ἣ ὤκοδόμησεν ἑαυτῷ ὁ πατὴρ ἡμῶν
Σάββας πύργον, [καὶ] ἀνάβασιν κρυπτὴν ἔνδον τοῦ ἁγίου ἄντρον
102, 25 ὡς ἐπὶ κοχλίου εὐρῶν ἀπὸ τοῦ διακονικοῦ ἐπὶ τὸν πύργον, καὶ εἰς
αὐτὸν ἔμενεν χάριν τοῦ κανόνος καὶ τῆς λοιπῆς διοικήσεως.

Πολλαχοῦ μὲν οὖν τῆς περὶ αὐτοῦ φήμης διαθεούσης
πλείστοι ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πολλὰ προσφέροντες αὐτῷ,
103 μάλιστα ὁρῶντες τὴν τε ἀγγελικὴν αὐτοῦ πολιτείαν καὶ τὴν ἄυλον

²² Fuga de hirotonie era un lucru des întâlnit la pustnicii și monahii vremii.

ca să vadă locul în care stâlpul cel de foc i se arătase, și a găsit acolo o peșteră mare și minunată, care avea forma unei biserici a lui Dumnezeu. Asta pentru că în partea de răsărit se află o absidă zidită de Dumnezeu, în partea de mieznoapte a găsit un loc mare, care arăta ca un diaconicon, iar la mieznoapte se afla o intrare largă prin care pătrundea cu îndestulare lumina razelor de soare. Cu împreună-lucrarea lui Dumnezeu, a împodobit această peșteră și a îngăduit să se facă acolo slujba de sâmbătă și duminică. Astfel, puțin câte puțin, prin ajutorul lui Dumnezeu, obștea s-a înmulțit ajungând la 150 de părinți.

Așadar, pentru că obștea a sporit, au fost construite diferite chilii de o parte și de alta a văii și au cumpărat și animale de povară pentru întreținerea lavrei și slujirea celor care locuiau în ea. Pentru că Sava se îngrijea ca ei să aibă toate cele de trebuință înlăuntrul lavrei, încât cei care voiau să se retragă din zarva lumii din afară să nu fie nevoiți să iasă în lume pentru acestea. Iar aceștia, păstoriți și povățuiți de bunăvoie de către el, aduceau roade vrednice de chemarea lor și își făcuseră trupurile duhovnicești încă înainte de nestrăciunea în care nădăjdum. Sava amâna sfințirea amintitei peșteri, adică biserica cea zidită de Dumnezeu, deoarece nu voia să fie hirotontit preot, adică să intre în cler, pentru că spunea: „Începutul și rădăcina iubirii de stăpânire este dorința de a intra în cler”²².

Deasupra bisericii zidite de Dumnezeu se află o stâncă ascuțită și foarte înaltă, pe care Părintele nostru Sava și-a construit un turn, fiindcă a găsit o cale ascunsă înlăuntrul peșterii care urca în spirală din diaconicon până la turn. În acest turn locuia din pricina slujbei bisericesti și a celorlalte îndatoriri stărețești.

Pentru că faima despre el s-a răspândit pretutindeni, mulți veneau aducându-i belșug de daruri, mai ales că-i vedeau viețuirea îngerească și purtarea imaterială. Fericitul Sava care uneori recurgeau chiar și la automutilare pentru a scăpa de preoție.

103, 5 διαγωγῆν· ὁ δὲ μακαρίτης τὰ πλεῖστα τῶν προσφερομένων εἰς οἰκοδομὰς μᾶλλον καὶ εἰς σύστασιν τοῦ τόπου ἀνήλισκεν. Καὶ ὅπερ εὐάρεστον ἐνόμιζεν εἶναι τῷ Θεῷ, τοῦτο ἐποίει καὶ οὐδεὶς τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐτόλμα ἐν τινὶ ἐναντιωθῆναι αὐτῷ, Μαρτυρίου τὸ τηρικαῦτα τὴν ἱεραρχίαν ἐγκεχειρισμένου καὶ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου γινώσκοντος αὐτὸν καὶ σφόδρα ἀγαπῶντος.

19

103, 10 Τοῦ δὲ ἐν ἀγίοις Μαρτυρίου τὸν ὄγδοον ἐν τῇ πατρι-
αρχία διατελοῦντος ἐνιαυτὸν πρὸς τὸν Θεὸν ἐκδημήσαντος μηνί
Ἀπριλίῳ τρισκαιδεκάτῃ τῆς ἐνάτης ἰνδικτιόνης καὶ Σαλουστίου
τὴν ἱεραρχίαν διαδεξαμένου τῷ τεσσαρακοστῷ ὀγδόῳ τῆς τοῦ
πατρὸς ἡμῶν Σάββα ἡλικίας χρόνῳ ἀνεφύησαν τινὲς ἐν τῇ αὐτοῦ
λαύρᾳ σαρκικοὶ τῷ φρονήματι καὶ κατὰ τὴν γραφὴν πνεῦμα μὴ
103, 15 ἔχοντες· οἵτινες ἐπὶ χρόνον ἰκανὸν συσκευὴν ποιησάμενοι ἔθλιβον
αὐτὸν παντοίως· Ἐνδέχεται γὰρ καὶ τὸν Ἰούδαν ἐν τοῖς ἀποστόλοις
ἑᾶσθαι καὶ μετὰ Ἐλισσαίου τὸν Περεὶ ἕως καιροῦ καὶ τὸν Ἡσαῦ ἐκ
τοῦ Ἰσαὰκ γεννηθῆναι καὶ ἀδελφὸν εἶναι τοῦ Ἄβελ τὸν Κάιν.

103, 20 Οὗτοι τοίνυν περὶ ὧν ὁ λόγος, ὁμονοήσαντες ἀνέρχονται
ἐν τῇ ἀγία πόλει καὶ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ προσέρχονται Σαλουστίῳ
λαβεῖν παρακαλοῦντες ἡγούμενον· Ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος λέγει
πρὸς αὐτούς· ποίου τόπου ἐστέ; Οἱ δὲ εἶπον· εἰς χεῖμαρρόν τινα
τῆς ἐρήμου οἰκοῦμεν. Καὶ φησὶν ὁ ἀρχιεπίσκοπος· εἰς ποῖον
χεῖμαρρον; Οἱ δὲ στενούμενοι λέγουσιν· εἰς τὸν παρά τισιν
103, 25 τοῦ ἀββᾶ Σάββα καλούμενον. Καὶ λέγει ὁ ἀρχιεπίσκοπος· καὶ
ὁ ἀββᾶς Σάββας ποῦ ἐστιν; Λέγουσιν αὐτῷ ἐκεῖνοι· ἀνίκανός
ἐστὶν διοικῆσαι τὸν τόπον διὰ τὴν πολλὴν ἀγροικότητα αὐτοῦ.
Ἰνα δὲ καὶ τοῦτο εἰπώμεν, οὔτε αὐτὸς χειροτονίαν ἔχει οὔτε

²³ Patriarh între 486 și 498.

²⁴ Nu au mers la Martirie, deoarece acesta fusese dintre monahii marelui Eftimie și îl cunoștea pe Sava. Răzvrățiții sperau ca arhiepiscopul Salustie,

cheltuia cele mai multe daruri pentru construcții, pentru întreținerea locului și ceea ce socotea că este bineplăcut lui Dumnezeu, aceea și făcea, nimeni din cei de sub povățuirea lui neîndrăznind să i se împotrivescă în ceva, patriarh în acel timp fiind Martirie, care îl cunoștea din timpurile marelui Eftimie și îl iubea foarte mult.

19. Răzmerița monahilor

Când cel întru sfinți Martirie a împlinit al optulea an de patriarhie, a plecat la Domnul, în 13 aprilie, indictionul al IX-lea, și i-a urmat la tron Salustie²³, pe când Părintele nostru Sava avea 48 de ani. Atunci s-au sălășluit în lavra lui câțiva oameni cu cuget trupesc, care, după Scriptură, *nu au pe Duhul* *Iuda 19* și care au ținut destulă vreme tot felul de intrigi, necăjindu-l foarte tare pe Sava. Căci și lui Iuda i-a fost îngăduit să fie între apostoli, și lui Ghiezi să fie până la o vreme cu Elisei, și lui Isav să se nască din Isaac, și lui Cain să fie frate al lui Abel.

Așadar, aceștia despre care ne este vorba s-au înțeles și s-au suit în Sfânta Cetate, venind la arhiepiscopul Salustie cu rugămintea să le dea un egumen²⁴. Atunci arhiepiscopul i-a întrebat: „Din ce loc sunteți?” Iar ei au răspuns: „Locuim într-o vale din pustie.” Atunci arhiepiscopul le-a spus: „În care vale?” Ei, fiind siliți, au spus: „În cea numită de unii *a lui Avva Sava*.” Arhiepiscopul le-a spus: „Și Avva Sava unde-i?” Atunci aceia au răspuns: „Nu-i în stare să chivernisească locul din pricina lipsei sale de învățătură²⁵. Dar trebuie să spunem și că nici el nu are hirotonie, nici pe altul nu-l lasă să devină cleric, iar atunci cum va putea să conducă o obște de 150 de părinți?”

care nu-l cunoștea personal pe Sava, să le fie favorabil.

²⁵ Rebelii îi reproșează lui Sava că este ἀγροικός – „de la țară”, ei fiind „de neam bun” (γεννάδες), iar unii, cu pretenții intelectuale.

104 ἄλλον συνεχώρησεν κληρικὸν γενέσθαι καὶ ἑκατὸν πενήκοντα ὀνομάτων συνοδίαν πῶς δύναται κυβερνήσαι.

Κυρικὸς δὲ τις ἀξιωματικὸς πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος ὑπάρχων τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως καὶ σταυροφύλαξ παρῶν τότε καὶ τῶν λεχθέντων ἐπακούσας εἶπεν πρὸς αὐτοῦς: ὑμεῖς αὐτὸν ἐδέξασθε εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον ἢ αὐτὸς μᾶλλον
104, 5 ἐδέξατο ὑμᾶς; Οἱ δὲ εἶπον· αὐτὸς μὲν ἡμᾶς ἐδέξατο, ἀγροικότερος δὲ ὢν κυβερνήσαι ἡμᾶς ἀδυνατεῖ, πληθυνθέντων ἡμῶν. Καὶ λέγει πάλιν ὁ τρισμακάριος Κυρικὸς· εἰ ἐκεῖνος, ὡς ὑμεῖς φατέ, ἐν τῷ τόπῳ συνήγαγεν ὑμᾶς καὶ τὸν τόπον ἔρημον ὄντα ἐπόλι-
104, 10 σεν, πόσω μᾶλλον τὸν τε πολισθέντα τόπον καὶ ὑμᾶς εἰς ἓν συναγαγεῖν ὑμᾶς καὶ τὸν τόπον συστήσασθαι πολλῷ μᾶλλον καὶ εἰς τὸ κυβερνᾶν συνεργήσει. Τότε ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἀπέλυσεν αὐτοὺς λέγων· ὑπάγετε τέως, σκέψασθε, καὶ τῇ ἑξῆς μετέρχεθε.

Καὶ μεταστειλόμενος ὡς ἐπ' ἄλλῳ τινὶ τὸν μακάριον Σάββαν, μεταπεμφόμενος δὲ καὶ τοὺς κατηγοροῦς, κατ' ὄφθαλ-
104, 15 μούς αὐτῶν χειροτονεῖ αὐτὸν πρεσβύτερον καὶ λέγει αὐτοῖς· ἰδοὺ ἔχετε τὸν πατέρα ὑμῶν καὶ τῆς κατ' ὑμᾶς λαύρας ἡγούμενον, ὃν περὶ ὁ Θεὸς ἄνωθεν ἐψηφίσατο καὶ οὐκ ἄνθρωπος. Ἐγὼ γὰρ μόνον χειροθετήσας τὴν θείαν ἐκύρωσα ψῆφον.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν λαβὼν τὸν τε μακαρίτην Σάββαν καὶ
104, 20 αὐτοὺς ἐκεῖνους κατήλθεν εἰς τὴν λαύραν ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν μνημονευθέντα σταυροφύλακα Κυρικὸν καὶ τὴν θεοκτιστον ἐκκλησίαν ἐγκαινίσας θυσιαστήριον ἡγιασμένον ἐν τῇ θεοκτίστῳ κόγχῃ κατέπηξεν πλεῖστα λείψανα ἁγίων καὶ καλλινίκων μαρτύρων ὑπὸ τὸ θυσιαστήριον καταθέμενος μηνὶ Δεκεμβρίῳ δω-
104, 25 τῆς τοῦ μακαρίου Σάββα ἡλικίας χρόνῳ, ἐν ᾧ χρόνῳ Ζήνωνος τοῦ βασιλέως τελευτήσαντος Ἀναστάσιος τὴν βασιλείαν παρέλαβεν.
105

²⁶ Indictionul al XIV-lea a fost între 1 septembrie 490 și 31 august 491,

Era atunci de față și un anume Kiric, preot vrednic de pomenire și egumen al bisericii Sfintei Învieri și stavrofilax, care, auzind cele spuse, i-a întrebat: „Voi l-ați primit în acel loc sau el v-a primit pe voi?” Iar ei au spus: „El ne-a primit, dar fiind mai de la țară, nu ne poate chivernisi acum, că ne-am înmulțit.” Atunci de trei ori fericitul Kiric le-a zis iarăși: „Dacă el v-a adunat în acel loc, după cum spuneți, și locul acela pustiu l-a făcut locuit, cu atât mai mult va putea să chivernisească și locul locuit, și pe voi, pe care v-a adunat împreună! Pentru că Dumnezeu, Care a lucrat împreună cu el ca să vă adune și să rânduiască locul, cu atât mai mult va lucra împreună cu el și la chivernisirea acestora.” Atunci arhiepiscopul i-a slobozit zicându-le: „Mergeți acum, gândiți-vă, și veniți mâine!”

Atunci a trimis după fericitul Sava, chipurile pentru altă pricină, și l-a hirotonit preot înaintea ochilor pârașilor săi, căroră le-a spus: „Iată, îl aveți pe Părintele vostru și pe egumenul lavrei voastre, pe care l-a ales Dumnezeu din cer, și nu vreun om! Iar eu, hirotonindu-l, n-am făcut decât să încuviințez dumnezeiescul sort.”

După ce a spus acestea, l-a luat pe fericitul Sava și pe acei pârași și a coborât în Lavră, avându-l cu sine și pe amintitul Kiric, stavrofilaxul, și au sfințit biserica cea zidită de Dumnezeu, așezând în absida făcută de Dumnezeu un jertfelnic sfințit, sub care au pus multe moaște de sfinți și de buni biruitori mucenici, în 12 decembrie, indictionul al XIV-lea, în cel de-al cincizeci și treilea an al vârstei fericitului Sava, în anul în care împăratul Zenon a murit și Anastasia a preluat împărăția²⁶.

iar Anastasia a domnit între 491-518, fiind un dușman al Calcedonului.

20

Καθ' ὃν δὴ χρόνον ἐδέχθη εἰς τὴν λαύραν ἀνὴρ τις θεοφόρος καὶ θείοις χαρίσμασιν ἡγλαισμένος τῷ μὲν γένει Ἀρμένιος, τῇ δὲ προσηγορίᾳ Ἰερεμίας, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ δύο μαθητὰς ὁμοτρόπους τε καὶ συναγωνιστὰς Πέτρον καὶ Παῦλον προσαγορευομένους. Ἐπὶ τούτοις ἐχάρη λίαν ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάββας ὡς εὐλαβέσιν οὖσιν καὶ δέδωκεν αὐτοῖς σπήλαιον καὶ μικρὸν κελλίον πρὸς βορρᾶν τοῦ αὐτοῦ σπηλαίου ἔνθα καὶ ἐν πρώτοις ἔμεινεν, ὅτε ἦν μόνος ἐν τῷ χειμάρρῳ. Καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς ἐν τῷ μικρῷ εὐκτηρίῳ Ἀρμενιστὶ ἐπιτελεῖν τὸν κανόνα τῆς ψαλμωδίας τῷ τε σαββάτῳ καὶ τῇ κυριακῇ. Καὶ οὕτως κατὰ μικρὸν οἱ Ἀρμένιοι ἐπληθύνθησαν ἐν τῇ λαύρᾳ· εἰς δὲ τῶν μνημονευθέντων μαθητῶν τοῦ μακαρίου Ἰερεμίου Παῦλος ὁ θεσπέσιος μέχρι τοῦ νῦν ταῖς κατὰ Θεὸν ἀρεταῖς ἐν τῇ Μεγίστῃ Λαύρᾳ διαπρέπων πολλά τε θαυμάσια περὶ αὐτοῦ διηγεῖται καὶ πλεῖστα τῶν τῆδε τῇ συγγραφῇ ἐμφερομένων ἐμοὶ παραδέδωκεν.

21

Κατὰ τὸν αὐτὸν δὴ χρόνον καθ' ὃν ἡ θεόκτιστος ἐκκλησία ἐνεκαινίσθη, ἤγαγεν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἰς τὴν λαύραν τὸν θεσπέσιον πατέρα ἡμῶν Ἰωάννην τὸν ἐπίσκοπον καὶ ἡσυχαστὴν τὸν τὰ πλεῖστα περὶ Εὐθυμίου καὶ Σάββα ὀνησιφόρων διηγημάτων ἐμοὶ παραδεδοκότα καὶ εἰς τὸ ταῦτά με ἀναγράψασθαι διεγείροντα. Ὅντινα ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Σάββας τοῖς ἐν τῇ λαύρᾳ ἐναριθμίον πεποίηκεν, τριάκοντα μὲν καὶ ὀκτὼ ἐτῶν τὴν ἡλικίαν ἄγοντα, ναὸν δὲ ἡγιασμένον τοῦ Παναγίου Πνεύματος γεγονότα καὶ τοῖς θείοις κομῶντα χαρίσμασιν φωτοφόρον τε ὑπάρχοντα καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐν σαρκὶ ὄντα καὶ ἀγγελικῶς

²⁷ Acești armeni vor introduce mai târziu în cult, la *Trisaghion*, formula monofizită „Cel ce Te-ai răstignit pentru noi” (cf. *VS* c. 32).

20. Armenii veniți în lavră

În același an, a venit în lavră un bărbat purtător de Dumnezeu și împodobit cu harisme dumnezeiești, de neam armean, pe nume Ieremia, având cu sine doi ucenici și împreună-luptători de o purtare cu el, pe nume Petru și Pavel. Părintele nostru Sava s-a bucurat foarte mult de ei, pentru că erau evlavioși, și le-a dat o peșteră și o chilie mică la miazănoapte de peștera în care a stat el la început, pe când era singur în acea vale. Le-a îngăduit, de asemenea, să săvârșească în bisericuță, sâmbăta și duminica, slujba în armenește. Așa se face că, puțin câte puțin, armenii s-au înmulțit în lavră²⁷. Unul dintre ucenicii amintiți ai pomenitului Ieremia, Pavel cel de Dumnezeu insuflat, care strălucește în Marea Lavră până astăzi cu virtuțile cele după Dumnezeu, mulțime de lucruri minunate povestindu-se despre el, mi-a încredințat multe din cele cuprinse în această scriere.

21. Ioan Isihastul

În același an în care a fost sfințită biserica cea zidită de Dumnezeu, Duhul Sfânt a adus în lavră pe dumnezeiescul nostru Părinte Ioan, episcopul și isihastul, care mi-a încredințat cele mai multe și mai folositoare povestiri despre Eftimie și Sava și care m-a îndemnat să le scriu. Cel întru sfinți Părintele nostru Sava l-a înscris în Lavră pe acest Ioan, care, deși era în vârstă de 38 de ani, se făcuse biserică a Preasfântului Duh și era înveșmântat cu dumnezeiești harisme, fiind purtător de lumină și trăind ca un înger în trup până acum²⁸, luminându-ne pașii cei după Dumnezeu. Nu-mi este cu puțință să

²⁸ Chiril a scris *Viața Cuviosului Sava* între 555-557, iar Ioan a murit în 559.

βιοῦντα καὶ φωτίζοντα ἡμῶν τὰ κατὰ Θεὸν διαβήματα. Οὕτως τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ κατορθώματα οὐ δυνατόν νῦν ἐν παρεκβάσει γραφῆναι, ἀλλ' εἶπερ τῷ Θεῷ φίλον, τὴν ἐν χερσὶν πραγματείαν εἰς
 106 πέρασ ἀγαγὼν ὀλίγα τινὰ περὶ αὐτοῦ τὰ τε πᾶσιν σχεδὸν πρόδηλα καὶ ἄπερ τῆς ἀγίας αὐτοῦ ἀκήκοα διηγουμένης γλώττης, ἐν ἰδιαζούσῃ πραγματεία διηγῆσομαι πολλὰ ὄντα καὶ δυνατά. Οὔτε γὰρ δίκαιόν ἐστιν ταῦτα σιωπῇ καὶ λήθῃ παραπέμπεσθαι αὐτοῦ
 106, 5 κατὰ πᾶσαν ὡς εἶπεν τὴν καθ' ἡμᾶς πολιτείαν περιφήμου καὶ περιβοήτου διὰ τὸν βίον καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν ὑπάρχοντος.

22

Οὗτος ὁ πολὺς ἐν ἀρετῇ ἡσυχαστὴς καὶ ἐπίσκοπος Ἰωάννης διηγῆσατό μοι λέγων ὅτι·

Ὁ ἐν ἀγίοις πατὴρ ἡμῶν Σάββας διὰ σπουδῆς εἶχεν παντοίως
 106, 10 ἀκολουθεῖν τῇ τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου διαγωγῇ. Ἐπειδὴ οὖν ἐκεῖνῳ εἶθιστο κατὰ τὴν τοῦ Ἰαννουαρίου μηνὸς προθεσμίαν ἀναχωρεῖν ἐπὶ τὴν πανέρημον κάκεισε διατελεῖν τὴν τεσσαρακοστήν, μικρόν τι τοῦ ἔθους ὑπαλλάξας μετὰ τὴν τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου μνήμην ἀπήρχετο καὶ ἐπετέλει τὴν τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου μνήμην τὴν κατὰ τὴν εἰκάδα τοῦ Ἰαννουαρίου μηνὸς ἐπιτελουμένην, εἶθ' οὕτως
 106, 15 ἀνεχώρει ἐπὶ τὴν πανέρημον πάσης ἀνθρωπίνης συναναστροφῆς ἀφιστῶν ἑαυτὸν ἕως τῆς τῶν βαιῶν ἑορτῆς καὶ οὕτως ἐποίει σχεδὸν κατ' ἐνιαυτόν. Καθ' ὃν τοίνυν εἴρηται τρόπον ἐξελθὼν καὶ περὶ τὴν νεκρὰν θάλασσαν ἔρημον διοδεύων τὴν ἐπὶ Ζώρα εἶδεν ἐν τῇ θαλάσῃ νησὸν τινα χέρσον καὶ μικροτάτην καὶ ἐπεθύμησεν εἰσελθεῖν καὶ ἡσυχάσαι εἰς αὐτὴν τὰς τῶν νηστειῶν
 106, 20 ἡμέρας. Καὶ ἐν τῷ αὐτὸν εἰσέρχεσθαι συνέβη ἐξ ἐπιβουλῆς καὶ φθόνου δαμόνων καταπεσεῖν αὐτὸν εἰς τόπον τινὰ τῆς θαλάσσης σομφώδη καὶ θερμῆς τινος αἰθάλης ἀναδοθείσης κατεφλέχθη αὐτοῦ ἡ ὄψις μετὰ τῆς γενειάδος καὶ ἐτέρων τοῦ σώματος μερῶν, ὥστε αὐτὸν ἐπὶ ἡμέρας πλείους κείσθαι ἄφωνον, ἄχρῃς οὐ τις
 106, 25 θεία δύναμις ἐπιστάσα ἰάσατο αὐτὸν καὶ κατὰ τῶν ἀκαθάρτων

scriu acum, în treacăt, virtuțile și izbânzile acestuia, dar, dacă va plăcea lui Dumnezeu, după ce voi duce la capăt această scriere, voi istorisi într-o lucrare separată câte ceva despre el, din cele cunoscute aproape de toți și din cele auzite din sfânta lui gură, iar acestea sunt multe și puternice. Pentru că nu este lucru drept să-l trecem sub tăcere și să-l dăm uitării, de vreme ce-i vestit și laudat în toată ceata noastră călugărească din pricina viețuirii și a virtuții sale.

22. Călătorie în pustie pentru Post

Acest isihast și episcop Ioan, bogat în virtute fiind, mi-a povestit:

Cel întru sfinți Părintele nostru Sava avea multă râvnă să urmeze întru toate viețuirea marelui Eftimie. Așadar, pentru că acela obișnuia să plece în luna ianuarie în pustia cea mai adâncă și acolo să petreacă Postul Mare, Sava a schimbat puțin obiceiul și pleca după praznicul Sfântului Antonie, după ce săvârșea, la 20 ianuarie, pomenirea marelui Eftimie. Apoi pleca în pustia cea mai adâncă, ferindu-se de orice întâlnire cu oamenii, până la praznicul Stâlpărilor. Și așa făcea aproape în fiecare an. Când a ieșit odată în felul spus și străbătea pustia de pe lângă Marea Moartă, a văzut în locul Zoara o insulă mică și a dorit să meargă pe ea ca să se liniștească acolo în zilele Postului. Pe când mergea, i s-a întâmplat, din uneltirea și pizma demonilor, să alunece într-un loc mâlos, de unde ieșeau aburi fierbinți, care i-au ars fața, barba și alte părți ale trupului, încât a zăcut acolo multe zile fără grai, până când o putere dumnezeiască a venit și l-a vindecat, dându-i tărie împotriva duhurilor necurate. De atunci însă, după cum se spune, barba i-a rămas arsă și nu i-a mai crescut, iar el a rămas spân. Așa se face că la întoarcerea în lavră,

107 ἐνίσχυσεν πνευμάτων πλήν ὅτι ἀπὸ τότε τῆς γενειάδος, ὡς εἴρηται, καταφλεχθείσης καὶ μηκέτι αὐξῆσιν δεξαμένης διέμεινεν σπανός, ὥστε αὐτὸν μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἡμερῶν ἐλθόντα εἰς τὴν λαύραν μὴ γνωρισθῆναι ὑπὸ τῶν πατέρων, εἰ μὴ ἀπὸ τῆς φωνῆς καὶ τοῦ ἤθους. Καὶ ἠὺχαρίσται τῷ Θεῷ ἐπὶ τῇ τῶν γενείων ἀφαιρέσει θεῖαν οἰκονομίαν ταύτην εἶναι λογισάμενος πρὸς τὸ ταπεινοῦσθαι καὶ μὴ ἐναβρύνεσθαι ἐπὶ κόμῃ γενειάδος.

23

Κατὰ δὲ τὸν ἐξῆς χρόνον ἐξῆλθεν κατὰ τὸ εἰωθός αὐτῷ ἐπὶ τὴν πανέρημον μετὰ τινος μαθητοῦ Ἀγαπητοῦ καλουμένου καὶ ὀλίγων ἡμερῶν διελθουσῶν ἔθηκεν ἑαυτὸν ἐν μιᾷ τῶν νυκτῶν ὁ Ἀγαπητός ὑπτιον ἀπὸ τοῦ κόπου καὶ τῆς ἀσιτίας. Καὶ αὐτοῦ καθευδήσαντος καὶ τοῦ μακαρίου Σάββα κατὰ νοῦν προσευχομένου λέων παμμεγεθέστατος ἐλθὼν ὠσφραίνεται τοῦ Ἀγαπητοῦ ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς. Καὶ ὁ μὲν πατήρ ἡμῶν Σάββας ἐδέετο τοῦ Θεοῦ περὶ αὐτοῦ, ὁ δὲ λέων ὑπὸ τῆς εὐχῆς τοῦ γέροντος ὡς ὑπὸ μάστιγος διωκόμενος τῇ οὐρᾷ τὴν ὄψιν τοῦ Ἀγαπητοῦ ἠρέμα πλήξας καὶ διυπνίσας ᾤχετο. Ὁ μὲν οὖν Ἀγαπητός τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνοίξας καὶ τὸν λέοντα φοβερώτατον θεωρήσας φόβῳ συσχεθεὶς ἀνέστη καὶ τῷ διδασκάλῳ προσέφυγεν, ὁ δὲ μέγας πρεσβύτερος προσλαβόμενος αὐτὸν ἐνουθέτει λέγων· ἀπόστησον τὸν πολὺν ὕπνον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου καὶ τὴν ἀμέλειαν ἀπὸ τῆς καρδίας σου, ἵνα σώῃς ὡσπερ δορκὰς ἐκ βρόχων καὶ ὡσπερ ὄρνεον ἐκ παγίδος.

24

Καὶ τοῦτο δέ μοι ὁ θεσπέσιος ἡσυχαστὴς διηγῆσατο ὅτι· Ἐν ἄλλῳ καιρῷ μέλλων ἐξιέναι ἐπὶ τὴν πανέρημον δέδωκεν Ἀγαπητῷ τὸ μηλωτάριον ἔχον δέκα σχιζία ἄρτου ξηροῦ ὡς ἀπὸ δέκα οὐγκιῶν σταθμῶν ἔχοντα. Καὶ ἐξελθόντες ὠρμησαν ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην καὶ ὀδεύσαντες παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ Ἰορδάνου

după împlinirea zilelor Postului, nu a putut fi recunoscut de părinți decât după glas și purtare. Dar el a mulțumit lui Dumnezeu pentru pierderea bărbii, gândindu-se că aceasta s-a făcut din economie dumnezeiască pentru a se smeri și a nu se mândri cu bogăția bărbii.

23

În anul următor, a ieșit, după obiceiul său, în pustia cea mai adâncă, împreună cu un ucenic pe nume Agapit. Acesta, după ce au trecut puține zile, s-a întins într-o noapte pe spate, din pricina osteneții și a nemâncării. Pe când el dormea, iar fericitul Sava se ruga cu mintea, a venit un leu foarte mare și a început să-l adulmece pe Agapit din cap până-n picioare. Părintele nostru Sava s-a rugat lui Dumnezeu pentru ucenic, iar leul, izgonit de rugăciunea Bătrânului ca de un bici, l-a lovit binișor cu coada peste față pe Agapit și, după ce l-a trezit, a plecat în grabă. Deschizându-și ochii și văzând leul cel înfricoșător, Agapit, cuprins de frică, s-a sculat și a alergat la învățătorul său. Atunci marele Bătrân l-a luat și l-a sfătuit zicând: „Alungă de la ochii tăi somnul cel mult și lipsa de grijă de la inima ta, *ca să te izbăvești ca o căprioară din laț și ca o pasăre din cursă.*”

cf. Pilde. 6, 5

24

Minunatul isihast Ioan mi-a mai istorisit și aceasta: Altfădată, pe când dorea să iasă în pustia cea mai din adânc, i-a dat lui Agapit desaga în care erau zece bucăți de pâine uscată, cântărind ca la zece uncii. Ieșind din lavră, au pornit către Iordan și, după ce au călătorit pe malul de apus al Iordanului către

108 πρὸς δυσμᾶς, ἐπὶ τὰ ἀρκτῶα μέρη πορευόμενοι. ἦλθον εἰς τόπον
 τινὰ κρημνώδη, ἐφ' ᾧ ὑπεράνω σπήλαιον ὑπήρχεν. Κατανυγείς
 δὲ ὁ μακάριος Σάββας, μᾶλλον τοῦ Θεοῦ αὐτῷ ἀποκαλύψαντος,
 λαβὼν Ἀγαπητὸν ἀνέβη μετὰ δυσχερείας καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸ
 108, 5 σπήλαιον εὗρον ἔνδον ἀναχωρητὴν τινα διορατικόν. Εὐχῆς δὲ ὑπὸ
 τῶν ἀμφοτέρων γενομένης τρόπον τινὰ θαυμάσας ὁ ἀναχωρητὴς
 εἶπεν· Σάββα δοῦλε τοῦ Θεοῦ, τίς σοι τὸν τόπον τοῦτον ὑπέδειξεν;
 Ἴδου γὰρ ἔχω σὺν Θεῷ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ χρόνους ἐν τούτῳ τῷ
 σπηλαίῳ καὶ ἀνθρώπῳ τὸ παράπαν οὐ συνέτυχον. Καὶ νῦν αὐτὸς
 πῶς ἦλθες ἐνταῦθα; Ὁ δὲ μακαρὴς Σάββας ἔφη αὐτῷ· ὁ Θεὸς ὁ
 108, 10 ἀποκαλύψας σοι τὸ ὄνομά μου αὐτὸς κάμοι τὸν τόπον ὑπέδειξεν.

Καὶ αὐτῶν ἀσπασαμένων ἀλλήλους ἐξῆλθον οἱ περὶ τὸν
 Σάββαν καὶ ἐπὶ πολὺ ὁδεύσαντες καὶ διαπεράσαντες μεταξὺ
 τῆς θαλάσσης Τιβεριάδος καὶ τοῦ Ἰορδάνου καὶ εὐξάμενοι εἰς
 τὸν Χορσίαν καὶ τὴν Ἐπτάπηγον καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς αὐτόθι
 108, 15 σεβασμίους τόπους καὶ ἕως Πανιάδος ὑποστρέφουσιν. Καὶ
 ἐλθόντων αὐτῶν κατὰ τὸ σπήλαιον τοῦ ἀναχωρητοῦ λέγει ὁ μα-
 καρὴς Σάββας· ἀνέλθωμεν δὴ, ἀδελφέ, καὶ ἀσπασώμεθα τὸν
 δοῦλον τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ἀνελθόντες εὗρον αὐτὸν κλίναντα τὰ γόνατα ἐπὶ
 ἀνατολάς. Καὶ νομίσας ὁ γέρων ὅτι προσεύχεται, ἐξεδέξατο ἐπὶ
 108, 20 πολὺ· ὡς δὲ ἡ ἡμέρα παρήλθεν καὶ οὐκ ἠγειρετο, λέγει ὁ μα-
 καρὴς· παράθου ἡμᾶς τῷ Χριστῷ, πᾶτερ.

Καὶ αὐτοῦ μὴ ἀποκριναμένου ἐγγίσας καὶ ἀψιάμενος
 αὐτοῦ εὗρεν αὐτὸν τελειωθέντα. Καὶ λέγει· δεῦρο, τέκνον, κη-
 δεύσωμεν αὐτόν· εἰς γὰρ τοῦτο ἡμᾶς ἀπέστειλεν ὁ Θεός.

Καὶ προσκυνήσαντες τὸ σῶμα καὶ πληρώσαντες ἐπ'
 αὐτῷ τὸν συνήθη κανόνα ἐν αὐτῷ κατέθεντο τῷ σπηλαίῳ καὶ
 108, 25 τοῦτο φράξαντες λίθοις μεγάλοις διήνυσον τὴν ἑαυτῶν ὁδόν. Καὶ
 οὕτως ἦλθον εἰς τὴν λαύραν τῷ σαββάτῳ τῶν βαίων, πάσας δὲ
 τὰς ἡμέρας τῶν νηστειῶν διετέλει ἄσιτος, τῇ κατὰ σάββατον καὶ
 109 κυριακῇ ἀρκούμενος κοινωνία. Τὰ μέντοι δέκα σχιζία ἄπερ ἦν
 λαβῶν, τὴν τοῦ Ἀγαπητοῦ χρειαν ἐπλήρωσαν.

ținuturile dinspre miazănoapte, au ajuns într-un loc prăpăstios
 în care se găsea, sus de tot, o peșteră. Străpuns fiind la inimă,
 sau mai degrabă prin descoperirea lui Dumnezeu, fericitul Sava
 l-a luat pe Agapit, s-a suit cu greu și a intrat în peșteră, unde
 a găsit un pustnic cu harisma străvederii. După ce au săvârșit
 amândoi rugăciune, pustnicul s-a minunat oarecum și a zis:
 „Sava, robule al lui Dumnezeu, cine ți-a arătat acest loc? Căci
 iată, cu ajutorul lui Dumnezeu, am 38 de ani în această peșteră
 și nu am văzut față de om. Cum ai venit, așadar, aici?” Atunci
 fericitul Sava i-a spus: „Dumnezeu, Cel care ți-a descoperit nu-
 mele meu, mi-a arătat și mie locul.”

După ce s-au îmbrățișat, Sava și tovarășul său au ieșit
 și au străbătut ținutul dintre Marea Tiberiadei și Iordan, în-
 chinându-se la Chorsia și Eptapigon și-n celelalte locuri sfin-
 te, până la Panias, după care s-au întors. Pe când treceau ei
 prin dreptul peșterii aceluia pustnic, fericitul Sava a zis: „Să ne
 suim, frate, și să-l îmbrățișăm pe robul lui Dumnezeu!”

Suindu-se, l-au găsit îngenunchat cu fața către răsărit.
 Crezând că Bătrânul se roagă, au așteptat mult, dar, pentru că
 ziua trecea și el nu se ridica, fericitul Sava a zis: „Solește lui
 Hristos pentru noi, Părinte!”

Dar pentru că Bătrânul nu-i răspundea, s-a apropiat
 de l-a atins și a văzut că era săvârșit din viață. Atunci a spus:
 „Vino, frate, căci pentru aceasta ne-a trimis Dumnezeu!”

După ce i-au dat cuvenita închinare trupului și au săvârșit
 rânduiala obișnuită, l-au îngropat în peșteră, pe care apoi au
 închis-o cu pietre mari și și-au dus la capăt călătoria. Așa s-au în-
 tors în lavră în Sâmbăta Stâlpărilor. În toate zilele Postului Sava
 a rămas nemâncat, îndestulându-se sâmbăta și duminica doar
 cu Dumnezeiasca Împărtașanie. Iar cele zece bucăți de pâine pe
 care le luaseră au plinit trebuința lui Agapit.

25

Κατὰ τὸν μνημονευθέντα τοῦ ἐγκαινισμοῦ τῆς θεοκτίστου
 109, 5 ἐκκλησίας χρόνον Ἰωάννης ὁ ἐπικληθεὶς Κόνων ὁ πατὴρ τοῦ
 ἄββᾶ ἡμῶν Σάββα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐτελεύτησεν πλείστα δυνη-
 θεὶς καὶ διαπρέψας ἐν τῷ τῶν Ἰσαύρων νομῆρῳ. Ἡ δὲ μακαρία
 Σοφία ἤδη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς μαθοῦσα περιβόητον
 ἐν μοναχικοῖς κατορθώμασιν τὸν ἑαυτῆς υἱὸν Σάββαν γεγονότα
 πάντα τὰ ἑαυτῆς διαπωλήσασα ἦλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα χρυσίον
 109, 10 ἱκανὸν ἐπιφερομένη. Ἦντινα ὁ μακαρίτης δεξάμενος Σάββας καὶ
 ἀποτάξασθαι πᾶσιν τοῖς τοῦ κόσμου παρασκευάσας μετ' ὀλίγον
 χρόνον κοιμηθεῖσαν αὐτὴν ἐκήδευσεν καὶ κατέθετο ἐν θήκαις
 ὀσίαις, τὴν δὲ αὐτῆς περιουσίαν τῇ ἑαυτοῦ προσεκύρωσεν λαύρα.
 Ἐξ ἧς περιουσίας τό τε ἐν Ἱεριχῶ ξενοδοχεῖον περιεποιήσατο σὺν
 109, 15 τοῖς αὐτόθι παραδεισίοις ὕδωρ αὐτοῖς ὠνησάμενος καὶ τὸ ἐν τῇ
 λαύρᾳ ἔκτισεν ξενοδοχεῖον πρὸς τὴν τῶν πατέρων ὑπηρεσίαν καὶ
 ἄλλα πλείστα κατορθώματα διεπράξατο.

26

Τοῦ δὲ ξενοδοχείου τῆς λαύρας κτιζομένου ἀπέστειλεν ὁ
 πατὴρ ἡμῶν Σάββας ἀδελφόν τινα εἰς τὴν Ἱεριχῶ ξύλα ἐνέγκαι
 109, 20 ἐργάσιμα μετὰ τῶν τῆς λαύρας ἀλόγων. Ὅστις ἀδελφὸς κα-
 τελθὼν καὶ τὰ ἄλογα φορτώσας ἤρχετο διὰ τῆς ἐρήμου εἰς τὴν
 λαύραν, καύσωνος δὲ τότε σφοδροτάτου γεγονότος ἐδίψησεν
 λίαν καὶ ὀλιγοψυχῆσας κατὰ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ ἔπεσεν. Καὶ
 ὑπόμνησιν τοῦ ἁγίου γέροντος λαβῶν ἠῤῥατο λέγων· Κύριε ὁ
 Θεὸς τοῦ ἄββᾶ μου Σάββα, μὴ με ἐγκαταλείπης.
 109, 25 Καὶ εὐθέως ὁ ἐν στύλῳ νεφέλης ποτέ ὀδηγήσας τὸν
 Ἰσραὴλ Θεὸς καὶ τούτου εἰς σκέπην νεφέλην διεπέτασεν δρόσον
 αὐτῷ ἀναψύξεως παρέχουσαν καὶ ἐνδυναμοῦσαν. Καὶ οὕτως
 ἔχων τὴν νεφέλην ἀκολουθοῦσαν ἦλθεν εἰς τὴν λαύραν.

25. Moartea părinților lui Sava

În anul în care s-a sfințit biserica cea de Dumnezeu zidi-
 tă, Ioan, numit Conon, tatăl lui Avva Sava, a murit în Alexan-
 dria, după ce a săvârșit multe și strălucite fapte în regimentul
 Isaurienilor. Iar fericita Sofia, deja înaintată în zile, aflând că
 fiul ei Sava este vestit în făptuirile cele monahicești, a vândut
 totul și a venit la Ierusalim, aducând cu ea și aur din destul.
 Fericitul Sava a primit-o și, după ce a îndemnat-o să se lepede
 de toate cele ale lumii, a murit și ea, îngropând-o într-un mor-
 mânt cuvios, iar averea ei a adus-o în lavră. Din această avere
 a construit casa de oaspeți din Ierihon, împreună cu grădinile
 de acolo, de care s-a îngrijit să aibă și apă, iar în lavră a con-
 struit casa de oaspeți pentru trebuințele părinților, iar cu banii
 rămași a mai săvârșit și alte multe lucrări.

26. Construcții

Pe când construiau casa de oaspeți a lavrei, Părintele
 nostru Sava a trimis un frate în Ierihon să aducă lemne de
 lucru cu animalele lavrei. După ce fratele a coborât și a în-
 cărcat animalele, se întorcea prin pustie către lavră, dar, din
 pricina arșiței foarte mari, l-a cuprins o sete cumplită și, sim-
 țindu-se sleit de puteri, a căzut în mijlocul drumului. Atunci,
 pomenindu-l pe sfântul Bătrân, s-a rugat zicând: „Doamne,
 Dumnezeule al lui Avva Sava, nu mă părăsi!”

Îndată Dumnezeu, Care l-a povățuit odinioară în stâlp
 de nor pe Israil, a întins și deasupra lui un nor care l-a înrou-
 rat, dându-i putere și răcoare. Și așa, având norul ca însoțitor,
 a venit în lavră.

110 Τῷ πεντηκοστῷ τετάρτῳ τῆς τοῦ μεγάλου Σάββα ἡλικίας
 χρόνῳ, δευτέρῳ δὲ ἔτει τοῦ ἐγκαινισμοῦ τῆς θεοκτίστου
 ἐκκλησίας καὶ τῆς τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου ἐν τῇ λαύρᾳ πα-
 110, 5 ρουσίας τῇ εἰκάδι πρώτῃ τοῦ Ἰαννουαρίου μηνὸς τῆς πεντεκαί-
 δεκάτης ἰνδικτιόνος ἦλθεν ὁ ἐν ἁγίοις πατήρ ἡμῶν Σάββας εἰς
 τὸν τοῦ Καστελλίου βουνὸν ὡς ἀπὸ εἴκοσι σταδίων ὄντα τῆς
 λαύρας κατὰ τὸ πρὸς ἀνατολὰς ἀρκτῶν μέρος.

Ἦν δὲ ὁ βουνὸς ἐκεῖνος φοβερός τε καὶ ἄβατος διὰ τὸ
 πλῆθος τῶν εἰς αὐτὸν ἐμφωλευόντων δαιμόνων, ὅθεν οὐδεὶς ἐτόλμα
 τῶν κατὰ τὴν ἔρημον ποιμένων προσεγγίσει τῷ τόπῳ. Ὁ μὲν οὖν
 110, 10 σεβάσμιος οὗτος πρεσβύτες τὸν ὑψιστον θέμενος καταφυγὴν ἑαυ-
 τοῦ καὶ ἐκ τοῦ ἐλαίου τοῦ πανσέπτου Σταυροῦ ἐπιράνας τὸν τόπον
 ἔμεινεν αὐτόθι τὰς ἡμέρας τῆς τεσσαρακοστῆς καὶ ταῖς ἀπαύστοις
 προσευχαῖς καὶ ταῖς θείαις δοξολογίαις ἡμερώθη ὁ τόπος.

Πολλὰς δὲ θλίψεις ὑπέμεινεν ἐν ἐκείνῳ τῷ βουνῷ ὑπὸ
 110, 15 τῶν δαιμόνων πλὴν ὅτι αὐτὸς μὲν ὡς ἄνθρωπος δειλανδρήσας
 ἠβουλήθη ἀναχωρῆσαι, ἀλλ' ὁ τῷ μεγάλῳ ἄββᾶ Ἀντωνίῳ ἐπι-
 φανείς ποτε καὶ τούτῳ ἐπεφάνη θαρρεῖν παρακελυόμενος τῇ
 τοῦ σταυροῦ δυνάμει. Καὶ οὕτως θάρσος λαβὼν τῇ πίστει καὶ
 τῇ ὑπομονῇ περιεγένετο τῆς τῶν δαιμόνων θρασυτήτος· αὐτοῦ
 γὰρ ἐγκαρτεροῦντος τῇ ἀνευδότῳ προσευχῇ καὶ τῇ ἀσιτία περὶ
 110, 20 τὸ τέλος τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν ἐν μιᾷ νυκτὶ ἀγρυπνοῦντος
 αὐτοῦ καὶ δεομένου τοῦ Θεοῦ καθαρισθῆναι τὸν τόπον ἀπὸ τῶν
 ἐμφωλευόντων ἀκαθάρτων πνευμάτων ἤρξαντο ἄφνω οἱ δαίμο-
 νες κτύπον ἀποτελεῖν καὶ φαντασίας δεικνύειν ποτὲ μὲν ἐρπετῶν
 καὶ θηρίων, ποτὲ δὲ κοράκων ὁμοιώματα βουλόμενοι αὐτὸν ταῖς
 110, 25 τοιαύταις ἐκφοβῆσαι φαντασίαις. Ὡς δὲ οὐκ ἴσχυσαν αὐτοῦ
 τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντος, ἐξῆλθον ἐκεῖθεν ἀνθρωπίνῃ
 φωνῇ βοῶντες καὶ λέγοντες· ὦ βία ἀπὸ σοῦ, Σάββα· οὐκ ἀρκεῖ
 σοὶ ὁ χεῖμαρρος ὁ πολιοθεὶς παρὰ σοῦ, ἀλλὰ καὶ τῷ τόπῳ ἡμῶν

27. Muntele Castelion

În al cincizeci și patrulea an al vârstei marelui Sava, la doi ani după sfințirea bisericii celei zidite de Dumnezeu și de când episcopul Ioan se afla în lavră, în ziua de 21 ianuarie al celui de-al XV-lea indiction²⁹, cel întru sfinți Părintele nostru Sava a venit în muntele Castelion, aflat ca la 20 de stadii de lavră, în partea de nord-est.

Muntele acela era înfricoșător și neumblat datorită mulțimii demonilor care sălășluiau în el, pricină pentru care niciunul dintre păstorii din pustie nu îndrăznea să se apropie de acel loc. Așadar, acest preacinstit Bătrân, punându-și scăparea întru Cel Preainalt și stropind locul cu ulei de la întru-tot-cinstita Cruce, a rămas acolo în zilele Patruzecimii și, prin rugăciunile sale necontenite și prin dumnezeieștile doxologii, locul s-a îmblânzit.

În acel munte a răbdat multe necazuri de la demoni și, chiar dacă s-a înfricoșat ca om și a vrut să plece de acolo, totuși Cel care S-a arătat odinioară lui Avva Antonie l-a îndemnat să aibă încredere în puterea Crucii. Prinzând astfel curaj, a scăpat prin credință și răbdare de sălbăticia demonilor. Într-una din nopți, către sfârșitul Postului Mare, în timp ce priveghea și se ruga lui Dumnezeu să curețe locul de duhurile necurate sălășluite acolo, înfrânându-se prin rugăciune neîncetată și nemâncare, demonii au început dintr-odată să-l lovească și să-i arate tot felul de năluciri, fie în chip de târâtoare și de fiare, fie sub chip de corbi, vrând să-l îngrozească prin astfel de năluciri. Dar fiindcă el stăruia în rugăciune, nu au izbutit nimic, și de aceea au plecat de acolo strigând și zicând cu glas omenesc: „O, ce silă ne faci, Sava! Nu-ți ajunge valea pe care ai făcut-o locuită, ci ai venit și în locul ce era al nostru! Iată

²⁹ Indictionul al XV-lea a fost între 1 septembrie 491 și 31 august 492.

111 ἐπέβης· Ἰδοὺ ὑποχωροῦμεν τῶν ἰδίων ἡμῶν· ἀντιστῆναι γάρ σοι οὐ δυνάμεθα ἔχοντι τὸν Θεὸν ὑπέρμαχον. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα λέγοντες ἀνεχώρησαν ἐκ τοῦ ὄρους ἐκείνου ὁμοθυμαδὸν ἐν αὐτῷ τῷ μεσονυκτίῳ ὡς πλῆθος κοράκων φαινόμενοι μετὰ κτύπου τινὸς καὶ θορύβου ἀτάκτου.

111, 5 Καὶ ποιμένες ἦσαν κατὰ τὴν περὶ τὸ ὄρος ἐκεῖνο ἔρημον ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες τὴν ἑαυτῶν ποιμνὴν· οἵτινες τὸν τῶν κοράκων θόρυβον βλέποντες καὶ τῶν φωνῶν ἀκούοντες καὶ λίαν φοβηθέντες ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους ὡς μᾶλλον ἅγιοι τινες ἄνδρες μένουσιν ἐν τῷ Καστελλίῳ καὶ τὰ ἐκεῖσε οἰκοῦντα δαιμόνια ἐφυγάδευσαν· Ἀλλὰ διέλθωμεν δὴ ἕως τοῦ βουνοῦ καὶ ἴδωμεν τί τὸ γεγονός, καὶ εἴ εἰσιν ἐκεῖσε ἄνδρες ἅγιοι, προσκυνήσωμεν αὐτούς.

111, 10 Καὶ γενομένης πρωίας ἀνέβησαν εἰς τὸν τοῦ Καστελλίου βουνὸν καὶ εὐρόντες τὸν ἅγιον πρεσβύτερον μονώτατον διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα τῇ νυκτὶ εἶδον καὶ ἤκουσαν· Ὁ δὲ ἅγιος εἶπεν πρὸς αὐτούς· ὑπάγετε, τέκνα, ἐν εἰρήνῃ καὶ τὸν φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε. Καὶ οὕτως θαρσοποιήσας αὐτούς ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ.

111, 20 Πληρωθεισῶν δὲ τῶν ἡμερῶν τῶν νηστειῶν ἦλθεν εἰς τὴν λαύραν καὶ ποιήσας τὴν τοῦ πάσχα ἑορτὴν ἔλαβεν τινὰς τῶν πατέρων καὶ ἦλθεν εἰς τὸ Καστέλλιον καὶ ἤρξατο ἀνακαθαίρειν τὸν τόπον καὶ κτίζειν κελλία ἐκ τῆς εὐρεθείσης ὕλης· Ἐν τῷ οὖν ἀνακαθαίρειν αὐτούς εὐρίσκουσιν ὑποκάτωθεν τῆς ὕλης οἶκον βιωτικὸν μέγαν ἀπὸ λίθων θαυμαστῶν κεκαμαρωμένον· Ὅντινα ἐκχοίσας καὶ διακοσμήσας ἐκκλησίαν πεποίηκεν καὶ ἐκ τούτου λοιπὸν ἐσκέψατο κοινόβιον τὸν τόπον ποιῆσαι, ὅπερ καὶ γέγονεν.

111, 25 Αὐτοῦ δὲ ἐν τούτῳ τῷ Καστελλίῳ κοπιῶντος μετὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ μηδὲν ἔχοντος τῶν πρὸς τροφήν ἐπιτηδείων περὶ τὸν Αὐγουστον μῆνα ἀποκαλύπτεται τῷ ἐν ἁγίοις ἀββᾶ Μαρκιανῷ περὶ τὴν ἁγίαν κοινοβιαρχοῦντι Βηθλεὲμ τὰ κατὰ τὸν θεῖον πρεσβύτερον· Ἐώρα γάρ ἐν μιᾷ νυκτὶ μορφὴν τινα ἀγγελικὴν ἀπαστρέπτουσαν καὶ λέγουσαν πρὸς αὐτόν· Ἰδοὺ σύ, Μαρκιανέ, καθέζη ἐν ἀνέσει ἔχων πάντα τὰ πρὸς τροφήν τοῦ σώματος· Ὁ

că dăm înapoi dintr-ale noastre, fiindcă nu putem să-ți stăm împotriva, pentru că pe Dumnezeu Îl ai împreună-luptător.“ Zicând acestea și altele asemenea, toți demonii au plecat din munte în acel miez de noapte, fiind la arătare ca un stol de corbi, făcând larmă cu plesnituri fără de rânduială.

În pustia dimprejurul muntelui erau niște păstori care făceau de strajă noaptea și își păzeau turmele. Aceștia, văzând zarva făcută de corbi și auzind strigătele, s-au speriat grozav și au spus unul către altul: „De bună seamă că niște sfinți bărbați locuiesc în Castelion și au izgonit demonii care erau acolo. Să mergem până în munte și să vedem ce s-a întâmplat și, dacă sunt acolo bărbați sfinți, să ne închinăm lor!“

Făcându-se dimineață, au urcat în muntele Castelion și, găsindu-l pe sfântul Bătrân singur cu desăvârșire, i-au povestit câte au văzut și au auzit în acea noapte. Sfântul atunci le-a spus: „Mergeți, fiilor, în pace și *de frica lor să nu vă temeți*.“ Și așa, dându-le curaj, i-a slobozit în pace.

1 Pt. 3, 14

Când s-au plinit zilele Postului, Sfântul a venit în lavră și după ce a prăznuit Paștile, a luat pe câțiva dintre părinți și au venit în Castelion, începând să curețe locul și să construiască niște chilii cu cele ce găseau prin partea locului. Pe când dereticău ei, au găsit sub materiale o casă mare de locuit, zidită din pietre foarte frumoase. După ce au dezgropat-o și au împodobit-o, Sava a făcut din ea biserică, și de atunci se gândea să întemeieze acolo o chinovie, lucru care s-a și întâmplat.

Pe când se ostenea el în Castelion cu frații, neavând nimic de mâncare, i s-a descoperit, în luna august, sfântului Avvă Marcian, conducătorul sfintei chinovii din preajma Betleemului, cele despre dumnezeiescul Bătrân. Acest Marcian a văzut într-o noapte un chip îngeresc strălucitor care i-a spus: „Tu, Marciane, iată că stai în tihnă având toate cele pentru hrana trupului, iar robul lui Dumnezeu Sava trudește

112, 5 δὲ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Σάββας κοπιᾷ ἐν τῷ Καστελλίῳ μετὰ τινῶν ἀδελφῶν διὰ τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην πεινῶν καὶ μηδενὸς τῶν ἐπιτηδείων πρὸς τροφήν εὐπορῶν. Ἀλλὰ θέλησον ἀνυπερθέτως ἀποστεῖλαι αὐτοῖς τροφάς, ἵνα μὴ ἀθυμήσωσιν.

112, 10 Ὁ δὲ μέγας Μαρκιανὸς αὐτίκα διαναστάς ἐκέλευσεν στρωθῆναι τὰ τοῦ κοινοβίου ἄλογα καὶ ταῦτα φορτώσας διάφορα ἀναλώματα ἀπέστειλεν εἰς τὸ Καστέλλιον μετὰ ἀδελφῶν. Οὕστινας ἀδελφοὺς μετὰ τοῦ φόρτου ὁ θεῖος δεξάμενος πρεσβύτης τὰς εὐχαριστηρίους φωνὰς τοῦ τε Δαυὶδ καὶ τοῦ Δανιὴλ ἐπὶ τῇ τοῦ Θεοῦ ἐπισκοπῇ ἐμελέτα προσφόρως καὶ γέγονεν περὶ τὴν τοῦ κοινοβίου οἰκοδομὴν προθυμότερος· ὁ μὲντοι ἐν ἁγίοις Μαρκιανὸς μετὰ τὴν εἰρημένην ἀποκάλυψιν τέσσαρας μῆνας ἐπιβίωσας εἰς τὸν ἀγῆρω καὶ ἄλυπον μετέστη βίον μηνὶ 112, 15 Νοεμβρίῳ εἰκάδι τρίτῃ τῆς πρώτης ἰνδικτιόνος.

Καὶ οὗτος μὲν ἔστιν ὁ τῆς τοῦ Καστελλίου συστάσεως καὶ τῆς τοῦ θείου Μαρκιανοῦ τελευτῆς ἀκριβέστατος χρόνος· ὁ δὲ μέγας πατὴρ ἡμῶν Σάββας πληροφορηθεὶς θεραπεύεσθαι τὸν Θεὸν ἐπὶ τῷ ἑαυτοῦ κόπῳ ἐπλήρωσεν τὴν τοῦ κοινοβίου οἰκοδομὴν σπουδῇ πολλῇ καὶ προθυμίᾳ χρησάμενος. Καὶ συνοδίαν ἱκανὴν αὐτόθι περιποιησάμενος Παῦλόν τινα ἀρχαῖον 112, 20 ἀναχωρητὴν ἅμα Θεοδώρῳ μαθητῇ αὐτοῦ διοικητῆν τοῦ τόπου κατέστησεν. Τοῦ δὲ Παύλου τελειωθέντος κρατήσας τῆς διοικήσεως ὁ Θεόδωρος τὸν τε ἴδιον ἀδελφὸν Σέργιον καὶ Παῦλον τὸν ἑαυτοῦ θεῖον προσελάβετο Μελιτηνοὺς ὄντας τῷ γένει· οἵτινες 112, 25 κατὰ καιροὺς τοῦ Καστελλίου καλῶς ἡγησάμενοι τῆς τε Ἀμαθούτων καὶ τοῦ Αἰλᾶ τὰς ἱεραρχίας διεδέξαντο.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ Καστελλίου.

în Castelion cu niște frați, din dragoste de Dumnezeu, răbdând foame și neavând nimic din cele trebuitoare pentru hrană. Așadar, trimite-le fără zăbavă cele de-ale gurii ca să nu-și piardă curajul!”

Atunci marele Marcian s-a sculat îndată și a poruncit înșeuarea animalelor și, după ce le-a încărcat cu felurite bucate, le-a trimis cu frații la Castelion. Dumnezeuiescul Bătrân i-a primit pe acești frați împreună cu încărcătura lor și cugeta la cuvintele de mulțumire ale lui David și ale lui Daniil rostite pentru purtarea de grijă a lui Dumnezeu, și s-a făcut și mai râvnitor la construirea chinoviei.

Sfântul Marcian a mai trăit patru luni după amintita descoperire și s-a mutat la viața cea neîmbătrânitoare și fără de tristețe în 23 ale lui noiembrie, primul indiction³⁰.

Acesta este și anul în care s-a întemeiat mănăstirea Castelion și a murit dumnezeiescul Marcian. Marele nostru Părinte Sava, incredințându-se de grija lui Dumnezeu pentru osteneala sa, a împlinit zidirea chinoviei cu multă grabă și râvnă. După ce s-a îngrijit să așeze aici o obște îndestulătoare, a rânduit pe un anume Pavel, vechi pustnic, să conducă locul, împreună cu un ucenic de-al său, Teodor. După ce Pavel a murit, a preluat conducerea Teodor, care i-a luat în ajutor pe fratele său Serghie și pe unchiul său Pavel, de loc din Melitene. Aceștia au condus bine unul după altul mănăstirea Castelion și apoi au urmat la conducerea episcopiiilor din Amatunda și Aila³¹.

Acestea despre Castelion.

³⁰ Primul indiction a fost între 1 septembrie 492 și 31 august 493.

³¹ Amatunda și Aila se află aproape de Iordan, în provincia Palestina I; Aila

se găsea pe malul Mării Roșii, în provincia Palestina a III-a, la începutul unei importante căi de comunicație între Arabia și Damasc.

28

113 Ὁ δὲ πατὴρ ἡμῶν Σάββας τὸ τοῦ Καστελλίου κοινόβιον συστησάμενος πᾶσαν σπουδὴν ἐποιεῖτο καταφυτεῦσαι εἰς αὐτὸ ἄνδρας προβεβηκότας καὶ ἐν μοναχικῇ πολιτείᾳ διαπρέποντας. Καὶ ὅταν κοσμικούς τινες ἐδέχετο ἀποτάξασθαι βουλομένους,
113, 5 οὔτε εἰς τὸ Καστέλλιον οὔτε εἰς τὴν λαύραν εἰς κελλίον ἠφίει αὐτοὺς οἰκῆσαι, ἀλλὰ μικρὸν κοινόβιον κατὰ τὸ ἄρκυρον μέρος τῆς λαύρας συστησάμενος καὶ ἄνδρας εἰς αὐτὸ ἐστυμμένους καὶ νηφαλέους καταστήσας ἐκεῖσε τοὺς ἀποτασσομένους μένειν ἐκέλευσεν, ἕως οὔ τὸ τε ψαλτήριον μάθωσι καὶ τὸν τῆς ψαλμωδίας κανόνα καὶ τὴν μοναχικὴν παιδευθῶσιν ἀκριβείαν,
113, 10 αὐτοῦ πάντοτε λέγοντος ὅτι·

Δεῖ εἶναι τὸν κελλιώτην μοναχὸν διακριτικὸν καὶ σπουδαῖον, ἀγωνιστὴν, νηφάλιον, σώφρονα, κόσμιον, διδακτικὸν οὐ διδασκαλίᾳ χρῆζοντα, ἱκανὸν ὄντα τὰ τε μέλη πάντα τοῦ σώματος χαλιναγωγῆσαι καὶ τὸν νοῦν τηρεῖν ἀσφαλῶς. Τὸν γὰρ τοιοῦτον μονότροπον οἶδα τὴν γραφὴν ὀνομάζουσαν ἐν τῷ λέγειν
113, 15 *Κύριος κατοικίζει μονοτρόπους ἐν οἴκῳ.*

Ὅτε δὲ ἐδοκίμαζεν τοὺς ἀποταξαμένους τὸν τε τῆς ψαλμωδίας κανόνα ἀκριβῶς μεμαθηκότας καὶ ἱκανοὺς γεγονότας τὸν ἑαυτῶν νοῦν τηρεῖν καὶ καθαριεῦν τῆς τῶν κοσμικῶν μνήμης τὴν διάνοιαν καὶ πρὸς τοὺς ἄλλοτριούς λογισμοὺς ἀνταγωνίζεσθαι, τότε παρεῖχεν αὐτοῖς κελλία εἰς τὴν
113, 20 λαύραν· εἰ δὲ εἶεν δυνατοί, ἐπέτρεπεν αὐτοῖς οἰκοδομῆσαι διαβεβαιούμενος καὶ λέγων ὅτι ὅστις ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ κτίσει κελλίον ἢ ἐπικτίσει, οὕτως ἐστὶν ὡς ἐκκλησίαν Θεοῦ κτίζων.

29

113, 25 Ταῦτα ποιῶν καὶ διδάσκων ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάββας ἀγενοῖτο παντελῶς οὐ συνεχῶρει συνοικῆσαι τῇ ὑπ' αὐτὸν συνοδίᾳ

³² Este vorba de monahii care primeau o chilie în lavră, unde duceau o

28. Formarea începătorilor

Când Părintele nostru Sava a întemeiat chinovia de la Castelion, a depus toată strădania ca să așeze în ea bărbați înaintați în vârstă, strălucind în viața monahală. Când primea vreun mirean doritor de lepădarea lumii, nu-l lăsa să locuiască nici în Castelion, nici în lavră, ci a zidit o chinovie mică în partea de miazănoapte a lavrei, unde a așezat bărbați adunați în ei înșiși și cu trezvie. Acolo a poruncit să rămână cei ce se lepădau de lume, până când vor învăța Psaltirea, rânduiala cântărilor și vor fi formați în duhul conștiincios monahal. De aceea și spunea întotdeauna:

„Monahul chilioț³² trebuie să fie plin de discernământ și râvnitor, luptător, plin de trezvie, înțelept, ordonat, destoinic să învețe pe altul, să nu aibă nevoie să fie învățat, în stare să-și țină în frâu toate mădularele trupului și să-și păzească mintea fără greșeală. Pentru că știu că Scriptura pe un singuratic ca acesta l-a avut în vedere atunci când a spus: *Domnul așază pe cei singuratici în casă.*”

Ps. 67, 7

Pe cei care se lepădau de lume îi încerca dacă au învățat cu acrivie rânduiala cântărilor, dacă au ajuns în stare să-și păzească mintea, să-și curățească cugetul de amintirea celor din lume și să se lupte împotriva gândurilor străine, și doar atunci le dădea chilii în lavră. Dacă erau oameni cu dare de mână, le îngăduia să-și construiască singuri chilia, zicând: „Cine va zidi sau va reconstrui în locul acesta o chilie este asemenea celui care construiește o biserică a lui Dumnezeu.”

29. Sava și Teodosie

Făcând și învățând acestea, Părintele nostru Sava nu primea deloc în obștea povățuită de el pe nimeni căruia nu-i viață semipustnicească.

114 μὴ πληρώσαντι τὴν ὄψιν τῶν γενείων διὰ τὰ σκάνδαλα τοῦ
 πονηροῦ καὶ εἴ ποτέ τινα ἀγένειον ἐν ἀτελεῖ ὄντα τῇ ἡλικίᾳ
 βουλόμενον ἀποτάξασθαι ἐδέχετο, ἐδεξιούτο καὶ τῷ τρισμα-
 114, 5 κάριῳ ἀπέστειλεν ἄββᾶ Θεοδοσίῳ ἐκ τῆς τοῦ Καθίσματος ἡδὴ
 ἐκκλησίας ἀναχωρήσαντι καὶ ὑπὸ Μαρίνου τοῦ τὴν Φωτεινοῦ
 λεγομένην συστησαμένου μονὴν καὶ Λουκᾶ τοῦ Μετωπινοῦ τῶν
 πάλαι ὑπὸ τοῦ ὁσίου Εὐθυμίου παιδευθέντων εἰς μοναχικὴν τε-
 λειότητα προβιβασθέντι καὶ ὡς ἀπὸ τριάκοντα πέντε σταδίων
 τῆς λαύρας οἰκῆσαντι πρὸς δυσμᾶς καὶ κοινόβιον αὐτόθι τῇ τοῦ
 Χριστοῦ συνεργείᾳ συνιστῶντι περιφανέστατον.

114, 10 Καὶ ὁ μὲν πατὴρ ἡμῶν Σάββας ἀποστέλλων, ὡς εἴρηται,
 ἀδελφὸν τῷ μεγάλῳ ἄββᾶ Θεοδοσίῳ πρῶτον τὰ τοιαῦτα αὐτὸν
 ἐνουθέτει λέγων·

114, 15 Τέκνον, ἀπρεπὲς ἐστὶ, μᾶλλον δὲ ἐπιβλαβὲς τὸ τὴν τοι-
 αύτην λαύραν ἀγένειον ἔχειν τινά· τοῦτο δὲ καὶ οἱ ἀρχαῖοι
 τῆς Σκήτεως πατέρες ἐνομοθέτησαν καὶ ἐμοὶ παραδέδωκαν
 οἱ περὶ τὸν μέγαν πατέρα ἡμῶν Εὐθύμιον. Βουληθέντα με γὰρ
 τὴν αὐτοῦ λαύραν οἰκῆσαι ἀγένειον θεασάμενος τῷ μακαρίτῃ
 ἀπέστειλεν Θεοκτίστῳ λέγων ὅτι ἀτοπὸν ἐστὶ καὶ ἐπιβλαβὲς
 ἀγένειον ἐν λαύρᾳ οἰκεῖν. Καὶ αὐτὸς ἄπιθι πρὸς τὸν ἄββᾶν Θε-
 οδόσιον κἀκεῖσε χρησιμεύσεις.

114, 20 Ὁ δὲ μέγας ἄββᾶς Θεοδόσιος δεχόμενος τὸν παρ' αὐτοῦ
 πεμφθέντα ἀδελφὸν ἔσπευδεν πᾶσιν τρόποις θεραπεύειν αὐτὸν
 διὰ τὸν ἀποστείλαντα. Γεγόνασι γὰρ ὁμόψυχοι καὶ ὁμόφρονες
 πνέοντες ἀλλήλους μᾶλλον ἢ τὸν ἀέρα, ὥστε τὴν κατὰ Θεὸν
 αὐτῶν ὁμόνοιαν τε καὶ συμφωνίαν τοὺς Ἱεροσολυμίτας καλεῖν
 ἀποστολικὴν ζυγὴν νέαν Πέτρου καὶ Ἰωάννου.

³³ Chiril are numeroase cuvinte de laudă și de apreciere la adresa Sfântului Teodosie Chinoviarhul, fără a istorisi nici o minune săvârșită de acesta. Teodor de Petra însă, autorul *Vieții Sfântului Teodosie Chinoviarhul*,

crescuse încă barba, din pricina smintelilor celui viclean, iar dacă vreodată primea vreun tânăr crud cu vârsta și fără barbă care dorea să se lepede de lume, îl trimitea la Avva Teodosie. Acest Avvă Teodosie plecase să pustnicească de la biserica din Kathisma și fusese povățuit și înaintat la desăvârșita viețuire monahală de Marinus, care a ctitorit mănăstirea zisă „a lui Fotinos“, și de Luca din Metopa, care uceniciseră la Cuviosul Eftimie. Teodosie locuia la aproape 35 de stadii la apus de Lavra lui Sava, unde și întemeiase, cu împreună-lucrarea lui Hristos, o chinovie foarte vestită.

Când Părintele nostru Sava trimitea un frate la marele Avvă Teodosie, mai întâi îl sfătuia zicându-i astfel:

„Fiule, e lucru necuvenit, ba chiar vătămător, ca în această lavră să trăiască cineva lipsit de barbă. Această rânduială au statornicit-o părinții cei din vechime din Schit, iar mie mi-au predat-o ucenicii marelui Eftimie. Pentru că atunci când eu am vrut să viețuiesc în lavra lui, văzându-mă fără barbă, m-a trimis la fericitul Teoctist, zicând că «este nepotrivit și vătămător lucru să locuiască un tânăr fără barbă în lavră». Așa că du-te la Avva Teodosie și acolo vei fi de folos!“

Iar marele Avvă Teodosie, primindu-l pe fratele trimis la el, se silea în toate felurile să-l îngrijească din pricina celui care l-a trimis. Fiindcă erau amândoi de un suflet și de un cuget, respirându-se unul pe altul mai degrabă decât aerul, așa încât buna lor înțelegere și armonie cei din Ierusalim o numeau „noua pereche apostolică Petru și Ioan“³³.

nu-l amintește niciodată pe Sfântul Sava. În aceste amănunte pot fi citite printre rânduri anumite rivalități dintre chinoviți și lavrioți, totdeauna prezente în viața mănăstirilor.

30

114, 25 Ὅθεν τοὺς ἀμφοτέρους αὐτοὺς ἀρχιμανδρίτας καὶ τῶν μοναχῶν ἐξάρχους πεποίηκεν ὁ ἐν ἁγίοις ἀρχιεπίσκοπος Σαλούστιος μέλλων ἐν Χριστῷ τελειοῦσθαι αἰτηθεὶς παρὰ παντός τοῦ μοναχικοῦ σχήματος· τίς δὲ ἡ αἰτία γέγονεν τῆς τούτων προβολῆς, δι' ὀλίγων ἐρῶ.

115 Ἐλιδίου καὶ Ἡλία τῶν τοῦ ἐν ἁγίοις Πασσαρίωνος διαδόχων τελευτησάντων ἀρχιμανδριτῶν κατὰ διαδοχὴν ὄντων καὶ Λαζάρου τινὸς τὴν ἐκείνων ἡγεμονίαν διαδεξαμένου, ὁμοίως δὲ καὶ Γεροντίου τοῦ τὴν μακαρίαν Μελάνην διαδεξαμένου ἀποσχισαντος τῆς καθολικῆς κοινωνίας καὶ τελευτήσαντος καὶ τινος Ἀναστασίου τὴν ἡγεμονίαν διαδεξαμένου ἀναρχία τις ἦν καὶ πολυαρχία ἐν τοῖς μοναχοῖς τὸ τηνικαῦτα ἐκράτει, ἐξ ὧν πέφυκεν γενῆσθαι ἀταξία τε καὶ στάσις. Ὅθεν ἐν συγχύσει τοῦ μοναχικοῦ ὑπάρχοντος, Λαζάρου ἤδη καὶ Ἀναστασίου τῶν κατὰ διαδοχὴν ἀρχιμανδριτῶν ἐξησθενηκότων ἐκ τοῦ τόνου τῆς μοναχικῆς ἀκριβείας καὶ ταῖς γηναιὺς φροντίσι καὶ κοσμικαῖς προσόδοις προσασχοληθέντων, ὅτε μάλιστα καὶ Ἀναστασίου τὴν βασιλείαν Ζήνωνος διαδεξαμένου καὶ τοῖς Ἀποσχισταῖς παρησίαν δεδωκότος, τότε διαναστάς ὁ ἐν ἁγίοις Σαλούστιος τὸν ἀνωτέρω μνημνευθέντα ἄββᾶν Μαρκιανὸν ἀρχιμανδριτὴν πεποίηκεν.

115, 15 Ὀλίγου δὲ χρόνου παρελθόντος καὶ Μαρκιανοῦ ἐν Χριστῷ κοιμηθέντος πάντων τῶν τῆς ἐρήμου μοναχῶν ἐν τῷ ἐπισκοπείᾳ παρὰ τῷ πατριάρχῃ ἀρρωστοῦντι συναθροισθέντων προεβλήθησαν κατὰ κοινὴν ψῆφον Θεοδοσίος καὶ Σάββας ἀρχιμανδρίται καὶ ἑξαρχοὶ πάντων τῶν ὑπὸ τὴν ἁγίαν πόλιν μοναστηρίων ὡς ἐρημίται καὶ ἀκτῆμονες βίῳ καὶ λόγῳ κεκοσμημένοι καὶ τοῖς 115, 20 θείοις κομῶντες χαρίσμασιν. Ἀπὸ τότε τοίνυν ὁ μὲν ἄββᾶς Θεοδοσίος ἀρχηγὸς γέγονε καὶ ἀρχιμανδριτῆς παντός τοῦ κοινοβιακοῦ κανόνος ἔχων μετ' αὐτὸν δευτερεύοντα τῆς τῶν κοινοβιακῶν

³⁴ Adică monofiziților radicali, care refuzaseră unirea din 448 și *Henoticonul*

30. Sava arhimandrit

Cel întru sfinți Salustie arhiepiscopul, înainte de a-și sfârși în Hristos viața, i-a făcut pe amândoi arhimandriți și exarhi ai monahilor, fiindcă i-a cerut asta toată ceata călugărească. Voi spune acum, pe scurt, care a fost pricina înaintării lor la această slujire.

După ce urmașii celui întru sfinți Pasarion, Elpidie și Ilie, care fuseseră arhimandriți unul după altul, au murit, un anume Lazăr a urmat la conducere, în vremea când Gherontie i-a urmat fericitei Melania și apoi s-a separat de comuniunea sobornicească, și a murit, un oarecare Anastasie a urmat la conducere. În această vreme, domnea anarhia și poliarchia în lumea călugărească, din care s-au născut, în mod firesc, lipsa de rânduială și împărțirea în grupări. De aceea lumea monahală era în mare confuzie, pentru că Lazăr și Anastasie, care au fost arhimandriți unul după altul, au slăbit tăria ținerii cu acrivie a duhului călugăresc și s-au îndeletnicit cu grijii pământești și cu averile lumești. Când împăratul Anastasie i-a urmat la cărma împărăției lui Zenon, a dat schismaticilor³⁴ îndrăzneală, dar cel întru sfinți Salustie l-a făcut arhimandrit pe mai sus-pomenitul Avvă Marcian.

După ce a trecut puțină vreme, Marcian a adormit în Hristos, iar toți monahii pustiei s-au adunat la episcopie, la patriarhul care era bolnav, și i-au ales cu vot de obște pe Teodosie și pe Sava ca arhimandriți și exarhi ai tuturor mănăstirilor care țin de Sfânta Cetate, pentru că erau pustnici și neagonisitori, împodobiți cu cuvântul și cu viața și plini de harisme dumnezeiești. Așadar, de atunci Avva Teodosie a ajuns conducător și arhimandrit al tagmei chinovite, avându-l al doilea după el, ca ajutor pentru grijile chinoviilor, pe cel întru lui Zenon.

καταστάσεως φροντίδων τὸν ἐν ἁγίοις ἄββᾶν Παῦλον τὸν τῆς τοῦ
 115, 25 μακαρίου Μαρτυρίου μονῆς ἡγούμενον· ὁ δὲ πατὴρ ἡμῶν Σάββας
 ἄρχων κατεστάθη καὶ νομοθέτης παντός τοῦ ἀναχωρητικοῦ βίου
 καὶ πάντων τῶν ἐν τοῖς κέλλαις ζῆν προαιρουμένων.

31

Τοῦ μέντοι ἀρχιεπισκόπου Σαλουστίου ἐπὶ ὀκτῶ χρόνους
 καὶ μῆνας τρεῖς τοῦ Ἱεροσολύμων θρόνου κρατήσαντος καὶ ἐν
 116 Χριστῷ κοιμηθέντος μηνὶ Ἰουλίῳ εἰκάδι τρίτῃ τῆς δευτέρας
 Ἰνδικτιόνος Ἡλίας ὁ πλειστάκις ἐν τῷ περὶ τοῦ ὀσίου Εὐθυμίου
 λόγῳ μνημονευθεὶς τὴν πατριαρχίαν διεδέξατο τῷ πεντηκοστῷ
 116, 5 ἔκτῳ τῆς τοῦ μακαρίου Σάββα ἡλικίας χρόνῳ. Ὅστις πατριάρχης
 Ἡλίας ὠκοδόμησεν μοναστήριον πλησίον τοῦ ἐπισκοπείου καὶ
 ἐν αὐτῷ περισυνήγαγεν τοὺς τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως σπουδαίους
 εἰς τοὺς περὶ τὸν πύργον τοῦ Δαυὶδ τόπους διεσπαρμένους,
 κελλία ἐκάστῳ αὐτῶν διανείμας πᾶσαν σωματικὴν ἀνάπαυσιν
 ἔχοντα. Αὐτῶν δέ, ὡς εἴρηται, συναθροισθέντων ὁ πατὴρ ἡμῶν
 116, 10 Σάββας διάφορα παρ' αὐτῶν ἀγοράσας κελλία ξενοδοχεῖον
 ταῦτα τῇ λαύρᾳ πεποίηκεν. Ἦσαν δὲ καὶ ἄλλα [κελλία] κατὰ
 τὸ βόρειον μέρος τῶν ἀγορασθέντων κελλίων, ἅπερ ἐβούλε-
 το ἀγοράσαι εἰς λόγον ξένων μοναχῶν. Καὶ ἰκανῆς χρυσοῦ
 ποσότητος ζητουμένης οὐκ εἶχεν πλὴν ἑνὸς σημισίου καὶ τῇ
 116, 15 εἰς Θεὸν πίστει ἐπερειδόμενος δέδωκεν τὸ σημίσιον ἀρραβῶνα
 λέγων· εἰ μὴ αὐριὸν σε πληρώσω, ἀπολῶ τὸν ἀρραβῶνα.

Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ πρὸ τοῦ ἀνατεῖλαι τὸν ἥλιον αὐτοῦ
 περὶ τούτου ἐνθυμουμένου καὶ κατὰ διάνοιαν προσευχομένου
 ἔρχεται τις πρὸς αὐτὸν ξενικὸς ἄγνωστος παντελῶς καὶ δίδωσιν
 αὐτῷ ἑκατὸν ἑβδομήκοντα νομίσματα καὶ παραυτίκα ἀναχω-
 ρεῖ μηδὲ τὴν οἰκίαν ἀπαγγείλας προσηγορίαν. Ὁ δὲ μακαρίτης

³⁵ Patriarhul Ilie a păstorit între 494 și 516.

³⁶ În text *simission*, care era o mică monedă de aur cântărind 2,78 g, adică o jumătate de *solid*, moneda de aur standard în Imperiu, introdusă de

sfinți Avva Pavel, egumenul mănăstirii fericitului Martirie. Iar Părintele nostru Sava a fost pus conducător și al celor ce viețuiesc pustnicește, și al celor care au ales traiul în chilii.

31. Patriarhul Ilie

După ce arhiepiscopul Salustie a ținut tronul Ierusalimului vreme de opt ani și trei luni, a adormit în Hristos la 23 iulie, indictionul al II-lea. I-a urmat la patriarhie Ilie³⁵, amintit de mai multe ori în *Cuvântul* despre Cuviosul Eftimie, pe când fericitul Sava avea 56 de ani. Acest patriarh Ilie a construit o mănăstire în apropiere de episcopie și a strâns în ea pe nevoitorii de la biserica Sfintei Învieri, care se răspândiseră prin locurile din preajma turnului lui David, împărțind fiecăruia câte o chilie, care avea toate cele de trebuință pentru odihna trupului. După ce aceștia au fost adunați la un loc, precum s-a spus, Părintele nostru Sava a cumpărat de la ei felurite chilii, făcând din ele casa de oaspeți pentru Lavră. Mai erau și alte chilii la miazănoapte de cele cumpărate, pe care voia, de asemenea, să le cumpere pentru călugării străini. Deși pentru acele chilii i s-a cerut aur mult, el, neavând decât un galben³⁶, și-a pus credința în Dumnezeu și l-a dat pe acela ca arvună zicând: „Dacă mâine n-o să-ți plătesc, voi pierde și arvuna.”

În aceeași zi, înainte să răsară soarele, pe când se gândea la asta și se ruga cu mintea, a venit la el un străin cu totul necunoscut care i-a dat 170 de galbeni, și a plecat îndată, fără să-și spună nici măcar numele. Atunci fericitul Sava, minunându-se de grabnicul ajutor al lui Dumnezeu, a plătit

Constantin cel Mare. În sec. VI-VII, *simission* avea o importanță crescută în tranzacțiile economice.

116, 20 θαυμάσας τὴν τοῦ Θεοῦ ταχεῖαν ἀντίληψιν δέδωκεν τὸ τίμημα τῶν κελλιῶν καὶ καθίστησιν ξενοδοχεῖον ἕτερον πρὸς τὴν τῶν ἐρχομένων ἀπὸ ξένης μοναχῶν ἀνάπαυσιν. Ἦν δὲ καὶ τῷ Καστελλίῳ περιποιησάμενος ξενοδοχεῖα δύο ἔν τε τῇ ἁγίᾳ πόλει οὐ μακρὰν τοῦ πύργου τοῦ Δαυὶδ καὶ ἐν Ἱεριχῶ ἐν ἐνὶ τῶν ὠνηθέντων παρ' αὐτοῦ παραδεισίων.

32

117 Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τῷ πατρὶ ἡμῶν δύο ἀδελφοὺς κατὰ σάρκα ἐκ τῆς μὲν Ἰσαυρίας ὀρωμένους, Θεόδουλον δὲ καὶ Γελάσιον προσαγορευομένους, οὐστinas, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, Βεσελεὴλ καὶ Ἐλιάβ τοὺς ἀρχιτέκτονας τῆς σκηνῆς
117, 5 εἰ καλέσειέν τις, οὐχ ἁμαρτήσῃ. Τούτους γὰρ ἔχων ὁ παρ' ἡμῖν νέος Μωυσῆς τά τε λείποντα εἰς τὴν ἑαυτοῦ περιφανεστάτην ἔκτισεν λαύραν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν εὐαγῆ μοναστήρια. Καὶ πρῶτον μὲν ἔκτισεν μαγκιπεῖον καὶ νοσοκομεῖον ἐν τῇ λαύρᾳ καὶ ὑπεράνω τὴν μεγάλην ὠκοδόμησεν ἐκκλησίαν τῆς πανυμνήτου θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῆς θεοκτίστου ἐκκλησίας
117, 10 στενοχωρούσης τὴν συνοδίαν πληθύνουσαν καὶ τῶν Ἀρμενίων πληθυνθέντων καὶ ἐν τῷ μικρῷ εὐκτηρίῳ στενοχωρουμένων.

Ἄνα μέσον δὲ τῶν ἀμφοτέρων ἐκκλησιῶν μεσάυλων πεποίηκεν, ἔνθα πρῶην εἶδεν τὴν τοῦ στόλου πυρὸς ὀπτασίαν· ἐποίησεν δὲ καὶ δοχεῖα ὑδάτων μέγιστα ἐν τῷ χειμάρρῳ. Τῆς οὖν μεγάλης ἐκκλησίας οἰκοδομηθείσης καὶ κόσμῳ παντὶ διακοσμηθείσης κατελθὼν ὁ ἐν ἁγίοις Ἡλίας ἀρχιεπίσκοπος εἰς τὴν λαύραν ταύτην ἐνεκαίνισεν καὶ θυσιαστήριον ἡγιασμένον κατέπηξεν ἐν αὐτῇ μηνὶ Ἰουλίῳ πρώτη τῆς ἐνάτης ἰνδικτιόνος, ἔξηκοστῷ δὲ τρίτῳ τῆς τοῦ μεγάλου Σάββα ἡλικίας χρόνῳ.

117, 20 Τότε οὖν τοὺς μὲν Ἀρμενίους μετέστησεν ἀπὸ τοῦ μικροῦ εὐκτηρίου πρὸς τὸ ἐπιτελεῖν τὸν τῆς ψαλμωδίας κανόνα τῇ τῶν Ἀρμενίων διαλέκτῳ εἰς τὴν θεοκτίστον ἐκκλησίαν παρεγγυήσας αὐτοῖς τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν λοιπὴν ἀκολουθίαν ἐν ταῖς συνάξεσιν

prețul chiliilor și a făcut încă o casă de străini pentru odihna monahilor care veneau din străinătăți. A mai rânduit și alte două case de oaspeți pentru mănăstirea Castalion, una în Sfânta Cetate, nu departe de turnul lui David, și cealaltă în Ierihon, într-una din grădinile pe care le cumpăraseră acolo.

32. Armenii în Lavră. Trisaghionul

În acel an, Dumnezeu a trimis Părintelui nostru doi frați după trup, veniți din Isauria, pe nume Teodul și Ghe-lasie, pe care, dacă i-ar numi cineva Veseleil și Eliav, ziditorii cortului sfânt, nu cred că ar păcătui. Avându-i pe aceștia, noul nostru Moise a zidit ce mai lipsea în lavra lui care era cunoscută pretutindenea și în sfintele mănăstiri din jurul ei. A construit, mai întâi, o brutărie și o bolniță în lavră, iar deasupra a zidit biserica întru-tot-lăudatei Născătoarei de Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria, fiindcă biserica cea zidită de Dumnezeu era neîncăpătoare pentru obștea ce se înmulțise și pentru că armenii sporiseră și ei cu numărul și erau strămtorați în acea bisericuță.

Între cele două biserici, acolo unde avusese, dimineața, vedenia stâlpului de foc, a făcut o curte. A mai zidit, de ase-menea, jos în vale și cisterne foarte mari pentru apă. După ce biserica mare a fost zidită și înzestrată cu podoabe, cel întru sfinți arhiepiscopul Ilie a coborât în lavră și a sfințit-o, așezând altar sfințit la 1 iulie, indictionul al IX-lea, în al șaiszeci și treilea an al vârstei marelui Sava.

Atunci i-a mutat pe armeni din bisericuță în biserica zidită de Dumnezeu ca să cânte acolo slujba în limba armenească, poruncindu-le să cânte laudele și restul slujbei ei singuri în armenește, iar la vremea Dumnezeieștii Liturghii să vină împreună cu cei ce săvârșeau slujba în grecește și să se

1ep. 31, 2, 6

Anul 501

Ἀρμενιστὶ καθ' ἑαυτοὺς λέγειν καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς θείας προσκομιδῆς ἔρχεσθαι μετὰ τῶν Ἑλληνισταρίων καὶ τῶν θείων μεταλαμβάνειν μυστηρίων· ἐπειδὴ δὲ τινὲς αὐτῶν λέγειν ἐπεχείρησαν τὸν τρισάγιον ὕμνον μετὰ τῆς ὑπὸ Πέτρου τοῦ ἐπίκλην Κναφέως ἐπινοηθείσης προσθήκης τοῦ ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, ἀγανακτήσας εἰκότως ὁ θεὸς πρεσβύτης Ἑλληνιστὶ τοῦτον αὐτοὺς ψάλλειν τὸν ὕμνον ἐκέλευσεν κατὰ τὴν ἀρχαίαν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας παράδοσιν καὶ οὐ κατὰ τὴν τοῦ ῥηθέντος Πέτρου καινοτομίαν τοῦ τὰ Εὐτυχοῦς φρονήσαντος καὶ ἐκ δευτέρου τυραννικῷ τρόπῳ τοῦ Ἀντιοχείας θρόνου κρατήσαντος καὶ ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν ἐκβληθέντος καὶ πάλιν ἐκ τρίτου μετὰ τὴν ἐν Ἰσαυρία γεγενημένην τοῦ Ἰλλοῦ τυραννίδα ἐπὶ τῆς βασιλείας Ζήνωνος βασιλικῆ ἀυθεντία τοῦ αὐτοῦ θρόνου κρατήσαντος ἀθέσμως μὴ λυθέντων τῶν κατ' αὐτοῦ γεγονότων ἀναθεμάτων καὶ πᾶσαν τὴν Ἀνατολὴν ἐκταράξαντος καὶ ὑπὸ τοῦ πάπα Ῥώμης Φίλικος ἀναθεματισθέντος διὰ τε τὴν ἑτεροδοξίαν καὶ τὴν εἰρημένην τῷ τρισάγιῳ προσθήκην. Ὅθεν δικαίως καὶ εὐσεβῶς ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάββας τὴν ὑπ' ἐκείνου ἐπινοηθεῖσαν προσθήκην ἀπωσάμενος τῇ ἐκκλησιαστικῇ εἶπετο παραδόσει. Ἐθέσπισεν δὲ ὥστε κατὰ μὲν σάββατον τὴν σύναξιν εἰς τὴν θεόκτιστον ἐκκλησίαν γίνεσθαι, κατὰ δὲ κυριακὴν εἰς τὴν τῆς Θεοτόκου ἐπιτελεῖσθαι ἐκκλησίαν καὶ ἀπαρалаίπτως ἀπὸ ὀψέ ἕως πρωὶ ἀγρυπνίαν ἐν ἀμφοτέροις γίνεσθαι ταῖς ἐκκλησίαις κατὰ τε κυριακὴν καὶ δεσποτικὴν ἑορτήν.

33

Αὐτοῦ τοίνυν τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τὴν τε λαύραν πλατύναντος καὶ τὴν συνοδίαν αὐξήσαντος καὶ τὸ τοῦ Καστελλίου κοινόβιον συστησαμένου καὶ πάντων τῶν λοιπῶν λαυρῶν καὶ ἀναχωρητῶν ἑξαρχοῦντος οἱ ἀνωτέρω μνημονευθέντες μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ κατήγοροι τῇ τοῦ Καστελλίου συστάσει μᾶλλον φθονήσαντες ἄλλους τε τῆς συνοδίας ὑπονοθεύσαντες καὶ

³⁷ Patriarh monofizit al Antiohiei în 470 și a doua oară, între anii 485-489.

împărtășească cu Dumnezeieștile Taine. Dar pentru că unii dintre ei au încercat să cânte imnul *Trisaghion* cu adaosul „Cel ce Te-ai răstignit pentru noi“ făcut de Petru Gnafevs³⁷, dumnezeiescul Bătrân s-a revoltat pe bună dreptate și le-a poruncit să cânte imnul potrivit cu tradiția veche a Bisericii Sobornicești, și nu după inovația lui Petru, care cugeta cele ale lui Eutihie și ocupase a doua oară tronul Antiohiei în chip silnic, fiind alungat de legile bisericești; iar după ce Illus a uzurpat tronul împărăției în Isauria, pe timpul domniei lui Zenon, a luat a treia oară în stăpânire același tron al Antiohiei, contra canoanelor, prin intervenția împăratului, fără ca anatemele împotriva lui să fi fost ridicate, fiind anatemizat de papa Felix al Romei³⁸ pentru eterodoxia sa și pentru adaosul despre care am spus că l-a făcut *Trisaghionului*. De aceea, Părintele nostru Sava a respins pe bună dreptate și în chip cucernic adaosul scornit de acela și urma tradiției bisericești. A statornicit, prin urmare, ca slujba să se țină sâmbăta în biserica zidită de Dumnezeu, iar duminica în cea a Născătoarei de Dumnezeu și să se săvârșească priveghere de seara până dimineața, fără a lăsa nimic deoparte, în amândouă bisericile, în duminici și la praznicele împărătești.

33. Plecarea în ținutul Schitopolisului

În timp ce Sava măsura, cu ajutorul lui Dumnezeu, lavra și sporea obștea, construia chinovia de la Castelion și conducea toate celelalte lavre și pe pustnici, acei ucenici și pârâși ai săi pe care i-am amintit mai sus, umplându-se de pizmă din pricina construirii Castelionului, au atras prin minciuni și pe

³⁸ Papa Felix al III-lea (483-492) este cel care s-a împotrivit cu putere *Henoticonului* lui Zenon, văzând în el încălcarea hotărârilor Sinodului Ecumenic de la Calcedon.

118, 30 τεσσαράκοντα γεγονότες ἐκ τινος σκαιοῦ δαίμονος συστροφᾶς κατ' αὐτοῦ ἐποιοῦντο. Ὁ δὲ πατὴρ ἡμῶν Σάββας πρᾶυς μὲν ὑπάρχων πρὸς ἀνθρώπους, μαχητὴς δὲ πρὸς δαίμονας, παραχωρήσας αὐτοῖς ἀνεχώρησεν ἐπὶ τὰ μέρη Σκυθοπόλεως καὶ ἐκάθισεν εἰς ἔρημον τόπον παρὰ τὸν λεγόμενον ποταμὸν Γαδάρων καὶ ἔμεινεν ἐκεῖσε ἐν σπηλαίῳ ἐπὶ χρόνον ὀλίγον, ἐν ᾧ εἰώθει λέων παμμεγεθέστατος ἀναχωρεῖν. Ὅστις λέων περὶ τὸ μεσονύκτιον ἐλθὼν εὗρεν τὸν μακαρίτην καθεύδοντα καὶ λαβόμενος τοῦ κεντωνίου αὐτοῦ τῷ στόματι εἴλκεν αὐτὸν ἐξῶσαι τοῦ σπηλαίου φιλονικῶν. Τὸν δὲ ἀναστάντα καὶ τῆς νυκτερινῆς ψαλμωδίας ἀρξάμενον ἐξελθὼν ὁ λέων ἐξεδέχετο ἔξω τοῦ σπηλαίου· τοῦ δὲ πρεσβύτου τὸν κανόνα πληρώσαντος καὶ κατακλιθέντος ἐν ᾧ τόπῳ εἰώθει ὁ λέων κατακλίνεσθαι, πάλιν εἰσελθὼν καὶ τοῦ κεντωνίου αὐτοῦ λαβόμενος εἴλκεν ἐξῶσαι αὐτὸν τοῦ σπηλαίου πειρώμενος. Τοῦ τοίνυν λέοντος κατεπειγόντος αὐτὸν ἐξελθεῖν τοῦ σπηλαίου λέγει πρὸς αὐτὸν θαρσαλέῳ τῷ φρονήματι ὁ πρεσβύτης·

119, 5 Τὸ μὲν σπήλαιον εὐρύχωρόν ἐστιν δυνάμενον ἀφθόνως τοὺς ἀμφοτέρους ὑποδέξασθαι· εἰς γὰρ τῶν ἀμφοτέρων ἡμῶν ὁ δημιουργός. Σὺ δὲ εἰ μὲν βούλη, μένε αὐτοῦ· εἰ δὲ μή γε, ἀναχώρησον. Ἐγὼ γὰρ χειρὶ Θεοῦ ἐπλάσθην καὶ τῆ αὐτοῦ εἰκόνι τετίμημαι. Ταῦτα ἀκούσας ὁ λέων καὶ τρόπον τινὰ αἰδεσθεὶς ἀνεχώρησεν.

119, 10

34

119, 15 Αὐτοῦ δὲ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἐπισήμου αὐτόθι γεγονότος ἦρχοντο τινὲς πρὸς αὐτὸν τῶν Σκυθοπολιτῶν καὶ τῶν Γαδαρηνῶν, ἐν οἷς νεώτερός τις Σκυθοπολίτης ὀνόματι Βασιλείος προσγενῆς ὑπάρχων Σευήρου καὶ Σωφρονίου τῶν αὐτόθι περιβοήτων θεία κινήσει κατανύξει ἦλθεν πρὸς αὐτὸν καὶ ἀπετάξατο καὶ τὴν

119, 20 ἀσκητικὴν ἐπαιδεύετο ἀκριβείαν. Περὶ οὗ Βασιλείου λησταὶ τινες

³⁹ Demonii (și ispitele pe care le aduc) sunt împărțiți de Părinții deșertului în două mari categorii: *de-a dreapta* – cei care, camuflându-se, ispitesc

alții, încât au ajuns 40 la număr și, îmboldiți de un demon de-a stânga³⁹, făceau adunări împotriva lui. Părintele nostru Sava însă, fiind blând cu oamenii, dar luptător dârz împotriva demonilor, s-a dat înapoi dinaintea lor și s-a retras în ținutul Schitopolisului, așezându-se într-un loc pustiu de lângă râul numit Gadaron, și a rămas puțină vreme acolo, într-o peșteră în care obișnuia să se adăpostească și un leu foarte mare. Acest leu, venind pe la miez de noapte, l-a găsit pe fericitul dormind. Apucându-l cu gura de haina zdrențuroasă cu care era îmbrăcat, îl trăgea ca să-l scoată din peșteră. El însă s-a trezit și a început psalmodia de noapte, iar leul a ieșit din peșteră și l-a așteptat afară. După ce Bătrânul și-a isprăvit canonul, s-a întins în locul în care avea leul obiceiul să se odihnească. Intrând iarăși în peșteră și apucându-l de haina sa cea zdrențuroasă, leul încerca să-l scoată afară. Pe când leul îl silea să iasă din peșteră, Bătrânul i-a spus cu cuget îndrăzneț:

„Peștera-i încăpătoare și ne poate primi cu ușurință pe amândoi, pentru că unul este și Făcătorul amândurora. Dacă vrei, rămâi aici, dacă nu, pleacă! Pentru că eu am fost făcut de mâna lui Dumnezeu și cu chipul Lui am fost cinstit.” Când a auzit leul aceste cuvinte, s-a mirat, ca să zic așa, și a plecat.

34. În pustia Gadarenilor

În scurtă vreme, Sava a ajuns vestit prin părțile locului și au început să vină la el unii din Schitopolis și din Gadara, printre care și un tânăr pe nume Vasile. Acesta era rudenie cu Sever și Sofronie, bărbați de vază în ținutul acela, și, fiind mișcat de dumnezeiasca străpungere, a venit la el, s-a lepădat de lume și învăța acrivia ascetică. Niște tâlhari, aflând de acest Vasile, au

prin lucrurile evlavioase făcute fără discernământ; *de-a stânga* – care ispitesc prin gânduri și fapte vădit rele.

μαθόντες ἐπῆλθον αὐτοῖς ἄφνω ἐν μεσονυκτίῳ χρήματα ἔχειν τὸν Βασιλείον ὑποπτεύοντες καὶ μηδὲν αὐτοῖς τοῦ αἰῶνος τούτου εὐρηκότες ἀπῆλθον οἰκοδομηθέντες, τὴν αὐτῶν πολιτείαν καὶ ἀκτημοσύνην καταμαθόντες. Καὶ συναντῶσι δυοὶ λέουσι παμμεγεθεστάτοις, ἔμφοβοι δὲ γενόμενοι ὥρκισαν τοὺς θῆρας οὕτως λέγοντες· τὰς εὐχὰς τοῦ ἁββᾶ Σάββα, οὕτινος νῦν τὴν ἀρετὴν ἐθαυμάσαμεν, ἀπόστητε ἀπὸ τῆς ὁδοῦ, ἵνα περάσωμεν.

Καὶ οἱ μὲν θῆρες τὸ ὄνομα τοῦ ἁββᾶ Σάββα ἀκούσαντες ὡς ὑπὸ μάστιγός τινος ἐλαυνόμενοι ἔφυγον, οἱ δὲ ληστὰι ἀγασθέντες τῷ θαύματι ἐλογίσαντο ὅτι ὄντως δοῦλος τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ὁ γέρων, ὅστις καὶ μὴ παρῶν θαυματουργεῖ, καὶ ὑπέστρεψαν ὁμοθυμαδὸν πρὸς αὐτὸν καὶ προσπεσόντες αὐτῷ τὸ γεγονός θαῦμα διηγήσαντο. Καὶ συνθέμενοι τῷ Θεῷ μηκέτι ἀδικῆσαι ἄνθρωπον ἀπετάξαντο πάση παρανομίᾳ καὶ ταῖς ἰδίαις ἀπὸ τότε ἐσχόλαζον γεωργίαις.

Τούτου δὲ διαφημισθέντος συνέτρεχον πρὸς αὐτὸν πολλοὶ· ἦν γὰρ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις κελλίον δευμάμενος καὶ ἄλλους δύο ἀδελφοὺς περιποιησάμενος. Ὡς οὖν εἶδεν ἑαυτὸν ὑπὸ τῶν κοσμικῶν ὀχλούμενον, ἀνεχώρησεν λάθρα παραθέμενος τῷ Θεῷ τοὺς ἀδελφοὺς. Ὡς οὖν χρόνῳ τελειωθέντων Εὐμάθιος τις Ἰσαυρος τὸ αὐτὸ κελλίον διαδεξάμενος κοινόβιον πεποίηκεν καὶ συνοδίαν εἰς αὐτὸ περιεποίησατο. Ἐξ ἧς συνοδίας ἐστὶν ὁ τίμιος ἁββᾶς Ταράσιος ὁ τὴν Εὐμαθίου ἀρετὴν καὶ ἡγεμονίαν διαδεξάμενος, Ἰσαυρος ὢν καὶ αὐτὸς τῷ γένει καὶ ἐν μοναχικοῖς κατορθώμασιν βιωσάμενος.

35

Ὁ μέντοι ἡγιασμένος Σάββας ἐλθὼν εἰς τὴν ἑαυτοῦ λαύραν εὗρεν τοὺς μνημονευθέντας τεσσαράκοντα τοὺς πρὸς τὴν τοῦ κακοῦ μετουσίαν ἐπιτηδείους ὑπονοθεύσαντας καὶ ἐξήκοντα γεγονότας. Καὶ ἐλυπεῖτο καὶ ἔκλαιεν ἱκανῶς διὰ τὴν ἐγγινομένην τῇ ἑαυτοῦ συνοδίᾳ βλάβην καὶ ἐθαύμαζεν πῶς εὐζήλωτον καὶ

venit peste ei în miezul nopții crezând că au bani. Dar, neaflând nimic din cele ale veacului acestuia, s-au dus zidiți sufletește văzând viețuirea și sărăcia lor. Plecând de acolo, au întâlnit doi lei foarte mari. Cuprinși de o mare frică, au poruncit fiarelor zicând așa: „Cu rugăciunile lui Avva Sava, de a cărui virtute tocmai ne-am minunat, dați-vă la o parte din cale ca să trecem!”

Când fiarele au auzit numele lui Avva Sava, au fugit ca lovite de bici, iar tâlharii, uimiți de această minune, se gândeau că Bătrânul este cu adevărat robul lui Dumnezeu și că face minuni chiar nefiind de față. Așa că s-au întors cu toții într-un cuget la el și, căzându-i înainte, i-au istorisit minunea petrecută. Făgăduind lui Dumnezeu să nu mai nedreptățească pe niciun om, au lepădat toată fărădelegea și de atunci s-au îndeletnicit cu lucrul câmpului.

Dar pentru că vestea aceasta s-a răspândit, mulți alergau la el. De aceea, în câteva zile a construit pentru sine o chilie și a mai luat în grijă duhovnicească încă doi frați. Așadar, fiindcă s-a văzut stingherit din pricina mirenilor, a plecat pe ascuns, lăsându-i pe frați în grija lui Dumnezeu. După ce ei au murit, chilia a fost moștenită de un anume Evmathie Isaurul, care a strâns acolo obște și a făcut chinovie. Din această obște este cinstitul Avvă Tarasie, care a moștenit virtutea lui Evmathie și conducerea chinoviei, fiind și el tot isaurian de neam și a trăit având multe reușite monahicești.

35. Patriarhul Ilie și Sava

Sfințitul Sava s-a întors în lavra sa și i-a găsit aici pe cei 40 amintiți, care atrăseseră de partea lor pe cei care erau potriviți pentru a se face părtași la rău, și așa ajunsese 60. S-a întristat și a plâns destul pentru vătămarea ce s-a făcut în obștea sa și s-a mirat cât de pizmașă și la îndemână este răutatea și cât de ușor

120, 20 πρόχειρον ἢ μοχθηρία ῥαδίως τοὺς χαύνους ἐπισπωμένη. Καὶ
 πρῶτον μὲν ἀντετίθει τῷ ἐκείνων θυμῷ τὴν μακροθυμίαν, τῷ
 μίσει τὴν ἀγάπην, πνευματικῇ συνέσει καὶ ἀκεραιότητι τὸν
 120, 25 ἑαυτοῦ λόγον ῥυθμίζων· ἔπειτα δὲ βλέπων αὐτοὺς τῇ πονηρίᾳ
 ἀνδρειομένους καὶ ἀναισχυντίᾳ κεχρημένους καὶ μὴ ἀνε-
 χομένους ἐν τῇ ταπεινῇ ὁδῷ τοῦ Χριστοῦ βαδίζειν, ἀλλὰ προφα-
 σιζομένους προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις καὶ λόγους ἀνευρίσκοντας
 120, 25 συνηγόρους τοῖς πάθεσι δίδωσι τόπον τῇ ὀργῇ καὶ ἀναχωρεῖ ἐπὶ
 τὰ μέρη Νικοπόλεως καὶ ἡσυχάζει αὐτόθι ἐπὶ πλείους ἡμέρας
 ὑποκάτω μιᾶς κερατέας ἐκ τῶν κερατίων διαιτώμενος. Καὶ
 μαθὼν ὁ τοῦ τόπου ἐπίτροπος ἐξῆλθεν πρὸς αὐτὸν καὶ κτίζει
 αὐτῷ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ κελλίον καὶ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις τὸ κελλίον
 121 ἐκεῖνο κοινόβιον γέγονεν τῇ τοῦ Χριστοῦ συνεργείᾳ καὶ χάριτι.

Αὐτοῦ τοίνυν ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις ὄντος οἱ γεννάδες
 ἐκεῖνοι τῆς χρονίας αὐτοῦ ἀπουσίας δραξάμενοι διαφημίζουσιν
 εἰς τὴν λαύραν ὅτι ὁ ἀββᾶς ἡμῶν τὰς ἐρήμους περιερχόμενος
 121, 5 θηριάλωτος γέγονεν, καὶ συναρπάσαντες τοὺς λοιποὺς εἰσέρχο-
 νται εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις ἀρχιεπίσκοπον Ἡλίαν
 λέγοντες ὅτι ὁ ἀββᾶς ἡμῶν εἰς τὴν περὶ τὴν νεκρὰν θάλασσαν
 ἀναχωρῶν ἔρημον λεοντόβρωτος γέγονεν· ἀλλὰ κέλευσον
 δοῦναι ἡμῖν ἡγοούμενον.

121, 10 Ὁ δὲ ἀληθῶς τοῦ Θεοῦ ἱεράρχης Ἡλίας γινώσκων ἀπὸ τῶν
 χρόνων τοῦ ἐν ἁγίοις Εὐθυμίου τὴν ἐκ νεότητος τοῦ θείου Σάββα
 ἀναστροφὴν ἀπεκρίνατο πρὸς αὐτοὺς λέγων· ἐγὼ μὲν ὑμῖν οὐ
 πιστεύω· οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ ἄδικος ὁ Θεὸς παριδεῖν τὸν δοῦλον
 αὐτοῦ θηριάλωτον γενέσθαι· ἀλλ' ὑπάγετε, μᾶλλον τὸν ἀββᾶν
 ὑμῶν ζητήσατε ἢ ἡσυχάσατε ἕως οὗ ὁ Θεὸς φανερώσῃ αὐτόν.

⁴⁰ Epitetul atribuit de Chiril monahilor răzvrătiți, χαύνός, are multiple sensuri: moleșit, lax (în convingeri), și de aceea imoral, fără vlagă în gândire și, prin urmare, prost. De reținut că aceste caracteristici sunt atribuite tocmai monahilor care treceau drept „mai învățați și de neam bun”, care însă, în relatarea lui Chiril, se dovedesc a nu avea tonusul înțelepciunii duhovnicești venite din ascultare. De aceea, unii dintre ei vor și cădea victime ereziei origeniste. După cum moleșeala a deschis ușa neascultării,

și târâște după ea pe cei moleșiți⁴⁰. Mai întâi de toate, a ridicat împotriva mâniei acelora îndelunga răbdare, împotriva urii iubirea, dregându-și cuvântul cu înțelepciune duhovnicească și cu nevinovăție. Apoi, după ce a văzut că aceia se întăresc în viclenie și se folosesc de nerușinare neprimind să umble în calea smerită a lui Hristos, ci *izvodesc îndreptățiri întru păcate* aducând în-
 dreptățiri pentru patimi, a dat loc mâniei și a plecat în ținuturile Nicopolei și s-a liniștit acolo multe zile stând sub un roșcov și mâncând din roșcove. Când a aflat mai-marele ținutului, a venit la el și i-a zidit o chilie acolo, iar acea chilie, în puține zile, a ajuns chinovie, prin harul și împreună-lucrarea lui Hristos.

Pr. 140. 4

Pe când el se afla în ținutul acela, monahii aceia de neam bun⁴¹, prinzând curaj din îndelungata sa absență, au răspândit în lavră zvonul că Avva Sava al nostru, tot umblând prin pustietăți, a fost mâncat de fiare. Trăgându-i de partea lor și pe ceilalți monahi, au intrat în Sfânta Cetate la cel întru sfinți arhiereul Ilie și au spus: „Avva al nostru, pustnicind în pustia din jurul Mării Moarte, a fost mâncat de lei. Poruncește deci să ni se dea un egumen.”

Dar Ilie, ca un adevărat ierarh al lui Hristos, cunoscând viețuirea din tinerețe a dumnezeiescului Sava, încă de pe timpurile celui întru sfinți Eftimie, le-a răspuns: „Nu vă cred! Pentru că știu că Dumnezeu nu e nedrept ca să-l dea pe robul său mâncare fiarelor. Mergeți și mai bine căutați-l pe Avva al vostru sau liniștiți-vă până ce Dumnezeu îl va face arătat.”

Când a sosit ziua Înnoirii Bisericii⁴², Sava, după obiceiul egumenilor, s-a suit în Sfânta Cetate împreună cu niște frați

tot așa neascultarea a pregătit calea ereziei.

⁴¹ Chiril îi numește pe opozanții lui Sava γεννάδες, arătând că împotrivirea se alimenta și din deosebiri de clasă socială.

⁴² Sărbătoarea Înnoirii Bisericii se prăznuia în amintirea sfințirii bisericii Sfintei Învieri în 335, zidită de Sfântul Constantin cel Mare. Serbările începeau în 13 septembrie și țineau o săptămână, și veneau pelerini și ierarhi din tot Orientul.

121, 15 Τῆς οὖν ἡμέρας τῶν ἐγκαινίων φθασάσης κατὰ τὴν τῶν ἡγουμένων συνήθειαν ἀνέρχεται εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν μετὰ τινων ἀδελφῶν τοῦ περὶ Νικόπολιν μοναστηρίου· ἦν γὰρ ἐκεῖ, ὡς εἴρηται, μοναστήριον συστησάμενος καὶ ἀδελφούς εἰς αὐτὸ περιτοησάμενος. Συνήργει γὰρ αὐτῷ ὁ Θεὸς ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ καὶ πράγματι. Καὶ εἰσέρχεται μετὰ τινων ἡγουμένων πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον. Ὅντινα πρεσβύτην ὁ πατριάρχης θεασάμενος καὶ περιχαρῆς γεγονώς λαβὼν αὐτὸν κατ' ἰδίαν παρεκάλει εἰς τὴν ἰδίαν ὑποστρέφει λαύραν. Τοῦ δὲ συγχωρηθῆναι παρακαλοῦντος καὶ μηδ' ὄλως ἀνεχομένου κινηθεὶς ὁ ἀρχιεπίσκοπος εἶπεν· πίστευε ὅτι ἐὰν μὴ ὑπακούσης τῆς τε παρακλήσεώς μου καὶ συμβουλίας, οὐκέτι ὄψη τὸ πρόσωπόν μου. Οὐδὲ γὰρ φέρω ὀρᾶν τοὺς κόπους σου ὑπὸ ἄλλων διοικουμένων.

121, 20 Ταῦτα τοῦ ἀρχιεπισκόπου εἰπόντος ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάββας ὑπέσχετο μὲν εἶξαι τῇ αὐτοῦ κελεύσει, ἀναγκάζεται δὲ τὴν ἀκαταστασίαν ἐξεῖπεν τῶν φατριασάντων ἐξήκοντα καὶ τὴν φιλοτάραχον αὐτῶν γνώμην. Τότε διαναστάς ὁ πατριάρχης γράφει πρὸς τοὺς ἐν τῇ λαύρᾳ ἐπιστολὴν οὕτως ἔχουσαν.

121, 30 Πνώσκειν ὑμᾶς βούλομαι, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί, ὅτι ὁ πατὴρ ἡμῶν ζῆ καὶ λεοντόβρωτος οὐ γέγονεν. Εἰς τὴν ἑορτὴν γὰρ ἦλθεν πρὸς με καὶ κατασχὼν αὐτὸν συνείδον μὴ καταλιπεῖν αὐτὸν τὴν ἑαυτοῦ λαύραν, ἦν περ αὐτὸς μετὰ τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας κοπιάσας 122 συνεστήσατο. Θελήσατε οὖν τοῦτον μετὰ τῆς ὀφειλομένης δέξασθαι τιμῆς καὶ πᾶσιν τρόποις ὑποταγῆναι αὐτῷ. Οὔτε γὰρ ὑμεῖς αὐτὸν ἐπελέξασθε, ἀλλ' αὐτὸς ὑμᾶς ἐδέξατο· δι' ὃ ἀνάγκη ὑμῖν ὑποταγῆναι αὐτῷ. Εἰ δὲ τινὲς ἐξ ἡμῶν αὐθάδεις εἰσὶν καὶ ὑπερήφανοι καὶ ἀπειθεῖς καὶ οὐκ ἀνέχονται ταπεινωθῆναι, μὴ μείνωσιν αὐτόθι. Οὐκ ἐνδέχεται γὰρ αὐτὸν μὴ ἀπολαβεῖν τὸν ἴδιον τόπον.

122, 10 Ὅ τοῖνυν πατὴρ ἡμῶν Σάββας παρακoύειν μὴ γινώσκων τινὰ τῶν μετ' αὐτοῦ μαθητῶν Νικοπολίτην τῷ γένει Σευῆρον ὀνόματι ἡγούμενον τοῦ περὶ Νικόπολιν μοναστηρίου πεποίηκεν· ὄντινα ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη τὸ αὐτὸ μοναστήριον κυβερνήσαντα Δόμνος διεδέξατο τελευτήσαντα. Ὅστις μετὰ πολὺν χρόνον Σαβάρωνά τινα καταλείψας διάδοχον ἐτελεύτησεν. Ὅντινα Σαβάρωνα γινώσκομεν αὐτόθι γηράσαντα καὶ μέχρι τοῦ νῦν τοῦ τόπου κρατοῦντα.

din mănăstirea de lângă Nicopole. Pentru că el se afla în acel loc, precum s-a spus, unde citorea o mănăstire și purta de grijă în ea de frați, fiindcă Dumnezeu lucra împreună cu el în toată vremea și locul și fapta. A intrat, așadar, împreună cu câțiva egumeni la arhiepiscop. Patriarhul, văzându-l pe Bătrân, s-a bucurat mult și, luându-l deoparte, i-a cerut să se întoarcă în lavra lui. Dar pentru că el se ruga să fie iertat și nu voia să primească, patriarhul i-a zis mișcat: „Crede-mă că dacă nu ascuți de rugămintea și de sfatul meu, nu vei mai vedea niciodată fața mea. Că nu pot suferi să văd ostenele tale chivernisite de alții.”

După ce patriarhul a spus acestea, Părintele nostru Sava a făgăduit să dea înapoi în fața poruncii lui, dar a spus că e silit să dea pe față neorânduiala celor 60 de răzvrățiți și cugetul lor iubitor de sfadă. Atunci patriarhul s-a ridicat și a scris o scrisoare către cei din Lavră astfel:

„Vreau să știți, frați iubiți, că Părintele vostru trăiește și că nu a fost mâncat de lei, pentru că a venit la mine de praznic. Iar eu l-am ținut și l-am îndemnat să nu-și părăsească lavra pe care a zidit-o ostenele cu ajutorul lui Dumnezeu. Așadar, primiți-l cu cinstea cuvenită și supuneți-vă lui întru toate. Pentru că nu voi l-ați ales ca egumen, ci el v-a primit pe voi în obște, și de aceea trebuie să vă supuneți lui. Iar dacă sunt între voi unii îndrăzneți, mândri și nesupuși și nu vor să se smerească, să nu mai rămână acolo. Fiindcă nu se poate ca Sava să nu-și ia în primire locul său.”

Atunci Părintele nostru Sava, neștiind ce înseamnă neascultarea, a pus egumen al mănăstirii din Nicopole pe unul dintre ucenicii săi, de neam din Nicopole, pe nume Sever, care, după ce a condus această mănăstire destui ani, a murit și a fost urmat de Domnus. Acesta a murit și el după multă vreme și l-a lăsat urmaș pe Savaron. Pe acest Savaron îl știm că a îmbătrânit acolo și că este până acum conducătorul locului.

36

122, 20 Ὁ δὲ ἡγιασμένος Σάββας τὰ γράμματα τοῦ πατριάρχου
 λαβὼν κατήλθεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ λαύραν, καὶ τῶν γραμμάτων ἐπὶ
 ἐκκλησίας ἀναγνωσθέντων ἀγανακτήσαντες οἱ γεννάδες ἐκεῖνοι
 καὶ ὑπὸ τῆς ἑαυτῶν τυφλωθέντες κακίας σύστρεμμα ποιήσαντες
 122, 25 ὁμοθυμαδὸν οἱ ἐξήκοντα κατὰ τοῦ ἁγίου πατρὸς ὡς εἰς πόλεμον
 παρατάσσονται. Καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἡτοιμάζοντο τῶν ὄλων τὰ τε
 ἱμάτια καὶ τὴν ἀποσκευὴν ἅπασαν, οἱ δὲ λοιποὶ λαβόντες πέλυκας
 ἅμα τε καὶ ὄρυκτῆρας καὶ μογλοὺς ἀνέρχονται εἰς τὸν πύργον
 αὐτοῦ καὶ καταστρέφουσιν αὐτὸν ἕως ἐδάφους μετὰ πλείστης
 123 μανίας καὶ ῥίπτουσιν τὰ τε ξύλα καὶ τοὺς λίθους αὐτοῦ κάτω εἰς
 τὸν χεῖμαρρον. Καὶ ἀναχωροῦσιν μετὰ τῆς ἀποσκευῆς αὐτῶν καὶ
 ἔρχονται εἰς τὴν λαύραν τοῦ Σουκά καὶ παρεκάλουν μείναι αὐτόθι.
 Καὶ μαθὼν ὁ ἐν ἁγίοις Ἀκυλῖνος ὁ τηρικαῦτα τὴν τοῦ Σουκά ἡγε-
 μονίαν ἐγκεχειρισμένος τὰ κατ' αὐτοὺς ἀπώσαμενος αὐτοὺς
 οὐκ ἐδέξατο. Αὐτοὶ δὲ μὴ δεχθέντες ἀνεχώρησαν εἰς τὸν κατὰ
 123, 5 νότον Θεκῶων χεῖμαρρον, εἰς ὃν ἔμειναν εὐρόντες ὕδωρ καὶ ἴχνη
 κελλίων ὑπὸ τῶν Ἀποσχιστῶν πάλαι οἰκοδομηθέντων καὶ κτίσα-
 ντες ἑαυτοῖς κελλία Νέαν Λαύραν τὴν τοποθεσίαν ὠνόμασαν.
 Τούτων οὕτως ἀναχωρησάντων ἐκ τῆς τοῦ πρεσβύτου λαύρας οἱ
 123, 10 λοιποὶ ἐκαρποφόρουν τῷ Θεῷ τὴν τῆς καρδίας καθαρότητα ἀνε-
 μποδίστως ὥσπερ σῖτος ἀξανάμενος τῶν ζιζανίων ἐκριζωθέντων.
 Ὀλίγου δὲ τινος χρόνου διελθόντος γνοὺς ὁ ἐν ἁγίοις
 Σάββας ποῦ καταμένουσιν οἱ λειποτακτῆσαντες μαθηταὶ αὐτοῦ,
 τὰ τε τῆς λαύρας καὶ τοῦ Καστελλίου ἄλογα ἀναλωμάτων πε-
 φορτωμένα λαβὼν ἄπεισι πρὸς αὐτοὺς ἐκεῖσε. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν
 123, 15 τοῦτον θεωρήσαντες ἐρχόμενον ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους· ἰδοὺ καὶ
 ἐνταῦθα ὁ στραβὸς ἦκει.

Ὁ δὲ ἅγιος πρεσβύτης κατανοήσας αὐτοὺς ἐν πολλῇ ὄντας
 στενοχωρία ἐκ τοῦ μήτε ἐκκλησίαν ἔχειν μήτε κεφαλὴν, ἀλλ' εἰς
 τὸ προφητεῖον τὸ ἐν Θεκῶις τοῦ ἁγίου Ἀμῶς κατὰ κυριακὴν
 κοινωνοῦντας καὶ τῇ ἀταξίᾳ τῆς ἀναρχίας κεχημένους καὶ

⁴³ Lavra Suca sau Lavra Veche este una dintre cele trei ctitorii ale Sfântului Hariton.

36. Întemeierea Noii Lavre

După ce Sava cel Sfințit a luat scrisorile Patriarhului, a coborât în lavra sa, iar când le-a citit în biserică, monahii aceia de neam bun s-au răzvrătit și, orbiți fiind de propria răutate, toți cei 60 au făcut o ceată de un cuget împotriva Sfântului Părinte și s-au pus pe picior de luptă. Unii dintre ei pregăteau hainele și lucrurile tuturor, iar ceilalți, luând topoare, curele, sape și bâte, au venit la turnul lui Sava și, plini de nebunie, l-au dărâmat până la temelie aruncând lemnele și pietrele zidirii jos în vale. Apoi și-au luat catrafusele și au plecat, mergând la Lavra Suca⁴³, unde s-au rugat să rămână. Cel întru sfinți Aquilin, care avea pe atunci încredințată conducerea Lavrei Suca, aflând cele despre ei, i-a îndepărtat și nu a primit cererea lor. Ei, nefiind primiți, au plecat în valea aflată la miazăzi de Tecoa, unde au rămas fiindcă au găsit apă și urme de chilii construite odinioară de schismatici⁴⁴ și, construindu-și chilii, au numit locul Noua Lavră. După ce aceștia au plecat din lavra Bătrânului, ceilalți aduceau iarăși lui Dumnezeu, neîmpiedicat, roadele curăției inimii, așa cum grâul crește după ce neghina a fost smulsă din rădăcină.

După o oarecare vreme, Sfântul Sava a aflat unde locuiesc ucenicii săi fugari și, luând catării Lavrei și ai chinoviei Castelion, i-a încărcat cu hrană și s-a dus la ei. Când l-au văzut venind, unii dintre aceia au zis între ei: „Uite că și aici vine sașiul!”

Sfântul Bătrân, înțelegând că ei se află în mare strâmtorare, neavând nici biserică, nici conducător, ci mergeau la biserică din Tecoa, închinată Prorocului Amos, de se împărțeau duminică, trăind în lipsa de rânduială a nesupunerii,

⁴⁴ Sunt, probabil, ruinele mănăstirii monofizite întemeiate aici de Roman (VE c. 30), care a refuzat „prima” unire din 452.

123, 20 πρὸς ἀλλήλους λοιπὸν διαμαχομένους καὶ στασιάζοντας σπλαγχνισθεὶς εἰς αὐτοὺς ἀναφέρει τὰ κατ' αὐτοὺς τῷ πατριάρχῃ καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν συγκροτῆσαι αὐτούς. Ὅστις πατριάρχῃς δούς αὐτῷ ἀπὸ χειρὸς χρυσοῦ λίτραν μίαν παρέσχεν αὐτῷ καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ τόπου ἐκείνου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ οἰκούντων ὡς τῆς αὐτοῦ συνοδίας ὄντων.

123, 25 Ὁ μὲν οὖν θεῖος πρεσβύτες κατήλθεν πρὸς αὐτοὺς ἔχων τεχνίτας καὶ τὰ ἐπιτήδεια πάντα καὶ ποιήσας μῆνας πέντε παρ' αὐτοῖς ὤκοδόμησεν αὐτοῖς ἀρτοκοπεῖον καὶ ἐκκλησίαν, ἦντινα διακοσμήσας ἐνεκαίνισεν τῷ ἐξηκοστῷ ἐνάτῳ τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας χρόνῳ. Καὶ μεταπεμψάμενος ἐκ τῆς ἑαυτοῦ λαύρας τὸν ἀνωτέρω μνημονευθέντα ἀναχωρητὴν Ἰωάννην, Ἑλλαδικὸν μὲν ὄντα τῷ γένει, προφητικὸν δὲ χάρισμα κεκτημένον, καθίστησιν αὐτὸν τῆς Νέας Λαύρας ἡγούμενον. Ὅστις Ἰωάννης θεοφορούμενος προεφήτευσεν τὰ τῇ αὐτῇ Νέα Λαύρα συμβάντα ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις. Μέλλων γὰρ ἐν Κυρίῳ τελειοῦσθαι καὶ τῶν ἀρχηγῶν τῆς συνοδίας πρὸς αὐτὸν καθεζομένων σύνδακρυς γεγωνὼς εἶπεν·

124 Ἰδοῦ ἡμέραι ἐλεύσονται καὶ ὑψωθήσονται σφόδρα οἱ τοῦ τόπου τούτου οἰκῆτορες καὶ τῆς ὀρθῆς ἀποστήσονται πίστεως καὶ ταπεινωθήσεται τὸ ὕψος αὐτῶν καὶ ἐν τῇ θράσει αὐτῶν διωχθήσονται.

124, 10 Καὶ ταῦτα εἰπὼν εἰς τὸν τῆς καταλαύσεως λιμένα κατήντησεν, ἐπὶ ἑπτὰ χρόνους τὴν αὐτὴν λαύραν θεαρέστως κυβερνήσας καὶ σημειοφόρος ἀναδειχθεὶς. Οἱ δὲ ἐκεῖσε πατέρες τῇ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Σάββα συμβουλία χρησάμενοι προβάλλονται τινὰ Ῥωμαίων ἀπλούστατον καὶ ἀκτῆμονα Παῦλον ὀνομαζόμενον ταῖς κατὰ Θεὸν ἀρεταῖς ἀπαστρέπτοντα.

124, 15 Καὶ ὁ μὲν ἄββᾶς Παῦλος ἐπὶ ἕξ μῆνας τῆς Νέας Λαύρας ἄκων κρατήσας φυγὰς ὄχετο ἐπὶ τὴν Ἀραβίαν καὶ μετέπειτα ἔλθων ἐπὶ Καπαρβαριχᾶ ἐτελειώθη πρὸς τὸν ἀνωτέρω μνημονευθέντα Σευηριανὸν κοινόβιον αὐτόθι οἰκοδομοῦντα· οἱ δὲ τῆς Νέας Λαύρας πατέρες ἐμήνυσαν τῷ θεῷ πρεσβύτες τὴν τοῦ

dezbinăți și luptând unii împotriva altora, i s-a făcut milă de ei și i-a spus patriarhului despre acestea, rugându-l să-i pună în rânduială. Patriarhul i-a dat în mână o litră de aur și i-a îngăduit să aibă conducerea și stăpânirea asupra aceluia loc și a celor ce locuiesc acolo, pentru că erau din obștea lui.

Așadar, dumnezeiescul Bătrân a coborât la ei, având meșteri și toate cele de trebuință, și vreme de cinci luni a stat cu ei, construindu-le o brutărie și o biserică, pe care, după ce a împodobit-o, a sfințit-o în cel de-al șaiszeci și nouălea an al vieții sale. Anul 507
Apoi a trimis din Marea Lavră pe pustnicul Ioan, amintit mai sus, care era grec de neam și dobândise harisma prorociei, pe care l-a pus egumen în Noua Lavră. Acest Ioan, insuflat fiind de Dumnezeu, a profețit întâmplările care aveau să fie în acele vremuri în Noua Lavră. Pe când își dădea sufletul în Domnul, iar episcopii obștii stăteau lângă el, a zis plângând:

„Iată, vin zile în care locuitorii acestui loc se vor semeți foarte și se vor îndepărta de dreapta credință, dar înălțimea lor va fi smerită și pentru îndrăzneala lor vor fi izgoniți!”

Zicând acestea, a plecat la limanul odihnei, după ce a condus șapte ani în chip bineplăcut lui Dumnezeu lavra aceasta și s-a arătat făcător de minuni. Părinții de acolo, la sfatul Părintelui nostru Sava, au pus egumen un grec, om simplu și neagonisitor, pe nume Pavel, care strălucea în virtuțile după Dumnezeu.

Acest Pavel, după ce a condus fără de voia sa Noua Lavră vreme de șase luni, a fugit în Arabia și apoi, venind în Caparbarica, la mai sus-amintitul Severian care construisese acolo o chinovie, a și murit acolo. Părinții din Noua Lavră i-au trimis dumnezeiescului Bătrân vestea fugii lui Pavel și, rugându-l sărăuitor, l-au primit ca egumen pe mai sus-pomenitul Agapit⁴⁵, ucenicul lui. Acest Agapit, primind egumenia Noii Lavre, a găsit în obște patru monahi primiți

Anul 514

⁴⁵ VS c. 23-24.

124, 20 Παύλου φυγήν καὶ πολλὰ παρακαλέσαντες ἔλαβον ἡγούμενον τὸν ἄνωτέρω μνημονευθέντα Ἀγαπητὸν τὸν αὐτοῦ μαθητὴν. Ὅστις Ἀγαπητὸς τὴν τῆς Νέας Λαύρας ἡγεμονίαν δεξάμενος εὗρεν τέσσαρας μοναχοὺς ἐν τῇ συνοδίᾳ ὑπὸ τοῦ ἀπλουστάτου Παύλου εἰσδεχθέντας αὐτόθι τὰ κατ' αὐτοὺς μὴ ἐπισταμένους ψιθυρίζοντας ἐν κρυπτῷ τὰ Ὠριγένους δόγματα, ὧν πρῶτος

124, 25 ὑπῆρχεν ἀνὴρ τις Παλαιστίνος Νόννος καλούμενος, ὅστις χριστιανίζειν προσποιούμενος καὶ εὐλάβειαν ὑποκρινόμενος τὰ τῶν ἀθέων Ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων καὶ Μανιχαίων δόγματα ἐφρόνει τὰ ὑπὸ Ὠριγένους καὶ Εὐαγρίου καὶ Διδύμου περὶ προουπάρεως μεμυθολογημένα. Καὶ δεδιὼς ὁ μακαρίτης Ἀγαπητὸς μήπως

125 διανεμηθῆι εἰς ἑτέρους ἢ τῆς αἰρέσεως λύμη, γνώμης γενόμενος τοῦ ἐν ἁγίοις ἀρχιεπισκόπου Ἡλία καὶ ἐπιτραπείς τούτους τῆς Νέας Λαύρας ἐξέωσεν. Οἵτινες ἐξεωθέντες ἀπῆλθον εἰς τὴν πεδιάδα τὰ πονηρὰ αὐτόθι ζιζάνια κατασπείροντες·

Χρόνου δὲ διαδραμόντος καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου κατασκευασθέντος, ὡς μικρὸν ὕστερον λεχθήσεται, ἐλθόντες οἱ περὶ τὸν Νόννον ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει παρεκάλουν τὸν τὴν πατριαρχίαν διαδεξάμενον ἐπιτρέψαι μείναι αὐτοὺς εἰς τὴν Νέαν Λαύραν. Ὅστις συνέσει θεῖα κοσμούμενος τὸν τε ἐν ἁγίοις Σάββαν καὶ τὸν μακαρίτην Ἀγαπητὸν μεταστειλάμενος ἠρώτα εἰ δυνατόν δεχθῆναι

125, 10 αὐτούς. Τοῦ δὲ Ἀγαπητοῦ εἰπόντος ὅτι ἐπὶ λύμη τῆς συνοδίας τὰ Ὠριγένεια ἀνακινουῖσιν δόγματα καὶ αἰροῦμαι μᾶλλον ἀπὸ τοῦ τόπου γενέσθαι ἢ τῇ ἐμοὶ ἐγχειρισθείῃ συνοδίᾳ τούτους ἐγκαταμίξαι, εἶπεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος· ἀγαθὰ καὶ θεάρεστα ἐβουλεύσω.

Γνόντες οὖν ἐκεῖνοι ὅτι οὐ προσίεται αὐτοὺς ὁ ἀρχιεπίσκοπος, ἀπῆλθον πάλιν εἰς τὴν πεδιάδα. Τοῦ δὲ μακαρίου Ἀγαπητοῦ τὴν Νέαν Λαύραν ἐπὶ πέντε χρόνους κυβερνήσαντος καλῶς καὶ τελευτήσαντος προβάλλονται οἱ Νεολαυριῖται Μάμαν τινὰ ἡγούμενον. Τότε οἱ περὶ Νόννον ἀκούσαντες τὴν τε τοῦ Ἀγαπητοῦ τελευτήν καὶ τὴν τοῦ Μάμα προβολὴν ἦλθον καὶ ὑπὸ τοῦ Μάμα λανθανόντως ἐδέχθησαν εἰς τὴν Νέαν Λαύραν,

acolo de Pavel cel simplu, care nu le cunoștea gândurile. Aceștia, pe ascuns, discutau între ei învățăturile lui Origen, primul dintre ei fiind un bărbat palestinian pe nume Nonnus, care, prefăcându-se că este creștin și făcând evlavie, cugeta dogmele elinilor, iudeilor și maniheilor cei fără de Dumnezeu și basmele despre preexistență ale lui Origen, Evagrie și Didim. Fericitul Agapit, temându-se ca nu cumva ciuma ereziei să se răspândească și la ceilalți, având și încuviințarea sfântului arhiepiscop Ilie, i-a scos afară din Noua Lavră. Aceștia, izgoniți fiind, s-au dus în câmpie⁴⁶, semănând acolo neghinele cele viclene.

După ce a trecut un timp, iar arhiepiscopul a căzut pradă uneltirilor, așa cum după puțin se va spune, oamenii lui Nonnus au venit în Sfânta Cetate și l-au rugat pe noul patriarh să le îngăduie să rămână în Noua Lavră. Acesta, fiind împodobit cu dumnezeiasca înțelepciune, a trimis după Sfântul Sava și după fericitul Agapit și i-a rugat să-i primească, dacă e cu putință. După ce Agapit a spus: „Aceștia propovăduiesc învățăturile origeniste ca o ciumă în obște și mi-e mai bine să plec eu din locul acela decât să-i amestec pe aceștia în obștea încredințată mie“, arhiepiscopul a răspuns: „Lucruri bune și plăcute lui Dumnezeu ai chibzuit!“

Când aceia au aflat că arhiepiscopul nu-i primește, au plecat iarăși în câmpie. Fericitul Agapit a condus Noua Lavră cincii ani, iar după ce a murit, neolavrioții au pus egumen pe un anume Mamant. Atunci cei ai lui Nonnus, când au auzit de moartea lui Agapit și de alegerea lui Mamant, au venit și-au fost primiți pe ascuns de către Mamant în Noua Lavră,

Anul 519

⁴⁶ Centrul origeniștilor era la Cezareea Palestinei, în câmpiile de pe malul Mării Mediterane. Aici memoria lui Origen era vie, la fel și admirația pentru scrierile sale, iar autoritatea patriarhului era mai redusă decât în zonele din preajma Ierusalimului.

125, 20 ἔχοντες μὲν ἐν τῇ ψυχῇ τὸ πονηρὸν ἐμμελέτημα, ἀνέκφορον δὲ παντελῶς εἰς μοναχῶν ἀκοὴν φόβῳ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάββα. Αὐτοῦ γὰρ περιόντος μία τῆς πίστεως ὁμολογία ὑπῆρχεν ἐν πᾶσιν τοῖς κατὰ τὴν ἔρημον μοναχοῖς.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν Νεολαυριτῶν τέως εἰρήσθω· ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὴν ἀκόλουθον ἐξήγησιν τῶν τοῦ θεοῦ πρεσβύτου κατορθωμάτων ἐπανέρχομαι.

37

126 Λαμπρὰ τοῦ πεφωτισμένου πατρὸς ἡμῶν Σάββα τὰ θεῖα χαρίσματα· ἡ μὲν γὰρ πολιτεία ἔνδοξος, ὁ δὲ βίος ἐνάρετος καὶ ἡ πίστις ὀρθόδοξος. Καὶ τοῦτο μὲν ἐκ μέρους ἤδη διὰ τῶν εἰρημένων ἀπεδείχθη· ἐντελέστερον δὲ διὰ τῶν ῥηθησομένων ἀποδείχθησεται εὐδοκῶντος τοῦ Θεοῦ λόγου τὸν λόγον.

126, 5 Οὗτος τοίνυν ὁ ἡγιασμένος Σάββας ἤδη τροπαιοφόρος ἀναδειχθεὶς ἐν τῷ Καστελλίῳ κατὰ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας ἕτερον εὐσεβείας καταγώγιον τῆ συνεργεία τοῦ ἐν αὐτῷ Ἁγίου Πνεύματος ἀναδεικνυσὶν πολλοῖσι τὴν ἔρημον ἐπειγόμενος. Μετὰ γὰρ τὴν τῶν γεννάδων ἐκείνων ἀναχώρησιν καὶ τὴν τῆς Νέας Λαύρας σύστασιν τοῦ διαβόλου παγιδεῦσαι θελήσαντος τοὺς τοῦ Σάββα μαθητὰς καὶ ὑπὸ τοῦ Σάββα παγιδευθέντος ἕτερον πάλιν κατ' αὐτοῦ ὁ Σάββας ἀνίστησι τρόπαιον. Ἐπανελθὼν γὰρ ἐκ τῆς Νέας Λαύρας καὶ ὀλίγας ἡμέρας ἡσυχάσας 126, 10 περὶ τὸν τῆς νηστείας καιρὸν λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ Παῦλὸν τινα γέροντα πλείστοις κατορθώμασιν διαπρέψαντα ἔρχεται εἰς τινα χείμαρρον τῆς Μεγίστης Λαύρας ἀπέχοντα σταδίους δεκαπέντε πλησίον τοῦ Καστελλίου κατὰ δυσμᾶς. Καὶ εὐρὼν ἐν

⁴⁷ Este de neimaginat ca acești patru monahi, binecunoscuți tuturor, să stea ascunși în Noua Lavră zece ani, până în 531, când Sava chiar călătorește la Constantinopol cu unii dintre ei. De aceea trebuie să înțelegem o primire a lor condiționată de nediscutarea și nepropovăduirea învățaturii origeniste. (Pentru întreg contextul, *vide Studiul introductiv*, pp. LXX - sq)

având în suflet cugetul viclean, cu totul de nerostit în auzul monahilor de teama celui întru sfinți Părintelui nostru Sava. Fiindcă atâta timp cât a trăit el, între toți monahii din pustie nu era decât o singură mărturisire de credință⁴⁷.

De ajuns sunt acum cele care s-au spus despre neolavrioți, iar eu mă întorc la istorisirea faptelor dumnezeiescului Bătrân⁴⁸.

37. Chinovia din peșteră

Slăvite sunt harismele dumnezeiești ale luminatului Părintelui nostru Sava: pentru că purtarea îi era slăvită, iar viața virtuoaasă și credința ortodoxă. Și aceasta s-a arătat deja în parte prin cele spuse, dar vor fi dovedite mai pe larg prin cele care vor fi spuse acum, după cum Cuvântul lui Dumnezeu ne va înlesni cuvântul.

Acest sfințit Sava, după ce s-a arătat biruitor la Castelion împotriva duhurilor vicleniei, a arătat, prin împreună-lucrarea Duhului Sfânt Care era întru el, încă un loc de sălășluire a evlaviei, silindu-se să facă pustia locuită. După plecarea acelor monahi de neam bun și după ctitorirea Noii Lavre, diavolul a vrut să prindă în cursă pe ucenicii lui Sava, dar a fost el prins în cursă de către Sava, care a mai înălțat încă un trofeu împotriva lui. Căci pe când se întorcea de la Noua Lavră, după ce s-a liniștit câteva zile, fiind vremea Postului, l-a luat cu sine pe Pavel, un Bătrân care strălucea în faptele monahicești, și a venit într-o vale a Marii Lavre, aflată la 15 stadii aproape de Castelion, către apus. Aflând în râpa de

⁴⁸ În acest punct, Chiril încheie lunga paranteză despre ucenicii răzvrățiți ai lui Sava, despre întemeierea Noii Lavre și despre apariția primelor seminețe origeniste aici, aflându-ne în anul 519-520. În continuare, Chiril revine cu povestirea la anul 507.

126, 15 τῷ βορεινῷ κρημνῷ σπήλαιον μέγα τε καὶ ἀνεπηρέαστον ὠικη-
 σεν μετὰ Παύλου εἰς αὐτὸ ἕως τῆς τῶν βαιῶν ἑορτῆς· μετὰ δὲ τὸ
 πάσχα λαβὼν Θεόδουλον καὶ Γελάσιον καὶ αὐτὸν τὸν Παῦλον
 καὶ ἑτέρους σὺν αὐτοῖς ἔρχεται εἰς τὸν τόπον καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν
 τοῦ Θεοῦ συνεργήσαντος τὸ μὲν σπήλαιον ἐκκλησίαν πεποίη-
 126, 20 κεν, κατὰ δὲ πρόσβασιν κοινόβιον περιφανέστατον αὐτόθι
 συνεστήσατο τοῦ Σπηλαίου αὐτὸ ἐπονομάσας. Καὶ τὸν μὲν μα-
 καρίτην Παῦλον διοικητὴν τοῦ τόπου κατέστησεν παρασχὼν
 αὐτῷ ἐκ τῆς λαύρας τρεῖς ἀδελφοὺς Γεώργιον καὶ Κυριακὸν
 καὶ Εὐστάθιον καὶ τοῦ Θεοῦ εὐδοκήσαντος ἠϋξήθη ὁ τόπος καὶ
 ἐπλατύνθη σφόδρα.

Καὶ τί τὰ πολλὰ λέγω; Πρόκειται γὰρ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν
 126, 25 τὸ τοῦ Σπηλαίου κοινόβιον, ὅπερ μετὰ μυρίων ἰδρώτων ὑπὸ
 τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάββα συνέστη. Τοῦ δὲ μακαρίτου
 Παύλου ἐν Χριστῷ τελευτήσαντος διεδέξαντο κατὰ καιροὺς
 τὴν ἡγεμονίαν Κυριακὸς καὶ Εὐστάθιος καὶ μετὰ τὴν τοῦτων
 127 ἀποβίωσιν Σέργιος τὴν ἡγεμονίαν διεδέξατο. Ὁ γὰρ Γεώργιος
 ἀποσταλεῖς εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Ζωίλῳ συ-
 ντυχὼν ἐπίσκοπος τοῦ Πηλουσίου ἐχειροτονήθη. Καὶ ταῦτα μὲν
 περὶ τῆς μονῆς τῆς τῆν τοῦ Σπηλαίου ἐπωνυμίαν δεξαμένης.

127, 5 Μαρκιανὸς δὲ τις πρεσβύτερος τῆς ἁγίας Ἀναστάσε-
 ως καὶ ἡγούμενος τῆς ἁγίας Σιών πυκνότερον παρέβαλλεν
 τῷ ἐν ἁγίοις πατρὶ ἡμῶν Σάββα πολλὰ τε προσφέρων αὐτῷ
 καὶ οἰκείαις χερσὶ πίστει φερόμενος μετὰ τῶν παιδίων αὐτοῦ
 Ἀντωνίου καὶ Ἰωάννου, κάμνων καὶ βοηθῶν τοῖς κοπιῶσιν ἐν
 ταῖς τῶν εἰρημένων εὐαγῶν τόπων οἰκοδομαῖς· τοσαύτη ἦν ἡ
 127, 10 τοῦ ἀνδρὸς πίστις. Ὅντινα ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἡλίας ἀγαπήσας
 ἐπίσκοπον ἐχειροτόνησεν Σεβαστῆς καὶ τῆς Ἀσκαλωνιτῶν
 ἐκκλησίας τὸν Ἀντώνιον, τὸν δὲ Ἰωάννην διάκονον πεποίηκεν
 τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως.

Ἄλλ' ἐπὶ τὴν ἐξήγησιν τῶν τοῦ Θεοῦ πρεσβύτου κατορ-
 θωμάτων ἐπανιτέον.

miazănoapte o peșteră mare și netulburată, a locuit acolo cu Pavel până la praznicul Stălpărilor. După Paști, i-a luat pe Teodul, pe Ghelasie, pe Pavel și pe alții și au venit acolo și, ca să spun pe scurt, cu împreună-lucrarea lui Dumnezeu, a făcut din peșteră biserică, iar pe coastă a ctitorit o chinovie faimoasă, numită „a Peșterii”. Apoi l-a pus conducător al locului pe fericitul Pavel, lăsând cu el trei frați din lavră, pe Gheorghe, pe Chiriac și pe Eustatie, și, cu ajutorul lui Dumnezeu, locul a sporit și s-a lărgit foarte.

Și de ce așa mai spune multe, că doar Chinovia Peșterii stă înaintea ochilor noștri, ctitorită cu mii de sudori de cel întru sfinți Părintele nostru Sava! După ce fericitul Pavel a adormit în Hristos, i-au urmat pe rând la egumenie Chiriac și Eustatie, iar după plecarea acestora din viață, a preluat egumenia Serghie. Pentru că Gheorghe, fiind trimis în Alexandria și întâlnindu-se cu arhiepiscopul Zoil⁴⁹, a fost hirotonit episcop de Pelusion. Acestea despre mănăstirea care a primit numele de „a Peșterii”.

Un preot al bisericii Sfintei Învieri și egumen al Sfântului Sion, pe nume Marcian, îl vizita adeseori pe cel întru sfinți Părintele nostru Sava, aducându-i multe daruri, și cu mâinile sale, plin de credință, trudea și îi ajuta împreună cu fiii săi duhovnicești, Antonie și Ioan, pe cei care osteneau la construcțiile din acele locuri vestite de care am vorbit. Așa de mare era credința bărbatului! Arhiepiscopul Ilie, iubindu-l foarte mult pe Antonie, l-a hirotonit episcop de Sevaste și al Bisericii ascaloniților, iar pe Ioan l-a făcut diacon al bisericii Sfintei Învieri.

Dar se cade să ne întoarcem la arătarea faptelor dumnezeiescului Bătrân.

⁴⁹ Patriarh al Alexandriei între 540 și 551. Era de loc din Palestina, susținător al Calcedonului și numit de împăratul Iustinian.

38

127, 15 Τὸν ἐν τῷ ὑψηλοτέρῳ πάσης τῆς ἀνατολικῆς ἐρήμου
βουνῶ οἰκοδομηθέντα πύργον ὑπὸ τῆς μακαρίας Εὐδοκίας,
ὡς ἤδη μοι εἴρηται ἐν τῷ περὶ Εὐθυμίου λόγῳ, διεδέξαντο μὲν
τινὲς μοναχοὶ τῆς Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς μανίας ὑπασπισταὶ
καὶ τούτων ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐνώσει μετὰ Γερωντίου καὶ Ῥωμανοῦ
127, 20 διωχθέντων ἕτεροὶ δύο μοναχοὶ τῆς Νεστορίου τοῦ δυσσεβοῦς
αἰρέσεως ὑπέρμαχοι τὴν τοῦ αὐτοῦ πύργου οἴκησιν διεδέξαντο
μὴ ὁμολογοῦντες κυρίως καὶ κατὰ ἀλήθειαν θεοτόκον τὴν ἁγίαν
παρθένον Μαρίαν, ἀλλ' οὐδὲ ἓνα εἶναι τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου
Τριάδος ἐπρέσβευον Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεόν.

127, 25 Τούτους τοιγαροῦν ἔχων ὁ μέγας πατήρ ἡμῶν Σάββας
κατὰ κορυφῆς τῶν τριῶν αὐτοῦ μοναστηρίων ἐλυπεῖτο καὶ
128 ἐδυσφόρει σφόδρα περὶ αὐτῶν. Συνέβη γὰρ αὐτὸν ἐν αὐταῖς ταῖς
ἡμέραις ὄραμα τοιόνδε θεάσασθαι.

128, 5 Ἐώρα ἑαυτὸν συνάξεως ἐπιτελουμένης ἐν τῇ ἁγίᾳ
Ἀναστάσει καὶ τούτους αὐτοὺς ὑπὸ τινων ῥαβδοφόρων ἐκβαλ-
λομένους μετὰ πλείστης ἀπειλῆς, ἑαυτὸν δὲ παρακαλοῦντα
τοὺς ῥαβδοφόρους συγχωρῆσαι αὐτοῖς κοινωνῆσαι. Πρὸς δὲ
αὐστηρᾷ τῇ φωνῇ ἀπεκρίναντο λέγοντες· οὐκ ἔξὸν αὐτοὺς κοι-
νωνῆσαι· Ἰουδαῖοι γὰρ ὑπάρχουσιν μὴ ὁμολογοῦντες Θεὸν ἀλη-
θινὸν εἶναι τὸν Χριστὸν καὶ θεοτόκον τὴν ἁγίαν Μαρίαν.

128, 10 Ἀπὸ τότε οὖν συμπαθήσας αὐτοῖς ὁ πρεσβύτερος ἐδέετο
τοῦ Θεοῦ ἐκτενῶς ὑπὲρ αὐτῶν πρὸς τὸ λαβεῖν αὐτοὺς ἐπίγνωσιν
ἀληθείας καὶ ἀνανῆσαι ἐκ τῆς Νεστορίου αἰρέσεως. Καὶ ἔμεινεν
ἐπὶ χρόνον πυκνάζων αὐτοῖς παρακαλῶν, νοουθετῶν, τὰ τῆς εὐσε-
βείας δόγματα διεξερχόμενος. Καὶ οὕτως ὁ πατήρ ἡμῶν Σάββας
πολλὰ μὲν ταῖς εὐχαῖς, πολλὰ δὲ ταῖς νοουθεσίαις κοπιᾶσας

⁵⁰ A doua unire este cea realizată în 482, sub patriarhul Martirie, între ortodocși și monofiziți (VE, c. 45), prima fiind cea de sub patriarhul Iuvenalie (VE, c. 30). Din relatarea lui Chiril reiese că nu toți oponenții

38. Chinovia Turnului

Turnul construit de fericita Eudoxia în cel mai înalt munte din toată pustia de la răsărit, așa cum am spus deja în *Cuvântul* despre Eftimie, a fost moștenit de niște monahi care apărau nebunia lui Dioscor și a lui Eutihie. După ce s-a săvârșit a doua unire⁵⁰ cu Gherontie și Roman, aceștia au fost izgoniți și alți doi monahi care luptau pentru erezia lui Nestorie au venit să locuiască în același turn, nemărturisind că Sfânta Fecioară Maria este cu adevărat și mai cu seamă Născătoare de Dumnezeu, și nici nu mărturiseau că Hristos este Dumnezeu adevărat, Unul din Sfânta și cea deoфинță Treime.

Așadar, marele nostru Părinte Sava, avându-i pe aceștia în fruntea celor trei mănăstiri ale sale, se întrista și se necăjea foarte mult pentru ei. Căci i s-a arătat în acele zile vedenia aceasta:

S-a văzut pe sine săvârșind Liturghia în biserica Sfintei Învieri și pe acești monahi izgoniți cu mare amenințare de către purtătorii de vergi, în timp ce el îi ruga pe aceștia să-i lase pe monahi să se împărtășească. Aceștia i-au răspuns cu voce aspră: „Nu le este îngăduit să se împărtășească, pentru că sunt iudei, nemărturisind că Hristos este Dumnezeu adevărat și că Sfânta Maria este Născătoare de Dumnezeu.”

De atunci, Bătrânul a fost cuprins de compătimire pentru ei și se ruga stăruitor lui Dumnezeu pentru dânșii ca să ajungă la cunoașterea adevărului și să se dezmeticească din erezia lui Nestorie. Multă vreme i-a vizitat rugându-i, sfătuindu-i și învățându-i dogmele buneii cucernicii. Și așa, Părintele nostru Sava, ostenindu-se mult în rugăciuni și în sfaturi, cu împreună-lucrarea lui Dumnezeu, i-a făcut să

Calcedonului s-au unit cu ortodocșii, rămânând o parte a monofiziților radicali.

128, 15 συνεργήσαντος τοῦ Θεοῦ παρεσκεύασεν αὐτοὺς τὰ μὲν Νεστορίου δόγματα ἀναθεματίσαι, τῇ δὲ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ κοινωνῆσαι.

Καὶ οὕτως λαβὼν αὐτοὺς τῷ μακαρίτῃ παρέθετο Θεοδοσίῳ· τινὰ δὲ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀξιοθαύμαστον Βυζάντιον μὲν τῷ γένει, Ἰωάννην δὲ τῇ κλήσει, ἀπὸ τῆς πρώτης τῶν σχολαρίων σχολῆς εἰς τὸν μοναδικὸν μεταστάντα βίον καὶ ἐν τῇ Μεγίστῃ Λαύρᾳ τὴν μοναχικὴν κατορθώσαντα πολιτείαν διοικητὴν καὶ ἡγουμένον τοῦ πύργου ἐκείνου κατέστησεν ὡς φρονήσει θείᾳ κεκοσμημένον καὶ τοῦ τόπου ἀντιλαμβάνεσθαι ἰκανώτατον, παρασχὼν αὐτῷ ἀδελφούς ἐκ τῆς λαύρας καὶ τὰ ἐπιτήδεια πάντα ἀνερχόμενος τε ἐκέϊσε καὶ κοπιῶν καὶ φροντίδα ποιούμενος, ἕως οὗ συνεργεῖα τοῦ Θεοῦ κοινόβιον τὸν πύργον πεποίηκεν. Ἐν ᾧ

128, 25 κοινοβίῳ πολλὴν συνοδίαν ὁ σχολάριος περιποίησατο, ἐξ ἧς συνοδίας ἐστὶν ὁ τίμιος Ἀβραάμιος ὁ Κρατίας ἐπίσκοπος. Καὶ ὁ μὲν σχολάριος τριάκοντα πέντε χρόνους ἐν αὐτῷ τῷ μοναστηρίῳ δι-
ατελέσας μοναχικοῖς κατορθώμασιν καὶ ὀρθοδόξοις δόγμασιν διέπρεψεν· ὁ δὲ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Σάββας πολλὰ ἐν τῇ οἰκο-
δομῇ καὶ συστάσει τοῦ αὐτοῦ κεκοπίακεν κοινοβίου καὶ μέχρι τε-
129 λευτῆς ἐπισκεπτόμενος καὶ εὐεργετῶν τὸν τόπον οὐ διελίμπανεν.

39

129, 5 Μοναχὸς τις ἐκ τῆς Μεγίστης Λαύρας Ἱεροσολυμίτης μὲν τῷ γένει, Ἰάκωβος δὲ τῇ κλήσει, ἀθαδεῖα χρησάμενος ἅμα τῷ ἐξελεθῆναι τὸν μέγαν ἐπὶ τὴν πανέρημον λαβὼν τινὰς τῆς λαύρας ἀρχὴν ἐποίησατο παρὰ τὸν ἀνωτέρω μνημονευθέντα Ἐπτάστομον λάκκον κτίζειν εὐκτήριον μικρὸν καὶ κελλία, λαύραν προσδοκῶν αὐτόθι συστήσασθαι. Τῶν δὲ πατέρων τῆς λαύρας ἀγανακτησάντων καὶ κωλυόντων τὸ ἔργον ἐψεύσατο λέγων τοῦ ἁγίου πατρὸς εἶναι τὴν κέλευσιν.

¹¹ Garda imperială era împărțită în șapte *scholae*, iar ostașii din gardă se numeau *scholari*. Acest Ioan făcuse și el parte din această gardă de elită,

anatemizeze învățăturile lui Nestorie și să vină în comuniune cu Biserica Sobornicească.

Așa că, luându-i, i-a dus la fericitul Teodosie, iar pe unul dintre ucenicii lui, care era de neam din Bizanț, pe nume Ioan, venit la viețuirea monahicească după ce fusese în prima *schola*¹¹ a gărzii Palatului și care înfăptuise multe în viețuirea sa monahală de la Marea Lavră, l-a pus conducător și egumen al aceluia turn, ca pe unul împodobit cu înțelepciune dumnezeiască și destoinic să îngrijească de acel loc. Dându-i apoi și frați din Lavră, precum și toate cele de trebuință, s-a suit acolo și s-a ostenit și a purtat de grijă până ce, cu ajutorul lui Dumnezeu, a făcut din acel turn o chinovie. *Scholarium* a strâns în acel turn o mare obște, din care este și cinstitul episcop Avraamie al Cratiei. Acest *scholar* a petrecut 35 de ani în această mănăstire, strălucind în isprăvile monahicești și învățăturile ortodoxe. Iar cel întru sfinți Părintele nostru Sava s-a ostenit mult la construirea și întemeierea acestei chinovii și nu a încetat să o viziteze și să ajute până la săvârșirea lui din această viață.

39. Monahul Iacov

Un monah oarecare din Marea Lavră, de neam din Ierusalim, pe nume Iacov, din voia sa proprie a luat din lavră pe câțiva monahi, îndată după plecarea marelui Părinte în pustia cea din adânc, și a început să construiască un mic paraclis și chilii lângă amintitul rezervor de apă de la Eptastomos, urmărind să întemeieze acolo o lavră. Când părinții din lavră s-au împotrivit și au împiedicat lucrarea, el a mințit zicând: „Este o poruncă a Sfântului Părinte.”

iar numele de *Scholarium* se va răsfrânge și asupra chinoviei de la turnul Eudoxiei conduse de el.

129, 10 Οἱ δὲ πατέρες τοῦτο ἀκούσαντες ἐλυπήθησαν μὲν, τὸ δὲ ἔργον οὐκ ἐκώλυσαν. Ὁ δὲ μέγας πατὴρ ἐλθὼν περὶ τὴν ἑορτὴν τὸ τε ἔργον θεασάμενος καὶ τὸν Ἰάκωβον μεταπεμπόμενος λέγει οὐκ ἔστιν τὸ ἔργον σου θεάρεστον, τέκνον, τὸ ἕτερον λαύραν συστήσασθαι ἐν τοῖς τῆς λαύρας τόποις, μάλιστα τῶν τῆς λαύρας πατέρων μὴ συνευδοκούντων, ἀλλὰ καὶ λίαν ταρασσομένων διὰ
129, 15 τὸ κατὰ τὴν ὁδὸν εἶναι καὶ παρὰ τὸν ἡμέτερον λάκκον. Εἰ δὲ καὶ λέγοι τις ὑπὸ τὴν λαύραν μέλλειν ἔσεσθαι τὸ οἰκοδόμημα, ἀλλ' οὐ τοσοῦτον βούλομαι ἐκτεῖναι τὴν λαύραν. Πλὴν ἄκουε τί ὁ προφήτης συμβουλεύει τοῖς δι' ἀπειρίαν ἢ ἀπόνοιαν ἐγχειροῦσιν τοῖς ὑπὲρ ἀξίαν καὶ δύναμιν· *συγκόψατε τὰ ἄροτρα ὑμῶν εἰς ῥομφαίας καὶ τὰ δρέπανα ὑμῶν εἰς σειρομάστας*· τί γὰρ ὄφελος γεωργίας πολέμου τὴν γῆν κατέχοντος; Καὶ αὐτὸς τοίνυν μήπω τὰ σαρκικά πάθη καὶ τὰ ψυχικά νικήσας πῶς ἑτέρους παιδεύσεις ἔτι ὑπὸ ἡδονῆς καὶ κενῆς δόξης κρατούμενος.

129, 25 Τοῦ δὲ Ἰακώβου τούτοις ἀντιλέγοντος καὶ μὴ ἀνεχομένου λέγει ὁ γέρον πρὸς αὐτόν· ἐγὼ μὲν, τέκνον, ὅπερ νομίζω συμφέρειν σοι, συμβουλεύω· ἐπειδὴ δὲ ἐπιμένεις τῇ ἀπειθείᾳ, ἤδη διὰ πείρας μαθήση ὅτι ἀληθῶς ἡ γραφὴ λέγει· *ἀντιλογίας ἐγείρει πᾶς κακός, ὁ δὲ Κύριος ἄγγελον ἀνελεήμονα ἐπιπέμπει αὐτῷ*.

130 Καὶ ταῦτα τοῦ ἁγίου εἰρηκότος καὶ ἐπὶ τὸ πυργίον αὐτοῦ ἀναχωρήσαντος φρίκη καὶ πυρετῶ δεινοτάτῳ συσχεθεὶς ὁ Ἰάκωβος καὶ ἐπὶ ἑπτὰ μῆνας ὑπὸ τῆς νόσου βασανισθεὶς ἀπεγνώσθη περὶ τὸν Νοέμβριον μῆνα καὶ παρεκάλεσεν τοὺς πατέρας βασταχθῆναι καὶ ἀπενεχθῆναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς λαύρας καὶ τεθῆναι παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἁγίου πρὸς τὸ συγχωρήσεως ἀξιωθῆναι πρὶν ἀποθανεῖν. Καὶ τούτου γεγονότος λέγει πρὸς αὐτόν ὁ ἅγιος· ἔγνωσ τίς ὁ μισθὸς τῆς αὐθαδείας καὶ ἀντιλογίας; Ἐπαιδεύθης ὑπὸ τῆς ἀλαζονείας σου; Τοῦ δὲ μόλις δυνηθέντος ἀνοιῖται τὸ στόμα καὶ εἰπεῖν
130, 5 συγχώρησόν μοι, πάτερ, λέγει ὁ ἅγιος· ὁ Θεὸς συγχωρήσει σοι.

130, 10 Καὶ δούς αὐτῷ χεῖρα ἀνέστησεν αὐτόν ἐπιτρέψας αὐτῷ τῶν ἀχράντων μεταλαβεῖν μυστηρίων. Ὁ δὲ τούτων μεταλαβῶν

Când părinții au auzit aceasta, s-au întristat, dar nu au mai împiedicat lucrarea. Când marele Părinte a venit pentru praznic și a văzut lucrarea, a trimis după Iacov și i-a spus: „Lucrarea ta nu este plăcută lui Dumnezeu, copile, ca o altă lavră să se întemeieze în hotarele Lavrei, mai ales că părinții Lavrei nu sunt bucuroși de aceasta, ci s-au tulburat foarte tare, pentru că este făcută în cale și lângă cisterna noastră de apă. Și chiar dacă ar zice cineva că această zidire urmează să fie sub ascultarea Lavrei, nici așa nu vreau să măresc Lavra atât de mult. Ascultă însă ce sfat dă Prorocul celor care, din lipsa cercării sau a înțelepciunii, fac ceva mai presus de vrednicia și puterea lor: *Faceți din plugurile voastre săbii și din secerile voastre lănci*. Ce folos este de pe urma agriculturii când pământul este un câmp de război? Iar tu, care încă nu ai biruit patimile trupești și sufletești, cum o să-i înveți pe alții fiind încă stăpânit de plăcere și de slavă deșartă?”

Dar pentru că Iacov se împotriva acestor cuvinte și nu le primea, Bătrânul i-a spus: „Eu, copile, te sfătuiesc după cum cred că-ți este de folos. Dar pentru că stărui în neascultare, o să aflu acum din cercare că Scriptura zice în chip adevărat: *Tot omul rău stârnește împotrivire, dar Domnul îi trimite un înger neîndurător*.”

După ce Bătrânul a spus acestea și s-a retras în turnul său, Iacov a fost cuprins de o frică și de o febră cumplită, fiind chinuit de boală vreme de șapte luni, până când, prin luna noiembrie, a fost cuprins de deznădejde și i-a chemat pe părinți să-l ajute și să-l ducă în biserică Lavrei și să-l pună la picioarele Sfântului ca să se învrednicească de iertare înainte de a muri. După ce s-a făcut acest lucru, Sfântul a zis către el: „Ai înțeles acum care-i plata voii proprii și a împotrivirii? Ai fost învățat chiar de către mândria ta.” După ce acesta, abia deschizându-și gura, a zis: „Iartă-mă, Părinte!”, Sfântul i-a spus: „Dumnezeu să te ierte!”

Ioil 4, 10

Psalm 17, 11

παραυτίκα καὶ τροφῆς μετέλαβεν καὶ ἐνισχύθη, ὥστε θαυμάζειν ἅπαντας τὴν ἀθροῦσαν Ἰακώβου μεταβολὴν. Ἀπὸ τότε οὖν οὐκέτι εἰς τὴν οἰκοδομὴν ἐκείνην ὑπέστρεψεν.

130, 15 Καὶ ὁ μὲν ἀρχιεπίσκοπος Ἡλίας ταῦτα μαθὼν ἀπέστειλεν τινὰς καὶ τὴν οἰκοδομὴν Ἰακώβου κατέστρεψεν· ὁ δὲ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Σάββας λαβὼν τινὰς τῆς λαύρας ἐπιτηδεῖους ὡς ἀπὸ πέντε σταδίων πρὸς βορρᾶν τῆς καταστροφείσης οἰκοδομῆς κτίζει εὐκτήριον καὶ κελλία κύκλω· καὶ καταστήσας τινὰς
130, 20 τῆς Μεγίστης Λαύρας ἐκείσε διοικητὰς Παῦλον καὶ Ἀνδρέαν προσαγορευομένους ἀδελφοὺς ὄντας κατὰ σάρκα καὶ Ἑλλαδικοὺς τῷ γένει καὶ ἄλλους ἀδελφοὺς αὐτόθι φυτεύσας λαύραν τὸν τόπον συνεστήσατο Ἑπτάστομον ταύτην ἐπονομάσας. Τὴν μέντοι τοποθεσίαν αὐτῆς εἴληφεν παρὰ τινος Ζανάγωνος καλουμένου ἀπὸ Βηταβουδισσῶν τῆς κώμης ὀρωμένου. Καὶ
130, 25 ἐφρόντιζεν τοῦ τόπου δεόντως καὶ ὅτε ἐγένετο εἰς τὴν Μεγίστην Λαύραν ἀγάπη, ἔπεμπεν καὶ τοῖς αὐτόθι τὰς εὐλογίας πολλὴν ποιούμενος τοῦ τόπου φροντίδα.

40-41

40. Χρόνου δὲ τινος παριπτεύσαντος ὁ μνημονευθεὶς Ἰάκωβος τὴν τοῦ ξενοδοχείου τῆς Μεγίστης Λαύρας διακονίαν
130, 30 λαβὼν ἠναγκάζετο μαγειρεύειν τοῖς ἐν τῇ ἐρήμῳ συλλογῆς ἔνεκεν μαννουθίων ἐξερχομένοις. Αὐτοῦ δὲ ποτε ἐψῆσαντος φάβα εἰς πλῆθος τὸ παρ' ἡμῖν πισάριον λεγόμενον καὶ περισσεύσαντος
131 ἐπὶ μίαν καὶ δευτέραν ἡμέραν καὶ ὕστερον ἀπὸ τῆς θυρίδος ἐπὶ τὸν χεῖμαρρον ῥίψαντος τὸ περισσευθὲν κατανοήσας ὁ γέρον ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ πυργίου καὶ κατελθὼν λαθραίως καὶ καθαρίως ἐπισυνάξας τὸ ῥιφὲν πισάριον ἔλαβεν καὶ τοῦτο ἀπλώσας ἐξήρανεν. Τοῦ δὲ χρόνου προκόψαντος προτρέπεται μονώτατον εἰς
131, 5 ἑστίασιν τὸν Ἰάκωβον πληρώσαντα τὴν διακονίαν κάκεῖνο τὸ ξηρὸν πισάριον μαγειρεύσας καὶ καλῶς ἀρτύσας παρέθηκεν.

Și, dându-i mâna, l-a ridicat, îngăduindu-i să se împărtășească cu preacuratele Tăine. El, după ce s-a împărtășit, a mâncat și a prins puteri, încât se mirau cu toții de schimbarea neașteptată a lui Iacov. De atunci nu s-a mai întors niciodată la acea zidire.

Aflând acestea, patriarhul Ilie a trimis niște oameni și au dărâmat zidirea făcută de Iacov, iar cel întru sfinți Părintele nostru Sava, luând pe unii mai iscusiți din Lavră, a construit, la cinci stadii înspre mieznoapte de construcția dărâmată, o biserică având chiliile împrejur, apoi a așezat acolo conducători pe doi monahi din Marea Lavră, Pavel și Andrei pe nume, care erau frați după trup, iar de neam din Elada, și, sădind acolo și alți frați, a făcut în locul acela o lavră pe care a numit-o Eptastomos. Locul acela l-au luat de la un oarecare Zanagon, care se trăgea din satul Betaboudisi. De asemenea, s-a îngrijit cum se cuvine de acel loc, iar când se făceau milostenii în Marea Lavră, le trimitea și celor de aici binecuvântările, purtând multă grijă de acel loc.

40-41. Pățaniile lui Iacov și moartea lui

40. După ce a trecut un timp, amintitul Iacov, luând o slujire la casa de oaspeți a Marii Lavre, a trebuit să gătească pentru cei care ieșiseră în pustie ca să adune uscături. Odată, când a fiert atât de multe boabe, numite de noi *pisarion*, încât i-au prisosit pentru încă două zile, a aruncat prisosul pe fereastră în râpă. Bătrânul, înțelegând lucrul acesta de la el din turn, a venit pe ascuns și a adunat *pisarionul* aruncat, l-a luat și, întinzându-l, l-a uscat. După ce a trecut o vreme, l-a poftit numai pe Iacov la masă, după ce-și terminase slujirea, și i-a servit acel *pisarion* uscat, pe care l-a gătit și l-a dres cum se cuvine. Pe când mâncau ei, Bătrânul a zis: „Iartă-mă, frate, că nu știu să gătesc bine și poate că nu ești mulțumit

Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν εἶπεν ὁ γέρον· σύγγνωθί μοι, ἀδελφέ, ὅτι οὐκ οἶδα ἀρτύειν καλῶς καὶ ἴσως οὐκ ἔθεραπεύθης ἐπὶ τῷ φαγίῳ. Τοῦ δὲ εἰπόντος ὅτι λίαν ἔθεραπεύθην, τίμιε πάτερ, καὶ
 131, 10 διὰ πολλοῦ χρόνου τοιοῦτου οὐ μετέσχον ἡδυτάτου φαγίου, ἀπεκρίνατο λέγων ὁ πρεσβύτες· πίστευέ μοι, τέκνον, ἐκεῖνό ἐστιν τὸ ῥιφέν ὑπὸ σοῦ πισάριον ἀπὸ τοῦ ξενοδοχείου εἰς τὸν χεῖμαρρον· γίνωσκε δὲ τοῦτο ὅτι ὁ μὴ δυνάμενος χαλκίον ὀσπρέου οἰκονομῆσαι πρὸς τὸ τὴν χρεῖαν τῶν ὑπ' αὐτὸν ποιῆσαι καὶ τίποτε τοῦ ὀσπρέου μὴ ἀπολέσαι συνοδίαν κυβερνήσαι οὐ δύναται,
 131, 15 καθὼς ὁ ἀπόστολος λέγει· εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδεν, πῶς ἐκκλησίας Θεοῦ ἐπιμελήσεται.

Καὶ ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἰάκωβος καὶ πολλὰ ὠφεληθεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ.

41. Οὗτος αὐτὸς ὁ Ἰάκωβος εἰς τὸ ἑαυτοῦ κελλίον
 131, 20 ἡσυχάζων ἐπειράσθη δεινῶς ὑπὸ τοῦ δαίμονος τῆς πορνείας καὶ ἐπὶ ἰκανὸν χρόνον ἀγωνισάμενος καὶ πρὸς τὸν ἀγῶνα ἀκηδιάσας τῆς ἐκ τοῦ δαίμονος πυρώσεως ἐπὶ πλεῖον ἐκταθείσης εἴτε ἄγνοιαν ἔχων εἴτε λήθην λαβῶν τῶν εἰρημένων τοῖς θείοις καὶ ἐκκλησιαστικοῖς κανόσι μάχαιραν λαβὼν ἐξέτεμεν ἀφειδῶς τοὺς
 131, 25 ἑαυτοῦ διδύμους. Καὶ μὴ ἐνέγκας τὴν τε τοῦ αἵματος ῥύσιν καὶ τὰς ἀλγηδόνας ἔβαλεν προσκαλεῖσθαι τοὺς γείτονας. Οἵτινες συνελθόντες τό τε πάθος θεασάμενοι καὶ ἰατρὸν τινα τῆς λαύρας προσκαλεσάμενοι ἐπεμελοῦντο αὐτοῦ. Ὅπερ γνοὺς ὁ ἡγιασμένος Σάββας ὑγιοθέντα τὸν Ἰάκωβον ὡς αὐτοφονευτὴν γεγονότα τῆς
 132 λαύρας ἐδίωξεν. Ὅντινα εἰς τὴν μονὴν ὁ μέγας δεξάμενος Θεοδόσιος καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ἐρευνήσας κατήγαγεν εἰς τὴν λαύραν καὶ παρεκάλεσεν τὸν γέροντα δέξασθαι αὐτὸν μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπιτιμίας· ὁ δὲ ἡγιασμένος Σάββας δέδωκεν αὐτῷ ἐντολὰς
 132, 5 ἡσυχάζειν εἰς τὸ ἴδιον κελλίον καὶ μηδαμοῦ προιέναι μήτε μὴν τινὰ δέξασθαι εἰς συντυχίαν παρεκτὸς μόνου τοῦ ὑπηρετοῦντος αὐτῷ. Ὁ δὲ Ἰάκωβος τὴν τοῦ γέροντος δεξάμενος ἐντολήν ἐδέετο

de mâncare!" Acesta însă i-a răspuns: „Sunt foarte mulțumit, cinstite Părinte, și de multă vreme n-am mai gustat o mâncare așa de bună.“ Atunci Bătrânul i-a răspuns: „Crede-mă, copile, mâncarea asta este *pisarionul* aruncat de tine de la casa de oaspeți în râpă. Să știi, așadar, că cine nu poate să poarte grijă de o oală cu boabe pentru trebuința celor aflați în grija sa și fără să piardă nimic din acele boabe, acela nu poate purta grijă nici de o obște, după cum zice și Apostolul: *Dacă nu știe cineva să-și rânduiască propria lui casă, cum va purta grijă de Biserica lui Dumnezeu?*“

1 Tim. 3, 5

Auzind Iacov acestea și folosindu-se foarte mult, s-a dus la chilia lui.

41. Același Iacov, pe când se liniștea în chilia lui, a fost cumplit ispitit de demonul desfrânării. Dar după ce s-a luptat destulă vreme, a căzut în trândăvie față de acest război din pricina fierbințelii pe care demonul o tot sporea. Atunci, fie din neștiință, fie uitând de cele spuse de dumnezeieștile și bisericăștile canoane, a luat un cuțit și s-a scopit fără milă. Neputând răbda curgerea sângelui și durerile, a pus să fie chemați vecinii. Aceștia, adunându-se și văzând suferința lui, au chemat un doctor din lavră și l-au îngrijit. Sfințitul Sava, care aflase de aceasta, l-a izgonit din lavră pe Iacov, după ce s-a însănoțit, ca pe un ucigaș de sine. Marele Teodosie l-a primit în mănăstirea lui și, cercetând cele despre el, l-a coborât în lavră și l-a rugat pe Bătrân să-l primească cu o epitimie potrivită. Atunci Sava cel Sfințit i-a dat poruncă să se liniștească în chilia sa și nici să nu iasă, nici să nu primească pe cineva, în afara celui care îl slujea. Atunci Iacov, după ce a primit porunca Bătrânului, s-a rugat lui Dumnezeu cu lacrimi multă vreme. Și i s-a descoperit Bătrânului că Dumnezeu a primit

του Θεοῦ μετὰ δακρῦων ἐπὶ συχνὸν χρόνον. Καὶ ἀποκαλύφθη τῷ γέροντι ὅτι ὁ Θεὸς τὴν μετάνοιαν Ἰακώβου ἐδέξατο. Ἐώρα γὰρ ἄνδρα τινὰ φωτοφόρον δεικνύοντα αὐτῷ νεκρὸν τινα κείμενον
 132, 10 ἔμπροσθεν Ἰακώβου εἰς εὐχὴν ἰσταμένου. Οὗτινος ἀκούσαντος ὅτι εἰσηκούσθη σου ἡ προσευχή, Ἰάκωβε, ἀλλ' ἔκτεινον τὴν χειρὰ σου καὶ ἀνάστησον τὸν κείμενον, καὶ αὐτοῦ ἀναστήσαντος τὸν νεκρὸν λέγει ὁ φωτοφόρος τῷ γέροντι· Ἰδοὺ ὁ νεκρὸς ἀνέστη· λῦσον καὶ αὐτὸς τὸν ἐπικείμενον τῷ ἀναστήσαντι δεσμὸν.

132, 15 Ὁ δὲ γέρον εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν καὶ διακρίνας τὴν ὄπτασιαν ἐπέτρεψεν προελθεῖν τὸν Ἰάκωβον εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ὅστις ἐλθὼν ἤσπασατο αὐτὸν καὶ τοὺς πατέρας, ἀνελθὼν δὲ καὶ πρὸς τὸν μακαρίτην Θεοδόσιον καὶ τοῦτον ἀσπασάμενος τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν ὄπτασιαν ἐτελεύτησεν ἐν χαρᾷ.

42

132, 20 Δύο ἀδελφοὶ σαρκικοὶ ἦσαν ἐν τῇ Μεγίστῃ Λαύρᾳ καὶ ἀληθῶς κατὰ Θεὸν ἀδελφὰ φρονοῦντες ἐκ τῶν περὶ τὴν Χεβρῶν ὀρμώμενοι τόπων Ζάννος καὶ Βενιαμὴν προσαγορευόμενοι καὶ ταῖς κατὰ Θεὸν ἀρεταῖς κομῶντες. Οὗτοι συμφώνως παρεκάλεσαν τὸν ἡγιασμένον Σάββαν δοῦναι αὐτοῖς κελλίον ἀναχωρητικόν, ὅπερ ἦν αὐτὸς ἑαυτῷ οἰκοδομήσας ὡς ἀπὸ
 132, 25 δεκαπέντε σταδίων τῆς λαύρας διακειόμενον πρὸς λίβα. Ὁ δὲ μέγας πρεσβύτης γινώσκων αὐτοὺς ἐργάτας ὄντας Θεοῦ εἶξεν τῇ αἰτήσῃ καὶ δέδωκεν αὐτοῖς τὸ κελλίον. Καὶ ἔμειναν κατέχοντες αὐτὸ τε τὸ ἀναχωρητικὸν κελλίον καὶ τὸ ἐν τῇ λαύρᾳ ἴδιον αὐτῶν. Αὐτοὶ μὲν οὖν εἰς τὸ ἀναχωρητικὸν ἐκεῖνο κοπιήσαντες κελλίον καὶ μοχθήσαντες κοινόβιον αὐτὸ συνεστήσαντο
 132, 30 τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάββα συμβοηθοῦντος αὐτοῖς καὶ τὰ ἀναλώματα καὶ τὴν λοιπὴν ὑπουργίαν ἐπιχορηγοῦντος. Ἀδελφῶν δὲ αὐτόθι συναχθέντων οἰκοδομηθῆναι τὴν ἐκκλησίαν φροντίσας ἐνεκαίνισεν καὶ τοὺς κανόνας τῶν ἄλλων αὐτοῦ κοινοβίων παρέδωκεν ἐκεῖσε. Ὅπερ κοινόβιον μέχρι τοῦ νῦν τῇ τοῦ
 133, 5 Θεοῦ χάριτι ἀνθεὶ τὴν τοῦ μακαρίου Ζάννου ἐπωνυμίαν λαχόν.

pocăința lui Iacov: într-adevăr, a văzut un bărbat luminos care îi arăta un mort așezat înaintea lui Iacov care stătea la rugăciune. Acesta a auzit atunci: „Ți-a fost auzită rugăciunea, Iacove, dar întinde-ți mâna și ridică-l pe cel care zace la pământ.” După ce Iacov l-a ridicat pe mort, bărbatul luminos i-a spus Bătrânului: „Iată că mortul s-a ridicat, dezleagă și tu legăturile celui care s-a ridicat!”

Când Bătrânul și-a venit în sine și a înțeles vedenia, i-a îngăduit lui Iacov să vină la biserică. Venind, l-a îmbrățișat pe el și pe părinți, apoi s-a suit și la fericitul Teodosie, pe care l-a îmbrățișat, iar în a șaptea zi de la vedenie s-a săvârșit cu bucurie.

42. Mănăstirea Zan

În Marea Lavră erau doi frați după trup, care cugetau frățește cu adevărat după Dumnezeu. Se trăgeau din ținuturile Hebronului, numiți fiind Zan și Veniamin, și erau împodobiți cu virtuțile cele după Dumnezeu. Aceștia l-au rugat într-un glas pe Sava cel Sfințit să le dea chilia pustnicească pe care o zidise el pentru sine la vreo 15 stadii sud-vest de lavră. Marele Bătrân, știindu-i adevărați lucrători ai lui Dumnezeu, a dat înapoi în fața cererii lor și le-a dat chilia. Astfel că aveau acea chilie pustnicească și chilia lor în Lavră. După ce s-au trudit ei în acea chilie pustnicească, au făcut cu osteneală o chinovie cu ajutorul celui întru sfinți Părintelui nostru Sava, care le-a ajutat la cheltuieli și la celelalte slujiri. După ce s-au adunat acolo frați, acesta s-a îngrijit să fie construită biserica, pe care a sfințit-o, și le-a dat acolo rânduielile celorlalte chinovii ale sale. Această chinovie înflorește, cu harul lui Dumnezeu, până acum și a primit numele fericitului Zan.

133, 10 Γέρων τις ἦν ἐν τῇ λαύρᾳ ἐν πολλοῖς μοναχικοῖς κατορθώμασιν διανύσας τὸν ἑαυτοῦ βίον, τῆς μὲν Βιθυνίας ὀρμῶμενος, Ἄνθιμος δὲ προσαγορευόμενος. Οὗτος ἐν ἀρχῇ
 133, 15 κτίσας ἑαυτῷ μικρὸν κελλίον ἀντιπέρα τοῦ χειμάρρου κατὰ ἀνατολάς ἀντικρὺς τοῦ πύργου τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάββα καὶ ἐπὶ τριάκοντα ἔτη μείνας ἐν αὐτῷ περὶ τὸ γῆρας ἠσθένησεν καὶ γέγονεν κλινήρης. Ὁ δὲ μακαρίτης Σάββας βλέπων αὐτὸν εἰς βαθυτάτην ἐλάσαντα σωματικὴν ἀσθένειαν παρεκάλει αὐτὸν πλησίον τῆς ἐκκλησίας λαβεῖν κελλίον πρὸς τὸ ἀκόπως δύνασθαι τινα ὑπηρετεῖν αὐτῷ. Ὁ δὲ γέρων οὐκ ἐβούλετο λέγων· πιστεύω τῷ Θεῷ ὅτι ἐν τῷ κελλίῳ ἐν ᾧ ἐξ ἀρχῆς ἠξιώθη μείναι, ἐν αὐτῷ λαμβάνει τὴν ψυχὴν μου ὁ κτίσας αὐτὴν Θεός.

133, 20 Χρόνου δὲ τινος διελθόντος ἐν μιᾷ νυκτὶ ἀναστὰς ὁ ἅγιος πρὸ τῆς τοῦ κρούσματος ὥρας ἤκουσεν φωνὴν ψαλμωδίας ὡς ἀπὸ πολλοῦ ὄχλου γινομένην καὶ ἐνόμισεν ὅτι τινὸς συμβάντος γίνεται ὁ κανὼν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐθαύμαζεν ὅτι παρὰ γνώμην αὐτοῦ τὸ παρὰ συνήθειαν γίνεται. Καὶ κατελθὼν μετὰ σπουδῆς εὔρεν τὴν ἐκκλησίαν ἠσφαλισμένην. Εἶτα πάλιν ἀνελθὼν εἰς τὸν πύργον ἤκουσεν πλήθους ψαλλόντων μετὰ μέλους ἠδυφώνου τοῦτον μόνον ὅτι τὸν στίχον διελεύσομαι ἐν τόπῳ σκηνῆς θαυμαστικῆς ἕως τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ ἐν φωνῇ ἀγαλλιᾶσεως καὶ ἐξομολογήσεως ἤχου ἐορταζόντων.

134 Καὶ γνοὺς πόθεν γίνεται ὁ τῆς ψαλμωδίας ἦχος, ἐξυπνίζει τὸν κανονάροχον καὶ ποιεῖ αὐτὸν κροῦσαι καὶ ἀπέρχεται μετὰ θυμιάματος καὶ κηρῶν εἰς τὸ κελλίον τοῦ γέροντος καὶ οὐδένα εὔρισκει, εἰ μὴ αὐτὸν μόνον τελειωθέντα. Καὶ ἐθαύμασαν ἅπαντες οἱ μετὰ τοῦ γέροντος ἐλθόντες καὶ κηδεύσαντες τὸ τίμιον λείψανον ἤγαγον εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ πληρώσαντες τὸν συνήθη κανόνα ἐπ' αὐτῷ κατέθεντο ἐν θήκαις ὁσίαις δοξάζοντες τὸν Θεὸν τὸν δοξάζοντα τοὺς ἁγίους αὐτοῦ.

În lavră era un oarecare Bătrân care-și petrecuse viața cu multe izbânzi călugărești, trăgându-se din Bitinia, pe nume Antim. Acesta și-a construit la început chilia de cealaltă parte a văii, la răsărit, față în față cu turnul celui întru sfinți Părintelui nostru Sava, și a rămas acolo vreme de 30 de ani, până când, la bătrânețe, s-a îmbolnăvit și a căzut la pat. Fericitul Sava, văzându-l ajuns într-o mare neputință trupescă, l-a rugat să-și ia o chilie aproape de biserică pentru a-l putea sluji cineva fără osteneală, dar Bătrânul nu a vrut, ci a zis: „Cred lui Dumnezeu că în chilia în care m-am învrednicit să rămân de la început, în aceasta îmi va lua sufletul Dumnezeu, Care l-a zidit.“

După ce a trecut un timp, sculându-se Sfântul înainte de ceasul în care se bătea toaca, a auzit glas de cântare ca de la o mare mulțime și a crezut că dintr-o întâmplare oarecare se cântă canonul în biserică fără voia lui, contrar obiceiului. Coborând în grabă, a găsit biserica închisă, apoi urcându-se din nou în turn, a auzit iarăși o mulțime care cânta cu glas dulce și melodios numai acest stih: *Trece-voi la locul cortului celui minunat până în casa lui Dumnezeu, în glasul de bucurie și de mărturisire al celor ce prăznuiesc.* Ps. 41. 5

Pricepând de unde vine cântarea, l-a trezit pe cano-narh și l-a pus să bată toaca, apoi s-a dus cu tămâie și lumânări la chilia Bătrânului, unde nu a găsit pe nimeni, decât pe acesta săvârșit din viață. Toți cei veniți cu Bătrânul s-au minunat și, după ce au pregătit cinstitul lui trup, l-au dus în biserică și împlinind rânduiala obișnuită pentru el, l-au așezat într-un mormânt sfânt, slăvind pe Dumnezeu Care-i slăvește pe sfinții Săi.

44

Ἀδελφὸς τις ἐκ τῆς τοῦ μακαρίου Θεοδοσίου μονῆς τῷ
 134, 10 μὲν γένοι Ἀσιανός, τῇ δὲ προσηγορίᾳ Ἀφροδίσιος τὴν τῶν βορ-
 δουναρίων διακονίαν ἐχειρισθεὶς τὸν τοῦ βορδονίου γόμον,
 τουτέστιν δώδεκα μοδίους σίτου μόνος ἐκ τῆς γῆς κουφίζων
 τοῖς ἑαυτοῦ ἐπετίθει ὤμοις· τῷ γὰρ μεγέθει τοῦ σώματος πάντας
 τοὺς τοῦ κοινοβίου ὑπερέβαλεν. Συνέβη δὲ αὐτὸν ποτὲ κατὰ
 134, 15 τὴν ὁδὸν ὀργισθέντα τύψαι τῇ χειρὶ τὴν τοῦ βόρδονος ὄψιν
 καὶ συντριῖναι αὐτήν. Οὕτινος παραυτίκα πεσόντος καὶ ἀπο-
 θανόντος ὁ Ἀφροδίσιος τὸν τε τοῦ ἀλόγου φόρτον καὶ τὸ σάγμα
 ἐπὶ τῶν ὤμων ἄρας ἤλθεν εἰς τὴν μονήν. Καὶ ὑπὸ τοῦ μεγάλου
 Θεοδοσίου διωχθεὶς διὰ τὸν τοῦ ἀλόγου φόνον κατέρχεται εἰς
 τὸν Ἰορδάνην καὶ τὸ σφάλμα αὐτοῦ ἀνατίθουσιν τῷ ἐν ἀγίοις
 134, 20 Ἰωάννῃ τῷ Αἰγυπτίῳ ἐν τῷ Χουζιβᾶ τὸ τηνικαῦτα ταῖς ἀρεταῖς
 ἀπασιτράπτοντι. Καὶ ἀκούσας παρ' αὐτοῦ ὅτι εἰ θέλεις σωθῆναι,
 ἄπελθε πρὸς τὸν ἄββᾶν ἡμῶν Σάββαν καὶ ὃ λέγει σοι, ποιήσον,
 ἔρχεται μετὰ σπουδῆς πρὸς αὐτόν, ὁμολογῶν τὸ σφάλμα καὶ
 παρακαλῶν λόγον σωτηρίας ἀκοῦσαι παρ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ πατὴρ
 ἡμῶν Σάββας δίδωσιν αὐτῷ κελλίον λέγων· στοιχῆσον τῷ κελλίῳ
 134, 25 σου καὶ ἄλλῳ κελλίῳ μὴ παραβάλης μηδὲ τῆς λαύρας ἐξέλθης
 καὶ ἐγκρατῆς γενοῦ γλώσσης καὶ κοιλίας καὶ σώζῃ.

Ταύτην τὴν ἐντολὴν δεξάμενος ὁ Ἀφροδίσιος καὶ ἐν
 μηδενὶ αὐτὴν ἀλογήσας ἐπὶ τριάκοντα ἔτη οὔτε τῆς λαύρας
 135 ἐξῆλθεν οὔτε εἰς κελλίον παρεβάλεν, οὐκ ἐκτίησάτο ποτε χύτρον
 ἢ χαλκίον ἢ μαγειρεῖον ἢ χαλάδριον, οὐ μετέλαβεν οἴνου ἢ
 εὔκρατος, οὐκ ἐκτίησάτο δύο χιτῶνας, ἀλλ' ἐν στιβαδίῳ μὲν
 ἐκάθευδεν ἐπὶ ψιαθίου καὶ κεντωνίου, λαμβάνων δὲ βᾶτια παρὰ
 135, 5 τοῦ οἰκονόμου ἐνενήκοντα μαλάκια πεπληρωμένα καθ' ἕκα-
 στον μῆνα παρεῖχεν τῷ ξενοδόχῳ. Τὰ δὲ περισσευόμενα ἐψητὰ
 εἶτε λάχανον εἶτε ὄσπρεον εἶτε ψευδοτροφίον, ταῦτα λαμβάνων
 ἀπετίθετο εἰς μίαν λεκάνην καὶ ἐκ τῆς λεκάνης ἐλάμβανεν

44. Afrodisie

Unui frate din mănăstirea fericitului Teodosie, de neam
 din Asia, pe nume Afrodisie, îi fu încredințată slujirea de în-
 grijitor de mulari. Acesta ridica singur de la pământ pe umerii
 săi 12 măsuri de grâu, pentru că îi întrecea cu mărimea trupu-
 lui pe toți cei din chinovie. Odată însă s-a întâmplat, pe când
 mergea pe cale, să se mânie și să-l lovească cu mâna pe catâr
 peste față, zdrobindu-i-o. Căzând îndată la pământ, catârul a
 murit, iar Afrodisie a luat povara și samarul catârului pe ume-
 rii săi și a venit la mănăstire. Fiind izgonit de marele Teodosie
 pentru uciderea catârului, a coborât la Iordan și i-a înfățișat
 greșeala Sfântului Ioan Egipteanul, care strălucea pe atunci
 cu virtuțile la Hozeva⁵². Și auzind de la el că „dacă vrei să te
 mântuiești, du-te la Avva al nostru Sava și fă tot ce îți spune“,
 a venit grabnic la acesta, mărturisindu-și greșeala și rugându-l
 să audă cuvânt de mântuire de la el. Atunci Părintele nostru
 Sava i-a dat o chilie zicându-i: „Îndestulează-te cu chilia ta și
 la altă chilie să nu mergi în vizită, nici din lavră să nu ieși, și
 înfrânează-ți limba și pânțele, și te vei mântui!“

Primind această poruncă, Afrodisie nu a nesocotit-o
 întru nimic și, vreme de 30 de ani, nici din lavră nu a ieșit,
 nici altă chilie n-a vizitat, nu și-a făcut bucătărie și nici nu
 a dobândit vreo oală sau vreo strachină sau vreun așternut,
 nu a băut vin și nici băuturi drese, n-a avut două haine, ci
 dormea pe o rogojină și pe zdrențe întinse pe paie și, luând
 ramuri de finic de la iconom, împletea în fiecare lună 90 de
 coșuri pe care le dădea arhondarului. El lua rămășițele de

⁵² Hozeva se află la trei mile în vestul Ierihonului, fiind locuită, prin 420-430, de cinci pustnici sirieni. Lavra de aici a întemeiat-o Cuviosul Ioan Tebeul în 480, ajuns episcop la Cezareea (*vide infra* cap. 61). Mănăstirea existentă astăzi a fost înălțată între 1878-1901 pe locul celei vechi.

καθ' ἡμέραν μικρὸν καὶ αὐτῷ ἤρκεϊτο. Καὶ εἰ ὤζεσεν τὸ ἐν τῇ
 λεκάνῃ ἢ σκώληκας ἐποίησεν, οὐκ ἔρριπτεν τοῦτο, ἀλλὰ μόνον
 135, 10 προσετίθει τὰ περισσευόμενα ἐψητά. Ὁ πάννουχος δὲ αὐτοῦ
 κλαυθμὸς οὐκ ἦφιεν τοὺς γείτονας ἀνεθῆναι.

Ἐν ταύτῃ τοίνυν τῇ πολιτείᾳ τριάκοντα, ὡς εἴρηται,
 χρόνους πληρώσας μηδέποτε ἀσθενήσας ἢ ἀκηδιάσας ἢ βλαβεῖς
 τὸν στόμαχον διορατικοῦ ἠξιώθη χαρίσματος καὶ τὴν ἡμέραν
 135, 15 προέγνω τῆς ἑαυτοῦ τελευτῆς πρὸ ἐβδομάδος. Καὶ ἔλθων εἰς
 τὴν ἐκκλησίαν παρεκάλει τὸν πατέρα ἡμῶν Σάββαν ἀπολυθῆναι
 πρὸς μίαν ἡμέραν ἐπὶ τὴν μονὴν τοῦ μακαρίου Θεοδοσίου· ὁ δὲ
 γέρων γνοὺς ὅτι ἤγγικεν αὐτοῦ ἡ ἡμέρα, ἀποστέλλει Θεόδουλον
 τὸν Γελασίου ἀδελφὸν πρεσβύτερον ὄντα μετ' αὐτοῦ δηλώσας
 τῷ μακαρίτῃ Θεοδοσίῳ· ἰδοὺ ἀνθρωπὸν ποτε τὸν Ἀφροδίσιον
 135, 20 δεξάμενος νῦν χάριτι Χριστοῦ ἀπέστειλά σοι αὐτὸν ἄγγελον.

Ὁ μὲν οὖν μακαρίτης Θεοδόσιος τοῦτον μετὰ χαρᾶς
 δεξάμενος ἠσπάσατο καὶ φιλοφρόνως εἰς συνεστίασιν προ-
 τρεψάμενος ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ.

Ὁ δὲ Ἀφροδίσιος ἔλθων εἰς τὴν λαύραν καὶ μικρὸν τι
 νοσήσας ἐτελεύτησεν ἐν χαρᾷ. Ὅντινα οἱ πατέρες κηδεύσαντες
 135, 25 ἔθαιψαν μετὰ τῶν πρεσβυτέρων· ὁ μέντοι μακαρίτης Σάββας
 παρὰ πλάγιον ἐκέλευσεν τεθῆναι τὸ τίμιον αὐτοῦ λείψανον πρὸς
 τὸ γνωρίζεσθαι ἐπὶ χρόνον καὶ προσκυνεῖσθαι ὑπὸ τῶν κατερ-
 χομένων ἐν αὐτῇ τῇ θήκῃ πατέρων.

45

136 Μεδαβά πόλις ἐστὶν πέραν τοῦ Ἰορδάνου κατὰ ἀνατολὰς
 ὑπὸ τὴν Ἀραβίαν τελοῦσα, ἧς οἱ οἰκῆτορες ἤρχοντο πρὸς τὸν
 ἐν ἁγίοις πατέρα ἡμῶν Σάββαν πλείστας ψυχικὰς εὐεργεσίας
 ἀρνούμενοι καὶ καρποφοροῦντες τοῖς κοινοβίοις αὐτοῦ καὶ
 136, 5 λαύραις σῖτον καὶ ὄσπρεον. Ἐξ ὧν ἦν τις Γερόντιος καλούμε-
 νος, ὅστις σωματικὴν ἀσθένειαν περικείμενος καὶ διὰ ταύτην εἰς

mâncare gătită sau de verdețuri, de boabe sau de coji, și le
 punea într-un vas sau le făcea bucățele, și cu acestea se îndes-
 tula. Iar dacă ceea ce era în vas se împuțea sau făcea viermi,
 nu îl arunca, ci doar adăuga noi rămășițe gătite. Iar plânsul
 lui cel de toată noaptea nu-i lăsa pe vecini să se liniștească.

După ce a plinit în această viațuire 30 de ani, fără să se
 îmbolnăvească, să se trândăvească sau să-și vatâme stomacul,
 s-a învrednicit de harisma străvederii, încât și-a cunoscut cu o
 săptămână înainte ziua săvârșirii sale din această viață. Venind
 în biserică, l-a rugat pe Părintele nostru Sava să-l slobozească
 pentru o zi în mănăstirea fericitului Teodosie. Bătrânul, știind
 că i s-a apropiat ziua, a pus să meargă cu el Teodul preotul,
 fratele lui Ghelasie, trimițându-i vorbă fericitului Teodosie:
 „Iată că pe Afrodisie, pe care l-am primit om odinioară, ți-l
 trimit acum înger, prin harul lui Hristos!”

Fericitul Teodosie, primindu-l cu bucurie, l-a îmbrățișat
 și, după ce au mâncat cu veselie împreună, l-a slobozit în pace.

Venind în lavră, Afrodisie s-a îmbolnăvit și în scurt
 timp s-a săvârșit cu bucurie din viață. Părinții, după ce i-au
 făcut slujba de înmormântare, l-au îngropat împreună cu pre-
 oții, iar fericitul Sava a poruncit ca cinstitul lui trup să fie așe-
 zat aparte, ca să se cunoască peste vreme și să poată fi închinat
 de părinții care vor veni în cimitir.

45. Vindecarea lui Gherontie

Medava era o cetate în răsărit, dincolo de Iordan, sub
 stăpânirea Arabiei, ai cărei locuitori au venit la cel întru sfinți
 Părintele nostru Sava primind multe binefaceri sufletești și
 aducând la chinoviile și lavrele lui daruri de grâu și de tot
 felul de boabe. Între aceștia era și un anume Gherontie, care,
 fiind cuprins de o neputință trupească, a zăbovit în Sfânta

τὴν ἁγίαν πόλιν χρονίσας ἐπεθύμησεν εὐξασθαι εἰς τὴν ἁγίαν Ἀνάληψιν. Καὶ ζῶντι ἐπικαθίσας ἀπῆει ἔχων τοὺς πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν. Περὶ δὲ τὴν τοῦ ὄρους ἀνάβασιν τοῦ ἀλόγου ἔκ τινος συμβάντος σκιασθέντος ἔπεσεν ὁ Γερόντιος καὶ οὕτως ἐκλάσθη,
136, 10 ὥστε ἐλθόντα τὸν κηρωματίτην τῆς αὐτοῦ ἀπογνῶναι θεραπείας.

Πορφύριος δὲ τις μικρότερος τούτου ἀδελφὸς μηδὲν μηδὲν εἰρηκῶς κατέρχεται εἰς τὴν λαύραν, παρακαλῶν τὸν ἐν ἁγίοις Σάββαν ἀνελθεῖν καὶ ἐπισκέψασθαι τὸν Γερόντιον. Ὅστις πρεσβύτης τὴν ἐπελθοῦσαν τῷ Γεροντίῳ συμφορὰν ἀκούσας καὶ
136, 15 σφόδρα λυπηθεὶς αὐτίκα εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν ἀνήλθεν καὶ ἐλθὼν πρὸς τὸν Γερόντιον καὶ εὐχὴν ἐκτενῆ ὑπὲρ αὐτοῦ ποιήσας καὶ ἔλαιον τοῦ ἁγίου Σταυροῦ ἀλείψας αὐτὸν ὑγιῆ ἀπεκατέστησεν, ὥστε τοὺς πάντας θαυμάζειν ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ ἀθρόα μεταβολῇ καὶ παραδόξῳ θαυματουργίᾳ.

46

Χρόνου δὲ πολλοῦ διαδραμόντος ὁ τούτου τοῦ Γεροντίου υἱὸς ὀνόματι Θωμᾶς παραβαλὼν τῷ ἐν Ἱεριχῶ τῆς Μεγίστης Λαύρας ξενοδοχείῳ ὀψίας βραδείας οὔσης ἐν τῷ τῆς λιμοῦ καιρῷ εὗρεν αὐτόθι τὸν ἐν ἁγίοις Σάββαν καὶ Θεόδωρον καὶ Παῦλον τοὺς τοῦ Καστελλίου καὶ τοῦ Σηλαιίου διοικητάς. Ὁ
136, 25 μὲν οὖν μακαρίτης Σάββας τοῦτον ἰδὼν καὶ περιχαρῆς γενόμενος λέγει τῷ ξενοδόχῳ· ποιήσον ἡμῖν δεῖπνον.

Αὐτῶν δὲ δειπνούντων ἐρωτηθεὶς ὁ ξενοδόχος εἰ ἔχει οἶνον. ἀπεκρίνατο μὴδ' ὅλως ἔχειν, κολοκύνθιον δὲ ὄξους ἔλεγεν ἔχειν
137 ἐπὶ τὸ ἀρτύειν τὸ ὄσπρεον. Καὶ λέγει ὁ ἅγιος· φέρε μοι ἐνταῦθα τὸ κολοκύνθιον· καὶ εὐλογητὸς Κύριος ὅτι ἔχομεν εὐφρανθῆναι ἐξ αὐτοῦ. Ὁ γὰρ τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον μεταβαλὼν Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν αὐτὸς καὶ τὸ ὄξος εἰς οἶνον μεταβάλλαι δυνατὸς ἐστίν.

Ταῦτα τοῦ ἁγίου εἰρηκότος καὶ τοῦ κολοκυνθίου ἐνεχθέντος εὐρέθη τὸ ὄξος εἰς οἶνον καλὸν μεταβληθέν. Καὶ
137, 5

Cetate, vrând să se roage pe muntele Sfintei Înălțări. Șezând pe un catâr, a plecat împreună cu cei care-l slujeau. Pe costișa muntelui, catârul s-a speriat de ceva, iar Gherontie a căzut și a suferit o fractură atât de gravă, încât doftorul de oase care a venit era deznădăjduit în ce privește vindecarea lui.

Porfirie însă, fratele lui mai mic, fără să spună nimă-nui nimic, a coborât în lavră, rugându-l pe cel întru sfinți Sava să urce și să-l cerceteze pe Gherontie. Bătrânul, când a auzit de necazul venit peste Gherontie și întristându-se foarte, s-a suit îndată în Sfânta Cetate și, venind la Gherontie, a făcut o rugăciune stăruitoare pentru el și l-a uns cu untdelemn de la Sfânta Cruce. Și așa l-a făcut iarăși sănătos, de era uimiți toți de o schimbare atât de grabnică și de o minune atât de preaslăvită.

46. Prefacerea oțetului în vin

După ce a trecut timp îndelung, fiul acestui Gherontie, pe nume Toma, a venit în vizită la casa de oaspeți a Marii Lavre din Ierihon. Fiind seara târziu, în timpul foametei, i-a găsit aici pe cel întru sfinți Sava, pe Teodor și pe Pavel, conducătorii chinoviilor de la Castelion și a Peșterii. Văzându-l fericitul Sava, s-a bucurat și a spus arhondarului: „Gătește-ne de cină!”

Pe când cinau ei, arhondarul – întrebat fiind dacă are vin – a răspuns că nu are decât un dovleac cu oțet pentru dresul boabelor. Atunci i-a spus Sfântul: „Adu-mi aici dovleacul! Și binecuvântat este Domnul, că ne vom veseli dintr-însul, pentru că Cel care a prefăcut apa în vin, Hristos Dumnezeuul nostru, puternic este să prefacă El Însuși oțetul în vin.”

După ce Sfântul a spus acestea și au adus dovleacul, au aflat oțetul preschimbat în vin bun. Toma a fost uimit de această minune mai presus de înțelegere, iar fericitul Sava i-a

ἔξεστη ὁ Θωμᾶς ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τοῦ θαύματος καὶ λέγει ὁ μακάριος Σάββας τῷ ξενοδόχῳ· φέρε λαμπρὰ τάχιον καὶ βάλε θυμίαμα· ἐπισκοπὴ γὰρ θεία γέγονεν ἡμῖν κατὰ τὴν ὥραν ταύτην.

137, 10 Εὐλογήθη δὲ ὁ τοῦ κολοκύνθιου οἶνος τοσοῦτον ὥστε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἅπαντας πλουσίως πίνειν ἀπ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ Θωμᾶς ἀγασθεὶς τῇ θαυματουργίᾳ παρεκάλεισεν τὸν γέροντα λαβεῖν τὸ κολοκύνθιον εἰς τὸν ἑαυτοῦ οἶκον· τοῦ δὲ ἀγίου τὸ κολοκύνθιον δεδωκότος λαβῶν ὁ Θωμᾶς ἀπῆλθεν. Καὶ ἔμεινεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ περισευθέντος οἴνου πίνων αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἕως Μεδαβῶν.

137, 15 Ταῦτα δέ μοι διηγήσατο ὁ ἀββᾶς Γερόντιος ὁ νῦν τὴν μονὴν τοῦ ἀγίου Εὐθυμίου διοικῆσαι λαχῶν, τοῦ μὲν Θωμᾶ υἱὸς ὑπάρχων, τοῦ δὲ Γεροντίου ἑγγονος, προστεθηκῶς καὶ τοῦτο τῇ διηγήσει λέγων ὅτι εἶχομεν τοῦτο τὸ κολοκύνθιον εἰς τὸν οἶκον ἡμῶν ἐπὶ ἔτη πολλὰ καὶ ὅταν τις ἡσθῆνει, ἐγέμιζον αὐτὸ ὕδατος
137, 20 οἱ τοῦ οἴκου καὶ τὸν ἀσθενοῦντα ἐρράντιζον καὶ αὐτὸς ὁ ὀφθαλμιατρικὸς τὸν κάμνοντα πάσης σωματικῆς ἐκούφιζεν νόσου.

47

137, 25 Οὗτος ὁ τῆς εὐσεβείας ἀγωνιστῆς Σάββας ὁδεύων ποτὲ μετὰ τινος μαθητοῦ ἀπὸ τῆς Τεριχώ ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην συνηντήθη κοσμικοῖς τισίν, ἐν οἷς νεᾶνις τις ὑπῆρχεν πιθανή. Ἐκείνων δὲ παρελθόντων θέλων ὁ γέρον· δοκιμάσαι τὸν μαθητὴν λέγει· ποταπὴ ἐστὶν ἢ παρελθοῦσα κόρη καὶ ἐστὶν μονόφθαλμος; Καὶ λέγει ὁ ἀδελφός· οὐχί, πάτερ, τοὺς δύο ὀφθαλμοὺς ἔχει. Ὁ δὲ γέρον φησὶν· ἡπατήθης, τέκνον· μονόφθαλμος γάρ ἐστιν. Ὁ δὲ διεβεβαιοῦτο μετὰ ἀκριβείας εἰδέναί μὴ εἶναι αὐτὴν μονόφθαλμον, ἀλλὰ καὶ λίαν εὐόμματον. Καὶ λέγει ὁ γέρον· πόθεν σοι τὸ σαφῶς εἰδέναί; Ὁ δὲ εἶπεν· ἐγὼ, πάτερ, ἐπιμελῶς προσέσχον καὶ ἔγνω ὅτι ἀμφοτερόφθαλμος ἐστίν. Τότε λέγει ὁ γέρον· καὶ ποῦ τέθειται παρὰ σοὶ τὸ παράγγελμα τὸ λέγον· μὴ ἐρείσης σὸν ὄμμα πρὸς αὐτὴν καὶ μὴ συναρπασθῆς σοῖς βλεφάροις; Φλέγον τὸ πάθος ἐκ περιέργου θέας. Καὶ πέπεισο· ἀπὸ τοῦ νῦν οὐ μενεῖς μετ' ἐμοῦ ἐν

spus arhondarului: „Adu degrabă lămpi și tămâie, că ne-a cercetat Dumnezeu în ceasul acesta!”

Iar vinul din dovleac a fost atât de binecuvântat, încât au băut din belșug trei zile din el, iar Toma, minunându-se, l-a rugat pe Bătrân să-i dea dovleacul acasă. După ce Sfântul i l-a dat, Toma, luând dovleacul, a plecat, și din vinul ce a prisosit în dovleac Toma și cei împreună cu dânsul au băut până ce au ajuns la Medava.

Acestea mi le-a povestit Avva Gherontie, care conduce acum mănăstirea Sfântului Eftimie și care este fiul lui Toma și nepotul lui Gherontie, adăugând la povestire și aceasta: „Am avut acel dovleac la noi acasă mulți ani, iar când se îmbolnăvea cineva, cei ai casei îl umpleau cu apă și-l stropeau pe bolnav, iar stropirea aceasta îl ușura pe acesta de toată boala trupească.”

47. Despre paza ochilor

Acest luptător pentru evlavie Sava, pe când călătorea odată cu un ucenic de la Ierihon la Iordan, s-a întâlnit cu niște mireni, între care se afla și o tânără atrăgătoare. După ce au trecut aceia, Bătrânul, vrând să-l încerce pe ucenic, a zis: „De unde o fi fata aceea care a trecut și care avea un singur ochi?” Iar fratele i-a răspuns: „Nu, Părinte, avea amândoi ochii!” Bătrânul însă a spus: „Te-nșeli, copile, pentru că avea doar un singur ochi!” Dar acesta aducea cu putere dovezi nu numai că fata nu era doar cu un ochi, ci și că avea ochii foarte frumoși. Atunci a zis Bătrânul: „De unde știi așa de bine?” El a răspuns: „M-am uitat cu luare-aminte și am văzut că are amândoi ochii.” Atunci Bătrânul i-a spus: „Și unde ai pus porunca: *Nu-ți aținti privirea la ea și nici să fi răpit de pleoapele ei?* Patima venită din privirea iubitoare de

τῷ κελλίῳ διὰ τὸ μὴ τηρεῖν σε τοὺς ὀφθαλμοὺς σου ὡς πρέπει.

Καὶ ἀποστέλλει αὐτὸν εἰς τὸ Καστέλλιν καὶ ποιήσαντα ἐκεῖσε χρόνον ἱκανὸν καὶ παιδευθέντα πάσῃ φυλακῇ τηρεῖν τοὺς τε ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν διάνοιαν ἐδέξατο αὐτὸν κελλιώτην εἰς τὴν λαύραν.

138, 10

48

Ὁ μάγειρος τῆς λαύρας ἤψησέν ποτε κολοκύνθια εἰς λόγον τεχνιτῶν καὶ τῇ ὥρᾳ τοῦ φαγεῖν γευσάμενος εὗρεν αὐτὰ πικρά. Καὶ στενοχωρηθεὶς μὴ ἔχων ἄλλο τι παραθεῖναι αὐτοῖς ἀπελθὼν δρομαίως προσέπεσεν τῷ γέροντι τὸ συμβᾶν ἀπαγγέλλων. Ὁ δὲ ἅγιος ἔλθὼν καὶ σφραγίσας τὸ χαλκίον τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ λέγει τῷ μαγείρῳ· πορεύου· εὐλογητὸς Κύριος· παράθες εἰς τὰ τραπέζια.

138, 15

Καὶ παραχρῆμα ἐγλυκάνθησαν τὰ κολοκύνθια καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεόν.

49

Τούτῳ τῷ ἁγίῳ πρεσβύτῃ πορευομένῳ ποτὲ ἀπὸ τοῦ Ρουβᾶ ἐπὶ τὸν καλαμῶνα τοῦ Ἰορδάνου συννητήθη λέων παμμεγεθέστατος χωλαίνων καὶ προσπεσὼν ἐδείκνυεν αὐτῷ τὸν πόδα, νεύματι παρακαλῶν ὠφελείας τυχεῖν. Ὁ δὲ πατὴρ ἡμῶν Σάββας κατανοήσας τὴν τοῦ θηρίου ὀδύνην καθίσας καὶ τοῦ ποδὸς αὐτοῦ ἐπιλαβόμενος σκόλοπα ἐμπεπαρμένον ἐξήγαγεν ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ κουφισθεὶς τῆς ὀδύνης ὁ λέων ἀναστὰς ὠχέτο καὶ ἀπὸ τότε τὰς τῆς τεσσαρακοστῆς ἡμέρας ἠκολούθει τῷ γέροντι εὐνοικῆν δουλείαν ἀποπληρῶν.

138, 20

138, 25

139

Ἐἶχεν δὲ τότε ὁ ἡγιασμένος πρεσβύτης μαθητὴν τινα Σύρον Φλαῖν καλούμενον κάτω εἰς τὸν Ῥουβᾶν ἔχοντα ὄνον πρὸς ὑπηρεσίαν. Καὶ ὅτε ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς ἀπόκρισιν, ἐπέτρεπεν τῷ λέοντι φυλάττειν αὐτοῦ τὸν ὄνον. Ὁ μὲν οὖν

cutreierare este arzătoare. Și să știi: de acum nu o să mai rămâi cu mine în chilie, pentru că nu-ți păzești ochii așa cum se cuvine.“

Și l-a trimis la Castelion, unde a stat destulă vreme și s-a învățat să-și păzească ochii și mintea cu toată grija, iar apoi l-a primit din nou să fie chiliot din lavră.

48

Bucătarul lavrei a fiert odată dovleac pentru muncitori și, când a gustat, la ora mesei, a văzut că mâncarea era amară. Întristat pentru că nu avea altceva să le pună înainte, a alergat grabnic la Bătrân și i-a căzut înainte vestindu-i întâmplarea. Atunci Sfântul, venind, a însemnat oala cu semnul crucii și i-a zis bucătarului: „Du-te, binecuvântat este Domnul! Pune-le pe masă!“

Îndată mâncarea de dovleac s-a îndulcit, și au mâncat și s-au săturat cu toții, și L-au slăvit pe Dumnezeu.

49. Flain Sirianul

Acest sfânt Bătrân, pe când mergea odată de la Ruva la mănăstirea Calamon⁵³, s-a întâlnit cu un leu foarte mare care șchiopăta și care, căzându-i înainte, i-a arătat piciorul, rugându-l din priviri să-l ajute. Părintele nostru Sava, înțelegând durerea fiarei, s-a așezat și, apucând piciorul leului, a scos un spin care era înfipt acolo. Ușurat de chin, leul s-a ridicat și a plecat, iar de atunci îl urma pe Bătrân în zilele Patruzecimii, împlinind și o slujire.

Sfințitul Bătrân avea pe atunci jos, la Ruva, un ucenic sirian, pe nume Flain, care avea un măgar pentru treburi. Și

⁵³ Mănăstirea Calamon se află la cinci mile sud-est de Ierihon. Chiril a petrecut aici șase luni, înainte de a se stabili în mănăstirea lui Eftimie. A fost întemeiată de niște pustnici în veacul al IV-lea, într-unul din locurile unde dreptul Iosif, Fecioara Maria și Pruncul Iisus au poposit în drumul lor spre Egipt.

139, 5 λέων κατά πρωί τοῦ ὄνου τὴν φορβέαν τῷ στόματι λαμβάνων ἀπήρχετο καὶ ὄλην τὴν ἡμέραν ἔβοσκεν καὶ περὶ ὄψιαν ποτιζων ἦρχετο ἔχων αὐτόν. Ἡμερῶν δέ τινων διελθουσῶν καὶ τοῦ λέοντος τὴν τοιαύτην διακονίαν ἀποπληροῦντος ἀποσταλεῖς εἰς ἀπόκρισιν ὁ Φλάις καὶ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ἀμελήσας τάχα ἐπάρσει τινὶ περιπεσῶν καὶ διὰ τοῦτο ἐγκαταλειφθεὶς ἔπεσεν

139, 10 εἰς πορνείαν. Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ὁ λέων τὸν ὄνον συντρίψας βρῶμα ἑαυτοῦ πεποίηκεν. Καὶ τοῦτο γνοὺς ὁ Φλάις ἐπέγνω αἰτίαν οὖσαν τοῦ βρωθῆναι τὸν ὄνον τὴν ἑαυτοῦ ἁμαρτίαν καὶ μηκέτι τολμήσας φανῆναι τῷ γέροντι ἀπέγνω ἑαυτοῦ, κακῶς ποιῶν. Καὶ ἀπελθὼν ἔμεινεν εἰς τὸ ἴδιον χωρίον τὴν ἑαυτοῦ ἁμαρτίαν πενθῶν, πλὴν ὅτι ὁ θεῖος πρεσβύτης τὴν δεσποτικὴν

139, 15 φιλανθρωπίαν μιμούμενος οὐ περιεφρόνησεν αὐτοῦ, ἀλλὰ πολλὰ ζητήσας αὐτόν καὶ εὐρῶν τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι καὶ νουθετήσας αὐτόν καὶ παρακαλέσας καὶ τοῦ πτώματος διαναστήσας ἔσωσεν αὐτόν ἐγκλείσαντα ἑαυτόν καὶ μετανοήσαντα ἐκ ψυχῆς καὶ εὐαρεστήσαντα τῷ Θεῷ μεγάλως.

50

când îl trimea cu vreo treabă, îl lăsa pe leu să-i păzească măgarul. Așa că leul apuca dimineața căpăstrul cu gura și pleca toată ziua să pască măgarul, iar seara îl adăpa și venea înapoi cu el. După ce au trecut destule zile și leul își împlinea slujirea aceasta, Flain a fost trimis la o lucrare. Dar pentru că a nescotit propria mântuire, s-a umflat în pene, și de aceea, fiind părăsit de Dumnezeu, a căzut în curvie. În ziua aceea leul l-a sfâșiat pe măgar și l-a mâncat. Când Flain a aflat aceasta, a știut că păcatul lui este pricina pentru care măgarul a fost mâncat și, căzând în deznădejde, nu mai îndrăznea să se înfățișeze Bătrânului. Așa că a plecat de acolo și a rămas în satul lui plângându-și păcatul. Cu toate acestea, dumnezeiescul Bătrân, imitând iubirea de oameni a Stăpânului, nu l-a disprețuit, ci, după ce l-a căutat mult, l-a găsit cu ajutorul harului lui Hristos. După ce l-a sfătuit și l-a mângâiat duhovnicește, ridicându-l, l-a scăpat, iar acesta s-a zăvorât și s-a pocăit din tot sufletul ajungând foarte bine plăcut lui Dumnezeu.

50. Misiune la Constantinopol

În cel de-al șaptezeci și treilea an al vârstei marelui Anul 511 Sava, arhiepiscopul Ilie, vrând să trimită oarecari egumeni la Constantinopol, l-a chemat pe Părintele nostru Sava rugându-l să urce cu ei și să se lupte cu toată puterea ca să fie păzită netulburată maica Bisericii⁵⁴, fiindcă împăratul Anastasie se mâniase foarte tare și încerca să răstoarne și să tulbure toată viața bisericească din Palestina. Iar pricina nebuniei și furiei împăratului împotriva arhiepiscopului o voi înfățișa pe scurt de la început:

Fericitul Ilie a luat arhiepiscopia Ierusalimului în cel Anul 494 de-al treilea an al domniei lui Anastasie, când Biserica lui

⁵⁴ Adică Ierusalimul.

139, 20 Τῷ ἑβδομηκοστῷ τρίτῳ τῆς τοῦ μεγάλου Σάββα ἡλικίας χρόνῳ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἡλίας τινὰς τῶν ἡγουμένων βουλευθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀποστεῖλαι μεταπεμψάμενος τὸν πατέρα ἡμῶν Σάββαν ἐδυσώπει αὐτόν ἀνελθεῖν μετ' αὐτῶν καὶ πάσῃ δυνάμει ἀγωνίσασθαι ἀτάραχον τὴν μητέρα τῶν ἐκκλησιῶν διαφυλαχθῆναι τοῦ βασιλέως Ἀναστασίου σφοδρῶς ἀγανακτοῦντος καὶ πᾶσαν τὴν κατὰ Παλαιστίνην ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν ἀνατρέψαι καὶ συγχέειν πειρωμένου. Τίς δὲ ἡ αἰτία τῆς τοῦ βασιλέως κατὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου μανίας τε καὶ ἀγανακτήσεως, ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς δι' ὀλίγων ἐρῶ.

140 Τοῦ μακαρίου Ἡλίου τῆς Ἱεροσολύμων ἱεραρχίας κρατήσαντος τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς Ἀναστασίου βασιλείας συνεκέχυτο ἡ τοῦ

140, 5 Θεοῦ ἐκκλησία τριχῆ διαιρεθεῖσα, τῶν μὲν κατὰ τὴν Ῥώμην ἀρχιερέων διαφερομένων πρὸς τοὺς κατὰ τὸ Βυζάντιον διὰ τὸ ἐντετάχθαι τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις τὴν προσηγορίαν Ἀκακίου ἐπισκόπου γεγονότος Κωνσταντινουπόλεως ὡς μὴ τῆ αὐτῶν ἀκριβείᾳ ἀκολουθήσαντος, τῶν δὲ κατὰ τὸ Βυζάντιον διαφερομένων πρὸς τοὺς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν ὡς ἀναθεματίζοντας τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον καὶ τὴν τοῦ ὑπ' αὐτῆς καθαιρεθέντος Διοσκόρου κοινωνίαν προσιεμένους.

140, 10 Ὁ μὲν οὖν Ἡλίας τὸν τοῦ Βυζαντίου μόνον εἶχεν κοινωνικὸν Εὐφήμιον τῶν Δυτικῶν, ὡς εἴρηται, ἀποσχισάντων καὶ τοῦ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν Παλλαδίου πρὸς χάριν βασιλέως τὰ ἐν Χαλκηδόνι δογματισθέντα ἀναθεματίσαντος καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν Ἀλεξανδρέων προσιεμένου. Τότε τοίνυν Εὐφήμιον τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον τὰ ἐν Χαλκηδόνι δογματισθέντα συνοδικῶς κυρώσαντα καθεῖλεν τῆς ἐπισκοπῆς συκοφαντία περιβαλὼν. Τῶν δὲ κατὰ Ἀλεξάνδρειαν καὶ Ἀντιόχειαν συναινέσαντων τῆ Εὐφήμιου ἐκβολῇ ὁ Ἡλίας οὐπω τὸν δεύτερον πληρώσας ἐνιαυτὸν ἐν τῆ ἐπισκοπῇ συναινέσαι οὐκ ἠνέσχετο, εὐρῶν μέντοι ὀρθόδοξον τὸν χειροτονηθέντα Μακεδόνιον ἐκ τῶν αὐτοῦ συνοδικῶν τοῦτον κοινωνικὸν εἰσεδέξατο καὶ τοῦτο

140, 15 ἐν προοιμίῳ οὐ μικρῶς τὸν βασιλέα διετάραξεν. Ἦν τοίνυν ὁμόνοια Μακεδονίου καὶ Ἡλία, Φλαβιανοῦ δὲ μετὰ τελευτῆν Παλλαδίου τῆς Ἀντιοχέων κρατήσαντος καὶ τούτοις ἐνωθέντος οὐκ ἠνεγκεν ὁ κατὰ μόνης τῆς εὐσεβείας θρασὺς βασιλεὺς τὴν τούτων συμφωνίαν, ἀλλ' ἐμάνη ὑπερορίσαι αὐτούς.

140, 20 Καὶ πρῶτον μὲν τὸν Μακεδόνιον συκοφαντίαις διαφόροις περιβαλὼν καὶ τῆς ἐπισκοπῆς ἐξεώσας καὶ Τιμόθεον εἰς αὐτὴν προαγαγὼν Φλαβιανὸν καὶ Ἡλίαν ἀπῆτει συνθέσθαι. Οἵτινες

⁵⁵ Chiril descrie situația bisericească la care s-a ajuns în Palestina după *Henoticonul* lui Zenon și schisma acachiană: Roma considera *Henoticonul* o încălcare a Calcedonului și rupsese comuniunea cu Constantinopolul și cu semnatarii lui, iar Alexandria era în mâinile monofiziților, sprijiniți de Anastasie.

Dumnezeu era împărțită în trei tabere⁵⁵: cea a episcopilor care aparțineau de Roma și care erau despărțiți de cei din Bizanț, pentru că aceștia înscrișeseră în diptice pe Acachie, fost episcop de Constantinopol, fiindcă nu urmăse rigorii lor dogmatice, în timp ce episcopii aparținători de Bizanț erau despărțiți de cei din Alexandria, pentru că aceștia dăduseră anatemei Sinodul Ecumenic de la Calcedon și îl primeau în comuniune pe Dioscor, care fusese caterisit de acest sinod.

Așadar, Ilie era în comuniune doar cu Eufimie⁵⁶ din Bizanț, în vreme ce apusenii, precum s-a spus, se separaseră, iar Paladie al Antiohiei anatemizase, de dragul împăratului, cele dogmatizate de Calcedon și intrase în comuniune cu alexandriinii. Atunci Eufimie, episcopul Constantinopolului, după ce a aprobat Sinodul cele dogmatizate la Calcedon, a fost caterisit și alungat din episcopie pe temeiul unor uneltiri. În timp ce episcopii din Alexandria și Antiohia au consimțit cu izgonirea lui Eufimie, Ilie, care încă nu împlinise al doilea an în arhiepiscopie, nu a fost de acord cu aceasta. Dar fiindcă pe Macedonie⁵⁷, care fusese hirotonit episcop, l-a găsit ortodox în epistolele sale sinodale, l-a primit în comuniune, faptă care l-a tulburat nu puțin pe împărat încă de la început. Prin urmare, Macedonie și Ilie erau în bună înțelegere și într-un gând, iar după moartea lui Paladie⁵⁸, s-a unit cu ei și Flavian⁵⁹, care luase conducerea Bisericii antiohienilor. Dar îndrăznețul împărat împotriva singurei evlavii adevărate nu a putut răbda conglăsuirea dintre ei, ci s-a aprins de nebunie ca să-i trimită în exil.

Mai întâi, l-a improșcat pe Macedonie cu clevetiri de tot felul și l-a scos din episcopie, înaintându-l în ea pe

⁵⁶ Eufimie, patriarh al Constantinopolei între 490-496.

⁵⁷ Macedonie, patriarh al Constantinopolei, între 496-511, simpatiza Calcedonul, deși fusese pregătit să susțină *Henoticonul*.

⁵⁸ Paladie, patriarh al Antiohiei între 490 și 498.

⁵⁹ Flavian, patriarh al Antiohiei între 498 și 515.

141 τοῖς μὲν Τιμοθέου συνήνεσαν συνοδικοῖς, οὐ μὴν δὲ καὶ τοῖς κα-
θαιρετικοῖς Μακεδονίου. Τότε σφοδρῶς κατὰ τῶν ἀμφοτέρων
141, 5 κινηθέντος τοῦ βασιλέως κλύδων μέγας ταῖς ἀμφοτέραις ἐπέκει-
το ἐκκλησίαις. Τούτου τοίνυν ἔνεκεν ὁ μακάριος Ἡλίας, ὡς εἴρη-
ται, ἀποστέλλει ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν πατέρα ἡμῶν Σάββαν
καὶ ἑτέρους σὺν αὐτῷ ἡγουμένους γράψας τῷ βασιλεῖ τοιαῦτα.

Ἐπιλογὴν δούλων Θεοῦ ἀγαθῶν τε καὶ πιστῶν καὶ τῆς
πάσης ἐρήμου ἀρχηγῶν, ἐν οἷς καὶ τὸν κύριον Σάβαν τὸν πολιστὴν
141, 10 καὶ πολιοῦχον τῆς καθ' ἡμᾶς ἐρήμου καὶ ὅλης τῆς Παλαιστίνης
φωστῆρα, ἀπέστειλα πρὸς δυσώπησιν τοῦ ὑμετέρου κράτους.

Ὁ μὲν οὖν ἀρχιεπίσκοπος Ἡλίας τοιαῦτα γεγράφηκεν· ὁ
δὲ πατὴρ ἡμῶν Σάββας τὴν τοῦ ἀρχιερέως ἐπλήρου ὑπακοὴν
προθυμούμενος, εἰ δυνηθεῖη, βοηθηῖσαι τῇ καθολικῇ ὀρθοδόξῳ
141, 15 πίστει τὸ τηρικαῦτα κλυδωνιζομένη καὶ κινδυνευούσῃ.

Αὐτοῦ τοίνυν ἀπολυθέντος καὶ τὴν ὁδὸν διανύοντος
ὁ βασιλεὺς Ἀναστάσιος ἀσχέτῳ μανίᾳ κατὰ Φλαβιανοῦ καὶ
Ἡλία τῶν πατριαρχῶν κεχρημένος κελεύει σύνοδον ἐν Σιδόνι
γενέσθαι τῶν τε Ἀνατολικῶν καὶ τῶν Παλαιστινῶν ἐπισκόπων,
ἐξάρχειν τῆς συνόδου κελεύσας Σωτήριχόν τε τὸν Καισαρείας
141, 20 Καππαδοκίας καὶ Φιλόξενον τὸν Ἱεραπόλεως τοὺς μάλιστα τὰ
ἐν Χαλκηδόνι δογματισθέντα ἀναθεματίζοντας καὶ Εὐτυχοῦς
καὶ Διοσκόρου καὶ τῆς αὐτῶν ἑτεροδοξίας ἀντιλαμβανομένους.

51

141, 25 Τοῦ δὲ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάββα μετὰ τῶν συναπο-
σταλέντων πατέρων τὴν βασιλίδα φθασάντων καὶ τῷ βασιλεῖ μη-
142 νυσάντων ἐκελεύσθησαν ἅπαντες εἰσελθεῖν. Ὁ δὲ δοξάζων τοὺς
δοξάζοντας αὐτὸν Θεὸς βουλόμενος τὴν τῷ δούλῳ αὐτοῦ Σάββα
ἐπομένην χάριν φανερώσαι ὑκονόμησέν τι τοιοῦτον συμβῆναι.

Πάντων γὰρ αὐτῶν εἰς τὸ παλάτιον εἰσερχομένων καὶ
τὸ λεγόμενον σιλεντιαρίκιν φθασάντων οἱ ἐπὶ τῶν θυρῶν

Timotei⁶⁰, și a cerut ca Ilie și Flavian să accepte. Aceștia au
fost de acord cu scrisorile sinodale ale lui Timotei, dar nu și cu
caterisirea lui Macedonie. Atunci împăratul s-a pornit foarte
împotriva amândurora și a dezlănțuit furtună mare asupra ce-
lor două Biserici. Din această pricină, fericitul Ilie, precum s-a
spus, l-a trimis la Constantinopol pe Părintele nostru Sava și
pe alți egumeni împreună cu el, scriindu-i împăratului acestea:

„Alegând slugi bune și credincioase ale lui Dumnezeu și
conducători ai întregii pustii, între care este și Sava, cel ce a făcut
ca pustia noastră să fie locuită, îi poartă de grijă și este lumina-
torul întregii Palestine, i-am trimis să se roage Stăpânirii Tale.“

Arhiepiscopul Ilie, așadar, a scris aceste cuvinte, iar Pă-
rintele nostru Sava a făcut ascultare față de arhieru, râvnind,
dacă ar putea, să ajute credinței ortodoxe sobornicești care în
acea vreme se tălăzuia și se primejduia.

După ce a plecat Sava și își ducea la capăt călătoria, îm-
păratul Anastasie, cuprins de o nebunie nestăpânită împotriva
patriarhilor Flavian și Ilie, a poruncit să se adune la Sidon un
sinod al episcopilor din Răsărit și al celor palestinieni, porun-
cind ca sinodul să fie condus de Sotirie al Cezareei Capadociei
și de Filoxen de Ierapole, care anatemizaseră dogmele de la
Calcedon și îi primeau pe Eutihie și Dioscor și eterodoxia lor.

51. Sava la curtea împărătească

Când cel întru sfinți Părintele nostru Sava și părinții tri-
miși împreună cu el au ajuns în capitală și l-au înștiințat pe îm-
părat, li s-a poruncit să intre cu toții. Iar Dumnezeu, Care-i slă-
vește pe cei care-L slăvesc, vrând să vădească harul care-l însoțea
pe Sava, a iconomisit să se petreacă următoarea întâmplare.

⁶⁰ Timotei a ocupat tronul patriarhal al Constantinoplei între 511-518.

142. 5 σιλεντιάριοι πάντας ἔνδον εἰσδεξάμενοι τοῦτον τὸν μέγαν φωστῆρα τῆ τοῦ φρονήματος μετριότητι ἔσχατον ἑαυτὸν κανόνισαντα ἀπώσαμενοι ὡς προσαίτην τινὰ καὶ πάντων εὐτελέστατον φαινόμενον οὐκ εἰσεδέξαντο κεντώνια ῥυπαρὰ καὶ πολύρραφα φοροῦντα αὐτὸν θεασάμενοι.

142. 10 Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς Ἀναστάσιος εὐμενῶς τοὺς πατέρας δεξάμενος τὸν ἐν τοῖς γράμμασιν ἐπαινούμενον ἅγιον ἐπεζήτη Σάββαν· οἱ δὲ πατέρες περιεβλέποντο ὡδε κάκεισε, πῶς ἀπέστη ἀπ' αὐτῶν, μὴ γινώσκοντες. Τοῦ δὲ βασιλέως κελεύσαντος σπουδαίως ζητηθῆναι αὐτὸν καὶ θορύβου ὑπὸ τῶν κουβικουλαρίων γεγονότος ἔξελθόντες οἱ σιλεντιάριοι εὗρον αὐτὸν εἰς γωνίαν παρὰ

142. 15 μέρος ἰστάμενον εἰς τὸν οἶκον τὸν καλούμενον κονισιστώριον ψαλμοὺς Δαυιτικούς καθ' ἑαυτὸν στιχολογοῦντα. Καὶ ἀρπάσαντες αὐτὸν εἰσήγαγον· αὐτοῦ δὲ ἔνδον τοῦ βήλου γεγονότος θεωρεῖ ὁ βασιλεὺς ἀγγελικὴν τινα μορφήν προηγουμένην αὐτῷ. Καὶ ἀναστὰς καὶ μετὰ τῆς πρεπούσης τιμῆς δεξάμενος αὐτὸν ἐκέλευσεν πάντας καθίσαι. Ἦν γὰρ φιλομόναχος, εἰ καὶ ὑπὸ τινων μι-
142. 20 αρῶν παρεσκευάζετο τὴν ὀρθὴν ἐκπολεμησαί πίστιν.

Εἶτα τινῶν κινήθωντων λόγων τῶν ἄλλων ἡγουμένων ἕκαστος τοῦ ἰδίου ἐφρόντιζεν μοναστηρίου καὶ ὁ μὲν αὐτῶν ἠτεῖτο τὰ κυκλοῦντα τὸ ἴδιον μοναστήριον χωρία, ὁ δὲ ἑτέραν τινὰ ἐσποῦδαζεν πορίσασθαι θείαν κέλευσιν. Ὁ μὲντοι βασι-
142. 25 λεὺς ἕκαστον θεραπεύσας λέγει πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις Σάββαν· αὐτός, καλόγηρε, μηδὲν βουλόμενος αἰτῆσαι τίνος ἔνεκεν τοσοῦτον σκυλμὸν ὑπέμεινας; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ γέρον εἶπεν· ἦλθον ἐνταῦθα προηγουμένως μὲν προσκυνῆσαι τὰ ἴχνη τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας, ὡς ἔτι εἰμι ἐν τούτῳ τῷ σώματι· ἔπειτα δὲ
143 δυσωπῆσαι ὑμᾶς ὑπὲρ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ πόλεως Ἱερουσαλήμ καὶ τοῦ ὀσιωτάτου αὐτῆς ἀρχιεπισκόπου πρὸς τὸ εἰρήνην βραβεῦσαι ταῖς καθ' ἡμᾶς ἁγίαις ἐκκλησίαις ἀταράχου τῆς ἐν αὐταῖς

⁶¹ *Silențiarul* era sala de consiliu și audiențe a împăratului, iar *silențiarii* erau slujitori însărcinați cu respectarea protocolului și a ordinii în acest

După ce au intrat toți în palat și au ajuns în așa-numitul silențiar, silențiarii⁶¹ care păzeau ușile i-au primit pe toți înăuntru, dar pe acest mare luminător, care din smerenia cugetului s-a rânduiește ultimul, l-au îmbrâncit ca pe un cerșetor oarecare, fiind mai neînsemnat la înfățișare decât toți, și nu l-au primit înăuntru văzându-l purtând zdrențe murdare și peticite.

Împăratul Anastasie i-a primit cu bunăvoință pe părinți și se uita după Sava, cel laudat în epistolă. Părinții priveau și ei de jur-împrejur neștiind cum s-a despărțit de dânșii. Când împăratul a poruncit să fie căutat în grabă și s-a făcut zarvă de către cubiculari⁶², ieșind silențiarii, l-au găsit stând într-un colț în locul numit consistoriu, spunând psalmii lui David. Atunci aceia l-au înșfăcat și l-au dus împăratului. În timp ce trecea el pragul, împăratul a văzut un chip de inger care mergea înaintea lui. Ridicându-se, împăratul l-a primit pe Sfânt cu cinstea cuvenită și apoi a poruncit tuturor să șadă. A făcut astfel fiindcă era iubitor de monahi, chiar dacă era îndemnat de câțiva oameni necurați să dea război credinței drepte.

Apoi, în timpul discuțiilor, ceilalți egumeni se îngrijeau fiecare de mănăstirea sa: unul a cerut pământurile din jurul mănăstirii sale, iar altul se străduia să obțină o altă poruncă împărătească. După ce împăratul le-a purtat de grijă, a zis către cel întru sfinți Sava: „Tu, călugăre, de vreme ce nu vrei să ceri nimic, pentru ce ai răbdat asemenea chin al călătoriei?” Iar Bătrânul i-a răspuns: „Am venit aici, mai întâi, ca să mă închin la urmele picioarelor Evlaviei Voastre⁶³ cât timp mă mai aflu încă în acest trup. Apoi, ca să Vă rog pentru Sfânta Cetate a lui Dumnezeu, Ierusalimul, și pentru preacuviosul ei arhiepiscop, ca să încununați cu pace sfintele noastre biserici, iar slujitorii

spațiu oficial.

⁶² Demnitari care păzeau și aveau în grijă camera de culcare a împăratului.

⁶³ Formulă protocolară de adresare, specifică stilului pretențios de la curtea bizantină.

143, 5 ἱερατείας μενούσης. Διὰ γὰρ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνης ἐν ἡσυχίᾳ διάγοντες ἡμεῖς, ἐν ᾗ κατορθοῦσθαι πεφύκασιν αἱ ἀρεταί, νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν ὑπερρυξόμεθα τῆς ὑμετέρας γαληνότητος ὡς τοῖς εὐσεβέσιν ὑμῶν ἐπαναπαυόμενοι νόμοις.

143, 10 Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκέλευσεν ἐνεχθῆναι χίλια νομίσματα λέγων· λάβε ταῦτα, πάτερ, καὶ εὐχου ὑπὲρ ἡμῶν· ἤκουσα γὰρ ὅτι πολλῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀντέχη μοναστηρίων. Ὁ δὲ μέγας Σάββας ἔφη· βούλομαι ἐνταῦθα παραχειμάσαι καὶ ἀξιοῦσθαι προσκυνεῖν τὴν ὑμετέραν εὐσέβειαν.

143, 15 Τότε ὁ βασιλεὺς τοὺς μὲν ἄλλους ἡγουμένους ἐπὶ Παλαιστίνην ἀπέλυσεν, αὐτὸν δὲ ἐκέισε παραχειμάσαι ἐκέλευσεν καὶ ἀκωλύτως εἰς τὰ βασιλεία εἰσιέναι μηνύσεως χωρίς.

52

143, 20 Ἡμερῶν δὲ τινῶν διαγενομένων μεταπεμφόμενος αὐτὸν ὁ βασιλεὺς εἶπεν· ὁ ὑμέτερος ἀρχιεπίσκοπος ὑπέρμαχον ἑαυτὸν κατέστησεν τῆς τὰ Νεστορίου δόγματα κυρωσάσης ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸν Ἀντιοχείας Φλαβιανὸν ἀνάστατον ποιησάμενος ἑαυτῷ συγκατέσπασεν. Ὅθεν μελλόντων τῶν ἐν Χαλκηδόνι δογματισθέντων ἀναθεματισθῆναι καθολικῶς ὑπὸ τῆς νυνὶ συναθροισθείσης συνόδου ἐν Σιδόνι αὐτὸς μόνος ἐκώλυσεν συμποιήσας μετὰ τοῦ Ἀντιοχείας Φλαβιανοῦ καί, ὡς ἐνόμισεν, τὸ ἡμέτερον ἔπαιξεν κράτος ἐν οἷς ἐπέστειλεν ἡμῖν αὐταῖς λέξεσιν οὕτω λέγων· Πᾶσαν αἴρεσιν καινοπρεπές τι κατὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἐπεισάγουσαν ἀποβάλλομεν, οὐ προσιέμενοι καὶ τὰ ἐν Χαλκηδόνι πεπραγμένα διὰ τὰ γενόμενα δι' αὐτὴν σκάνδαλα. Καί, ὡς ἐνόμισεν, τούτοις ἡμᾶς τοῖς λόγοις ἠπάτησεν θεσπίσαντας ἄπρακτον διαλυθῆναι τὴν σύνοδον· πλὴν οὐκ ἔλαθεν ἡμᾶς οὔτε νῦν οὔτε πρότερον, ἥνικα τοῖς καθαιρετικοῖς Εὐφημίου καὶ Μακεδονίου τῶν Νεστοριανῶν συναινέσαι

sfințiți să rămână netulburați în ele. Pentru că noi datorită păcii bisericilor petrecem în isihie, unde se dobândesc în chip firesc virtuțile, și ne rugăm noaptea și ziua pentru Luminăția Voastră, fiind odihniți de legile Voastre pline de evlavie.“

Împăratul a poruncit atunci să-i fie date o mie de monede zicând: „Ia-le pe acestea, Părinte, și roagă-te pentru noi, că am auzit că ai multe mănăstiri în pustie!“ Marele Sava a spus: „Vreau să iernez aici și să mă învrednicesc să mă mai închin Evlaviei Voastre.“

Atunci împăratul i-a slobozit pe ceilalți egumeni să meargă în Palestina, iar pentru el a poruncit să ierneze acolo și să poată intra neîmpiedicat în palatul împărătesc fără să mai anunțe.

52. A doua întâlnire cu împăratul
Anastasiu

După câteva zile, împăratul a trimis după el și i-a spus: „Arhiepiscopul vostru s-a făcut apărător al Sinodului din Calcedon care a aprobat învățăturile lui Nestorie. În plus, l-a mai răzvrătit și pe Flavian al Antiohiei și l-a târât după sine. De aceea, în timp ce urma ca dogmele de la Calcedon să fie anatemi-zate în mod universal de către sinodul adunat acum la Sidon, numai el singur a pus piedici conlucrând cu Flavian al Antiohiei și, după cum socotea, a înșelat Majestatea Noastră în scrierile pe care ni le-a trimis și în care spune așa: «Lepădam orice erezie care introduce vreo nouă în credința ortodoxă și nu primim cele săvârșite la Calcedon datorită scandalurilor petrecute din pricina lui.» Și a crezut că ne-a înșelat cu aceste cuvinte pentru ca, la închidere, să declarăm sinodul fără rezultate. Numai că nu s-a putut ascunde de noi nici acum, nici mai înainte, când nu a primit să-și dea acordul la caterisirea nestorienilor Eufimie și Macedonie, vădindu-se că este apărător al Sinodului din

144, 5 οὐ κατεδέξατο, ὅτι ὑπέρμαχος τυγχάνει τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου καὶ τῆς ὅλης Νεστορίου αἰρέσεως. Ὅθεν τοῦτον ὡς λυμεῶνα θεσπίζομεν τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβληθῆναι καὶ ἄνθρωπον ὀρθόδοξον καὶ τοῦ ἁγίου ἐκείνου καὶ ἀποστολικοῦ θρόνου ἄξιον προχειρισθῆναι, ἵνα μὴ οἱ σεβάσμιοι ἐκεῖνοι καὶ θεοδόχοι τόποι τοῖς Νεστορίου δόγμασιν καταμαίνωνται.

144, 10 Καὶ ταῦτα μὲν ὁ βασιλεὺς· ὁ δὲ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Σάββας ἀπεκρίθη λέγων· πληροφορεῖσθω ἡ ὑμετέρα γαληνότης ὅτιπερ ὁ τῆς ἡμετέρας ἀγίας τοῦ Θεοῦ πόλεως ἀρχιεπίσκοπος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων φωστήρων καὶ σημειοφόρων πατέρων τῆς καθ' ἡμᾶς ἐρήμου τὰ τῆς εὐσεβείας δόγματα παιδευθεὶς ἐξ ἴσου ἀποβάλλεται τὴν τε Νεστορίου διαίρεσιν καὶ τὴν σύγχυσιν Εὐτυχοῦς καὶ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας μέσην βαδίζων ὁδὸν οὔτε εἰς δεξιὰ οὔτε εἰς ἀριστερά, γραφικῶς εἰπεῖν, ἐκκλίνει ἀνέχεται· τοῦτον γὰρ ἴσμεν τὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου τοῦ ἀρχιεπίσκοπον Ἀλεξανδρείας θεῖα δόγματα πνέοντα καὶ τοὺς ἐναντιωθέντας ἢ ἐναντιουμένους τοῖς ἐκείνου δόγμασιν ἀναθεματίζοντα. Δυσωποῦμεν τοίνυν τὴν ὑμετέραν γαληνότητα ἀτάραχον διαφυλαχθῆναι τὴν ἁγίαν πόλιν Ἱερουσαλήμ, ἐν ἣ τὸ μέγα τῆς εὐσεβείας ἐφανερώθη μυστήριον, ἀκινήτου μενούσης τῆς καθ' ἡμᾶς ἱεραρχίας.

144, 20 Καὶ ὁ βασιλεὺς κατανοήσας τὴν τοῦ πρεσβύτου ἀγισύνην τε καὶ ἀπλότητα καὶ πνευματικὴν σύνεσιν εἶπεν· ὄντως, καλόγηρε, καλῶς εἰρηται τῆ θεῖα γραφῆ ὅτι ὁ πορευόμενος ἀπλῶς πορεύεται πεποιθώς. Ἄλλ' εὐξαι ἡμῖν καὶ ἀμερίμνει ὅτι οὐδὲν κατὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ὑμῶν θεσπίζομεν διὰ τὴν σὴν ἀγισύνην καὶ μετὰ πάσης θεραπειᾶς ἀπολύσαι σε ἐντεῦθεν σπουδάσω.

53

Οὕτως ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ βασιλέως ὁ πρεσβύτης εἰσηλθὼν πρὸς τὴν αὐγούσταν Ἀρεάδνην καὶ εὐλογήσας αὐτὴν παρεκάλει

Calcedon și al întregii erezii a lui Nestorie. De aceea, hotărâm să fie scos din episcopie, ca un vătămător, și să fie rânduit un bărbat ortodox, vrednic de acel tron sfânt și apostolic, pentru ca acele locuri cinstite și care L-au primit pe Dumnezeu să nu fie întinate de dogmele lui Nestorie."

Acestea le-a spus împăratul, iar cel întru sfinți Părintele nostru Sava a răspuns zicând: „Să fie înștiințată Luminăția Voastră că arhiepiscopul sfintei noastre cetăți a lui Dumnezeu, fiind învățat dogmele evlaviei de către părinții cei vechi, luminători și făcători de minuni din pustia noastră, leapădă atât deosebirea lui Nestorie, cât și amestecul lui Eutihie, călcând pe calea de mijloc a Bisericii Ortodoxe, neprimind să se încline nici la dreapta, nici la stânga, ca să grăiesc în cuvintele Scripturii. Fiindcă știm că el este insufiat de dumnezeieștile învățături ale celui întru sfinți Chiril, arhiepiscopul Alexandriei, și că îi anatemizează pe cei care s-au împotrivit sau se împotrivesc dogmelor acestuia. Așadar, rugăm pe Luminăția Voastră ca să fie păzită netulburată sfânta cetate a Ierusalimului, unde s-a arătat marea taină a evlaviei, rămânând neschimbată conducerea noastră bisericască."

Împăratul, pricepând sfințenia, simplitatea și înțelepciunea duhovnicească a Bătrânului, a spus: „Cu adevărat, călugăre, bine s-a spus de dumnezeiasca Scriptură: *Cel ce călătorește cu simplitate călătorește cu încredere*. Dar roagă-te pentru noi și fii fără grijă, pentru că nu hotărâm nimic împotriva arhiepiscopului vostru din pricina Sfinției Tale, și mă voi grăbi să te slobozesc de aici cu toată purtarea de grijă."

Pilde 10, 9

53. Întâlnirea cu marile aristocrate ale Curții

Și așa, ieșind Bătrânul de la împărat, a intrat la augusta Ariadna, pe care, după ce a binecuvântat-o, a rugat-o să apere

ἀντιλαβέσθαι τῆς τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς αὐτῆς Λέοντος τοῦ μεγάλου βασιλέως πίστεως. Καὶ λέγει αὐτῷ ἐκείνη· καλῶς λέγεις, καλόγηρε, ἐὰν ἔστιν ὁ ἀκούων.

145, 5 Καὶ οὕτως ἐξελθὼν ἀπ' αὐτῆς τοὺς πολιτικούς φεύγων θορῦβους ἐξῆλθεν τῆς πόλεως καὶ ἔμεινεν εἰς τὸ προάστειον Ῥουφίνου τοῦ κατὰ Δημόστρατον. Ἡ δὲ πατρικία Ἰουλιὰνα ἢ Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ βασιλέως ἐγγόνῃ καὶ Ἀναστασία ἢ τοῦ πατρικίου Πομπηίου ὁμόζυγος ἢ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐν τῷ ὄρει τῶν Ἐλαιῶν
145, 10 τοῖς μοναχικοῖς κατορθώμασιν διαλάμπουσα ἐξήρχοντο πρὸς αὐτὸν πυκνότερον ἔνθα κατέμενεν, προσκυνῶσαι αὐτῷ καὶ τῆς θείας αὐτοῦ διδασκαλίας ἀπολαύουσαι. Ἦσαν γὰρ λία πιστόταται καὶ τῇ ὀρθοδοξίᾳ καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς διαπρέπουσαι.

54

145, 15 Μεθ' ἡμέρας δὲ ὀλίγας πάλιν μεταπεμφθεὶς εἰσηλθὼν πρὸς τὸν βασιλέα καὶ λόγου κινήθεις περὶ τῆς ἁγίας πόλεως παρεκάλει λέγων· πᾶσα ἢ τῶν Ῥωμαίων πολιτεία τῇ ὑμετέρᾳ εὐχαριστεῖ γαληνότητι ἐλευθερωθεῖσα ἤδη πρὸ δεκατριῶν τούτων χρόνων τῆς ἀδικιωτάτης τοῦ χρυσαργύρου συντελείας. Καὶ νῦν
145, 20 τῇ τε ἁγίᾳ Ἀναστάσει καὶ τοῖς τῆς ἁγίας πόλεως κτήτορσιν ἐκ τῶν ἀπόρων καὶ δυσπράκτων προσώπων. Τίς δὲ ἢ αἰτία γέγονεν τῆς τοιαύτης περισσοπρακτίας, ἐρῶ. Οἱ κατὰ καιρὸν τρακτευταὶ καὶ βίνδικες τῶν κατὰ Παλαιστίνην δημοσίων ἑκατὸν χρυσοῦ λίτρας ἕξ ἀπόρων προσώπων καὶ δυσπράκτων ἀνυσοθῆναι
145, 25 μὴ δυναμένας εἰσπραττόμενοι ἠναγκάσθησαν ἐπιρροῖσθαι τὴν τούτων εἰσπραξίν τοῖς κατὰ τὰ Ἱεροσόλυμα συντελεσταῖς κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐκάστου δυνάμεως. Τῶν τοίνυν ἑκατὸν τοῦ χρυσοῦ λίτρων καθ' ὃν εἴρηται τρόπον διανεμηθεισῶν περισσοπρακτικαὶ ἀπεγράφησαν ἢ τε ἁγία Ἀνάστασις καὶ οἱ λοιποὶ

⁶⁴ Ἰμπάρτεασα Ariadna, σοφία lui Anastasie, a fost până la moartea ei (515) susținătoarea ortodoxiei calcedoniene.

credința celui întru sfinți Leon, tatăl ei, marele împărat. Ea i-a spus: „Bine zici, călugăre, dacă este cine să audă!”⁶⁴

Și așa, ieșind de la ea, ferindu-se de zarva lumească, a plecat din cetate și a rămas în suburbia Rufin, aflată lângă Demonstratos. Iar patriciana Iuliana, nepoata împăratului Valentinian, și Anastasia, soția patricianului Pompei, care acum strălucește în Muntele Măslinilor cu izbânzi monahi-cești, au venit la el adesea acolo unde ședea, ca să i se închine și să se desfăteze de dumnezeieștile lui învățături. Fiindcă erau foarte credincioase și se deosebeau prin ortodoxie și celelalte virtuți.

54. Prorocia asupra lui Marinus

După puține zile, fiind iarăși chemat, s-a dus la împărat și, venind vorba despre Sfânta Cetate, l-a rugat zicând: „Întreg Imperiul Roman mulțumește Luminăției Voastre că de 13 ani a fost ușurat de nedreptatea dărilor în aur și argint⁶⁵. Acum vă rugăm să ușurați taxa excesivă impusă bisericii Sfintei Învieri și ctitorilor din Sfânta Cetate pentru persoanele năpăstuite și fără venituri. Iar care este pricina acestei dări foarte mari, voi spune acum: cei care adună dările, numiți *tractevtiți* și *vindici*, aparținând primăriilor din Palestina, aveau de ridicat de fiecare dată câte o sută de litre de aur de la persoanele fără venituri și năpăstuiți; dar pentru că nu puteau strânge dările, au fost siliți să arunce strângerea dării acestora asupra plătitorilor de dări din Ierusalim, după puterea de plată a fiecăruia. Prin urmare, când cele o sută

⁶⁵ Această taxă, numită *collatio lustralis*, fusese instituită de Sfântul Constantin cel Mare asupra meșteșugarilor, negustorilor și prostituatelor din Ierusalim, iar Anastasie a abrogat-o în mai 512, ca urmare a intervenției Sfântului Sava.

σεβάσμιοι τόποι καὶ οἱ κτήτορες. Ταύτην τὴν περισσοπρακτίαν παρακαλοῦμεν κουφισθῆναι.

145, 30 Ὁ δὲ βασιλεὺς τῇ παρακλήσει εἷξας αἰδεσθεὶς τοῦ
146 πρεσβύτου τὴν ἀγιότητα μετεπέμψατο τὸν ἑπαρχὸν τῶν πραι-
τωρίων Ζωτικὸν καὶ ἐκέλευσεν κουφισθῆναι τὴν εἰρημένην πε-
ρισσοπρακτίαν ἐκ τοῦ κατὰ Παλαιστίνην σκρινίου καὶ ταύτην
τὴν συγχώρησιν τῇ ἀγίᾳ πόλει φιλοτιμησασθαι.

146, 5 Τούτων οὕτως δοξάντων Μαρίνος τις ἀδικώτατος καὶ
κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ τῶν τῆς πολιτείας πραγμάτων κρατῶν
καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ ἄγων καὶ φέρων τὴν τοῦ βασιλέως
εὐρίπιστον γνώμην γνοὺς τὰ τῷ βασιλεῖ περὶ τῆς συγχωρήσε-
ως δόξαντα παραυτίκα εἰσελθὼν οὐ συνεχώρησεν τὴν περὶ τῆς
146, 10 τοιαύτης συγχωρήσεως διάταξιν προελθεῖν, Νεστοριανοὺς τοὺς
κατὰ τὴν ἀγίαν πόλιν ἀποκαλῶν καὶ Ἰουδαίους καὶ τῶν βασι-
λικῶν δωρεῶν ἀναξίους. Τότε ὁ ἐν ἀγίοις Σάββας πλησθεὶς ὡς
ἀληθῶς Πνεύματος Ἁγίου εἶπεν πρὸς Μαρίνον· παῦσαι δια-
σκεδάζων τὴν ἀγαθὴν τοῦ βασιλέως βουλήν· παῦσαι τοῦ κατὰ
τῶν ἀγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν πολέμου· παῦσαι τῆς τσοαύτης
146, 15 φιλοχρηματίας καὶ πονηρίας καὶ ἀσφάλισαι σεαυτόν. Εἰ δὲ ἐμοῦ
παρακούσης, οὐ μετὰ πολὺν χρόνον πανέχθιστα κακὰ σεαυτῷ
μὲν προξενήσεις, τῷ δὲ κράτει αὐτοῦ οὐ μικρὸν ἐπαγάγης κίνδυ-
νον καὶ τῇ πόλει πάση. Καὶ πάντων μὲν γυμνωθήσῃ ἐν καιροῦ
ῥοπῇ, ὁ δὲ οἶκός σου πυρίκαυστος γενήσεται.

146, 20 Ταῦτα ὁ ἅγιος γέρων ἐπὶ τοῦ βασιλέως πρὸς Μαρίνον
εἰρηκῶς μετὰ συνέσεως καὶ ἀπλουστάτης ἔξεως παρεκάλει ἐπὶ
Παλαιστίνην ἀπολυθῆναι. Καὶ λαβὼν ἀπὸ χειρὸς τοῦ βασιλέως
ἄλλα χίλια νομίσματα καὶ συνταξάμενος κατέπλευσεν ἐπὶ Πα-
λαιστίνην περὶ τὸν Μάιον μῆνα τῆς πέμπτης Ἰνδικτιόνης.

Καὶ οὕτως ἐκωλύθη ἐπὶ Ἀναστασίου ἢ ἐκ τῶν ἀπόρων
περισσοπρακτία συγχωρηθῆναι πλὴν ὅτι μέρος μὲν αὐτῆς

⁶⁶ Taxele pe care nu le puteau plăti statului cei insolvăbili erau redistribuite pe seama bisericii Sfintei Învieri și a celor cu dare de mână din Ierusalim.

de litre de aur au fost împărțite în modul amintit, atunci biserica Sfânta Înviere, celelalte locuri cinstite, precum și critorii au fost înscrși ca plătitori ai acestei dări redistribuite⁶⁶. Această dare foarte mare ne rugăm să fie ușurată.“

Împăratul, rușinându-se de sfințenia Bătrânului, a primit rugămintea și a trimis după eparhul pretoriilor Zotic și a poruncit să fie oprită zisa dare din dosarul Palestinei, iar această scutire să fie acordată Sfintei Cetăți.

După ce au hotărât așa, un anume Marinus, om foarte nedrept, care din îngăduința lui Dumnezeu conducea treburile statului și influența după placul său buna credință a împăratului, cunoscând hotărârile împăratului despre scutirea de dări, a venit la împărat și nu-l lăsa să porceadă la dispunerea aplicării acestei scutiri, numindu-i pe cei din Sfânta Cetate nestorieni și iudei, nevrednici de darurile împărătești. Atunci cel întru sfinți Sava, plin fiind cu adevărat de Duhul Sfânt, i-a spus lui Marinus: „Încetează să mai amăgești buna voință a împăratului! Încetează războiul împotriva sfințelor lui Dumnezeu biserici! Încetează cu această iubire de bani și viclenie, și ai grijă de tine! Iar dacă nu mă vei asculta, nu peste multă vreme îți vei pricinui singur rele îngrozitoare, iar împărăției lui și întregii cetăți vei aduce nu mică primejdie. Vei fi lipsit de toate într-o clipită, și casa ta va fi mistuită de foc!“

După ce i-a spus aceste lucruri lui Marinus înaintea împăratului, sfântul Bătrân a cerut cu înțelepciune și simplitate să fie slobozit în Palestina. Primind din mâna împăratului altă mie de monede și luându-și rămas bun de la el, a plecat pe mare către Palestina, în luna mai al celui de-al V-lea indiction.

Și așa fu împiedicată, în timpul domniei lui Anastasie, abolirea dării *superflua descriptio*, cu toate că o parte din ea a

pe baza legii *superflua descriptio*, abrogată și ea de împăratul Anastasie.

146, 25 συνεχωρήθη ἐπὶ τοῦ εὐσεβῶς βασιλεύσαντος Ἰουστίνου ἀναφορᾶς γενομένης ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Σάββα καὶ τῶν λοιπῶν τῆς ἐρήμου ἡγουμένων, τοῦ δὲ ὑπολοίπου αὐτῆς τελεία
147 συγχώρησις γέγονεν ἐπὶ τῆς παρούσης θεοφυλάκτου βασιλείας Ἰουστινιανοῦ διὰ τῆς τοῦ πάπα Εὐσεβίου μεσιτείας. Καὶ τοῦτο μὲν ὕστερον· ἡ δὲ πρὸς Μαρίνον ῥηθεῖσα τοῦ θεοῦ πρεσβύτου προφητεία οὐ διήμαρτεν. Ὀλίγων γὰρ μηνῶν διελθόντων γέγονεν τῆ τοῦ δήμου στάσει ὁ οἶκος Μαρίνου πυρῖκαυστος καὶ τὰ προλεχθέντα πάντα ὑπὸ τοῦ ἁγίου ἐπληρώθη.

147, 5

Ταῦτα δ' ἐμοὶ διηγήσατο ἡ ἀμμᾶς Ἀναστασία ἡ ἐν τῷ ὄρει τῶν Ἐλαιῶν τὸ μοναχικὸν σεμνύνουσα σχῆμα καὶ τοῖς θείοις χαρίσμασιν διαλάμπουσα παρὰ Πομπηίου τοῦ ἑαυτῆς μὲν ὁμοζύγου, τοῦ δὲ βασιλέως ἀνεψιοῦ ἀκούσασα.

55

147, 10

Ὁ τοίνυν πατὴρ ἡμῶν Σάββας πολλὴν μὲν χρυσίου ποσότητα ἀπέστειλεν ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου εἰς Μουταλάσκη τὴν ἰδίαν κώμην πρὸς τὸ κτισθῆναι τὸν γονικὸν αὐτοῦ οἶκον ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, ὅπερ καὶ γέγονεν·

147, 15

Μάμαν δὲ τινὰ ἀρχιμανδριτὴν τῶν περὶ Ἐλευθερόπολιν ἀποσχιστῶν μοναχῶν τὸν μετὰ Σευήρου τινὸς ἐξάρχου τῶν Ἀκεφάλων ἀνελθόντα ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ πολλῆς παρηρησίας παρὰ τῷ βασιλεῖ μετασχόντα καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν Σευήρον πικρῶς διενεχθέντα κατενέγκας μεθ' ἑαυτοῦ ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάββας εἰς Ἱεροσόλυμα παρεκάλει ἀποστῆναι τῆς τῶν Ἀκεφάλων ἑτεροδοξίας καὶ τῆ καθολικῆ κοινωνῆσαι ἐκκλησίᾳ. Καὶ πολλαῖς τοιαύταις χρησάμενος προτροπαῖς προσαγαγὼν αὐτὸν τῷ πατριάρχῃ Ἡλίᾳ δέξασθαι τὴν ἐν Χαλκηδόνι

147, 20

⁶⁷ Acest Eusebie era preot al Marii Biserici din Constantinopol, avea funcții administrative și era unul din personajele cu influență din jurul împăratului. Chiril va mai aminti despre el în VS c. 71, 83, 85 și 86.

⁶⁸ Cu toate simpatiile monofizite, Marinus a ajuns, sub împăratul Iustin

fost anulată în timpul lui Iustin, care a domnit cu evlavie, la o cerere alcătuită de Părintele nostru Sava și de ceilalți egumeni din pustie, iar cealaltă parte a dării a fost anulată cu totul sub actuala domnie de Dumnezeu păzită a lui Iustinian, prin mijlocirile preotului Eusebie⁶⁷. Aceasta s-a petrecut însă mai târziu. Dar prorocia dumnezeiescului Bătrân rostită asupra lui Marinus nu a dat greș. Fiindcă, după ce au trecut câteva luni, casa lui Marinus a ars într-o răzmeriță a poporului, iar cele ce s-au spus mai dinainte de către Sfânt s-au plinit toate⁶⁸.

Acestea mi le-a povestit amma Anastasia, care face cinste schimei monahale în Muntele Măslinilor și strălucește cu harismele dumnezeiești, și care le-a aflat de la Pompei, soțul ei și nepotul împăratului.

55. Întoarcerea

Părintele nostru Sava, așadar, a trimis din Bizanț mult aur în satul său Moutalasca pentru ca din casa lui părintească să fie construită o biserică a Sfinților Cosma și Damian, lucru care s-a și întâmplat.

Un oarecare Mamas, arhimandrit al monahilor schismatici din jurul Elefteropolisului, s-a dus la Constantinopol împreună cu Sever, exarhul acefalilor⁶⁹, ca să atace credința ortodoxă, având multă trecere înaintea împăratului, dar s-a contrazis foarte tare cu Sever. Părintele nostru Sava l-a luat cu sine pe acest Mamas la Ierusalim, rugându-l să se depărteze de învățătura străină a acefalilor și să vină în comuniunea cu Biserica Universală. Și folosind multe astfel de îndemnuri, l-a adus la patriarhul Ilie și l-a făcut să primească Sinodul de la

(518-527), prefect al pretoriului.

⁶⁹ Acefali erau numiți, la început, monofiziții radicali din Egipt, care nu recunoșteau autoritatea patriarhului Petru Mong (482-490), monofizit și el, dar moderat. Apoi așa au fost denumiți monofiziții din partida lui Sever.

147, 25 σύνοδον καὶ κοινωνῆσαι τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ παρεσκεύασεν Εὐτυχήν καὶ Διόσκορον ἀναθεματίσαντα καὶ πολλοὺς εἰς τοῦτο καθοδηγήσαντα διὰ τοῦ καθ' ἑαυτὸν ὑποδείγματος. Ὅπερ οὐ μικρῶς τὸν βασιλέα Ἀναστάσιον κατὰ τοῦ πατριάρχου Ἡλίου διετάραξεν.

Διένειμεν δὲ ὁ θεῖος πρεσβύτερος τὸ κατενεχθὲν μετ' αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου χρυσίον τοῖς ὑπ' αὐτὸν μοναστηρίοις, τῶν δὲ μετ' αὐτοῦ ὄντων ἐν τῷ Βυζαντίῳ μαθητῶν αὐτοῦ σφόδρα λυπηθέντων διὰ τὴν τοῦ χρυσοῦ διανομὴν ἔλεγεν αὐτοῖς: ἡμεῖς μὲν σωματικῶς ἐκοπιᾶσαμεν, οὗτοι δὲ πνευματικῶς ὑπὲρ ἡμῶν ἠγωνίζοντο καὶ διὰ τῶν εὐχῶν αὐτῶν διέσωσεν ἡμᾶς ὁ Θεός.

148, 5 Τοῦτο δὲ, ὡς οἶμαι, πεποίηκεν τῷ τοῦ Δαυὶδ ἐπόμενος ὑποδείγματι, ὃς ἰσομοιρίαν ἀπένευμεν τοῖς τε ἐν πολέμῳ κοπιᾶσασιν καὶ τοῖς τὸ στρατόπεδον διαφυλάξασιν.

56

Ἄλλὰ καλεῖ με λοιπὸν ὁ καιρὸς τοῖς ἰδικοῖς τοῦ θεοῦ πρεσβύτου κατορθώμασιν τε καὶ ἀγωνίσμασιν τοὺς γενικοὺς περὶ πίστεως ἀγῶνας αὐτοῦ τε καὶ τῶν σὺν αὐτῷ κατὰ τὴν ἔρημον ταύτην διαπρεψάντων ἀγίων πατέρων ἐπισυνάψαι. 148, 10 Φλαβιανοῦ τοίνυν καὶ Ἡλίου τῶν πατριαρχῶν ἐν Σιδόνι, ὡς εἴρηται, γεγονότων καὶ γράμμασιν κολακευτικοῖς καὶ οἰκονομικοῖς πρὸς τὸν βασιλέα χρησαμένων καὶ τὴν ἐν Σιδόνι κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως συναθροισομένην σύνοδον διαλυσάντων καὶ εἰς τοὺς οἰκείους θρόνους ἐπανελθόντων ἀγανακτήσαντες οἱ περὶ Σωτήριχον καὶ Φιλόξενον εἰς ὄργην ἄσχετον ἐκίνησαν τὸν βασιλέα ὡς ἀπατηθέντα ὑπὸ τῆς τῶν πατριαρχῶν πανουργίας καὶ 148, 15 προσποιήσεως. Καὶ λαβόντες ἦν ἠθέλον ἐξουσίαν καὶ χρυσίον ἰκανὸν τῷ Ἀντιοχείας δήμῳ διαδώσαντες καὶ πολυτρόπως θλίψαντες τὸν Φλαβιανὸν καὶ τρόπον τινὰ ἀποπνίξαντες καὶ

⁷⁰ În VS c. 52 e prezentată o parte a acestei importante scrisori, în care

Calcedon și să vină în comuniune cu Biserica Universală, anatemizându-i pe Eutihie și pe Dioscor. Prin pilda sa, Mamas i-a adus pe mulți la această credință, lucru care l-a înfuriat nu puțin pe împăratul Anastasie împotriva patriarhului Ilie.

Dumnezeiescul Bătrân a împărțit aurul adus din Bizanț la mănăstirile de sub povățuirea lui. Dar fiindcă ucenicii săi care au fost cu el în Bizanț s-au întristat foarte pentru împărțirea aurului, el le-a spus: „Noi ne-am ostenit trupește, iar aceștia duhovnicește s-au luptat pentru noi și, pentru rugăciunile lor, Dumnezeu ne-a scăpat.”

Mi se pare însă că a făcut aceasta urmând pildei lui David, care a împărțit în mod egal celor care s-au ostenit în război și celor care au păzit tabăra.

I Imp.30, 22-24

56. Răzmerița din Ierusalim împotriva acefalilor

Dar timpul mă cheamă acum să adaug la isprăvile și biruințele dumnezeiescului Bătrân și luptele pentru credință duse împreună cu Sfinții Părinți care au strălucit în pustia aceasta. Patriarhii Flavian și Ilie au mers la sinodul cel împotriva dreptei credințe de la Sidon, precum s-a spus, și folosind scrisori măgulitoare și diplomatic scrise către împărat⁷⁰, au reușit dizolvarea sinodului și s-au întors la scaunele lor. Însă cei din jurul lui Sotirie și Filoxen s-au revoltat și l-au împins pe împărat la o mânie nestăpânită, pentru că a fost înșelat de viclenia și prefăcătoria patriarhilor. Primind ei puterea pe care o voiau, au împărțit aur din destul norodului din Antiohia și îi făceau lui Flavian tot felul de necazuri cu care l-au înăbușit, silindu-l să anatimizeze Sinodul de la Calcedon, iar apoi l-au scos din episcopie și l-au exilat.

patriarhul Ilie respinge implicit Calcedonul pentru a-și păstra scaunul.

καταναγκάσαντες τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἀναθεματίσαι οὕτως αὐτὸν τῆς ἐπισκοπῆς ἐξεώσαντες ὑπερορία κατεδίκασαν.

148, 20

Καὶ γνοὺς ὁ βασιλεὺς καὶ περιχαρῆς γεγωνῶς Σευῆρον τὸν τῶν Ἀκεφάλων ἔξαρχον ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας ἀπέστειλεν. Ὅστις Σευῆρος τῆς πατριαρχίας δραξάμενος πολλὰ μὲν δεινὰ τοῖς μὴ κοινωνοῦσιν αὐτῷ ἐπεδείκνυτο, ἀποστέλλει δὲ τὰ ἑαυτοῦ συνοδικὰ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Ἡλίᾳ καὶ μὴ δεχθεὶς κινεῖ εἰς ὄργην τὸν

148, 25

βασιλέα. Καὶ πάλιν ἀποστέλλει τὰ αὐτὰ συνοδικὰ εἰς Ἱεροσόλυμα τῷ Μαίῳ μηνὶ τῆς ἕκτης Ἰνδικτιόνος μετὰ τινων κληρικῶν καὶ δυνάμεως βασιλικῆς. Καὶ τοῦτο γνοὺς ὁ ἐν ἀγίοις πατὴρ ἡμῶν Σάββας ἀνελθὼν ἐν τῇ ἀγίᾳ πόλει μετὰ τῶν ἄλλων τῆς ἐρήμου

149

ἡγουμένων τοὺς μὲν ἐλθόντας μετὰ τῶν συνοδικῶν Σευῆρου τῆς ἀγίας ἀπεδίωξαν πόλεως, τὸ δὲ πλῆθος τῶν μοναχῶν πάντοθεν ἐπισυνάξαντες ἔμπροσθεν τοῦ ἀγίου Κρανίου μετὰ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἔκραζον λέγοντες· ἀνάθεμα Σευῆρῳ καὶ τοῖς κοινωνοῦσιν αὐτῷ, παρόντων ἔτι καὶ ἀκουόντων τῶν τε μαγιστριανῶν καὶ ἀρχόντων καὶ στρατιωτῶν τῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀποσταλέντων.

149, 5

Οὗτος γὰρ ὁ Σευῆρος ἀλαζονεῖα δεινῇ κρατηθεὶς καὶ βασιλικῇ δυναστεία ἐπερειδόμενος τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον μυρίοις καθυπέβαλεν ἀναθέμασιν καὶ τὴν Εὐτυχοῦς ἑτεροδοξίαν κρατῦναι φιλονικῶν μίαν τοῦ δεσπότητος Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ μετὰ τὴν ἐκ Παρθένου σάρκωσίν τε καὶ ἐνανθρώπησιν ἐκήρυττεν φύσιν φθαρτὴν. Καὶ φιλοτάραχος ὢν πολλὰς καινοτομίας ἀνεπλάσατο κατὰ τῶν ὀρθῶν τῆς ἐκκλησίας δογμάτων τε καὶ θεσμῶν. Τὴν γὰρ ἀσεβεστάτην τε καὶ ληστρικοτάτην ἐν Ἐφέσῳ δευτέραν σύνοδον ἀποδέχεται καὶ ὁμοίαν εἶναι λέγει ταύτην τῇ πρότερον ἐν τῇ αὐτῇ Ἐφέσῳ συναθροισθείσῃ καὶ ἴσους ἐν διδασκάλοις ἀποφαίνεται Κύριλλον τε τὸν μέγαν καὶ θεοφόρον τῆς Ἀλεξανδρέων ἀρχιεπίσκοπον καὶ Διόσκορον τὸν εἰς κοινωσίαν δεξάμενον Εὐτυχήν τὸν αἰρετικὸν ὡς ὁμόφρονα καὶ τὸν ἀγιώτατον καὶ ὀρθοδοξότατον Φλαβιανὸν τὸν τῆς βασιλίδος πόλεως ἀρχιεπίσκοπον καθελόντα καὶ κατακτείναντα. Καὶ οὕτως

149, 20

Când a aflat împăratul, s-a bucurat și l-a trimis ca episcop al Antiohiei pe Sever⁷¹, exarhul acefalilor. Acest Sever, în timpul patriarhatului său, a arătat o mare cruzime față de cei care nu erau în comuniune cu el, iar arhiepiscopului Ilie i-a trimis scrisori sinodale și, nefiind primit de acesta, l-a ațâțat pe împărat la mânie. Apoi iarăși a trimis aceleași scrisori sinodale la Ierusalim, în luna mai a indictionului al VI-lea, împreună cu niște clerici și cu o oaste împărătească. Atunci când a aflat de acest lucru, cel întru sfinți Părintele nostru Sava s-a suit în Sfânta Cetate împreună cu alți egumeni din pustie și i-au alungat dintr-însa pe cei care aduseseră scrisorile sinodale ale lui Sever, iar apoi, adunând mulțime de monahi de pretutindeni înaintea Sfintei Golgota, strigau împreună cu ierusalimitenii: „Anatema lui Sever și celor în comuniune cu el!”, de față fiind și comandanții, căpeteniile și soldații trimiși de împărat.

Anul 513

Pentru că acest Sever, fiind stăpânit de lăudăroșenie și bizuindu-se pe puterea împărătească, a supus Sinodul de la Calcedon la mii de anateme, străduindu-se din răspuțeri să se țină eterodoxia lui Eutihie, și propovăduia că după întruparea și înomenirea din Fecioară a Stăpânului Hristos, Fiul lui Dumnezeu are o singură fire stricăcioasă. Și fiind iubitor de tulburare, a inventat multe lucruri noi împotriva dogmelor și rânduielilor drepte ale Bisericii. Primea al doilea Sinod tâlhăresc și necucernic din Efes și spunea că este asemenea cu primul Sinod întrunit în același Efes, și susținea că marele și de Dumnezeu purtătorul Chiril, arhiepiscopul cetății alexandrinilor, este egal între învățători cu Dioscor, care îl primise în comuniune pe Eutihie ereticul ca fiind de o cugetare cu el și care l-a caterisit și l-a omorât pe preasfințitul și preaortodoxul Flavian, arhiepiscopul cetății împărătești. Și așa, înaintând în necucernicie, și-a ascuțit limba spre hulirea lui Dumnezeu și

⁷¹ Sever a ocupat scaunul patriarhal al Antiohiei între 512 și 519.

149, 25 τῆ ἀσεβείᾳ προκόπτων ὁ αὐτὸς Σευῆρος ἠκόνησεν εἰς βλασφημίαν Θεοῦ τὴν ἑαυτοῦ γλῶσσαν καὶ διεῖλεν τοῖς ἑαυτοῦ λόγοις τὴν ἐν τριάδι μίαν καὶ ἀδιαίρετον θεότητα. Λέγων γὰρ καὶ διαβεβαιούμενος εἶναι τὴν ὑπόστασιν φύσιν καὶ τὴν φύσιν ὑπόστασιν καὶ μηδεμίαν διαφορὰν ἐν τούτοις γινώσκων τοῖς ὀνόμασιν τὴν ἁγίαν καὶ προσκυνητὴν ὁμοούσιον τριάδα τῶν θείων ὑποστάσεων τριάδα φύσεων καὶ θεοτήτων καὶ θεῶν λέγειν τετόλμηκεν.

150 Τὸν τοιοῦτον τοίνυν ψυχοφθόρον καὶ λυμεῶνα ὁ βασιλεὺς Ἀναστάσιος ἠνάγκαζεν τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἡλίαν κοινωνικὸν εἰσδέξασθαι· τοῦ δὲ μὴ θέλοντος μηδὲ ὄλως τοῦτο πράξαι ὑπερζέσας τῷ θυμῷ ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλεν Ὀλυμπόν τινα Καισαρέα τὸ δουκᾶτον ἔχοντα Παλαιστίνης συναποστείλας αὐτῷ τὴν ἀπὸ Σιδῶνος γραφεῖσαν οἰκονομικὴν ἐπιστολὴν καθομολογοῦσαν μὴ προσίεσθαι τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον πρὸς τὸ πᾶσιν 150, 5 τρόποις τὸν Ἡλίαν τῆς ἐπισκοπῆς ἐξέωσαι. Ὅστις Ὀλυμπος μετὰ δυνάμει βασιλικῆς παραγενόμενος καὶ πολλοῖς τρόποις καὶ μηχανήμασιν χρησάμενος καὶ τὴν εἰρημένην ἐπιστολὴν ἐμφανίσας Ἡλίαν μὲν τῆς ἐπισκοπῆς ἐξέωσεν καὶ εἰς τὸν Ἀιλᾶν περιώρισεν, Ἰωάννην δὲ τὸν Μαρκιανοῦ υἱὸν συνθέμενον τὸν τε 150, 10 Σευῆρον κοινωνικὸν εἰσδέξασθαι καὶ τὴν σύνοδον Χαλκηδόνος ἀναθεματίσαι ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων πεποίηκεν τῆ πρώτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς ἀρχῆ τῆς δεκάτης ἰνδικτιόνος.

150, 15 Γνοὺς δὲ ὁ ἡγιασμένος Σάββας καὶ οἱ λοιποὶ τῆς ἐρήμου πατέρες ταῦτα συνθέμενον τὸν Ἰωάννην συναχθέντες διημαρτύραντο αὐτὸν Σευῆρον εἰς κοινωνίαν μὴ δέξασθαι, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου προκινδυνεύειν ἔχοντα πάντας συμμαχοῦντας. Καὶ οὕτως ὁ Ἰωάννης ὅσα ὑπέσχετο τῷ δουκὶ ποιεῖν, παρέβη τοὺς πατέρας ὑφορώμενος· Ἀναστάσιος δὲ ὁ βασιλεὺς γνοὺς τὸν Ἰωάννην τὰς συνθήκας ἠθετηκότα καὶ ἀπομανεῖς τοῦ Ὀλύμπου ἐκποδῶν γεγονότος ἀποστέλλει Ἀναστάσιον τὸν Παμφίλου τὸ δουκᾶτον ἔχοντα Παλαιστίνης ἐπὶ τὸ πα- 150, 20 ρασκευάσαι τὸν Ἰωάννην Σευῆρον εἰς κοινωνίαν δέξασθαι καὶ

prin cuvintele sale a despărțit Dumnezeuirea una și nedespărțită, cea în Treime. Pentru că spunând și susținând că ipostasul este fire și că firea este ipostas, fără să cunoască vreo diferență între aceste cuvinte, a îndrăznit să spună că Sfânta și închinata Treime cea deofințată a celor trei Ipostasuri este o treime de firi și de dumnezeiri și de dumnezei.

Așadar, împăratul Anastasie l-a silit pe arhiepiscopul Ilie să-l primească în comuniune pe un astfel de stricător de suflete și distrugător. Dar pentru că arhiepiscopul Ilie nu a vrut să facă asta, împăratul, fierbând de furie, l-a trimis pe un oarecare cezar Olimpie, care era ducele Palestinei⁷², cu scrisoarea sinodală de la Sidon, în care se spunea ca Sinodul de la Calcedon să nu fie primit, iar Ilie să fie scos din episcopie prin orice mijloc. Olimpie, ajungând cu oaste împărătească și folosindu-se de multe mijloace și uneltiri și arătând zisa scrisoare, l-a scos pe Ilie din episcopie și l-a exilat la Aila, și l-a pus episcop al Ierusalimului pe Ioan⁷³, fiul lui Marcian, care îl primea în comuniune pe Sever și anatemizase Sinodul de la Calcedon, la 1 septembrie, la începutul celui de-al X-lea indiction.

Anul 516

Când sfințitul Sava și ceilalți părinți ai pustiei au aflat că Ioan a fost de acord cu acestea, s-au adunat și îl rugau stăruitor să nu-l primească în comuniune pe Sever, ci să lupte în apărarea Sinodului de la Calcedon, avându-i pe ei toți de partea lui. Și așa Ioan, bănuind ce ar putea să iasă din împotrivirea părinților, a călcat toate făgăduințele făcute ducelui. Când împăratul Anastasie a aflat că Ioan a călcat înțelegerile, s-a mâniat și, pentru că Olimpie plecase, l-a trimis pe Anastasie al lui Pamfil ca duce al Palestinei, ca să-l facă pe Ioan să-l primească pe Sever în

⁷² Sub Dioclețian, termenul de *duce* devine denumirea oficială a comandantului militar al trupelor aflate în provinciile de graniță (289). Anastasie l-a subordonat și trupele mobile în 492.

⁷³ Este vorba de patriarhul Ioan al III-lea (516-524).

τὴν σύνοδον Χαλκηδόνος ἀναθεματίσαι ἢ τῆς ἐπισκοπῆς αὐτὸν ἐξεῶσαι· ὅστις ἐλθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα αἰφνιδιάζει τὸν ἀρχιεπίσκοπον καὶ βάλλει αὐτὸν εἰς τὴν δημοσίαν φυλακὴν. Πάντες δὲ οἱ τῆς ἀγίας πόλεως οἰκήτορες ἐπεχάρησαν διὰ τὸ γενέσθαι αὐτὸν ἐπίβουλον καὶ προδότην τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἡλία. Ζαχαρίας δὲ τις τὴν Καισαρέων ἀρχὴν διέπων λαθραίως εἰς τὴν φρουρὰν εἰσελθὼν συμβουλεύει τῷ Ἰωάννῃ λέγων· εἰ θέλεις καλῶς πράξει καὶ τῆς ἐπισκοπῆς μὴ στερηθῆναι, μηδεὶς σε πείσῃ Σευῆρον εἰς κοινωνίαν δέξασθαι, ἀλλὰ δόξον συντίθεσθαι τῷ δουκὶ καὶ λέγειν ὡς ὅτι καὶ ἐνταῦθα μὲν τὰ προτεινόμενα ποιεῖν οὐκ ἀναβάλλομαι, ἀλλ' ἵνα μὴ λέγωσιν τινες κατὰ ἀνάγκην καὶ βίαν πεπραχέναι με, ἀπολυθῶ ἐντεῦθεν καὶ μετὰ δύο ἡμέρας κυριακῆς οὐσης πράξω προθύμως τὰ παρ' ὑμῶν κελευόμενα.

Καὶ τοῖς τοιούτοις λόγοις πιστωθεὶς ὁ δοῦξ ἀποκαθίστησιν αὐτὸν τῇ ἐκκλησίᾳ.

Ὁ οὖν ἀρχιεπίσκοπος ἀπολυθεὶς διὰ τῆς νυκτὸς ἅπαν τὸ μοναχικὸν εἰς τὴν ἀγίαν μετεπέμψατο πόλιν, τοῦτο πάντοθεν ἐπισυνάξας· ὡς δὲ τινὲς ἀριθμήσαντες τὸ πλῆθος ἀπήγγειλαν, ὅτι εἶχεν τὸ ἄθροισμα δέκα χιλιάδας μοναχῶν. Καὶ ἐπειδὴ πᾶσα ἐκκλησία τὸν τοσοῦτον οὐκ ἐχώρει λαόν, ἔδοξεν συνελθεῖν ἅπαντας εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου ἰκανὸν ὄντα εἰς ὑποδοχὴν πλῆθους, ἅμα δὲ καὶ ὑπαντῆσαι βουλόμενοι Ὑπατίῳ τῷ ἀνεψιῷ τοῦ βασιλέως τότε ἐκ τῆς Βιταλιανοῦ ἀπολυθέντι αἰχμαλωσίας καὶ εἰς Ἱεροσόλυμα εὐχῆς ἕνεκεν ἐλθόντι. Συνελθόντες οὖν ἅπαντες οἱ τε μοναχοὶ καὶ οἱ πολῖται ἐν τῷ μνημονευθέντι σεβασμίῳ οἴκῳ, συνῆλθεν ὁ τε Ἀναστάσιος ὁ δοῦξ καὶ Ζαχαρίας ὁ ὑπατικός· παραγενομένου δὲ τοῦ Ὑπατίου καὶ μετὰ τοῦ πλῆθους εἰς τὸν τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου εἰσεληλυθότος οἶκον, προσδοκῶντος τοῦ δουκὸς τὸ θέλημα τοῦ βασιλέως γενέσθαι, ἀνέρχεται ἐπὶ ἄμβωνος ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ Θεοδοσίον καὶ Σάββαν τοὺς τῶν μοναχῶν κορυφαίους καὶ ἡγεμόνας καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ πολλὰς τὰς ὥρας

comuniune și să anatemizeze Sinodul de la Calcedon, iar de nu, să-l alunge din episcopie. Acesta, venind la Ierusalim, a năvălit pe neașteptate asupra arhiepiscopului și l-a aruncat în temnița de obște. Toți locuitorii Sfintei Cetăți s-au bucurat atunci, pentru că Ioan uneltise și îl trădase pe arhiepiscopul Ilie. Dar un oarecare Zaharia, care avea conducerea Cezareei, a intrat pe ascuns în temniță la Ioan și l-a sfătuit zicându-i: „Dacă vrei să faci bine și să nu fii lipsit de scaunul episcopal, atunci să nu te lași convins de nimeni să-l primești pe Sever în comuniune, ci arată-i ducelui că ești de acord cu el și să spui că nu refuzi să faci și aici cele propuse, dar, ca să nu zică cineva că ai făcut asta din nevoie și cu sila, să fii slobozit de aici, zicându-le că peste două zile, fiind duminică, vei face cu râvnă cele poruncite.”

După ce a fost incredințat prin astfel de cuvinte, ducele l-a așezat la locul său din Biserică.

Arhiepiscopul, așadar, după ce a fost slobozit, a trimis în puterea nopții după întreaga mulțime de monahi ca să vină în Sfânta Cetate, adunându-i de pretutindeni, și după cum spuneau unii care au numărat mulțimea, se strânseseră ca la zece mii de monahi. Iar pentru că biserica întreagă nu cuprindea atâta popor, s-a hotărât să meargă cu toții la biserica Sfântului Întâiului Mucenic Ștefan, care era destul de mare pentru a cuprinde mulțimea, doritoare fiind și să-l întâmpine pe Ipatie, nepotul împăratului, care atunci fusese slobozit din robia lui Vitalian și venise la Ierusalim pentru binecuvântare. Așadar, după ce s-au adunat toți monahii și orășenii în amintita cinstită biserică, au venit împreună și ducele Anastasie și consulul Zaharia. Când Ipatie a ajuns și a intrat cu mulțimea în biserica Sfântului Ștefan, ducele aștepta să se împlinească voia împăratului. Dar când arhiepiscopul s-a suit în amvon, avându-i cu sine pe Teodosie și pe Sava, conducătorii monahilor, tot poporul a strigat multă vreme: „Anatemizează-i pe

151, 25 ἔκραζεν λέγων· τοὺς αἰρετικοὺς ἀναθεμάτισον καὶ τὴν σύνοδον
 152 βεβαίωσον. Ἀμελλητί οὖν οἱ τρεῖς ἐκ συμφώνου ἀναθεματίζου-
 σιν Νεστόριον καὶ Εὐτυχέα καὶ Σευῆρον καὶ Σωτήριχον τὸν
 Καισαρείας Καππαδοκίας καὶ πάντα τὸν μὴ δεχόμενον τὴν
 σύνοδον Χαλκηδόνος. Καὶ τῶν τριῶν ταῦτα κηρυξάντων καὶ
 κατελθόντων ὑποστρέψας ὁ ἄββας Θεοδόσιος ἀφίησιν τοιαύτην
 φωνὴν τῷ λαῷ λέγων· εἴ τις οὐ δέχεται τὰς τέσσαρας συνόδους
 152, 5 ὡς τὰ τέσσαρα εὐαγγέλια, ἔστω ἀνάθεμα.

Τούτων οὕτως γεγονότων ὁ μὲν δούξ τὸ πλῆθος τῶν μοναχῶν φοβηθεὶς ἔφυγεν εἰς Καισάρειαν· ὁ δὲ Ὑπάτιος ὄρκους ἔπεισεν τοὺς πατέρας ὅτι ἦλθον ἐνταῦθα μὴ κοινωνήσας Σευῆρω, ἀλλ' ἔσπευσα τῆς ὑμῶν ἀξιωθῆναι κοινωνίας.

152, 10 Καὶ προσφέρει ἀνά χρυσοῦ λίτρας ἑκατὸν τῇ τε ἁγίᾳ Ἀναστάσει καὶ τῷ ἁγίῳ Κρανίῳ καὶ τῷ τιμίῳ Σταυρῷ καὶ δίδωσιν Θεοδοσίῳ καὶ Σάββα χρυσοῦ λίτρας ἑκατὸν πρὸς τὸ διανεῖμαι τοῖς κατὰ τὴν χώραν μοναχοῖς.

152, 15 Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀναστάσιος γνοὺς τὰ ἐν Ἱεροσολύμοις γεγονότα παρεσκευάζετο δυνάμει τὸν τε ἀρχιεπίσκοπον Ἰωάννην καὶ Θεοδόσιον καὶ Σάββαν τοὺς τῷ ἀρχιεπισκόπῳ εἰς τὸν ἄμβωνα συναναβάντας ὑπεροραῖς καταδικάσαι.

57

152, 20 Καὶ τούτου ἐν Ἱεροσολύμοις γνωσθέντος οἱ τῶν μοναχῶν ταξίαρχοι καὶ τῆς εὐσεβείας ἀγωνισταὶ καὶ τῆς ὀρθοδοξίας στρατηγοὶ καὶ πρόμαχοι Θεοδόσιός τε καὶ Σάββας συναθροίσαντες ἅπαν τὸ μοναχικὸν τῆς ἐρήμου καὶ μιᾶς γνώμης γεγονότες δέησιν ἥτοι διαμαρτυρίαν γράψαντες τῷ βασιλεῖ ἀποστέλλουσιν οὕτω περιέχουσιν.

Βασιλεῖ Θεοφιλεστάτῳ καὶ εὐσεβεστάτῳ ἐκ Θεοῦ αὐγούστῳ καὶ αὐτοκράτορι Φλαβίῳ Ἀναστασίῳ τῷ φιλοχρίστῳ

eretici și confirmă Sinodul!“ Atunci cei trei, fără zăbavă, au anatemitizat pe Nestorie, pe Eutihie, pe Sever și pe Sotirie al Cezareei Capadociei, și pe toți care nu primesc Sinodul de la Calcedon. După ce aceștia trei au spus acestea și au coborât de la amvon, Avva Teodosie s-a întors și a rostit către popor: „Dacă cineva nu primește cele patru Sinoade [Ecumenice] ca pe cele patru Evanghelii, să fie anatema!“

Fiindcă lucrurile s-au petrecut așa, ducele, înfricoșându-se de mulțimea monahilor, a fugit în Cezareea, iar Ipatie i-a convins cu jurăminte pe părinți zicându-le: „Am venit aici fără să am comuniune cu Sever, ci zorindu-mă să mă învrednicesc de comuniunea cu voi.“

Apoi a dăruit câte o sută de litre de aur bisericilor Sfintei Învieri, Sfintei Golgota și Cinstitei Cruci, iar lui Teodosie și lui Sava le-a dat câte o sută de litre de aur ca să le împartă monahilor din țară.

Când împăratul Anastasie a aflat despre cele petrecute la Ierusalim, s-a pregătit să-l exileze cu forța pe arhiepiscopul Ioan, precum și pe Teodosie și pe Sava, care se urcaseră cu el în amvon.

57. Scrisoarea lui Teodosie și Sava către împărat

Când s-a aflat de aceste planuri în Ierusalim, mai-marii monahilor și luptătorii pentru evlavie, conducătorii și apărătorii ortodoxiei, Teodosie și Sava, au adunat toată călugăria din pustie și, fiind cu toții într-un cuget, au scris o cerere, adică un protest, și au trimis-o împăratului, având acest cuprins:

„Preaiubitului de Dumnezeu împărat, preaevlaviosului și augustului Flavius Anastasie, iubitorul de Hristos, cerere și rugămintă de la Teodosie și de la Sava, arhimandriții, și de la ceilalți

152, 25 δέσις καὶ ἰκεσία παρὰ Θεοδοσίου καὶ Σάββα τῶν ἀρχιμανδριτῶν καὶ λοιπῶν ἡγουμένων καὶ μοναχῶν ἀπάντων τῶν τὴν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ πόλιν καὶ πᾶσαν τὴν περὶ αὐτὴν ἔρημον καὶ τὸν Τορδάνην κατοικούντων.

153 Ὁ παμβασιλεὺς τῶν ἀπάντων Θεὸς καὶ δεσπότης Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ Μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Υἱὸς τὰ σκῆπτρα τῆς ἐπὶ πάντων μετ' αὐτὸν βασιλείας τῷ θεοφιλεῖ ὑμῶν κατεπίστευσεν κράτει
153 τὸ μέγα τῆς εἰρήνης ἀγαθὸν διὰ τῆς ὑμῶν εὐσεβείας πάσαις μὲν ταῖς ἀγιωτάταις αὐτοῦ ἐκκλησίαις, ἔξαιρέτως δὲ τῇ μητρὶ τῶν ἐκκλησιῶν Σιών βραβεῦσαι βουλόμενος, ἐν ἧ τὸ μέγα τῆς εὐσεβείας ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας φανερωθὲν καὶ τελειωθὲν μυστήριον ἀρχόμενον ἀπὸ Ἰερουσαλὴμ διὰ τοῦ θεοῦ καὶ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος εἰς πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς τὸ φῶς τῆς ἀληθείας ἀνέτειλεν. Τούτου τοῦ τιμίου καὶ ὑπερφουοῦς κατὰ
153, 5 Χριστὸν μυστηρίου διὰ τοῦ νικοποιοῦ καὶ τιμίου Σταυροῦ καὶ τῆς ζωοποιοῦ Ἀναστάσεως, ἔτι μὴν καὶ πάντων τῶν ἁγίων καὶ προσκυνουμένων τόπων τὴν ἀληθῆ καὶ ἀφαντασιαστον ὁμολογίαν
153, 10 καὶ πίστιν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς διὰ τῶν μακαρίων καὶ ἁγίων ἀποστόλων παραλαβόντες ἅπαντες οἱ τῆς ἁγίας γῆς ταύτης οἰκῆτορες ἄτρωτον καὶ ἀπαρעγγείρητον ἐν Χριστῷ διεφυλάξαμεν καὶ εἰς αἰεὶ Θεοῦ χάριτι διαφυλάξομεν μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων κατὰ τὰς ἀποστολικὰς παραινέσεις μήτε
153, 15 μὴν περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν πανουργίᾳ τῶν ψυχοφθόροις καὶ ἀπατηλοῖς σοφίσμασιν ἑξαπατώντων τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων καὶ τὸ καθαρὸν καὶ ἄδολον τῆς ὀρθῆς πίστεως νᾶμα τῇ ἑαυτῶν κακοδοξία συνταραπτόντων. Ἐν ταύτῃ τῇ ἀγίᾳ καὶ ἀμωμήτῳ πίστει τῆς φιλοχριστοῦ ὑμῶν βασιλείας Θεοῦ χάριτι τεχθείσης καὶ τραφείσης
153, 20 καὶ πάσης σχεδὸν τῆς ὑψηλοῦ τὸ κράτος θεόθεν, καθὼς πιστεύομεν, δεξαμένης θαυμάζομεν πῶς ἐπὶ τῶν θεοφιλῶν καιρῶν τῆς ὑμετέρας βασιλείας τᾶραχος τοσοῦτος καὶ κλόνος κατὰ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ πόλεως Ἰερουσαλὴμ ἐπεχύθη, εἰς τοσαύτην ὑπερβολὴν

egumeni și de la toți monahii care locuiesc în Sfânta Cetate a lui Dumnezeu și în toată pustia dimprejurul ei și la Iordan.

Dumnezeu, atotputernicul Împărat al tuturor și Stăpân Iisus Hristos, Fiul cel Unul-Născut al lui Dumnezeu, a încredințat sceptrul împărăției de după El stăpânirii Voastre iubitoare de Dumnezeu, vrând să încununeze prin Evlavia Voastră cu marele bun al păcii toate Bisericile Sale preasfinte, dar mai ales pe maica Bisericilor, Sionul, în care, arătându-se și săvârșindu-se marea taină a evlaviei pentru mântuirea lumii, a răsărit lumina adevărului, începând de la Ierusalim, prin dumnezeiasca și evangheliceasca propovăduire, până la toate marginile lumii. Noi, toți locuitorii acestui sfânt pământ, am primit de Sus și de la început, prin fericirii și sfinții Apostoli, mărturisirea și credința adevărată și lipsită de năluciri a acesteia cinstite taine mai presus de fire a lui Hristos, prin cinstita și purtătoarea de biruință Cruce și prin Învierea cea de viață făcătoare, încă și prin toate locurile sfinte și închinat. Pe aceasta am păzit-o în Hristos întregă și fără greșală, și pururea o vom păzi, cu harul lui Dumnezeu, *neînfricoșându-ne*
întru nimic de cei potrivnici, potrivit cu îndemnurile apostolice, *nici lăsând să fim purtați de orice vânt de învățătură încoace și-ncolo prin viclenia oamenilor, prin uneltirea celor care*
înșală inimile celor fără de răutate prin sofisme stricătoare de suflet și amăgitoare, tulburând băutura curată și nestricată a dreptei credințe cu reaua lor credință. De vreme ce Majestatea Voastră cea iubitoare de Hristos s-a născut și a fost hrănită, cu harul lui Dumnezeu, în această credință sfântă și neîntinată și a primit de la Dumnezeu, precum credem, stăpânia peste aproape toată lumea cea de sub soare, ne mirăm cum în vremurile iubitoare de Dumnezeu ale domniei Voastre s-a revărsat peste Ierusalim, sfânta cetate a lui Dumnezeu, o asemenea tulburare și clătinare, ajunsă atât de mare, încât

Fil. 1, 28

Ef. 4, 14

Rom. 16, 18

153, 25 ἕκταθεις, ὡς καὶ τὴν μητέρα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν Σιών καὶ τὴν
 ἁγίαν τοῦ Θεοῦ καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἀνάστασιν, τὸ καταφύγιον καὶ
 154 φυγαδευτήριον πάντων τῶν ἀδικουμένων ἐκ παντὸς τοῦ κόσμου
 καὶ σωτηρίας ἐπιδομένων, δημοσίαν ἀγορὰν καὶ κοινὸν τόπον
 γενέσθαι, τῆς εἰς τύπον καὶ τόπον Θεοῦ προκαθημένης ἱερωσύνης
 καὶ τῶν περὶ αὐτὴν τελούντων λειτουργῶν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν
 τὸν μονῆρη βίον ἀναδεδεγμένων ἐν ὄψεσιν ἐθνικῶν Ἰουδαίων τε
 154, 5 καὶ Σαμαρειτῶν ἐξ αὐτῆς τῆς ἁγίας Σιών καὶ τῆς προσκυνητῆς
 Ἀναστάσεως φανερώς μετὰ βίας ἐξωθουμένων καὶ εἰς βεβήλους
 καὶ ἀκαθάρτους τόπους διὰ μέσης τῆς πόλεως κατασυρομένων
 καὶ τινα πρὸς βλάβην τῆς πίστεως ποιεῖν ἀναγκαζομένων, ὡς
 ἐντεῦθεν λοιπὸν καὶ τοὺς εὐχῆς χάριν παραγινομένους τε καὶ πα-
 154, 10 ραγενομένους ἀντὶ ὠφελείας τε καὶ οἰκοδομῆς σκανδάλων πλη-
 ρουμένους εἰς τὰς ἰδίας ἐπανιέναι πατριδας.

Εἰ τοίνυν πίστεως ἕνεκεν ταῦτα πάντα κατὰ τῆς ἁγίας
 τοῦ Θεοῦ πόλεως Ἱερουσαλήμ κινεῖται, τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ
 φωστῆρος πάσης τῆς οἰκουμένης, τῆς τὸν τοῦ εὐαγγελίου λόγον
 δεξαμένης, εἶπερ κατὰ τὸ προφητικὸν ἐκεῖνο λόγιον ἐκ Σιών
 154, 15 ἐξελεύσεται νόμος καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ καὶ οἴο-
 νεὶ χερσὶν οἰκείαις καθ' ἑκάστην τὴν ἀλήθειαν ψηλαφῶντες οἱ
 ταύτης οἰκῆτορες δι' αὐτῶν τῶν σεβασμίων τόπων, ἐν οἷς τὸ τῆς
 ἐνανθρωπήσεως τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτήρος ἡμῶν ἐπράχθη
 μυστήριον, πῶς οὖν μετὰ πεντακόσια καὶ περαιτέρω τῆς τοῦ Χρι-
 στοῦ παρουσίας ἔτη οἱ Ἱεροσολυμίται πίστιν μανθάνομεν; Ὅθεν
 154, 20 ἀσφαλῶς ἔστιν γνῶναι ὅτι ἡ ἐπαγομένη δῆθεν νυνὶ τῇ προτέρῃ
 κατὰ Χριστὸν πίστει διόρθωσις οὐ τοῦ ἀληθινοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ
 τοῦ ἀντιχριστοῦ καθέστηκεν διδαχὴ τοῦ τὴν ἔνωσιν καὶ εἰρήνην
 τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ συγγέειν σπουδάζοντος καὶ ταραχῆς
 καὶ ἀκαταστασίας τὰ πάντα πληρώσαντος.

154, 25 Τούτων δὲ πάντων ἀρχηγὸς καὶ αὐτουργὸς καθέστηκεν
 ὁ ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς Ἀκέφαλος καὶ Ἀποσχίστης Σευήρος ὁ
 τῆς Ἀντιοχείων πρόεδρος ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς οἰκείας ψυχῆς καὶ τῆς

până și maica Bisericii, Sionul, și biserica Sfintei Învieri
 a Dumnezeuului și Mântuitorului nostru – scăparea și mân-
 găierea tuturor nedreptățișilor și a celor ce au trebuință de
 mântuire din întreaga lume – să ajungă o piață publică și un
 loc întinat. Astfel, arhiereul întâi-stătător, care este în chipul
 și în locul lui Dumnezeu, și slujitorii din jurul lui, ba chiar
 și cei așerosiți vieții monahale sunt prizoniți înaintea ochi-
 lor păgânilor, iudeilor și samaritenilor și alungați din Sfântul
 Sion și din închinata biserică a Învierii, fiind târați prin mij-
 locul cetății în locuri întinate și necurate și sunt siliți să facă
 lucruri care vatămă credința. De aceea, cei care au venit și
 vin pentru rugăciune, în loc de folos și zidire sufletească, se
 întorc în țările lor plini de sminteli.

Așadar, dacă toate acestea din pricina credinței s-au
 pornit împotriva sfintei cetăți a lui Dumnezeu, Ierusalimul,
 ochiul și luminătorul întregii lumi, care a primit cuvântul
 Evangheliei – dacă este adevărat acel cuvânt prorocesc: *Din*
Sion va ieși legea și cuvântul Domnului din Ierusalim – și ai
 1s. 2, 3 cărei locuitori pipăie în fiecare zi acest adevăr în toate cinsti-
 tele locuri în care s-a săvârșit taina înomenirii *marelui Dum-*
nezeu și Mântuitorului nostru, atunci cum se face că noi, cei
 1Ti 2, 13 din Ierusalim, încă tot mai învățăm dreapta credință după
 cinci sute de ani și mai bine de la venirea lui Hristos? De aici
 se poate cunoaște în mod sigur că așa-zisa îndreptare adusă
 acum credinței celei de mai înainte în Hristos nu este a ade-
 văratului Hristos, ci învățătură a lui antihrist, care se silește să
 tulbure pacea și unitatea Bisericii lui Dumnezeu și care le-a
 umplut pe toate de nestatornicie.

Conducătorul și făptașul tuturor acestora s-a făcut din-
 tru început Sever, afealul și schismaticul patriarh al Antiohiei,
 spre pierzania propriului suflet și a obștii, ivit prin îngăduința lui
 Dumnezeu din pricina păcatelor noastre și care a fost anatemizat

155 κοινῆς πολιτείας κατὰ Θεοῦ συγχώρησιν διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν
προβληθεὶς καὶ τοὺς ἁγίους πατέρας ἡμῶν ἀναθεματίσας τοὺς
τὴν ἀποστολικὴν πίστιν τὴν ὀρισθεῖσαν καὶ παραδοθεῖσαν ἡμῖν
διὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων διὰ πάντων
155, 5 βεβαιώσαντας καὶ ἐν αὐτῇ πάντας φωτίζοντας.

Οὐπερ Ἀκεφάλου τὴν κοινωνίαν καὶ ἔνωσιν ἀποφεύγο-
ντες καὶ παντελῶς ἀπαρνούμενοι δεόμεθα τῆς ὑμετέρας εὐσε-
βείας κατελεῆσαι τὴν μητέρα τῶν ἐκκλησιῶν πασῶν Σιών τὴν
ὑπερασπίζουσαν τοῦ θεοφιλοῦς ὑμῶν κράτους οὕτως ἀτίμως
ὑβριζομένην καὶ πορθουμένην, καὶ θεσπίσαι καταξιώσατε ὥστε
155, 10 παντελῶς κωλυθῆναι τὸν ἐπικείμενον τῇ ἀγία τοῦ Θεοῦ πόλει
χειμῶνα. Ζωῆς γὰρ καὶ θανάτου κειμένων ἐν τῷ περὶ πίστεως
λόγῳ ὁ θάνατος ἡμῖν ἐστὶν προτιμότερος.

Τῶν γὰρ ἐχθρῶν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν περὶ
αὐτοὺς ματαίων ἀναθεμάτων καθ' οἷον δήποτε τρόπον ἢ λόγον
155, 15 οὐδ' ὄλως κοιωνοὶ γενησόμεθα τὴν ἀποστολικὴν σὺν Θεῷ
κατέχοντες πίστιν, ἐν ἧ ἑστήκαμεν καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς
δόξης τοῦ Θεοῦ, ἐν φρόνημα καὶ μίαν πίστιν ἔχοντες ἅπαντες
σὺν Θεῷ οἱ τῆς ἀγίας γῆς ταύτης οἰκήτορες τεσσαράς τε ἀγίας
155, 20 συνόδους εὐαγγελικῷ χαρακτῆρι τετιμημένας ὁμοδόξους ἐν ἐνὶ
πνεύματι καὶ φρονήματι ἀσμένως δεξάμενοι τὰς κατὰ διαφόρους
καιροὺς καὶ τόπους θεία ἐπιτνοία συγκροτηθεῖσας πρὸς τὰς τῶν
ὑποκειμένων αἰρέσεων πολυσχεδεῖς πλάνας. Λέξεις μόνον καὶ
οὐ δυνάμει τὸ διάφορον ἐχούσας, ὥσπερ ἡ τῶν θεοχαράκτων
εὐαγγελίων εἰκῶν τε καὶ δύνამις. Τούτων τῶν ἁγίων συνόδων
156 προλάμπει καὶ ὑπέρκειται ὁ μνημονευθεὶς τῶν τριακοσίων δέκα
καὶ ὀκτῶ ἁγίων πατέρων χορὸς ὁ ἐν Νικαίᾳ κατὰ τοῦ ἀθεωτάτου
Ἀρείου συνελθὼν, ᾧ κατὰ πάντα ἐξηκολούθησαν καὶ αἱ λοιπαὶ
τρεῖς ἅγιοι σύνοδοι, τουτέστιν ἡ τῶν ἑκατὸν πενήκοντα κατὰ τοῦ
πνευματομάχου Μακεδονίου συνελθοῦσα καὶ ἡ ἐν Ἐφέσῳ μετ'
156, 5 ἐκείνους κατὰ τοῦ ἐπαράτου καὶ ἀνθρωπολάτρου Νεστορίου συ-
ναθροισθεῖσα, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ μετ' αὐτοὺς ἐν τῇ Χαλκηδονέων

de Sfinții noștri Părinți ce au întărit credința apostolică, hotărâ-
cită și predată nouă prin Sfinții Părinți adunați la Niceea, care au
adeverit-o prin toate și îi botează în ea pe toți.

Noi ne ferim și respingem cu desăvârșire comuniunea și
unirea cu Acefalul, și ne rugăm Evlaviei Voastre să miluiască
Sionul, maica Bisericilor, care apără domnia Voastră iubitoare
de Dumnezeu și care este atât de ocărâtă și prigonită; învred-
niciți-ne să hotărâți ca vifornița pornită asupra Sfintei Cetăți
a lui Dumnezeu să fie curmată cu totul. Pentru că dacă în
cele ale credinței ne sunt puse înainte viața și moartea, noi
preferăm moartea.

De aceea, în nici un chip și sub nici un motiv nu ne
vom face părtași dușmanilor Bisericii lui Dumnezeu și anate-
melor aruncate asupra lor de vreme ce, cu ajutorul lui Dum-
nezeu, ținem credința *in care am stat și ne lăudăm, în nădejdea*
slavei lui Dumnezeu, având un cuget și o credință, cu ajutorul
lui Dumnezeu, noi, toți locuitorii acestui sfânt pământ, care
primim cu bucurie cele patru Sinoade sfinte, cinstite cu pece-
tea evanghelică și care conglăsuiesc desăvârșit într-un Duh și
un cuget, după ce s-au întrunit prin insufletirea dumnezeiască
în diferite vremi și locuri spre a înfrunta rătăcirile felurite-
lor eresuri, și care [Sinoade] se deosebesc numai prin cuvîn-
te, dar nu prin înțelesuri, după cum este chipul și înțelesul
Evangheliilor întipărite de Dumnezeu. Întru aceste sfinte Si-
noade strălucește mai întâi și le întrece amintitul cor al celor
318 Sfinți Părinți adunați în Niceea împotriva lui Arie cel fără
de Dumnezeu, căruia i-au urmat și celelalte trei sfinte Sinoa-
de, adică acela al celor 150 de Părinți, adunat împotriva pne-
vmatomahului Macedonie, apoi cel adunat în Efes împotriva
blestematului și antropolatului Nestorie. La fel, după aceea,
cel întrunit în cetatea Calcedonului spre întărirea anatemei
împotriva rău-cinstitorului Nestorie și pentru alungarea și

Rom. 5, 2

156, 10 πόλει συνδραμοῦσα ἐπὶ βεβαιώσει τοῦ κατὰ τοῦ δυσσεβοῦς Νεστορίου ἀναθέματος καὶ ἐκβολῆ καὶ ἀναθεματισμῶ τοῦ ἀσεβοῦς Εὐτυχοῦς. Διὰ τούτων τῶν ἁγίων τεσσάρων συνόδων τὴν μονογενῆ καὶ ἀποστολικὴν πίστιν, καθὼς πολλάκις εἴρηται, δεξαμένων πάντων ἡμῶν τῶν τῆς ἁγίας γῆς ταύτης οἰκητόρων καὶ ἐν αὐτῇ σὺν Θεῷ ἐστηριγμένων παντὶ τῷ μὴ οὕτως φρονοῦντι καὶ ταύταις πειθαρχοῦντι οὐδεὶς ἡμᾶς καθ' οἷον δῆποτε τρόπον ἐνώσαι δυνησεται, κἂν μύριοι θάνατοι πρόκεινται.

156, 15 Πληροφορίας δὲ ἐνεκεν τοῦ ὑμετέρου κράτους καὶ τοῦτο τοῖς εἰρημένοις προσθήσωμεν ὡς ἀνάθεμα ἔσται μετὰ πάσης αἰρέσεως ἀπὸ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Νεστόριος καὶ πᾶς ὁ τὰ ἐκείνου φρονῶν ἢ τὸν ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν Μονογενῆ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν σταυρωθέντα υἱοὺς δύο ἐννοῶν ἢ ὁ τὴν θείαν τε καὶ ἀπερινόητον ἔνωσιν εἰς δύο φύσεις ἀνά μέρος μερίζων ἢ ὁ ταῖς τοιαύταις φρενοβλαβείαις καθ' οἷον δῆποτε τρόπον ἢ λόγον τιθέμενος.

156, 25 Ἀνάθεμα δὲ σὺν αὐτῷ καὶ Εὐτυχεῖ τῷ τὴν θείαν οἰκονομίαν κατὰ φαντασίαν ἢ τροπὴν εἰσάγοντι τὴν τε διαφορὰν τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἀδιδαιρέτῳ καὶ ἀσυγχύτῳ καθ' ὑπόστασιν ἐνώσει ἀναθεματίσαντι καὶ παντελῶς ἀρνησαμένῳ σὺν αὐτῷ τε τῷ ἀσεβεῖ Νεστορίῳ ἀναθεματισθέντι ὑπὸ τῶν μνημονευθέντων ἁγίων πατέρων.

157, 5 Ταύτην τὴν ἔγγραφον πληροφορίαν καὶ δέησιν δεξαμένη εὐμενῶς ἢ ὑμέτερα γαληνότης παρὰ τῆς πάντων ἡμῶν ταπεινότητος θεοπίσαι καταξιώσει λωφῆσαι λοιπὸν τὰ τολμώμενα ἐφ' ἐκάστης κακὰ καὶ τὰς συνεχεῖς ἀκαταστασίας κατὰ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ταύτης πόλεως καὶ τοῦ ὀσιωτάτου ἡμῶν ἀρχιεπισκόπου Ἰωάννου διὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας ὀνόματι δῆθεν τῆς ὑμῶν εὐσεβείας, πεπεισμένον τὸ ὑμέτερον κράτος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων ὡς κατ' οὐδένα τρόπον ἢ λόγον τὴν πρὸς τοὺς εἰρημένους Ἀποσχιστὰς ἔνωσιν καταδεχόμεθα ἄνευ

anatemizarea neevlaviosului Eutihie. Prin mijlocirea acestor patru sfinte Sinoade, după cum s-a spus adeseori, am primit credința unică și apostolică noi, toți locuitorii acestui sfânt pământ, și, întemeindu-ne cu ajutorul lui Dumnezeu pe ea, nimeni nu va putea în niciun fel să ne unească cu acela care nu cugetă astfel și nu se supune acestor Sinoade, chiar dacă ne-ar aștepta mii de morți.

Pentru înștiințarea Stăpânirii Voastre mai adăugăm și aceasta la cele spuse, anume că Nestorie va fi anatema de la Hristos, Dumnezeu nostru, împreună cu toată erezia și cu tot cel care cugetă cele ale lui sau care gândește că Unul Domn Iisus Hristos, Fiul cel Unul-Născut al lui Dumnezeu Care S-a răstignit pentru noi, ar fi doi fii; sau care împarte dumnezeiasca și de necuprins cu mintea unire [ipostatică] în două firi despărțite; sau care consimte în orice fel sau cuvânt cu astfel de nebunii.

Anatema să fie, împreună cu el, și lui Eutihie, care spune că dumnezeiasca economie a întrupării s-a făcut în inchipuire sau prin schimbare și care a anatemizat și a tăgăduit deosebirea dintre firea dumnezeiască și cea omenească a Unului și singurului Iisus Hristos, adevăratul Dumnezeu, în unirea ipostatică nedespărțită și neamestecată; și care [Eutihie] a fost anatemizat împreună cu neevlaviosul Nestorie de către amintii Sfinți Părinți.

Primind cu bunăvoință această înștiințare scrisă și rugămintea din partea smereniei noastre a tuturor, Luminăția Voastră să ne încrednicească a porunci să înceteze relele care se săvârșesc cu îndrăzneală zi de zi, precum și necuratele neorânduiri împotriva acestei Sfinte Cetăți a lui Dumnezeu și a preacuviosului nostru arhipăstor Ioan de către vrăjmașii adevărului în numele – chipurile – Evlaviei Voastre, de vreme ce Înălțimea Voastră este convinsă, înaintea lui Dumnezeu și a îngerilor aleși, că nu vom primi în nici un fel și sub nici un motiv unirea cu zișii schismatici, fără o judecată conformă cu legile și canonică, nici

157, 10 ἐνθέσμου καὶ κανονικῆς κρίσεως οὔτε μὴν καινοτομία τινὶ περὶ
πίστεως καθ' οἷον δήποτε λόγον συντιθέμεθα ἢ πρόσωπον τῶν
Ἀκεφάλων ἐν οἷῳ δήποτε καιρῷ κατὰ βίαν χειροτονούμενον κα-
ταδεξόμεθα. Εἰ δὲ τι τοιοῦτον διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν συμβαίη,
157, 15 πληροφοροῦμεν ἐνώπιον τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσιῶν Τριάδος τὴν
ὑμετέραν εὐσέβειαν ὡς τὰ αἵματα πάντων ἡμῶν προθύμως ἐκχέ-
ται καὶ πάντες οἱ ἅγιοι τόποι πυρὶ ἀναλίσκονται πρὶν ἂν τι τοι-
οῦτον ἐν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ ταύτῃ πόλει γένηται. Τί γὰρ ὄφελος τῆς
ψιλῆς τῶν ἁγίων τόπων προσηγορίας οὕτως αὐτῶν πορθουμένων
καὶ ἀτιμαζομένων; *Ἡ δὲ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἢ ὑπερ ἔχουσα πάντα*
157, 20 *νοῦν φρουρήσει τὴν ἁγίαν αὐτοῦ ἐκκλησίαν καὶ παύσει τὰ κατ'*
αὐτῆς ἐπικείμενα σκάνδαλα νεύματι τοῦ ὑμετέρου κράτους εἰς
δόξαν αὐτοῦ καὶ καύχημα τῆς θεοφιλοῦς ὑμῶν βασιλείας.

158 Τὰ ἴσα δὲ τῆς τοιαύτης δεήσεως ἀπέστειλαν οἱ πατέρες
ἡμῶν Ἰωάννη τῷ τηνικαῦτα ἐπισκόπῳ χειροτονηθέντι Κωνσταντι-
νουπόλεως τελευτήσαντος Τιμοθέου. Ταύτην τοίνυν τὴν ἰκεσίαν
δεξάμενος ὁ βασιλεὺς Ἀναστάσιος καὶ συνεχόμενος ὑπὸ τῶν Βιτα-
158, 5 λιανῶν βαρβαρικῶν ὀχλήσεων συνεβουλεύθη ἐν τῷ τῶς ἡσυχάσαι
ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὕτως τοῦ Ἱεροσολύμων θρόνου οὐκ ἐξεβλήθη ὁ
Ἰωάννης. Ἄλλ' ἐντεῦθεν ἤδη τέλος τοῖς γενικοῖς τῶν ἁγίων πατέρων
ἡμῶν ἀγῶσιν ἐπιθετέον καὶ ἐπὶ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ περὶ μόνου τοῦ
πατρὸς ἡμῶν Σάββα λόγου ἰτέον καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ἀξιωματιμῶνευ-
158, 10 τα ἰδικὰ κατορθώματα τῆ τοῦ Θεοῦ χάριτι ἐξηγητέον.

58

158, 15 Ὁ ἐπίγειος ἄγγελος καὶ οὐράνιος ἄνθρωπος Σάββας ὁ
σοφὸς καὶ ἐπιστήμων διδάσκαλος, ὁ τῆς ὀρθοδοξίας συνήγορος
καὶ τῆς κακοδοξίας κατήγορος, ὁ πιστὸς καὶ φρόνιμος οἰκονόμος
ἀναδειχθεὶς, ὁ τὰ θεῖα τάλαντα πολυπλασιάσας, ὁ τὴν ἐξ ὕψους

⁷⁴ Ioan al II-lea, patriarh al Constantinopolului între 17 aprilie 518 și februarie 520.

⁷⁵ General roman, apărător al ortodoxiei calcedoniene, s-a răsculat în 513 împotriva împăratului Anastasie și l-a hărțuit până la moartea acestuia, în 518.

nu vom consimți cu vreo inovație într-ale credinței sub nici un pretext, nici nu vom primi pe cineva dintre acefali, hirotonit cu sila în oricare vreme. Iar dacă ni s-ar întâmpla așa ceva, din pricina păcatelor noastre, Vă facem cunoscut, înaintea Sfintei și celei deofință Treimi, că ne vom vărsa sângele cu toții, plini de râvnă, și că toate Sfintele Locuri vor fi mistuite de foc înainte de a se petrece un asemenea lucru în această Sfântă Cetate a lui Dumnezeu. Pentru că ce folos este simpla denumire de «Sfinte Locuri» dacă ele sunt pustiite și necinstite în așa fel? *Iar pacea lui Dumnezeu care întrece orice minte va păzi sfânta Lui Biserică* *Fig. 4, 7* și va face să înceteze scandalurile stărnite asupra ei la semnul Majestății Voastre, spre slava Lui și lauda domniei Voastre iubitoare de Dumnezeu.“

Părinții noștri au trimis o copie a acestei cereri lui Ioan⁷⁴, care era hirotonit atunci episcop al Constantinopolului, după ce murise Timotei. După ce a primit această cerere, împăratul Anastasie, fiind strămtorat de barbarii lui Vitalian⁷⁵, a fost sfătuit să-i lase în pace o vreme, și așa Ioan nu a mai fost izgonit din tronul Ierusalimului. Dar să punem capăt aici istorisirii luptelor comune ale Sfinților noștri Părinți și să continuăm cuvântul numai despre Părintele nostru Sava și despre faptele lui săvârșite prin harul lui Dumnezeu.

58. Secetă și lăcuste

Sava, îngerul cel pământesc și omul ceresc, înțeleptul și cunoscătorul⁷⁶ dascăl, apărătorul ortodoxiei și înfierătorul relei-credințe, care s-a arătat iconomul credincios și chibzuit care a înmulțit dumnezeieștii talanți, cel care s-a îmbrăcat cu

A folosit armatele și populația barbară din Tracia.

⁷⁶ Prin „cunoscător“ am tradus adjectivul ἐπιστήμων, al cărui înțeles precis este de „științific“ și trimite la caracterizarea povățuirii duhovnicești, înțelegând drept „arta artelor și știința științelor“.

158, 20 δύναμιν ἐνδυσάμενος εὐδοκίᾳ τε τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ συνεργείᾳ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐμπνεύσει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὴν ἔρημον πολίσας τῷ πλήθει τῶν μοναχῶν ἑπτὰ μοναστήρια περιβόητα καθ' ὃν εἴρηται τρόπον ἐν αὐτῇ συνεστήσατο, αἰνὰ ἔστιν ταῦτα· ἐν μὲν λαύραις ἡ Μεγίστη τε αὐτοῦ καὶ πασῶν τῶν
 159 ἐν Παλαιστίνῃ λαυρῶν προκαθεζομένη καὶ ἡ μετ' αὐτὴν τῇ τάξει Νέα Λαύρα καὶ ἡ Ἐπτάστομος καλουμένη, ἐν δὲ κοινοβίοις τὸ τοῦ Καστελλίου καὶ τοῦ Σηλαιίου καὶ τὰ ὀνομασθέντα τοῦ Σχολαρίου καὶ Ζάννου. Οὐχ ἦττον δὲ ἀντελαμβάνετο καὶ τῶν ἀρχαίων δύο κοινοβίων τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν Εὐθυμίου καὶ Θεοκτίστου. Τούτων τῶν ἑπτὰ μοναστηρίων τὴν φροντίδα ποιούμενος καὶ τὴν πρόνοιαν πρόσοδον τὸ σύνολον περιποιήσασθαι οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλὰ πίστει καὶ πεποιθήσει τῇ εἰς Θεὸν
 159, 5 ἐπερειδόμενος οὐδέποτε κατέπεσεν εἰς τὴν ἀπὸ τῆς μερίμνης ἄθυμίαν καὶ μάλιστα ἐν τῷ τῆς λιμοῦ καιρῷ.

Ἄμα γάρ τῷ ἐξορισθῆναι τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἡλίαν ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς τοῦ μὴ βρέξει ἐπὶ τὴν γῆν ἐπὶ πέντε χρόνους καὶ πρὸς τῇ ἀβροχίᾳ καὶ ἀκρις πολλὴ γέγονεν σφόδρα καὶ βροῦχος οὐ οὐκ ἦν ἀριθμὸς, καὶ κατέληξεν πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. Τῷ
 159, 10 δὲ δευτέρῳ τῆς ἀκριδος χρόνῳ ἦλθεν ἕτερα ἀκρις καὶ τὸν ἀέρα ἐκάλυψεν καὶ πάντα τὰ ξύλα τοῦ ἀγροῦ κατέφαγεν καὶ γέγονεν ἰσχυρὰ λιμὸς καὶ θνήσις, ὥστε τοὺς Ἱεροσολυμίτας λέγειν ὅτι διὰ τὴν γενομένην εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἡλίαν ἁμαρτίαν ἐπῆλθεν τὰ κακὰ ταῦτα. Τότε ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Σάββας τοῖς ἀρχηγοῖς
 159, 15 τῶν ἑαυτοῦ μοναστηρίων παρήνει μηδέποτε μεριμνᾶν περὶ τῶν σαρκικῶν καὶ τὴν τοῦ Κυρίου φωνὴν ὑπεμίμησκεν αὐτοὺς τὴν λέγουσαν· μὴ μεριμνήσητε λέγοντες τί φάγομεν ἢ τί πίνομεν ἢ τί περιβαλόμεθα· οἶδεν γὰρ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῆζε-
 159, 20 τε τούτων ἀπάντων. Πλὴν ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.

Ὁ μὲν οὖν θεὸς οὗτος πρεσβύτης τοιαῦτα καὶ ἐφρόνει καὶ ἐδίδασκεν· ὁ δὲ Θεὸς πᾶσαν χρεῖαν ἀφθόνως ἐχορήγει αὐτῷ, ὥστε

putere de Sus, care prin bunăvoința lui Dumnezeu și Tatăl și cu împreună-lucrarea lui Hristos și cu insufflarea Sfântului Duh a făcut pustia cetate pentru mulțime de monahi, a zidit, în felul în care am spus aici, șapte mănăstiri vestite, după cum urmează: între lavre, Marea sa Lavră, care era prima între toate lavrele din Palestina, iar după ea, în ordine, Noua Lavră și cea numită Eprastomos; între chinovii, erau cele de la Castelion, de la Peșteră și cele numite „a Scholarului” și „a lui Zan”. Dar nu mai puțină grijă a purtat și de cele două vechi chinovii ale sfinților noștri părinți Eftimie și Teoctist. Îngrijindu-se de aceste șapte mănăstiri, nu a îngăduit să câștige pentru sine nimic de la ele, ci, sprijinindu-se pe credința și nădejdea în Dumnezeu, nu a căzut niciodată în descurajarea care vine din grijă, mai ales în vremea foametei.

Pentru că de îndată ce arhiepiscopul Ilie a fost exilat, cerul s-a închis, încât nu a plouat pe pământ cinci ani, iar la secetă s-au mai adăugat și lăcuste foarte multe și lăcuste fără aripi, de nu le puteai număra, care au nimicit *toată fața pământului*. În cel de-al doilea an al invaziei de lăcuste, a mai venit încă un fel de lăcuste care au acoperit întreg văzduhul și au mâncat toți pomii câmpiei, încât s-a pornit o mare foamete și mureau mulți, iar ierusalimitenii spuneau că aceste rele au venit din pricina păcatului săvârșit asupra arhiepiscopului Ilie. Atunci cel întru sfinți Părintele nostru Sava i-a sfătuit pe conducătorii mănăstirilor sale să nu-și facă grijă pentru cele trupești, amintindu-le de glasul Domnului care zice: *Nu vă îngrijiiți zicând ce vom mânca sau ce vom bea sau cu ce ne vom îmbrăca; căci știe Tatăl vostru cel cereșc că aveți trebuință de toate acestea. Ci mai întâi cereți împărăția cerurilor, și toate acestea se vor adăuga vouă.*

Ps. 104, 34

Mt. 6, 31-33

Dumnezeiescul Bătrân cugeta și învăța unele ca acestea, iar Dumnezeu îi dăruia fără zgârcenie toate cele de trebuință, încât se aflau în lipsuri mai degrabă cei care își puneau nădejdea

λείπεσθαι μᾶλλον τοὺς ἐπὶ χρήμασιν καὶ προσόδοις πεποιθότας ἢ τὰ ὑπ' αὐτοῦ προνοούμενα μοναστήρια. Ἐν αὐτῷ τοίνυν τῷ τῆς λιμοῦ καιρῷ ἦλθεν ὁ τῆς Μεγίστης Λαύρας οἰκονόμος πρὸς αὐτὸν λέγων· οὐ δυνάμεθα, πάτερ, κροῦσμα ποιῆσαι τούτῳ τῷ σαββάτῳ ἢ τῇ κυριακῇ, ὅτι οὐδὲν ἔχομεν, ἀλλ' οὔτε διάκλυσμα εἰς λόγον τῶν πατέρων συναγομένων. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· ἐγὼ τὴν τοῦ Θεοῦ λειτουργίαν οὐ κωλύω· εἰ δὲ τινὸς τῶν ἀναγκαίων λείπεσθε, πέμψει ὁ κανονάρχης κειμήλιον ἢ ἱμάτιον διὰ τοῦ προσφοραρίου εἰς τὴν πόλιν καὶ τοῦτο πωλήσας τὸ λειπόμνον ἀγοράσει καὶ ἡμεῖς τὴν τοῦ Θεοῦ λειτουργίαν πληρώσομεν. Πλὴν πιστός ἐστιν ὁ λέγων μὴ μεριμνήσητε περὶ τῆς αὔριον.

Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῆς παρασκευῆς ἔρχονται τινες τῆς ἁγίας πόλεως προπινάριοι οἱ λεγόμενοι τοῦ Σωζᾶ παῖδες ἔχοντες βασιταγὴν τριάκοντα ἀλόγων ἐπιφερόμενοι οἶνον καὶ ἄρτους καὶ σίτον καὶ ἔλαιον καὶ μέλι καὶ τυρὸν καὶ πληροῦσιν τὸ οἰκονομεῖον παντοίων ἀγαθῶν καὶ ποιοῦσιν ἑορτὴν μεγάλην τοῖς πατράσιν. Καὶ ὁ μὲν γέρον ὠνείδιζεν τὸν οἰκονόμον λέγων· τί λέγεις, κύριε ὁ οἰκονόμος; Κωλύωμεν τὸ κροῦσμα, ὅτι οὐκ ἔχουσιν διάκλυσμα οἱ πατέρες; Ὁ δὲ οἰκονόμος εἰς αἴσθησιν ἔλθων ῥίπτει ἑαυτὸν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ συγχώρησιν λαβεῖν ἀξιῶν. Καὶ ὁ γέρον εὐλογήσας αὐτὸν ἐνουθέτει λέγων· μηδέποτε διστάσης, ἀλλὰ πίστει κραταιούμενος πᾶσαν τὴν μεριμνάν σου ἐπίρριπτε εἰς τὸν Θεόν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ἡμῶν.

59

Ἦλθόν ποτε οἱ ἐν τῷ Σπηλαιῷ μένοντες πατέρες πρὸς τὸν ἅγιον γέροντα λέγοντες ὑπὸ τινων ποιμένων πάνυ ὀχλεῖσθαι πυκνῶς τὰς ἑαυτῶν ἀγέλας νεμόντων ἐν τοῖς τοῦ μοναστηρίου τόποις καὶ ἀναιδῶς ἀναλώματα ἀπαιτούντων, ὥστε ἡμᾶς ἡσυχάζειν ἀπ' αὐτῶν μὴ συγχωρεῖσθαι.

⁷⁷ Este vorba de toaca bătută pentru a se aduna viețuitoarii lavrei de pe la chiliile lor spre a-și primi porția de hrană pentru săptămâna următoare. „Liturghia” de care amintește aici Sfântul Sava este de fapt canonul de

în bani și câștiguri decât mănăstirile aflate în purtarea lui de grijă. Așadar, în acest răstimp de foamete, a venit la el iconomul Marii Lavre zicând: „Părinte, nu mai putem să batem toaca în sâmbăta și duminica următoare, pentru că nu mai avem nimic, nici măcar apă de băut pentru părinții care se adună.” Atunci Bătrânul⁷⁷ i-a zis: „Eu nu voi împiedica liturghia lui Dumnezeu. Dacă vă lipsește ceva din cele de trebuință, atunci canonarhul să trimită vreun odor sau veșmânt prin mesager⁷⁸ în cetate ca să-l vândă și să cumpere ce le lipsește, iar noi să săvârșim liturghia lui Dumnezeu. Dar credincios este Cel ce zice: *Nu vă îngrijiți pentru ziua de mâine.*”

Mt. 6, 34

Vineri, au venit din Sfânta Cetate niște furnizori de alimente, numiți *fiii lui Sosan*, care aduceau un convoi de 30 de catări încărcate cu vin, pâine, grâu, untdelemn, miere și brânză, și au umplut chelăria de toate bunătățile făcând mare praznic părinților. Atunci Bătrânul l-a certat pe iconom zicându-i: „Ce ai de spus, Părinte iconom? Nu mai batem toaca pentru că nu au părinții ce să bea?” Iconomul, venindu-și în simțire, s-a aruncat la picioarele lui cerând iertare. Bătrânul, după ce l-a binecuvântat, i-a spus: „Nu te mai îndoi niciodată, ci, întărindu-te în credință, aruncă toată grija ta înaintea lui Dumnezeu, pentru că El Se îngrijește de noi!”

1 Paml. 2, 31

59. Ciobanii de lângă Peșteră

Au venit odată la sfântul Bătrân părinții care locuiau la Peșteră zicându-i: „Suntem foarte stingheriți de niște ciobani care-și pasc turmele în locurile mănăstirii și ne cer fără rușine de-ale gurii, așa încât nu mai putem să ne liniștim din pricina lor.”

rugăciune al monahilor de la chiliile, pe care și-l puteau face netulburată dacă lavra le asigura cele necesare traiului.

⁷⁸ Προσφοράριος era un monah însărcinat cu aprovizionarea Lavrei cu cele trebuincioase Liturghiei aduse din Ierusalim (J. PATRICH, *Sabbas, Leader...*, p. 187).

Καὶ τοῦτο γνοὺς ὁ γέρον ἀπέστειλεν ἐπιτιμῶν καὶ παραγγέλλων αὐτοῖς μηκέτι ἐγγίξειν τῷ μοναστηρίῳ. Αὐτῶν δὲ παρακουσάντων ἄφνω οἱ μαζοὶ τῶν θρεμμάτων ἐπεσχέθησαν τοῦ μὴ φέρειν γάλα καὶ ἐκ τούτου τὰ ἀρτιγέννητα ἐρίφια καὶ ἀρνία τῇ λιμῷ διεφθείροντο. Τότε οἱ αἰπόλοι εἰς συναίσθησιν ἐλθόντες καὶ λογισάμενοι ὅτι ἡ παρακοή τὸν ἐν τοῖς ἀλόγοις θάνατον κατειργάσατο, ὁρμαῖοι ἤλθον πρὸς τὸν γέροντα καὶ προσπεσόντες συνέθεντο αὐτῷ μηκέτι προσεγγίζειν τινὶ τῶν αὐτοῦ μοναστηρίων. Ὁ δὲ γέρον τὴν τοιαύτην ὑπόσχεσιν δεξάμενος ἐποίησεν εὐχὴν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ εὐλογήσας ἀπέλυσεν αὐτούς. Αὐτοὶ δὲ ἀπελθόντες εὗρον τὸ γάλα ἀνεμποδίστως ἐκφερόμενον καὶ διερωτήσαντες καὶ γνόντες ὅτι κατὰ τὴν ὥραν καθ' ἣν ὁ γέρον ποιήσας εὐχὴν εὐλόγησεν, ῥέειν καὶ φέρεσθαι ἤρξατο τὸ γάλα, θαυμάσαντες ἐδόξασαν τὸν Θεόν.

60

Ὁ ἐν ἀγίοις πατὴρ ἡμῶν Σάββας τῷ ὀγδοηκοστῷ τῆς αὐτοῦ ἡλικίας χρόνῳ περὶ τὰς θερινὰς τροπὰς τῆς ἐνδεκάτης ἰνδικτιόνος ἀπῆλθεν εἰς Ἀιλᾶ πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἡλίαν ἐκ Θεοῦ οἰκονομίας ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ Στέφανον τὸν ἡγούμενον τῆς μονῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου καὶ Εὐθάλιον τὸν ἡγούμενον τῶν ἐν Ἱερικῷ μοναστηρίων αὐτοῦ τοῦ μακαρίου Ἡλία. Οὕσιν αὖτε μετὰ χαρᾶς δεξάμενος ὁ μακαρὶτης Ἡλίας ἐκράτησεν παρ' ἑαυτῷ ἡμέρας τινὰς ἐν αἷς ἡμέραις ἀπὸ μὲν τῆς τῶν λυχνικῶν ἀπολύσεως ἕως πάλιν ὥρας ἐνάτης τῆ ἑξῆς οὐκ ἐφαίνετο αὐτοῖς, περὶ δὲ τὴν ἐνάτην ἐξήρχετο καὶ ἐκοινῶνει μετ' αὐτῶν καὶ ἐγεύετο καὶ μετὰ τὸ λυχνικὸν ἀνεχώρει. Οὕτως τοίνυν αὐτοῦ διάγοντος συνέβη αὐτὸν τῇ ἐνάτῃ τοῦ Ἰουλίου μηνὸς μὴ ἐξελθεῖν κατὰ τὸ εἰθισμένον, αὐτῶν δὲ ἐκδεχομένων καὶ μήτε κοινωνούντων μήτε τινὸς γενομένων ἐξελθῶν περὶ ὥραν ἕκτην τῆς νυκτὸς λέγει· γεύσασθε ὑμεῖς· ἐγὼ γὰρ οὐ σχολάζω.

Aflând acest lucru, Bătrânul a trimis la ei pe cineva, certându-i și poruncindu-le să nu se mai apropie de mănăstire. Dar fiindcă n-au ascultat, animalele au încetat dintr-odată să mai dea lapte, și de aceea mieii și iezii nou-fătați mureau de foame. Atunci păstorii, venindu-și în simțire și gândindu-se că din pricina neascultării lor mureau animalele, au venit în grabă la Bătrân și, căzându-i înainte, i-au făgăduit că nu se vor mai apropia de niciuna dintre mănăstirile lui. Bătrânul, după ce le-a primit făgăduința, s-a rugat pentru ei și, binecuvântându-i, i-a slobozit. Iar ei, întorcându-se de acolo, au găsit că laptele curgea neîmpiedicat și, întrebând, au aflat că în ceasul în care Bătrânul, rugându-se, i-a binecuvântat, a început și laptele să curgă, și s-au minunat și L-au slăvit pe Dumnezeu.

60. Moartea lui Ilie și a lui Anastasie

Într-al optzecilea an al vieții, cel întru sfinți Părintele nostru Sava, în preajma solstițiului de vară al indictionului al XI-lea, s-a dus în Aila ca să-l vadă pe arhiepiscopul Ilie, avându-l cu sine, din rânduiala lui Dumnezeu, și pe Ștefan, egumenul mănăstirii marelui Eftimie, și pe Evtalie, egumenul mănăstirilor de la Ierihon ale fericitului Ilie. Pe aceștia, fericitul Ilie i-a primit cu bucurie și i-a ținut la sine câteva zile, în care, de la apolisul Vecerniei până la ceasul al nouălea al zilei următoare nu se arăta, iar la ceasul al nouălea ieșea de grăia cu dânșii și gusta ceva, iar după Vecernie se retrăgea. Așadar, s-a întâmplat însă ca pe 9 iulie să nu mai iasă cum avea obiceiul. Dar pentru că părinții așteptau fără să vorbească și fără să mănânce, a ieșit pe la ceasul al șaselea din noapte și a zis: „Mâncați voi, pentru că eu nu am vreme!”

Τοῦ δὲ ἐν ἁγίοις Σάββα κρατήσαντος καὶ τρόπον τινὰ βιασαμένου αὐτὸν εἰπεῖν τί ἔχει. Σύνδακρος γενόμενος λέγει· ταῦτη τῇ ὥρᾳ ἐτελεύτησεν Ἀναστάσιος ὁ βασιλεὺς καὶ δεῖ με πάντως ἀπελθεῖν μετὰ δεκάτην ἡμέραν καὶ δικάσασθαι μετ' αὐτοῦ.

161, 20 Καὶ διετάξατο περὶ τῶν ἑαυτοῦ μοναστηρίων, ὥστε μετὰ τὴν τελευταίαν Εὐθαλίου Νέσταβον καὶ Ζαχαρίαν τὴν ἡγεμονίαν διαδέξασθαι κατὰ καιροὺς ὥστε μὴ τολμῆσαι τινα διαιρεῖν ἀπ' ἀλλήλων τὰ αὐτὰ μοναστήρια. Ταῦτα διαταξάμενος καὶ ὀκτῶ ἡμέρας μετὰ τὴν ὀπτασίαν ποιήσας τῇ κοινωνίᾳ μόνῃ καὶ τῷ
161, 25 εὐκράτῳ ἀρκούμενος μικρὸν ἡρρώστησεν. Τῶν δὲ περὶ τὸν ἐν ἁγίοις Σάββαν προσκαρτερούντων αὐτῷ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας τῇ
162 εἰκάδι τοῦ Ἰουλίου μηνὸς κοινωνήσας καὶ εὐξάμενος καὶ εἰπὼν τὸ ἄμῃν ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐκοιμήθη καὶ ὑπνωσεν ζήσας τὸν ἅπαντα χρόνον ἔτη ὀγδοήκοντα ὀκτῶ.

Ὁ δὲ μακαρίτης Σάββας τὴν ἡμέραν σημειωσάμενος καὶ ἐλθὼν εἰς Τεροσόλυμα ἔγνω ὅτι περὶ τῇ νυκτὶ τῆς δεκάτης τοῦ
162, 5 Ἰουλίου μηνὸς καθ' ἣν ὁ μακάριος Ἡλίας τὴν ὀπτασίαν εἶδεν, βροντῶν καὶ ἀστραπῶν περὶ τὸ παλάτιον ἐνειλουμένων καὶ τὸν βασιλέα Ἀναστάσιον μονώτατον σχεδὸν καταβοσκομένων ἀδημονοῦντα αὐτὸν καὶ φεύγοντα ἀπὸ τόπων εἰς τόπους ἐν ἐνὶ τῶν κοιτωνίσκων κατέλαβεν ἡ ὄργῃ καὶ ῥίψασα ἀπέκτεινεν, ὥστε αἰφνίδιον εὐρεθῆναι νεκρὸν.

162, 10 Οὕτως δὲ τοῦ Ἀναστασίου τελευτήσαντος Ἰουστίνος αὐτίκα τὴν βασιλείαν παραλαβὼν νόμοις ἐχρήσατο τοῖς κελεύουσιν τοὺς ὑπὸ Ἀναστασίου ἐξορισθέντας πάντας ἀνακληθῆναι καὶ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον τοῖς ἱεροῖς ἐνταγῆναι διπτύχοις. Τῶν δὲ Ἰουστίνου τοῦ βασιλέως κελεύσεων ἐλθόντων εἰς Τεροσόλυμα
162, 15 συνήχθη ἄπειρον πλῆθος μοναχῶν τε καὶ λαϊκῶν, συνέδραμεν δὲ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Σάββας καὶ ἡ τῶν ἐπισκόπων σύνοδος.

Καὶ ἐορτῆς γενομένης τῇ ἕκτῃ τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἐνεφανίσθησαν αἱ θεῖαι κελεύσεις καὶ ἐνετάγησαν αἱ τέσσαρες σύνοδοι τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις.

Dar pentru că Sfântul Sava l-a ținut și oarecum l-a silit să spună ce are, acesta, începând să plângă, i-a spus: „În acest ceas a murit împăratul Anastasie și trebuie ca, după a zecea zi, să plec să mă judec cu el.“

Apoi a rânduit cele pentru mănăstirile sale, încât, după moartea lui Evthalie, să-i urmeze pe rând la egumenie Nestav și Zaharia, pentru ca nimeni să îndrăznească să despartă aceste mănăstiri una de alta. După ce a rânduit aceste lucruri și s-au împlinit cele opt zile de la vedenie, vreme în care s-a hrănit numai cu Sfânta Împărtășanie și *evkration*⁷⁹, s-a îmbolnăvit ușor. După ce părinții veniți cu Sfântul Sava au așteptat trei zile, în 20 iulie s-a împărtășit și, după ce s-a rugat, a spus „Amin“ și îndată a adormit în pace. Trăise 88 de ani întregi.

Fericitul Sava și-a însemnat ziua și, venind la Ierusalim, a aflat că în noaptea de 10 iulie, când fericitul Ilie a avut vedenia, tunete și fulgere au lovit palatul și l-au înghițit numai pe împăratul Anastasie, care, cuprins de groază, alerga din loc în loc până ce mânia dumnezeiască l-a ajuns într-unul din dormitoare, l-a aruncat la podea și l-a omorât, încât îndată a fost găsit mort.

După ce Anastasie a murit în acest fel, a preluat împărăția Iustin⁸⁰, care a poruncit rechemarea tuturor celor alungați de Anastasie și înscrierea Sinodului de la Calcedon în sfintele diptice. Când poruncile împăratului Iustin au ajuns la Ierusalim, s-a adunat o mulțime nesfârșită de monahi și de mireni, și a venit și Sfântul Sava și sinodul episcopilor.

După ce în 6 august s-a ținut praznicul, s-au făcut publice poruncile dumnezeiești⁸¹, iar cele patru Sinoade au fost înscrise în sfintele diptice.

⁷⁹ *Evkrationul* era o bătură făcută din ardei, chimen și anason, servită caldă. Sfântul Teodor Studitul spune că „în Postul Mare bem *evkration*, în afara celor bolnavi sau bătrâni“ (PG 99, 1716B).

⁸⁰ Împărat între 518 și 527.

⁸¹ Adică decretule imperiale.

61

162, 20 Τότε ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἱεροσολύμων Ἰωάννης πείθει τὸν ἐν ἁγίοις πατέρα ἡμῶν Σάββαν διελθεῖν ἕως Καισαρείας καὶ Σκυθοπόλεως μετὰ καὶ ἄλλων τινῶν τῆς ἐρήμου ἡγουμένων πρὸς τὸ ἐμφανίσει τοῦ βασιλέως τὰ γράμματα καὶ τὰς τέσσαρας συνόδους τοῖς ἱεροῖς κατὰ πόλιν ἐντάξει διπτύχοις. Καταλαβόντες δὲ τὴν Καισαρέων, συνήνησεν αὐτοῖς ὁ ἐν ἁγίοις Ἰωάννης ὁ Χουζιβίτης τὴν αὐτόθι τὸ τηρικαῦτα ἱεραρχίαν ἐγκει-
162, 25 χειρισμένος. Καὶ πληρώσαντες ἐκεῖσε τὰ ἐντεταλμένα ἦλθον εἰς Σκυθόπολιν καὶ ἐξῆλθον ἅπαντες οἱ πολῖται ἅμα τῷ ἁγιωτάτῳ μητροπολίτῃ Θεοδοσίῳ εἰς συνάντησιν αὐτοῖς εἰς τὸ ἀποστολεῖον τοῦ ἁγίου Θωμᾶ. Καὶ εἰσελθόντες μετὰ ψαλμῶν, γέγονεν ἡ σύναξις ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐμφανίζεται τὸ θεῖον γράμμα καὶ ἐντάσσονται τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις αἱ τέσσαρες σύνοδοι. Ἦν δὲ τις ἐν Σκυθοπόλει σχολαστικὸς Ἰωάννης ὁ τοῦ ἐκσπελλευτοῦ, ἀνὴρ σοφὸς καὶ τὴν ψυχὴν πεφωτισμένος, ὅστις ἐλθὼν πρὸς τὸν
163 ἐν ἁγίοις Σάββαν ἐν τῷ ἐπισκοπέῳ περὶ Σιλουανοῦ τοῦ Σαμαρείτου τὸν λόγον παρέτεινεν τὸ τηρικαῦτα παραδυναστεύοντος ἐν βασιλικαῖς ἀξιώμασιν καὶ τοῖς Χριστιανοῖς ἐπιβουλεύοντος, ἐξηγούμενος τὰς τούτου πονηρίας τε καὶ θεομαχίας. Καὶ ἀκούσας ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Σάββας καὶ Πνεύματος Ἁγίου πλησθεὶς εἶπεν τῷ τε ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς παροῦσιν· ἰδοὺ ἡμέραι
163, 5 ἔρχονται, λέγει Κύριος, καὶ πληρωθήσεται εἰς Σιλουανὸν ὁ Δαυτικὸς πεντηκοστὸς πρῶτος ψαλμὸς πρὸς τὸ αὐτὸν ἐν μέσῃ τῇ πόλει πυρίκαυστον γενέσθαι.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ Σιλουανοῦ προεφήτευσεν.

62

163, 15 Ἔστιν δὲ αὐτόθι μοναστήριον τὸ ἐπίκλην Ἐνθεμανεῖθ ἐν τοῖς περὶ τὸν ἅγιον Ἰωάννην τόποις, ἐν ᾧ ἀναχωρητὴς τις ὑπῆρχεν Ἰωάννης ὀνόματι, τὴν μὲν ψυχὴν πεφωτισμένος καὶ διορατικῶς

⁸² Acest Ioan, deși are același nume și epitet de *scholastic* ca și tatăl lui Chiril, totuși nu e același personaj, pentru că, în relatările sale, Chiril nu

61. Sava la Schitopolis

Atunci arhiepiscopul Ierusalimului l-a convins pe Sfântul Sava, părintele nostru, să meargă la Cezareea și la Schitopolis împreună cu alți câțiva egumeni din pustie ca să arate scrisorile împăratului și să înscrie cele patru Sinoade în diptice. Când au ajuns la Cezareea, i-a întâmpinat Sfântul Ioan Hozevitul, care era episcop acolo. După ce au împlinit poruncile, au mers de acolo la Schitopolis, unde le-au ieșit în întâmpinare toată cetatea împreună cu preasfințitul mitropolit Teodosie la biserica închinată Sfântului Apostol Toma. Intrând cu cântări de psalmi, s-a făcut adunare în vechea biserică și a fost prezentată dumnezeiasca scrisoare, iar cele patru Sinoade au fost înscrise în diptice. Se afla în Schitopolis un anume scholastic Ioan, fiul perceptorului de dări, bărbat înțelept și cu suflet luminat⁸², care a venit la Sfântul Sava la episcopie și i-a vorbit mult despre Siluan Samariteanul, care, aflându-se în dregătoriile împărătești, uneltea împotriva creștinilor, arătându-i răutățile și luptele sale împotriva lui Dumnezeu. Auzind acestea, Sfântul Sava, părintele nostru, plin fiind de Duhul Sfânt, i-a spus episcopului și celor de față: „Iată, vin zile, zice Domnul, și cu Siluan se va împlini psalmul 51 al lui David când el va arde în mijlocul cetății.”

Iar acestea le-a spus ca o prorocie despre Siluan.

62. Femeia cu scurgere de sânge

Se afla acolo o mănăstire numită Entheamanit, în locurile din jurul bisericii Sfântului Ioan, în care trăia un pustnic pe nume Ioan, având sufletul luminat și fiind plin de harisma

spune nicăieri că tatăl său ar avea o slujbă în administrația imperială (*vide infra* c. 63 și 75 din prezenta *Viață*).

163, 20 χαρίσματος ἀνάπλευς, ἀπὸ ὀμμάτων δὲ τῷ σώματι γεγωνὸς ἔκ τε τῶν παννύχων ἀγρυπνιῶν καὶ τῶν πολλῶν δακρύων καὶ τοῦ βαθυτάτου γήρους, ὄντινά φασιν τὸν ἑκατοστὸν μὲν ὑπερβεβηκότα ἐνιαυτόν, ὀγδοήκοντα δὲ χρόνους εἰς αὐτὸ τὸ μοναστήριον διατελέσαντα, ἕξ ὧν πενήκοντα ἔτη μεμενηκέναι ἀπρόιτον. Πρὸς τοῦτον ὁ ἐν ἁγίοις γέρον τὸν θεσπέσιον ἄνδρα ἀπερχόμενος καὶ διὰ μέσης τῆς πόλεως γενόμενος κατὰ τὴν λεγομένην ἀψίδα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, γυνὴ τις αἰμορροοῦσα πολλοὺς χρόνους ποιήσασα ἐν τῇ ἀσθενείᾳ αὐτῆς καὶ εἰς τοσαύτην δυσωδίαν ἐλάσασα, ὥστε μηκέτι ὑποφέρειν τινὰ προσεγγίσει αὐτῇ. ἔκειτο ἐν τῷ δυτικῷ ἐμβόλῳ τῆς αὐτῆς πλατείας καὶ ἀκούσασα περὶ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάββα καὶ τοῦτον παριόντα μετὰ ὄχλου θεασαμένη ἔκραξεν λέγουσα· ἐλέησόν με, δοῦλε τοῦ Θεοῦ Σάββα, καὶ λύτρωσαί με ἐκ τῆς συνεχούσης με συμφορᾶς.

164, 5 Ὁ δὲ ταῖς κραυγαῖς εἶξας καὶ κατοικτειρήσας αὐτὴν ἀπέρχεται πρὸς αὐτὴν εἰς τὸν ἐμβολὸν καὶ λέγει· τί παρασχεῖν σοι οὐκ ἔχω· ὃ δὲ ἔχω, τοῦτό σοι δίδωμι. Τὴν χειρὰ μου ταύτην κυχρῶ σοι, ἐπίθες αὐτὴν ἐν ᾧ πάσχεις τόπῳ, καὶ πιστεύω τῷ Θεῷ ᾧ λατρεύω, ὅτι ἔχεις ὑγιασθῆναι.

164, 10 Ἡ δὲ τῆς τοῦ ἁγίου χειρὸς ἐπιλαβομένη ἐπέθηκεν αὐτὴν τῷ κεκρυμμένῳ τόπῳ καὶ εὐθέως ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς καὶ ἰάθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. Τοῦτο δὲ τὸ θαῦμα, ὡς οἶσθα, τίμιε πάτερ, μέχρι τῆς σήμερον ᾄδεται παρ' ἡμῖν.

63

164, 15 Ἀνὴρ τις ἐν αὐτῇ τῇ μητροπόλει θυγατέρα ἔχων δαιμονιώσαν καὶ πιστεύσας ἤγαγεν αὐτὴν πρὸς τὸν γέροντα ἐν αὐτῷ τῷ Ἐνθεμανῇ μοναστηρίῳ καὶ διηγήσατο αὐτῷ τὰς ἀνάγκας τὰς ἐπενεχθείσας αὐτῇ ὑπὸ τοῦ μαρωτάτου δαίμονος. Ὁ δὲ θαυματουργὸς πρεσβύτης συμπαθήσας αὐτῷ ἠτήσατο ἔλαιον τοῦ

⁸³ Prezența bisericii Sfântului Ioan Botezătorul trebuie pusă pe seama apropierii locului numit Enon (cf. In. 3, 23), în care Cinstitul Înaintemergător

străvederii. Își pierduse vederea trupească din pricina privegherilor de toată noaptea, a multelor lacrimi și a bătrâneții adânci. Se spune că trecuse de vârsta de 100 de ani, din care 80 i-a petrecut în această mănăstire, iar 50 a stat zăvorât. La acest bărbat dumnezeiesc a venit sfântul Bătrân Sava și, pe când trecea prin mijlocul cetății, în locul numit „arcada Sfântului Ioan”⁸³, o femeie cu scurgere de sânge, care boala de mulți ani de această neputință și din care ieșea o asemenea duhoare, încât nimeni nu suferea să se apropie de dânsa, stătea lângă coloanele din partea de apus a pieții și, auzind de sfântul nostru Părinte Sava și văzându-l că trecea cu mulțimea, a strigat: „Miluiește-mă, robule al lui Dumnezeu Sava, și izbăvește-mă de necazul care mă ține!”

El, dând înapoi la strigătele acestea și fiindu-i milă de ea, a venit la coloane și i-a zis: „Nu am ce să-ți dau, *dar ceea ce am, aceea îți dau*. Această mână a mea și-o împrumut, pune-o peste locul cu care pătimești, și cred lui Dumnezeu Căruia Îi slujesc că te vei vindeca.”

FA. 3, 6

Ea, luând mâna Sfântului, a pus-o pe locul cel ascuns, și îndată i s-a oprit curgerea sângelui, iar femeia a fost tămăduită din ceasul acela. Această minune, după cum știți, cinstite Părinte Gheorghe, este lăudată la noi⁸⁴ până astăzi.

63

Un bărbat oarecare din acea cetate avea o fiică stăpânită de un demon. Având credință în Bătrân, a adus-o pe aceasta în aceeași mănăstire Enthemanit și i-a povestit necazurile aduse asupra fiicei sale de necuratul diavol. Făcătorului de minuni Bătrân i s-a făcut milă de el și a cerut ulei de la întru-tot-cinstita

botezase, aflat la numai câțiva kilometri sud de Schitopolis.

⁸⁴ Adică în Schitopolis, cetatea ambilor monahi, Gheorghe și Chiril.

πανσέπτου Σταυροῦ καὶ λαβὼν αὐτὴν καὶ τὸν πατέρα αὐτῆς παρὰ μέρος ἐν τῷ κήπῳ καὶ ἐκδυθῆναι αὐτὴν κελεύσας ἤλειψεν αὐτῆς ὄλον τὸ σῶμα ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω, ἔμπροσθεν τε καὶ ὀπισθεν. Καὶ εὐθέως ἐφυγαδεύθη τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἀπ' αὐτῆς καὶ ἴαθη τὸ κοράσιον ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. Ὁ δὲ ἐμὸς πατὴρ Ἰωάννης καλούμενος αὐτόπτης καὶ ὑπηρέτης τοῦ θαύματος γέγονεν καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἡμέρας οὐκ ἀπέστη τοῦ ἁγίου γέροντος πάσας τὰς ἡμέρας τῆς αὐτόθι αὐτοῦ διατριβῆς. Ἐν αἷς ἡμέραις ἐν πρώτοις ὁ τε οἶκος ἡμῶν τῆς αὐτοῦ παρουσίας ἠξιώθη καὶ ἡ ἐμὴ μήτηρ τῆς αὐτοῦ ἀπήλαυσεν εὐχῆς τε καὶ εὐλογίας.

164, 20

164, 25

Μὴ θαυμαζέτω δὲ ἡ ὑμετέρα ὀσιότης εἴ τινα ὦν ἀκριβῶς ἐπίστασθε, ὧν ἴσως τὴν γνῶσιν ἐμοὶ παρεδώκατε, ἐν τούτῳ τῷ πρὸς ὑμᾶς ἐνέθηκα συντάγματι. Πρὸς ἓνα γὰρ σκοπὸν ὄρων, τίμιε πάτερ, τῆς τῶν ἐντυγχανόντων ὠφελείας τοῦτο πεποιήμαι.

64

165

Ἐν δὲ τῷ ἐπανελθεῖν ἀπὸ Σκυθοπόλεως τὸν ἡγιασμένον Σάββαν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἰωάννης εἰς συνεστίασιν αὐτὸν προετρέψατο καλέσας καὶ ἄλλους τῶν τῆς ἐρήμου ἡγουμένων καὶ Ἀντώνιον τὸν ἴδιον ἀδελφὸν ἐπίσκοπον ὄντα Ἀσκάλωνος. Ὁ μέντοι ἡγιασμένος Σάββας καὶ τοῦτο ἐκέκτητο πρὸς τοῖς ἄλλοις χαρίσμασιν· καὶ γὰρ τοσοῦτον ἐγκρατὴς ὑπάρχων καὶ τὰς ἡμέρας τῶν νηστειῶν ὅλας ἄσιτος διαμένων καὶ μηδ' ὅλως ἀτονῶν κοπιῶν ἐν καύματι πολλάκις καὶ τῷ παντὶ τῆς ἑαυτοῦ πολιτείας χρόνῳ τὰς ἑβδομάδας νηστεύειν δεδιδαγμένος, εἶποτε ἐφιλοξένηι τινὰ ἢ καὶ εἰς ἀγάπην εὐρέθη, δεύτερον τῆς ἡμέρας ἐσθίων καὶ ὑπὲρ κόρον λαμβάνων οὐκ ἠδικοῦτο τὸν στόμαχον.

165, 5

165, 10

Τοῦτον οὖν πλησίον ἑαυτοῦ λαβὼν ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἐδίδου ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἄρτους καὶ ἄλλα τινὰ τῶν εὐρεθέντων, Ἀντωνίου ὁμοίως τοῦ ἐπισκόπου Ἀσκάλωνος ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ ὄντος καὶ προτρεπομένου. Ὁ δὲ θεῖος πρεσβύτερος ἀπροσποίητως

Cruce și, luându-i cu sine într-o latură a grădinii pe fată și pe tatăl ei, a poruncit s-o dezbrace cu totul, iar apoi i-a uns feței tot trupul de sus până jos, în față și în spate. Și îndată a fugit de la ea duhul cel necurat, iar fata s-a tămăduit din ceasul acela. Tatăl meu, pe nume Ioan, a fost martor și a slujit la această minune, și din acea zi nu s-a mai despărțit de sfântul Bătrân în toate zilele petrecerii sale în acele locuri. În acele zile, casa noastră s-a învrednicit pentru prima oară de prezența lui, și mama mea s-a desfătat de rugăciunea și de binecuvântarea lui.

Dar Cuvioșia Voastră să nu se mire că am cuprins în această scriere ce vă este adresată unele lucruri pe care le cunoașteți foarte bine, precum și altele pe care poate chiar mi le-ați făcut cunoscute. Am făcut asta, pentru că privesc spre un singur scop, cinstite Părinte Gheorghe, anume folosul cititorilor.

64. Cina la patriarh

Când sfințitul Sava s-a întors de la Schitopolis, arhiepiscopul Ioan l-a poftit să mănânce împreună, chemând și pe alți egumeni din pustie, precum și pe Antonie, fratele său, care era episcop la Ascalon. Sfințitul Sava, pe lângă celelalte harisme, a mai dobândit-o și pe aceasta: deși era atât de înfrânat și petrecea zilele Posturilor fără să mănânce nimic, adeseori în arșiță, fiind învățat ca în tot timpul vieții să postească întreaga săptămână, totuși, dacă vreodată găzduia pe cineva sau se afla în vizită la masă, putea mânca și de două ori pe zi și peste săturare fără să-și vatăme stomacul.

Așadar, arhiepiscopul l-a luat lângă el și îi puneă înainte pâini și alte cele aflate pe masă, iar Antonie, episcopul Ascalonului, așezat la dreapta lui, făcea și el tot așa, și-l îndemna să mai ia. Dumnezeiescul Bătrân, fiind neprefăcut și foarte simplu, lua din toate cele care i se puneau înainte.

165, 15 τε και ἀπλουστάτως πάντα τὰ διδόμενα ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐλάμβανεν. Καὶ τῶν δύο ἀδελφῶν και ἀρχιερέων εἰς τὸ μέσον αὐτὸν ἔχόντων και ἀσχολουμένων εἰς τὸ προτρέψασθαι αὐτὸν ἔλεγεν αὐτοῖς, ἵνα και τῆς αὐτολέκτου λέξεως αὐτοῦ μνημονεύσω· ἄφετε πατέρες· ἐγὼ ὅσον χρήζω, μεταλαμβάνω.

165, 20 Ὁ δὲ μέγας ἀββᾶς Θεοδόσιος τότε παρῶν χαριέντως εἶπεν· ὁ κύρις Σάββας πεινᾷ τοσοῦτον, ὅτι ἀμφοτέρωι ὑμεῖς οἱ μετὰ Θεὸν τὴν Παλαιστίνην διατρέφοντες ἐν τῇ παρούσῃ μάλιστα λιμῶ ἕνα γόνιοι ἐγένεσθε ὑπουργῆσαι αὐτῷ φογεῖν. Καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἀπεκρίνατο λέγων· συγχωρήσατε, πατέρες, ὅτι ἡμεῖς μὲν πάντες οὔτε νηστείαν φέρομεν οὔτε κόρον, οὔτος δὲ ὁ τοῦ
165, 25 Θεοῦ ἄνθρωπος τοῦ ἀποστολικοῦ μετασχὼν χάρισματος οἶδεν και ταπεινοῦσθαι, οἶδεν και περισσεύειν, ἐν παντί και ἐν πᾶσιν
166 μεμύηται και χορτάζεσθαι και πεινᾶν και περισσεύειν και ὑστερεῖσθαι και πάντα ἰσχύειν ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντι αὐτὸν Χριστῷ.

65

166, 5 Ἦν δὲ ὁ πατήρ ἡμῶν Σάββας μέτριος μὲν τῷ φρονήματι, πραύς δὲ τοῖς τρόποις και ἀπλούστατος τῷ ἦθει και πλήρης πάσης πνευματικῆς φρονήσεως και διακρίσεως· ἀγάπην δὲ ἀνυπόκριτον ἔσφζεν και γνησιωτάτην πρὸς τὸν μνημονευθέντα μακαρίτην ἀββᾶν Θεοδόσιον, τὴν αὐτὴν δὲ γνησιότητα κάκεινος πρὸς τὸν πατέρα ἡμῶν ἔσφζεν Σάββαν. Ἦσαν δὲ ἀληθῶς οἱ ἀμφοτέροι υἱοὶ φωτὸς και υἱοὶ ἡμέρας, ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ και πιστοὶ
166, 10 θεράποντες, φωστῆρες ἐν κόσμῳ φαινόμενοι, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, στῦλοι ὄντες και ἐδραῖωμα τῆς ἀληθείας, ἄνδρες ἐπιθυμῶν τῶν κρειττόνων ἀμφοτέρωι. Οὔτοι ἅπαν τὸ μοναχικὸν ὠδήγουν πρὸς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν· ὁ μὲν γὰρ ἐν ἀγίοις Θεοδόσιος ἀρχηγὸς ἦν και ἀρχιμανδριτής παντὸς τοῦ ὑπὸ τὴν ἁγίαν πόλιν κοινοβιακοῦ κανόνος, ὡς ἀνωτέρω εἶρηται, ὁ δὲ ἡγιασμένος
166, 15 Σάββας ἀρχων ὑπῆρχεν και νομοθέτης παντὸς τοῦ ἀναχωρητικοῦ βίου και πάντων τῶν ἐν ταῖς κέλλαις ζῆν προσηρημένων. Τούτους

Cei doi frați și arhierii îl aveau la mijloc și, în timp ce se indeletniceau să-l îndemne la mâncare, le-a spus chiar aceste cuvinte pe care le voi aminti aici: „Lăsați-mă, Părinților, că iau eu cât am de trebuință!”

Marele Avvă Teodosie, fiind și el de față, a zis glumind: „Sava este atât de infometat, încât voi amândoi care, după Dumnezeu, hrăniți întreaga Palestină, mai ales în această vreme de foamete, vă zbateți să-l slujiți la mâncare.” Atunci arhiepiscopul a zis: „Iertați-ne, Părinților, că noi toți nu putem nici să postim, nici să ne săturăm. Dar omul acesta al lui Dumnezeu, părtaș harismei apostolice, știe și să se smerească, știe și să aibă de prisos, a învățat ca întru toate mereu și să se sature și să flămânzească, și să aibă de prisos și să fie lipsit, toate putând în Hristos Care-l întărește.”

65. Sava și Teodosie

Părintele nostru Sava era smerit la cuget, blând cu purtările și foarte simplu, plin de toată înțelepciunea și discernământul duhovnicesc. Păstra o dragoste neprefăcută și adevărată față de amintitul Avvă Teodosie, și acesta păstra aceeași purtare neprefăcută față de Părintele nostru Sava. Erau amândoi cu adevărat fiii luminii și fii ai zilei, oamenii lui Dumnezeu și slujitori credincioși, arătându-se ca niște luminători în lume, având cuvântul vieții, fiind stâlpi și întărire a adevărului, bărbați ai doririlor celor mai bune. Ei conduceau toată ceata călugărească spre împărăția cerurilor. Pentru că Sfântul Teodosie era conducător și arhimandrit al tuturor chinoviilor de sub Sfânta Cetate, precum s-a spus mai sus, iar sfințitul Sava era conducător și rânduitor al întregii vieți pustnicești și al tuturor celor care alegeau să trăiască în chilii. Pe ei i-a pus ca arhimandriți Sfântul Salustie la cererea întregului sobor de

1 Tim. 3, 15
Dan. 9, 23

γάρ αὐτοὺς ἀρχιμανδρίτας προεχειρίσατο κατὰ αἴτησιν παντὸς τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ὁ ἐν ἁγίοις Σαλούστιος ὡς ἐρημίτας καὶ ἀκτῆμονας καὶ τὰ θεῖα ἀκριβῶς ἡσκημένους καὶ τὴν μοναχικὴν ἀκριβειαν κατορθώσαντας καὶ πολλοὺς πρὸς θεογνωσίαν ἀγοντας. Καὶ ἦν αὐτοὺς θεάσασθαι παραβάλλοντας ἀλλήλοις καὶ τῆ τοῦ πνεύματος στοργῇ παρηρησίᾳ προσδιαλεγόμενους. Ἐν οἷς δι-
 166, 20 αλόγοις τὸν ἡγιασμένον Σάββαν πυκνότερον πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις ἀποφθέγγεσθαι Θεοδόσιον λόγον τοιοῦτον· κύρι ἀββᾶ, σὺ μὲν
 166, 25 παιδίων ὑπάρχεις ἡγούμενος, ἐγὼ δὲ ἡγουμένων εἰμὶ ἡγούμενος· ἕκαστος γὰρ τῶν ὑπ' ἐμὲ αὐτεξούσιος ὢν τοῦ ἰδίου κελλίου ἡγούμενός ἐστιν. Τὸν δὲ πρὸς ταῦτα ἀποκρινόμενον· οὐ τραχύτερος ὁ λόγος οὗτος ἐμοὶ φανήσεται, ἀλλὰ καὶ λίαν ἡδύτατος· πάντα γὰρ οἶσει φιλία καὶ πάσχουσα καὶ ἀκούουσα.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων.

66

Ἦδη δὲ τοῦ τετάρτου χρόνου τῆς ἀβροχίας πληρουμένου οἱ ἐν τῷ Σηλαιῷ μαθηταὶ τοῦ ἡγιασμένου πατρὸς ἔρχονται εἰς τὴν Μεγίστην Λαύραν πρὸς αὐτὸν λέγοντες· ἀπόλυσον ἡμᾶς, πάτερ· μεῖναι γὰρ ἐν τῷ σῶ μοναστηρίῳ οὐ δυνάμεθα ὕδωρ τὸ σύνολον μὴ ἔχοντες, καὶ τοῦ Μαίου μηνὸς πληρωθέντος ἀποκέκλεισται ὁ τοῦ ὄμβρου καιρὸς.

Ἵ δὲ ἅγιος τὰ μὲν ἐπιπλήξας, τὰ δὲ νουθητήσας μετ' εὐχαριστίας ὑπομένειν τὰ ἐπερχόμενα εἶπεν· πιστεύω τῷ Θεῷ ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας γομοῦνται πάντα τὰ δοχεῖα ὑμῶν· ἀπελθόντες οὖν τοὺς ἀγωγούς φιλοκαλήσατε καὶ ἐτοιμάσθητε καὶ ὄψεσθε τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ταχειαν αὐτοῦ ἐπίσκεψιν.

Καὶ τῆ τρίτῃ ἡμέρᾳ ὤφθη νέφος ἐπάνω τοῦ αὐτοῦ κοινοβίου μόνου καὶ ἐγένετο ὄμβρος πολὺς καὶ ἐπληρώθη πάντα αὐτοῦ τὰ δοχεῖα κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ ἁγίου· ἐν τοῖς δὲ ἑκατέρωθεν τοῦ Σηλαιῶν μοναστηρίοις τῷ τε ἔξ ἀνατολῶν τοῦ Καστελλίου καὶ τῷ ἐκ δυσμῶν τοῦ Σχολαρίου ὡς ἀπὸ πέντε

monahi, pentru că erau pașnici, neagonisitori, exersați cu precizie în cele dumnezeiești și, fiindcă izbândiseră în viața călugărească, îi duceau pe mulți la cunoașterea lui Dumnezeu. Puteau fi văzuți vizitându-se unul pe altul și vorbind unul cu altul cu îndrăzneala pe care o dă dragostea Duhului. În aceste convorbiri duhovnicești, sfințitul Sava îi spunea adesea lui Teodosie acest cuvânt: „Avvo, tu ești egumen al copiilor, iar eu sunt egumen al egumenilor, pentru că fiecare dintre cei aflați sub mine, fiind liber, este egumen al chiliei sale.” Iar el răspundea la acestea: „Cuvântul acesta nu mi se pare aspru, ci foarte dulce, pentru că prietenia pe toate le rabdă, și când le pătimizește, și când le aude.”

Acestea despre ei.

66. Ploaia minunată la Peșteră

Pe când se isprăvea al patrulea an de secetă, ucenicii Sfințitului Părinte care trăiau la Peșteră au venit la el la Marea Lavră zicând: „Slobozește-ne, Părinte, pentru că nu mai putem să rămânem în mănăstirea ta, nemaiavând defel apă, iar odată cu luna mai s-a încheiat și perioada ploilor.”

Atunci Sfântul, mai cu dojana, mai cu sfatul unit cu mulțumirea, îi îndemna să rabde cele venite asupra-le și zicea: „Cred lui Dumnezeu că peste trei zile vi se vor umple toate vasele. Mergeți deci și curățiți canalele pentru apă și pregătiți-vă să vedeți darul lui Dumnezeu și grabnicul Său ajutor.”

În cea de-a treia zi, s-a arătat un nor numai deasupra acestei chinovii și a căzut ploaie multă de s-au umplut toate cisternele, potrivit cu prorocia Sfântului. Iar în celelalte mănăstiri ale Palestinei de la răsărit de Castelion până la apus de mănăstirea lui Sholarie, aflate ca la cinci stadii, și în Marea Lavră, aflată la miazăzi, nu a căzut nici o picătură de ploaie.

167, 20 σχεδόν σταδίων καὶ τῇ Μεγίστῃ Λαύρᾳ οὐση πρὸς λίβα σταγῶν ὕδατος οὐ κατέβη. Ὠντινων μοναστηρίων οἱ ἀρχηγοὶ λυπηθέντες ἦλθον πρὸς τὸν γέροντα λέγοντες· τί τὸ ἀνόμημα ἡμῶν, τίμη πάτερ, ὅτι οὕτως ἀπώσω ἡμᾶς τοῦ μὴ εὐξασθαι ὑπὲρ τῶν λοιπῶν σου μοναστηρίων; Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἅγιος· τοῖς χρῆζουσιν ὁ Θεὸς τὴν εὐλογίαν ἐξέπεμψεν, καὶ ὑμεῖς δὲ μὴ ἀθυμήσητε. Οὐ μὴ γὰρ λείπει ὑμῖν ὕδωρ ἕως δώσει Κύριος τὸν ὑετὸν ἐπὶ τὴν γῆν.

67

167, 25 Τῷ πέμπτῳ ἔτει τῆς λιμοῦ ἀρχομένῳ τοσαύτη ἦν στένωσις ὕδατων, ὥστε τοὺς πτωχοὺς τῆς ἁγίας πόλεως ὕδωρ ἐπαιτεῖν καὶ 168 τῇ δίψει διαφθεῖρεσθαι. Ὑπὸ γὰρ τῆς πολυχρονίου ξηρότητός τε καὶ ἀνομβρίας τὸ ὕδωρ ἐξέλιπεν τοῦ τε Σιλῶα καὶ Λουκιλιάναις, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αἱ πηγαὶ Κολωνίας τε καὶ Νεφθοῦς ὀλιγώθησαν.

168, 5 Ὁ τοίνυν ἀρχιεπίσκοπος τὴν τοῦ λαοῦ ἐπανάστασιν ὑφορώμενος περιήρχετο τοὺς ὑγροτέρους τόπους σκάπτων βοθύνους πολυχειρία χρώμενος ὕδωρ νομίζων εὐρίσκειν καὶ οὐχ εὐρίσκειν. Καὶ κατελθὼν εἰς τὸν τοῦ Σιλῶα χεῖμαρρον πλησίον τοῦ σπηλαίου τοῦ ἁγίου Κοσμᾶ παρὰ τὴν ὁδὸν τῆς Μεγίστης Λαύρας διὰ τινος μηχανικοῦ καὶ πλήθους ἐργατῶν ἔσκαψεν 168, 10 ἐπὶ τεσσαράκοντα ὀργυιάς. Καὶ μὴ εὐρίσκων ὕδωρ ἐλυπεῖτο σφόδρα τῶν ἐγκαινίων ἐγγὺς ὄντων. Καὶ συμβούλῳ τῷ Σοῦμμῳ χρησάμενος, ἀνδρὶ πολυπείρῳ καὶ διαφόρους πολιτικὰς ἀρχὰς διανύσαντι, ἠπόρει λέγων· τί ποιήσω, τοῦ Σεπτεμβρίου ἤδη εἰσεληλυθότος καὶ τῆς πόλεως ὕδωρ μὴ ἐχούσης; Ὑπολαβὼν δὲ ὁ Σοῦμμος λέγει· ἤκουσται μοι περὶ τοῦ ἀββᾶ Σάββα ὅτι πρὸ 168, 15 ὀλίγων τούτων ἡμερῶν ἑνὸς τῶν αὐτοῦ μοναστηρίων λείψαντος ὕδατος βροχὴ κατηνέχθη σφοδροτάτῃ κύκλῳ τοῦ λειπομένου μοναστηρίου μόνου καὶ πάντα αὐτοῦ ἐπλήρωσεν τὰ δοχεῖα αἰτηθέντος αὐτοῦ παρὰ τῶν οἰκούντων καὶ προσευξαμένου.

⁹⁵ Numele de atunci al scâldătoarei Vitezda, amintită în Ioan 5, 2, care

Conducătorii mănăstirilor, întristându-se, au venit la Bătrân zicând: „Care-i fărădelegea noastră, cinstite Părinte, că ne-ai lepădat, așa încât să nu te mai rogi pentru celelalte din mănăstirile tale?” Și le-a zis Sfântul: „Dumnezeu a trimis binecuvântarea celor care au trebuință, iar voi să nu vă descurajați. Pentru că nu vă va lipsi apa până când va trimite Domnul iarăși ploaie pe pământ.”

67. Ploaie minunată la Ierusalim

La începutul celui de-al cincilea an de foamete, lipsa apei era atât de mare, încât săracii din Sfânta Cetate au ajuns să cerșească apă și să moară de sete. Datorită uscăciunii de mulți ani și a secetei, apa din Siloam și de la Lucilianae⁹⁵ a secat, iar cea din izvoarele Colonia și Nefthos s-a împușinat.

De aceea arhiepiscopul, văzând că poporul se răscoală, cutreiera prin locurile mai umede săpând cu mulți lucrători gropi, crezând că va afla apă, dar n-a găsit. Coborând în valea Siloamului, aproape de peștera Sfântului Cosma, lângă drumul ce duce la Marea Lavră, a săpat cu un inginer și cu mulți muncitori 40 de coși în adâncime și, pentru că nu a dat de apă, s-a întristat foarte tare, deoarece sărbătoarea Înnoirii era aproape. Având ca sfetnic pe Summus, bărbat plin de experiență, care slujise în diferite dregătorii, l-a întrebat nedumerit: „Ce voi face, că deja a început luna septembrie, iar cetatea nu are apă?” Iar Summus i-a răspuns: „Am auzit de Avva Sava că, mai-nainte cu câteva zile, asupra uneia din mănăstirile lui a căzut o ploaie foarte puternică și numai împrejurul ei, și i-a umplut toate vasele cu apă, după ce monahii care locuiesc acolo i-au cerut să se roage.”

fusesse restaurată și împodobită în secolul II de Pompeia Lucilla.

168, 20 Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀρχιεπίσκοπος μεταστέλλεται ὡς ἐπ' ἄλλω
 τινὶ τὸν μακάριον Σάββαν ἐν τῷ ἐπισκοποίῳ καὶ λαβὼν αὐτὸν κατ'
 ἰδίαν παρεκάλει δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ διαλλαγῆναι τῷ λαῷ
 αὐτοῦ καὶ ἐλεῆσαι διαφθειρομένην τὴν ἀνθρωπότητα τῇ τε λιμῷ
 καὶ τῇ δίψει, εἰπὼν καὶ τοῦτο· εἰ ἐγὼ ἤμαρτον, τί πρὸς τὸν φθειρόμε-
 νον λαόν; Καὶ λέγει ὁ ἐν ἁγίοις Σάββας· ἐγὼ τίς εἰμι ἵνα ἰσχύσω
 168, 25 ἀποστρέψαι ὀργὴν Θεοῦ ἁμαρτωλὸς ὢν καὶ ἀσθενής; Μάλιστα τῆς
 γραφῆς λεγούσης· ἐὰν κλείσῃ τὸν οὐρανόν, τίς ἀνοίξει.

Καὶ πολλῶν λόγων παρακλητικῶν ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου
 169 λεχθέντων τέλος εἶξας ὁ θεοφόρος Σάββας εἶπεν· ἰδοὺ εἰς τὸ
 κελλίον κατέρχομαι καὶ διὰ τὴν ὑπακοὴν τῆς σῆς μακαριότητος
 δέομαι τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ καὶ οἶδα ὅτι φιλάνθρωπός ἐστιν
 καὶ ἐλεῆμων καὶ οἱ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ.
 169, 5 Πλὴν τοῦτό σοι ἔστω τὸ σημεῖον· ἐὰν αἱ τρεῖς ἡμέραι παρέλθω-
 σιν καὶ μὴ βρέξῃ, γίνωσκε ὅτι οὐκ ἐπακήκοέν μου ὁ Θεός. Εὐξασ-
 θε οὖν καὶ ὑμεῖς, ἵνα σχῆ παρησίαν ἢ δέησίς μου.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν τῇ τρίτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς ἐξῆλθεν
 ἀπ' αὐτοῦ. Τῇ δὲ ἐπαύριον καύματος σφοδροτάτου ὄντος τὸ
 169, 10 πλήθος τῶν ἐργατῶν ἐν τῷ προλεχθέντι ὀρύγματι εἰργάζοντο
 καὶ περὶ ὀψίαν ἀφέντες ἅπαντα τὰ ἐργαλεῖα αὐτῶν πολλὰ ὄντα
 καὶ τοὺς κοφίνους ἀπῆλθον προσδοκῶντες ἔωθεν εἰς τὸ ἔργον
 ἀπαντῆσαι. Καὶ περὶ ὥραν πρώτην τῆς νυκτὸς ἄνεμος νότος
 ἐπνευσεν καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ καὶ βροχὴ κα-
 τηνέχθη ῥαγδαία, ὥστε πρὸ τοῦ διαφύματος γομωθῆναι τοὺς
 169, 15 ἀγωγοὺς καὶ τοὺς χειμάρρους πάντοθεν φέρεσθαι. Καὶ τῶν
 ὑδάτων ἐν τῷ τόπῳ πληθυνθέντων τοῦ σκάμματος τὰ διὰ το-
 σοῦτου χρόνου καὶ κόπου καὶ ἀναλώματος ἀνελθόντα χώματα
 ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ κατεσύρθησαν εἰς τὸν ἴδιον τόπον καὶ ἐκάλυ-
 ψαν τὰς τε σκαλώσεις καὶ τὰ ἐργαλεῖα καὶ τοὺς κοφίνους καὶ
 169, 20 ἔμειναν κάτω ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. Καὶ ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν
 ὑδάτων καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ ῥοπῆς ἰσώθη ὁ τοῦ σκάμματος τόπος
 καὶ ὠμαλίσθη τοσοῦτον, ὥστε μὴ γνωσθῆναι, ἐγομώθησαν δὲ τὰ
 δοχεῖα τῆς ἁγίας πόλεως καὶ ἐγένετο ἡ ἑορτὴ τῶν ἐγκαινίων μετ'
 εὐφροσύνης καὶ θυμηδίας.

Când a auzit arhiepiscopul aceasta, a trimis după fe-
 ricitul Sava să vină la episcopie ca pentru altă pricină și,
 luându-l deoparte, îl ruga să se roage lui Dumnezeu ca să se
 împace cu poporul Lui și să miluiască omenirea care pierea
 de foame și de sete, zicând și aceasta: „Dacă eu am păcătuit,
 ce are asta cu poporul care piere?” Sfântul Sava i-a zis: „Cine
 sunt eu, un păcătos și un neputincios, ca să întorc mânia lui
 Dumnezeu? Mai ales că și Scriptura zice: *Dacă închizi cerul,*
cine-l va deschide?”

Iov 12, 14

După ce arhiepiscopul a spus multe cuvinte mângâie-
 toare, în cele din urmă purtătorul de Dumnezeu Sava a dat
 înapoi și a zis: „Iată, mă sui la chilia mea și, din ascultare față
 de Preafericirea Ta, mă voi ruga lui Dumnezeu și știu că este
 iubitor de oameni și milostiv și că *îndurările Lui sunt peste toate*
lucrurile Lui. Acesta îți va fi semnul: dacă vor trece trei zile și nu
 va ploua, să știi că nu m-a ascultat Dumnezeu. Rugați-vă deci și
 voi ca să aibă rugăciunea mea îndrăzneală.”

Ps. 144, 9

După ce a zis acestea, în ziua de 3 septembrie, a ieșit
 de la el. A doua zi a fost o arșiță foarte mare, iar muncitorii
 care lucrau la amintita groapă și-au lăsat spre seară coșnițele și
 uneltele, care erau multe, și s-au dus, așteptând dimineața ca
 să înceapă iarăși lucrul. Pe la ceasul întâi din noapte, a suflat
 un vânt dinspre miazăzi, și s-au pornit fulgere și tunete, și a
 căzut o ploaie năvalnică, încât, înainte de zori, s-au umplut
 canalele și torențele curgeau de peste tot. Iar pentru că apele
 au crescut în locul săpat, pământul scos în atâta timp cu trudă
 și cheltuială s-a surpat într-o clipită la loc și a acoperit unelte-
 le, scările și coșurile, care au rămas dedesubt până în ziua de
 astăzi. Și locul săpăturii s-a netezit într-atât din pricina mul-
 țimii apelor și a lucrării lui Dumnezeu, încât nu se mai putea
 recunoaște, iar vasele Sfintei Cetăți s-au umplut și praznicul
 Înnoirii s-a ținut cu veselie și voie bună.

170 Τῷ ὀγδοηκοστῷ ἔκτῳ τῆς τοῦ πατρὸς ἡμῶν Σάββα ἡλικίας
 χρόνῳ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἰωάννης τὸν ἕβδομον ἐνιαυτὸν καὶ ἕβδο-
 170, 5 μῶνα ἐν τῇ πατριαρχίᾳ πληρώσας καὶ τὸν μακαριώτατον
 Πέτρον Ἐλευθεροπολίτην ὄντα τῷ γένει διάδοχον τῆς ἱεραρχίας
 καταλιπὼν ἐτελεύτησεν μηνὶ Ἀπριλίῳ εἰκάδι τῆς δευτέρας ἰνδι-
 κτιόνος. Τριῶν δὲ χρόνων διαγενομένων ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς
 Ἰουστίνος πρεσβύτης ὢν καὶ ἀρρωστίᾳ σωματικῇ κατεχόμενος
 170, 10 ψήφῳ Θεοῦ καὶ συναινέσει πάσης τῆς συγκλήτου βουλῆς Ἐπι-
 φανίου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως ἐπιθέντος
 τὰς χεῖρας προβάλλεται εἰς τὸ βασιλεῦσαι Ἰουστινιανὸν τὸν θε-
 οφύλακτον ἡμῶν βασιλέα ἀδελφιδοῦν ὄντα ἑαυτοῦ, πατρικίον
 τυγχάνοντα καὶ ὑπατον καὶ στρατηγὸν καὶ τῶν τῆς πολιτείας
 πραγμάτων κραταιῶς ἀντεχόμενον. Προάγεται τοίνυν αὐτόν, ὡς
 εἴρηται, βασιλέα μηνὶ Ἀπριλίῳ τῆς πέμπτης ἰνδικτιόνος ἐν τῇ
 170, 15 τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ὁ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης Ἰουστίνος χρόνους
 ἑννέα ἐν τῇ βασιλείᾳ διατελέσας τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο.

Ἄλλ' ἐπὶ τὸν τοῦ πρεσβύτου βίον ἐπανιτέον. Ὁ τρι-
 170, 20 σμακάριος τοίνυν Πέτρος τοῦ πατριαρχικοῦ τῆς Ἱεροσολυμιτῶν
 θρόνου κρατήσας τὴν αὐτὴν τοῖς προλαβοῦσιν πατριάρχαις τῷ
 μακαρίτῃ Σάββα ἀπένειμεν τιμὴν καὶ πρὸς αὐτὸν πυκνότερον
 εἰς τὴν ἔρημον κατιέναι διὰ σπουδῆς εἶχεν. Ὅστις πατριάρχης
 ἀδελφὴν ἐκέκτητο κατὰ σάρκα Ἥσυχίαν προσαγορευομένην
 καὶ ταῖς κατὰ Θεὸν διαπρέπουσαν ἀρεταῖς ἥστινος ἀρρωστίᾳ
 170, 25 δεινότητι περιπεσοῦσης καὶ ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἀπογνωσθείσης
 ὁ ταύτης ἀδελφὸς συναλήσας τὸν μακάριον Σάββαν μετα-
 171 στείλαμενος παρεκάλει σκυλῆναι ἕως τοῦ οἴκου αὐτῆς καὶ
 εὐχὴν ὑπὲρ αὐτῆς ποιῆσαι. Ὁ δὲ ἅγιος παρακούειν μὴ γινώσκων
 ἀπῆλθεν πρὸς αὐτὴν καὶ ἐν ἀπογνώσει οὔσης αὐτῆς ποιήσας
 171, 5 εὐχὴν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ σφραγίσας αὐτὴν τρίτον τῷ σημείῳ τοῦ
 σταυροῦ ἀπεκατέστησεν ὑγιῆ. Τοῦ δὲ θαύματος κατὰ πᾶσαν τὴν
 ἁγίαν πόλιν διαφημισθέντος ἐδόξαζον ἅπαντες τὸν Θεόν.

68. Patriarhul Petru

Intr-al optzeci și șaselea an al vieții Părintelui nostru Anul 524
 Sava, arhiepiscopul Ioan, împlinind șapte ani și șapte luni
 în scaunul patriarhal, a murit în 20 aprilie, indictionul al
 II-lea, după ce l-a lăsat ca urmaș pe fericitul Petru, de neam
 din Elefteropolis. După trei ani, împăratul Iustin al grecilor,
 fiind bătrân și bolnav trupește, prin alegerea lui Dumnezeu
 și cu acordul întregului sfat al dregătorilor, după ce a fost
 hirotosit de arhiepiscopul Epifanie al Constantinopolului,
 a fost înaintat să împărățească Iustinian, de Dumnezeu
 păzitul nostru împărat, nepotul lui Iustin, care era patrician,
 consul și general, fiind foarte deprins cu treburile statului.
 A fost înălțat ca împărat, precum s-a spus, în luna aprilie
 a celui de-al V-lea indiction, în Joia Mare. După ce au mai
 trecut patru luni, în 2 august, Iustin, cel de piosă amintire,
 și-a sfârșit viața, împlinind nouă ani ca împărat. Anul 527

Dar se cuvine să ne întoarcem la viața Bătrânului.
 Așadar, de trei ori fericitul Petru, luând scaunul patriarhal de
 Ierusalim, îi dădea fericitului Sava aceeași cinste ca patriarhul
 dinaintea lui și adeseori cobora la el în pustie cu multă
 râvnă. Acest patriarh avea o soră după trup pe nume Isihia,
 care se deosebea prin virtuțile după Dumnezeu. Ea a căzut
 într-o boală cumplită și, după ce a fost aruncată în brațele
 deznădejdiei de către doctori, fratele ei, suferind împreună cu
 ea, a trimis după fericitul Sava rugându-l să se ostenească să
 vină până la casa ei și să facă rugăciune pentru ea. Sfântul,
 neștiind ce este neascultarea, a venit la ea și, fiind ea în
 deznădejde, s-a rugat pentru dânsa și, după ce a însemnat-o
 de trei ori cu semnul crucii, a făcut-o iarăși sănătoasă. Când
 vestea minunii s-a răspândit în toată Sfânta Cetate, cu toții Îl
 slăveau pe Dumnezeu.

69

Τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσης πατρικίας Ἰουλιάνας
πολλὰς ἀγαθοεργίας ἐν Κωνσταντινουπόλει ποιησάσης καὶ τέλει
τοῦ βίου χρησαμένης οἱ ταύτης εὐνοῦχοι ἦλθον εἰς Ἱεροσόλυμα
καὶ ἐν γνώσει ὄντες τοῦ ἀββᾶ Σάββα ἀπὸ Κωνσταντινουπόλε-
171, 10 ως, ἦλθον πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν Μεγίστην Λαύραν χρήματα ἰκανὰ
ἐπιφερόμενοι καὶ παρεκάλουν τῇ ὑπ' αὐτὸν συνοδίᾳ ἐναριθμι-
οι γενέσθαι. Ὁ δὲ πρεσβύτης ἐκεκρίκει ἀγένειον ἢ εὐνοῦχον ἐν
λαύρᾳ μὴ δέξασθαι. πάνυ γὰρ ἀπηρέσκετο ὄψιν γυναικείαν
βλέπειν ἐν πᾶσιν τοῖς ὑπ' αὐτὸν μοναστηρίοις, ἐξαιρέτως δὲ εἰς
οἷαν δῆποτε λαύραν. Πλὴν ἐπειδὴ γνωστοὶ ἦσαν, πᾶσιν τρόποις
171, 15 πληροφορήσας καὶ οἰκοδομήσας αὐτοὺς τῷ μακαρίτῃ παρέθετο
Θεοδοσίῳ. Οἵτινες ἐπὶ χρόνον ὀλίγον μοναχικῶς παιδευθέντες
παρεκάλεισαν τὸν ἀρχιεπίσκοπον δοῦναι αὐτοῖς τόπον πρὸς τὸ
ἰδιάσαι. Ὁ μὲν οὖν ἀρχιεπίσκοπος μεταπεμπόμενος τινὰ Ἀλέξαν-
δρον ἡγούμενον τῶν περὶ τὴν Ἱερικῶν μοναστηρίων τοῦ ἀρχιε-
171, 20 πισκόπου Ἠλία Νέσταβον καὶ Ζαχαρίαν διαδεξάμενον παρεκάλει
αὐτὸν πρὸς ὀλίγας ἡμέρας δέξασθαι αὐτοὺς ἐν παροικίᾳ. Ὁ δὲ
Ἀλέξανδρος ἢ φιλαργυρία δουλωθεὶς ἢ κενοδοξία κρατηθεὶς τὰς
τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἠλία ἐντολὰς παραλογισάμενος καὶ τὸ ἴδιον
καταπατήσας συνειδὸς διεΐλεν τὰ μοναστήρια καὶ ἀπὸ τότε τὸ δι-
171, 25 αιρεθὲν μοναστήριον τῶν εὐνοούχων τὴν ἐπωνυμίαν ἐδέξατο.

70

Ἀρχομένου τοῦ ἐνενηκοστοῦ πρώτου τῆς τοῦ ἀγίου πατρὸς
ἡμῶν Σάββα ἡλικίας χρόνου ὁ ἐν ἀγίοις ἀββᾶς Θεοδόσιος τέλει
τοῦ βίου ἐχρήσατο μηνὶ Ἰαννουαρίῳ ἐνδεκάτῃ τῆς ἐβδόμης ἰνδι-
κτιόνος, πρεσβύτης καὶ πλήρης ἡμερῶν. Σωφρόνιος δὲ ἐν μοναχι-
κοῖς κατορθώμασιν αἰδέσιμος τὴν ἡγεμονίαν διεδέξατο.

69. Mănăstirea eunucilor de la Ierihon

Patriciana Iuliana, amintită mai sus, după ce a săvârșit
multe faceri de bine în Constantinopol, și-a sfârșit viața. Eunucii ei au venit atunci la Ierusalim și, cunoscându-l pe
Avva Sava de la Constantinopol, au venit la el în Marea
Lavră aducând bani din destul și îl rugau să fie și ei numărați
în obștea condusă de el. Bătrânul însă hotărâse ca în lavră
să nu fie primit nimeni fără barbă sau eunuc, fiindcă îi era
foarte neplăcut să vadă față femeiască în mănăstirile de sub
conducerea lui, mai ales în oricare din lavre. Dar pentru că
erau cunoscuți, Sava le-a dat felurite învățături și, zidindu-i
duhovnicește, i-a trimis la fericitul Teodosie. După ce au
fost învățați puțină vreme în cele ale călugăriei, l-au rugat
pe arhiepiscop să le dea un loc să trăiască aparte. Așadar,
arhiepiscopul a trimis pe un anume Alexandru, egumen al
mănăstirilor din preajma Ierihonului ale arhiepiscopului Ilie,
care îi urmase lui Nestovon și lui Zaharia, și l-a rugat să-i
primească pentru puțin zile ca oaspeți. Alexandru însă, fie
robit față de iubire de bani, fie stăpânit de slavă deșartă, a
trecut cu vederea poruncile arhiepiscopului Ilie și, călcându-și
pe conștiință, a despărțit mănăstirile, și de atunci partea din
mănăstire care s-a despărțit a primit numele „a Eunucilor“.

70. Răscoala samaritenilor

La începutul celui de-al nouăzeci și unulea an al vârstei
sfântului nostru Părinte Sava, Avva Teodosie cel întru sfinți Anul 529
și-a sfârșit viața în 11 ianuarie, indictionul al VII-lea, *bătrân și*
plin de zile. La egumenie a urmat Sofronie, vrednic de cinstire *Fc. 25, 8*
pentru izbânzile sale călugărești.

172 Τῷ οὖν τετάρτῳ μηνί τῆς τοῦ ἄββα Θεοδοσίου κοιμήσεως οἱ κατὰ Παλαιστίνην Σαμαρεῖται τὸ ἔθνος ἅπαν κατὰ τῶν Χριστιανῶν στρατεύσαντες πολλὰ ἀθέμιτα διεπράξαντο, τὰς μὲν ἐμπιπτούσας ἐκκλησίας πραιδεύοντές τε καὶ πυρὶ παραδιδόντες, τοὺς δὲ ἐπίπτοντας Χριστιανούς διαφόροις κολάσεσιν ἀφειδῶς
172, 5 ἀποκτείνοντες καὶ χωρία ὀλόκληρα τῷ πυρὶ παραδιδόντες ἐν τοῖς μάλιστα περὶ Νεάπολιν τόποις. Ἐνθα τυραννήσαντες ἔσπεψαν ἑαυτοῖς βασιλέα Ἰουλιανόν τινα σύνεθνον αὐτῶν. Τότε δὴ τὸν μὲν ἐπίσκοπον Νεαπόλεως Μαμωνᾶν κατέσφαξαν, τινὰς δὲ συλλαβόμενοι πρεσβυτέρους καὶ τούτους κατακόψαντες ἀπετηγάνισαν μετὰ λειψάνων ἁγίων μαρτύρων. Καὶ πολλὰ τοιαῦτα πεποιήκασιν, ὥστε τὰς βασιλικὰς καλουμένας ὁδοὺς ἀβάτους καὶ ἀδιοδεύτους τοῖς Χριστιανοῖς γενέσθαι.

172, 10 Τούτων οὖν ἀπάντων εἰς ἀκοὰς ἐλθόντων τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμῶν βασιλέως Ἰουστινιανοῦ ἐκελεύσθησαν Θεόδωρος καὶ Ἰωάννης οἱ ἐνδοξότατοι στρατὸν συναγεῖραι καὶ τῶν Σαμαρειτῶν καταστρατεῦσαι καὶ συμβολῆς γενομένης ἀνηρέθη Ἰουλιανὸς καὶ πλῆθος πολὺ Σαμαρειτῶν σὺν αὐτῷ.

172, 20 Τότε δὴ Σιλουανὸς ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς ὡς ἐπὶ εἰρήνῃ ἐν Σκυθοπόλει ἐλθὼν χωρὶς κελύσεως βασιλικῆς ἀρπαγείς ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν εἰς τὸ μέσον ἐκαύθη τῆς πόλεως καὶ ἐπληρώθη ἡ περὶ αὐτοῦ πρὸς Ἰωάννην τὸν τοῦ ἐκσπελλευτοῦ ρηθεῖσα ἐν τῷ ἐπισκοπέῳ προφητεία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάββα. Ἀρσένιος δὲ τις τοῦ καέντος Σιλουανοῦ υἱὸς ἰλουστρίου ἀξίωμα ἔχων καὶ
173 ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ τηνικαῦτα διατρίβων καὶ πολλὴν οὐκ οἶδα ὅθεν πάροδον ἔχων παρὰ τε τῷ θεοφυλάκτῳ ἡμῶν βασιλεῖ καὶ Θεοδώρα τῇ βασιλίῃσιν παραδιδάξας τὴν αὐτῶν εὐσέβειαν εἰς ὀργὴν κατὰ τῶν ἐν Παλαιστίνῃ Χριστιανῶν κενίηκεν.

173, 5 Τότε τοίνυν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Πέτρος σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόποις παρακαλεῖ τὸν πατέρα ἡμῶν Σάββαν ἀνελθεῖν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ δεηθῆναι τοῦ βασιλέως συγχώρησιν

⁸⁶ Încă de la începutul domniei sale, Iustinian a inițiat o legislație opresivă

La patru luni de la adormirea Avvei Teodosie, samaritenii din Palestina au ridicat împotriva creștinilor întregul lor neam⁸⁶, săvârșind multe fărâdelegi, jefuind bisericile întâlnite și dându-le foc, iar pe creștinii întâlniți îi omorau fără milă în tot felul de chinuri, pârjoland sate întregi, mai ales în împrejurimile Neapolisului. Acolo și-au încoronat ca rege pe Iulian, care era de un neam cu ei. Atunci l-au înjunghiat și pe Mamona, episcopul Neapolisului, iar pe preoții pe care i-au prins, i-au tăiat în bucăți și i-au trecut prin foc împreună cu moaștele sfinților mucenici. Au săvârșit multe astfel de fapte, încât căile numite împărătești erau de neumblat și de netrecut pentru creștini.

Când toate acestea au ajuns la auzul preaevlaviosului nostru împărat Iustinian, li s-a poruncit preaslăviților Teodor și Ioan să adune oaste și să meargă împotriva samaritenilor. În lupta care s-a dat, Iulian a fost alungat și mulți samariteni împreună cu el.

Mai sus-amintitul Siluan a venit atunci la Schitopolis, chipurile pentru pace, dar fără să aibă poruncă împărătească, și a fost înșfăcat de creștini și ars în mijlocul cetății, și așa s-a împlinit prorocia făcută despre el la episcopie de către sfântul nostru Părinte Sava către Ioan, fiul perceptorului fiscal. Atunci Arsenie, fiul lui Siluan cel ars, care avea demnitatea de *illustris*⁸⁷, se afla în acel timp la Constantinopol, pentru că se bucura – nu știu pentru care pricină – de multă trecere pe lângă de Dumnezeu păzitul nostru împărat și pe lângă împărăteasa Teodora, și spunându-le minciuni, așa i-a făcut să se mânie împotriva creștinilor din Palestina.

Atunci arhiepiscopul Petru⁸⁸ împreună cu episcopii de sub el l-au rugat pe Părintele nostru Sava să se suie în

contra samaritenilor, fapt care a înrăutățit relațiile acestora cu creștinii și a dus la declanșarea acestei revolte.

⁸⁷ *Illustris* era cel mai înalt titlu senatorial din Imperiul Roman târziu.

⁸⁸ Patriarh al Ierusalimului din 524 până în 552.

φιλοτιμήσασθαι δημοσίων πρώτης καὶ δευτέρας Παλαιστίνης διὰ τοὺς γεγονότας ὑπὸ τῶν Σαμαρειτῶν φόνους τε καὶ ἀφανισμούς. Καὶ εἶξας ταῖς τῶν ἀρχιερέων παρακλήσεσιν ὁ πρεσβύτης ἀνέρχεται ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τὸν Ἀπρίλλιον μῆνα τῆς ὀγδόης ἰνδικτιόνος.

173, 10

71

Τοῦ δὲ πατριάρχου γράμματα τῷ βασιλεῖ προαποστείλαντος τὴν τοῦ θείου Σάββα παρουσίαν μηνύοντα ὁ θεοφύλακτος ἡμῶν βασιλεὺς περιχαρῆς γεγονῶς τοὺς βασιλικοὺς ἀπέστειλεν δρόμωνας εἰς συνάντησιν αὐτοῦ· μεθ' ὧν ἐξῆλθον οἱ περὶ τὸν πατριάρχην Ἐπιφάνιον καὶ τὸν πάπαν Εὐσέβιον καὶ τὸν ἐπίσκοπον Ἐφέσου Ὑπάτιον ἀπαντῆσαι αὐτῷ. Οἵτινες λαβόντες εἰσήγαγον τῷ βασιλεῖ, ὁ δὲ Θεὸς τὴν ἐπομένην τῷ δούλῳ αὐτοῦ χάριν τῷ βασιλεῖ ἐφανέρωσεν ὥσπερ καὶ πάλαι ἐπὶ Ἀναστασίου. Τούτου γὰρ μετὰ τῶν μνημονευθέντων ἀρχιερέων εἰς τὰ βασιλεία εἰσερχομένου καὶ ἔνδον τοῦ βήλου γεγονότος διήνοιξεν ὁ Θεὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ βασιλέως καὶ θεωρεῖ θεῖαν τινὰ χάριν φωτοειδῆ ἐξαστράπτουσαν καὶ τύπον ἔχουσαν στεφάνου ἐπὶ τῆς τοῦ πρεσβύτου κεφαλῆς ἀκτίνας ἡλιακὰς ἐκπέμπουσαν. Καὶ προσδραμῶν προσεκύνησεν αὐτῷ καὶ μετὰ χαρᾶς καὶ δακρῶν τὴν θεῖαν αὐτοῦ κατεφίλησεν κεφαλὴν καὶ εὐλογηθεὶς παρ' αὐτοῦ ἐδέξατο ἐκ χειρὸς αὐτοῦ τὰς ἀπὸ Παλαιστίνης δεήσεις καὶ ἔπεισεν αὐτὸν εἰσελθεῖν καὶ τὴν αὐγούσταν Θεοδώραν εὐλογῆσαι.

173, 15

173, 20

173, 25

Καὶ ὁ μὲν γέρον ἐισηλθεν· ἡ δὲ αὐγούστα δεξαμένη αὐτὸν μετὰ χαρᾶς καὶ προσκυνήσασα παρεκάλει αὐτὸν λέγουσα· εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, πάτερ, ἵνα χαρίσῃται μοι ὁ Θεὸς καρπὸν κοιλίας. Καὶ λέγει ὁ γέρον· ὁ Θεὸς ὁ πάντων δεσπότης φυλάξει τὴν βασιλείαν ὑμῶν. Καὶ λέγει πάλιν ἡ αὐγούστα· εὖξαι, πάτερ, ἵνα δώῃ μοι ὁ Θεὸς τέκνον. Ἀπεκρίθη καὶ εἶπεν· ὁ Θεὸς τῆς δόξης ἐν εὐσεβείᾳ καὶ νίκῃ τὴν βασιλείαν ὑμῶν διατηρήσει.

174

Constantinopol și să-l roage pe împărat să le reducă dările publice din provinciile Palestina I și a II-a, din pricina crimelor și răpirilor săvârșite de samariteni. Dând înapoi față de rugămințile arhierilor, Bătrânul s-a suit la Constantinopol în luna aprilie a indictionului al VIII-lea.

Anul 530

71. Sava la curtea lui Iustinian

Pentru că patriarhul trimisese împăratului mai înainte scrisori în care îl anunța despre venirea dumnezeiescului Sava, de Dumnezeu păzitul nostru împărat, bucurându-se, a trimis corăbii în întâmpinarea lui. Cu acestea au ieșit și patriarhul Epifanie, preotul Eusebie și episcopul Ipatie al Efesului ca să-l întâmpine. Aceștia l-au luat și l-au dus înăuntru la împărat, iar Dumnezeu i-a arătat împăratului harul care îl însoțea pe robul Său, așa cum făcuse odinioară în timpul lui Anastasie. Când el a intrat împreună cu amintiții arhieriei în apartamentele împărătești și când a ajuns în camera dinlăuntru, Dumnezeu a deschis ochii împăratului, încât a văzut harul dumnezeiesc strălucind în chip de lumină și având forma unei cununi, care azvârlea raze ca de soare, așezată pe capul Bătrânului. Alergând înaintea lui, i s-a închinat și l-a sărutat pe dumnezeiescul său cap cu bucurie și cu lacrimi și, după ce a fost binecuvântat de el, a luat din mâinile lui cererile venite din Palestina, silindu-l să intre și la augusta Teodora ca s-o binecuvânteze.

Când Bătrânul a intrat, împărăteasa l-a primit cu bucurie și, închinându-i-se, ea îl rugă zicând: „Roagă-te pentru mine, Părinte, ca să-mi dea Dumnezeu roadă pântecelui!” Bătrânul i-a răspuns: „Dumnezeu, Stăpânul tuturor, va păzi împărăția Voastră!” Împărăteasa i-a spus iarăși: „Roagă-te, Părinte, ca să-mi dea Dumnezeu un copil!” El a răspuns și a zis: „Dumnezeul slavei va păzi împărăția Voastră întru cucernicie și biruință!”

174, 5 Ἐλυπήθη δὲ ἡ αὐγούστα ὅτι οὐκ ἐπένευσεν τῇ αἰτήσει αὐτῆς. Αὐτοῦ οὖν ἀπ' αὐτῆς ἐξελθόντος οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες πατέρες διεκρίνοντο πρὸς αὐτὸν λέγοντες· τί ὅτι ἐλύπησας τὴν αὐγούσταν μὴ κατὰ τὴν αὐτῆς εὐξάμενος αἰτησῖν; Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· πιστεύσατέ μοι, πατέρες, ὅτι οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς
174, 10 κοιλίας ἐκείνης καρπός, ἵνα μὴ τῶν Σευήρου θηλάσῃ δογμάτων καὶ χεῖρω Ἀναστασίου ταράξῃ τὴν ἐκκλησίαν.

Καὶ ἐπετράπησαν ἐν τῷ παλατίῳ καταμένειν. Τοῦ τοίνυν θεοφυλάκτου βασιλέως δεξαμένου παρὰ τοῦ θείου πρεσβύτου τὰς ἀπὸ τῶν ἐκκλησιῶν Παλαιστίνης δεήσεις ἀνθυπεστράφη ἡ ὁργὴ κατὰ τῶν Σαμαρειτῶν αὐτοῦ διαναστάντος καὶ διατάξει
174, 15 ἦτοι νόμῳ χρησαμένου τοῦ παύεσθαι τὰς τῶν Σαμαρειτῶν συναγωγὰς καὶ πάσης τῆς πολιτείας ἀπελαύνεσθαι καὶ μὴ κληρονομεῖν τοὺς ἰδίους εἴτε κατὰ δωρεὰς δίκαιον ἑαυτοῖς παραπέμπειν. Ἔτι ἐθέσπισεν ἀναιρεθῆναι αὐτοὺς καὶ μάλιστα τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτῶν καὶ ἀτάκτους. Τότε δὲ ὁ Ἀρσένιος ἀφανῆς ἐγένετο ἐπὶ
174, 20 χρόνον τοῦ βασιλέως ἀναιρεθῆναι αὐτὸν κελεύσαντος, ὕστερον δὲ προσφυγῶν τῷ μακαρίτῃ Σάββα ἔτι ἐνδημοῦντι τῇ βασιλίδι πόλει ἐβαπτίσθη καὶ αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες.

72

Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας μεταστειλάμενος ὁ βασιλεὺς τὸν ἡγιασμένον Σάββαν λέγει αὐτῷ· ἤκουσαί μοι, πάτερ, ὅτι πλεῖστα
175 μοναστήρια ἐν τῇ ἐρήμῳ συνεστήσω, ἀλλ' ὅπου ἐὰν βούλῃ, αἰτησῖαι πρόσοδον πρὸς τὴν τῶν οἰκούντων χρεῖαν καὶ παρεξομεν, ἵνα εὐχωνται ὑπὲρ τῆς ἡμῖν ἐμπιστευθείσης πολιτείας.

Ὁ δὲ εἶπεν· οἱ τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας ὑπερευχόμενοι τοιαύτης πρόσοδου οὐ χρήζουσιν· ἡ γὰρ μερὶς αὐτῶν καὶ ἡ πρόσοδος ὁ Κύριός ἐστιν ὁ ἐν ἐρήμῳ λαῶ ἀπειθοῦντι καὶ ἀντιλέγοντι ἄρτον οὐράνιον ὀμβρῖσας καὶ ἀναβλύσας ὄρτυγομήτραν. Πλὴν ἡμεῖς, βασιλεῦ πανευσεβέστατε, διὰ τὴν σύστασιν τὴν κατὰ Παλαιστίνην

Ἰmpărăteasa s-a întristat pentru că el nu s-a plecat înaintea cererii ei. După ce au ieșit de la ea părinții care erau cu el, i-au spus nedumeriți: „De ce ai întristat-o pe augusta nerugându-te potrivit cu cererea ei?” Le-a răspuns Bătrânul: „Credeți-mă, părinților, că nu va ieși din pânțele aceleia nici un rod, ca să nu sugă dogmele lui Sever și să nu tulbure mai rău decât Anastasie Biserica!”⁸⁹

Și li s-a îngăduit să rămână în palat. Când de Dumnezeu păzitul împărat a primit de la dumnezeiescul Bătrân cererile bisericilor din Palestina, el și-a întors mânia împotriva samaritenilor. S-a ridicat și a dat poruncă, adică o lege, ca să fie închise sinagogile samaritenilor și să fie îndepărtați din viața obștească și să nu mai aibă dreptul de a-și moșteni părinții, nici să primească de la aceștia daruri potrivit legii. În plus, a mai rânduit împotriva lor pedeapsa cu moartea, mai ales pentru conducătorii și îndemnătorii la răzmeriță. Atunci Arsenie, fiindcă împăratul a poruncit să fie omorât, s-a ascuns un timp, iar apoi s-a refugiat la fericitul Sava, care încă se afla în cetatea împărătească, și s-au botezat el și toți cei ai lui.

72. Cererile lui Sava

După puține zile, împăratul a trimis după sfințitul Sava și i-a zis: „Am auzit, Părinte, că multe mănăstiri ai mai întemeiat în pustie. De aceea, unde vrei, cere-mi ajutorul pentru trebuințele celor ce locuiesc acolo, și ți-l vom da, ca să se roage pentru țara încredințată mie.”

El a răspuns: „Cei care se roagă pentru Preacucernicia Voastră nu au nevoie de acest ajutor bănesc, pentru că partea și câștigul lor este Domnul, Care a plouat pâine și a făcut să se ivească prepelițe în pustie pentru poporul necredincios și
1ep. 16, 4

⁸⁹ Ἰmpărăteasa Teodora era, în ascuns, ocrotitoarea monofiziților.

175, 10 τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν συγχώρησιν δημοσίων αἰτοῦμεν καὶ ἀνοικοδομήν τῶν ὑπὸ τῶν Σαμαρειτῶν καέντων σεβασμίων οἰκῶν καὶ ἀντίληψιν τῶν ἐν Παλαιστίνῃ ὀλιγοθέντων καὶ πραιδευθέντων Χριστιανῶν. Ἐν δὲ νοσοκομεῖον παρακαλοῦμεν ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει συστήσασθαι πρὸς τὴν τῶν ἀρρωστοῦντων ξένων ἐπιμέλειαν καὶ τὴν αὐτόθι θεμελιωθεῖσαν νέαν τῆς Θεοτόκου ἐκκλησίαν πρὸ χρόνου ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν Ἡλία οἰκοδομησαί καὶ διακοσμησαί. Τοῦτο γὰρ μάλιστα πρέπει καὶ τῇ ὑμετέρᾳ εὐσεβείᾳ. Καὶ διὰ τὴν τῶν Σαρακηνῶν ἐπιδρομήν τὴν ὑμετέραν παρακαλοῦμεν γαληνότητα κελεῦσαι Σούμμω τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἀπὸ τοῦ δημοσίου λόγου κάστρον οἰκοδομησαί ἐν τῇ ἐρήμῳ παρὰ κάτω τῶν διὰ τῆς ἐμῆς μετριότητος συστάντων μοναστηρίων. Καὶ πιστεύω ὅτι ὑπὲρ τῶν πέντε τούτων θεαρέστων σου πράξεων προστίθησιν ὁ Θεὸς τῇ ὑμετέρᾳ βασιλείᾳ Ἀφρικὴν τε καὶ Ῥώμην καὶ τὴν λοιπὴν πᾶσαν Ὀνωρίου βασιλείαν, ἣν περ ἀπώλεσαν οἱ προβεβασιλευκότες τῆς ὑμετέρας πανευσεβοῦς γαληνότητος, πρὸς τὸ ὑμᾶς τὴν Ἀρειανὴν αἵρεσιν σὺν τῇ Νεστοριανῇ καὶ τῇ Ὠριγένους ἐκποδῶν ποιήσασθαι καὶ ἐκ τῆς τῶν αἱρέσεων λύμης ἐλευθερῶσαι τὴν πόλιν καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν.

176, 5 Τίνας δὲ ἔνεκεν τῶν τριῶν τούτων αἱρέσεων μόνον τὴν ἀποβολὴν ποιήσασθαι τῷ βασιλεῖ ὑπέθετο, ἐρῶ. Τὴν μὲν Ἀρείου αἵρεσιν, ἐπεὶ περ οἱ τότε Γότθοι καὶ Οὐισσιγότθοι καὶ Οὐανδάλοι καὶ Γήπιδες Ἀρειανοὶ ὄντες πάσης τῆς Δύσεως ἐκράτουν καὶ ἔγνω πάντως διὰ τοῦ πνεύματος μέλλειν τὸν βασιλέα τούτων περιγεγονέναι· τὴν δὲ Νεστορίου αἵρεσιν ὠνόμασεν, ὅτι τινὲς τῶν ἀνελθόντων μετ' αὐτοῦ μοναχῶν Θεοδώρου τοῦ Μομψουεστίας εὐρέθησαν ἀντιλαμβανόμενοι εἰς τὴν βασιλικὴν μετὰ τῶν Ἀποσχιστῶν ἀντιβάλλοντες· τὴν δὲ Ὠριγένους φθοροποιὸν αἵρεσιν τῇ τῶν εἰρημένων αἱρέσεων ἀποβολῇ συνηρίθμησεν, ἐπειδή περ εὐρέθη τις τῶν μετ' αὐτοῦ μοναχῶν Βυζάντιος τῷ γένει Λεόντιος ὀνόματι εἰς ὑπάρχων τῶν μετὰ τοῦ Νόννου εἰσδεχθέντων ἐν τῇ Νέᾳ Λαύρᾳ μετὰ τὴν Ἀγαπητοῦ τοῦ ἡγουμένου κοίμησιν τῶν

cărtitor. Cu toate acestea, întru-tot-preacucernice împărate, Vă cerem pentru întreținerea sfințelor biserici din Palestina un ajutor din dările publice, precum și reconstruirea cinstitelor biserici arse de samariteni și sprijinirea creștinilor din Palestina care au fost chinuiți și tâlhăriți. Vă mai rugăm să întemeiați în Sfânta Cetate un spital pentru îngrijirea străinilor bolnavi și să construiți și să împodobiți noua biserică a Născătoarei de Dumnezeu, a cărei temelie a fost pusă înainte de arhiepiscopul nostru Ilie. Pentru că lucrul acesta este foarte potrivit Evlaviei Voastre. Apoi o rugăm pe Luminăția Voastră să poruncească, din pricina atacurilor saracinilor, preaslăvitului Summus să construiască din banii publici un castru în pustie, mai jos de mănăstirile construite de smerenia mea. Cred că pentru aceste cinci fapte plăcute lui Dumnezeu, Domnul își va adăuga la împărăție Africa, Roma și toată cealaltă împărăție a lui Honorie, pe care au pierdut-o cei care au împărățit înaintea Luminăției Voastre, ca să izgoniți erezia lui Arie împreună cu cea a lui Nestorie și a lui Origen, eliberând cetatea și Biserica lui Dumnezeu de ciuma ereziilor.⁹⁰

Voi spune acum de ce i-a cerut împăratului să osândească numai aceste trei erezii. De erezia lui Arie erau stăpâniți goții, vizigoții, vandalii și gepizii, care stăpâneau întregul Apus, iar Sava a cunoscut prin Duhul că împăratul îi va supune. De erezia lui Nestorie a amintit pentru că unii dintre monahii care au venit cu el s-a aflat că îl susțin pe Teodor de Mopsuestia la curtea împărătească în discuțiile cu schismaticii⁹⁰. Iar erezia stricătoare a lui Origen a adăugat-o la numărul celor care trebuie lepădate, pentru că a aflat pe un monah, numit Leontie, de neam din Bizanț, care era unul dintre cei primiți în Noua Lavră, împreună cu Nonnus, după adormirea starețului Agapit,

⁹⁰ Pentru detalii privind contextul teologic, vezi *Studiul Introductiv*, p. I XXII sq.

176, 15 Ὡριγένους δογμάτων ἀντιλαμβανόμενος. Τῆς γάρ ἐν Χαλκηδόνι
 συνόδου προίστασθαι προοποιούμενος ἐγνώσθη τὰ Ὡριγένους
 φρονῶν· ὅθεν ἀκούσας ὁ πατήρ ἡμῶν Σάββας καὶ τῶν τοῦ μα-
 καρίου Ἀγαπητοῦ λόγων ἀναμνησθεὶς αὐτόν τε καὶ τοὺς τὰ Θε-
 οδώρου φρονοῦντας ἀποτομῆι χρῆσάμενος ἀπεβάλετο καὶ τῆς
 176, 20 αὐτοῦ ἀπέστησεν συνδιαγωγῆς. τῷ δὲ βασιλεὶ ὑπέθετο τὴν ἀπο-
 βολὴν ποιήσασθαι τῶν ἀμφοτέρων αἱρέσεων.

73

Ἅσα μὲν οὖν ὁ πατήρ ἡμῶν Σάββας ἤιτησεν, ὁ εὐσεβέστα-
 τος ἡμῶν βασιλεὺς ἀνυπερθέτως πεποίηκεν· ὅσα δὲ πάλιν προ-
 εφήτευσεν, ὁ φιλόανθρωπος εἰργάσατο Θεός, καὶ τοῦτο σαφῶς
 διὰ τῶν ἐξῆς μαθησόμεθα.

176, 25 Πρῶτον μὲν γὰρ γίνονται θεῖαι κελεύσεις πρὸς τὸν ἀρχι-
 ἐπίσκοπον Πέτρον καὶ πρὸς τοὺς κατὰ Παλαιστίνην ἄρχοντας
 θεσπίζουσαι Ἀντώνιον τὸν ἐπίσκοπον Ἀσκάλωνος καὶ Ζαχαριάν
 τὸν ἐπίσκοπον Πέλλης ἐποπτεῦσαι τὰ καέντα κτίσματα ὑπὸ τῶν
 177 Σαμαρειτῶν πρώτης καὶ δευτέρας Παλαιστίνης καὶ συγχωρῆσαι
 ἀπὸ τῶν δημοσίων ἐνάτης καὶ δεκάτης ἐπινεμήσεως ἀναλόγως
 τῇ γενομένῃ ἐκάστῳ τόπῳ βλάβῃ χρυσοῦ κεντηνάρια δεκατρία.

177, 5 Ἐποπτεῦσαι δὲ αὐτοὺς πάλιν ἐκέλευσεν τοὺς καέντας
 εὐκτηρίους οἴκους καὶ συνιδεῖν τὰ ὀφείλοντα δοθῆναι εἰς
 ἀνανέωσιν ἐκάστου σεβασμίου τόπου καὶ ταῦτα παρασχεθῆναι
 ἢ ἐκ τοῦ δημοσίου λόγου ἢ ἐκ τῆς τῶν Σαμαρειτῶν ὑποστάσεως
 διὰ Στεφάνου τοῦ λαμπροτάτου κόμητος τοῦ καὶ κελευσθέντος
 διασφῆξιν τοὺς ἐπισκόπους μεθ' ὅσης χρῆξουσιν βοηθείας.

177, 10 Ἐκέλευσεν δὲ κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ πρεσβύτου τρίτην
 αἴτησιν νοσοκομεῖον κτισθῆναι ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἁγίας πόλεως

⁹¹ După alungarea din scaun a lui Ilie (516), Nonnus și tovarășii lui au venit la noul patriarh Ioan cerând să fie reprimiți în Noua Lavră. Dar patriarhul i-a întrebat pe Sava și pe Agapit, starețul Noii Lavre, iar acesta din urmă s-a împotrivit cu fermitate (VS c. 36; 125, 10-14).

și care împărtășea învățăturile lui Origen. Acest monah, deși se prefăcea că susține Sinodul de la Calcedon, s-a aflat că cugeta cele ale lui Origen. Când Părintele nostru Sava a aflat de el, și-a amintit de cuvintele fericitului Agapit⁹¹ și i-a îndepărtat pe acesta, și pe susținătorii lui Teodor nu i-a mai lăsat să viețuiască cu el, iar împăratului i-a cerut să osândească aceste două erezii.

73. Darurile lui Iustinian

Așadar, toate cele pe care Părintele nostru Sava le-a cerut, preacucernicul nostru împărat le-a plinit fără zăbavă, iar cele pe care i le-a prorocit, iubitorul de oameni Dumnezeu le-a făcut, lucru pe care-l vom afla cu limpezime din cele ce urmează.

Mai întâi, împăratul a dat dumnezeiești porunci⁹² către arhiepiscopul Petru și către conducătorii din Palestina, în care se hotăra ca Antonie, episcopul Ascalonului, și Zaharia, episcopul Pellei, să supravegheze clădirile arse de samariteni în provinciile Palestina I și a II-a și să li se cedeze 13 *centenaria*⁹³ de aur din dările publice ridicate în indictionul al IX-lea și al X-lea⁹⁴, potrivit cu stricăciunile suferite în fiecare loc.

De asemenea, a poruncit să fie cercetate bisericile arse ca să se vadă ce e nevoie pentru înnoirea fiecărui loc cinstit, iar banii să fie acordați fie din dările publice, fie din averile samaritenilor, prin grija preastrălucitului comite Ștefan, căruia i s-a și poruncit să-i întrețină pe episcopi cu tot ajutorul de care au nevoie.

⁹² Sub presiunea teocrației bizantine, ajunsă la apogeu sub Iustinian, și a unei pretinse „simfonii” stat-Biserică, formulele retoricii imperiului de dinaintea Sfântului Constantin se fac tot mai mult simțite în scrierile creștine, o dovadă fiind și această expresie: θεῖαι κελεύσεις – „porunci dumnezeiești” ale împăratului, pe care, cu toate conotațiile ei păgâne, am tradus-o literal datorită valorii ei documentare.

⁹³ Unitate de măsură egală cu 32 kg, numită în Palestina și *talant*.

⁹⁴ Indictioanele IX și X reprezentau anii fiscali 530-531 și 531-532.

ἑκατὸν μὲν κραβατίων, πρόσοδον δὲ καθαρὰν ἀφορίσας αὐτῷ τὸ πρότερον ἐνιαυσιαῖον νομισμάτων χιλίων ὀκτακοσίων πεντήκοντα, μετέπειτα δὲ διακοσίων κραβατίων ἐκέλευσεν τὸ αὐτὸ γενέσθαι νοσοκομεῖον προσθεῖς τοσαύτην καθαρὰν καὶ ἀδιάπτωτον πρόσοδον.

177, 15 Σπουδῆ δὲ πολλῇ ἐχρήσατο πρὸς τὸ καὶ τὴν τετάρτην πληρῶσαι αἰτησιν τοῦ πρεσβύτου καὶ ἀποστέλλει ἐν Ἱεροσολύμοις Θεόδωρον τινα μηχανικὸν ἐπὶ τὸ τὴν νέαν οἰκοδομησαί ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας κελεύσας τοῖς τρακτευταῖς Παλαιστίνης χρυσίον ὑπουργῆσαι εἰς τὴν οἰκοδομήν. Καὶ τῷ μὲν ἀρχιεπισκόπῳ Πέτρῳ τὴν αὐθεντίαν παρέσχεν, Βαράχῳ δὲ τῷ ἐπισκόπῳ Βακάθων τοῖς τῆς οἰκοδομῆς ἔργοις ἐπιστατεῖν ἐκέλευσεν. Καὶ οὕτως τῇ πολυχειρίᾳ καὶ σπουδῇ διὰ δώδεκα χρόνων ᾠκοδομήθη ἡ νέα ἐκκλησία τῆς πανυμνήτου θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας καὶ παντὶ κόσμῳ διεκοσμήθη καὶ ἐνεκαινίσθη. Οὕτινος σεβασμίου οἴκου

177, 25 τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἀπαστράπτουσαν δόξαν καὶ τὸ πολυτελὲς τῆς κοσμήσεως περιττὸν τὸ διηγῆσασθαι τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν προκειμένου καὶ πάντα ὑπερβάλλοντος τὰ παλαιὰ θεάματά τε καὶ διηγήματα ὅσα θαυμάζουσιν ἄνθρωποι καὶ ἱστορίαις παραδεδώκασιν Ἕλληνες. Καὶ οὗτος μὲν τῆς τοῦ θείου Σάββα τετάρτης αἰτήσεως ὁ καρπός.

178, 5 Ὁ δὲ εὐσεβέστατος ἡμῶν βασιλεὺς ἰδὼν καὶ ἐπὶ τὴν πέμπτην τοῦ θείου Σάββα αἰτησιν ποιεῖ διάταξιν πρὸς Σοῦμμον κελεύουσαν χίλια νομίματα ὑπὲρ οἰκοδομῆς κάστρου τῷ ἄββῳ Σάββα δοθῆναι ἐκ τῶν Παλαιστίνης δημοσίων καὶ παραφυλακὴν στρατιωτικὴν ἐκ τοῦ δημοσίου λόγου ἀποτρεφομένην καὶ φυλάττουσαν αὐτοῦ τὰ μοναστήρια.

178, 10 Τοῦ τοίνυν θεοφυλάκτου ἡμῶν βασιλέως ἐν τούτοις ἀσχολουμένου μετὰ Τριβουνιανοῦ τοῦ κυέστορος εἰς τὴν καλουμένην Μαγναῦραν ὁ μακαρίτης Σάββας ἑαυτὸν μικρὸν διαχωρίσας ἐστιχολόγει ἐν ἑαυτῷ Δαυτικὸς ψαλμούς τὴν θείαν

Potrivit cu cea de-a treia cerere a Bătrânului, a mai poruncit să fie zidit un spital cu o sută de paturi în inima Sfintei Cetăți, rânduindu-i mai întâi 1850 de monede ca venit curat, iar apoi a poruncit ca același spital să ajungă la două sute de paturi, adăugând un venit corespunzător, neimpozabil și neîntrerupt.

Multă râvnă a arătat împăratul pentru împlinirea celei de-a patra cereri a Bătrânului. Astfel, l-a trimis în Ierusalim pe un oarecare inginer Teodor ca să construiască noua biserică a Sfintei Născătoarei de Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria, poruncind perceptoilor de dări din Palestina să contribuie cu aur la construcție. Arhiepiscopului Petru i-a încredințat conducerea generală, iar lui Barahus, episcopul de Bacatha, i-a poruncit să supravegheze lucrările de construcție. Astfel, cu multe brațe de muncă și silire, noua biserică a întru-tot-lăudatei Născătoarei de Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria a fost construită în 12 ani și, înfrumusețată cu toată podoaba, a fost sfințită. Mărimea, slava strălucitoare și bogăția podoabelor acestei cinstite biserici e de prisos să le mai descriu, de vreme ce se află înaintea ochilor noștri și întrece toate vechile priveriști și istorisiri de care se minunează oamenii și pe care grecii le-au povestit în istoriile lor. Și această biserică este rodul celei de-a patra cereri a dumnezeiescului Sava.

Preacucernicul nostru împărat, căutând și spre cea de-a cincea cerere a dumnezeiescului Sava, i-a poruncit lui Summus să-i dea lui Avva Sava o mie de monede din dările publice din Palestina pentru construirea castrului și o gardă militară hrănită din punga publică pentru păzirea mănăstirilor sale.

În timp ce de Dumnezeu păzitul nostru împărat discuta aceste lucruri cu chestorul Trebonian⁹⁵ în așa-numita

⁹⁵ Trebonian era un personaj important la curtea lui Iustinian, care a contribuit la compilația colecției de legi *Corpus Iuris* a lui Iustinian. Chestorii erau aleși pentru a superviza trezoreria și finanțele statului, ale armatei și ale ofițerilor.

178, 15 λειτουργίαν τῆς τρίτης ὥρας ἐπιτελῶν. Εἰς δέ τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ Τερεμίας καλούμενος διάκονος ὑπάρχων τῆς Μεγίστης Λαύρας προσελθὼν αὐτῷ λέγει· τίμιε πάτερ, τοῦ βασιλέως τοσαύτην ἐπιδεικνυμένου σπουδὴν τὰς αἰτήσεις σου πληρῶσαι διὰ τί αὐτὸς ἴστασαι παρὰ μέρος; Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· ἐκεῖνοι, τέκνον, τὸ ἴδιον ποιοῦσιν· ποιήσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ ἡμέτερον.

74

178, 20 Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ταῦτα πάντα διαταξάμενος καὶ δοὺς τῷ ἀγίῳ πρεσβύτῃ τὰς κελεύσεις ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ· ὁ δὲ Θεὸς τὴν ἀντιμισθίαν τῷ βασιλεῖ παρέσχεν μυριοπλασίως καὶ τὴν τοῦ πρεσβύτου προφητείαν ἐπλήρωσεν. Ὅστις βασιλεὺς ὀλίγου χρόνου διελθόντος δύο τρόπαια ἀνέστησεν νίκας δύο ἀναδησάμενος, οἷας οὐδέπω πρότερον οὐδενὶ τῶν προβεβασιλευκότων διαπεπραχθαι συνέβη. Τὴν γὰρ Ἀφρικὴν καὶ Ῥώμην 178, 25 ὑπὸ ἀνταρτῶν κρατουμένας παρέλαβεν καὶ τοὺς δύο βασιλεῖς ἀχθέντας ἐν Κωνσταντινουπόλει εἶδεν Οὐιτιγγὴν τε τὸν Ῥώμης καὶ Γελίμερα τὸν Ἀφρικῆς. Καὶ οὕτως γῆς τε καὶ θαλάσσης τὴν ἡμίσειαν μοῖραν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τῇ τῶν Ῥωμαίων βασιλείᾳ ἀνεσώσατο καὶ ἐλευθερώσας πᾶσαν τὴν Δύσιν τῆς τῶν εἰρημένων 179 τυράννων Ἀρειανῶν ὄντων δουλείας θεῖαις ἐχρήσατο διατάξουσιν ὥστε τὰς πανταχοῦ τῶν Ἀρειανῶν ἐκκλησίας ἀφαιρεθῆναι τῇ τοῦ θείου πρεσβύτου ἐπόμενος ἐντολῇ ἢ γοῦν προφητεία. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς Νεστορίου καὶ Ὠριγένους αἰρέσεις γενναίως 179, 5 διαναστάς ἀνέτρεψεν τε καὶ ἀνεθεμάτισεν διὰ τε τῶν ὑπ' αὐτοῦ γενομένων ἰδίκτων καὶ διὰ τῆς νῦν συναθροισθείσης ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς πέμπτῃς συνόδου.

Καὶ ταῦτα μὲν ὕστερον· ὁ δὲ θεὸς πρεσβύτης ἀποστήσας, ὡς εἴρηται, τῆς ἑαυτοῦ συνοδίας Λεόντιόν τε τὸν Βυζάντιον καὶ

⁹⁶ Clădirea din palat în care erau, de regulă, primiți ambasadorii.

Magnaure⁹⁶, fericitul Sava s-a retras pentru puțin și rostea în sine psalmii lui David, săvârșind slujba Ceasului al treilea. Atunci unul dintre ucenicii săi, ce era diacon în Marea Lavră, pe nume Ieremia, a venit la el și i-a zis: „Cinstite Părinte, acum când împăratul îți arată atâta atenție ca să-ți împlinească cererile, de ce stai deoparte?” I-a răspuns Bătrânul: „Ei, fiule, fac lucrul lor. Să-l facem și noi pe al nostru!”

74. Întoarcerea în Palestina

Împăratul, după ce a poruncit toate aceste lucruri și a încredințat sfântului Bătrân poruncile, l-a slobozit în pace. Dumnezeu însă i-a răsplătit împăratului înmiit și prorocia Bătrânului a împlinit-o, fiindcă, după ce a trecut puțină vreme, împăratul a dobândit două trofee, adăugându-și două biruințe, pe care niciunul dintre împărații de mai înainte nu le-a avut: a luat Africa și Roma, care erau ținute de rebeli, și i-a văzut aduși în Constantinopol pe cei doi regi: Vitiges al Romei⁹⁷ și Gelimer al Africii⁹⁸. Astfel, în puțină vreme, Imperiul Roman a ajuns iarăși să stăpânească jumătate din pământ și din mare. După ce a eliberat tot Apusul din robia față de numiții tirani care erau arieni, a dat decrete imperiale sfinte, așa încât bisericile de pretutindeni ale arienilor să fie dărâmate, urmând astfel porunca sau cel puțin prorocia dumnezeiescului Bătrân. În plus, a răsturnat și anatemizat cu curaj erezile lui Nestorie și Origen prin edictele date de el și prin al V-lea Sinod Ecumenic adunat acum⁹⁹ în Constantinopol. Dar despre aceasta va fi vorba mai încolo.

⁹⁷ Regele got Vitiges, după ce a asediat fără succes Roma în 537-538, s-a refugiat la Ravenna, unde a fost luat captiv, în 540, de generalul Belizarie și adus la Constantinopol.

⁹⁸ Gelimer, ultimul rege germanic al regatului vandal al Africii de Nord (480-553), a fost învins în 534 de generalul Belizarie al lui Iustinian.

⁹⁹ Prezența inspirată a adverbului „acum” ne permite să fixăm data scrierii de față în 553, anul în care s-a ținut al V-lea Sinod Ecumenic, Chiril aflându-se în chinovia lui Eftimie.

179, 10 τοὺς τῷ Θεοδώρῳ τῷ Μομφουεστίας προσκειμένους καὶ τοὺτους ἐν Κωνσταντινουπόλει καταλιπὼν κατέπλευσεν ἐπὶ Παλαιστίνην μηνὶ Σεπτεμβρίῳ τῆς ἐνάτης ἰνδικτιόνος καὶ ἐλθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα τὰς μὲν θείας κελεύσεις ἐνεφάνισεν, ὅπερ δὲ ἤγαγεν ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου χρυσίον, διένειμεν τοῖς ὑπ' αὐτὸν μοναστηρίοις. Τότε ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς διάκονος Ἱερεμίας λυπηθεὶς διὰ τὴν τοῦ

179, 15 χρυσίου διανομὴν ἀνεχώρησεν τῆς Μεγίστης Λαύρας καὶ ὤκησεν εἰς χεῖμαρρόν τινα ἔρημον ἐκ βορρᾶ τοῦ Σηλαιίου ὡς ἀπὸ πέντε σταδίων. Ὁ δὲ πατὴρ ἡμῶν Σάββας ἀπελθὼν πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν τόπον θεασάμενος ἐχάρη σφόδρα καὶ λαβὼν τινὰς ἐπιτηδεῖους καὶ σκεύη καὶ χρήματα καὶ ἀναλώματα ἐν ὀλίγαις ἡμέραις πολλῇ

179, 20 σπουδῇ χρησάμενος ὠικοδόμησεν ἐκεῖ μικρὸν εὐκτήριον καὶ κελλία διάφορα καὶ ἔδωκεν αὐτόθι ἀδελφοὺς μένειν ἐπιτρέψας τῷ Ἱερεμίᾳ διοικεῖν αὐτοὺς παραδοὺς αὐτοῖς τοὺς τῆς ἑαυτοῦ Μεγίστης Λαύρας κανόνας. Καὶ οὕτως τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι λαύραν τὸν τόπον συνεστήσατο· ἦτις λαύρα μέχρι τοῦ νῦν ἀνθεῖ

179, 25 τὴν τοῦ μακαρίου Ἱερεμίου ἐπωνυμίαν λαχοῦσα.

75

180 Τῶν τοίνυν, ὡς εἴρηται, θείων κελεύσεων ἐμφανισθεισῶν εἰς Ἱεροσόλυμα παρακληθεὶς ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάββας ὑπὸ τε τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων ἀπέρχεται ἐπὶ Καισάρειαν καὶ Σκυθόπολιν τὰς αὐτὰς κάκεισε ἐμφανίσαι κελεύσεις. Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ ἐν Σκυθοπόλει, ὡς οἴσθα, ἐξῆλθεν ὁ μητροπολίτης Θεοδοσίος μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ· ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ ἐμὸς πατὴρ τὸ ἐπισκοπεῖον κρατῶν

180, 5 τὸ τηρικαῦτα καὶ τῷ μητροπολίτῃ συνεδρεῦων. Καὶ τῶν θείων κελεύσεων ἐμφανισθεισῶν εἰσενεχθεὶς ὁ μέγας πρεσβύτες ἐν τῷ ἐπισκοπεῖῳ κατέμενε ἐν τῷ ἐκεῖσε οἴκῳ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Προκοπίου ἔχων τὸν ἐμὸν πατέρα ἀναπόσπαστον. Ἐμὲ δὲ

După ce dumnezeiescul Bătrân i-a îndepărtat, precum s-a spus, dintre însoțitorii săi pe Leontie de Bizanț și pe adepții lui Teodor de Mopsuestia, i-a lăsat în Constantinopol și a plecat pe mare în Palestina, în luna septembrie al celui de-al IX-lea indiction¹⁰⁰, și venind în Ierusalim, a arătat poruncile împărătești, iar aurul pe care l-a adus din Bizanț l-a împărțit mănăstirilor sale. Atunci, mai sus-amintitul diacon Ieremia, întristându-se din pricina împărțirii aurului, a plecat din Marea Lavră și s-a așezat să locuiască într-o vale pustie, ca la cinci stadii miazănoapte de Peșteră. Părintele nostru Sava, venind la el și văzând locul, s-a bucurat foarte mult și, luând câțiva oameni potrivți, vase, bani și materiale, a construit cu multă râvnă, în câteva zile, un mic paraclis și diferite chilii și a îngăduit unor frați să rămână acolo, punându-l pe Ieremia să-i conducă, dându-le rânduielile Marii sale Lavre. Astfel, prin harul lui Dumnezeu, în acel loc s-a întemeiat o lavră care înflorește până acum, purtând numele fericitului Ieremia.

75. Sava la Schitopolis și întâlnirea cu micuțul Chiril

După ce poruncile împărătești au fost arătate în Ierusalim, precum s-a spus, Părintele nostru Sava, fiind rugat de arhiepiscopul nostru și de ceilalți episcopi, s-a dus la Cezareea și la Schitopolis ca să arate și acolo acele porunci. Când a venit în Schitopolis, după cum știi, [Părinte Gheorghe], mitropolitul Teodosie i-a ieșit în întâmpinare împreună cu tot poporul, între care se afla și tatăl meu, care administra pe atunci episcopia și era un sfătuitor apropiat al episcopului. După ce poruncile împărătești au fost arătate, marele Bătrân a fost dus la episcopie și a rămas la biserica de acolo a Sfântului Mucenic Procopie,

¹⁰⁰ Indictionul al IX-lea a fost între 1 septembrie 530 și august 531.

180, 10 παῖδα ὄντα καὶ μετὰ τοῦ πατρὸς εὐρεθέντα καὶ τοῖς τοῦ θεοῦ
 πρεσβύτου ποσὶν προσπεσόντα εὐλογήσας ὁ ἅγιος γέρων καὶ
 ἀναστήσας καὶ περιπτυσάμενος τῷ μὲν ἐμῷ πατρὶ ἔφη· οὗτος
 ὁ παῖς ἀπὸ τοῦ νῦν ἐμὸς μαθητὴς ἐστὶν καὶ τῶν τῆς ἐρήμου
 πατέρων υἱός· εἶπεν δὲ καὶ τῷ μητροπολίτῃ· κύριε ὁ μέγας, τοῦτον
 ἐγὼ σοι παρατίθημι τὸν παῖδα· πρόσσεχε αὐτῷ, ὅτι χρήζω αὐτοῦ.

180, 15 Ἀνηγγέλη δὲ ταῦτα τῇ ἐμῇ μητρὶ τοῦ πατρὸς αὐτῆ διηγη-
 σαμένου καὶ ἐζήτηι τὸν ἅγιον προσκυνῆσαι· τοῦ δὲ εἰς τοὺς περὶ
 τὸν ἅγιον Θωμᾶν τόπους ἐξιέναι μέλλοντος πρὸς τὸν ἄββᾶν
 Προκόπιον τὸν ἡσυχαστὴν ἀκούσασα ἡ μήτηρ τοῦ πατρὸς
 αὐτῆ δηλώσαντος ἐξῆλθεν λαβοῦσα με εἰς τὸ αὐτὸ ἀποστο-
 λειὸν καὶ τὸν πρεσβύτερον αὐτόθι ἐλθόντα λαβὼν ὁ πατήρ παρὰ
 180, 20 μέρος ἤγαγεν εἰς προσκύνησιν τὴν μητέρα καὶ γνοὺς ταύτην ὁ
 γέρων εἶναι δούλην Θεοῦ εὐλόγησεν αὐτήν. Καὶ θεασάμενός με
 λέγει· ἰδοὺ ὁ μαθητὴς μου Κύριλλος, καὶ ποιήσαντά με μετάνοι-
 αν εὐλογήσας καὶ ἀναστήσας εἶπεν πρὸς τὸν πατέρα· δίδαξον
 αὐτὸν τὸ ψαλτήριον, ὅτι χρήζω αὐτοῦ· καὶ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μα-
 θητὴς μου ἐστίν.

180, 25 Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐκείνην μὲν εὐλογήσας ἀπέλυσεν, ἐμὲ
 δὲ μετὰ τοῦ πατρὸς ἐκράτησεν. Εἰσελθόντες δὲ πρὸς τὸν ἄββᾶν
 Προκόπιον καὶ γευσάμενοι ἦλθομεν εἰς τὸ ἐπισκοπεῖον. Καὶ τῇ
 181 ἐξῆς ἡμέρᾳ μέλλων ὀδεῦσαι ἐπὶ Ἱεροσόλυμα ὁ πρεσβύτερος ἦλθεν
 μετὰ τοῦ πατρὸς εἰς τὸν οἶκον καὶ ποιήσας εὐχὴν καὶ εὐλογήσας
 τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα καὶ ἐμὲ ἐξῆλθεν ἀπὸ Σκυθοπόλεως
 μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ πατέρων.

181, 5 Νομίζω δέ, τίμιε πάτερ, ὅτιπερ ταῦτα εἰδέναι εἰρηκᾶς
 μοι, ἡνίκα συνεβούλευσάς μοι τὴν τοῦ μακαρίου Σάββα λαύραν
 οἰκῆσαι. Ἀμέλει γοῦν ἐμοῦ εἰρηκότος ὅτι καὶ ἡ Νέα Λαύρα
 δι' αὐτοῦ συνέστη, μάλιστα διωχθέντων τῶν Ὠριγένους ὑπα-
 σπιστῶν, ἀπεκρίθης λέγων· ναὶ ναί, κἀγὼ οἶδα· ἀλλὰ κρεῖττόν
 ἐστὶν οἰκῆσαι σε εἰς τὴν ἐκείνου ἔχουσαν ἐπωνυμίαν λαύραν. Καὶ
 οἶδα ὅτι τοῦτο πάντως ἀποβήσεται, ἵνα καὶ ἐν τούτῳ προφήτης

avându-l pe tatăl meu ca tovarăș nedespărțit. Eu, copil fiind
 și aflându-mă împreună cu tatăl meu, am căzut la picioarele
 dumnezeiescului Bătrân, care m-a binecuvântat, m-a ridicat,
 m-a îmbrățișat și i-a zis tatălui meu: „Copilul acesta este de
 acum ucenicul meu și fiul părinților din pustie.” A zis, de ase-
 menea, și mitropolitului: „Părinte, și-l încredințez pe acest co-
 pil! Poartă-i de grijă, pentru că am nevoie de el.”

Tatăl meu i-a povestit acestea mamei mele, iar ea a ce-
 rut să se închine Sfântului. Când acesta urma să meargă în
 locurile din preajma bisericii Sfântului Toma, la Avva Proco-
 pie Isihastul, tata i-a spus mamei, iar ea, luându-mă cu sine, a
 ieșit la biserica aceasta apostolică. Îndată ce Bătrânul a ajuns,
 tata l-a luat deoparte și a adus-o pe mama ca să i se închi-
 ne, iar Bătrânul, știind-o că este o roabă a lui Dumnezeu,
 a binecuvântat-o. Apoi, privind la mine, mi-a zis: „Iată-l pe
 ucenicul meu, Chiril!” Și când i-am pus metanie, m-a binecu-
 vântat, și ridicându-mă, i-a zis tatălui meu: „Învață-l Psaltirea,
 că am nevoie de el, iar de acum este ucenicul meu.”

Zicând acestea, a slobozit-o pe mama cu binecuvânta-
 re, iar pe mine m-a ținut deoparte împreună cu tata. După
 ce am intrat la Avva Procopie și am mâncat, ne-am întors la
 episcopie. A doua zi, Bătrânul, având de gând să meargă la
 Ierusalim, a venit împreună cu tata acasă și, rugându-se, ne-a
 binecuvântat, pe tata, pe mama și pe mine, și a ieșit din Schi-
 topolis împreună cu părinții care îl însoțeau.

Cred, cinstite Părinte, că mi-ai spus că știi lucrurile
 acestea atunci când m-ai sfătuit să vin să locuiesc în Lavra
 fericitului Sava¹⁰¹. Într-adevăr, când eu și-am spus că și Noua
 Lavră a fost întemeiată tot de el, după ce au fost alungați
 apărătorii origeniștilor, mi-ai răspuns zicând: „Da, știi și eu
 asta, dar e mai bine să locuiești în lavra care poartă numele

¹⁰¹ Chiril s-a mutat în Marea Lavră în anul 557.

181, 10 ἀναδειχθῆ ὁ μέγας πατήρ ἡμῶν Σάββας. Καί ταῦτα μὲν τὰ παρ' ὑμῶν πρὸς ἐμὲ λεχθέντα· ἐγὼ δὲ τοῦ Θεοῦ θέλοντος ἐτοιμῶς ἔχω κελλίον ἐμαυτῷ οἰκοδομῆσαι ἐν τῇ αὐτῇ Μεγίστῃ Λαύρᾳ καὶ ἐν αὐτῇ τὴν οἴκησιν ἔχειν πρὸς τὸ πληρωθῆναι τὴν τε ἐκείνου, ὡς εἴρηται, προφητείαν καὶ τὴν κέλευσιν τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος.

181, 15 Ὁ μέντοι μητροπολίτης πυκνότερον ἀπὸ τότε χαριέντως ἔλεγεν τῷ ἐμῷ πατρί· πῶς ἔχει ὁ μαθητὴς τοῦ ἄββᾶ Σάββα; Ἄμα δὲ καὶ κατεπείγων αὐτὸν τό τε ψαλτήριον διδάξει με καὶ τὸν ἀπόστολον. Καὶ οὕτως εὐλογήσας με καὶ ἀποθρίξας ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κατέστησεν βαθμῶν.

181, 20 Τοιγαροῦν ἐμφανισθεισῶν τῶν κελεύσεων καὶ τῶν γενομένων ἀφανισμῶν ἐποπτευθέντων τῇ μὲν πρώτῃ Παλαιστίνῃ ὡς τὴν πᾶσαν Σαμάρειαν ἐχούσῃ δώδεκα κεντηναρίων ἐποιήσαντο συγχώρησιν δημοσίων· τοῖς δὲ ὁρίοις Σκυθοπόλεως ὡς μὴ πολλῶν αὐτόθι γεγονότων ἀφανισμῶν ἑνὸς καὶ μόνου κεντηναρίου συγχώρησιν δοθῆναι συνεῖδον οἱ ἐπίσκοποι. Ὑπὲρ δὲ τῶν καεισῶν ἐκκλησιῶν λαβόντες οἱ Παλαιστινοὶ ἐπίσκοποι χρυσίον 182 ἱκανὸν ἐκάστην ἐκκλησίαν καεῖσαν ἀνήγειραν δαψιλῶς καὶ πρέποντι κόσμῳ ἐφαιδρυναν.

76

182, 5 Ὁ δὲ μέγας τῆς εὐσεβείας ἀγωνιστὴς Σάββας τὴν ὑπὲρ Χριστιανῶν πληρώσας διακονίαν ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ μετὰ χαρᾶς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου εἰσδεχθεὶς καὶ τοὺς σεβασμίους προσκυνήσας τόπους καὶ οἶονεὶ αὐτοῖς συνταξάμενος ἦλθεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ Μεγίστην Λαύραν καὶ ὀλίγον χρόνον διατελέσας ἀρρωστία περιέπεσεν. Ὅπερ μαθὼν ὁ ἁγιώτατος ἐπίσκοπος Πέτρος κατῆλθεν ἐπισκέψασθαι αὐτὸν καὶ βλέπων αὐτὸν μὴ ἔχοντά τινα παραμυθίαν ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ πλὴν ὀλίγων 182, 10 κερατίων καὶ φοινικίων παλαιῶν βάλων αὐτὸν εἰς λεκτικὴν ἔλαβεν εἰς τὸ ἐπισκοπεῖον καὶ ἐπεμελεῖτο αὐτοῦ καὶ ἰδίαις χερσίν

lui. Și știi că acest lucru se va întâmpla, pentru ca marele nostru Părinte Sava să se dovedească proroc și în acest lucru." Acestea sunt cele zise mie de Sfinția Voastră; iar eu, cu voia lui Dumnezeu, sunt gata să-mi construiesc o chilie chiar în Marea Lavră și să locuiesc în ea, ca să se plinească, precum s-a spus, prorocia aceleia și porunca Cuvioșiei Voastre.

De atunci mitropolitul îi spunea adeseori tatălui meu cu bunătațe: „Ce mai face ucenicul lui Avva Sava?” Și, în același timp, îl silea să mă învețe Psaltirea și Apostolul. Și așa, binecuvântându-mă, m-a tuns și m-a așezat în cea dintâi dintre treptele bisericеști.

Așadar, după ce au fost înfașitate poruncile și au fost cercetate distrugerile, provinciei Palestina I care cuprindea toată Samaria i s-au dat 12 *centinarii* din banii publici, în timp ce hotarelor Schitopolisului, unde nu s-au făcut multe distrugeri, episcopii au hotărât să li se dea un singur *centinariu*. Episcopii palestinieni, primind destul aur pentru bisericile arse, au ridicat fiecare biserică arsă cu multă dare de mână și le-au făcut să strălucească cu podoaba cuvenită.

76. Moartea lui Sava

Marele luptător pentru evlavie Sava, după ce și-a împlinit slujirea sa pentru creștini, s-a întors la Ierusalim și a fost primit cu bucurie de patriarh și, după ce s-a închinat la Cinstitele Locuri și, oarecum, și-a luat rămas bun de la ele, a venit la Marea sa Lavră, unde, după puțină vreme, a căzut bolnav. Aflând aceasta, preasfințitul episcop Petru a coborât ca să-l viziteze și, văzându-l lipsit de orice mângâiere în chilie, în afara câtorva roșcove și ramuri vechi de finic, l-a luat și l-a pus într-o lectică și l-a adus la episcopie, unde a purtat grijă de el cu propriile sale mâini. După puține zile, Părintele nostru

182, 15 ὑπηρετεῖ αὐτῷ. Ὀλίγων δὲ ἡμερῶν διαγενομένων ἀποκάλυψιν τινα εἶδεν ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάββας τὴν ἑαυτοῦ μηνύουσαν κοιμησιν οὐ μετὰ πολλὰς ἔσεσθαι ἡμέρας· ἦντινα τῷ ἀρχιεπισκόπῳ ἀπαγγείλας παρεκάλει ἀπολυθῆναι εἰς τὴν ἑαυτοῦ λαύραν πρὸς τὸ ἐν τῷ κελίῳ τελειωθῆναι. Ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος πᾶσιν τρόποις βουλόμενος αὐτὸν θεραπεῦσαι ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἑαυτοῦ λαύραν μετὰ τῆς δεούσης θεραπείας.

182, 20 Ὅστις πρεσβύτης ἐν τῷ ἰδίῳ ἀνακλιθεὶς πυργίῳ ἐν ἀρχῇ τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς προσκαλεσάμενος τοὺς πατέρας τῆς λαύρας δέδωκεν αὐτοῖς ἡγούμενον τινὰ Βηρύτιον μὲν τῷ γένει, Μελιτᾶν δὲ τῇ κλήσει, παραγγείλας αὐτῷ τὰς παραδόσεις τὰς παραδοθείσας ἐν τοῖς ὑπ' αὐτὸν μοναστηρίοις ἀτρώτους διαφυλάξαι δοὺς αὐτῷ ταύτας ἐγγράφως.

182, 25 Καὶ διαμείνας τέσσαρας ἡμέρας μηδενὸς μεταλαμβάνων μηδέ τισιν συντυγχάνων ὄψε σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων αἰτήσας κοινωνίαν καὶ κοινωνήσας καὶ εἰπὼν
183 τελευταῖον Κύριε, εἰς χειρὰς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου παρέδωκεν τὴν ψυχὴν.

77

183, 5 Οὕτως ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάββας τὸν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνισάμενος, τὸν δρόμον τελέσας καὶ τὴν πίστιν τηρήσας τῷ τῆς δικαιοσύνης κατεκοσμήθη στεφάνῳ. Καὶ ἡ μὲν τελείωσις αὐτοῦ γέγονεν κατὰ τὴν πέμπτην τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς τῆς δεκάτης Ἰνδικτιόνης, ἀπὸ μὲν κτίσεως κόσμου ἀφ' οὗπερ ἤρξατο χρόνος τῆ τοῦ ἡλίου φορᾶ μετρεῖσθαι ἔτους τετάρτου εικοστοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ, ἀπὸ δὲ τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐκ Παρθένου ἐνανθρωπήσεως
183, 10 καὶ κατὰ σάρκα γεννήσεως ἔτους τετάρτου εἰκοστοῦ πεντακοσιοστοῦ κατὰ τοὺς συγγραφέντας χρόνους ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων Ἰππολύτου τε τοῦ παλαιοῦ καὶ γνωρίμου τῶν ἀποστόλων καὶ Ἐπιφρανίου τοῦ τῶν Κυπρίων ἀρχιερέως καὶ Ἡρωνος τοῦ φιλοσόφου καὶ ὁμολογητοῦ· ὁ δὲ χρόνος τῆς αὐτοῦ ἐν σαρκὶ ζωῆς οὗτός ἐστιν.

Sava a avut o descoperire care îi vestea că adormirea sa se va petrece nu peste multe zile. Vestind aceasta arhiepiscopului, îl ruga să-l slobozească la el în Lavră ca să se săvârșească în chilia lui. Arhiepiscopul, vrând să-l slujească în orice fel, l-a trimis în Lavra sa cu toată slujirea de care avea nevoie.

După ce Bătrânul s-a așezat, la începutul lunii decembrie, în turnul său, i-a chemat pe părinții Lavrei și le-a dat ca egumen pe un monah, de loc din Berit, pe nume Melitas, poruncindu-i să păzească neschimbate predaniile date de el mănăstirilor sale, dându-i-le și în scris.

După ce a mai petrecut patru zile fără să mănânce nimic și nici să se mai întâlnească cu cineva, sâmbătă noaptea, pe când se lumina spre ziua duminicii, a cerut Sfânta Împărtășanie și s-a împărtășit. Și după ce a spus acest ultim cuvânt: „Doamne, în mâinile Tale îmi încredințez duhul meu!”, și-a dat suflul.

77. Înmormântarea lui Sava

Astfel, Părintele nostru Sava lupta cea bună s-a luptat, cf. 2 Tim. 4. 7 calea a alergat și credința a păzit-o, împodobit fiind cu cununa dreptății. Sfârșitul lui s-a petrecut la 5 decembrie, indictionul al X-lea, în anul 6024 de la zidirea lumii, de când a început timpul să fie măsurat prin mersul soarelui, și 524, de când Cuvântul lui Dumnezeu S-a făcut om din Fecioara și S-a născut trupește, potrivit cu socoteala anilor făcută de Sfinții Părinți Ipolit cel Bătrân, cunoscutul apostolilor, și Epifanie, arhierul ciprioților, și Hero, filozoful și mărturisitorul. Iar răstimpul vieții sale pe pământ este acesta:

A venit în Palestina la 18 ani și a rămas în chinovie vreme de 17 ani, iar în pustiuri și în Marea Lavră a petrecut 59 de ani.

183, 15 Ἦλθεν μὲν ἐν Παλαιστίνῃ ἐτῶν δέκα καὶ ὀκτώ καὶ ἔμει-
 νεν ἐν τῷ κοινοβίῳ ἔτη δεκαεπτὰ καὶ ἐν ταῖς ἐρήμοις καὶ ἐν τῇ
 Μεγίστῃ Λαύρᾳ ἐποίησεν ἔτη πενήκοντα ἑννέα, τελευτᾶ δὲ τῷ
 184 ἐνενηκοστῷ τετάρτῳ τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας χρόνῳ μετὰ τὴν ὑπα-
 τεῖαν Λαμπαδίου καὶ Ὁρέστου τὸ δεύτερον, τῷ ἕκτῳ ἔτει τῆς
 παρούσης θεοφυλάκτου βασιλείας.

Φήμης δὲ διαδραμούσης καθ' ὅλης τῆς περιχώρου τῆς
 τούτου κοιμήσεως συνήγαγεν ἄπειρον πλῆθος μοναχῶν τε καὶ
 184, 5 λαικῶν, παρεγένετο δὲ καὶ ὁ ἀγιώτατος ἀρχιεπίσκοπος Πέτρος
 μετὰ τῶν εὐρεθέντων ἐπισκόπων καὶ τῶν τῆς ἁγίας πόλεως
 λογάδων. Καὶ οὕτως τὸ τίμιον αὐτοῦ κατετέθη λείψανον ἐν τῇ
 Μεγίστῃ Λαύρᾳ μεταξὺ τῶν δύο ἐκκλησιῶν, ἐν ᾧ τόπῳ τὸν στῦλον
 τοῦ πυρὸς ἐώρακεν. Πλὴν ὅτι οὐκ ἀπέθανεν οὗτος ὁ ἅγιος, ἀλλὰ
 184, 10 καθεύδει ὡς ἀνεπίληπτον βίον ζήσας καὶ Θεῷ εὐαρεστήσας,
 καθὼς γέγραπται *ψυχὰι δικαίων ἐν χειρὶ Θεοῦ καὶ οὐ μὴ ἄψηται*
αὐτῶν θάνατος. Ἀμέλει καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ σῶον καὶ ἀδιάλυτον
 μέχρι τῆς σήμερον πεφύλακται. Τοῦτο γὰρ ἐγὼ αὐταῖς ὄψεσιν
 ἔθεασάμην ἐπὶ τῆς παρελθούσης δεκάτης ἰνδικτιόνος.

78

184, 15 Τῆς γὰρ τιμίας θήκης ἀνοιχθείσης πρὸς τὸ κατατεθῆναι
 τοῦ μακαρίου Κασιανοῦ τὸ λείψανον κατέβην προσκυνῆσαι τοῦ
 θεοῦ πρεσβύτου τὸ σῶμα καὶ εὔρον αὐτὸ σῶον καὶ ἀδιάλυτον
 πεφυλαγμένον καὶ θαυμάσας ἐδόξασα τὸν Θεὸν τὸν δοξάσαντα
 τὸν δούλον αὐτοῦ καὶ τῇ ἀφθαρσίᾳ τιμήσαντα αὐτὸν πρὸ τῆς
 184, 20 κοινῆς ἀναστάσεως καὶ καθολικῆς. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ ἁγίου
 λειψάνου· τὸ δὲ πνεῦμα αὐτοῦ πολλῆς ἡξίωται τῆς πρὸς Θεὸν
 παρορησίας, ἧς τὴν ἀκτίνα δι' ὀλίγων παραδειῖξαι πειράσομαι.

¹⁰² Deși foarte detaliată, cronologia lui Chiril face unele confuzii. Astfel, al X-lea indiction, cuprins între 1 septembrie 531 și 31 august 532, situează moartea Sfântului Sava la 5 decembrie 531. Iar al șaselea an al domniei lui Iustinian indică anul morții 532, în care 5 decembrie a căzut duminică. De aceea anul 532, care corespunde și vârstei de 94 de ani a Sfântului Sava,

S-a săvârșit din viață în cel de-al nouăzeci și patrulea an al vârstei sale, în al doilea an după consulatul lui Lampadie și Orest, în al șaselea an al acestei de Dumnezeu păzite domnii¹⁰².

Anul 532

Vestea adormirii sale s-a răspândit în toată împrejurimea, încât s-a adunat o mulțime nesfârșită de monahi și de mireni, de față fiind și preasfințitul arhiepiscop Petru, împreună cu episcopii ce se găseau acolo și cu oamenii de vază ai Sfintei Cerăți. Și așa, cinstitele lui moaște au fost așezate în Marea Lavră, între cele două biserici, în locul în care văzuse el stâlpul cel de foc. Acest Sfânt nu numai că nu a murit, ci doarme, pentru că a trăit o viață neîntinată și a bineplăcut lui Dumnezeu, după cum este scris: *Sufletele dreptilor sunt în mâna lui Dumnezeu și moartea nu se va*
 184, 10 *atinge de ele*. Într-adevăr, chiar și trupul lui este păzit întreg și nestruciat până în ziua de astăzi, fiindcă lucrul acesta l-am văzut cu ochii mei, în indictionul al X-lea care a trecut.

Inț. Sol. 3. 1

78. Minuni după moarte

Când cinstita raclă a lui Sava a fost deschisă pentru a fi așezat trupul fericitului Casian¹⁰³, am coborât și eu să mă închin la trupul dumnezeiescului Bătrân și l-am găsit întreg și nestruciat, și, minunându-mă, l-am slăvit pe Dumnezeu Care l-a proslăvit pe robul Său și l-a cinstit cu nestrucăciunea înainte de învierea cea de obște și universală. Acestea despre sfintele sale moaște. Iar sufletul lui s-a învrednicit să aibă multă îndrăzneală la Dumnezeu, a cărei strălucire voi încerca să o înfațez în câteva cuvinte.

trebuie socotit anul real al morții Sfântului. Aceeași greșeală se face și în datele menționate de Chiril mai departe, a căror corectare o vom face tacit în notele de subsol.

¹⁰³ Despre acest Casian, vezi *Studiul introductiv*, p. LXIII-LXIV, LXIX-LXXI și Anexa 1.

185 "Ἔστιν τις ἐν τῇ ἀγίᾳ πόλει ἀργυροκόπος, τῷ μὲν γένει Δα-
μασκηνός, τῷ δὲ ὀνόματι Ῥωμύλος, διάκονος τῶν πρώτων τῆς
ἀγίας Γεθσημανῆς. Οὗτος δέ μοι ὁ Ῥωμύλος διηγήσατο λέγων ὅτι
κατὰ τὸν καιρὸν τῆς κοιμήσεως τοῦ μακαρίου Σάββα ἐσυλήθη τὸ
ἀργυροκοπεῖόν μου καὶ ἀπώλοντο μέχρις που ἀργύρου λιτρῶν
185, 5 ἑκατόν. Ἐγὼ δέ, φησὶν, εὐθέως ἐξηήθον εἰς τὸ μαρτύριον τοῦ ἀγί-
ου Θεοδώρου καὶ ἐποίησα ἐπὶ πέντε ἡμέρας τὰ φῶτα τοῦ ναοῦ
καὶ ἔμεινα νυκτὸς καὶ ἡμέρας κλαίων ἐπὶ τῶν καγκέλλων τοῦ
θυσιαστηρίου. Περὶ δὲ τὸ μεσονύκτιον τῆς πέμπτης ἡμέρας εἰς
ὑπνον ἤρπάγην καὶ θεωρῶ τὸν ἅγιον τοῦ Χριστοῦ μάρτυρα Θε-
όδωρον λέγοντά μοι τί ἔχεις; Τί ἀδημονεῖς τοσοῦτον καὶ κλαίεις,
ὡς δὲ εἶπον ὅτι τὰ ἴδια καὶ τὰ ἀλλότρια ἀπώλεσα καὶ τοσαύτας
185, 10 ἡμέρας συντριβομαι καὶ οὐδὲν ὠφέλησα, λέγει μοι ὁ ἅγιος· πέ-
πεισο, οὐκ ἤμην ὧδε· ἐκελεύσθημεν γὰρ συνδραμεῖν καὶ τῇ ἀγίᾳ
τοῦ ἁββᾶ Σάββα ψυχῇ ὑπαντῆσαι καὶ ὁδηγήσαι ταύτην εἰς τὸν
τῆς ἀναπαύσεως τόπον. Καὶ τὰ νῦν πορεύου εἰς τόνδε τὸν τόπον
καὶ εὕρισκεις τοὺς κλέψαντας αὐτόθι καὶ τὸν ἄργυρον.

185, 15 Καὶ ἀναστὰς αὐτῇ τῇ ὥρᾳ καὶ λαβὼν ἄλλους τινὰς
ἀπῆλθον εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ ἀγίου μηνυθέντα τόπον καὶ εὔραμεν
οὕτως καθὼς διὰ τῆς ὀπτασίας ἐμηνύθη.

79

185, 20 Δύο τινὲς ἀδελφοὶ κατὰ σάρκα ἐκ τῆς πεδιάδος ὀρμώμε-
νοι ἀπὸ Βουριρῶν τῆς κόμης πίστιν εἶχον εἰς τὸν ἐν ἀγίοις Σάβ-
βαν, ὅθεν καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν αὐτοῦ μοναστηρίων ἐκεῖσε εἰς διακο-
νίαν κατερχομένους πίστει δεχόμενοι ἐθεράπευον, ἐσπούδαζον
δὲ καὶ τοὺς ἑαυτῶν πόνους θεαρέστως διανέμειν. Ἐξ ἐνεργείας
δὲ τινος σατανικῆς ἐν τῷ καιρῷ τοῦ τρυγητοῦ τοσοῦτον οἱ ἀμφό-
τεροι ἠρρώστησαν, ὥστε ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀπογνωσθῆναι· αὐτῶν
δὲ λυπομένων διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ τρυγητοῦ καὶ εἰς ἀνάμνη-
185, 25 σιν τοῦ ἁββᾶ Σάββα ἐλθόντων τὰς εὐχὰς αὐτοῦ ἐκάλουν εἰς βο-
ήθειαν. Καὶ ἐπιφαίνεται ἐκάστῳ αὐτῶν κατ' ἰδίαν λέγων ἰδοῦ

În Sfânta Cetate se afla un argintar, de neam din Da-
masc, pe nume Romilos, care era între primii diaconi de la
biserica din Ghetsimani. Acest Romilos ne-a povestit:

În vremea când a adormit fericitul Sava, atelierul meu
de argintărie a fost prădat și s-au pierdut ca la o sută de litre de
argint. Eu însă, zice, m-am dus de îndată la biserica Sfântului
Mucenic Teodor și am aprins candelile bisericii vreme de cinci
zile, și am rămas acolo plângând zi și nopte lângă grilajul jert-
felnicului. Pe la miezul nopții, în cea de-a cincea noapte, m-a
cuprins somnul și l-am văzut pe Sfântul Mucenic al lui Hristos
Teodor zicându-mi: „Ce ai? De ce te chinui atât de mult și
plângi?” Când eu i-am răspuns: „Am pierdut lucrurile mele și
pe cele străine, și mă zdrobesc de atâtea zile și nici un folos nu
am aflat”, Sfântul mi-a spus: „Crede-mă că nu am fost aici,
pentru că ni s-a poruncit să ne adunăm să întâmpinăm sfân-
tul suflet al lui Avva Sava și să-l conducem la locul de odihnă.
Acum, du-te în cutare loc și îi vei afla acolo pe hoți și argintul.”

Ridicându-mă în acel ceas și luând pe alți câțiva oa-
meni cu mine, m-am dus în locul arătat de Sfânt și am găsit
așa cum mi s-a vestit în vedenie.

79

Doi frați după trup care se trăgeau din zona de câmpie,
din satul Burire, aveau credință în Sfântul Sava, și de aceea îi
primeau pe cei din mănăstirile lui care coborau acolo cu felu-
rite ascultări și le slujeau. Se sileau să împartă cu ei și ostenele
lor cele plăcute lui Dumnezeu. Dar dintr-o lucrare satanică,
în vremea recoltei, s-au îmbolnăvit amândoi atât de tare, încât
ai lor căzuseră în deznădejde. Întristându-se pentru pierderea
recoltei și amintindu-și de Avva Sava, i-au chemat rugăciunile
într-ajutor, iar el i s-a arătat fiecăruia în parte zicându-le: „Iată,

ἐδεήθην τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τῆς ὑγείας ὑμῶν καὶ ἐχαρίσατό μοι τὴν αἴτησιν. Τοῖνυν ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, ἀναστάντες ἐξέλθετε εἰς τὸ ἔργον ὑμῶν.

186 Οἱ δὲ παραχρῆμα ἐνδυναμωθέντες ἀπῆλθον εἰς τὸ ἔργον αὐτῶν ἀπαγγέλλοντες τοῖς ἰδίοις τὸ θαῦμα. Καὶ ἀπὸ τότε κατ' αὐτὴν τὴν τῆς θαυματουργίας ἡμέραν πάνδημον ἑορτὴν ὄλω τῷ ἑαυτῶν ἐπιτελοῦσιν κτήματι.

80

186. 5 Γυνή τις ἐκ τῆς καθ' ἡμᾶς μητροπόλεως ὀρμωμένη Γηνάρους καλουμένη δύο κορτίνας ἐτάξατο ποιῆσαι τῷ τε Καστελλίῳ καὶ τῷ Σηλαίῳ. Πάσης δὲ τῆς ὑπουργίας ἐτοιμασθείσης αἱ συνθέμεναι ὑφᾶναι τὰ δόξαντα ἠθέτησαν. Τῆς δὲ Γηνάρους σφόδρα λυπουμένης φαίνεται αὐτῇ καθ' ὕπνου ὁ μακαρίτης Σάββας λέγων· ἔωθεν μετάπεμψαι τὰς γερδίας καὶ ἔρχονται καὶ 186. 10 πληροῦσιν τὸ ἔργον. Καὶ μὴ λυποῦ· οὐ γὰρ ἐμποδίζεται ἡ καρποφορία σου.

Ἐμφανίζεται δὲ καὶ ταῖς γερδίαις ὁμοίως, ἀγανακτῶν ἐπὶ τῇ τοῦ ἔργου ἀναβολῇ. Πρωίας δὲ γενομένης ἦλθον πᾶσαι μετὰ χαρᾶς καὶ προθυμίας, διηγούμεναι ἀλλήλαις τὰς ὀπτασίας. Καὶ οὕτως ἐπλήρωσαν τὸ ἔργον εὐχαριστοῦσαι τῷ Θεῷ.

81

186. 15 Χρόνου δὲ ἰκανοῦ διαδραμόντος ὁ οἰκονόμος τῆς Μεγίστης Λαύρας καμήλους ἐμισθώσατο Σαρακηνικὰς παρακομίσι βουλόμενος ἀπὸ τῆς νεκρᾶς θαλάσσης τὸν ἀπὸ Μαχαιρῶντων ἀγορασθέντα σίτον. Ὡς οὖν αἱ κάμηλοι ἔφθασαν πεφορτωμέναι τὴν λαύραν, μία ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἐπὶ τὸ ξενοδοχεῖον ἀνερχομένης 186. 20 ὁδοῦ ἐκκλίνας εἰς τὰ δεξιὰ κατέπεσεν ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὸν χεῖμαρρον πεφορτωμένη ἐπὶ δέκα σχεδὸν ἀνδρόμηκα τὸ ὕψος ἔχοντος τοῦ κρημνοῦ· ὁ δὲ τῆς καμήλου δεσπότης Σαρακηνὸς ὢν

m-am rugat lui Dumnezeu pentru sănătatea voastră și cererea mi-a fost împlinită. Așadar, în numele lui Iisus Hristos, adevăratul Dumnezeu, ridicați-vă și mergeți la munca voastră!"

Ei, primind putere în aceeași clipă, au mers la munca lor vestind minunea la ai lor. Și de atunci, în ziua în care s-a săvârșit minunea, fac un praznic cu toți ai lor.

80

O femeie oarecare din mitropolia noastră, pe nume Ghinarous, s-a hotărât să facă două draperii, pentru Castelion și pentru Peșteră. După ce și-a pregătit toată lucrarea, femeile cu care s-a înțeles să țesă pânza au călcat înțelegerea. Dar pe când Ghinarous se întrista foarte, fericitul Sava i s-a arătat în somn zicând: „Trimite dimineață după țesătoare și vor veni să-și împlinească lucrarea. Și nu te întrista, fiindcă ofranda ta nu este împiedicată!"

S-a arătat în același fel și țesătoarelor, supărat din pricina amânării lucrului. Când s-a făcut dimineață, au venit toate cu bucurie și râvnă, povestindu-și una alteia vedeniile. Și așa au împlinit lucrul mulțumind lui Dumnezeu.

81

După ce a trecut destulă vreme, iconomul Marii Lavre a închiriat niște cămile de la saracini vrând să aducă de la Marea Moartă grâul pe care-l cumpăraseră din Maherunda. Pe când cămilele ajungeau încărcate în lavră, una dintre ele a alunecat de pe cărarea care urcă la casa de oaspeți și a căzut încărcată de pe buza prăpastiei în valea care avea aproape zece înălțimi de om adâncime. Dar stăpânul cămilei, care era saracin, a strigat zicând: „Avva Sava, cu rugăciunile tale,

ἔκραζεν λέγων· ἄββᾶ Σάββα, αἱ εὐχαὶ σου βοηθήσουσι τῇ καμήλῳ μου. Καὶ κυλιομένης τῆς καμήλου ἐβόα· ἄββᾶ Σάββα, βοήθει. Καὶ θεωρεῖ γέροντά τινα ἱεροπρεπῆ τῇ κυλιομένῃ καμήλῳ ἐπικαθήμενον καὶ δρομαίως δι' ἄλλης ὁδοῦ κατελθὼν καὶ πλησίον τῆς καμήλου γενόμενος τὸν μὲν ἐπικαθήμενον γέροντα οὐχ εὔρεν, τὴν δὲ κάμηλον ὑγιῆ φυλαχθεῖσαν πεφορτωμένην ἐγείρας καὶ δι' ὁμωλότερας ὁδοῦ ταύτην εἰς τὸ ξενοδοχεῖον ἀναγαγὼν ἀπεφόρτωσεν. Ὅστις βάρβαρος τῷ παραδόξῳ τοῦ θαύματος ἀγασθεὶς καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἔρχεται εἰς τὴν λαύραν τὴν τοῦ πρεσβύτου θήκην προσκυνῶν καὶ παρέχων ἕκ τοῦ ἑαυτοῦ καμάτου τῷ κατὰ καιρὸν οἰκονόμῳ τριμίσιον ἐν ὑπὲρ εὐχαριστίας.

82

Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον λάκκος ᾠκοδομήθη μέγας ὑποκάτω τοῦ πυργίου τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάββα ἐν σπηλαίῳ, ἐν ᾧ ἀνάβασις ὑπῆρχεν κρυπτή ἀπὸ τῆς θεοκτίστου ἐκκλησίας ἐπὶ τὸν εἰρημένον πύργον· ἐν δὲ τῇ ὑπερκειμένη πέτρῳ πρὸς ὕψος σκεπούριν ᾠκοδόμησαν οἱ πατέρες πρὸς τὸ ἐν αὐτῷ διυλιζέσθαι τὸ ὕδωρ πρότερον, εἶθ' οὕτως εἰς τὸν λάκκον κατιέναι. Μάμας δὲ τις Βηθλεεμίτης χρίστης τὴν τέχνην τὸ ἔργον τοῦ τε λάκκου καὶ τοῦ σκεπουρίου πεποίηκεν. Ὅστις τῇ τοῦ σκεπουρίου φιλοκαλίᾳ ἐφιστάμενος, ἔχων μαθητὴν τινὰ παῖδα Αὐξέντιον καλούμενον, χειμῶνος γεγονότος τὸ ὕδωρ ἐδέχετο, τῶν δὲ ὑδάτων πληθυνθέντων ἐρράγη τὸ ἔργον τοῦ σκεπουρίου. Καὶ ὁ μὲν Μάμας ἀνδρεῖος ὢν διαφυγεῖν τὸν κίνδυνον ῥαδίως ἴσχυσεν, ὁ δὲ παῖς καταληφθεὶς ὑπὸ τοῦ συμπτώματος τῶν τε λίθων καὶ τοῦ σφοδροῦ ὕδατος συνκατεσύρθη ἀπὸ τοῦ κρηνοῦ κάτω εἰς τὸ μεσίουλον τὸ ἐν μέσῳ τῶν δύο ἐκκλησιῶν, ἔνθα κεῖται τὸ τίμιον λείψανον τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Σάββα· ἔχει δὲ σχεδὸν τὸ τοῦ κρηνοῦ ὕψος ὀργυιᾶς δέκα. Καὶ μετὰ τὸ παύσασθαι τὴν βροχὴν εὐρέθη ὁ παῖς ὑποκάτω τοῦ συμπτώματος τῶν λίθων ἔμπροσθεν τῆς θεοκτίστου ἐκκλησίας μηδὲν βλαβεῖς τὸ σύνολον. Τούτου τοῦ θαύματος αὐτὸς ἐγὼ θεατὴς γέγονα ἀπὸ τῆς Νέας Λαύρας ἐν αὐταῖς ταῖς ἡμέραις εἰς τὴν Μεγίστην

ajută-i cămilei!" Și în timp ce cămila se prăvălea, el a strigat: „Avva Sava, ajută-mă!" Atunci a văzut un bătrân cu înfățișare sfântă călare pe cămila care se prăvălise. Coborând pe altă cărare în fugă, s-a apropiat de cămilă, dar pe bătrânul care fusese călare nu l-a mai găsit, iar cămila a luat-o sănătoasă și cu povara întregă, și, după ce s-a suit la casa de oaspeți pe o cale mai ușoară, a descărcat-o. Acest barbar, mișcat de minunea cea mai presus de gând, vine în fiecare an în Lavră ca să se închine la racla Bătrânului, dând iconomului din câștigul său, ca mulțumire, o mică monedă de aur.

82

În același an, s-a construit o mare cisternă într-o peșteră de sub turnul sfântului Părintelui nostru Sava, în care se afla o scară ascunsă ce ducea de la biserica zidită de Dumnezeu la amintitul turn. În stânca de deasupra, părinții au construit un alt rezervor în care apa era mai întâi limpezită, iar apoi cobora în cisternă. Un anume Mamas din Betleem, care se ocupa cu tencuital și vărutil, lucra la cisternă și la rezervor. În timp ce urmărea buna lucrare a rezervorului, împreună cu ucenicul său Avxentie, care era copil, apa a început să curgă în rezervor, pentru că s-a stârnit o furtună. Tot crescând, apa a spart rezervorul, iar Mamas, fiind puternic, a scăpat cu ușurință de primejdie, dar copilul a fost tras de prăvălirea pietrelor și de năvala apei, căzând de pe marginea râpei în mijlocul curții, între cele două biserici, acolo unde se află cinstitul trup al sfântului nostru Părinte Sava. Înălțimea râpei este cam de zece brațe. După ce ploaia s-a oprit, copilul a fost găsit sub grămada de pietre, în fața bisericii zidite de Dumnezeu, fără nicio vătămare. Eu însumi am văzut această minune, fiindcă în acele zile mă aflam în Marea Lavră, venit din Noua Lavră, pentru că voiam să-mi pregătesc un loc ca să-mi fac o chilie.

παραγενόμενος Λαύραν βουλόμενος τόπον περιποιήσασθαι και κελλίον ἐμαυτῷ οἰκοδομήσαι.

187, 25

Καί ταῦτα μὲν ἐκ πολλῶν ὀλίγα περὶ τοῦ θείου πρεσβύτου ἀναλεξάμενος ἀνεγραψάμην· καλεῖ δέ με ὁ καιρός τὰ συμβάντα τοῖς αὐτοῦ διαδόχοις τε καὶ μαθηταῖς ἐκ μέρους διηγῆσασθαι.

83

187, 30

188

Ὁ ἄββᾶς Μελιτᾶς ὁ τὸν θεῖον πρεσβύτην διαδεξάμενος τὰ διὰ τοῦ Σούμμου δοθέντα κατὰ θείαν κέλευσιν χίλια νομίσματα ὑπὲρ τῆς τοῦ κάστρου οἰκοδομῆς ἢ ῥαθυμία ἢ ἀπραγμοσύνη χρυσάμενος δέδωκεν τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Πέτρῳ καὶ οὕτως ἐκωλύθη ἡ τοῦ κάστρου οἰκοδομή, ὁ μὲντοι πατριάρχης τὰ χίλια δεξάμενος νομίσματα διαφόροις αὐτὰ διένειμεν μοναστηρίοις. Τούτου τοῦ ἄββᾶ Μελιτᾶ τὴν τοῦ θείου πρεσβύτου ποιμνην εὐθηνούσαν παραλαβόντος λύκοι αὐτὴν λυμήνασθαι ἤμελλον, εἰ μὴ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐπισκοπὴ διέσωσεν· πῶς δὲ καὶ ποίῳ τρόπῳ, δι' ὀλίγων ἐρωῶ.

188, 5

188, 10

188, 15

Τοῦ πανευφήμου πατρὸς ἡμῶν Σάββα ἐν σαρκὶ περιόντος μία τῆς πίστεως ὁμολογία ὑπῆρχεν ἐν πᾶσιν τοῖς κατὰ τὴν ἔρημον μοναστηρίοις καὶ ἦν ἰδεῖν πάντα τὰ τέκνα τῆς Ἱερουσαλήμ πορευόμενα ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ ἐν ὁμονοίᾳ, τῇ συμφωνίᾳ τῶν θείων δογμάτων τὸ ἄρρηκτον καὶ ἀστασίαστον κεκτημένα, ὡς πληροῦσθαι τὸ γεγραμμένον τὸ ἄρον κύκλω τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ ἴδε συνηγμένα τὰ τέκνα σου. Τοῦ δὲ ἀρίστου ποιμένος τῶν τῆδε μεταστάντος τὸ ἑαυτοῦ ποιμνιον γέγονεν ἠπορημένον ὑπὸ ποιμένος ἀπείρου ἀγόμενον. Οἱ γὰρ περὶ Νόννον τῆς τοῦ πατρὸς ἡμῶν κοιμήσεως δραξάμενοι, λέγω δὴ Σάββα, τὴν ἐν τῷ βάθει τῶν σπλάγχνων δημοσιεύσαντες κακοδοξίαν ἐπότιζον τὸν πλησίον ἀνατροπὴν θολερὰν καὶ οὐ μόνον πάντας τοὺς ἐν τῇ

¹⁰⁴ Melitas este al doilea egumen, după Sfântul Sava, al Marii Lavre (532-537).

¹⁰⁵ Înțelegerea corectă a relatărilor următoare ale lui Chiril, privitoare la

Am scris aceste puține lucruri despre dumnezeiescul Bătrân alegându-le dintre multe altele. Acum însă mă cheamă vremea să istorisesc o parte din întâmplările petrecute cu urmașii și ucenicii lui.

83. Origeniștii

Avva Melitas, care i-a urmat la egumenie dumnezeiescului Bătrân¹⁰⁴, a luat cele o mie de monede primite prin porunca împărătească de la Summus pentru construcția castrului și, fie din lenevire, fie din neagoniseală, le-a dat arhiepiscopului Petru. Așa că zidirea castrului a fost împiedicată, fiindcă patriarhul, după ce a luat banii, i-a împărțit la diferite mănăstiri. După ce Avva Melitas a luat turma dumnezeiescului Bătrân, lupi îngrozitori aveau să o sfâșie dacă grija Arhipăstorului Hristos, Dumnezeul nostru, nu ar fi izbăvit-o. Voi spune în câteva cuvinte cum și în ce fel s-au petrecut acestea¹⁰⁵.

Pe când întru tot lăudatul nostru Părinte Sava încă petrecea în trup, era o singură mărturisire de credință în toate mănăstirile pustiei și fiii Ierusalimului puteau fi văzuți mergând în casa lui Dumnezeu într-un gând, fiind de nezdruncinat și nedezbinați datorită conglăsurii lor în dumnezeieștile dogme, încât se împlinea cuvântul: *Ridică împrejur ochii tăi și vezi pe fiii tăi adunați*. Dar când preabunul păstor s-a mutat

Is. 60. 4

importante evenimente de istorie bisericească, pretinde o lectură largită, contextuală, pentru care cititorul e rugat stăruitor să parcurgă cap. 4 al *Studiului introductiv*.

188, 20 Νέα Λαύρα λογιωτέρους εἰς τὴν ἑαυτῶν μιᾶρὰν συγκατέσπασαν αἵρεσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς τῆς Μαρτυρίου μονῆς καὶ τοὺς τῆς Φιρμίνου λαύρας ἤδη τῶν αὐτῆς πατέρων κοιμηθέντων Φιρμίνου τε καὶ Σφζομενοῦ τῶν μακαρίων φοιτητῶν γεγονότων καὶ συναγωνιστῶν τοῦ θείου πρεσβύτου. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Μεγίστην Λαύραν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ τῆς ἐρήμου μοναστήρια ἴσχυσαν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τὴν Ὁριγένους κατασπεῖραι κακοδοξίαν.

188, 25 Κατ' αὐτὸν δὴ τὸν χρόνον Δομετιανός τε ὁ τῆς Μαρτυρίου μονῆς ἡγούμενος καὶ Θεόδωρος ὁ ἐπίκλην Ἀσκιδᾶς τῶν τῆς Νέας Λαύρας ἐξάρχων γεγονώς ἀμφοτέροι τῆς Ὁριγένους λύμης μετασχόντες εἰς κόρον ἀνέπλευσαν ἐπὶ Κωνσταντινουπόλιν καὶ ὑπὲρ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου προσποιούμενοι ἀγωνίζεσθαι καὶ διὰ τῆς παραθέσεως Λεοντίου τοῦ ἀνωτέρου μνημονευθέντος Βυζαντίου προσκολλῶνται τῷ πάπῃ Εὐσεβίῳ καὶ διὰ τούτου τῷ εὐσεβεστάτῳ ἡμῶν βασιλεῖ καὶ τῇ τῆς ὑποκρίσεως περιουσίᾳ τὴν κακοδοξίαν ἐπισκιάσαντες καὶ πρώτης παρησιας
189 ἐν τῷ παλατίῳ μετασχόντες ὁ μὲν Δομετιανός τῆς Γαλατῶν χώρας τὴν ἱεραρχίαν παρέλαβεν, ὁ δὲ Θεόδωρος τὴν Καισαρείας Καππαδοκίας διεδέξατο προεδρίαν. Ἐντεῦθεν οἱ περὶ Νόννον ἰσχὺν πλείονα λαβόντες σπουδαίως καὶ ἐπαγρύπνως τὰ Ὁριγένεια σπέρματα πανταχοῦ τῆς Παλαιστίνης κατέσπειραν.
189, 5

84

189, 10 Τοῦ δὲ ἀββᾶ Μελιτᾶ τῆς τοῦ ἀββᾶ Σάββα ἀγέλης ἐπὶ χρόνους πέντε κρατήσαντος καὶ τελευτήσαντος, τελειωθέντος

¹⁰⁶ Μοναστήριile lui Firminus și Martirie se aflau la nord-est de Ierusalim, la aproximativ 15 mile de Noua Lavră.

¹⁰⁷ În documentele Sinodului din 536, Teodor Aschidas semnează „diacon și monah al Noii Lavre”, ceea ce arată că epitetul de „întâi-stătător”, pe care i-l atribuie Chiril, trebuie luat cu sensul de conducător al mișcării origeniste din Noua Lavră.

¹⁰⁸ Teodor Aschidas și Dometian au plecat în 536 la Sinodul permanent

erezia lor necurată nu numai pe cei mai învățați din Noua Lavră, ci și pe cei din mănăstirea lui Martirie și din Lavra lui Firminus, în vremea când părinții Firminus și Sozomen, ucenicii și împreună-luptătorii dumnezeiescului Bătrân, muriseră deja¹⁰⁶. Dar nu numai atât, ci și în Marea Lavră, și în celelalte mănăstiri din pustie, aceștia au reușit să semene în scurtă vreme reaua-credință a lui Origen.

În aceeași perioadă, Dometian, egumenul mănăstirii lui Martirie, și Teodor, numit Aschida, întâi-stătătorul monahilor din Noua Lavră¹⁰⁷, fiind amândoi hrăniți pe săturate cu ciuma lui Origen, au plecat pe mare la Constantinopol prefăcându-se că luptă în apărarea Sinodului de la Calcedon¹⁰⁸. Prin alăturarea lui Leontie de Bizanț, amintit mai sus, s-au lipit de preotul Eusebie și, prin el, de preaevlaviosul nostru împărat. Acoperindu-și erezia printr-o bogată prefăcătorie, au câștigat o mare trecere la palat, încât Dometian a primit scaunul arhiepiscopal al provinciei Galatia¹⁰⁹, iar Teodor a urmat la conducerea bisericii din Cezareea Capadociei. Oamenii lui Nonnus, căpătând mai multă tărie din această stare de lucruri, semănau cu râvnă și fără odihnă semințele origeniste prin toată Palestina.

84. Leontie

După ce Avva Melitas a condus turma lui Avva Sava vreme de cinci ani, s-a săvârșit din viață, iar după ce a murit și

din Constantinopol, alcătuit din episcopii cu rezidență permanentă în capitală, pe care Chiril nu-l mai menționează. Aici Iustinian a cerut condamnarea monofizitismului, după eșecul tentativelor sale de tratative teologice, iar urmarea a fost declanșarea unor persecuții acerbe din partea lui, linie care îl va caracteriza de-acum în politica religioasă.

¹⁰⁹ Cu sediul la Ancira.

δὲ καὶ τοῦ μακαρίου Θεοδοῦλου τοῦ πολλάκις ἀνωτέρω μνημο-
νευθέντος. Ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Γελάσιος τὴν τοῦ ἀββᾶ Σάββα ἡγε-
μονίαν διεδέξατο ἐν ἀρχῇ τῆς πεντεκαιδεκάτης ἰνδικτιόνος. Ὅστις
189, 15 Γελάσιος τὴν ἡγεμονίαν παραλαβὼν καὶ τὴν Ὠριγένους λύμην πολ-
λοὺς τῆς ἑαυτοῦ συνοδίας νεμομένην θεασάμενος, γνώμης γενόμε-
νος τοῦ θεσπεσίου Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου καὶ ἡσυχαστοῦ, συνα-
γωνιστὰς ἔχων Εὐστάθιον τέ τινα καλλιγράφον τῷ γένει Γαλάτην
καὶ Στέφανον Ἱεροσολυμίτην καὶ Τιμόθεον Γαβαληνὸν τὸν μέχρι
189, 20 τοῦ νῦν ἐν τῇ Σκήτει ταῖς ἀρεταῖς διαλάμποντα τὸ σύγγραμμα
τοῦ ἐν ἀγίοις Ἀντιπάτρου τοῦ ἐπισκόπου Βόστρων τὸ κατὰ τῶν
Ὠριγένους δογμάτων ἐπ' ἐκκλησιαστικῆς ἀναγνώσεως πεποίηκεν.

Ὅθεν κινήθεις οἱ τὴν ψυχοφθόρον αἵρεσιν εἰσδεξάμενοι
τὴν ἐκκλησίαν ἐτάρασαν. Γέγονεν δὲ τῆς διαστροφῆς ἀρχηγὸς
Ἰωάννης τις διάκονος τῆς λαύρας καὶ κανονάρχης Ἀντιοχεὺς
189, 25 τῷ γένει, ὅστις τοῦ ἱερατείου ὑπὸ τῶν πατέρων ἐκβληθεὶς διὰ
τὴν αἵρεσιν συμπατριάζει μετὰ Ἰωάννου τοῦ ἐπίκλην Βροντο-
δαίμονος καὶ Πτολεμαίου καὶ ἄλλων. Οἵτινες παρασυνάγμα-
τα ποιοῦντες ἐπειρῶντο πολλὰ διαστρέφειν ψυχὰς. Τότε οἱ
190 πατέρες κοινῇ γνώμῃ τῆς λαύρας ἐξέωσαν αὐτοὺς κατὰ μέρος,
τεσσαράκοντα σχεδὸν εὐρεθέντας. Οἵτινες εἰς τὴν Νέαν Λαύραν
ἀπελθόντες πρὸς τε τὸν Νόννον καὶ Λεόντιον τὸν Βυζάντιον τὸ
190, 5 τηρικαῦτα ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως παραγεγονότα καὶ κατὰ
τῶν τοῦ μακαρίου Σάββα διαδόχων ἐμμανῶς ἔχοντα κατεβόων
τοῦ τε ἀββᾶ Γελασίου καὶ τῶν τῆς Μεγίστης Λαύρας πατέρων.
Πάντων δὲ αὐτόθι τῶν τῆς αἵρέσεως ἀρχηγῶν συναθροισθέντων
Λεόντιος ὁ Βυζάντιος ἐνέχων ἔκπαιλα τῷ μακαρίτῃ Σάββα συμ-
βουλεύει τοῖς πᾶσιν ἀνθαδεία χρῆσασθαι καὶ τὴν Μεγίστην κα-
190, 10 ταστρέφειν Λαύραν πρὸς τὸ μὴ κατοικεῖσθαι. Καὶ συνάγει εἰς τὴν
Νέαν Λαύραν πάντας πανταχόθεν τοὺς τῇ κακοδοξίᾳ συμπε-
ριφερομένους. Οἵτινες συναθροισθέντες ἦλθον μετὰ Λεοντίου
καὶ τῶν διωχθέντων εἰς τὴν τοῦ μακαρίου Θεοδοσίου μονὴν
συναρπάσαι νομίζοντες τὸν τε τῆς μονῆς ἡγούμενον Σωφρόνιον

fericitul Teodul, pe care l-am amintit de mai multe ori, fratele
acestuia, Ghelasie, a moștenit egumenia Avvei Sava la începu-
tul indictionul al XV-lea. Acest Ghelasie, când a ajuns egumen
și a văzut ciuma lui Origen pascându-i pe mulți din obștea sa,
s-a sfătuit cu de Dumnezeu insuflatul episcop Ioan Isihastul,
avându-i împreună-luptători pe caligraful Eustatie, care era de
neam din Galatia, pe Ștefan Ierusalimiteanul și pe Timotei din
Gavala, care până acum a strălucit cu virtuțile în Schit. Așa că
a poruncit să se citească în biserici scrierea Sfântului Antipater,
episcopul Bostrelor¹¹⁰, împotriva învățăturilor lui Origen.

Anul 537

Din această pricină, cei care au primit erezia stricătoare
de suflet au început să tulbure Biserica. Conducător al strică-
ciunii s-a făcut Ioan, care era diacon și canonarh în Lavră, iar
de neam din Antiohia, care, fiind dat afară din altar de părinți
din pricina ereziei, s-a unit cu Ioan, numit și „tunetul diavolu-
lului“, cu Ptolemeu și cu alții. Aceștia, făcând adunări osebite,
încercau să strice multe suflete. Atunci părinții Lavrei, fiind
într-un gând, i-au izgonit din lavră, iar numărul acestora era
ca la 40. Ei s-au dus în Noua Lavră la Nonnus și Leontie de
Bizanț, care se afla pe atunci acolo venit din Constantinopol
și era stăpânit de o mare nebunie împotriva urmașilor ferici-
tului Sava, și strigau împotriva Avvei Ghelasie și a părinților
din Marea Lavră. După ce s-au adunat aici toți conducătorii
ereziei, Leontie de Bizanț, care de multă vreme îl dușmănea
pe fericitul Sava, i-a sfătuit să se poarte cu îndrăzneală și să
dărâme Marea Lavră ca să nu mai poată fi locuită. Așa că
i-a adunat de pretutindeni în Noua Lavră pe toți care erau
părtași la această rea credință. După ce s-au adunat aceștia,
au venit împreună cu Leontie și cu monahii izgoniți la mă-
năstirea fericitului Teodosie, gândindu-se să-i ia cu ei pe lău-
datul Sofronie, egumenul mănăstirii, și pe părinții de acolo,

¹¹⁰ Este același Antipater din VE, c. 34.

190, 15 τὸν αἰοίδιμον καὶ τοὺς πατέρας, ἀλλ' ἑματαιώθη αὐτῶν ἡ βουλή
καὶ ἐξῆλθον κατησχυμένοι. Ἐντεῦθεν ἑμμανεῖς γεγονότες οἱ
περὶ Λεόντιον κατὰ Γελασίου καὶ τῆς Μεγίστης Λαύρας ἀπο-
στείλαντες εἰς διαφόρους τόπους καὶ συναγαγόντες ὄρνυκτῆρας
καὶ ἄμας καὶ μοχλοὺς σιδηροῦς καὶ τὰ λοιπὰ τῆς καταστροφῆς
190, 20 ὄργανα καὶ ἀγροικικὴν βοήθειαν ἀπήρχοντο μετὰ πλείστης
μανίας τὴν Μεγίστην καταστρέφειν Λαύραν.

Ὁ δὲ τοῦ ἀββᾶ Σάββα Θεὸς μέγα θαῦμα εἰργάσατο· οὐσης
γὰρ ὥρας δευτέρας ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτοὺς ἀγλὺς καὶ σκότος
καὶ πᾶσαν συγκλασθέντες τὴν ἡμέραν διὰ τραχέων τόπων καὶ
ἀβάτων ὀδεύοντες, ὡς παρὰ τινῶν ἀκριβῶς εἰδόντων μεμαθήκα-
190, 25 μεν, μόλις τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ εἰς τὴν τοῦ μακαρίου Μαρκιανοῦ μονὴν
εὐρέθησαν καὶ οὕτως τὸ κοινὸν φῶς θεασάμενοι ὑπέστρεψαν εἰς
τὰ ἴδια ἀπρακτοὶ καὶ κατησχυμένοι. Τοῦτο ἔθαυματούργησεν
ὁ τῶν θαυμασιῶν Θεὸς ὁ τοῖς ὑπερηφάνοις ἀντιτασσόμενος, τα-
πεινοῖς δὲ χάριν ἐπιμετρῶν, ὃ ἐπὶ τοῦ Λώτ καὶ Ἐλισαίου πατάξας
τοὺς ἐναντίους ἄορασια.

85

191 Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν χρόνον παρεγένετο ἐν Παλαιστίνῃ
ὁ τε πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἐφραίμιος καὶ ὁ πάπας Εὐσέβιος
διὰ τὴν τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας Παύλου ἐκβολήν. Ὡτινι
πάπα Εὐσεβίῳ ἔλθόντι εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ τὸ διαλυθῆναι τὴν
191, 5 σύνοδον προσάγουσιν οἱ περὶ Λεόντιον τοὺς ἐκ τῆς Μεγίστης
Λαύρας διωχθέντας προσερχομένους κατὰ Γελασίου ὡς εἰς δύο
μέρη τὴν συνοδίαν σχίσαντος καὶ αὐτοὺς μὲν διώξαντος, τοὺς
δὲ ἀντιδίκους αὐτῶν περιποιησαμένου. Ὁ δὲ πάπας Εὐσέβιος
ὑπὸ τῶν Λεοντίου λόγων ἀπατηθεὶς καὶ μηδὲν περὶ τῆς αἰρέσε-
ως γνοὺς μεταπέμπεται τὸν ἀββᾶν Γελάσιον καὶ καταναγκάζει

¹¹¹ Adică ora 8 dimineața.

dar planul le-a fost zădărnicit și au plecat rușinați. Din această
pricină, cei din jurul lui Leontie se purtau ca niște nebuni îm-
potriva lui Ghelasie și a Marii Lavre și au trimis prin diferite
locuri să adune pluguri, lopeți, drugii de lemn și alte unelte
de distrugere, și având în ajutor și o ceată de țărani, au pornit
cu cea mai mare fierbere a minții ca să dărâme Marea Lavră.

Dar Dumnezeuul lui Avva Sava a făcut o mare minune.
Pe la ceasul al doilea din zi¹¹¹, a căzut peste ei o ceață și un
întuneric, încât întreaga zi s-au chinuit umblând prin locuri
pietroase și nestrăbătute, după cum am aflat de la unii care
au văzut asta. Abia în ziua următoare s-au trezit că au ajuns
la mănăstirea fericitului Marcian, și așa au văzut lumina,
și s-au întors la ale lor rușinați și fără să fi înfăptuit nimic.
Această minune a făcut-o Dumnezeuul celor minunate, Care
celor mândri le stă împotriva, iar celor smeriți le dă har,
Care, pe vremea lui Lot și a lui Elisei, i-a lovit pe cei potriv-
nici cu orbirea.

Fc. 19, 11

4 Imp. 6, 18

85. Edictul imperial împotriva
origeniștilor

În acel timp, au venit în Palestina patriarhul Efreim al
Antiohiei și preotul Eusebie pentru caterisirea episcopului Pa-
vel al Alexandriei¹¹². Oamenii lui Leontie au adus la preotul
Eusebie, care venise în Ierusalim după terminarea sinodului,
pe monahii alungați din Marea Lavră care erau împotriva lui
Ghelasie, ca și cum acesta ar fi rupt obștea în două și pe ei i-ar
fi alungat, iar pe potrivnicii lor i-ar fi ținut. Preotul Eusebie,
înșelat fiind de cuvintele lui Leontie și neștiind nimic despre

¹¹² Pavel, patriarh al Alexandriei din 537, fusese impus ca patriarh de Alexan-
dria de Iustinian pentru a-i sili pe monofiziții majoritari să accepte Calcedo-
nul. Pavel s-a folosit de forță, ajungând chiar până la uciderea unui diacon pe
nume Psoius, fiind depus de un sinod ținut la Gaza, în 542.

191, 10 αὐτὸν ἢ τοὺς διωχθέντας εἰσδέξασθαι ἢ τοὺς ἀντιδίκους αὐτῶν διῶξαι, πειρώμενος τὴν ἔριν διαλύσαι.

Καὶ τοιαύτης ἀνάγκης ἐπιτεθείσης συσκειψόμενοι οἱ πατέρες ἔπεμψαν ἐκ τῆς λαύρας Στέφανον καὶ Τιμόθεον καὶ ἄλλους τέσσαρας ἀδελφούς. Οἵτινες τὸν ἐκούσιον διωγμὸν ὑπομείναντες ἀπῆλθον εἰς Ἀντιόχειαν καὶ τὰ συμβάντα τῷ πατριάρχῃ Ἐφραιμῷ γνωρίσαντες τὰς τοῦ μακαρίου Ἀντιπάτρου βιβλούς αὐτῷ ἐνεφάνισαν. Ὅστις πατριάρχης τὰς Ὠριγένους ἀκούσας βλασφημίας ἐκ τῶν ἐπιδοθέντων βιβλίων, γνούς δὲ καὶ παρὰ τῶν ἐπιδεδωκότων τὰ ἐν Ἱεροσολύμοις ὑπὸ τῶν Ὠριγενιαστῶν γεγονότα διανίσταται γενναίως καὶ δημοσίῳ συνοδικῷ ἀναθέματι καθυποβάλλει τὰ Ὠριγένους δόγματα.

Καὶ τούτου ἐν Ἱεροσολύμοις γνωσθέντος ἀγανακτήσαντες οἱ περὶ Νόννον συνασπιστὰς ἔχοντες Λεόντιόν τε τὸν Βυζάντιον ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀναπλεύσαντα καὶ Δομετιανὸν τὸν Γαλατίας καὶ Θεόδωρον τὸν Καππαδοκίας ἠνάγκαζον τὸν ἀρχιεπίσκοπον Πέτρον τὴν Ἐφραιμίου προσηγορίαν τῶν ἱερῶν ἀφελέσθαι διπτύχων. Πολλῆς δὲ στάσεως ὑπ' αὐτῶν γενομένης μεταπέμπεται ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἐν μυστηρίῳ τοὺς περὶ Σωφρόνιον καὶ Γελάσιον καὶ ἐπιτρέπει αὐτοῖς ποιῆσαι λίβελλον κατὰ τῶν Ὠριγενιαστῶν ὀρκίζοντα αὐτὸν μὴ ἀφαιρεθῆναι τῶν ἱερῶν διπτύχων τὴν Ἐφραιμίου τοῦ πατριάρχου προσηγορίαν.

191, 25

Καὶ οἱ μὲν πατέρες τὸν λίβελλον ποιήσαντες ἐπιδεδώκασιν, ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος τοῦτον δεξάμενος τῷ βασιλεῖ ἀπέστειλεν γράψας αὐτῷ τὰ ὑπὸ τῶν Ὠριγενιαστῶν νεωτερισθέντα. Ὅντινα λίβελλον ὁ εὐσεβέστατος ἡμῶν δεξάμενος βασιλεὺς ἴδικτον κατὰ τῶν Ὠριγένους πεποίηκε δογμάτων· ὧτινι ἰδίκτῳ καθυπέγραψεν Μηνᾶς ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τῆς ὑπ' αὐτὸν συνόδου. Ἦναγκάσθησαν δὲ καὶ οἱ περὶ Δομετιανὸν καὶ Θεόδωρον ὑπογράψαι, ὧντινων ἢ ὑπόκρισις ἐκδηλος τοῖς πᾶσιν γέγονεν. Ὁ μὲν γὰρ Δομετιανὸς ὑπογράψας καὶ γνούς τινὰς τῆς

191, 30

192

192, 5

¹¹³ Patriarh al Antiohiei între 527 și 545. A fost conducătorul calcedonienilor

această erezie, a trimis după Avva Ghelasie și l-a silit ca ori să-i primească pe cei alungați, ori să-i alunge pe cei potrivnici, încercând astfel să oprească cearta.

În fața unei astfel de siliri, părinții, după ce au chibzuit, i-au trimis din Lavră pe Ștefan, pe Timotei și pe alți patru frați, care, răbdând prigoana cea de bunăvoie, au venit la Antiohia și au făcut cunoscute întâmplările patriarhului Efrem¹¹³ și i-au arătat scrierile fericitului Antipater. Când patriarhul a auzit din cărțile care i s-au dat hulele lui Origen și când a aflat de la vizitatori de faptele săvârșite de origeniști în Ierusalim, s-a ridicat plin de curaj și a osândit învățăturile lui Origen cu anatema sinodală publică.

Când acest lucru s-a făcut cunoscut în Ierusalim, oamenii lui Nonnus s-au răzvrătit, avându-i ca sprijinitori pe Leontie de Bizanț, care plecase pe mare la Constantinopol, pe Dometian din Galatia și pe Teodor Capadocianul, silindu-l pe arhiepiscopul Petru ca să șteargă din sfintele diptice numele lui Efrem. Și fiindcă aceștia au făcut multă tulburare, arhiepiscopul a trimis în taină după oamenii lui Sofronie și ai lui Ghelasie și le-a rânduit să scrie un memoriu împotriva origeniștilor, în care să fie rugat să nu șteargă din sfintele diptice numele patriarhului Efrem. După ce părinții au scris memoriul și i l-au predat, arhiepiscopul, primindu-l, l-a trimis împăratului, scriindu-i noutățile legate de origeniști. După ce preacucernicul nostru împărat a primit memoriul, a dat un edict împotriva învățăturilor origeniste¹¹⁴. Acest edict l-a semnat patriarhul Mina al Constantinopolului împreună cu sinodul lui, dar au fost siliți să semneze și Dometian și Teodor, a căror prefăcătorie s-a făcut vădită tuturor. După ce Dometian

și e amintit în *Limonariul* lui Ioan Moshu (c. 36).

¹¹⁴ *Edictum contra Origenem (=Epistula ad Menam)* PG 86/1, 945-989, ACO III, pp.189-214. Edictul, dat în 542, prevedea obligația ca toți episcopii și egumenii să îl semneze.

Ἐριγένους κακοδοξίας λαθόντας καὶ μὴ ὑπογράψαντας λύπη καὶ ἄδημονία περιπεσῶν κείρας ἑαυτοῦ τὸν πώγωνα ἐχώρισεν ἑαυτὸν τῆς καθολικῆς κοινωνίας καὶ οὕτως ὑδρωπιάσας ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐτελεύτησεν ἀκοινώνητος· τῇ δὲ Θεοδώρου
 192, 10 ὑποκρίσει μαρτυροῦσιν οἱ ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τῶν ὀρθοδόξων μετὰ τὴν αὐτοῦ ὑπογραφὴν ἐπενεχθέντες βαρύτεροι διωγμοί.

86

Τοῦ τοίνυν κατὰ Ἐριγένους ἰδίκτου ἐν Ἱεροσολύμοις ἐμφανισθέντος περὶ τὸν Φεβρουάριον μῆνα τῆς πέμπτης ἰνδικτιόνος τῷ ἑνδεκάτῳ τῆς τοῦ πατρὸς ἡμῶν Σάββα κοιμήσεως
 192, 15 χρόνῳ καὶ πάντων τῶν κατὰ Παλαιστίνην ἐπισκόπων καὶ τῶν τῆς ἐρήμου ἡγουμένων τῷ αὐτῷ καθυπογραφάντων ἰδίκτῳ παρεκτός Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐπισκόπου Ἀβίλης ἀγανακτήσαντες οἱ περὶ Νόννον καὶ Πέτρον καὶ Μηνᾶν καὶ Ἰωάννην καὶ Κάλλιστον καὶ Ἀναστάσιον καὶ λοιπούς τῆς αἰρέσεως ἀρχηγούς τῆς τε καθολικῆς κοινωνίας ἀπέστησαν καὶ τῆς Νέας Λαύρας ὑποχωρήσαντες ἔμειναν εἰς τὴν πεδιάδα. Καὶ τούτου ἐν Κωνσταντινουπόλει
 192, 20 ἀκουσθέντος, ἤδη τοῦ πάπα Εὐσεβίου κοιμηθέντος καὶ Λεοντίου ἀποθανόντος Θεόδωρος ὁ Καππαδοκίας τοῦ παλατίου κρατῶν τοὺς τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως ἀποκρισιαρίους μεταπεμπόμενος ἔλεγεν μετὰ πολλοῦ τοῦ θυμοῦ ὅτι εἰ μὴ πληροφορήσει ὁ πατριάρχης
 192, 25 Πέτρος τοὺς πατέρας καὶ εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοὺς ἐπαναγάγῃ λαύραν, ἀπὸ ἐπισκόπων αὐτὸν ἐν ταύταις ποιῶ ταῖς ἡμέραις.

Τότε οἱ περὶ Νόννον καθ' ὑπόθεσιν τοῦ εἰρημένου Θεοδώρου τοῦ ἐπίκλην Ἀσκιδᾶ γράφουσιν τῷ ἀρχιεπισκόπῳ τοιαύδε.

193 Δυσωποῦμεν τὴν ὑμετέραν ὁσιότητα διὰ τινος μετρίας πληροφορίας θεραπεῦσαι τὰς ἡμετέρας διανοίας ἐν τῷ ὑμᾶς ἀποφαίνεσθαι καθολικῶς μετὰ πάσης προθυμίας καὶ λέγειν· λελυμένον ἔστω καὶ λέλνται ἐν ὀνόματι Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος πᾶν γεγονός ἀνάθεμα μὴ ἀρέσκον Θεῷ.

a semnat, aflând că unii din erezia lui Origen s-au ascuns fără să semneze, a căzut în asemenea tristețe și tulburare, încât și-a tuns barba, s-a despărțit de comuniunea sobornicească și a murit de idropică, excomunicat în Constantinopol. Despre ipocrizia lui Teodor mărturisesc cruntele prigoane stărnite de el împotriva ortodocșilor după ce a semnat.

86. Hotărâri împotriva origeniștilor

După ce edictul împotriva lui Origen a fost înfățișat în Ierusalim, în luna februarie al celui de-al V-lea indiction, la 11 ani de la adormirea Părintelui nostru Sava¹¹⁵, și după ce toți episcopii din Palestina și egumenii din pustie au iscălit edictul, în afară de Alexandru, episcopul de Abila, oamenii lui Nonnus, Petru, Mina, Ioan, Calist și Anastasie, și ceilalți conducători ai ereziei s-au răzvrătit, depărtându-se de împărțășirea sobornicească, și au plecat din Noua Lavră așezându-se în câmpie. Când s-a auzit acest lucru în Constantinopol, preotul Eusebie fiind deja adormit, iar Leontie mort, Teodor Capadocianul, care stăpânea în palat, a trimis după apocrisiarii bisericii Sfintei Învieri și le-a spus cu multă mânie: „Dacă patriarhul Petru nu-i va mulțumi pe părinți și nu-i va primi înapoi în lavra lor, îl voi scoate din rândul episcopilor chiar în aceste zile.”

Atunci partida lui Nonnus, la sfatul lui Teodor, numit și Aschidas, a scris arhiepiscopului:

„Rugăm pe Cuvioșia Voastră ca, printr-o smerită mărturisire, să tămăduiască cugetele noastre proclamând în mod universal și cu tot curajul: Toată anatema făcută în mod neplăcut lui Dumnezeu să fie dezlegată și să se dezlege în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântul Duh! Cu

¹¹⁵ Edictul a fost publicat în Ierusalim, în februarie 543.

193, 5 Τὴν γὰρ τοιαύτην πληροφορίαν καταδεχόμεθα, εἰ καὶ μὴ τὴν κατάλεπτον ἀκριβείαν ἔχει.

Τὴν τοιαύτην ἐπιστολὴν δεξάμενος ὁ ἀρχιεπίσκοπος τὰ μὲν πρῶτα οὐ κατεδέχετο τὴν αἰτηθεῖσαν πληροφορίαν ποιήσασθαι ὡς ταραχοποιὸν καὶ οὐκ ἔνθεσμον, πλὴν τὴν τοῦ Ἀσκιδᾶ συσκευὴν ὑφορώμενος καὶ τὸν ἑαυτοῦ καιρὸν ἐξαγοράσασθαι διανοηθεὶς μεταπέμπεται ἐκ τῆς πεδιάδος τοὺς περὶ Νόννον καὶ λαβὼν αὐτοὺς κατ' ἰδίαν τὴν αἰτηθεῖσαν πρὸς αὐτοὺς ποιεῖται πληροφορίαν. Καὶ οὕτως πληροφορηθέντες ὑπέστρεψαν μὲν εἰς τὴν Νέαν Λαύραν, ἔμειναν δὲ ἐνέχοντες πικρῶς τοῖς

193, 10

193, 15 τῆς Μεγίστης Λαύρας πατράσιν. Τότε ὁ Ἀσκιδᾶς ἀνελθὼντα ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν ἀρχιεπίσκοπον Πέτρον ἠνάγκασεν συγκέλλους ἔχειν Πέτρον τε τὸν Ἀλεξανδρέα καὶ Ἰωάννην τὸν Στρογγύλον, Ἰωάννην δὲ τὸν εὐνοῦχον τῆς μονῆς Μαρτυρίου κρατοῦντα ἡγούμενον τῆς νέας ἐκκλησίας πεποίηκεν.

Ἐντεῦθεν πλείονα ἄδειαν λαβόντες οἱ περὶ Νόννον τὴν

193, 20 μὲν ἑαυτῶν ἀσέβειαν δημοσίαι καὶ κατ' οἴκους ἐκήρυττον, διωγμοὺς δὲ διαφόρους ἐπενόουν κατὰ τῶν τῆς Μεγίστης Λαύρας πατέρων. Καὶ εἴ τινα ἐώρων ἐν τῇ ἀγία πόλει μοναχὸν ὀρθόδοξον, τοῦτον διὰ κοσμικῶν τινῶν τύπτοντες καὶ Σαβαίτην ἀποκαλοῦντες τῆς ἀγίας ἀπῆλυνον πόλεως. Καὶ τινῶν τῶν ὀρθοδόξων πατέρων τυπτηθέντων καὶ πολέμου κατὰ τῶν εὐσεβῶν γεγονότος οἱ Βέσσοι τοῦ Ἰορδάνου θείῳ ζήλω φερόμενοι ἀνῆλθον ἐν τῇ ἀγία πόλει βοηθῆσαι τοῖς πολεμουμένοις ὀρθοδόξοις.

193, 25 Καὶ δημοσίου πολέμου συγκροτηθέντος κατὰ τε τῶν Βέσσων καὶ τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων καὶ αὐτῶν προσφυγόντων τῷ τῆς Μεγίστης Λαύρας ξενοδοχείῳ ἐπῆλθον ἄφνω οἱ πολέμοι μετὰ πλείστης μανίας βουλόμενοι τοὺς πατέρας διαχειρίσασθαι. Καὶ τὸ ξενοδοχεῖον ἡσφαλισμένον εὐρόντες τὰς θυρίδας τοῖς λίθοις

194

¹¹⁶ Singhelii erau monahi ce viețuiau în chiliile de la episcopie, fiind și colaboratori ai patriarhului.

¹¹⁷ Noua Biserică fusese terminată și sfințită în anul 543, iar egumenul ei era de acum un personaj important în Ierusalim.

astfel de mărturisire vom fi mulțumiți, chiar dacă nu va preciza toate detaliile.“

După ce arhiepiscopul a primit o astfel de epistolă, la început nu a vrut să dea mărturisirea cerută, fiindcă produce tulburare și nu este legală. Temându-se însă de intrigile lui Aschidas și dorind să câștige timp, a trimis să fie chemați din câmpie oamenii lui Nonnus și, luându-i deoparte, le-a dat între patru ochi mărturisirea cerută. Și așa, fiind încredințați, s-au întors în Noua Lavră, dar au rămas purtând pică părinților din Marea Lavră. Atunci Aschidas l-a silit pe arhiepiscopul Petru, care se suise la Constantinopol, să-i aibă ca singheli¹¹⁶ pe Petru Alexandrinul și pe Ioan Stronghilos, iar pe eunucul Ioan, care conducea mănăstirea lui Martirie, l-a făcut egumen al Noii Biserici¹¹⁷.

De acum oamenii lui Nonnus, câștigând și mai multă libertate, își propovăduiau erezia în public și prin case și puneau la cale felurite prigoane împotriva părinților din Marea Lavră. Dacă se întâmpla să vadă în Sfânta Cetate vreun monah ortodox¹¹⁸, puneau pe vreun mirean să-l bată, numindu-l „savait“, și-l izgoneau din Sfânta Cetate. Fiindcă unii din părinții ortodocși au fost bătuți și pentru că s-a declanșat un război împotriva drept-credincioșilor, bessii¹¹⁹ de la Iordan, cuprinși de o râvnă dumnezeiască, s-au suit în Sfânta Cetate să ajute ortodocșilor ce erau războiți. Dezlănțuindu-se un adevărat război împotriva bessilor și a celorlalți ortodocși, aceștia s-au refugiat în casa de oaspeți a Marii Lavre, unde au venit dintr-odată și războinicii, plini de cea mai mare furie, vrând să-i omoare pe părinți. Au găsit însă casa de oaspeți închisă în toată siguranța, și de aceea au spart porțile cu bolovani, iar pe

¹¹⁸ Adică din Marea Lavră.

¹¹⁹ Nume dat unui trib independent de traci, bessii apar menționați ca viețuitori în mănăstirile din Palestina și Sinai.

κατέκλασαν καὶ τοὺς ἔνδον ἀνενδότης ἐλίθαζον. Τῶν οὖν
 194, 5 πατέρων πολιορκουμένων Θεόδουλος τις Βέσσος πτύον εὐρῶν
 καὶ τοῦτο μετὰ χειρᾶς λαβῶν καὶ τοῦ ξενοδοχείου ὑπεξεληθῶν
 τριακοσίους ὄντας σχεδὸν τοὺς πολεμίους διεσκόρπισεν μόνος,
 φυλαξάμενος μέντοι μηδένα τὸ παράπαν πληῖσαι. αὐτὸς δὲ παρ'
 194, 10 αὐτῶν λίθῳ πληγείς ἔπεσεν καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐτελεύτησεν.
 Καὶ ἐντεῦθεν ὁ κατὰ τῶν εὐσεβῶν πόλεμος διελύθη πλην ὅτι τὸ
 κλασθὲν σιδήριον τῆς τοῦ ἐργοπρατείου θυρίδος μέχρι τῆς σήμε-
 ρον καταβοᾷ τῆς τῶν πολεμίων ἐκείνων ἀποτομίας.

87

Τότε οἱ τῆς Μεγίστης Λαύρας πατέρες δυσωποῦσιν τὸν
 ἄββᾶν Γελάσιον ἀνελθεῖν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ταῦτα
 194, 15 γνωρίσαι τῷ εὐσεβεστάτῳ ἡμῶν βασιλεῖ. Ὅστις ἄββᾶς Γελάσι-
 ος μέλλων ὀδεύειν τοὺς πατέρας ἐν τῇ τῆς Μεγίστης Λαύρας
 ἐκκλησίᾳ συνηγμένους ἀσπασάμενος ἐκήρυξεν λέγων· ἰδοὺ,
 πατέρες, κατὰ τὴν αἴτησιν ὑμῶν ἀνέρχομαι ἐν Κωνσταντι-
 νουπόλει τὰ ἐν τῇ ὁδῷ συμβησόμενά μοι μὴ εἰδώς. Δυσωπῶ
 194, 20 τοῖνυν ὑμᾶς ὥστε τινὰ τῶν Θεοδώρῳ τῷ Μομφουεστίας προ-
 σκειμένων μὴ ἔᾶσαι συμμεῖναι ὑμῖν, αἰρετικῷ αὐτῷ ὄντι, ἐπίπειρα
 καὶ ὁ ἐν ἀγίοις πατὴρ ἡμῶν Σάββας τοῦτον μετὰ τοῦ Ὁριγένους
 ἐμυσάττετο. Ἐγὼ γὰρ σφόδρα μεταμεμέλημα καθυπογράψας
 194, 25 τῷ γενομένῳ ὑπὸ τῆς ἐρήμου λιβέλλῳ κατ' ἐπιτροπὴν τοῦ πα-
 τριάρχου πρὸς τὸ μὴ ἀναθεματισθῆναι αὐτόν. Πλην ὅτι ὁ Θεὸς
 κηδόμενος τῆς ἑαυτοῦ ἐκκλησίας τὸν μὲν λιβελλὸν ἀπαράδεκτον
 γενέσθαι ὠκονόμησεν, αὐτὸν δὲ Θεόδωρον ἀναθεματισθῆναι
 εὐδόκησεν. Ταῦτα ὁ μακαρίτης Γελάσιος εἰπὼν τοῖς πατράσιν
 καὶ συνταξάμενος ἐξῆλθεν.

¹²⁰ Unica referință a lui Chiril la un memoriu al monahilor alcătuit în apărarea lui Teodor de Mopsuestia, după ce numele acestuia începuse să

cei găsiți înăuntrul au început să-i bată neîncetat cu pietre. Pe când părinții erau asediați, un oarecare Teodul, de neam bess, a găsit o lopată și, luând-o în mâini și ieșind din casa de oaspeți, a împrăștiat singur aproape 300 de războinici, ferindu-se să-i lovească prea tare pe vreunul, dar el a fost rănit de ei cu o piatră, încât a căzut și după câteva zile a murit. De atunci războiul împotriva bine-credincioșilor s-a oprit, iar drugul de fier rupt de la poarta atelierului mărturisește cu glas mare până astăzi salbăticia acelor războinici.

87. Călătoria și moartea lui Ghelasie. Victoria origeniștilor

Atunci părinții din Marea Lavră l-au rugat pe Ghelasie să se suie la Constantinopol și să facă toate acestea cunoscute preacucernicului nostru împărat. Avva Ghelasie, urmând să pornească la drum, și-a luat rămas bun de la părinții Marii Lavre adunați în biserică și le-a spus: „Iată, Părinților, că după rugămintea voastră mă sui la Constantinopol, fără să știu cele care mi se vor întâmpla pe cale. De aceea, vă rog să nu lăsați să rămână cu voi pe niciunul dintre apropiații lui Teodor de Mopsuestia, fiindcă este eretic, de vreme ce nici sfântul nostru Părinte Sava nu-l putea suferi pe el și pe Origen. Mie îmi pare foarte rău că am semnat memoriul alcătuit în pustie, la porunca patriarhului, ca să nu-l anatemizez¹²⁰. Dar Dumnezeu poartă grijă de Biserica Lui, și a făcut ca memoriul să nu fie primit și a binevoit ca Teodor să fie anatemizat¹²¹. Zicând acestea părinților, fericitul Ghelasie s-a pregătit și a plecat.

fie pus de polica lui Iustinian pe lista condamnaților, memoriu care dovedește, în felul lui, artificialitatea celor „Trei Capitale”.

¹²¹ În anul 544 sau 545, Iustinian a dat un edict împotriva lui Teodor de Mopsuestia, a lui Teodoreț și a lui Ibas, adică împotriva a ceea ce se va numi la Sinodul V Ecumenic cele „Trei Capitale”.

195 Αὐτοῦ δὲ κατὰ τὸ Βυζάντιον γεγονότος μηνύεται τῷ Ἀσκιδᾷ ἡ αὐτοῦ παρουσία καὶ παραγγέλλονται οἱ τε τοῦ ὄρφανο-
 τροφίου καὶ τοῦ πατριαρχείου καὶ τοῦ παλατιοῦ μοναχὸν ἀπὸ Ἱε-
 ροσολύμων μὴ δέξασθαι. Οὐδὲν ἄββᾶς Γελάσιος μηδαμοῦ δεχθῆναι
 195, 5 Καὶ δὴ φθάσας τὸ Ἀμόριον ἐτελεύτησεν μηνὶ Ὀκτωβρίῳ τῆς
 ἐνάτης ἰνδικτιόνης. Καὶ τοῦτο ἐγνωκότες οἱ τῆς Μεγίστης Λαύρας
 πατέρες ἀνήλθον ὁμοθυμαδὸν ἐν τῇ ἀγία πόλει αἰτῆσαι ἡγούμε-
 νον καὶ μηνύσαντες τῷ πατριάρχει τοῦ ἐπισκοπέου μεθ' ὕβρεων
 195, 10 καὶ ὠθισμῶν ἐξεβλήθησαν κατ' ἐπιτροπὴν τῶν συγκέλλων καὶ
 πολλῶν θλίψεων αὐτοῖς ἐντεῦθεν ἐπιγενομένων ἄπρακτοι εἰς τὴν
 λαύραν ὑπέστρεψαν. Τότε δὲ πάντες προσετίθεντο τοῖς Ὁριγενια-
 σταῖς ἢ χρεῖα δουλεύοντες ἢ κολακείαις δελεαζόμενοι ἢ ἀγνοία
 κλεπτόμενοι ἢ τὸ τῆς ἀσεβείας κράτος φοβούμενοι.

195, 15 Καὶ οὕτως οἱ ἑτερόδοξοι πάντων κρατήσαντες πρὸς μὴν
 τὴν Μεγίστην Λαύραν ἀντιτείνουσιν εἶχον τὴν παράταξιν καὶ
 πολλὴν ἐτίθεντο σπουδὴν ταύτης περικρατεῖς γενέσθαι. Πολλοῖς
 τοίνυν χρησάμενοι δελεάσμασιν προεβάλλοντο ἡγούμενον τινὰ
 Ὁριγενιαστὴν Γεώργιον προσαγορευόμενον. Καὶ καταφέρουσιν
 αὐτὸν εἰς τὴν λαύραν δορυφορούμενον καὶ καθίζουσιν αὐτὸν ἐν
 195, 20 τῷ θρόνῳ τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάββα μηνὶ Φεβρουαρίῳ τῆς
 ἐνάτης ἰνδικτιόνης. Καὶ γίνεται τότε διωγμὸς μέγας καὶ τῶν ἁγίων
 πατέρων ἡμῶν σκορπισμὸς ἐπὶ τῇ τοῦ λύκου παρουσίᾳ. Καὶ ὁ μὲν
 θεσπέσιος πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ ἐπίσκοπος καὶ ἡσυχαστὴς διὰ
 πολλῶν χρόνων ἐξελθὼν τοῦ ἑαυτοῦ ἐγκλειστηρίου ἀνεχώρησεν
 εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν καὶ σὺν αὐτῷ ἅπαντες οἱ τῆς εὐσεβείας
 195, 25 μέγα σημεῖον πεποίηκεν ὡσπερ ἐπὶ Ἀρείου ποτέ. Ἐν αὐτῇ γὰρ τῇ
 τοῦ διωγμοῦ ἡμέρᾳ ἐν ἣ ὅ τῆς Μεγίστης Λαύρας ἐξηλαύνοντο,
 196 ὁ τῶν πολεμίων ἕξαρχος καὶ τῆς ἀσεβείας στρατηγὸς Νόννος ἐξ
 ἀνθρώπων ἀνάρπαστος γέγονεν αἰφνιδίῳ κατασχεθεὶς θανάτῳ.

După ce a ajuns în Bizanț, prezența lui a fost anunțată lui Aschida, iar administratorilor de la patriarhie și de la palat li s-a poruncit să nu primească pe niciun monah de la Ierusalim. Așa că Avva Ghelasie, neputând fi primit niciunde și văzând uneltirile lui Aschida, a plecat din Bizanț spre Palestina călătorind pe jos. Când a ajuns la Amoria, a murit, în luna octombrie, indictionul al IX-lea. Când părinții din Marea Lavră au aflat aceasta, s-au suit într-un cuget în Sfânta Cetate ca să ceară egumen, dar, după ce i s-a vestit aceasta patriarhului, au fost izgoniți de la episcopie cu ocări și îmbrânceli din porunca singhelilor și, după multe suferințe, s-au întors în lavră fără niciun rezultat. Atunci toți s-au alăturat origeniștilor, fie siliți de nevoie, fie amăgiți de măguliri, fie furați de neștiință, fie înfricoșați de puterea necucerniciei.

Anul 546

Și așa eterodocșii, după ce au luat în stăpânire toate, și-au adunat forțele numai împotriva Marii Lavre și multă silire au depus ca să pună mâna și pe ea. Recurgând la tot felul de intrigi, au făcut să ajungă egumen un origenist pe nume Gheorghe. Pe acesta l-au adus în lavră însoțit de o gardă militară și l-au așezat în tronul sfântului nostru Părinte Sava, în luna februarie a indictionului al IX-lea¹²². Atunci, la venirea lupului, s-a pornit o mare prigoană și împrăștierea sfinților noștri părinți. De Dumnezeu insuflatul Părintele nostru Ioan, episcopul și isihastul, și-a părăsit, după mulți ani, sihăstria sa și s-a retras în Muntele Măslinilor și, împreună cu el, toți copiii evlaviei, dintre care mulți s-au împrăștiat prin diferite locuri. Dar Dumnezeu a făcut o mare minune, ca odinioară pe vremea lui Arie. În acea zi a prigoanei, în care cei din Marea Lavră au fost izgoniți, conducătorul războinicilor și al relei-credințe, Nonnus, a fost smuls dintre oameni de o moarte năpraznică.

¹²² În februarie 547.

88

196, 5 Ὁ μέντοι βαρύτερος λύκος Γεώργιος ἐπὶ ἑπτὰ μῆνας τῆς
 196, 10 ἱερᾶς τοῦ θείου Σάββα ποιμνῆς κρατήσας ταύτης ἐκβάλλεται ὑπὸ
 τῶν ἑαυτοῦ συνασπιστῶν ἐπὶ ἀσωτία καὶ αἰσχρότητι κατηγορηθεὶς
 τὰς δὲ κατηγορίας αὐτὰς ἐκὼν παρασιωπήσω, ἵνα μὴ δημοσιεύσω
 τῷ λόγῳ τὰ λήθης ἄξια καὶ βαθείας σιγῆς. Τότε οἱ ἐν τῇ Μεγίστῃ
 Λαύρᾳ περιλειφθέντες πατέρες κατὰ γνώμην τοῦ πατριάρχου ἔλα-
 196, 10 βον ἡγούμενον τὸν ἀββᾶν Κασιανὸν τὸν Σκυθοπολίτην τὴν τοῦ
 Σουκᾶ συνοδίαν τὸ τηνικαῦτα καλῶς καὶ ὀρθοδόξως κυβερνῶντα,
 ἄνδρα ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἀποταξάμενον καὶ ὑπὸ τοῦ θείου Σάββα
 παιδευθέντα καὶ πρεσβύτερον τῆς Μεγίστης Λαύρας γεγονότα καὶ
 ἐπὶ ὀκτῶ χρόνους τὴν τοῦ Σουκᾶ λαύραν κυβερνήσαντα καὶ τὴν
 196, 15 τοῦ Ζουγγᾶ λεγομένην μονὴν ἐν Σκυθοπόλει συστησάμενον. Ὅστις
 ἀββᾶς Κασιανὸς τὴν τοῦ θείου πρεσβύτου ἱεράν ποιμνὴν ἐπὶ δέκα
 μῆνας ποιμάνας ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐκοιμήθη καὶ ὑπνωσεν μηνὶ
 Ἰουλίῳ εἰκάδι τῆς δεκάτης ἰνδικτιόνος τῷ ἑξκαιδεκάτῳ τῆς τοῦ
 μεγάλου Σάββα κοιμήσεως χρόνῳ.

89

196, 20 Τότε τοίνυν οἱ τῆς Μεγίστης Λαύρας πατέρες ἐκ Θεοῦ κ-
 νηθέντες προβάλλονται ἡγούμενον τὸν ἀββᾶν Κόνωνα, ἄνδρα
 ἐν τε μοναχικοῖς κατορθώμασιν καὶ ὀρθοδόξοις δόγμασιν πε-
 ριβόητον. Λύκιον μὲν τῷ γένει καὶ ἐν τῇ πατρίδι ἐκ βρέφους
 τὴν μοναχικὴν ἀσκήσαντα πολιτείαν καὶ ἐν πολλοῖς κατὰ Θεὸν
 196, 25 ἀγωνίσμασιν ἀριστεύσαντα, ἐλθόντα δὲ εἰς προσκύνησιν τῶν
 ἁγίων τόπων μετὰ τὴν τοῦ μακαρίου Σάββα κοιμήσιν καὶ εἰς
 τὴν Μεγίστην Λαύραν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὀδηγηθέντα καὶ πάντας
 τοὺς πατέρας οἰκοδομήσαντα τῇ τε τοῦ βίου καθαρότητι καὶ
 τῇ τοῦ ἡθους ἀπλότητι καὶ τῇ τῶν τρόπων πρᾶότητι καὶ τῇ τῆς

¹²³ Formularea lui Chiril înseamnă „potrivit cu părerea patriarhului, cu încuviințarea patriarhului, la sfatul patriarhului”. Am ales ultima variantă

88. Casian, starețul Marii Lavre

După ce groaznicul lup Gheorghe a stăpânit vreme de șapte luni sfânta turmă a dumnezeiescului Sava, a fost scos din ea de către apărătorii lui, fiind acuzat de curvie și de lucruri rușinoase. Asupra acestor acuzații voi păstra tăcerea ca să nu răspândesc prin cuvânt cele vrednice de uitare și de adâncă tăcere. Atunci părinții rămași în Marea Lavră l-au primit ca egumen, la sfatul patriarhului¹²³, pe Avva Casian Schitopolitul, care până atunci condusesese bine și în chip ortodox obștea de la Suca, bărbat care din fragedă pruncie a renunțat la lume și fusese format de dumnezeiescul Sava, ajunsese preot în Marea Lavră, condusesese timp de opt ani Lavra Suca și ctitorise la Schitopolis mănăstirea zisă a lui Zuga. După ce Avva Casian a păstorit în pace zece luni sfânta turmă a dumnezeiescului Bătrân, a adormit în pace în 20 iulie, indictionul al X-lea, în anul 548 al șaisprezecelea an de la adormirea marelui Sava.

Anul 548

89. Schisma dintre origeniști

Atunci părinții Marii Lavre, mișcați de Dumnezeu, l-au pus egumen pe Avva Conon, bărbat faimos pentru izbânzile sale monahale și învățătura ortodoxă. De neam din Licia, s-a exersat în viețuirea monahală de mic copil în țara sa și a strălucit în multe lupte după Dumnezeu. Iar când a venit să se închine la Sfintele Locuri, după adormirea fericitului Sava și a fost povățuit de Dumnezeu în Marea Lavră, unde i-a zidit duhovnicește pe toți părinții prin curăția vieții, prin simplitate,

ca impusă de contextul istoric în care patriarhul l-a dorit pe Casian la conducerea Marii Lavre, deoarece era singurul acceptat atât de origeniști, fiind un om foarte învățat, cât și de antiorigeniști, ca vechi ucenic apropiat al Sfântului Sava. Însăși mutarea lui Casian de la egumenia Lavrei Suca la Marea Lavră arată că aceasta a fost o soluție extremă.

197 πνευματικῆς συνέσεως καὶ διακρίσεως συγκράσει. Ὅστις ἀββᾶς Κόνων τὴν τοῦ μακαρίου Σάββα ποιμνὴν ἐλαττωθεῖσαν καὶ ὀλιγωθεῖσαν παραλαβὼν ἐπλήθυνέν τε αὐτὴν καὶ περιφανεστέραν εἰργάσατο καὶ τοὺς κατὰ τὰς χώρας διασπαρέντας πατέρας πάντοθεν ἐπισυνήγαγεν.

197, 5 Τότε δὴ ὁ αἰεὶ τῆς ἑαυτοῦ ἐκκλησίας προνοούμενος Θεὸς διεσκέδασεν τὴν τῶν Ὁριγενιαστῶν ὁμόνοιαν, ὥσπερ πάλαι ἐπὶ τοῦ Ἐβερ πεποίηκεν τῇ τῶν γλωσσῶν διαιρέσει τὴν θεομάχον διαλύσας συμφωνίαν. Τοῦ γὰρ Νόννου ἐκποδῶν γεγονότος οἱ τῆς Φιρμίνου λαύρας πρὸς τοὺς τῆς Νέας Λαύρας διενεχθέντες 197, 10 περὶ τῶν σφῶν αὐτῶν δογμάτων εἰς τὸν κατ' ἀλλήλων ἀπησχολήθησαν πόλεμον. Καὶ ἡ μὲν τῶν ἀμφοτέρων πολυσχεδῆς ἀσέβεια κατὰ τὸν παρόντα χρόνον ὑπὸ τινῶν θεοφιλῶν ἀνδρῶν τῆς ἡμετέρας ἀγέλης ἀκριβεστέρω τε καὶ πλατυτέρω λόγῳ σημιτεύεται καὶ τῆς προσηκούσης τυγχάνει ἀνατροπῆς. ῥᾶδιον δέ ἐστιν παντὶ βουλομένῳ καταμαθεῖν τὴν τούτων ἀσέβειαν ἐξ 197, 15 τῶν μὲν Νεολαυριτῶν τοὺς ἀπὸ τῶν Φιρμίνου Πρωτοκτίστους ἢ γοῦν Τετραδίτας καλούντων, τῶν δ' αὖ πάλιν Φιρμινιωτῶν τοὺς Νεολαυρίτας Ἰσοχρίστους ὀνομαζόντων. Ἐκ τῶν γὰρ οἰκείων τῆς ἀσεβείας δογμάτων τὰς ὀνομασίας ἐκληρώσαντο ἕκαστοι.

197, 20 Θεοδώρου τοίνυν τοῦ Καππαδοκίας τῶν τῆς πολιτείας κρατοῦντος πραγμάτων καὶ τοῦ μέρους τῶν Ἰσοχρίστων ὄντος καὶ ἀντιλαμβανομένου καὶ πολλοὺς αὐτῶν χειροτονηθῆναι ἐπισκόπους Παλαιστίνης παρασκευάσαντος, γενέσθαι δὲ καὶ Θεόδωρον τὸν τῆς Νέας Λαύρας ἡγούμενον σταυροφύλακα

¹²⁴ Observațiile lui Chiril privitoare la Starețul Conon sunt și o informare indirectă privitoare la îngăduința cu care Casian, om cultivat și de mare subțirime teologică și duhovnicească, s-a purtat față de origeniști, fără a trăda însă ortodoxia credinței.

¹²⁵ Aceste scrieri nu s-au păstrat. Probabil că ele cuprind o colecție de extrase din învățăturile origeniștilor folosite de Iustinian la redactarea edictului din 543 și a anatematismelor din 553.

prin blândețea purtărilor și prin amestecul de înțelepciune duhovnicească și discernământ. Acest Avvâ Conon, după ce a luat turma fericitului Sava cea împruștinată și micșorată, a îmulțit-o, a făcut-o mai strălucitoare și i-a adunat de pretutindeni pe părinții împrăștiți prin diferite locuri¹²⁴.

Atunci Dumnezeu, Care poartă grijă pururea de Biserica Sa, a zdruncinat unitatea origeniștilor așa cum a făcut odinioară cu Eber când, prin amestecul limbilor, a stricat *cf. Fc. 10, 25* buna înțelegere care lupta împotriva lui Dumnezeu. După ce Nonnus plecase, cei din Lavra lui Firminus s-au certat cu cei din Noua Lavră cu privire la dogmele lor și erau prinși într-un război unii împotriva altora. Necucernicia de multe feluri a amândurora a fost respinsă în scris, pe larg și cu multă acrivie în zilele noastre de către niște bărbați iubitori de Dumnezeu din turma noastră, primindu-și respingerea pe care o merită¹²⁵. Dar, pentru oricine vrea, este ușor să afle erezia acestora din înseși denumirile pe care și le dau unii altora, cei din Noua Lavră numindu-i „protoctiști” sau „tetradisti” pe cei din mănăstirea lui Firminus, iar cei ai lui Firminus numindu-i pe neolavrioți „isocriști”¹²⁶, fiindcă fiecare și-a primit denumirea după propriile învățături lipsite de cucernicie.

Așadar, fiindcă Teodor Aschidas, arhiepiscopul Capadociei, controla treburile statului, fiind de partea isocriștilor și susținându-i, a făcut ca mulți dintre aceștia să fie hirotoniți episcopi în Palestina, iar pe Teodor, egumenul

¹²⁶ Protoctiștii erau origeniști moderați și afirmau crearea lui Hristos înaintea tuturor creaturilor; mai erau denumiți și tetradisti, pentru că, după ei, Hristos cel creat a fost adăugat Treimii, ca o a patra persoană. Isocriștii se pare că reprezentau un grup de origeniști extremi, care susțineau egalitatea eshatologică a minților umane cu Hristos. Însăși această diversitate doctrinară a origeniștilor arată că origenismul veacului al VI-lea palestinian nu era o doctrină precis definită, ci mai degrabă o etichetă foarte largă și ușor de folosit pentru o mare varietate de învățături dubioase, unele de negăsit în opera lui Origen.

καὶ τῆς Σκυθοπολιτῶν μητροπολίτην ζάλαι τινές καὶ κλύδωνες
 197, 25 κατελάμβανον οὐ μόνον τὴν ἡμετέραν ἀγέλην, ἀλλὰ καὶ τὴν τῷ
 ἀσεβεστάτῳ Πρωτοκτίστῳ δόγματι προσκειμένην, ἧς ἡγούμε-
 198 νος ὑπῆρχεν Ἰσιδωρος. Ὅστις Ἰσιδωρος μὴ ἰσχύων ἀντιστῆναι
 τῷ Ἀσκιδᾷ καὶ τοῖς Νεολαυρίταις προσερχομένη τῷ τῆς ἡμετέρας
 ἀγέλης ποιμένι ἀββᾶ Κόνωνι καὶ δούς αὐτῷ λόγον εἰς τὴν ἁγίαν
 Σιών ὡς οὐκ ἀντιλαμβάνεται τοῦ τῆς προυπάρεξως δόγατος,
 198, 5 ἀλλὰ καὶ πάσῃ δυνάμει συναγωνίσηται κατὰ τῆς ἀσεβείας,
 ἀνέβη σὺν αὐτῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν ἀρχῇ τῆς πεντεκαί-
 δεκάτης ἰνδικτιόνης.

90

Οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν ἀββᾶν Κόνωνα ἐν Κωνσταντι-
 νουπόλει γεγονότες καὶ διαφόροις θλίψεσιν ὑπὸ τοῦ Ἀσκιδᾶ
 καθυποβληθέντες διὰ τῆς ὑπομονῆς νικηφόροι ἀνεδείχθησαν.
 198, 10 Ὀλίγων γὰρ διελευσῶν ἡμερῶν Πέτρου τοῦ ἀρχιεπισκόπου
 τελευτήσαντος καὶ Μακαρίου ὑπὸ τῆς αὐθαδείας τῶν Νεολαυ-
 ριτῶν χειροτονηθέντος καὶ πολέμου ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει γεγονότος ὁ
 μὲν εὐσεβέστατος βασιλεὺς σφοδρῶς ἀγανακτήσας κατὰ τε τοῦ
 Ἀσκιδᾶ καὶ τῶν Ὀριγενιαστῶν Μακάριον τῆς ἐπισκοπῆς ἐξε-
 198, 15 ωθήθη ἐκέλευσεν, οἱ δὲ περὶ τὸν ἀββᾶν Κόνωνα καιροῦ ἐπιτη-
 δείου δραξάμενοι τὰ καθ' ἑαυτοὺς τῷ βασιλεῖ γνωρίσαντες λίβελ-
 λον αὐτῷ ἐπιδεδώκασιν πᾶσαν τὴν τῶν Ὀριγενιαστῶν ἀσέβειαν
 ἐμφανῆ ποιήσαντες Ἰσιδώρου τελευτήσαντος. Καὶ ἐντεῦθεν
 πλείστης παρρησίας μετασχόντες Εὐστόχιον οἰκονόμον ὄντα
 Ἀλεξανδρείας καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει γεγονότα ἐπίσκοπον
 198, 20 Ἱεροσολύμων προβάλλοντα, ὁ δὲ εὐσεβέστατος ἡμῶν βασιλεὺς
 Εὐστόχιον μὲν πατριάρχην γενέσθαι ἐθέσπισεν, ἐκέλευσεν δὲ καὶ
 σύνοδον οἰκουμενικὴν γενέσθαι. Καὶ ὁ ἀββᾶς δὲ Κόνων ἀπολύων

¹²⁷ Septembrie 552.

Noii Lavre, l-a făcut stavrofilax și mitropolit de Schitopolis. Lucrul acesta a atras furtuni și tulburări nu numai asupra turmei noastre, ci și peste cea care aparține ereziei protoctiștilor, al cărei egumen era Isidor. Acest Isidor, neputând să se opună lui Aschidas și neolavrioților, a venit la Avva Conon, păstorul turmei noastre, dându-și cuvântul pe sfântul Sion că nu mai susține învățătura preexistenței sufletelor și că va lupta cu toată puterea împreună cu el împotriva necucerniciei. Așa că s-a suit împreună cu el la Constantinopol la începutul indictionului al XV-lea¹²⁷.

90. Al V-lea Sinod Ecumenic. Așezarea lui Chiril în Lavră

Cei care au mers împreună cu Avva Conon la Constantinopol, după ce au fost supuși de către Aschidas la tot felul de supărări, s-au arătat biruitori prin răbdare. După ce au trecut câteva zile, arhiepiscopul Petru a murit și a fost hirotonit Macarie prin obrăznicia neolavrioților, stărnindu-se un război în Sfânta Cetate. Atunci preacucernicul împărat s-a mâniat foarte tare împotriva lui Aschidas și a origeniștilor și a poruncit ca Macarie să fie scos din episcopie¹²⁸. Cei din jurul lui Avva Conon, intervenind la vreme potrivită, au făcut cunoscute împăratului cele despre ei, dându-i un memoriu în care vedeau toată necucernicia origeniștilor, după ce Isidor murise între timp. De aici au câștigat multă îndrăzneală și l-au pus ca episcop de Ierusalim pe Evstohie, iconomul Alexandriei, care se afla atunci în Constantinopol. Preacucernicul nostru

¹²⁸ Macarie a ocupat tronul patriarhal de Ierusalim, prima oară, între octombrie-decembrie 552, fiind înlocuit prin edict imperial cu antiorigenistul Evstohie. La moartea acestuia, din 563, Macarie revine în scaunul Ierusalimului, după ce a renunțat la ideile sale origeniste, și păstorește până în 583.

ἐπὶ Ἱεροσόλυμα τὸν Εὐστόχιον παρεκάλεσεν ἀποστεῖλαι τὸν τῆς μονῆς τοῦ μακαρίου Θεοδοσίου ἡγούμενον Εὐλόγιον, ἐφ' ᾧ εὐρεθῆναι καὶ αὐτὸν ἐν τῇ ἀθροισμένῃ συνόδῳ.

198, 25

Ὅστις Εὐστόχιος τῆς πατριαρχίας ἐντὸς γενόμενος τρεῖς μὲν ἐπισκόπους ἀπέστειλεν τὸν ἑαυτοῦ τόπον ἐν τῇ συνόδῳ ἀναπληροῦντας, ἀπέστειλεν δὲ καὶ τὸν ἀββᾶν Εὐλόγιον μετὰ ἄλλων

199

δύο ἡγουμένων Κυριακοῦ τε τῆς λαύρας τῆς λεγομένης Πηγῆς καὶ Παγκρατίου τινὸς στυλίτου. Τῆς τοίνυν ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς πέμπτης συνόδου ἐν Κωνσταντινουπόλει συναθροισθείσης

199, 5

κοινῶ καὶ καθολικῶ καθυπεβλήθησαν ἀναθέματι Ὠριγένης τε καὶ Θεόδωρος ὁ Μομφουεστίας καὶ τὰ περὶ προουράξεως καὶ ἀποκαταστάσεως Εὐαγρίῳ καὶ Διδύμῳ εἰρημένα παρόντων

199, 10

τῶν τεσσάρων πατριαρχῶν καὶ τούτοις συναινούντων. Τοῦ μέντοι θεοφυλάκτου ἡμῶν βασιλέως ἀποστειλάντος ἐν Ἱεροσόλυμοις τὰ ἐν τῇ συνόδῳ πραχθέντα καὶ πάντων τῶν κατὰ Παλαιστίνην ἐπισκόπων χειρὶ καὶ στόματι ταῦτα βεβαιωσάντων καὶ κυρωσάντων πλὴν Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀβίλης καὶ διὰ τοῦτο τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβληθέντος καὶ ἐν τῷ Βυζαντίῳ ὑπὸ σεισμοῦ καταχωσθέντος οἱ μὲν Νεολαυρίται τῆς καθολικῆς ἐχώρισαν ἑαυτοὺς

199, 15

κοινωνίας, ὁ δὲ πατριάρχης Εὐστόχιος διαφόρως αὐτοὺς μεταχειρισάμενος καὶ ἐπὶ ὀκτῶ μηνῶν τῇ πρὸς αὐτοὺς νουθεσίᾳ καὶ παρακλήσει χρησάμενος καὶ μὴ πείσας αὐτοὺς τῇ καθολικῇ κοινωνῆσαι ἐκκλησίᾳ βασιλικαῖς κελεύσεσιν χρησάμενος δι' Ἀναστασίου τοῦ δουκὸς τῆς Νέας Λαύρας αὐτοὺς ἐξέωσεν καὶ τὴν ἐπαρχίαν πᾶσαν τῆς αὐτῶν ἡλευθέρωσεν λύμης. Μὴ βουλόμενος δὲ ἀοίκητον εἶναι τὸν τόπον ἑκατὸν εἴκοσι μοναχοὺς ἐπιλεξάμενος ἐκεῖσε κατεφύτευσεν, ἐξήκοντα μὲν ἐκ τῆς Μεγίστης Λαύρας,

199, 20

ἕξ ὧν ἐχειροτόνησεν Ἰωάννην τινὰ ἀπὸ σχολαρίων ἡγούμενον, καὶ ἄλλους ἐξήκοντα ἀπὸ τῶν λοιπῶν τῆς ἐρήμου ὀρθοδόξων μοναστηρίων. Ὡν εἷς εἰμὶ ἐγὼ μεταπεμφθεὶς ἐκ τῆς μονῆς τοῦ ἐν ἁγίοις Εὐθυμίου ὑπὸ τῶν τῆς Μεγίστης Λαύρας πατέρων γνώμῃ καὶ ἐπιτροπῇ τοῦ θεσπεσίου Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου καὶ ἡσυχαστοῦ.

împărat a hotărât ca Evstohie să fie patriarh și a poruncit să se întrunească un sinod ecumenic. Avva Conon, slobozindu-l pe Evstohie să meargă la Ierusalim, l-a rugat să i-l trimită pe Evloghie, egumenul mănăstirii fericitului Teodosie, ca să fie și el prezent la sinodul ce se întrunea.

Când Evstohie a ajuns la patriarhie, a trimis trei episcopi care să-i țină locul la sinod și l-a trimis și pe Avva Evloghie împreună cu alți doi egumeni, Chiriac, al lavrei numite „a Izvorului“, și Pangratie, un stâlpnic. După ce al V-lea sfânt Sinod Ecumenic s-a adunat în Constantinopol, părinții i-au dat în mod comun și universal anatemei pe Origen, pe Teodor de Mopsuestia și cele spuse despre preexistența sufletelor și apocatastază de către Evagrie și Didim, fiind prezenți patru patriarhi și toți cei care erau de acord cu dânșii¹²⁹. Când de Dumnezeu păzitul nostru împărat a trimis în Ierusalim actele sinodului, toți episcopii din Palestina le-au adevărit și le-au pecetluit cu mâna și cu gura, în afară de Alexandru de Abila, care de aceea a și fost scos din episcopie și a murit în Bizanț, îngropat de un cutremur. Atunci, neolavrioții s-au separat pe ei de împărțășirea obștească. Patriarhul Evstohie s-a purtat cu ei cu îngăduință și vreme de opt luni i-a sfătuit și s-a rugat de ei. Dar pentru că nu i-a convins să se împărțășească cu Biserica Universală, s-a folosit de poruncile împărătești și, prin intermediul ducelui Anastasie, i-a izgonit din Noua Lavră și a slobozit întreaga eparhie de ciuma lor. Nevrând însă să lase acel loc fără viețuitori, a ales 120 de monahi și i-a așezat acolo, 60 fiind din Marea Lavră, dintre care l-a hirotonit ca egumen pe Ioan, fost *scholar*, și alți 60 aduși din celelalte mănăstiri ortodoxe din pustie. Unul dintre aceștia sunt și eu, fiind trimis din mănăstirea Sfântului Eftimie de către părinții

¹²⁹ Despre distorsionările istorice ale acestor ultime relatări și cauza lor, a se vedea *Studiul introductiv*, pp. LXVI-LXXVII.

199, 25 Τοιγαροῦν συναθροισθέντες εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν ἐξήλθο-
 200 μεν μετὰ τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ νέου ἡγουμένου ἐπὶ Θεκῶν
 τὴν κώμην καὶ τῶν Ὠριγενιαστῶν ὑπὸ Ἀναστασίου τοῦ δουκὸς
 διωχθέντων παρελάβομεν τὴν Νέαν Λαύραν μηνὶ Φεβρου-
 αρίῳ εἰκάδι πρώτη τῆς δευτέρας ἰνδικτιόνος τῷ εἰκοστῷ τρίτῳ
 τῆς τοῦ μακαρίου Σάββα κοιμήσεως χρόνῳ. Καὶ ἐν τούτοις μὲν
 200, 5 τέλος ἐδέξατο ὁ κατὰ τῆς εὐσεβείας πόλεμος, ἐγὼ δὲ ἐνταῦθα
 στήσαι μέλλων τὸν περὶ τοῦ θείου πρεσβύτου λόγον τὴν προ-
 φητικὴν φωνὴν προσφόρως ἐρῶ· ἀγαλλιᾶσθω ἡ ἔρημος καὶ
 ἀνθείτω ὡς κρίνον, ὅτι ἠλέησεν ὁ Θεὸς τὰ τέκνα αὐτῆς, ἐκεῖνα
 πρὸς ἑαυτὸν εἰπών· ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν
 Ἱεροσολύμοις καὶ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν ἀκήκοα καὶ βούλομαι
 200, 10 ἐξελεῖσθαι αὐτούς· καὶ βουλευθεὶς ἐπεσκέψατο καὶ ἐπισκεψάμε-
 νος ἔσωσεν καὶ ἔλυτρώσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς καταδυναστείας τῶν
 Ὠριγενιαστῶν καὶ ἐξέβαλεν αὐτούς ἀπὸ προσώπου ἡμῶν καὶ
 κατεσκήνωσεν ἡμᾶς ἐν τοῖς σκηνώμασιν αὐτῶν καὶ τοὺς πόνους
 αὐτῶν κατεκληρονόμησεν ἡμᾶς, ὅπως ἂν φυλάξωμεν τὰ δι-
 200, 15 καιώματα αὐτοῦ καὶ τὸν νόμον αὐτοῦ ἐκζητήσωμεν.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ἀμήν.

Marii Lavre, cu încuviințarea și hotărârea de Dumnezeu insuflatului Ioan, episcopul și isihastul.

Așadar, după ce ne-am adunat în Sfânta Cetate, am ieșit împreună cu patriarhul și cu noul egumen în satul Tecoa și, după ce origeniștii au fost alungați de către ducele Anastasie, am preluat Noua Lavră în 21 februarie, indictionul al II-lea, în al douăzeci și treilea an de la adormirea fericitului Sava¹³⁰. În acest fel, războiul împotriva dreptei credințe s-a sfârșit, iar eu, având de gând să pun capăt cuvântului despre dumnezeiescul Bătrân, voi rosti în mod potrivit profeția: *Să se bucure pustia și să înflorească precum crinul*, pentru că Dumnezeu a miluit pe fiii ei, zicând către Sine: *Văzând, am văzut suferința poporului Meu din Ierusalim și am auzit suspinul lor și vreau să-i slobozesc*.
 Și fiindcă a voit, ne-a cercetat și, cercetându-ne, ne-a mântuit și ne-a izbăvit de stăpânirea origeniștilor și i-a izgonit de la fața noastră, iar pe noi ne-a sălășluit în corturile lor și a făcut ostenele lor partea noastră, ca să păzim dreptățile

Lui și să ascultăm de legea Lui.

Lui fie slava în veci!

Amin.

¹³⁰ Anul 555. Chiril a rămas în Noua Lavră în jur de doi ani (*vide supra Chiril*, 83, 21-22), după care s-a mutat în Marea Lavră, unde va și muri.

Βίος τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν
Ἰωάννου τοῦ επισκόπου καὶ ἡσυχαστοῦ
τῆς λαύρας τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάββα

1

201, 5 Πρῶτον προτίθημι τῷ λόγῳ τὸν ἀββᾶν Ἰωάννην τὸν τῆς
λαύρας τοῦ μακαρίου Σάββα ἡσυχαστὴν ὡς καὶ τῷ χρόνῳ καὶ
τῇ τοῦ βίου λαμπρότητι τῶν ἄλλων ἀπάντων προτερεύοντα.
Οὗτος τοίνυν ὁ πεφωτισμένος πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁρμαῖται μὲν
ἐκ τῆς κατὰ Ἀρμενίαν Νικοπόλεως γονέων γεγρονῶς Ἐγκρατίου
καὶ Εὐφημίας ὀνομαζομένων, πλούτῳ δὲ καὶ περιφανείᾳ γένους
201, 10 κομώντων καὶ ἐν πολλαῖς ἀρχαῖς πολιτικαῖς διαπρειψάντων ἐν
τε στρατηγίαις καὶ δημαγωγίαις καὶ δυναστείαις ἐν βασιλικαῖς
αὐλαῖς, περὶ ὧν πλεῖστα προβάλλονται διηγήματα τε καὶ κατορ-
θώματα οἱ τε Βυζαντίων καὶ Ἀρμενίων παῖδες. Ἄπερ ἵνα μὴ ἐκ
προσομιῶν κόρον τῷ διηγήματι ἐμποιήσω, ἐκὼν ὑπερβήσομαι,
201, 15 ἐκεῖνα μόνον περὶ αὐτοῦ διηγούμενος τὰ πᾶσιν σχεδὸν πρόδηλα
τοῖς αὐτὸν ἐπισταμένοις.

Τοιγαροῦν ἐγεννήθη, ὡς αὐτὸς μοι διηγήσατο, κατὰ τὴν
ὀγδόην τοῦ Ἰαννουαρίου μηνὸς τῆς ἐβδόμης Ἰνδικτιόνος τῷ τε-
τάρτῳ ἔτει τῆς Μαρκιανοῦ τοῦ Θεοφιλοῦς βασιλείας· καὶ Χρι-
στιανῶν ὄντων τῶν γεγεννηκότων Χριστιανικῶς ἀνήγετο σὺν
τοῖς ἑαυτοῦ ἀδελφοῖς.

¹ Ἀσα cum fāgāduse in cap. 21 al *Vieții Sfântului Sava*, Chiril începe acum o nouă lucrare aghiografică, pe care o numește *Cuvânt*, cuprinzând cinci

Viața celui întru sfinți Părintelui nostru
Ioan episcopul și isihastul
din lavra celui întru sfinți Părintele nostru Sava

1. Obârșia

La începutul *Cuvântului*¹ îl pun pe Avva Ioan Isihastul din Lavra fericitului Sava, pentru că se află înaintea tuturor celorlalți și prin vechime, și prin strălucirea vieții. Acest luminat Părinte al nostru Ioan se trage din cetatea Nicopole a Armeniei, având ca părinți pe Encratie și Eufimie, împodobiți cu bogăție și de neam vestit, care se distinseseră în multe dregătorii obștești, în conducerea oștirii și a cetății, în tot felul de vrednicii avute la curțile împărătești. Multe istorii despre izbânzile lor sunt povestite de fiii celor din Bizanț și din Armenia. Dar ca să nu spun multe încă de la începutul povestirii, voi trece în mod voit cu vederea acele lucruri și le voi istorisi doar pe cele despre el, care sunt limpezi dinainte aproape tuturor celor care îl cunosc.

După cum el însuși mi-a spus, s-a născut în 8 ianuarie, indictionul al VII-lea, în al patrulea an al domniei iubitului de Dumnezeu Marcian². Fiind născut din părinți creștini, a fost crescut creștinește alături de frații săi.

vieți de sfinți din Palestina.

² Al VII-lea indiction a căzut între 1 septembrie 453 și 31 august 454, iar Marcian a domnit între 450 și 457.

2

201, 20 Χρόνου δὲ τινός διελθόντος καὶ τῶν γονέων ἐν Χριστῷ
 τελειωθέντων καὶ τῆς γονικῆς οὐσίας διανεμηθείσης ὁ θεοφό-
 ρος οὗτος ἀνὴρ τῷ Θεῷ ἑαυτὸν ἀφιέρωσεν καὶ οἰκοδομήσας
 ἐν αὐτῇ τῇ Νικοπόλει ἐκκλησίαν τῇ πανυμνήτῳ θεοτόκῳ καὶ
 202 ἀειπαρθένῳ Μαρίᾳ ἀπετάξατο τοῖς τοῦ βίου πράγμασιν τῷ
 ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας χρόνῳ καὶ προσλαβόμενος
 δέκα ἀδελφούς θέλοντας σωθῆναι κοινόβιον αὐτόθι συνεστήσα-
 το. Ἐν παντὶ δὲ τῷ τῆς ἑαυτοῦ νεότητος χρόνῳ πολλὴν ἐτίθετο
 σπουδὴν γαστροῦς τε κρατεῖν καὶ τύφου περιφρονεῖν, γινώσκων
 202, 5 ὅτι ὁ μὲν τῆς γαστροῦς κόρος οὔτε ἀγρυπνεῖν οἶδεν οὔτε σωφρο-
 νεῖν καὶ ὁ τύφος ἡρμεῖν οὐκ ἀνέχεται. ἡ δὲ ἀσκησις ἀνευ γρη-
 γορήσεως καὶ ἀγνείας καὶ ταπεινοφροσύνης κατορθωθῆναι οὐ
 δύναται. Οὕτως αὐτὸς μὲν ἐν νεαζούσῃ ἡλικίᾳ ἠγωνίζετο καὶ
 τὸν νοῦν ἀμετεώριστον φυλάττειν καὶ τὸν λόγον ἀκατάγνωστον
 202, 10 ἠρτυμένον τῷ θεῷ ἄλατι, τοὺς δὲ ὑπ' αὐτὸν λόγῳ καὶ ἔργῳ πρὸς
 τὴν πολιτείαν τῆς ἀσκήσεως μετερῶμιζεν, μήτε καταφορτίζων
 αὐτοὺς τῷ τοῦ κανόνος ζυγῷ νεοπαγεῖς ὄντας μήτε μὴν ἀπό-
 νους αὐτοὺς μένειν συγχωρῶν καὶ ἀγυμνάστους, ἀλλὰ κατὰ
 βραχὺ ἄγων αὐτοὺς καὶ θεῖοις ἀρδεύων νόμασιν καρποφορεῖν
 202, 15 ἀξίως τῆς κλήσεως παρεσκεύαζεν.

3

202, 20 Τοῦ μέντοι εἰκοστοῦ ὀγδόου τῆς αὐτοῦ ἡλικίας χρόνου
 εἰσεληλυθὸς καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἀπαστραπούσης χάριτος πάντο-
 σε διαθεούσης ὁ τῆς Σεβαστείας μητροπολίτης ὑπὸ τε τῆς περι
 αὐτοῦ φήμης δυσωπηθεὶς καὶ ὑπὸ τῶν τῆς Κολωνίας λεγομένης
 πόλεως παρακληθεὶς οἰκητόρων ὡς ἐπὶ ἄλλῳ πράγματι τοῦτον με-
 ταπεμψάμενος ἤδη τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν βαθμῶν ἀκολουθίαν
 διεξεληθόντα χειροτονεῖ αὐτὸν ἐπίσκοπον τῆς εἰρημένης πόλεως,

2. Plecarea din lume

După ce a trecut un timp și părinții lui și-au dat sfârșitul întru Hristos și averea părinților a fost împărțită, acest bărbat purtător de Dumnezeu s-a afierosit lui Dumnezeu, zidind o biserică în Nicopole în cinstea întru-tot-lăudatei Născătoarei de Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria. Apoi s-a lepădat de lucrurile vieții, fiind în vârstă de 18 ani, a primit la sine zece frați care voiau să se măntuiască și a întemeiat în acel loc o chinovie. În toată vremea tinereții sale s-a silit mult ca să-și înfrâneze pântecelul și să-și disprețuiască înfumurarea, știind că săturarea pântecelui nu știe nici să privegheze, nici să feciorească, iar înfumurarea nu rabdă să se liniștească, și că asceza fără priveghere, curăție și smerită-cugetare nu poate fi dusă la bun sfârșit. Astfel se lupta din tinerețe ca să-și păzească mintea neîmprăștiată, cuvântul fără greșală, dres cu sare dumnezeiască, iar pe cei de sub povățuirea sa îi forma [duhovnicește] cu cuvântul și cu fapta spre viețuirea ascetică, fără să-i împovăreze cu jugul vreunui canon, fiindcă erau tineri, nici lăsându-i lipsiți de osteneală și neexersați, ci îi conducea încet și îi adăpa cu dumnezeieștile băuturi, pregătindu-i să rodească în mod vrednic de chemarea monahală.

Anul 471

3. Episcop al cetății Colonia

Când a ajuns în vârstă de 28 de ani, iar harul care strălucea din el se răspândea cu repeziciune pretutindeni, mitropolitul Sevastei, mișcat de faima lui și rugat de locuitorii cetății Colonia, a trimis după el, chipurile pentru altă problemă, și l-a hirotonit episcop al acelei cetăți, al cărei episcop murise; iar Ioan fusese deja ridicat în celelalte trepte bisericești. Astfel, a primit fără de voie arhieria, dar canonul de viață monahală

202, 25 τοῦ αὐτῆς ἐπισκόπου τελευτήσαντος. Καὶ οὕτως τὴν ἀρχιερω-
 σύνην ἀκουσίως δεξάμενος τὸν κανόνα τῆς μοναχικῆς πολιτείας
 οὐκ ἐνήλλαξεν, ἀλλ' ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ ὡς ἐν μοναστηρίῳ ἠγωνίζε-
 203 το, κεχρημένος μάλιστα τῇ ἀλουσίᾳ. εὐλαβούμενος οὐ μόνον παρ'
 ἑτέρου ὄραθῆναι ἀλλὰ καὶ μὴ ἑαυτὸν γυμνὸν θεωρεῖν, ἐνθυμού-
 μενος τὴν τοῦ Ἀδάμ γύμνωσιν καὶ τὰ ἐν ἐκείνῳ τῷ μέρει γεγραμ-
 μένα, καὶ ὑπετίθετο μίαν εἶναι τῶν μεγίστων ἀρετῶν τὸ κεχρηθῆναι
 τῇ ἀλουσίᾳ καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν πᾶσιν τρόποις ἐποιεῖτο σπουδῆν
 εὐαρεστῆσαι τῷ Θεῷ ἐν τε νηστείαις καὶ προσευχαῖς καὶ ἀγνότητι
 σώματος καὶ καρδίας καθαρότητι, λογισμοῦς ἀεὶ καθαιρῶν καὶ
 πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ.

203, 5 Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Περγάμιος παρ' ἑκα-
 τέρω βασιλεῖ Ζήνωνι καὶ Ἀναστασίῳ εὐδοκμησας καὶ ἀρχὰς
 πλείστας πολιτικὰς διανύσας ὑπὸ τῆς αὐτοῦ ἀρετῆς φωτιζόμε-
 νος πολλὴν ἐτίθετο σπουδῆν εὐαρεστῆσαι τῷ Θεῷ. Ἀλλὰ μὴν καὶ
 ὁ ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ Θεόδωρος ὁ ἐνδοξότατος ἀντιγραφεὺς τὴν
 203, 10 τοῦ ἐν ἀρεταῖς γηράσαντος θείου αὐτοῦ ἀκοῆν δεχόμενος καὶ
 τὴν ψυχὴν διὰ τῆς ἀκοῆς φωτιζόμενος μεγάλως εὐηρέσκει τῷ
 Θεῷ μετὰ παντὸς τοῦ οἴκου αὐτοῦ. Ὅστις Θεόδωρος παρὰ πάσῃ
 νῦν τῇ συγκλήτῳ καὶ τῷ εὐσεβεστάτῳ ἡμῶν βασιλεῖ Ἰουστινιανῷ
 ἐπὶ τε συνέσει καὶ σεμνότητι βίου καὶ ὀρθῇ πίστει καὶ συμπαθείᾳ
 καὶ ἐλεημοσύνῃ θαυμάζεται. Καὶ ταῦτα μὲν ὕστερον· ἐγὼ δὲ ἐπὶ
 203, 15 τὴν ἀκολουθίαν τοῦ χρόνου ἐπανέρχομαι.

4

203, 20 Τούτου τοίνυν τοῦ θεσπεσίου Ἰωάννου ἑννέα χρόνους ἐν
 τῇ ἐπισκοπῇ διατελέσαντος συνέβη τὸν ἄνδρα τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ
 Μαρίας Πασίνικον καλούμενον τὴν τῶν Ἀρμενίων διέπειν ἀρχὴν
 ὅστις ἐξ ἐνεργείας σατανικῆς ἐπεχείρει ζημιοῦν καὶ ταράσσειν τὴν
 τούτῳ ἐγχειρισθεῖσαν ἐκκλησίαν, τοῖς μὲν οἰκονομοῦσιν αὐτὴν μὴ

nu și l-a schimbat, ci se nevoia la episcopie ca și în mănăstire, păzind mai ales nespălarea, ferindu-se nu numai să nu fie văzut dezbrăcat de către altcineva, ci și pe sine însuși să nu se vadă gol, amintindu-și de goliciunea lui Adam și de cele scrise în acel loc din Scriptură, socotind că nespălarea este una dintre cele mai mari virtuți. Ca s-o spun pe scurt, își dădea în toate felurile silința ca să fie bineplăcut lui Dumnezeu: în post, în rugăciuni, în neprihănirea trupului și curăția inimii, curățindu-și mereu gândurile și *toată trușia care se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu.*

2 Cor. 10, 5

Nu numai atât, dar și Pergamie, fratele său, după ce i-a slujit bine pe împărații Zenon și Anastasie și a avut multe dregătorii politice, fiind luminat de către virtutea lui Ioan, dădea dovadă de multă silire ca să fie bineplăcut lui Dumnezeu. De asemenea, nepotul său Teodor, strălucitul secretar general al imperiului, auzind de unchiul său care îmbătrânise în virtuți, s-a luminat la suflet prin cele auzite și a ajuns foarte bineplăcut lui Dumnezeu, dimpreună cu toată casa lui. Acest Teodor este prețuit acum de către toată suita palatului și de către precucernicul nostru împărat Iustinian datorită înțelepciunii și sfințeniei vieții, a ortodoxiei credinței, a împreună-pătimirii și a milostivirii sale. Dar pentru că acestea s-au petrecut mai târziu, mă întorc acum la înșiruirea cronologică a faptelor.

4. Călătoria la Constantinopol și venirea în Palestina

După ce acest dumnezeiesc Ioan a petrecut în episcopie nouă ani, bărbatul surorii sale Maria, pe nume Pasinicus, a ajuns guvernatorul Armeniei. Din lucrare satanică, el a încercat să păgubească și să tulbure Biserica încredințată lui Ioan, nelăsându-i pe iconomii ei să poarte grija necesară

συγχωρῶν τὴν δέουσαν ποιῆσθαι φροντίδα τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, τοὺς δὲ τοῖς αὐτῆς ὅροις προσφεύγοντας μετὰ βίας ἀποσπῶν καὶ τὴν τῶν ὄρων λύων ἀσυλίαν. Καὶ πλειστάκις παρακαλούμενος καὶ διὰ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ νοθετούμενος χειρότερος ἀνεδείκνυτο Μαρίας τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ ἤδη τελευτησάσης.

203, 25 Ἐντεῦθεν οὖν θλίπει δεινοτάτῃ περιπεσῶν ὁ δίκαιος ἀναγκάζεται ἐπὶ Κωνσταντινούπολιν ἀνελθεῖν. Καὶ δὴ γεγονῶς αὐτόθι καὶ τὰ συμφέροντα τῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ διανύσας περὶ τὸ τέλος τῆς βασιλείας Ζήνωνος Εὐφημίου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως ὑπεραγωνισαμένου αὐτοῦ θεάρεστον βουλευέται βουλήν ἐπὶ τὴν ἅγιαν πόλιν ἀναχωρῆσαι καὶ καθ' ἑαυτὸν ἡσυχάσαι ἀπὸ τῶν τοῦ βίου πραγμάτων. Καὶ ἀπολύσας τοὺς σὺν αὐτῷ πρεσβυτέρους τε καὶ κληρικούς μετὰ τῶν ἀνυσθέντων θείων κελεύσεων καὶ λαθῶν ἅπαντας καὶ μονώτατος ἐπιβάς πλοίῳ ἦλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ καταμένει ἐν τῷ πρὸ τῆς ἁγίας πόλεως γηροκομείῳ τῷ ὑπὸ τῆς μακαρίας κτισθέντι Εὐδοκίας, ἐν ᾧ γηροκομείῳ εὐκτήριον ἔστιν τοῦ ἁγίου μάρτυρος Γεωργίου. Καὶ γεγονῶς ἐν αὐτῷ καὶ

204, 5 κοσμικὴν ὄγλησιν αὐτόθι θεασάμενος ἐλυπήθη κατὰ διάνοιαν καὶ παρεκάλει τὸν Θεὸν μετὰ δακρύων ὁδηγηθῆναι αὐτὸν εἰς τόπον εὐάρεστον τε καὶ ἡσυχον καὶ πρὸς τὸ σωθῆναι ἐπιτήδειον.

5

Ἵως οὖν ἐν τῷ εἰρημένῳ γηροκομείῳ διέμεινεν ὁ τίμιος πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ταῖς πρὸς Θεὸν δεήσεσιν διανυκτερευῶν ἐπὶ χρόνον ἰκανὸν ἐν μιᾷ νυκτὶ ἀναπατῶν μόνος εἰς τὸ τοῦ γηροκομείου μεσίανλον καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέψας θεωρεῖ ἄφνω ἀστέρα φωτὸς σταυροῦ τύπον ἔχοντα ἐρχόμενον ἐπ' αὐτὸν καὶ ἀκούει

³ Dreptul de azil era acordat de Biserică tuturor creștinilor ortodocși care căutau scăpare de închisoare sau torturi fizice și a fost stabilit prin obicei. Menționat pentru prima oară în canonul al VII-lea al Sinodului de la Sardica, are prima confirmare prin legi seculare în *Codicele Teodosian*, IX, 45-44, în anul 431, unde se precizează că întreaga incintă a bisericii poate

de lucrurile bisericesti, iar pe cei care căutau azil la altarele Bisericii îi târa cu sila, punând capăt dreptului de azil³. Cu toate că a fost rugat de multe ori și sfătuit cu cuvântul lui Dumnezeu, el s-a arătat a fi și mai rău, mai ales după ce Maria, sora lui Ioan, a murit. Ca urmare, dreptul Ioan a căzut într-o cumplită întristare și a fost silit să se suie la Constantinopol. Ajuns acolo, a dus la bun sfârșit cele de folos pentru Biserică sa cu ajutorul lui Eufimie, arhiepiscopul Constantinopolului, către sfârșitul domniei lui Zenon⁴. Apoi s-a socotit cu el însuși și a luat hotărârea plăcută lui Dumnezeu de a pleca în Sfânta Cetate și de a se liniști de unul singur, departe de lucrurile vieții. Slobozindu-i pe preoții și clericii care veniseră cu el să ducă poruncile împărătești, s-a ascuns de toți și s-a imbarcat singur venind la Ierusalim, unde a rămas în casa de bătrâni construită înainte în Sfânta Cetate de către fericita Eudoxia, unde se afla o biserică a Sfântului Mucenic Gheorghe. Dar petrecând în ea, a văzut că aici e multă tulburare lumească, și s-a întristat, rugându-L pe Dumnezeu cu lacrimi să-l povățuiască într-un loc plăcut și liniștit, potrivit pentru mântuire.

5. Intrarea în Marea Lavră

Așadar, cinstitul nostru Părinte Ioan a rămas destulă vreme în acea casă de bătrâni, petrecându-și nopțile în cereri către Dumnezeu. Într-o noapte, pe când umbla singur în curtea casei de bătrâni și privea către cer, a văzut dintr-odată o stea în formă de cruce luminoasă venind către el, iar din

acorda azil. Cu toate acestea, au existat destule cazuri în care refugiații au fost târâți afară cu sălbăticie de către autoritățile imperiului teocratic. Iustinian I i-a exclus de la dreptul de azil pe violatori, adulteri și criminali.

⁴ Patriarhul Eufimie și-a început păstoria în martie 489, iar împăratul Zenon a murit în 9 aprilie 491.

204, 20 φωνῆς λεγούσης ἐκ τοῦ φωτός ἐκείνου· εἰ θέλεις σωθῆναι, ἀκολού-
 204, 25 θει τῷ φωτὶ τούτῳ. Καὶ πιστεύσας ἐξῆλθεν εὐθέως καὶ τῷ φωτὶ
 ἐκείνῳ ἠκολούθει καὶ τοῦ φωτός ὁδηγοῦντος ἦλθεν εἰς τὴν Με-
 γίστην Λαύραν τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάββα Σαλουστίου τὸ
 205 τηρικαῦτα ἱεραρχοῦντος τῆς Ἱεροσολυμιτῶν ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς
 τεσσαρεσκαιδεκάτης ἰνδικτιόνος τῷ τριακοστῷ ὀγδόῳ τῆς αὐτοῦ
 205, 5 ἡλικίας χρόνῳ, ἐν ᾧ χρόνῳ ἡ μὲν θεόκτιστος ἐκκλησία τῆς Μεγί-
 στης ἐνεκαινίσθη Λαύρας, ὁ δὲ Ἀναστάσιος τὴν βασιλείαν Ζήνω-
 νος τελευτήσαντος διεδέξατο, καθὼς τῆς αὐτοῦ ἀκήκοα διηγουμέ-
 νης γλώσσης, γεγονώς τοίνυν εἰς τὴν Μεγίστην Λαύραν εὗρεν τὸν
 μακαρίτην Σάββαν συνοδίαν ἑκατὸν πενήκοντα ἀναχωρητῶν πε-
 205, 10 ριποιησάμενον, ἐν πολλῇ μὲν τῶν σωματικῶν διαγόντων πτωχεία,
 τοῖς δὲ πνευματικοῖς πλουτούντων χαρίσμασιν. Ὁ μὲν οὖν μακαρί-
 τῆς Σάββας τοῦτον δεξάμενος παραδίδωσιν τῷ οἰκονόμῳ τῆς λαύ-
 ρας ὡς ἓνα τῶν ἀρχαρίων ἐπιτάσσεισθαι καὶ διακονεῖν, ἀγνοῶν τὸν
 ἐν αὐτῷ θησαυρόν. Μὴ θαυμαζέτω δὲ τις ὅτι ἀπεκρύβη τῷ γέροντι
 Σάββα ὁ θησαυρὸς τῶν Ἰωάννου κατορθωμάτων, ἀλλὰ μᾶλλον
 205, 10 λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος ὅτι ὅταν βουληθῆ ὁ Θεὸς ἀποκαλύψαι τοῖς
 ἁγίοις αὐτοῦ, προφητῆται εἰσιν, ὅταν δὲ ἀποκρύψαι θελήσῃ, καθ'
 ὁμοιότητα πάντων ὁρῶσιν. Καὶ μαρτυρεῖ μοι τῷ λόγῳ, ὁ προφή-
 τῆς Ἐλισαῖος λέγων περὶ τῆς Σουμανίτιδος ὅτι κατώδυνός ἐστιν ἡ
 ψυχὴ αὐτῆς καὶ Κύριος ἀπέκρυψεν ἀπ' ἐμοῦ.

6

205, 15 Ὁ δὲ γε θεσπέσιος Ἰωάννης πᾶσαν ἐπλήρου ὑπακοὴν τῷ
 τε οἰκονόμῳ καὶ τοῖς λοιποῖς πατράσιν μετὰ πάσης ταπεινοφρο-
 σύνης καὶ προθυμίας ὑπηρετῶν, ὕδωρ ἐκ τοῦ χειμάρρου ἀναφέ-
 ρων μαγειρεύων τε τοῖς οἰκοδόμοις καὶ ὑπουργῶν αὐτοῖς ἔν τε
 205, 20 λίθοις καὶ ταῖς λοιπαῖς τῆς οἰκοδομῆς ὑπουργίαις, ἠνίκα τὸ τῆς
 λαύρας ξενοδοχεῖον ἐκτίζετο. Τῷ μέντοι δευτέρῳ τῆς αὐτοῦ ἐν
 τῇ λαύρᾳ παρουσίας χρόνῳ τοῦ Καστελλίου καθαρισθέντος ἐκ

acea lumină a auzit un glas care i-a spus: „Dacă vrei să te mân-
 tuiești, urmează lumina aceasta!” Și crezând, a ieșit degrabă și
 a mers după acea lumină și, povățuit de ea, a venit la Marea
 Lavră a celui întru sfinți Părintelui nostru Sava, pe când Salus-
 tie era arhiepiscopul Bisericii ierusalimitenilor, în indictionul
 al XIV-lea, în al treizeci și optulea an al vârstei sale, în anul în
 care a fost sfințită biserica zidită de Dumnezeu a Marii Lavre,
 când Anastasie a moștenit domnia, după moartea lui Zenon,
 după cum am auzit chiar din gura lui care mi-a istorisit aces-
 tea⁵. Ajungând, așadar, la Marea Lavră, l-a găsit pe fericitul
 Sava purtând grijă de o obște de 150 de pustnici, care viețuiau
 în multă sărăcie de cele trupești, dar se îmbogățeau cu haris-
 mele duhovnicești. Fericitul Sava l-a primit și l-a încredințat
 iconomului lavrei ca pe unul din începători, poruncindu-i și
 să iasă la ascultări, necunoscând comoara dintr-însul. Dar să
 nu se mire cineva de faptul că a fost ascunsă de Bătrânul Sava
 comoara izbânzilor lui Ioan, ci mai degrabă să se gândească la
 aceea că, atunci când Dumnezeu vrea să descopere ceva sfin-
 ților Săi, aceștia sunt proroci, iar când vrea să ascundă, aceștia
 văd la fel ca toți ceilalți. Cuvântul mi-l adeverește prorocul
 Elisei, care spune despre sunamiteancă: *Sufletul ei este îndure-
 rat, și Domnul a ascuns aceasta de mine.*

4 Imp. 4. 27

6

Dumnezeiescul Ioan arăta toată ascultarea față de ico-
 nom și față de ceilalți părinți, slujind cu toată smerita cuge-
 tare și râvnă, aducând apă din vale, gătind zidarilor și slujin-
 du-le la căratul pietrelor și la celelalte lucrări de construcție,

⁵ Sfințirea acestei biserici a avut loc în 12 decembrie 490, iar Zenon a murit în 9 aprilie 491. Așadar, sosirea Cuviosului Ioan la Marea Lavră trebuie situată între 9 aprilie și 31 august 491, sfârșitul indictionului al XIV-lea.

τῆς τῶν δαιμόνων οἰκίσεως, ὡς ἤδη μοι εἴρηται εἰς τὸν περὶ τοῦ
 ἐν ἁγίοις Σάββα βίον, πολλὰ μετὰ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Σάββα κεκο-
 πίακεν αὐτόθι σὺν ἄλλοις τισίν, ὡς αὐτὸς μοι διηγήσατο, ἦνίκα
 205, 25 καὶ ὁ ἐν ἁγίοις ἄββᾶς Μαρκιανὸς κατὰ θεϊαν ἀποκάλυψιν ἀπέ-
 στειλεν αὐτοῖς τροφὰς πεινῶσιν καὶ μηδενὸς τῶν πρὸς τροφήν
 ἐπιτηδείων εὐποροῦσιν. Τοῦ δὲ καιροῦ τῆς ἀλλαγῆς τῶν διακο-
 νιῶν φθάσαντος ἐπὶ τῆς πρώτης ἰνδικτιόνος ὁ προβληθεὶς οἰκο-
 νόμος τοῦτον τὸν μέγαν φωστῆρα ξενοδόχον προβάλλεται καὶ
 206 μάγειρον, καὶ ταύτην μετὰ προθυμίας καὶ χαρᾶς τὴν διακονίαν
 δεξάμενος πάντας τοὺς πατέρας ταῖς ὑπουργίαις ἐθεράπευεν
 δουλεύων ἐκάστω μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ ἐπιεικείας.
 Καὶ ταύτην αὐτοῦ ἐκτελοῦντος τὴν διακονίαν συνέβη κτίζεσθαι
 τὸ κατὰ βορρᾶν ἔξω τῆς λαύρας κοινόβιον πρὸς τὸ ἐκεῖσε τοὺς
 206, 5 ἀποτασσομένους τῷ βίῳ τὴν μοναχικὴν πρότερον εἰς αὐτὸ παι-
 δεύεσθαι ἀκριβειαν, εἴθ' οὕτως εἰς τὴν λαύραν οἰκεῖν τὸν κοινο-
 βιακὸν κανόνα ἀκριβῶς διδαχθέντας, τοῦ μακαρίου Σάββα δια-
 βιβαιουμένου καὶ λέγοντος ὅτι ὡσπερ ἄνθος προηγείται καρπο-
 φορίας, οὕτως ὁ κοινοβιακὸς βίος τοῦ ἀναχωρητικοῦ προηγείται.
 206, 10 Τούτου τοίνυν κτιζομένου τοῦ κοινοβίου ἠναγκάζετο ὁ
 δίκαιος οὗτος ἀνὴρ ξενοδόχος τυγγάνων πρὸς ταῖς ἄλλαις τοῦ
 ξενοδοχείου ὑπουργίαις μαγειρεύειν τοῖς τεχνίταις καὶ δεύτερον
 ἀχθοφορεῖν καὶ βαστάζειν τὰ τε ἐψητὰ καὶ τὰ λοιπὰ ἀναλώματα
 καὶ τοῖς κοπιῶσιν ἀποκομίζειν ὡς ἐπὶ δέκα σταδίοις ἀπέχοντας
 206, 15 τοῦ ξενοδοχείου. Τοῦ δὲ ἐνιαυτοῦ τῆς τοιαύτης πληρωθέντος
 διακονίας καὶ πάντων τῶν πατέρων οἰκοδομηθέντων εἰς τε τὴν
 αὐτοῦ κατάστασιν καὶ σεμνότητα καὶ πνευματικὴν σύνεσιν δί-
 δωσιν αὐτῷ ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάββας κελλίον πρὸς τὸ ἡσυχάσαι.

7

206, 20 Ὁ μὲν οὖν τιμώτατος Ἰωάννης τὸ κελλίον λαβὼν καὶ ἐπι-
 τραπεῖς ἡσυχάσαι ἔμεινεν τρεῖς χρόνους τὰς πέντε τῆς ἑβδομάδος

pe când se zidea arhondaricul Lavrei. În cel de-al doilea an al
 șederii sale în Lavră, pe când Castelion a fost curățit de sălăș-
 luirea demonilor, după cum am spus deja în *Viața Sfântului*
Sava, s-a ostenit mult aici împreună cu Părintele nostru Sava
 și cu alți câțiva, așa cum am povestit, atunci când sfântul Avvă
 Marcian le-a trimis, după o descoperire dumnezeiască, provi-
 zii, fiindcă erau înfometaji și nu aveau la îndemână nimic din
 cele pentru hrană. Când a sosit vremea schimbării slujirilor,
 în primul indiction, acest mare luminător a fost rânduit de
 Anul 492-493 iconom ca arhondar și bucătar, iar el a primit această slujire
 cu râvnă și bucurie, ajutându-i pe toți părinții la muncă, slu-
 jind fiecărui cu toată smerita cugetare și îngăduința. Pe când
 el împlinea această slujire, a început să se construiască, la mia-
 zănoapte de Lavră, chinovia în care să fie mai întâi învățați
 viețuirea monahală cei care voiau să se lepede acolo de viața
 lumească, și apoi să locuiască în Lavră, după ce au fost învă-
 țaji cu acrivie rânduiala chinovitică, fiindcă fericitul Sava ne
 încredința și spunea că: „După cum floarea premerge rodirii,
 tot așa viața chinovitică premerge celei pustnicești.“

Pe când se construia chinovia, acest bărbat drept, fiind
 arhondar, pe lângă celelalte munci ale arhondaricului, era ne-
 voit să gătească și pentru meșteri, iar apoi să care de două ori
 pe zi oalele cu mâncare și celelalte provizii și să le ducă la cei ce
 munceau, aflați ca la zece stadii de arhondaric. După ce s-a îm-
 plinit anul acestei slujiri⁶ și toți părinții s-au zidit duhovnicește
 văzând starea lui, cuviosia și înțelepciunea sa duhovnicească,
 Părintele nostru Sava i-a dat o chilie ca să se liniștească.

7

Preacinstitul Ioan, după ce a primit chilia și i s-a în-
 găduit să se liniștească, a rămas în ea trei ani, nearătându-se

⁶ 1 septembrie 493.

206, 25 ἡμέρας μήτε φαινόμενος ἀνθρώπῳ τὸ παρῶπαν μήτε τινὸς μετα-
 λαμβάνων, τῷ μέντοι σαββάτῳ καὶ τῇ κυριακῇ πρὸ πάντων εἰσῆρ-
 χετο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ πάντων ἐξήρχετο ὑστερος, ἐμβριθῶς καὶ
 207 μετὰ φόβου καὶ πάσης εὐλαβείας ἰστάμενος εἰς τὸν τῆς ψαλμοδί-
 ας κανόνα κατὰ τὸ ἐν ψαλμοῖς εἰρημένον δουλεύσατε τῷ Κυ-
 ρίῳ ἐν φόβῳ καὶ ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ. Τοσαύτη δὲ αὐτῷ
 προσῆν κατάνυξις, ὥστε δακρῦειν αὐτὸν σφοδρῶς ἐν τῷ καιρῷ
 τῆς ἀναιμάκτου θυσίας καὶ μὴ ἰσχύειν ἑαυτοῦ κρατῆσαι εἰς τὸ
 τοὺς ὀρώντας πατέρας τὴν τῶν δακρῦων χάριν ἐκπλήττεσθαι καὶ
 δοξάζειν τὸν τῶν ἀγαθῶν δοτῆρα Θεόν.

8

207, 5 Τοῦ τοίνυν τριετοῦς χρόνου πληρωθέντος ἐγχειρίζεται
 τὴν τῆς λαύρας οἰκονομίαν καὶ συνήργει αὐτῷ ὁ Θεὸς ἐν πᾶσιν
 καὶ εὐλογήθη ἡ λαύρα καὶ ἐπληθύνθη ἡ συνοδία ἐπὶ τῆς διακονί-
 ας αὐτοῦ. Πληρώσαντα δὲ τὴν διακονίαν ἠβουλήθη ὁ μακάριος
 Σάββας χειροτονῆσαι αὐτὸν ὡς ἐνάρετον καὶ τέλειον μοναχόν
 καὶ λαβὼν αὐτὸν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν ἐπὶ τῆς ἑκτης ἰνδικτιό-
 νος προσήγαγεν τῷ μακαρίτῃ Ἡλίᾳ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ καὶ τὰς
 207, 10 αὐτοῦ ἀρετὰς διηγησάμενος παρεκάλει χειροτονηθῆναι αὐτὸν
 πρεσβύτερον. Καὶ ὁ μὲν ἀρχιεπίσκοπος τὰ κατ' αὐτὸν ἀκούσας
 προέρχεται εἰς τὸ ἅγιον Κρανίον βουλόμενος αὐτὸν ἰδίαις χει-
 ροτονῆσαι χερσίν, ὁ δὲ μέγας οὗτος πατὴρ κρατηθεὶς πρὸς τὸ μὴ
 δύνασθαι ἐκφυγεῖν μετὰ τῆς προσούσης αὐτῷ συνέσεως εἶπεν
 τῷ ἀρχιεπισκόπῳ· τίμιε πάτερ, ἐπειδὴ τινὰ μοι ἑπταιστὰι, παρα-
 207, 15 καλῶ κατ' ἰδίαν τοῖς μακαριωτάτοις ὑμῖν ἀναθέσθαι καὶ εἰ νομί-
 σητέ με ἄξιον εἶναι, δέχομαι τὴν χειροτονίαν. Καὶ λαβὼν αὐτὸν
 ἐπὶ τὴν ἄνοδον τοῦ ἁγίου Γολγοθᾶ κατ' ἰδίαν λέγει· φεῖσαι τῆς
 ζωῆς μου δέομαι τῆς σῆς ἀγιότητος καὶ μηδενὶ τὸ μυστήριον
 207, 20 ἐξαγγεῖλῃς, ἵνα μὴ τῆς χώρας ταύτης ὑποχωρήσω. Τοῦ δὲ πλη-
 ροφορήσαντος αὐτὸν λέγει· ἐγώ, πάτερ, τῆσδε τῆς πόλεως ἐπί-
 σκοπος κεχειροτόνημαι, ἀλλὰ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἄνομίαν

nimănui și nevorbind cu nimeni cinci zile pe săptămână, iar sâmbăta și duminica venea înaintea tuturor la biserică și ieșea ultimul, stând cu frică și cu toată cuvioșia la canonul cântărilor, după spusa din psalmi: *Slujiți Domnului cu frică și bucurați-vă de El cu cutremur*. Atât de multă străpungere avea, încât plângea foarte mult în vremea Jertfei fără de sânge, neputând să se stăpânească, încât părinții care îl vedeau se minunau de darul lacrimilor pe care îl avea și Îl slăveau pe Dumnezeu, dătătorul celor bune. Ps. 2, 11

8-10. Vădirea arhieriei lui Ioan

După ce s-a împlinit al treilea an, i s-a încredințat slujirea de iconom al Lavrei, iar Dumnezeu i-a ajutat, încât Lavra a fost binecuvântată întru toate, iar obștea s-a înmulțit în timpul slujirii lui⁷. După ce și-a sfârșit slujirea, fericitul Sava voia să-l hirotonească, fiind un monah virtuos și desăvârșit și, luându-l în Sfânta Cetate, în indictionul al VI-lea, l-a adus la fericitul arhiepiscop Ilie și, după ce i-a istorisit virtuțile lui, l-a rugat să-l hirotonească preot. Când arhiepiscopul a auzit cele despre el, a venit la Golgota vrând să-l hirotonească cu mâinile sale, dar acest mare Părinte, fiind ținut ca să nu poată fugi, i-a spus arhiepiscopului cu înțelepciunea pe care o avea: „Cinstite Părinte, pentru că am făcut unele greșeli, o rog pe Preafericirea Voastră să vi le spun deoparte și, dacă mă socotiți vrednic, primesc hirotonia.” Luându-l atunci deoparte pe povârnișul Sfintei Golgota, i-a zis: „Mă rog Sfinției Tale să-ți fie milă de viața mea și să nu spui nimănui taina, ca să nu plec din țara aceasta.” După ce acela l-a încredințat, a zis: „Eu, Părinte, am fost hirotonit episcop al cutărei cetăți, dar, pentru că s-a înmulțit fărădelegea, m-am îndepărtat fugind și

⁷ De la 1 septembrie 496 până la 31 august 497.

ἐμάκρυνα φυγαδεύων καὶ ἠλίσιθην ἐν τῇ ἐρήμῳ προσδεχόμενος τὴν τοῦ Θεοῦ ἐπισκοπὴν. Δίκαιον δὲ ἠγησάμην, ὡς ἔτι εἰμι ἐν τῇ ἰσχύι τοῦ σώματος, διακονῆσαι καὶ δουλεῦσαι τοῖς πατράσιν, ἵνα ὅταν ἀτονήσω, ἀκατάκριτος ἔσωμαι ὑπὸ ἄλλων διακονούμενος.

207, 25 Καὶ ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ θαυμάσας καλεῖ τὸν μακάριον Σάββαν καὶ λέγει· τινά μοι ἐθάρρησεν καὶ ἀδύνατόν ἐστιν χειροτονηθῆναι αὐτόν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς σήμερον ἡμέρας ἡσυχάσει μηδενὸς ἐνοχλοῦντος αὐτῷ.

9

208 Καὶ ὁ μὲν ἀρχιεπίσκοπος ταῦτα μόνον εἰρηκῶς ἀπέλυσεν αὐτούς, ὁ δὲ μακαρίτης Σάββας λυπηθεὶς κατὰ διάνοιαν ἀνεχώρησεν ὡς ἀπὸ τριάκοντα σταδίων τῆς Μεγίστης αὐτοῦ Λαύρας ἐκ δυσμῶν τοῦ Καστελλίου εἰς σπήλαιον, ἔνθα μετὰ ταῦτα κοινόβιον συνεστήσατο, καὶ οἶσας ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἔλεγεν μετὰ δακρῶν· ἵνα τί, Κύριε, τοσοῦτόν με ὑπερείδες, ὥστε με ἀπατηθῆναι καὶ νομίσει ἄξιον εἶναι ἱερωσύνης τὸν Ἰωάννην; Καὶ νῦν, δέσποτα Κύριε, φανέρωσόν μοι τὰ κατ' αὐτόν, ὅτι περιλυπὸς ἐστὶν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου, εἰ τὸ σκεῦος τὸ ὑπ' ἐμοῦ νομισθὲν ἡγιασμένον τε καὶ εὐχρηστον καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ μύρου ὑποδοχῆς ἄξιον ἄχρηστον ἐνώπιον τῆς σῆς μεγαλωσύνης κατέστηκεν. Ἐν 208, 5 τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις μετὰ δακρῶν λόγοις διανυκτερεύοντι τῷ ἄββᾳ Σάββα ἀγγελικῆ τις μορφή φαίνεται λέγουσα· οὐκ ἄχρηστον, ἀλλ' ἐκλογῆς σκεῦος ὁ Ἰωάννης ἐστίν, ἐπίσκοπος δὲ ἤδη χειροτονηθεὶς πρεσβύτερος γενέσθαι οὐ δύναται. Καὶ ἕως 208, 15 μὲν τούτου ἡ ὄψασίς· ὁ δὲ πατὴρ ἡμῶν Σάββας ἐν συνηθείᾳ ὧν θεοφανείας τε καὶ ἀγγελικῆς ὄψασίς οὐκ ἐδειλίασεν, ἀλλὰ περιχαρῆς γενόμενος ἦλθεν εἰς τὴν κέλλαν τοῦ Θεοῦ Ἰωάννου καὶ περιπτυσάμενος αὐτόν ἔλεγεν· ὦ πάτερ Ἰωάννη, σὺ μὲν τὴν ἐπὶ σὲ τοῦ Θεοῦ δωρεάν ἀπέκρουπας ἀπ' ἐμοῦ, ὁ δὲ Κύριος ἐφανέρωσέν μοι. Καὶ ὁ μὲν θεσπέσιος Ἰωάννης εἶπεν· περιλυπὸς εἰμι, πάτερ· οὐ 208, 20

m-am sălășluit în pustie, așteptând cercetarea lui Dumnezeu. Mi s-a părut un lucru drept ca, încă fiind în puterea trupului, să slujesc și să muncesc pentru frați pentru ca, atunci când voi slăbi, să fiu slujit în chip neosândit de către alții.“

Auzind acestea arhiepiscopul și minunându-se, l-a chemat pe fericitul Sava și i-a zis: „Mi-a încredințat unele lucruri și-mi este cu neputință să-l hirotonec, dar de astăzi să se liniștească fără să fie deranjat de nimeni.“

9

După ce a zis numai atât, arhiepiscopul i-a slobozit, iar fericitul Sava s-a întristat în sine și s-a retras într-o peșteră, aflată ca la 30 de stadii de Marea sa Lavră, la apus de Casteli-on, unde a și făcut după aceea o chinovie. Aruncându-se înaintea lui Dumnezeu, zicea cu lacrimi: „Pentru ce, Doamne, m-ai trecut așa de mult cu vederea, încât să mă înșel și să-l cred pe Ioan vrednic de preoție? Iar acum, Stăpâne Doamne, arată-mi cele despre dânsul, pentru că întristat este sufletul meu până la moarte, dacă vasul pe care eu îl credeam sfânt și de bună treabă și vrednic de primirea dumnezeiescului mir s-a făcut netrebnic înaintea măreției Tale!“ Pe când zicea cu lacrimi aceste cuvinte și altele asemenea, în timpul nopții i s-a arătat lui Avva Sava un chip de inger care i-a spus: „Ioan nu este netrebnic, ci vas al alegerii, dar fiind deja hirotonit episcop, nu mai poate fi preot.“ Până aici a ținut vedenia, iar Părintele nostru Sava, fiind obișnuit cu arătările dumnezeiești și îngerești, nu s-a înfricoșat, ci, plin de bucurie, a venit în chilia dumnezeiescului Ioan, l-a îmbrățișat și i-a zis: „O, Părinte Ioane, tu mi-ai ascuns darul pe care Dumnezeu și l-a făcut, dar Domnul mi l-a arătat!“ Atunci, dumnezeiescul Ioan a spus: „Sunt cu totul trist, Părinte, pentru că nu voiam

γάρ ἐβουλόμην τινά τοῦτο γινώσκειν τὸ μυστήριον. Καί νῦν οὐ μὴ δυνήσομαι εἰς τὴν χώραν ταύτην οἰκῆσαι.

10

208, 25 Ὁ δὲ γέρον ὑπέσχετο διὰ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ μηδενὶ τὸ σύνολον τοῦτο ἀπαγγεῦλαι, καὶ ἀπὸ τότε ἠσύχαζεν εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ μήτε εἰς τὴν ἐκκλησίαν προερχόμενος μήτε τινὶ τὸ σύνολον
209 συντυγγάνων παρεκτός τοῦ διακονοῦντος αὐτῷ ἐπὶ τέσσαρας χρόνους πλὴν τῆς ἡμέρας τοῦ ἐγκαινισμοῦ τοῦ γεγονότος ἐν τῇ λαύρα ἐπὶ τῆς ἐνάτης ἰνδικτιόνος τοῦ σεβασμίου οἴκου τῆς παναγίας θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας. Τότε γὰρ μόνον τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἡλίαν εἰς τὸν ἐγκαινισμόν παραγεγονότα ἠναγκάσθη ἐξελθεῖν καὶ ἀσπάσασθαι. Ὅστις πατριάρχης συντυχῶν αὐτῷ καὶ ἐρασθεὶς τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ συνέσεως καὶ γλυκειάς ἐντεῦξως ἐν τιμῇ εἶχεν αὐτὸν πάντα τὸν τῆς ἱεραρχίας αὐτοῦ χρόνον.
209, 5

11

209, 10 Τοῦ δὲ τετραετοῦς χρόνου πληρωθέντος καὶ τοῦ μακαρίου Σάββα τῆς λαύρας ὑποχωρήσαντος ἐπὶ τὰ μέρη Σκυθοπόλεως διὰ τὴν ἀκαταστασίαν τῶν εἰς ὕστερον τὴν Νέαν Λαύραν οἰκησάντων ὁ τιμώτατος οὗτος Ἰωάννης φεύγων τὸ τῆς ἀταξίας συνέδριον ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἔρημον τοῦ Ρουβᾶ τῷ πεντηκοστῷ τῆς αὐτοῦ ἡλικίας χρόνῳ ἐπὶ τῆς ἐνδεκάτης ἰνδικτιόνος. ἠσύχασεν δὲ αὐτόθι ἐν σπηλαίῳ χρόνους ἕξ πάσης ἀνθρωπίνης συναστροφῆς ἀφιστῶν ἑαυτὸν, ὁμιλεῖν τῷ Θεῷ ἐπιποθῶν ἐν ἡσυχία καὶ τὸ τῆς διανοίας ὀπτικὸν τῇ μακρᾷ φιλοσοφίᾳ ἐκκαθάραι
209, 15 πρὸς τὸ ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτρίζεσθαι, πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν προκόπτειν τῇ τῶν κρειττόνων ἐπιθυμίᾳ. Δι' ἡμερῶν δὲ δύο ἢ τριῶν τῇ φυσικῇ τοῦ σώματος χρειᾷ συγκαταβαίνων ἐξήρχετο

ca această taină să fie cunoscută de cineva. Iar acum nu voi mai putea locui în această țară.”

10

Bătrânul însă i-a făgăduit prin cuvântul lui Dumnezeu că nu va spune nimănui acest lucru, și de atunci Ioan s-a liniștit în chilia sa, fără să vină la biserică și fără să se mai întâlnească cu cineva, în afara celui care îl slujea, vreme de patru ani, în afara zilei sfințirii bisericii Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria, care a avut loc în Lavră, în indictionul al IX-lea⁸. Doar atunci a fost silit să iasă și să-l salute pe arhiepiscopul Ilie care venise la sfințire. Întâlnindu-l patriarhul, s-a îndrăgostit de înțelepciunea lui duhovnicească, de dulceața convorbirii cu el, și l-a ținut la mare cinste în toată vremea păstoririi sale.

11-12. În pustia Ruva

Când s-a împlinit al patrulea an și fericitul Sava s-a retras din Lavră în părțile Schitopolisului din pricina neorânduiei celor care au locuit apoi în Noua Lavră, acest preacinstit Ioan, fugind de adunarea neorânduiei, s-a retras în pustia Ruva, într-al cincizecilea an al vieții sale, indictionul al XI-lea, și s-a liniștit aici vreme de șase ani într-o peșteră, despărțindu-se pe sine de orice întâlnire cu oamenii, pentru că dorea să vorbească cu Dumnezeu în isihie și să-și curățească ochiul minții printr-o îndelungată filosofie, ca să oglindească cu fața descoperită slava Domnului, dându-și toată silința să înainteze din slavă în slavă prin dorirea pentru cele mai bune. La fiecare două sau trei zile, făcând pogorământ pentru trebuința firească a trupului,

Anul 503

2 Cor. 3, 18

⁸ Sfințirea bisericii a avut loc la 1 iulie 501.

209, 20 τοῦ σπηλαιοῦ καὶ περιήει τὴν ἔρημον συλλογῆς ἕνεκεν τῶν αὐτομάτως φουομένων μελαγρίων, ἐξ ὧν οἱ κατὰ τὴν ἔρημον τρέφονται ἀναχωρηταί. Ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν ἐν ἀρχῇ τῆς αὐτόθι διαγωγῆς, πρὶν ἐν πείρᾳ τῆς αὐτῆς γένηται ἔρημου, ἐξελθὼν ἐπὶ τὴν εἰρημένην συλλογὴν καὶ τὴν ὁδὸν πλανηθεὶς εἰς ἀνοδίους κρημονοὺς περιέπεσεν καὶ μὴ εὗρὼν διὰ ποίας ὁδοῦ εἰς τὸ σπήλαιον ἀνακάμψῃ, μήτε μὴν ἰσχυρῶν βαδίσαι ἔπεσεν ὀλιγοψυχῆσας. Καὶ ἰδοὺ

209, 25 ἄφνω τῇ ἐπισκοπῇ τῆς θείας δυνάμεως μετάρσιος γεγρονῶς κατὰ

210 τὸν προφήτην, ὡς οἶμαι, Ἀμβακοῦμ εὐρέθη εἰς τὸ ἴδιον σπήλαιον. Τοῦ δὲ χρόνου προβαίνοντος ἐν πείρᾳ τῆς πανερήμου ἐκείνης γεγρονῶς καὶ τὸν τόπον καταμαθῶν ὅθεν μετάρσιος ἀπηνέχθη, εὗρεν τὸ διάστημα μιλίων πέντε.

12

210, 5 Ἀδελφός τις ἐλθὼν εἰς τὸν Ῥουβᾶν ἔμεινεν παρ' αὐτῶ χρόνον ὀλίγον τὸν ἀναχωρητικὸν βίον σὺν αὐτῶ μετερχόμενος. Ὅστις ἀδελφός κόρον μᾶλλον λαβὼν τῆς τοιαύτης φιλοσοφίας λέγει τῷ γέροντι ἤδη τῆς τοῦ Πάσχα ἑορτῆς ἐγγιζούσης· ἀνέλθωμεν δὴ εἰς τὴν λαύραν, πάτερ, καὶ τὴν τοῦ Πάσχα ἑορτὴν μετὰ τῶν πατέρων ἐπιτελέσωμεν, ὅτι οὐδὲν ἐνταῦθα βρώσιμον ἔχομεν

210, 10 πλὴν τῶν μελαγρίων τούτων. Ὁ δὲ θεσπέσιος Ἰωάννης οὐκ ἐβούλετο ἀνελθεῖν ἐκεῖσε τοῦ πατρὸς ἡμῶν Σάββα μὴ ὄντος, ἀλλὰ τῆς λαύρας ὑποχωρήσαντος, ὡς εἴρηται, τὸν μέντοι κατεπειγόμενον ἀδελφὸν ἐνουθέτει λέγων· ἡσυχάσωμεν, ἀδελφέ, καὶ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ ἐν ἐρήμῳ ἑξακοσίας χιλιάδας διαθρέψας ἐπὶ τεσσαράκοντα

210, 15 χρόνους αὐτὸς καὶ ἡμᾶς οὐ μόνον τοῖς ἀναγκαιοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς περιττοῖς διαθρέψειεν. Αὐτὸς γὰρ εἴρηκεν· οὐ μὴ σε ἀνῶ οὐδ' οὐ μὴ σε ἐγκαταλείπω, καὶ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ φησὶν· μὴ μερομνήσητε λέγοντες· τί φάγωμεν ἢ τί πίομεν ἢ τί περιβαλώμεθα; Οἶδεν γὰρ

210, 20 ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῆζετε τούτων ἀπάντων, πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ

ieșea din peșteră și mergea prin pustie ca să adune *melagria*, care creștea de la sine, cu care se hrăneau pustnicii din pustie. Într-una din zilele de la începutul viețuirii lui aici, înainte să capete experiență în această pustie, ieșind pentru amintitul cules, s-a rătăcit pe cale și a căzut în niște râpe neumblate, și nemaigăsind pe unde să se suie la peșteră, și nemaiputând nici să umble, a căzut vlăguit sufletește, într-o stare vecină cu deznădejdea. Iată însă că dintr-odată, prin cercetarea făcută de o putere dumnezeiască, a ajuns să zboare ca prorocul, Avacum pare-mi-se, și s-a aflat în peștera sa. După ce a trecut timpul și a sporit în experiența aceluia adânc de pustie, găsind locul de unde a fost răpit în zbor, a văzut că distanța era de cinci mile.

12

Un frate oarecare a venit la Ruva și a rămas cu el puțină vreme, ducând împreună cu el viața cea pustnicească. Fratele acesta, ajungând, vezi bine, sătul de o asemenea filosofie, i-a zis Bătrânului pe când se apropia deja praznicul Paștilor: „Să ne suim în Lavră, Părinte, și să facem praznicul Paștilor împreună cu părinții, pentru că aici nu avem nimic de mâncare, în afară de *melagria* asta.” Dar dumnezeiescul Ioan nu voia să se suie acolo, fiindcă Părintele nostru Sava nu era în Lavră, ci se retrăsese din ea, precum s-a spus, așa că l-a sfătuit pe fratele cel grăbit zicând: „Să ne liniștim, frate, și să credem că Cel care a hrănit șase sute de mii în pustie vreme de patruzeci de ani, Acela ne va hrăni și pe noi, nu numai cu cele de trebuință, ci și cu cele prisositoare. Pentru că El a spus: *Nu te voi lăsa, nici nu te voi părăsi*, iar în Evanghelie zice: *Nu vă îngrijiți*

Deut. 31, 6

zicând ce vom mânca sau ce vom bea sau cu ce ne vom îmbrăca; pentru că știe Tatăl vostru cel ceresc că aveți nevoie de toate acestea, ci căutați împărăția cerurilor și dreptatea lui Dumnezeu, și

Θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Ὑπόμεινον τοίνυν, τέκνον, καὶ τὴν στενὴν ὁδὸν τῆς πλατείας προτίμησον. Ἡ μὲν γὰρ ἔνταῦθα ἄνεσις τὴν αἰώνιον τίθει τιμωρίαν, ἡ δὲ παρούσα κακοπάθεια τὴν τῶν ἀγαθῶν ἐτοιμάζει ἀπόλαυσιν.

210, 25 Τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις λόγοις μὴ πεισθεῖς ὁ ἀδελφὸς ἀνεχώρησεν καὶ τὴν ἐπὶ τὴν λαύραν ὁδὸν διήνυεν. Αὐτοῦ δὲ ἀναχωρήσαντος ἔρχεται ἀνθρώπος τις ἄγνωστος παντελῶς πρὸς τὸν γέροντα ἔχων ὄνον πολλῶν ἀγαθῶν πεφορτωμένον, εἶχεν δὲ ὁ φόρτος ἄρτους καθαρούς καὶ θερμοὺς οἶνόν τε καὶ ἔλαιον καὶ νεαρά τυρία καὶ ὠιά καὶ στάμνον μέλιτος. Καὶ ἀποφορτώσας ἀπῆλθεν. Καὶ ὁ μὲν τιμιώτατος πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ἐπὶ τῇ τοῦ Θεοῦ ἐπισκοπῇ ἠγαλλιάσατο τῷ πνεύματι, ὁ δὲ ὑποχωρήσας ἀδελφὸς τὴν ὁδὸν πλανηθεὶς καὶ ἱκανῶς συγκλασθεὶς ὑπέστρεψεν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ πεινῶν καὶ ἐκλελυμένος καὶ τῶν τῆς οἰκείας παρακοῆς ἀπολαύσας καρπῶν. Καὶ εὗρών τὰ τοσαῦτα ἀγαθὰ ἐν τῷ σπηλαίῳ καὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀπιστίας καὶ ἀπειθείας καταγνοῦς προσέπεσεν μετ' αἰσχύνῃς τῷ γέροντι συγχώρησιν λαβεῖν ἀξιῶν. Ὁ δὲ γέρον συνελθὼν τῇ ἀνθρωπίνῃ ἀσθενείᾳ καὶ τῷ ἀδελφῷ συμπαθήσας ἀνέστησεν αὐτὸν καὶ ἐνουθετεῖ λέγων· γίνωσκε ἀκριβῶς ὅτι δύναται ὁ Θεὸς ἐτοιμάσαι τράπεζαν ἐν ἐρήμῳ.

13

211, 15 Κατ' αὐτὸν δὴ τὸν χρόνον Ἀλαμούνδαρος ὁ Σικίκης βασιλέως ἀξίωμα τῶν ὑπὸ Πέρσας τελούντων Σαρακηνῶν εἰληφῶς ἐπῆλθεν τῇ τε Ἀραβίᾳ καὶ Παλαιστίνῃ μετὰ πολλοῦ τοῦ κατὰ Ῥωμαίων θυμοῦ πάντα ληξόμενος καὶ κατὰ πολλὰς μυριάδας Ῥωμαίους ἀνδραποδίζων καὶ πολλὰ ἀθέμιτα διαπραττόμενος μετὰ τὴν Ἀμίδης ἄλωσιν. Τοῦ τοίνυν πλήθους τῶν βαρβάρων 211, 20 κατὰ τὴν ἔρημον ταύτην διασπαρέντος καὶ τῶν φυλαρχεῖν τε καὶ φυλάττειν τὴν ἔρημον τεταγμένων μηνυσάντων εἰς τὰ μοναστήρια τὴν τῶν βαρβάρων ἔφοδον ἀσφαλιζεσθαι οἱ τῆς Μεγίστης

toate acestea se vor adăuga vouă. Așa că rabdă, fiule, și preferă *Mt. 6, 31-33* calea cea strâmtă în locul celei largi. Pentru că tihna de aici naște pedeapsa veșnică, în timp ce reaua-pătimire de aici pregătește desfătarea de cele bune.“

Fratele, nefiind înduplecat de aceste cuvinte, și nici de altele asemenea, a plecat și mergea pe drumul către Lavră. După ce a plecat, la Bătrân a venit un om cu totul necunoscut având un măgar încărcat cu multe bunătăți, iar încărcătura era: pâini curate și calde, vin și untdelemn, brânză proaspătă, ouă și faguri de miere, pe care, după ce le-a descărcat, a plecat. Preacinstitul Părintele nostru Ioan s-a bucurat cu duhul de cercetarea lui Dumnezeu, iar fratele cel îndărătnic s-a rătăcit pe cale și, după ce s-a chinuit îndeajuns, s-a întors a treia zi infometat și sfârșit, desfătându-se de roadele propriei neascultări. Când a găsit atâtea bunătăți în peșteră și și-a dat seama de necredința și neascultarea lui, a căzut rușinat înaintea Bătrânului cerând să primească iertare. Bătrânul, cu sufletul îndurerat pentru neputința omenească și împreună pătimind cu fratele, l-a ridicat și l-a sfătuit: „Să știi de-acum în mod sigur că Dumnezeu poate să gătească masă în pustie!“ *Ps. 77, 20*

13. Năvala saracinilor

În acel timp, Alamundar, fiul lui Sikika, a primit demnitatea de rege al saracinilor de sub stăpânirea perșilor și a venit în Arabia și Palestina cu multă mânie împotriva romanilor, prădând totul și luând în robie mii de romani și săvârșind multe fărâdelegi după căderea cetății Amida⁹. Când mulțimea de barbari s-a răspândit în această pustie și cei rânduiți să conducă și să păzească pustia au înștiințat mănăstirile să se păzească de năvălirea barbarilor, părinții de la Marea Lavră

⁹ Cetatea Amidei a fost cucerită de perși la 10 ianuarie 503.

211, 25 Λαύρας πατέρες ἐδῆλωσαν τῷ τιμιωτάτῳ πατρὶ τῆς μὲν ἐν τῷ
 212 τῷ ἰδίῳ ἡσυχάσαι κελλίῳ. Καὶ ὁ μὲν θεσπέσιος Ἰωάννης τῆς θείας
 γλυκύτητος διὰ τῆς ἡσυχίας ἀπογευσάμενος ταύτης ἀσπασίως
 εἶχετο καὶ ἀποστήναι οὐκ ἠνέσχετο, λογισάμενος καὶ τὰ τοιαῦτα
 ἐν ἑαυτῷ λέγων· εἰ οὐ φροντίζει μου ὁ Θεός, τί καὶ ζῶ;

212, 5 Καὶ οὕτως τὸν ὕψιστον θέμενος καταφυγὴν ἑαυτοῦ ἔμει-
 νεν ἀκατάπληκτος. Ὁ δὲ Θεός ὁ πάντοτε τῶν ἑαυτοῦ κηδόμενος
 212, 10 δούλων τοῖς μὲν ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐνετεύλατο κατὰ τὴν γραφὴν τὸν
 ὄσιον αὐτοῦ διαψυλάξαι, πληροφορησαὶ δὲ αὐτὸν μικρὸν δειλιά-
 σαντα βουλόμενος φύλακα αἰσθητὸν ἀπέστειλεν λέοντα παμμεγε-
 θέστατόν τε καὶ φοβερώτατον φυλάττειν αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτὸς
 212, 10 ἐκ τῆς τῶν ἀλιτηρίων βαρβάρων ἐπιβουλήs. Ἀμέλει γοῦν τῇ πρώτῃ
 νυκτὶ θεασάμενος τὸν λέοντα παρακοιμώμενον μικρὸν ἐδειλίασεν,
 ὡς αὐτὸς μοι διηγήσατο· ὡς δὲ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἀκολουθοῦντα
 καὶ ἀναπόσπαστον ὄντα καὶ τοὺς βαρβάρους ἀμυνόμενον τὸν λέο-
 ντα ἐθεάσατο, τὰς εὐχαριστηρίους ᾠδὰς ἀνέπεμπεν τῷ Θεῷ τῷ μὴ
 ἀφιέντι τὴν ῥάβδον τῶν ἀμαρτωλῶν ἐπὶ τὸν κληρὸν τῶν δικαίων.

14

212, 15 Ὁ μὲν οὖν μακαρίτης πατὴρ ἡμῶν Σάββας ἐλθὼν ἀπὸ Νι-
 κοπόλεως καὶ τὴν Νέαν συστησάμενος Λαύραν καὶ εἰς τὴν τοῦ
 Σπηλαιου οἰκοδομὴν ἐλθὼν, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ εἴρηται λόγῳ, καὶ
 ὑπόμνησιν λαβὼν τῆς πρὸς αὐτὸν ποτε γενομένηs ὀπτασίας περὶ
 212, 20 τοῦ ὀσίου Ἰωάννου ἀπῆλθεν πρὸς αὐτὸν εἰς τὸν Ῥουβᾶν καὶ λέγει
 αὐτῷ· ἰδοὺ ἐφύλαξέν σε ὁ Θεός ἐκ τῆς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομῆs
 καὶ ἐπληροφόρησέν σε αἰσθητὸν σοὶ φύλακα ἀποστείλας· ἀλλὰ
 ἀνάστα, καὶ σὺ νῦν ποίησον τὸ ἀνθρώπινον καὶ φύγε ὡσπερ οἱ
 πατέρες, ἵνα μὴ λογισθῇ σοὶ τῦφος. Καὶ πολλαῖς ἐτέραις πρὸς
 αὐτὸν χρῆσάμενος παραινέσειν ἀνήγαγεν αὐτὸν εἰς τὴν Μεγί-
 στην Λαύραν ἐπὶ τῆς δευτέρας ἰνδικτιόνος καὶ καθεῖρξεν αὐτὸν

i-au spus cinstitului Părinte Ioan să plece de la Ruva, unde stătea, și să se suie în Lavră ca să se liniștească în chilia sa. Dumnezeiescul Ioan, după ce a gustat din dumnezeiasca dulceață prin viețuirea isihastă, petrecea în aceasta cu bucurie și nu voia să plece, socotindu-se și zicând în sine însuși acestea: „Dacă Dumnezeu nu-mi poartă de grijă, la ce să mai trăiesc?”

Și așa, punându-L pe Cel Preainalt scăpare sieși, a rămas netulburat, iar Dumnezeu, Care pururea poartă grijă de robii Săi, a poruncit îngerilor Săi, după Scriptură, să-l păzească pe cuviosul Său. Dar pentru că lui Ioan i-a fost puțin frică, a vrut să-l încredințeze trimițându-i, ca paznic văzut, un leu foarte mare și înfricoșător, care să-l păzească zi și noapte de năvălirea ticăloșilor de barbari. Când a văzut în prima noapte că leul dormea alături de el, s-a înfricoșat puțin, după cum mi-a istorisit. Dar când a văzut că leul îl urmează nedespărțit zi și noapte și că îl apără de barbari, a înălțat cântări de mulțumire lui Dumnezeu, *Care nu va lăsa toiagul păcătoșilor peste soarta dreptilor.*

B. 124, 3

14. Revenirea în Marea Lavră

Fericitul Părintele nostru Sava, când a venit din Nicopole, a întemeiat Noua Lavră, iar apoi a venit să construiască chinovia Peșterii, așa cum s-a spus în *Cuvântul* al doilea¹⁰. Amintindu-și de vedenia pe care a avut-o odinioară despre cuviosul Ioan, s-a dus la el în Ruva și i-a spus: „Iată că Dumnezeu te-a păzit de năvălirea barbarilor și te-a înștiințat trimițându-ți un paznic văzut. Dar acum scoală-te și fă și tu cele omenești, și fugi ca ceilalți părinți, ca să nu ți se socotească aceasta ca trufie.” Și folosindu-se de multe alte îndemnuri, l-a suit în Marea Lavră, în indictionul al II-lea¹¹, și l-a închis

¹⁰ VS, c. 35-37.¹¹ Indictionul al II-lea a căzut între 1 septembrie 508 și 31 august 509.

- 212, 25 εἰς κελλίον πεντηκοστὸν ἕκτον χρόνον τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας ἄγοντα
μηδενὸς ἑτέρου τῆς συνοδίας γινώσκοντος ὅτι ἐπίσκοπός ἐστιν.
213 Χρόνου δὲ συχνοῦ διελθόντος ὠικονόμησεν ὁ Θεὸς φανερωθῆναι
τὸν κεκρυμμένον Ἰωάννου θησαυρὸν τρόπῳ τοιῷδε.

15

- Ἄνῆρ τις ἐκ μὲν τῆς Ἀσιανῶν ὀρμώμενος χώρας, Αἰθέρι-
ος δὲ καλούμενος, τῇ ἀρχιερωσύνῃ τετιμημένος καὶ ταύτης ἀξι-
213, 5 ως πολιτευόμενος, ἐλθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ τοὺς σεβασμίους
προσκυνήσας τὸπους σὺν τῷ ζωοποιῷ τοῦ Σταυροῦ ξύλῳ καὶ
πολλὰ χρήματα διανείμας πτωχοῖς τε καὶ μοναστηρίοις ἐξῆλθεν
τῆς ἀγίας πόλεως ἐπειγόμενος τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα καταλαβεῖν.
Καὶ ἐπιβάς πλοίῳ καὶ μικρὸν τι τοῦ πελάγους ἐκπεύσας ὑπό-
τινος ἀντανεμίας ὑπέστρεψεν μετὰ πολλοῦ κινδύνου εἰς Ἀσκά-
213, 10 λωνα. Καὶ βουλευθέντι αὐτῷ πάλιν μετὰ δύο ἡμέρας ἐκπεῦσαι
ἐπιφαίνεται κατ' ὄναρ ἄγγελος Κυρίου λέγων· ἀνενδεκτὸν σοὶ
ἐστὶν πλεῦσαι, εἰ μὴ ὑποστρέψας ἐν τῇ ἀγίᾳ πόλει ἀπέλθῃς εἰς
τὴν λαύραν τοῦ ἀββᾶ Σάββα καὶ συντύχῃς τῷ ἀββᾷ Ἰωάννῃ τῷ
ἡσυχαστῇ, ἀνδρὶ δικαίῳ καὶ ἐναρέτῳ, ἐπισκόπῳ ὄντι καὶ πλούτῳ
213, 15 κοσμικῷ κομῶντι καὶ διὰ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον καὶ πόθον πᾶ-
ντων τῶν τοῦ βίου καταφρονήσαντι καὶ τῇ ἐκουσίῳ ἀκτημοσύνῃ
καὶ ἀσκήσει ταπεινώσαντι ἑαυτόν.

- Τότε τοίνυν ὁ Αἰθέριος ἀναστὰς ἀπὸ τοῦ ὕπνου καὶ τὴν
ὄπτασιαν διακρίνας σπουδῇ πάσῃ διερωτῶν ἦλθεν εἰς τὴν λαύ-
213, 20 ραν τοῦ ἀββᾶ Σάββα καὶ τὴν ὄπτασιαν τοῖς πατράσιν ἀπαγγεί-
λας ἠνέχθη πρὸς τὸν ἡσυχαστὴν. Καὶ ἀσπασάμενος αὐτὸν καὶ
μείνας παρ' αὐτῷ δύο ἡμέρας καὶ εἰς πλάτος ἐλθὼν συντυχίας
ὀρκίζει αὐτὸν τὰ καθ' ἑαυτὸν ἀνυποστόλως διηγῆσασθαι καὶ
ἐξειπεῖν. Καὶ οὕτως βιασθεὶς ἀπήγγειλεν τό τε γένος καὶ τὴν πα-
213, 25 τρίδα καὶ τὴν ἱερωσύνην. Καὶ ταῦτα γνοὺς ὁ Αἰθέριος καὶ ὑπερ-
θαυμάσας εἶπεν· ἀληθῶς καὶ νῦν λίθοι ἅγιοι κυλίσονται ἐν τῇ γῇ.

într-o chilie, pe când Ioan era în vârstă de 56 de ani, fără ca cineva din obște să știe că el este episcop. După ce a trecut multă vreme, Dumnezeu a rânduit să fie arătată comoara ascunsă a lui Ioan în felul acesta.

15. Ioan cunoscut de toți

Un bărbat care se trăgea din provincia Asia, pe nume Etherie, cinstit cu arhieria pe care o lucra cu vrednicie, a venit la Ierusalim și, după ce s-a închinat la Cinstitele Locuri și lemnului cel de-viață-făcător al Crucii, împărțind mulți bani săracilor și mănăstirilor, a ieșit din Sfânta Cetate grăbindu-se să ajungă în țara sa. După ce s-a urcat în corabie și a plutit puțin pe mare, s-a întors cu multă primejdie, din pricina vântului potrivnic, la Ascalon. Când după două zile a vrut iarăși să plece pe mare, i s-a arătat în vis îngerul Domnului și i-a zis: „Îți este cu neputință să pleci pe mare până ce nu te vei întoarce în Sfânta Cetate ca să mergi în lavra Avvei Sava și să-l întâlnești pe Avva Ioan Isihastul, bărbat drept și virtuos, care este episcop și e împodobit cu multă bogăție lumească și pentru frica lui Dumnezeu și dorul după El a disprețuit toate cele ale vieții și s-a smerit pe sine prin asceză și sărăcie de bunăvoie.”

Atunci Etherie, sculându-se din somn și înțelegând vedenia, a venit cu toată graba în lavra Avvei Sava și, vestind părinților vedenia, a fost adus la isihast. După ce l-a îmbrățișat și a rămas cu el două zile, au vorbit mult și l-a jurat să-i povestească și să-i spună fără înconjur cele despre el. Și astfel, fiind silit, Ioan și-a arătat neamul, patria și preoția. Când le-a aflat Etherie, s-a minunat foarte și i-a zis: *Cu adevărat, și acum pietre sfinte se vor rostogoli pe pământ.*

Zaharia 9, 16

Astfel, după ce a vorbit cu Dreptul, s-a dus la fericitul Sava și i-a povestit lui și părinților toate cele despre

214 Καὶ οὕτως συνταξάμενος τῷ δικαίῳ ἀπῆλθεν πρὸς τὸν μακαρίτην Σάββαν καὶ ἐξηγήσατο αὐτῷ τε καὶ τοῖς πατράσιν πάντα τὰ κατὰ τὸν θεσπέσιον Ἰωάννην καὶ ἀπὸ τότε ἐγνώσθη τοῖς πατράσιν τό τε γένος Ἰωάννου καὶ ἡ ἐπισκοπή.

16

214, 5 Τῷ ἑβδομηκοστῷ ἐνάτῳ τῆς τοῦ ὀσίου τούτου Ἰωάννου ἡλικίας χρόνῳ, εἰκοστῷ τετάρτῳ δὲ τῆς αὐτοῦ ἐν τῷ κελλίῳ καθείξεως ὁ ἐν ἀγίοις πατὴρ ἡμῶν Σάββας ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐκοιμήθη καὶ ὑπνώσεν μηνὶ Δεκεμβρίῳ πέμπτῃ τῆς δεκάτης Ἰνδικτιόνος. Τότε δὴ ἐλυπήθη ὁ τιμιώτατος οὗτος μαργαρίτης Ἰωάννης κατὰ διάνοιαν, ὅτι μὴ ἐξῆλθεν τοῦ κελλίου καὶ ἐπέστη τῇ
214, 10 τελειώσει τοῦ ἀγίου πατρὸς. Αὐτοῦ τοίνυν ἐν τοιαύτῃ γεγονότος ἀθυμία καὶ τὴν τοῦ πατρὸς στέρησιν δάκρυσιν θρηνοῦντος ἐπιφαίνεται καθ' ὑπνους ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάββας λέγων· μὴ λυπηθῆς, πάτερ Ἰωάννη, περὶ τῆς ἐμῆς τελευτῆς· εἰ γὰρ καὶ ἐχωρίσθην σου τῇ σαρκί, ἀλλὰ τῷ πνεύματι σὺν σοὶ εἰμί. Αὐτοῦ δὲ λέγοντος ὅτι παρακάλεσον τὸν δεσπότην ἵνα καμὲ προσλάβηται, λέγει ὁ
214, 15 μακαρίτης Σάββας· τοῦτο νῦν οὐκ ἔστιν δυνατὸν γενέσθαι· πειρασμὸς γὰρ σφοδρῶς ἐπέρχεσθαι μέλλει τῇ λαύρῃ καὶ βούλεται σε ὁ Θεὸς εἶναι ἐν τῇ σαρκί εἰς παραμυθίαν καὶ στηριγμὸν τῶν ὑπὲρ τῆς πίστεως ἀνδριζομένων τε καὶ ἀγωνιζομένων. Ταῦτα
214, 20 ἰδὼν καὶ ἀκούσας ὁ θεσπέσιος Ἰωάννης περιχαρῆς μὲν γέγονεν τὴν περὶ τοῦ πατρὸς ἀθυμίαν ἀποτιναξάμενος, πλὴν ἡμερίμνα περὶ τοῦ μηνυθέντος πειρασμοῦ.

17

Ἐπιθυμίαν δὲ εἰσεδέξατο ἰδεῖν πῶς χωρίζεται ψυχὴ ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ ἐν ὅσῳ περὶ τούτου τὸν Θεὸν παρεκάλει, ἡρπάγη τῇ διανοίᾳ εἰς τὴν ἀγίαν Βηθλεὲμ καὶ ὄρᾳ ἐν τῷ νάρθηκι τῆς αὐτόθι σεβασμίας ἐκκλησίας ἄνδρα ξένον ἅγιον ἀνακείμενον καὶ

dumnezeiescul Ioan, și de atunci s-au făcut cunoscute părinților neamul lui Ioan și arhieria sa.

16. Moartea lui Sava

În al șaptezeci și nouălea an al vârstei lui Ioan și al douăzeci și patrulea an de când se închisese în chilie, sfântul nostru Părinte Sava a adormit în pace în acel loc, în 5 decembrie, indictionul al X-lea. Atunci, acest preacinstit mărgăritar Ioan s-a întristat cu cugetul, pentru că nu a ieșit din chilie să fie de față la sfârșitul sfântului Părinte. Pe când el se afla într-o astfel de împușinare sufletească și se jelea cu lacrimi pentru lipsa Părintelui, sfântul nostru Părinte Sava i s-a arătat în somn zicându-i: „Nu te întrista, Părinte Ioane, pentru sfârșitul meu! Chiar dacă m-am despărțit de tine cu trupul, cu duhul însă sunt împreună cu tine!” Iar când el i-a zis: „Roagă-L pe Stăpânul să mă ia și pe mine!”, fericitul Sava i-a spus: „Acum nu e cu putință aceasta, pentru că o ispită cumplită are să vină peste Lavră, și Dumnezeu vrea ca tu să fii în viață spre mângâierea și întărirea celor care se luptă și lucrează bărbătește pentru credință.” Când a văzut și a auzit acestea, dumnezeiescul Ioan s-a umplut de bucurie, lepădând descurajarea avută pentru moartea Părintelui, dar se îngrijea pentru ispita care îi fusese vestită.

Anul 532

17-19. Istorisiri minunate

I-a venit însă dorința să vadă cum se desparte sufletul de trup și, în timp ce Îl ruga pe Dumnezeu pentru aceasta, a fost răpit cu cugetul în Betleemul cel sfânt și a văzut în nartica cinstitei biserici de aici un sfânt bărbat străin, așezat

214, 25 τελειούμενον καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὸ ἀγγέλων παραλαμβανομέ-
 215 νην καὶ μετὰ θείας τινὸς ὑμνωδίας τε καὶ εὐωδίας εἰς τοὺς οὐρανοὺς
 ἀναφερομένην. Καὶ ἐζήτει αὐταῖς ὄψεσιν ἰδεῖν εἰ οὕτως ἔχει, καὶ
 ἀναστὰς αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἁγίαν Βηθλεὲμ καὶ εὗρεν ὅτι
 215, 5 κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν ἐξεδήμησεν ὁ ἄνθρωπος. Καὶ ἀσπασάμενος τὸ
 ἅγιον αὐτοῦ λείψανον ἐν αὐτῷ τῷ νάρθηκι καὶ κηδεύσας κατέθετο
 ἐν θήκαις ὁσίαις καὶ οὕτως ὑπέστρεψεν εἰς τὴν κέλλαν αὐτοῦ.

18

Τοῦτου τοῦ πεφωτισμένου γέροντος οἱ μαθηταὶ Θεόδω-
 ρος καὶ Ἰωάννης διηγήσαντό μοι λέγοντες ὅτι μετὰ τὴν κοίμη-
 215, 10 σιν τοῦ ἐν ἁγίοις Σάββα ἀπέστειλεν ἡμᾶς ὁ γέρον ἐἰς ἀπόκρισιν
 ἐπὶ Λιβιάδα καὶ ἐν τῇ ὁδῷ μετὰ τὸ περᾶσαι τὸν Ἰορδάνην συνή-
 ντησαν ἡμῖν τινὲς λέγοντες· ὁράτε, ὅτι ὁ λέων ἔμπροσθεν ὑμῶν
 ἐστίν. Ἡμεῖς δὲ ἐλογισάμεθα ὅτι δυνατός ἐστίν ὁ Θεὸς διὰ τῶν
 εὐχῶν τοῦ ἀββᾶ ἡμῶν φυλάξαι ἡμᾶς· μὴ γὰρ τῷ θελήματι ἡμῶν
 ἐξῆλθομεν; Τοῦ γέροντος ἡμῶν τὴν ἐντολὴν πληροῦμεν. Ταῦτα
 215, 15 λογισάμενοι περιεπατοῦμεν, καὶ ἰδοὺ ὁ λέων ἔρχεται εἰς συνά-
 ντησιν ἡμῶν καὶ ἐφοβήθημεν σφόδρα καὶ ἰσχύς οὐχ ὑπελείφθη
 ἡμῖν. Καὶ παρευθὺ θεωροῦμεν τὸν γέροντα ἀνά μέσον ἀμφοτέ-
 ρων ἡμῶν τὴν δειλίαν ἡμῶν ἀφαιροῦντα καὶ θαρρεῖν κελεύοντα.
 Τότε ὁ λέων ὡς ὑπὸ μάστιγος ἐλαυνόμενος ἀνεχώρησεν φεύγων
 215, 20 ἀφ' ἡμῶν καὶ ἡμεῖς ἀβλαβῶς ὁδεύσαντες ἦλθομεν πρὸς τὸν γέ-
 ροντα. Ὅστις προλαβὼν λέγει πρὸς ἡμᾶς· εἶδετε πῶς εὐρέθην
 μεθ' ὑμῶν ἐν τῇ ἀνάγκῃ; Ἀλλὰ γε καὶ ἐνταῦθα πολλὰ ἔδεήθη
 τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ἰδοὺ ἐποίησεν ἔλεος.

19

Καὶ τοῦτο δὲ εἰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ Θεόδωρος τοῦνομα
 διηγήσατό μοι λέγων ὅτι·

întins și dându-și sufletul, care era luat de îngeri și înălțat la
 ceruri cu cântece dumnezeiești și mireasmă. Atunci a căutat
 să vadă dacă această vedenie este adevărată și, ridicându-se
 îndată, s-a dus la sfântul Betleem și a aflat că omul murise
 în acel ceas. După ce i-a sărutat sfintele moaște în nartică,
 l-a îngropat, așezându-l într-un sfânt mormânt, și apoi s-a
 întors în chilia sa.

18

Ucenicii acestui Bătrân luminat, Teodor și Ioan, mi-au
 povestit zicând:

După adormirea Sfântului Sava, Bătrânul ne-a trimis
 în Liviada cu treburi. După ce am trecut Iordanul, am întâl-
 nit pe cale niște oameni care ne-au spus: „Vedeți că înaintea
 voastră este un leu!” Noi însă ne-am gândit că Dumnezeu
 este puternic să ne păzească pentru rugăciunile lui Avva al
 nostru. Oare de voia noastră am plecat? Împlinim porunca
 Bătrânului nostru. Mergeam gândindu-ne la acestea și iată că
 leul ne-a venit în întâmpinare, iar noi ne-am înfricoșat foarte
 tare și am rămas fără putere. Dintr-odată însă l-am văzut pe
 Bătrânul stând între noi doi, risipindu-ne frica și poruncin-
 du-ne să avem curaj. Atunci leul, ca mânat de un bici, a plecat
 fugind, iar noi, după ce am călătorit nevătămați, am venit la
 Bătrân. Acesta ne-a luat-o înainte și ne-a zis: „Vedeți cum
 m-am găsit împreună cu voi la nevoie? Dar și aici m-am rugat
 mult pentru voi și iată că Dumnezeu a făcut milă.”

19

Unul dintre ucenicii lui, pe nume Teodor, mi-a povestit
 și aceasta:

215, 25 Πολλὰ ἔτη ἐποίησεν ῥοφήν μόνον λαμβάνων καὶ τούτῳ τὴν
 τοῦ θυμιατηρίου σποδιὰν κατέμιγεν, εἴθ' οὕτως ἦσθιεν κατέλαβον
 δὲ αὐτὸν τοῦτο ποιῶντα τρόπῳ τοιούτῳ. Ἐλαθεν ἅπαξ δοῦναι
 216 τὸ κατόχιον τοῦ θυριδίου αὐτοῦ καὶ θελήσας ἐγὼ τὸ εὐκράτιον
 δοῦναι αὐτῷ ἀψάμενος τῆς θυρίδος ἠνοίγη, καὶ εὗρισκω αὐτὸν τὸ
 θυμιατήριον εἰς τὸ καυκίον ἐκκενοῦντα. Τοῦ δὲ ἐπὶ τούτῳ πάνυ λυ-
 πθηέντος καταστεῖλαι θέλων τὴν λύπην εἶπον· οὐχὶ σὺ μόνος τοῦτο
 ποιεῖς, πάτερ, ἀλλὰ καὶ οἱ πλεῖστοι τῆς λαύρας ταύτης, πληροῦντες
 216, 5 τὴν γραφήν τὴν λέγουσαν ὅτι σποδὸν ὡσεὶ ἄρτον ἔφαγον. Καὶ μό-
 λης τούτοις ἠδυνήθην τοῖς λόγοις μεταβάλλαι τὸν γέροντα.

20

Τῷ ἐνενηκοστῷ τῆς τοῦ ὁσίου τούτου γέροντος ἡλικίας
 χρόνῳ κατὰ τὸν Νοέμβριον μῆνα τῆς ἕκτης ἰνδικτιόνος ἔξερχό-
 216, 10 μενος ἐκ τῆς Σκυθοπολιτῶν μητροπόλεως, ὡς καὶ ἦδη μοι εἴρηται
 ἐν τῷ περὶ Εὐθυμίου τοῦ ἁγίου λόγῳ, ἐντολὰς ἔλαβον παρὰ τῆς
 ἐμῆς φιλοχρίστου μητρὸς μηδὲν τῶν εἰς ψυχὴν συντεινόντων δι-
 ἀπράξασθαι χωρὶς γνώμης καὶ ἐπιτροπῆς τούτου τοῦ θεσπεσίου
 Ἰωάννου, μήποτε, λέγουσά μοι, τῇ τῶν Ὁριγενιαστῶν πλάνῃ συνα-
 216, 15 παχθεὶς ἐκπέσης ἐκ προοιμίων τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ. Ἐλθὼν τοίνυν
 εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ τὸν ἐγκαινισμὸν τῆς νέας ἐκκλησίας τῆς πα-
 νυμνήτου θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας ἐπιτελέσας ἦλθον
 εἰς τὴν λαύραν τοῦ μακαρίου Σάββα καὶ παρέβαλον τῷ θεσπεσίῳ
 216, 20 τούτῳ γέροντι τὰ κατ' ἐμαυτὸν αὐτῷ ἀνατιθέμενος καὶ βουλήν θε-
 ἀρεστον παρ' αὐτοῦ λαβεῖν ἀξιῶν. Καὶ ἀκούσας παρ' αὐτοῦ ὅτι εἰ
 βούλη σωθῆναι, τὴν μονὴν τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου οἴκησον.

Ἐγὼ ὡς νέος καὶ μάταιος περιφρονήσας τῆς αὐτοῦ
 ἐντολῆς κατήλθον εἰς τὸν Ἰορδάνην βουλόμενος εἰς ἓν τῶν αὐτό-
 θι μοναστηρίων οἰκῆσαι καὶ οὐ μόνον οὐ κατευοδώθην, ἀλλὰ καὶ
 ἐπὶ ἕξ μῆνας ἐν τῇ λαύρᾳ τοῦ καλαμῶνος ἠσθένησα ἀσθένειαν

¹² VE c. 49.

Mulți ani a petrecut mâncând numai fiertură în care
 amesteca cenușă din cădelniță, și așa o mânca. L-am prins fă-
 când aceasta în acest fel: Odată a uitat să-și zăvorească ușa cu
 drugul, iar eu, vrând să-i dau *evkrationul*, când m-am atins de
 ușă, aceasta s-a deschis și l-am prins golind cădelnița în blid.
 Fiindcă s-a întristat foarte tare din această pricină, eu, vrând
 să-i risipesc tristețea, am zis: „Nu numai tu faci asta, Părinte,
 ci și cei mai mulți din această lavră tot așa fac, împlinind
 Scriptura care zice: *Cenușă ca pâinea am mâncat*. Și de-abia *Ps. 101, 10*
 am putut cu aceste cuvinte să-l îmbunzez pe Bătrân.

20. Chiril și Ioan

Pe când acest cuvios Bătrân era în vârstă de 90 de ani, eu
 am plecat din cetatea Schitopolisului în luna noiembrie, indicti-
 onul al VI-lea, așa cum am spus deja în *Cuvântul* despre Sfântul *Anul 543*
 Eftimie¹², primind porunci de la mama mea cea iubitoare de
 Hristos ca să nu fac nimic din cele privitoare la suflet fără știin-
 ța și hotărârea acestui dumnezeiesc Ioan, pentru ca nu cumva,
 după cum îmi spunea ea, „să fii tras în rătăcirea origeniștilor și
 să cazi de la început din întărirea ta“. Venind, așadar, în Ierusa-
 lim, după ce am fost la sfințirea noii biserici a Preacinstitei de *2 Petru 3, 17*
 Dumnezeu Născătoarei și pururea Fecioarei Maria, am venit
 în Lavra fericitului Sava și m-am înfațișat acestui dumnezeiesc
 Bătrân, arătându-i cele despre mine și cerând de la el un sfat
 plăcut lui Dumnezeu. Atunci am auzit de la el: „Dacă vrei să te
 mântuiești, du-te să locuiești în mănăstirea marelui Eftimie.“

Eu, ca tânăr și lipsit de minte, am disprețuit porunca lui
 și am coborât la Iordan, hotărând să locuiesc într-una dintre
 mănăstirile de aici. Dar nu numai că nu mi-am împlinit gân-
 dul, dar și vreme de șase luni am zăcut în Lavra lui Calamon
 de o boală grea. Pe când am ajuns într-o mare întristare și chin

217 μεγάλην. Ὡς δὲ ἐν πολλῇ λύπῃ καὶ ἀδημονίᾳ γεγονότι μοι διὰ
 τε τὴν ξενιτείαν καὶ τὴν ἀρρωστίαν καὶ διὰ τὸ μὴ εἶναι με ὑπὸ
 ζυγὸν συνοδίας φαίνεται μοι καθ' ὕπνους ὁ πεφωτισμένος οὗτος
 217, 5 ἐπαιδευθῆς· ἀλλὰ νῦν ἀναστὰς εἰσελθε εἰς τὴν Ἱεριχώ καὶ εὐρί-
 σκεις Γερόντιόν τινα μοναχὸν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς μονῆς τοῦ
 ἁββᾶ Εὐθυμίου. Ἀκολούθησον αὐτῷ εἰς τὴν μονὴν καὶ σῶζῃ.

Καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τοῦ ὕπνου καὶ παραυτίκα ἐνδυναμω-
 θεις καὶ τῶν ἀχράντων μυστηρίων μεταλαβὼν καὶ γευσάμενος
 217, 10 ἀνέβην πεζῇ εἰς Ἱεριχώ, ὥστε θαυμάζειν τοὺς πατέρας ἐπὶ τῇ
 τοσαύτῃ ἀθρόα μεταβολῇ. Καὶ οὕτως ἀνελθὼν ἔμεινα εἰς τὴν
 τοῦ ἐν ἁγίοις Εὐθυμίου μονὴν μηνὶ Ἰουλίῳ τῆς ἕκτης ἰνδικτιό-
 νος. Καὶ ἀπὸ τότε συνεχῶς ἀπηρχόμην πρὸς αὐτὸν πάντα τὰ
 κατ' ἐμὲ αὐτῷ ἀνατιθέμενος, πλὴν ὅτι ἀπὸ Σκυθοπόλεως εἶχον
 γνῶσιν πρὸς τοὺς αὐτοῦ μαθητὰς παραβάλλοντας τῷ ἡμέτερῳ
 217, 15 οἴκῳ ὡς ἰδίῳ αὐτῶν ξενοδοχεῖῳ καὶ παρὰ τῶν ἐμῶν γονέων
 λαμβάνοντας εὐλογίαν τινὰ ἐνιαυσίαν τῷ τε κοινῷ τῆς λαύρας
 καὶ τῷ θεσπεσίῳ πατρί. Πάνυ γὰρ προσέκειντο αὐτῷ τε καὶ τοῖς
 τῆς λαύρας πατράσιν ἅφ' οὐπερ τῆς παρουσίας τοῦ ἐν ἁγίοις
 πατρὸς ἡμῶν Σάββα ὁ οἶκος ἡμῶν ἠξιώθη.

Ὅθεν καὶ ἡ ἐμὴ μήτηρ τὰς εἰρημένας δέδωκέν μοι ἀπολυο-
 217, 20 μένῳ ἐντολὰς, δι' ὃ καγὼ παρρησιαστικώτερον ἀπιὼν ἀπολαύω
 τῆς αὐτοῦ νοουθεσίας καὶ εὐχῆς, μάλιστα νῦν προτραπείς παρ'
 αὐτοῦ ἔἄσαι τὴν τῆς Νέας Λαύρας οἴκησιν καὶ τὴν Μεγίστην
 οἰκῆσαι Λαύραν ὅπερ καὶ πεποίηκα τοῦ Θεοῦ εὐδοκήσαντος.
 Καὶ τοῦτο μὲν ὕστερον.

21

217, 25 Πρὸ δὲ χρόνου τινὸς ἱκανοῦ παρέβαλον τούτῳ τῷ ἁγίῳ
 γέροντι βαρῆθεις ὑπὸ λογισμοῦ τινος σατανικοῦ καὶ τοῦτον
 αὐτῷ ἀναθέμενος καὶ εὐχὴν λαβὼν παρ' αὐτοῦ αὐτίκα ἀνέσεως

din pricina înstrăinării, a bolii și a faptului că nu eram sub
 jugul unei obști, mi s-a arătat în somn acest Bătrân luminat
 zicându-mi așa: „Ai fost pedepsit destul fiindcă nu ai ascultat
 de porunca mea. Dar acum ridică-te, du-te la Ierihon și vei găsi
 la casa de oaspeți a mănăstirii Avvei Eftimie pe un oarecare mo-
 nah Gherontie. Mergi după el în mănăstire, și te vei mântui.“

Sculându-mă din somn, de îndată am prins puteri și,
 după ce m-am împărțășit cu preacuratele Taine, am mâncat și
 am suit pe jos către Ierihon, de se minunau părinții de o astfel
 de schimbare grabnică. Și așa, urcându-mă, am rămas în mă-
 năstirea Sfântului Eftimie, începând cu luna iulie, indictionul
 al VI-lea. De atunci mergeam mereu la el înfățișându-i toate
 cele ale mele, pe lângă faptul că îi cunoșteam pe ucenicii lui
 de la Schitopolis, care veneau în casa noastră ca la propriul
 arhondaric și primeau o binecuvântare anuală de la părinții
 noștri pentru întreaga Lavră și pentru dumnezeiescul Părinte.
 Aceasta fiindcă părinții mei se atașaseră sufletește foarte tare
 de el și de părinții Lavrei după ce casa noastră s-a învrednicit
 de prezența sfântului nostru Părinte Sava.

De aceea și mama mi-a dat zisele porunci atunci când
 am plecat, și de aceea și eu merg și mă desfățez cu mai multă
 îndrăzneală de sfaturile și rugăciunea lui, mai ales acum, după
 ce am fost îndemnat de el să nu mai locuiesc în Noua Lavră,
 ci să vin să locuiesc în Marea Lavră¹³. Lucru pe care l-am și
 făcut, cu bunăvoința lui Dumnezeu, dar despre aceasta voi
 vorbi mai târziu.

21

Înainte cu destulă vreme, l-am vizitat pe acest cinstit
 Bătrân, apăsător de un oarecare gând drăcesc pe care i l-am și

¹³ Chiril se referă la momentul scrierii, când se mutase din Noua Lavră în
 Marea Lavră.

218 ἔτυχον. Ἐμοῦ δὲ τῆ αὐτοῦ θυρίδι παρακαθημένου καὶ τῆς θείας
αὐτοῦ ἀπολαύοντος διδασκαλίας Γεώργιος τις ἤγαγεν τὸν υἱὸν
αὐτοῦ δαιμονιώντα πρὸς αὐτὸν καὶ τοῦτον ρίψας ἔμπροσθεν
218, 5 τῆς θυρίδος αὐτοῦ ἀπῆλθεν. Τοῦ δὲ παιδίου κειμένου καὶ κλαί-
οντος γνοὺς ὁ γέρων ὅτι πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει, ἐσπλαχνίσθη
καὶ ποιήσας εὐχὴν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἀλείψας αὐτὸν ἔλαιον τοῦ
παναγίου Σταυροῦ ἀπεκατέστησεν αὐτὸν ὑγιῆ. Τοῦ γὰρ πονη-
ροῦ αὐτίκα ὑποχωρήσαντος πνεύματος ἐκαθαρίσθη τὸ παιδίον
ἀπὸ τῆς ὕρας ἐκείνης.

22

218, 10 Ὁ ἀββᾶς Εὐστάθιος ὁ τὴν τοῦ Σηλαιίου [τοῦ μακαρίου
Σάββα] ἡγεμονίαν πρὸ ὀλίγων τούτων ἡμερῶν διαδεξάμενος
Σεργίου τελευτήσαντος, ἀνὴρ τῆ τοῦ Χριστοῦ χάριτι συνέσει δι-
απρέπων πνευματικῆ καὶ ὀρθοῖς δόγμασιν καὶ σωφροσύνη βίου
218, 15 διηγῆσατό μοι λέγων ὅτι ἐπολεμήθην ποτὲ ὑπὸ τοῦ τῆς βλασφη-
μίας δαίμονος δεινῶς καὶ ἀπελθὼν πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἰωάννην τὸν
ἡσυχαστὴν ἀνεθέμην αὐτῷ τοὺς λογισμοὺς μου καὶ παρεκάλουν
εὐχὴν παρ' αὐτοῦ λαβεῖν. Ὁ δὲ γέρων ἀναστάς ἐποίησέν μοι
εὐχὴν καὶ λέγει· εὐλογητὸς Κύριος, τέκνον, ὅτι οὐ μὴ προσεγγί-
σει σοι ἔτι ὁ τῆς βλασφημίας λογισμὸς. Καὶ οὕτως γέγονεν κατὰ
218, 20 τὸν λόγον τοῦ γέροντος καὶ ἀπὸ τότε οὐκέτι ἡσθόμην τοῦ πονη-
ροῦ ἐκείνου καὶ βλασφημοῦ λογισμοῦ.

23

218, 25 Γυνὴ τις Καππαδόκισσα μὲν τῷ γένει, Βασιλίνα δὲ τῆ
κλήσει διάκονος οὖσα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Κωνσταντινου-
πόλεως ἦλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα ἔχουσα τινὰ μεθ' ἑαυτῆς ἀνεψιὸν
μειζότερου τάξιν ἐπέχοντα, ὅστις τὰ ἄλλα μὲν εὐλαβὴς ὑπῆρχεν,
τῆ δὲ καθολικῆ ἐκκλησίᾳ οὐκ ἐκοινώνει τὴν Σευήρου ἑτεροδοξί-
αν εἰσδεξάμενος. Ἡ μὲν οὖν διάκονος πολλὴν ἐποιεῖτο σπουδὴν

înfățișat, și primind binecuvântare de la el, îndată mi-am do-
bândit liniștea. Dar pe când eu stăteam lângă ușa lui și mă
îndulceam de învățătura sa dumnezeiască, un oarecare Ghe-
orghe și-a adus fiul demonizat și, după ce l-a aruncat înaintea
ușii, a plecat. În timp ce copilul zăcea și plângea, Bătrânul,
știind că are duh necurat, i s-a făcut milă de el și, după ce s-a
rugat pentru el, l-a uns cu ulei de la preasfânta Cruce și l-a
făcut sănătos, pentru că duhul cel rău a plecat chiar în acea
clipă, iar copilul s-a curățit din acel ceas.

22

Avva Eustatie, care cu puțin înainte de aceste zile a pre-
luat egumenia mănăstirii Peșterii după ce Serghie a murit,
este un bărbat ce se deosebește, cu harul lui Hristos, prin înțe-
lepciune duhovnicească, prin învățătura ortodoxă și prin cu-
răția vieții. El mi-a povestit: „Odată am fost războit cumplit
de dracul hulei și, ducându-mă la Avva Ioan Isihastul, i-am
înfățișat gândurile mele, rugându-l să primesc binecuvântarea
lui. Bătrânul s-a ridicat, m-a binecuvântat și a zis: «Binecu-
vântat este Domnul, fiule, că nu se va mai apropia de tine
gândul hulei!» Și așa s-a întâmplat, după cuvântul Bătrânului,
și de atunci nu am mai simțit acel gând rău și hulitor.“

23-24. Diaconița Vasilina

O femeie capadociană de neam, pe nume Vasilina, care
era diaconiță a mării Biserici a Constantinopolului, a venit la
Ierusalim având cu ea un verișor mai mare în rang decât ea;
acesta era în altele evlavios, dar nu avea comuniune cu Bise-
rica Sobornicească, pentru că primise învățătura diferită a lui
Sever de Antiohia. Diaconița se străduia mult să-i schimbe

219 τὴν ἐκεῖνου μεταθεῖναι γνώμην καὶ ἐνῶσαι τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, δι' ὃ καὶ ἕκαστον δίκαιον ἄνδρα παρεκάλει εὐχὴν ποιῆσαι ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἦτις γυνὴ ἀκούσασα περὶ τῆς τοῦ θεοσπεσίου Ἰωάννου χάριτος ἐπεπόθει μὲν προσκυνῆσαι αὐτόν, μαθοῦσα δὲ ὅτι ἀνένδεκτόν ἐστιν κατέρχεσθαι γυναῖκα εἰς τὴν λαύραν, μεταστελαμένη Θεόδωρον τὸν αὐτοῦ μαθητὴν ἐδυσώπει λαβεῖν τοῦτον καὶ τῷ ἁγίῳ ἀπενέγκαι γέροντι, πιστεύουσα ὅτι διὰ τῆς 219, 5 αὐτοῦ εὐχῆς μεταβάλλει ὁ Θεὸς τὴν σκληροκαρδίαν αὐτοῦ καὶ ἀξιούται κοινωνῆσαι τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ. Ὅντινα λαβὼν ὁ μαθητὴς Θεόδωρος κατήλθεν πρὸς τὸν γέροντα καὶ τὸ θυρίδιον κρούσας κατὰ τὸ ἔθος καὶ τοῦ γέροντος μέλλοντος ἀνοίγειν ἔβαλον μετάνοιαν ἀμφοτέρω. Καὶ τοῦ μαθητοῦ εἰπόντος· εὐλόγησον ἡμᾶς, πάτερ, ἀνοίξας ὁ γέροντος λέγει πρὸς τὸν μαθητὴν· σὲ μὲν εὐλογῶ, οὗτος δὲ ἀνευλόγητός ἐστιν. Τοῦ δὲ μαθητοῦ λέγοντος· μὴ οὕτως πάτερ, ἀπεκρίθη ὁ γέροντος ὄντως οὐκ εὐλογῶ αὐτόν, ἕως ἀποστῆ τοῦ φρονήματος τῶν Ἀποσχιστῶν καὶ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ καθομολογήσῃ κοινωνῆσαι. Ταῦτα ἀκούσας 219, 10 ἐκεῖνος ἐξεπλάγη ἐπὶ τῷ τοῦ γέροντος διορατικῷ χαρίσματι καὶ τῷ θαύματι ἀλλοιωθεὶς συνέθετο μετὰ πληροφορίας κοινωνῆσαι τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ.

Τότε ὁ γέροντος εὐλογῆσας αὐτόν καὶ ἀναστήσας μετέδωκεν αὐτῷ πρῶτος τῶν ἀχράντων μυστηρίων πᾶσαν διψυχίαν ἐκ τῆς ἑαυτοῦ ἀποσμήξαντι καρδίας.

24

219, 20 Τοῦτο μαθοῦσα ἡ Βασιλίνα εἰς πλείονα πόθον ἦλθεν τοῦ θεάσασθαι αὐταῖς ὄψεσιν τὸν ἅγιον γέροντα καὶ ἐλογίσατο μεταμφιάσασθαι ἀνδρικόν σχῆμα καὶ πρὸς αὐτόν εἰς τὴν λαύραν κατελθεῖν καὶ τὰ καθ' ἑαυτὴν ἀναθέσθαι αὐτῷ. Καὶ τούτου ὑπὸ ἀγγελικῆς ὄπτασιος φανερωθέντος αὐτῷ δηλοῖ αὐτῇ λέγων· γίνωσκε ὅτι κἂν ἔλθῃς, οὐκ ὄρας με· μὴ οὖν σκυλῆς, ἀλλὰ μᾶλλον

părerile și să-l unească cu Biserica Sobornicească, și de aceea îl ruga pe fiecare bărbat drept să facă rugăciune pentru el. Această femeie a auzit de harul dumnezeiescului Ioan și dorea să i se închine, dar aflând că nu e îngăduit ca o femeie să coboare în Lavră, a trimis după Teodor, ucenicul lui Ioan, rugându-l să-l ia și să-l ducă la sfântul Bătrân pe vărul ei, crezând că prin rugăciunea lui Dumnezeu va schimba învârtoșarea inimii sale și se va învrednici de comuniunea cu Biserica Sobornicească. Ucenicul Teodor l-a luat și a coborât la Bătrân și a bătut, după obicei, în ușă. Iar când Bătrânul urma să deschidă, au pus amândoi metanie. Când ucenicul a zis: „Bindecuvântează-ne, Părinte!”, Bătrânul a deschis și a spus către ucenic: „Pe tine te bindecuvântează, dar acesta nu este bindecuvântat!” Când ucenicul a spus: „Nu așa, Părinte!”, Bătrânul i-a răspuns: „Cu adevărat, nu-l voi bindecuvânta pe acesta până când nu se va depărta de cugetarea schismaticilor și nu va mărturisi că vine în comuniune cu Biserica Sobornicească.”

Auzind aceste cuvinte, acela s-a mirat de harisma străvederii Bătrânului și, preschimbându-se din pricina minunii, a primit cu multă încredințare să vină în comuniune cu Biserica Sobornicească. Atunci Bătrânul l-a bindecuvântat și, după ce l-a ridicat, i-a dat lui primul Preacuratele Taine, alungând toată îndoiala din inima lui.

24

Când Vasilina a aflat de acest lucru, i-a venit o și mai mare dorință ca să-l vadă cu ochii ei pe sfântul Bătrân și se gândea să se îmbrace bărbătește și să coboare la el în Lavră și să-i mărturisească toate ale ei. Lucrul acesta i-a fost descoperit lui Ioan printr-o arătare îngerească, și de aceea i-a trimis vorbă: „Chiar dacă vii, să știi că nu mă vei vedea. Așa că nu

219, 25 ὑπόμεινον καὶ ὅπου δᾶν διάγῃς, ἐφίσταμαι σοὶ καθ' ὕπνους καὶ ἀκούω τὰ παρὰ σοῦ καὶ ὅσα δᾶν ἐμβάλῃ μοι ὁ Θεός, ἀπαγγελῶ σοι. Ταῦτα ἐκείνη ἀκούσασα καὶ πιστεύσασα δέχεται ἐναργῶς τὴν ὀπτασίαν. Φαίνεται γὰρ αὐτῇ καθ' ὕπνους λέγων ἰδοὺ δὴ ὁ Θεὸς ἀπέσταλκέν με πρὸς σέ· ἀπάγγειλόν μοι, εἴ τι βούλῃ.

220 Ἡ δὲ τὰ καθ' ἑαυτὴν εἰπούσα τὴν πρόσφορον ἀπόκρισιν ἔλαβεν καὶ ἀνέστη εὐχαριστοῦσα τῷ Θεῷ καὶ ἐλθόντι τῷ μαθητῇ τοῦ γέροντος τό τε σχῆμα καὶ τὸν χαρακτῆρα ἀπήγγειλεν. Ταῦτα ἐγὼ παρ' αὐτῆς ἐκείνης ἀκούσας τῆς διακόνου Βασιλίνης τῆ παρούσης συγγραφῆ συνέταξα.

25

220, 5 Ὁ τόπος ἐν ᾧ ἐγκέκλεισται ὁ ἅγιος οὗτος γέρων, κρημνὸν ἔχει κατὰ δυσμὰς ὑψηλότετον τοίχου τόπον ἀποπληροῦντα, καθ' οὗ ἡ στέγη τοῦ κελλίου ἐπεστήρικται. Ἡ δὲ τοῦ κρημνοῦ πέτρα τοσοῦτον ξηροτάτη λίαν ὑπάρχει καὶ ἄνικμος, ὥστε μηδ' ὄλως νοτίδα ἐμποιεῖν τῷ κελλίῳ. Ἐν μᾶ τοίνυν τῶν ἡμερῶν λαβὼν ὁ ἅγιος οὗτος γέρων σπέρμα ἐνὸς σχαδίου λέγει τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς Θεοδώρῳ καὶ Ἰωάννῃ· ἀκούσατέ μου, τέκνα· ἐάν ἡ τοῦ Θεοῦ φιλάνθρωπία χαρίσῃται τῷ σπέρματι τούτῳ χάριν καὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ δύναμιν πρὸς τὸ καρπογονῆσαι, γινώσκετε ὅτι δωρεὰν χαρίζεται μοι τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν.

220, 15 Καὶ τοῦτο εἰπὼν προσέπλασεν τῇ ἄρρηκτῳ ἐκείνῃ πέτρᾳ τὴν σχάδαν. Ὁ δὲ τὴν ῥάβδον Ἄαρων ξηρὰν οὖσαν βλαστῆσαι καὶ ἔξανθῆσαι ἐπινεύσας Θεὸς αὐτὸς καὶ τὴν ἄρρηκτον ταύτην καὶ ξηροτάτην πέτραν βλαστῆσαι ἐκέλευσεν πρὸς τὸ δεῖξαι ταῖς μετέπειτα γενεαῖς ὁποίας ὁ δοῦλος αὐτοῦ τετύχηκε χάριτος. Καὶ ἰδὼν ὁ γέρων τὸν βλαστὸν ἠὲ χαρίσται τῷ Θεῷ μετὰ δακρῶν. Ὅστις βλαστὸς κατὰ μικρὸν εἰς ὕψος ἐγειρόμενος ἔφθασεν τὴν στέγην, ἣν καὶ ἀπεστέγασαν, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, τῷ χρόνῳ ἰδοὺ τρία σῦκα ἐκαρποφόρησεν. Ἄπερ λαβὼν ὁ γέρων

te osteni, ci mai bine rabdă și, oriunde vei fi, mă voi arăta ție în somn, voi asculta ce-mi vei spune și îți voi vesti toate câte îmi va arăta Dumnezeu.“ Ea, auzind acestea și crezând, a primit vedenia, pentru că el i s-a arătat în vis zicându-i: „Iată că Dumnezeu m-a trimis la tine! Spune-mi ce vrei?“

Ea, după ce i-a spus ale sale, a primit răspunsul potrivit, și apoi s-a trezit mulțumind lui Dumnezeu. Și când a venit ucenicul, i-a descris acestuia îmbrăcămintea și înfățișarea Bătrânului. Eu am auzit acestea chiar de la diaconița Vasilina și le-am așezat în scrierea de față.

25-26. Minunea smochinului

Locul în care s-a zăvorât acest sfânt Bătrân are, în latura de apus, o prăpastie foarte adâncă, folosită ca zid de care se sprijină acoperișul chiliei. Piatra peșterii este atât de uscată și lipsită de umezeală, încât nu lasă în chilie nici un pic de umezeală. Acest sfânt Bătrân, luând o sămânță de smochin, le-a spus ucenicilor săi, Teodor și Ioan: „Ascultați-mă, fiilor, dacă iubirea de oameni a lui Dumnezeu va dăruia har acestei semințe și acestei pietre putere ca ea să încolțească, să știți că îmi dă în dar împărăția cerurilor.“

Zicând acestea, a lipit sămânța de piatra aceea care nu putea fi spartă. Iar Cel care a făcut să înverzească și să înflorească toiagul uscat al lui Aaron, a poruncit ca și această piatră tare și foarte uscată să odrăslească spre a arăta generațiilor următoare harul de care a avut parte robul Său. Când a văzut Bătrânul vlăstarul, l-a mulțumit cu lacrimi lui Dumnezeu. Acest vlăstar s-a înălțat puțin câte puțin și a ajuns la acoperiș, pe care l-a desfăcut și, ca să spun pe scurt, într-un an a făcut trei smochine. Pe acestea luându-le Bătrânul și sărutându-le cu lacrimi, le-a mâncat, mulțumind lui Dumnezeu Care l-a încredințat,

καὶ μετὰ δακρῶν καταφιλήσας ἔφαγεν εὐχαριστῶν τῷ πληροφορήσαντι αὐτὸν Θεῷ, διαδοῦς καὶ τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς πρὸς μικρόν. Καὶ ἰδοὺ τὸ δένδρον βοᾷ τῇ ἀρετῇ τοῦ γέροντος μαρτυροῦν. Ἄφ' οὗ δὲ τὰ σῦκα ἔφαγεν ὁ θεοφόρος οὗτος γέρον, ἐτοιμάζετο πρὸς τὴν ἔξοδον· ἐπειδὴ δὲ λοιπὸν εἰς βαθὺ γῆρας ἤλασεν. Ἦνέφξαν οἱ μαθηταὶ τὸν τόπον πρὸς τὸ διακονεῖν αὐτῷ.

26

221 Ἐγὼ τοίνυν εἰσελθὼν πρὸς αὐτὸν καὶ τὸ φοβερόν τοῦ βλαστοῦ θεασάμενος θέαμα, κατενόουν ἐπιμελῶς πῶς ἐριζώθη καὶ εἰ ῥαγάδα ἔσχεν ἢ πέτρα, καὶ εὐρεῖν οὐκ ἠδυνήθην, ὥστε με ἐκπλαγέντα εἰπεῖν ὡς βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ, ὡς ἀνεξερευνήτα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. Καὶ γὰρ ἴσασι οἱ πολυχρόνιον πείραν τῆς λαύρας τοῦ μακαρίου Σάββα ἔχοντες ὅτιπερ οὔτε ἐν ἀέρι καὶ κήπῳ συκῇ γίνεται ἢ ἕτερον δένδρον διὰ τὴν πολλὴν θερμότητα καὶ ξηρότητα τῶν ἀέρων τῆς λαύρας· εἰ δὲ τις προφέρει τὰ δένδρα τοῦ μικροῦ τῆς αὐτῆς λαύρας κοινοβίου τὰ παρὰ τὴν ὁδὸν ὄντα, γινωσκέτω ὁ τοιοῦτος ὅτι ἐκεῖνα εὐχῆς ἔργον γεγένηται τοῦ μακαρίου Σάββα βάθος τε γῆς εὐρηκότος καὶ εὐπορίαν τῶν τοῦ χειμάρρου ὀμβριμαίων ὑδάτων καὶ τῶν τοῦ αὐτοῦ μικροῦ κοινοβίου πατέρων μέχρι τοῦ νῦν ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ χειμάρρου ὅλον τὸν χειμῶνα αὐτὰ ποτιζόντων. Ἀμέλει πολλῶν ἐπιχειρησάντων παρὰ τὸν χειμάρρον φυτεῦσαι ἔνθα βάθος γῆς ἦν, καὶ ὅλον τὸν χειμῶνα ποτιζόντων μόλις ἐπὶ ἑνιαυτὸν ἴσχυσαν κρατῆσαι τὰ φυτὰ διὰ τὴν, ὡς εἴρηται, πολλὴν τῶν ἀέρων ξηρότητα καὶ τὸ σφοδρὸν τῶν καυμάτων.

27

221, 20 Καὶ ταῦτα μὲν ἐκ πολλῶν ὀλίγα ἀναλεξάμενος γραφῇ παραδέδωκα παραλείψας διηγῆσασθαι τοὺς περὶ πίστεως αὐτοῦ ἀγῶνας, οὓς ἐνεδειξάτο κατὰ τῶν Ὠριγένους καὶ Θεοδώρου τοῦ

și a dat și ucenicilor săi câte puțin. Și iată că pomul strigă mărturisind despre virtutea Bătrânului. După ce Bătrânul acesta purtător de Dumnezeu a mâncat smochinele, s-a pregătit pentru ieșirea din această viață. Dar pentru că a ajuns la adânci bătrâneți, ucenicii au lărgit locul ca să-l poată sluji.

26

Eu, așadar, am intrat la el și, când am văzut priveliștea înfricoșătoare a vlăstarului, am cercetat cu atenție în ce fel a prins rădăcină și dacă piatra s-a crăpat, dar n-am putut găsi nimic, așa încât am spus cu uimire: *O, adâncul bogăției și al înțelepciunii și al cunoștinței lui Dumnezeu, cât sunt de necercetate judecățile Lui și de nescrutate căile Lui!* Aceasta pentru că cei din Lavra fericitului Sava care au experiență de mulți ani știu că smochinul sau vreun alt pom nu crește nici în aer liber, nici în grădină din pricina căldurii mari și a uscăciunii aerului din Lavră. Iar dacă cineva se gândește la pomii de lângă drum ai micii chinovii a lavrei, să știe că aceștia sunt roada rugăciunilor fericitului Sava, care a găsit pământ adânc și roditor mulțumită apelor de ploaie din torent, precum și ale părinților din mica sa chinovie care până acum udă pomii toată iarna cu apa din torent. Într-adevăr, deși mulți au încercat să sădească plante lângă torent, unde era pământ adânc, și să le ude întreaga iarnă, abia au reușit să țină plantele un an din cauza mării uscăciuni a aerului și a puterii arșiței.

Rom. 11. 33

27

După ce am ales aceste puțin lucruri din multe altele, le-am predat scrisului, lăsând deoparte istorisirea luptelor sale pentru credință duse împotriva învățăturilor și apărătorilor lui

Μομφουεστίας δογμάτων τε καὶ ὑπασπιστῶν, καὶ τοὺς διωγμοὺς οὓς ὑπέμεινεν κατὰ τὸ εὐαγγέλιον ὑπὲρ τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων. Ἄλλὰ τὰ τούτου ἀνδραγαθήματα ἄλλοις συγγραφεῦσιν παραχωρῶ διηγήσασθαι· εὖ γὰρ οἶδ' ὅτι πολλοῖς, ὡς εἰκός, μετὰ τὴν αὐτοῦ ἀποβίωσιν σπουδαστέον γενήσεται ἀναγράψασθαι
 221, 25 τοὺς τε ἀγῶνας καὶ διωγμοὺς καὶ κινδύνους οὓς ὑπέμεινεν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, καὶ τὰς νίκας καὶ τὰς ἐνδόξους αὐτοῦ
 222 πολιτείας κατὰ πᾶσαν ὡς εἰπεῖν τὴν καθ' ἡμᾶς πολιτείαν καὶ διὰ τὸν βίον καὶ διὰ τὰς ἀπαστραπτούσας αὐτοῦ ἀρετὰς περιφήμιου καὶ περιβοήτου γεγονότος.

28

Ὡς δὲ ἤκουσα τῆς ἁγίας αὐτοῦ γλώττης διηγουμένης, τῷ εἰκοστῷ ὀγδόῳ τῆς αὐτοῦ ἡλικίας χρόνῳ ἐπίσκοπος ἐχειροτονήθη, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴρηται, καὶ ἐποίησεν ἐν τῇ ἐπισκοπῇ ἔτη ἐννέα καὶ ἔμεινεν εἰς τὴν λαύραν τὸ πρότερον ἔτη δώδεκα, ἐξ ὧν ἐδιηκόνησεν ἔτη ἕξ καὶ ἠσύχασεν ἔτη ἕξ, καὶ ἔμεινεν εἰς τὸν Ῥουβᾶν ἔτη ἕξ καὶ ἐν τῷ κελλίῳ καθειρωγμένος, ἐν ᾧ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἠσυχάζει, ἐπλήρωσεν σὺν Θεῷ τεσσαράκονα ἑπτὰ χρόνους, καὶ ἰδοὺ ἔφθασεν τὸν ἑκατοστὸν τέταρτον τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας χρόνον καὶ ἔστιν λίαν πρεσβύτης καὶ φαιδρὸς τῷ προσώπῳ καὶ τῇ ψυχῇ προθυμότητος καὶ θείας χάριτος ἐμπελησμένος· εὐχόμεθα δὲ ἡμεῖς οἱ ταπεινοὶ ἵνα ὁ Θεὸς ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐνδυναμώσῃ αὐτὸν καὶ τὸν δρόμον αὐτοῦ ἐν εἰρήνῃ τελειώσῃ.
 222, 15 Εὐχαῖς αὐτοῦ ἐλεήσει καὶ ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἁμαρτωλοὺς τοὺς συγγραψαμένους. Εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Origen și Teodor de Mopsuestia, precum și prigonirile pe care le-a răbdat, potrivit Evangheliei, pentru învățăturile apostolice. Las însă altor scriitori să istorisească aceste fapte vitejești, fiindcă știu bine că după trecerea sa din viață, cum e și firesc, va trebui ca mulți să se îndeletnicească cu scrierea luptelor, prigonirilor și primejdiilor pe care le-a răbdat pentru credința ortodoxă, precum și biruințele și faptele strălucite ale vieții lui, fiindcă în toată petrecerea și viețuirea sa cu noi a devenit faimos și cunoscut pretutindeni datorită strălucitoarelor sale virtuți.

28

După cum am auzit din sfânta lui gură, a fost hirotonit episcop pe când era în vârstă de 28 de ani, după cum s-a spus și mai sus, și a împlinit în episcopie nouă ani, după care a stat în Lavră mai întâi 12 ani, iar din aceștia, șase ani a slujit și șase s-a liniștit, iar apoi a rămas șase ani în Ruva. Zăvorându-se apoi în chilia unde se liniștește până acum, a împlinit, cu ajutorul lui Dumnezeu, 47 de ani. Așa a ajuns în vârstă de 104 ani¹⁴, și e foarte bătrân și vesel la chip și plin de râvnă cu sufletul din pricina harului dumnezeiesc care îl umple. Noi, smeriții, îi urăm ca Dumnezeu să-i dea putere tot mai multă și să-și isprăvească drumul în pace.

Pentru rugăciunile lui, să ne miluiască și pe noi, smeriții și păcătoșii scriitori, în vecii vecilor. Amin.

¹⁴ Episcopul Ioan împlinise vârsta de 104 ani la 8 ianuarie 557.

Apendice¹⁵

El își aștepta mereu vremea plecării și tânjea să primească cununa dreptății care i-a fost gătită, cunună pe care Dumnezeu a făgăduit-o celor ce Îl iubesc. Când moartea i s-a apropiat, patriarhul a trimis după Avva Conon, starețul Lavrei, om iubit de Dumnezeu, plin de discreție și desăvârșit în dragostea de Dumnezeu, și l-a trimis la Ascalon. Cu el a luat pe unul din ucenicii sfântului Bătrân. Când i-a sosit ceasul morții, părinții s-au grăbit să vină înapoi la el, dar deja murise. Era o zi de duminică și el se afla încă pe patul său de moarte. L-au scos afară din chilie, iar el a spus părinților: „Vă rog, Părinții mei, să nu fiți triști, pentru că frații pe care îi așteptați să vină vor sosi miercuri. Peste trei zile veți fi adunați cu toții, iar voia lui Dumnezeu privitoare la mine se va fi împlinit.“ Așa s-a și întâmplat. Cei care erau în călătorie s-au întors miercuri înainte de cină, au venit toți la el și i-au primit binecuvântarea, și îndată și-a dat duhul în mâinile lui Dumnezeu, în ziua de 8 ianuarie. Iar acum, să dăm pentru Sfântul Ioan și pentru noi cinste, slavă și închinăciune Tatălui și Fiului și Sfântului Duh.

Acum și pururea și în vecii vecilor.

Amin.

¹⁵ E. Schwartz, alcătuitorul ediției critice a operei lui Chiril, notează câteva referiri, considerate neautentice, la moartea lui Ioan, prezente în unele manuscrise (pp. 328-329). Cu toate acestea, G. GARITTE („La Morte de S. Jean...”) argumentează că textul din apendice, prezent numai într-o ediție georgiană de veac XI, aparține lui Chiril. De aceea îl redăm și noi, tradus după ediția engleză.

Viața lui Avva Chiriac

Βίος τοῦ Ἀββᾶ Κυριακοῦ

Βίος τοῦ ἁββᾶ Κυριακοῦ

τῆς λαύρας τοῦ Σουκᾶ

1

222, 25 Τοῦ ἀναχωρητοῦ καὶ πάντων ἀναχωρητῶν ἀρίστου Κυριακοῦ πολλάκις ἐν τῷ περὶ Εὐθυμίου τοῦ μεγάλου ῥηθέντι μοι λόγῳ μνήμην ἐποίησάμην· ἀναγκαῖον τοίνυν ἡγησάμην τοῦτον δι' ὀλίγων γνωριμώτερον τοῖς ἐντυγχάνουσι καταστήσαι ὀλίγας τινὰς ἀπαρχὰς τῶν αὐτῷ κατορθωθέντων διηγούμενος. Εἰ γὰρ ἡ ἀπαρχὴ τῶν λεγομένων λογίων ἁγία, δῆλον ὅτι καὶ τὸ φύραμα τοῦ παντός αὐτοῦ βίου συνηγίασαι.

2

223 Οὗτος τοίνυν ὁ τὴν ψυχὴν ἔχων πεφωτισμένην Κυριακὸς γένος μὲν τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρχεν πόλεως Κορίνθου, γονέων δὲ πατρὸς μὲν Ἰωάννου πρεσβυτέρου τῆς κατὰ Κόρινθον ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς ἐκκλησίας, μητρὸς δὲ Εὐδοξίας, ὑφ' ὧν ἐγεννήθη 223, 5 περὶ τὸ τέλος τῆς Θεοδοσίου τοῦ νέου βασιλείας μηνὶ Ἰαννουαρίῳ ἐνάτῃ τῆς δευτέρας ἰνδικτιόνος. Γέγονεν δὲ ἀνεπιὸς ἐκ μητρὸς Πέτρου τοῦ ἐπισκόπου Κορίνθου, ὑφ' οὗ γέγονεν ἀναγνώστης ἐκ βρέφους τῆς αὐτῆς ἁγίας ἐκκλησίας. Ὅστις ἁββᾶς Κυριακὸς ἀναγινώσκων τὰς θείας γραφάς, ὡς αὐτὸς μοι διηγήσατο, καὶ διημερεύων ἐν αὐταῖς καὶ διανυκτερεύων ἔτι ὧν νέος ἐθαύμαζεν 223, 10 πῶς πολυτρόπως κατὰ γενεὰν καὶ γενεὰν τοὺς ὀρθῆ προαιρέσει

Viața lui Avva Chiriac

din Lavra lui Suca

1. Prolog

De Chiriac pustnicul, cel mai bun dintre toți pustnicii, am amintit de multe ori în *Cuvântul* meu despre marele Eftimie. Mi s-a părut, aşadar, de trebuință să-l fac și mai bine cunoscut cititorilor povestind câte ceva din pârga izbânzilor sale. Pentru că dacă pârga cuvintelor este sfântă, este vădit că și frământătura întregii sale vieți s-a sfințit împreună. *cf. Rom. 11. 36*

2. Obârșia

Acest Chiriac, cel cu sufletul luminat, era de neam din Corint, o cetate a Greciei. Părinții din care s-a născut se numeau, tatăl, Ioan, preot al sfintei Biserici Sobornicești a lui Dumnezeu din Corint, iar mama se chema Eudoxia. S-a născut, aşadar, către sfârșitul domniei lui Tedosie cel Tânăr, în 9 ianuarie, indictionul al II-lea. Era văr după mamă cu Petru, episcopul Corintului, de care a și fost făcut citeț al acestei sfinte Biserici încă de mic. Avva Chiriac, după cum mi-a povestit, citind Dumnezeieștile Scripturi și petrecând cu ele încă de tânăr ziua și noaptea, se minuna de multele feluri în care Dumnezeu i-a slăvit, din neam în neam, pe cei care s-au *Anul 449*

εὐαρεστήσαι σπουδάσαντας ἐδόξασεν ὁ Θεὸς καὶ φωστῆρας ἐν κόσμῳ ἀνέδειξεν καὶ πάντα ἐξ ἀρχῆς ὤκονδησεν πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὸν μὲν Ἄβελ διὰ θυσίαν δοξάσας, τὸν δὲ Ἐνὼχ δι' εὐαρεστήσεως τῆ μεταθέσει τιμήσας, τὸν δὲ Νῶε διὰ δικαιοσύνης σπινθήρα τοῦ γένους φυλάξας, τὸν Ἀβραάμ διὰ πίστεως πατέρα ἐθνῶν ἀναδείξας, τὴν εὐσεβῆ τοῦ Μελχισεδέκ ἱερωσύνην ἀποδεξάμενος, τὸν Ἰωσήφ καὶ τὸν Ἰώβ ὑπομονῆς τε καὶ σωφροσύνης εἰκόνα τῷ βίῳ ἀναστήσας, τὸν Μωυσέα νομοθέτην καταστήσας, τὸν τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ χαλιναγωγὸν καταστήσας, τὸν Δαυὶδ προφήτην καὶ βασιλέα καὶ φρικτοῦ μυστηρίου πρόγονον ἀναδείξας, τῆς Βαβυλωνίας καμίνου τὴν φλόγα εἰς δρόσον μεταποιήσας, Δανιήλ τοὺς λέοντας ἐν τῷ λάκκῳ νηστεύειν διδάξας, τὸ θαλάττιον κῆτος εἰς προφητικὸν θάλαμον μετασκευάσας. Πρὸς τούτοις πᾶσιν ἰλιγγία αὐτοῦ ἢ διάνοια ἐννοοῦσα τὰ ὑπὲρ ταῦτα, τὸν τόκον τὸν τοιοῦτον τὸν ἄσπορον, τὴν Παρθένον καὶ Μητέρα, πῶς [ἄν] Θεὸς Λόγος ἀτρέπτως γέγονεν ἄνθρωπος καὶ διὰ τοῦ τιμίου αὐτοῦ σταυροῦ καὶ τῆς ἀναστάσεως τὸν τε ἄδην ἐσκύλευσεν καὶ τὸν ἀπατεῶνα ὄφιν κατήργησεν θριαμβεύσας καὶ τοῖς ἰδίους θανατωθέντα παραπτώμασιν Ἀδάμ ζωοποιήσας πάλιν εἰς τὸν παράδεισον ἐπανήγαγεν.

3

224 Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα διανοούμενος ὁ Κυριακός, κατενύγη ἢ καρδία αὐτοῦ φόβῳ Θεοῦ καὶ ἐβουλεύσατο ἐπὶ τὴν ἁγίαν πόλιν ἀναχωρῆσαι καὶ τοῖς βιωτικοῖς ἀποτάξασθαι πράγμασιν. Καὶ τοῖς τοιοῦτοις ἀδολεσχῶν λογισμοῖς ἤκουσεν ἐν μιᾷ κυριακῇ τοῦ εὐαγγελίου λέγοντος εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἄράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μοι, καὶ παραυτίκα ἔξελθὼν τῆς ἐκκλησίας καὶ μηδενὶ μηδὲν εἰρηκῶς ἦλθεν ἐπὶ Κεγχρεάς καὶ ἐπιβάς πλοίῳ διαπερῶντι ἐν Παλαιστίνῃ

silit printr-o dreaptă alegere deliberată să-I fie plăcuți și i-a arătat luminători în lume, iconomisind totul dintru început pentru mântuirea neamului omenesc, Care l-a slăvit pe Abel pentru jertfa lui, iar pe Enoh l-a cinstit cu mutarea de aici pentru că l-a fost bineplăcut, pe Noe prin dreptate l-a păzit ca pe o scânteie a neamului [omenesc], pe Avraam l-a arătat prin credință părinte al neamurilor, a primit preoția cucernică a lui Melchisedec, pe Iosif și pe Iov i-a înălțat prin viețuire ca icoane ale răbdării și fecioriei, pe Moise l-a rânduit legiuitor, pe Isus Navi l-a făcut să țină în frâu soarele și luna, pe prorocul și împăratul David l-a arătat strămoș al înfricoșătoarei taine, focul cuprătorului babilonian l-a preschimbă în rouă, pe leii lui Daniil din groapă i-a învățat să postească, chitul cel din mare l-a preschimbă în iatac prorocesc. Pe lângă toate acestea, cugetul lui era cuprins de uimire când se gândea la cele mai presus de acestea, adică la o astfel de naștere fără de sămânță, la Fecioara-Maică, la felul în care Dumnezeu-Cuvântul S-a făcut om în chip neschimbă și prin cinstita Sa Cruce și Înviere a prădat iadul și, biruind, l-a nimicit pe șarpele înșelător, iar pe Adam, cel omorât prin propriile sale căderi, l-a făcut iarăși viu, aducându-l din nou în rai.

3. În chinovia lui Gherasim

La acestea și la cele ca acestea gândindu-se Chiriac, s-a străpuns la inimă cu frica lui Dumnezeu și s-a hotărât să plece în Sfânta Cetate și să se lepede de lucrurile cele lumești. Cugetând astfel de gânduri, a auzit într-o duminică Evanghelia zicând: *Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea sa și să-Mi urmeze.* Ieșind îndată din biserică și fără să spună cuiva ceva, a venit în Chenhrea, unde s-a suit în corabie și, trecând în Palestina, a venit la Ierusalim, fiind în

224, 10 παρεγένετο εἰς Ἱεροσόλυμα ὀκτωκαιδέκατον μὲν ἔτος ἄγων τῆς ἡλικίας, ὀγδόω δὲ ἔτει τῆς ἱεραρχίας ἐν Ἱεροσολύμοις Ἀναστασίου, ἐνάτω δὲ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐν ἀρχῇ τῆς πέμπτης ἰνδικτιόνος. Καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν ἐδεξιώθη παρὰ τῷ ἐν ἁγίοις Εὐστοργίω, ἀνδρὶ ἁγίω καὶ τοῖς τοῦ Παναγίου Πνεύματος χαρίσμασι διαλάμποντι. ἤδη μοναστήριον

224, 15 συστησαμένω πλησίον τῆς ἁγίας Σιών περιφανέστατον. Ἐν ᾧ παραχειμάσας ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Κυριακὸς ἐπεπόθησεν τὴν ἔρημον οἰκῆσαι καὶ ἀκούων παρὰ πάντων σχεδὸν τὰ κατὰ τὸν θεῖον Εὐθύμιον παρεκάλεσεν τὸν μέγαν πατέρα Εὐστόργιον ἀπολυθῆναι μετ' εὐχῆς καὶ ἀπολυθεὶς ἦλθεν εἰς τὴν λαύραν τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου καὶ προσκαρτερήσας ἐκεῖσε Ἀνατολίω

224, 20 τινὶ πρεσβυτέρω καὶ Ὀλυμπίω μοναχῷ ἀδελφοῖς κατὰ σάρκα καὶ Κορινθίοις οὖσι τῷ γένει καὶ γνωστοῖς ἡμέρας ἱκανὰς προσεκύνησε μὲν τὸν μέγαν Εὐθύμιον καὶ τὸ σχῆμα διὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ χειρῶν μετημφιάσατο, μεῖναι δὲ αὐτόθι οὐ συνεχωρήθη διὰ τὸ νέον τῆς αὐτοῦ ἡλικίας, ἀλλ' ἀποστέλλεται εἰς τὸν Ἰορδάνην

224, 25 πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις Γεράσιμον, ἤδη τοῦ μεγάλου Θεοκτίστου τελευτήσαντος. Πάνυ γὰρ παρεφυλάττετο ὁ μέγας Εὐθύμιος ἀγένειον ἔχειν ἐν τῇ ἑαυτοῦ λαύρᾳ· ὁ μὲντοι ἐν ἁγίοις Γεράσιμος τοῦτον δεξιόμενος καὶ νεώτερον αὐτὸν θεασάμενος ἐκέλευσεν αὐτὸν μένειν εἰς τὸ κοινόβιον ξύλα κόπτων καὶ ὕδροφορῶν καὶ μαγειρεύων καὶ πᾶσαν διακονίαν μετὰ προθυμίας ἐκτελῶν, διημερεύων μὲν ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, διανυκτερεύων δὲ ἐν ταῖς

225 πρὸς Θεὸν δεήσεσιν, ἐν τῷ κανόνι τῆς ψαλμωδίας προθυμότερος μετὰ ἐργοχειροῦ ἰστάμενος. Ἐν δὲ τῷ κοινοβίῳ διακονῶν τὴν τῶν ἀναχωρητῶν πολιτείαν ἐκράτει διὰ δύο ἐσθίων ἄρτον καὶ ὕδωρ, ἐλαίῳ ἢ οἴνῳ ἢ εὐκράτῳ μὴ χρώμενος, ὥστε τὸν μέγαν Γεράσιμον θεωροῦντα τὴν τε ἄσκησιν καὶ πολιτείαν τοῦ νεωτέρου θαυμάζειν

225, 10 καὶ ἀγαπᾶν αὐτόν. Ὅθεν καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῶν ἁγίων νηστειῶν πληροφορούμενος ἐλάμβανεν αὐτόν εἰς τὴν πανέρημον τοῦ Ῥουβᾶ· οἵτινες αὐτόθι ἡσύχαζον ἕως τῆς τῶν βαιῶν ἐορτῆς, κατὰ

vârștă de 18 ani, în al optulea an de patriarhie în Ierusalim al lui Anastasie, în al nouălea an al domniei împăratului Leon cel Mare, la începutul indictionului al V-lea¹. Venind în Sfânta Cetate, a fost primit de Sfântul Evstorghie, bărbat sfânt, care strălucea cu harismele Preasfântului Duh și care ctitorise o mănăstire foarte vestită, aproape de sfântul Sion. Iernând în aceasta, robul lui Dumnezeu Chiriac dorea să locuiască în pustie și, auzind aproape de la toți cele despre dumnezeiescul Eftimie, l-a rugat pe marele Părinte Evstorghie să-l slobozească cu binecuvântare. După ce a fost slobozit, a venit în Lavra marelui Eftimie și a stat destule zile acolo, la Anatolie preotul și Olimpie monahul, care erau frați după trup și de neam din Corint, cunoscuți de-ai săi, și s-a închinat la marele Eftimie și din sfintele sale mâini a primit schima. Dar nu i s-a îngăduit să rămână în acel loc din pricina frăgezimii vârstei, ci a fost trimis la Iordan, la Sfântul Gherasim, marele Teocist fiind deja săvârșit din viață, deoarece marele Eftimie se păzea foarte tare să aibă vreun tânăr fără barbă în lavra sa. Sfântul Gherasim l-a primit și, văzându-l tânăr, a poruncit să rămână în chinovie, unde să taie lemne, să care apă, să bucătărească și să împlinească toată slujirea cu râvnă, petrecându-și ziua în osteneală și trudă, iar noaptea în rugăciuni către Dumnezeu, stând la rânduiala psalmodiei cu mai multă râvnă și făcând un lucru de mână. Dar deși slujea în chinovie, ținea rânduiala pustnicilor, mâncând la două zile pâine și apă, iar untdelemn sau vin sau *evkration* nu folosea, încât marele Gherasim se minuna văzând asceza și viețuirea tânărului și avea drag de el. Așa că în vremea sfântului Post, înștiințându-se duhovnicește, l-a luat în adâncul pustiei de la Ruva, unde s-au liniștit

¹ Al 18-lea an al vârstei lui Avva Chiriac e cuprins între 9 ianuarie 466 și 8 ianuarie 467, iar indictionul al V-lea a început la 1 septembrie 466.

κυριακὴν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου κοινωνοῦντες. Ὀλίγου δέ τινος χρόνου διελθόντος καὶ τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου ἐν Χριστῷ τελειωθέντος εἶδεν ὁ ἐν ἁγίοις Γεράσιμος τὴν αὐτοῦ
 225, 15 ψυχὴν ὑπὸ ἀγγέλων ὀδηγουμένην καὶ εἰς οὐρανὸν ἀναφερομένην καὶ λαβὼν τὸν ἀββᾶν Κυριακὸν ἀνῆλθεν εἰς τὴν μονὴν αὐτοῦ καὶ τὸ σῶμα κηδεύσας ὑπέστρεψεν. Τῷ μέντοι ἐνάτῳ χρόνῳ τῆς ἐν Παλαιστίνῃ παρουσίας τοῦ ἀββᾶ Κυριακοῦ ὁ μέγας πατὴρ ἡμῶν Γεράσιμος ἐτελεύτησεν καὶ τῷ τῆς δικαιοσύνης
 225, 20 κατεκοσμήθη στεφάνῳ μηνὶ Μαρτίῳ πέμπτῃ τῆς τρισκαιδεκάτης ἰνδικτιόνος. Βασιλείου δὲ καὶ Στεφάνου ἀδελφῶν τῆς ἡγεμονίας κρατησάντων ὁ ἀββᾶς Κυριακὸς ἀνεχώρησεν καὶ ἦλθεν εἰς τὴν λαύραν τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου καὶ ὑπὸ Ἡλία τοῦ ἡγουμένου εἰσοδεχθεὶς ἔλαβεν κελλίον καὶ ἡσύχασεν ἐν τῷ εἰκοστῷ ἐβδόμῳ τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας χρόνῳ, μηδὲν κτώμενος τοῦ αἰῶνος τούτου.
 225, 25 Πολλὰ δὲ κεκοπίακεν ἐν τῇ οἰκοδομῇ τοῦ κοινοβίου· τότε γὰρ ἡ λαύρα εἰς κοινόβιον μετεσκευάσθη.

4

Ἦν δὲ ἐκεῖ τὸ τριηκοῦτον Θωμᾶς τις προσαγορευόμενος μέγας τῷ βίῳ. Τούτου τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ πλεονεκτήματα γνοὺς ὁ ἀββᾶς Κυριακὸς συνήφθη αὐτῷ τῇ τοῦ πνεύματος στοργῇ,
 225, 30 προβιβαζόμενος καὶ γυμναζόμενος καὶ τῇ αὐτοῦ ἐπόμενος ἀγωγῇ. Ὅστις Θωμᾶς ἀποσταλεὶς ὑπὸ Φίδου τοῦ διακόνου εἰς Ἀλεξάνδρειαν ὠνήσατο ἀπλώματα παρὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου λόγῳ τοῦ κτιζομένου κοινοβίου· τὰ γὰρ τῶν πατέρων ἡμῶν Εὐθυμίου καὶ Θεοκτίστου μοναστήρια ἦσαν τότε ἐν ὁμονοίᾳ κοινὸν τὸν βίον
 226, 5 ἔχοντα καὶ μίαν διοίκησιν ὑπὸ ἓνα ὄντα οἰκονόμον κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου ἐντολήν. Δωδεκαετοῦς χρόνου παρεληλυθότος μετὰ τὴν ἁγίαν ἐκείνου κοίμησιν τοῦ ἡγουμένου τῆς τοῦ ἀββᾶ Θεοκτίστου μονῆς ἀββᾶ Λογγίνου τελευτήσαντος καὶ Παύλου τὴν ἡγουμένην διαδεξαμένου Τερέβων ὁ Σαρακηνὸς ὁ πάλαι βαπτισθεὶς καὶ ἰαθεὶς ὑπὸ τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου μέλλων τελευτᾶν
 226, 10

până la praznicul Stâlpărilor, împărtaşindu-se duminica din mâinile marelui Eftimie. După ce a trecut oarece vreme și marele Eftimie s-a săvârșit întru Hristos, Sfântul Gherasim a văzut sufletul lui condus de îngeri și înălțat la ceruri. Luându-l atunci pe Avva Chiriac, s-a suit la mănăstirea lui Eftimie și, după ce acesta a fost înmormântat, s-au întors. În cel de-al nouălea an al șederii lui Avva Chiriac în Palestina, marele nostru Părinte Gherasim s-a săvârșit din viață și a fost împodobit cu cununa dreptății, în 5 martie, indictionul al XIII-lea. După ce egumenia a fost luată de frații Vasile și Ștefan, Avva Chiriac s-a retras și a venit în Lavra marelui Eftimie, fiind primit de egumenul Ilie, și a căpătat o chilie unde se liniștea, fiind în vârstă de 27 de ani, fără să aibă nicio agoniseală de-a veacului acestuia. Mult s-a ostenit la zidirea chinoviei, pentru că atunci lavra a fost transformată în chinovie.

Anul 475

4. În lavra lui Eftimie

Era acolo, în vremea aceea, un oarecare Toma, mare cu viețuirea. Avva Chiriac, aflând de virtuțile și bogățiile sale, s-a lipit de el prin dragostea Duhului, înaintând și nevoindu-se duhovnicește prin urmarea povățuirii aceluia. Acest Toma, fiind trimis de diaconul Fidus în Alexandria, a cumpărat veșminte de la arhiepiscop pentru chinovia care s-a construit, pentru că mănăstirile Părinților noștri Eftimie și Teoctist erau atunci unite în cuget, având o viață de obște și o singură conducere, aflându-se sub un singur econom, după porunca marelui Eftimie. La 12 ani după sfânta lui adormire, Avva Longhin, egumenul mănăstirii lui Avva Teoctist, a murit, și Pavel a urmat la egumenie, iar Terevon saracinul, care fusese botezat și vindecat de către marele Eftimie, trăgând să moară, a lăsat destulă avere ambelor mănăstiri. Dar pentru că Pavel

Anul 485

226, 15 ἱκανὰ κατέλιπεν πράγματα τοῖς ἀμφοτέροις μοναστηρίοις. Τοῦ δὲ Παύλου αὐθαδιάσαντος καὶ τὸ τοῦ Τερέβωνος λείψανον καὶ τὰ πράγματα ἀποσπάσαντος σύγχυσις ἀνεφύη καὶ τῶν μοναστηρίων διαίρεσις. Τῶν τοίνυν περὶ τὸ μοναστήριον χωρίων τοῦ ὁσίου Εὐθυμίου διαιρεθέντων κτίζει ὁ Παῦλος πύργον εἰς τὰ διαιρεθέντα χωρία καὶ δίδωσι διακόσια νομίσματα ὑπὲρ ἀγορασίας ξενοδοχείου πρὸς τὸ αὐτὸν μόνον διακατέχειν τὸ ἐν τῇ ἀγίᾳ πόλει κοινὸν ξενοδοχεῖον. Τότε οἱ μὲν τῆς μονῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου ἠγόρασαν ξενοδοχεῖον τῶν αὐτῶν διακοσίων νομισμάτων πλησίον τοῦ πύργου τοῦ Δαυὶδ παρὰ τῶν πατέρων τῆς
 226, 20 λαύρας τοῦ Σουκᾶ· ὁ δὲ ἀββᾶς Κυριακὸς διὰ τὴν γενομένην τῶν μοναστηρίων διαίρεσιν ἀναχωρεῖ λυπηθεὶς κατὰ διάνοιαν καὶ ἔρχεται εἰς τὴν λαύραν τοῦ Σουκᾶ περὶ τὸ τέλος τῆς ὀγδόης ἰνδικτιόνος. Καὶ πληροὶ τέσσαρας ἐν διαφόροις ἔτεσιν διακονίας τὴν τε τοῦ ἄρτοκοπέου καὶ τοῦ νοσοκομείου καὶ τοῦ ξενοδοχείου καὶ τοῦ οἰκονομείου καὶ πάντα τοὺς πατέρας θεραπεύσας καὶ οἰκοδομήσας εἰσήχθη εἰς τὸ ἱερατεῖον.² Ἦν γὰρ χειροτονηθεὶς διάκονος εἰς τὴν τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου μονὴν καὶ μετὰ τέσσαρα ἔτη προεβλήθη κειμηλιάρχης καὶ κανονάρχης τῷ τεσσαρακοστῷ ἔτει τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας χρόνῳ, πληρώσας δὲ δεκατρία ἔτη ἐν αὐτῇ
 227 τῇ διακονίᾳ γέγονεν πρεσβύτερος καὶ διέμεινεν κειμηλιάρχης καὶ κανονάρχης ἄλλα δεκαοκτὼ ἔτη. Διεβεβαιώσατο δέ μοι λέγων ἐν τῷ τοσοῦτῳ τῶν τριάκοντα ἐνὸς χρόνων κανονάρχην με ὄντα καὶ κειμηλιάρχην οὐκ εἶδέν με ὁ ἥλιος ἐσθίοντα οὐδὲ ὀργιζόμενον. Ἔλεγεν δέ μοι καὶ τοῦτο ὅτι οὐκ ἐπλήρουν κρούων εἰς τὸ ξύλον
 227, 5 τοῦ κρούσματος τῆς λαύρας τῆς νυκτερινῆς ψαλμωδίας μέχρις οὗ ἐστιχολόγουν ὄλον τὸν ἄμμωμον.

Τῷ μέντοι ἑβδομηκοστῷ ἐβδόμῳ τῆς αὐτοῦ ἡλικίας χρόνῳ παραδίδωσι τὸ κειμηλιαρχεῖον ἐπὶ τῆς τρίτης ἰνδικτιόνος καὶ ἀναχωρεῖ ἐπὶ τὴν τοῦ Νατουφᾶ πανέρημον μαθητὴν τινα ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ. Καὶ ἐπειδὴ μελάγρια οὐχ εὐρίσκονται ἐν τοῖς
 227, 10 τόποις ἐκείνοις, παρεκάλεσεν τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ σώματος παρασχεῖν αὐτοῖς ἐκ τῶν αὐτόθι σκιλλῶν τρέφεσθαι.

² Iulie-august 485.

³ Cămărașul avea în grijă vasele sfinte și odoarele mănăstirii, aflate toate

s-a purtat cu încăpățănare și a luat rămășițele și lucrurile lui Terevon, s-a iscat o neînțelegere și dezbinare între mănăstiri. Așadar, când au fost despărțite pământurile din jurul mănăstirii Cuviosului Eftimie, Pavel a zidit un turn pe pământurile despărțite și a dat 200 de monede de aur pentru cumpărarea unei case de oaspeți, ca să păstreze numai el casa de oaspeți pe care o avuseseră în comun în Sfânta Cetate. Atunci părinții mănăstirii marelui Eftimie au cumpărat o casă de oaspeți din aceste 200 de monede, aproape de turnul lui David, de la părinții mănăstirii Suca. Avva Chiriac, întristat în cuget din pricina dezbinării petrecute între mănăstiri, a plecat și a venit în Lavra Suca spre sfârșitul indictionului al VIII-lea³. Vreme de patru ani, a împlinit diferite slujiri la brutărie, la bolniță, la arhondaric și la iconomat, și, după ce i-a slujit și zidit pe toți părinții, a fost pus să slujească în altar, pentru că fusese deja hirotonit diacon în mănăstirea marelui Eftimie. După patru ani a fost făcut cămăraș³ al mănăstirii și canonarh⁴, având pe atunci 40 de ani, și după ce a împlinit în această slujire 13 ani, a fost făcut preot și a rămas cămăraș și canonarh încă 18 ani. El mă incredința zicându-mi: „În tot timpul celor 31 de ani în care am fost cămăraș și canonarh nu m-a văzut soarele nici mâncând, nici mâniindu-mă.“ De asemenea, îmi mai spunea și aceasta: „Nu am bătut niciodată în toaca lavrei pentru slujba de noapte până nu am zis tot Psalmul 118.“

Când a fost în vârstă de 77 de ani, a predat slujirea de cămăraș în cel de-al III-lea indiction și s-a retras în pustia
 Anul 525 Natufa, având cu sine un ucenic. Dar pentru că în acele locuri nu se găsește *melagria*, L-a rugat pe Dumnezeu ca pentru trebuința trupezască să le îngăduie să mănânce din cepele de

într-o „cămară“ sau „tainiță“ pentru mai multă siguranță.

⁴ Canonarhul conduce cântarea monahilor la slujbe și avea sarcina să bată toaca înaintea începerii acestora.

Καὶ πιστεύσας τῷ τὰ πάντα κτίσαντι καὶ μεταβαλεῖν τὸ πικρὸν εἰς γλυκὺ δυναμένῳ εἶπεν τῷ ἑαυτοῦ μαθητῇ· ἄπιθι, τέκνον, συνάγαγε σκίλλας καὶ ἐκξέσον· καὶ εὐλογητὸς Κύριος, ὅτι ἔχομεν
227, 15 ἔξ αὐτῶν εὐφρανθῆναι. Καὶ συνήγαγεν ὁ μαθητῆς καὶ ἐξέξεσεν καὶ παρέθηκεν μετὰ ἄλατος καὶ ἐγλυκάνθησαν αἱ σκίλλαι παραυτίκα καὶ ἔμειναν ἐσθίοντες ἔξ αὐτῶν ἐπὶ χρόνον ἐτῶν τεσσάρων.

5

Τοῦ δὲ τετραετοῦς χρόνου πληρωθέντος ἀνὴρ τις πρωτοκωμήτης ἀπὸ Θεκούων τῆς κόμης μαθὼν τὰ περὶ αὐτοῦ
227, 20 παρὰ τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ θρέμματα νεμόντων ἦλθεν πρὸς αὐτὸν ἔχων ὄνον ἄρτων θερμῶν πεφορτωμένον καὶ ἀπογομώσας ἀπῆλθεν, καὶ ἦσθιον ἀπὸ τοῦ ἄρτου. Ὁ μὲν οὖν μαθητῆς χωρὶς γνώμης τοῦ γέροντος καθ' ἣν εἶχεν συνήθειαν σκίλλας ἐκξέσας ἐγεύσατο καὶ μὴ ἐνέγκας τὴν πικρίαν ἔκειτο ἄφωνος· ὁ δὲ
227, 25 γέρον μαθὼν τὴν αἰτίαν τῆς συμφορᾶς ἐπευξάμενος αὐτῷ καὶ ἐξαναστήσας αὐτὸν μετέδωκεν αὐτῷ τῶν ἀχράντων μυστηρίων καὶ ὑγιῆ ἀποκαταστήσας ἐνουθέτει λέγων· τέκνον, ὁ Θεὸς πάντοτε
228 μὲν θαυματουργεῖ, πολλῶ δὲ μᾶλλον ἐν καιρῷ περιστάσεως καὶ ἀνάγκης, ἐξαιρέτως ὅπου καὶ σωτηρία ψυχῶν· μὴ οὖν δειλιάσης.

Καὶ τῶν μὲν ἄρτων ἤδη πληρωθέντων καὶ ἀνάγκης μεγάλης αὐτοῖς γενομένης πάλιν ὁ γέρον εὐλογήσας τῷ μαθητῇ ἐπέταξεν ἐκ τῆς σκίλλης ἐτοιμάσαι εἰς τὴν ὥραν τοῦ γεύσασθαι ὁ
228, 5 δὲ μαθητῆς ἐφοβεῖτο ἄψασθαι. Καὶ λαβὼν ὁ γέρον καὶ εὐλογήσας καὶ τὸν τοῦ σταυροῦ τύπον ποιήσας ἤρξατο πρῶτος ἐσθίειν. Καὶ οὕτως ὁ μαθητῆς θαρρήσας ἔφαγεν καὶ ἔμεινεν ἀβλαβής.

6

Τῷ δὲ πέμπτῳ χρόνῳ τῆς ἐν τῷ Νατουφᾶ αὐτοῦ διαγωγῆς
228, 10 πληρουμένῳ ἀνὴρ τις Θεκουηνὸς ἀκούσας περὶ αὐτοῦ ἤγαγεν

⁵ Este vorba, probabil, de frunzele unei plante amare din deșert, nefolosită

mare⁵ care se aflau acolo. Crezând în Făcătorul a toate, Care poate să prefacă amărăciunea în dulceață, a zis ucenicului său: „Du-te, fiule, și adună cepele, și fierbe-le, și binecuvântat este Domnul, că dintr-însele ne vom veseli!” Ucenicul a adunat cepe, le-a fiert și le-a servit cu sare, iar cepele s-au îndulcit în acea clipă, iar ei au mâncat din acestea vreme de patru ani.

5-6. În pustia Natufa

După ce a trecut al patrulea an, un om, care era proestos Anul 529 în satul Tecoa, a aflat cele despre dânsul de la păstorii din pustie și a venit la el având un măgar încărcat cu pâini calde, pe care le-a descărcat și a plecat, iar ei doi au început să mănânce din pâine. Ucenicul însă, fără îngăduința Bătrânului, a fiert, după cum avea obiceiul, cepe și a mâncat, dar, neputând să rabde amărăciunea, a căzut la pământ fără grai. Bătrânul, când a aflat pricina năpastei, i-a făcut o rugăciune, și ridicându-l, l-a împărțit cu Preacuratele Taine, și după ce l-a făcut iarăși sănătos, l-a sfătuit zicând: „Fiule, Dumnezeu întotdeauna face minuni, dar mai cu seamă în vreme de primejdie și de nevoie, mai ales când este la mijloc mântuirea sufletelor. Așadar, nu te teme!”

După ce s-au terminat pâinile și au ajuns iarăși în mare nevoie, Bătrânul i-a dat binecuvântare ucenicului și l-a trimis să pregătească cepe pentru vremea mesei. Ucenicul însă se temea să se atingă de ele. Atunci Bătrânul, luând una, binecuvântând-o și făcând semnul crucii, a început să mănânce primul. Așa, prinzând curaj și ucenicul, a mâncat și a rămas nevătămat.

6

În al cincilea an al șederii sale la Natufa, un bărbat din Tecoa, auzind despre el, și-a adus la dânsul fiul care era chinuit pentru mâncare. Anul 530

228, 15 πρὸς αὐτὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ δεινῶς σεληνιαζόμενον καὶ ἐδυσώπει αὐτὸν εὐχὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ποιήσασθαι. Ὁ δὲ γέρον συμπαθήσας αὐτῷ εὐχὴν ἐποίησεν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἀλείψας αὐτὸν ἔλαιον τοῦ ἁγίου Σταυροῦ ἀπεκατέστησεν αὐτὸν ὑγιῆ. Ὅστις Θεκουηνὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ ὑγιῆ ἀπολαβὼν τὸ θαῦμα ἀνεκήρυττεν· τούτου δὲ διαφημισθέντος εἰς πᾶσαν τὴν ἐνορίαν ἐκείνην ἦλθον πρὸς αὐτὸν πολλοὶ καὶ ὄχλου αὐτῷ. Καὶ φεύγων ὁ ἄββᾶς Κυριακὸς τὴν ὄχλησιν ἀνεχώρησεν ἐπὶ τὴν ἐνδοτέραν ἔρημιον τοῦ Ρουβᾶ καὶ ἔμεινεν ἐκεῖσε χρόνον ἐτῶν πέντε ῥίζαις μελαγρίων ἀρκούμενος καὶ καρδίαις καλάμων. Καὶ μαθόντες τινὲς κατήρχοντο πρὸς αὐτὸν φέροντες ἀσθενοῦντας καὶ ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων ἐνογλουμένους· οὐστίνας ἐθεράπευσεν τῇ τοῦ Χριστοῦ χρώμενος ἐπικλήσει καὶ τῇ τοῦ τιμίου σταυροῦ σφραγίδι. Τότε τὴν πολλὴν δυσχεραίνων ὄχλησιν ἀνεχώρησεν ἀπὸ τοῦ Ρουβᾶ καὶ εἰσηλθὼν εἰς τόπον πανέρημον καὶ ἀπόκρυφον, ἔνθα οὐδεὶς τῶν ἀναχωρητῶν ἔμεινεν. Ὁ δὲ τόπος ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων Σουσακεῖμ ὀνομάζεται, ἔνθα οἱ ἀμφοτέρωθεν χεῖμαρροι καταμίσγονται ὅ τε τῆς Νέας Λαύρας καὶ ὁ τῆς Σουκᾶ λαύρας βαθύτατοι ὄντες καὶ φοβερώτατοι. Φασὶ δὲ τινὲς τούτους εἶναι τοὺς ποταμοὺς Ἡθᾶμ περὶ ὧν ὁ Δαυὶδ ἐν ταῖς πρὸς Θεὸν μεγαληγορίαις φησὶν σὺ ἐξήραναι ποταμοὺς Ἡθᾶμ. Ποίησας τοίνυν εἰς Σουσακεῖμ ἔτη ἑπτὰ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς μεγίστης καὶ φοβερωτάτης θνήσεως οἱ τῆς λαύρας τοῦ Σουκᾶ πατέρες τὸν ἐπικείμενον φόβον δεδιότες κατήλθον ὁμοθυμαδὸν μετὰ λιτῆς καὶ πολλῆ τῇ παρακλήσει χρησάμενοι ἀνήγαγον αὐτὸν ἀπὸ Σουσακεῖμ εἰς τὴν λαύραν. Ὅστις ἄββᾶς Κυριακὸς εἰς τὴν λαύραν ἐλθὼν ἔμεινεν εἰς τὸ ἀναχωρητικὸν τοῦ ἐν ἁγίοις Χαρίτωνος ἐπὶ πέντε χρόνους καταγωνιζόμενος τῶν Ὠριγενιαστῶν.

7

229, 10 Τότε δὲ ἐγὼ ἀπὸ τῆς μονῆς τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου παραβαλὼν εἰς τὴν Μεγίστην Λαύραν τοῦ μακαρίου Σάββα τῷ ἄββᾶ Ἰωάννῃ τῷ ἐπισκόπῳ καὶ ἡσυχαστῇ ἀπεστάλην ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τοῦτον τὸν ἄββᾶν Κυριακὸν μετὰ γραμμάτων

de duhul lunatic și l-a rugat să se roage pentru el. Bătrânul, făcându-i-se milă de dânsul, s-a rugat pentru el, l-a uns cu untdelemn de la Sfânta Cruce și l-a făcut sănătos. Luându-și fiul sănătos, omul din Tecoa a vestit pretutindeni minunea, iar fiindcă vestea aceasta s-a răspândit în toate acele hotare, veneau la el mulți și îl stânjeneau. Avva Chiriac, fugind de tulburare, a plecat în partea cea mai dinlăuntru a pustiei Ruva și a rămas acolo cinci ani, îndestulându-se cu rădăcinile de *melagria* și cu măduvă de trestie. Aflând unii de el, au coborât acolo aducând bolnavi și demonizați, pe care prin chemarea lui Hristos și prin pecetluirea cu cinstita Cruce i-a tămăduit. Atunci, fiindcă nu-i plăcea multa tulburare, a plecat din Ruva și s-a dus într-un loc cu totul pustiu și ascuns, unde nici un pustnic nu mai locuia. Locul este numit de către localnici Susachim și acolo se întâlnesc cele două văi, cea de la Noua Lavră și cea de la Lavra Suca, fiind foarte adânci și pline de înfricoșare. Unii spun că acestea sunt râurile Itamului despre care David vorbește în frumoasele sale grăiri către Dumnezeu: *Tu ai secat râurile Itamului*. După ce a petrecut, așadar, șapte ani în Susachim, în zilele mării și înfricoșătoarei molime, părinții din Lavra Suca, cuprinși de frică, au coborât cu toții la el într-un cuget, cu litanie și multe rugăminți, și l-au adus de la Susachim în lavră. Venind în lavră, Avva Chiriac a rămas în sihăstria Sfântului Hariton vreme de cinci ani, luptând împotriva origeniștilor.

Anul 535

Ps. 73, 15

7-8. Chiriac despre origeniști

Atunci eu am mers în vizită de la mănăstirea marelui Eftimie la Marea Lavră a fericitului Sava, la Avva Ioan, episcopul și isihastul, iar el m-a trimis la acest Avvā Chiriac cu scrisori, în care îi istorisea despre războiul civil petrecut în

διηγουμένων περὶ τοῦ γεγονότος ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει δημοσίου πολέμου καὶ δυσωπούντων αὐτὸν νῦν ἀγωνίσασθαι ἐν ταῖς πρὸς Θεὸν πρεσβείαις πρὸς τὸ ἐν τάχει καταβληθῆναι τὸ φρούαγμα τῶν ἐν τῇ Νέᾳ Λαύρᾳ μετὰ Νόννου καὶ Λεοντίου κατὰ Χριστοῦ στρατευομένων διὰ τῶν Ὁριγένους δογμάτων.

229, 15 Ἐλθὼν τοίνυν ἐγὼ εἰς τὸν Σουκᾶν καὶ μετὰ Ζωσίμου καὶ Ἰωάννου τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ἀπελθὼν πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ ἐν ἁγίοις Χαρίτωνος καὶ προσκυνήσας αὐτὸν ἐπέδωκα τὴν ἐπιστολὴν, εἶπον δὲ αὐτῷ καὶ ἀπὸ στόματος τὰ παρὰ τοῦ θεσπεσίου ἄββᾶ Ἰωάννου τοῦ ἡσυχαστοῦ λεχθέντα. Ὁ δὲ ἄββᾶς Κυριακὸς δακρῦσας εἶπεν·

229, 20 Εἰπέ τῷ ἀποστειλαντί σε· μὴ ἀθυμήσωμεν, πάτερ· ὀψόμεθα γὰρ ἐν τάχει τὴν μὲν Νόννου καὶ Λεοντίου ἐν θανάτῳ κατάλυσιν, τὴν δὲ τῶν λοιπῶν ἐκ τῆς Νέας Λαύρας ἐκβολὴν πρὸς τὸ τοὺς γνησίους τοῦ μακαρίου Σάββα μαθητὰς τὴν Νέαν Λαύραν οἰκεῖν τῶν νόθων ἐξ αὐτῆς διωχθέντων.

Ἐγὼ δὲ εἶπον·

229, 25 Τί γὰρ ἐστὶ, πάτερ, τὰ παρ' αὐτῶν πρεσβευόμενα; Ἐπίπερ αὐτοὶ διαβεβαιοῦνται ὅτι τὰ περὶ προυπάρξεως καὶ ἀποκαταστάσεως δόγματα μέσα τυγχάνει καὶ ἀκίνδυνα, προφέροντες καὶ ἐκεῖνα τὰ παρὰ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου λεγόμενα· φιλοσόφει μοι περὶ κόσμου, περὶ ὕλης, περὶ ψυχῆς, περὶ λογικῶν φύσεων βελτιόνων τε καὶ χειρόνων, περὶ ἀναστάσεως κρίσεως ἀνταποδόσεως, Χριστοῦ παθημάτων· ἐν τούτοις γὰρ καὶ τὸ ἐπι-
229, 30 τυγχάνειν οὐκ ἄχρηστον καὶ τὸ διαμαρτάνειν ἀκίνδυνον.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ γέρον καὶ εἶπεν·

230 Οὐ μέσα καὶ ἀκίνδυνα τὰ περὶ προυπάρξεως δόγματα, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνα καὶ ἐπιβλαβῆ καὶ βλάσφημα. Ἴνα δὲ σε πληροφορήσω, ἐν ὀλίγαις λέξεσι τὴν πολυσχεδῆ αὐτῶν ἀσέβειαν στηλιτεῦσαι πειράσομαι. Λέγουσι μὴ εἶναι ἓνα τῆς Τριᾶδος τὸν Χριστόν· λέγουσι τὰ ἐξ ἀναστάσεως σώματα ἡμῶν εἰς παντελῆ

* Σφῆντὸν ΓΡΙΓΟΡΙΕ ΤΕΟΛΟΓΟΥ, *Către Eunomie* 10, PG 36, 25A. Din acest

Sfânta Cetate și îl ruga să se lupte acum în rugăciunile sale către Dumnezeu ca să fie risipită dezbinarea celor care s-au oștit, împreună cu Nonnus și Leontie, prin învățăturile lui Origen, în Noua Lavră împotriva lui Hristos.

Așadar, când am venit în Suca, împreună cu Zosima și cu Ioan, ucenicii lui Avva Chiriac, am mers la el în peștera Sfântului Hariton și, punându-i metanie, i-am dat scrisoarea, dar i-am spus și prin viu grai cele zise de dumnezeiescul Avvā Ioan Isihastul. Atunci Avva Chiriac ne-a zis plângând:

– Spune-i celui ce te-a trimis: „Să nu ne pierdem curajul, Părinte, pentru că vom vedea grabnica pieire cu moarte a lui Nonnus și a lui Leontie, iar pe ceilalți din Noua Lavră izgoniți, încât ucenicii adevărați ai fericitului Sava vor locui în Noua Lavră după ce ucenicii neadevărați vor fi izgoniți.”

Eu însă am zis:

– Ce sunt, Părinte, lucrurile pe care le propovăduiesc ei? Fiindcă ei susțin că învățăturile despre preexistență și apocatastază sunt mijlocii și neprimejdioase, citând cele spuse de Sfântul Grigorie: „Filozofează-mi despre lume, despre materie, despre suflet, despre firile raționale mai bune și mai rele, despre înviere, judecată, răsplătire, despre pătimirile lui Hristos. Pentru că în aceste lucruri reușita nu este fără de folos, iar greșeala este fără primejdie!”⁶

La acestea Bătrânul a răspuns și a zis:

– Învățăturile despre preexistență nu sunt mijlocii și neprimejdioase, ci pline de primejdie, vătămătoare și hulitoare. Dar ca să te încredințez, voi încerca în câteva cuvinte să pun la stâlp felurita lor necucernicie. Ei spun că Hristos nu este unul din Treime. Spun că trupurile noastre înviate vor fi distruse cu

dialog, precum și din alte amănunte prezente în scrierile sale și semnalate în *Studiul introductiv* se vede că Chiril avea simpatii pentru aspectele pozitive, preluate și dezvoltate de Părinți, ale scrierilor lui Origen.

230, 5 ἀπώλειαν ἐλθεῖν καὶ Χριστοῦ πρώτου· λέγουσιν ὅτι ἡ Ἁγία Τριάς οὐκ ἐδημιούργησε τὸν κόσμον καὶ ὅτι ἐν τῇ ἀποκαταστάσει δυνήσονται πάντα τὰ λογικὰ μέχρι καὶ δαιμόνων δημιουργεῖν αἰῶνας· λέγουσιν ὅτι αἰθέρια καὶ σφαιροειδῆ ἐγείρονται ἡμῶν τὰ σώματα ἐν τῇ ἀναστάσει, καὶ γὰρ καὶ τὸ τοῦ Κυρίου οὕτω φασὶν ἐγηγέρθαι σώμα· λέγουσιν ὅτι γινόμεθα ἴσοι τοῦ Χριστοῦ

230, 10 ἐν τῇ ἀποκαταστάσει. Ποῖος τοίνυν ἄδης ταῦτα ἐρεύξατο; Οὐ παρά τοῦ Θεοῦ ταῦτα μεμαθήκασι, μὴ γένοιτο, τοῦ λαλήσαντος διὰ προφητῶν καὶ ἀποστόλων, ἀλλὰ παρά Πυθαγόρου καὶ Πλάτωνος Ὁριγένους τε καὶ Εὐαγρίου καὶ Διδύμου παρελήφασι τὰ μυστὰ ταῦτα καὶ δυσσεβῆ δόγματα. Ἐγὼ δὲ θεαύμακα

230, 15 πόσους τε εἰκῆ καὶ μάτην πόνους ἀνήντησαν εἰς τοιαύτας ἐπιβλαβεῖς ματαιοπονίας καὶ πῶς οὕτως τὰς ἰδίας ὥπλισαν γλώσσας κατὰ τῆς εὐσεβείας. Οὐκ ἔδει μᾶλλον αὐτοὺς ἐπαινεῖν καὶ δοξάζειν φιλαδελφίαν φιλοξενίαν παρθενίαν πτωχοτροφίαν ψαλμοδίαν τε καὶ πάννυχον στάσιν καὶ δάκρυα κατανύξεως;

230, 20 Οὐκ ἐχρῆν αὐτοὺς μᾶλλον ὑποπιέζειν νηστείαις τὸ σῶμα καὶ δι' εὐχῆς πρὸς Θεὸν ἐκδημεῖν καὶ μελέτην θανάτου τὸν βίον ποιεῖσθαι καὶ μὴ ταῖς τοιαύταις ἐρεσχηλίαις ἀδολεσχεῖν;

8

Καὶ λέγει ὁ γέρον·

230, 25 Ἄλλ' οὐκ ἠβουλήθησαν τῇ ταπεινῇ ὁδῷ τοῦ Χριστοῦ πορευθῆναι, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία· φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν. Πάντων δὲ τῶν ζιζανίων ὁ σπορευὺς καὶ τῶν κακῶν αἴτιος γέγονε Νόννος· ὅστις τῆς τοῦ μακαρίου πατρὸς ἡμῶν Σάββα κοιμήσεως δραξάμενος ποτίζειν ἤρξατο τὸν πλησίον ἀνατροπὴν θολερᾶν, Λεόντιον τὸν Βυζάντιον ὑπουργὸν ἔχων καὶ ὑπέρημαχον

230, 30 καὶ συναγωνιστήν. Καὶ πρῶτον μὲν τοὺς ἐν αὐτῇ τῇ Νέα Λαύρα

⁷ Expresia este preluată literal din PLATON (*Phaidon* 67e) și a fost

totul, iar mai întâi al lui Hristos. Spun că nu Sfânta Treime a făcut lumea și că la reșezarea tuturor la loc toate ființele raționale, chiar și demonii, vor fi capabile să creeze eoni. Spun că trupurile noastre la înviere vor fi înălțate, eterice și sferice, pentru că și trupul Domnului tot așa, zic ei, a înviat. Mai spun că vom fi egali cu Hristos la apocatastază. Dar care locuitor al iadului a spus aceste lucruri? Pentru că acestea nu le-au învățat de la Dumnezeu, să nu fie, Care a grăit prin proroci și apostoli, ci de la Pitagora și Platon, de la Origen și Evagrie și Didim au preluat aceste învățături necurate și necucernice. Eu însă m-am mirat de câte osteneți au dat dovadă pentru lucruri zadarnice și deșarte și cum și-au întrarmat limbile astfel împotriva evlaviei. N-ar fi trebuit oare ca ei să laude și să slăvească mai degrabă iubirea de frați, primirea de străini, fecioria, hrănirea săracilor, psalmodia, starea de toată noaptea în picioare și lacrimile de străpungere? N-ar avea ei nevoie mai degrabă să-și supună trupul cu posturi și să se îndrepte către Dumnezeu prin rugăciune și să-și facă viața o exersare a morții⁷, și să nu se mai îndeletnicească cu asemenea certuri?

8

Și a zis Bătrânul:

– Dar nu au vrut să umble pe calea smerită a lui Hristos, ci s-au rătăcit în gândurile lor și inima lor cea nesocotită s-a întunecat. Zicând că sunt înțelepți, au ajuns nebuni. Semănătorul și pricina tuturor neghinelor și relelor s-a făcut Nonnus, care, folosindu-se de moartea fericitului nostru Părinte Sava, a început să adape pe aproapele cu *băutura vicleană*, avându-l

impământenită ca atare în terminologia filocalică tocmai de către Origen și Evagrie. E un mod discret și chiar ușor ironic prin care Chiril se delimitază, fără primejdia anatemei, de antiorigenismul obtuz al unei părți a monahilor ziși antiorigeniști.

λογιωτέρους, μᾶλλον δὲ ἄλογωτέρους εἰς τὴν ἑαυτοῦ μαρὰν
 231 συγκατέσπασεν αἵρεσιν· καὶ οὐκ ἤρκεσθη τούτοις, ἀλλὰ καὶ εἰς
 τὰ ἄλλα μοναστήρια τῆς ἐρήμου τῆς ἑαυτοῦ μεταδοῦναι λύμης
 ἐσπούδασεν. Ποίαις δὲ μηχαναῖς οὐκ ἐχρήσατο καμὲ τὸν ταπεινὸν
 συγκατασπάσαι; Ὁ δὲ Θεὸς δι' ἀποκαλύψεως ἔδειξέ μοι τὸν τῆς
 231, 5 αἰρέσεως αὐτοῦ βόρβορον. Ποίαις δὲ μεθοδείαις οὐκ ἐχρήσατο
 τῇ τοῦ Σουκά συνοδίᾳ τῆς ἑαυτοῦ μεταδοῦναι κακοδοξίας; Καὶ
 οὐκ ἴσχυσεν ἐμοῦ τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι ἕκαστον νουθετοῦντος
 καὶ παρακαλοῦντος τῆς ὀρθῆς μὴ ἀποστῆναι πίστεως. Καὶ αὐτοῦ
 σπουδᾶσαντος ἡγούμενον τῆς ἑαυτοῦ αἰρέσεως ὑπασπιστὴν
 231, 10 καταστήσαι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ λαύρᾳ, Πέτρον φημί τὸν Ἀλεξανδρέα,
 καὶ δουλώσαι τὴν συνοδίαν, [καὶ] οὐκ ἠδυνήθη, ἀλλὰ τούναντίον
 ἢ συνοδία κινήθησα τῆς ἡγεμονίας Πέτρον ἐξέωσε. Πάλιν μὲν
 οὖν οἱ περὶ Νόννον ἀναιδῶς κινούμενοι ἄλλον Πέτρον Ἑλλαδικὸν
 τῆς Ὠριγένους λύμης ὄντα ὑπασπιστὴν ἡγούμενον ἡμῶν
 231, 15 ἐγκατέστησαν, ἀλλ' ἢ συνοδία πάλιν ζήλω πνευματικῶ κινουμένη
 Πέτρον μὲν τῆς ἡγεμονίας ἐξέωσεν καὶ εἰς τὴν λαύραν τοῦ
 μακαρίου Σάββα ἀπελθοῦσα ἔλαβεν ἑαυτῇ τὸν νῦν ἡγούμενον
 ἁββᾶν Κασιανὸν Σκυθοπολίτην ὄντα τῷ γένει ὀρθόδοξόν τε ὄντα
 καὶ βίῳ καὶ λόγῳ κεκοσμημένον. Καὶ τότε μόλις ἰσχύσαμεν τοὺς
 Ὠριγένους ὑπασπιστὰς ἀποκρούσασθαι.

9

231, 20 Ταῦτα διηγησάμενός μοι ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Κυριακὸς
 καὶ γνούς ὅτι τῆς μεγάλης μονῆς Εὐθυμίου τοῦ μακαρίου εἰμί,
 περιχαρῆς γεγονῶς εἶπεν ἰδοῦ καὶ συνκοινοβιώτης μου εἶ, καὶ
 λοιπὸν ἀρχὴν ἐποίησατο διηγέισθαι μοι πολλὰ περὶ αὐτῶν τῶν
 ἐν ἁγίοις Εὐθυμίου τε καὶ Σάββα, ἅπερ ἔθηκα ἐν τοῖς περὶ αὐτῶν
 231, 25 ἤδη ῥηθεῖσι δυοῖς λόγοις. Καὶ οὕτως ἐν τοῖς τοιούτοις διηγήμασι
 τὴν ἐμὴν διαθρέψας ψυχὴν ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ.

pe Leontie de Bizanț slujitor, aliat și împreună-luptător. Mai
 întâi, i-a târât într-a sa erezie necurată pe cei mai învățați,
 sau mai degrabă necuvântători⁸, din Noua Lavră. Dar nu s-a
 mulțumit cu aceștia, ci s-a silit să-și răspândească ciurma și în
 celelalte mănăstiri din pustie. Ce șiredicuri nu a folosit ca să
 mă tragă cu sine și pe mine, smeritul? Dar Dumnezeu mi-a
 arătat, prin descoperire, mocirla ereziei lui. Câte uneltiri nu
 a folosit ca să-și transmită reaua învățătură obștii de la Suca?
 Dar nu a putut, pentru că eu, prin harul lui Hristos, i-am
 sfătuit și i-am rugat pe fiecare dintre ei să nu se depărteze de
 credința dreaptă. Apoi s-a străduit să pună ca egumen în La-
 vra noastră un apărător al ereziei sale, de Petru Alexandrinul
 zic, și să robească obștea, dar nu a putut, ci dimpotrivă, obștea
 s-a pus în mișcare și l-a alungat pe Petru din egumenie. Apoi
 iarăși, cei din jurul lui Nonnus, purtându-se fără rușine, ne-au
 pus ca egumen pe un alt Petru, Grecul, apărător al ciumei lui
 Origen, dar obștea, mișcată iarăși de râvnă duhovnicească, l-a
 scos pe Petru din egumenie și, mergând în Lavra fericitului
 Sava, l-a luat pe egumenul de acum, Avva Casian, schitopolit
 de neam și ortodox, împodobit în viață și cuvânt. Abia atunci
 am reușit să îndepărtăm pe apărătorii lui Origen.

9

Acestea mi le-a povestit robul lui Dumnezeu Chiriac,
 iar când a aflat că sunt din marea mănăstire a fericitului Efti-
 mie, s-a bucurat și mi-a zis: „Iată, ești din aceeași chinovie cu
 mine!” Apoi a început să-mi povestească multe despre Sfinții
 Eftimie și Sava, lucruri pe care le-am arătat în cele două *Cu-
 vinte* pe care deja le-am scris. Și așa, hrănindu-mi sufletul cu
 astfel de istorisiri, m-a slobozit în pace.

⁸ Joc de cuvinte vizibil în grecește între λογιώτερος și ἀλογώτερος.

10

Ὡς δὲ ἤρξαντο τινὲς ἐνοχλεῖν αὐτῷ εἰς τὸ τοῦ ἐν
 231, 30 ἀγίοις Χαρίτωνος σπήλαιον, τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Ὠριγενιαστῶν
 ἀποθανόντος Νόννου καὶ τῆς τούτων δυναστείας διαλυθείσης
 καὶ τοῦ κατὰ τῶν ὀρθοδόξων πολέμου θρασυθέντος καὶ τῶν
 κακοδόξων εἰς τὸν κατ' ἀλλήλων πόλεμον ἀσχοληθέντων
 ἀμερομνήσας ὁ γέρον ἀνεχώρησεν πάλιν ἀπὸ τοῦ σπηλαίου τοῦ
 232 ἀγίου Χαρίτωνος ἐπὶ τὸν Σουσακεῖμ τῷ ἐνενηκοστῷ ἐνάτῳ τῆς
 ἑαυτοῦ ἡλικίας χρόνῳ καὶ ἡσύχασεν ἐκεῖσε χρόνους ὀκτώ. Ἐγὼ
 τοίνυν ἐπιθυμήσας προσκυνῆσαι αὐτὸν ἤλθον εἰς τὴν λαύραν
 τοῦ Σουκᾶ καὶ λαβὼν Ἰωάννην τὸν αὐτοῦ μαθητὴν κατήλθον εἰς
 232, 5 Σουσακεῖμ· ἀπέχει δὲ ὁ τόπος οὗτος ἀπὸ τῆς τοῦ Σουκᾶ λαύρας
 ὡς ἐνενήκοντα σταδίου. Ὡς οὖν ἠγγίσαμεν τῷ τόπῳ, συναντᾶ
 ἡμῖν λέων παμμεγεθέστατος τε καὶ φοβερώτατος καὶ λέγει
 μοι θροηθέντι ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης· μηδὲν φοβηθῆς, καὶ ὡς εἶδεν
 232, 10 ἡμᾶς ὁ λέων πρὸς τὸν γέροντα ἀπιόντας, δέδωκεν τόπον. Καὶ
 θεασάμενος ἡμᾶς ὁ γέρον καὶ περιχαρῆς γεγονώς εἶπεν·
 Ἴδου ὁ συγκοινοβιώτης μου Κύριλλος.
 Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης·
 Πάνυ, πάτερ, ἐφοβήθη ἰδὼν τὸν λέοντα.
 Καὶ λέγει μοι ὁ γέρον· μηδὲν φοβηθῆς, τέκνον· οὗτος γὰρ
 ὁ λέων προσκαρτερεῖ μοι ἐνταῦθα φυλάττων τὰ μικρὰ λάχανα
 ἀπὸ τῶν αἰγαγρίων.
 232, 15 Καὶ πολλὰ εἰπὼν μοι περὶ τοῦ ἀγίου Εὐθυμίου καὶ τῶν
 ἄλλων τῆς ἐρήμου ταύτης πατέρων προετρέψατό με γεύσασθαι.
 Ἡμῶν δὲ γευομένων ἐλθὼν ὁ λέων ἔστη ἔμπροσθεν ἡμῶν καὶ
 ἀναστάς ὁ γέρον δέδωκεν αὐτῷ κλάσμα ἄρτου καὶ ἔπεμψεν
 αὐτὸν φυλάττειν τὰ λάχανα. Καὶ ἔλεγεν μοι ὁ γέρον ὅτι οὐ μόνον
 τὰ λάχανα φυλάττει, ἀλλὰ καὶ ληστὰς καὶ βαρβάρους ἀμύνεται.
 232, 20 Ποιήσαντος δέ μου τὴν μίαν ἡμέραν καὶ ἰκανῶς τῆς αὐτοῦ
 διδασκαλίας ἀπολαύσαντος δέδωκεν μοι εὐλογίαν τῇ ἑξῆς καὶ

10. În vizită la Chiriac

Când au început unii să-l tulbure la peștera Sfântului Ha-
 riton, după ce a murit Nonnus, conducătorul origeniștilor, și stă-
 pânirea lor a fost năruită, când războiul împotriva ortodocșilor
 s-a isprăvit și ereticii se îndeletniceau cu lupta dintre ei, Bătrânul,
 iubind lipsa de grijă, a plecat iarăși din peștera Sfântului Hariton
 la Susachim, în al nouăzeci și nouălea an al vârstei sale, și s-a li-
 niștit acolo vreme de opt ani. Eu, pentru că voiam să mă închin
 Anul 547
 lui, am venit în Lavra Suca și, luându-l pe Ioan, ucenicul lui,
 am coborât la Susachim. Locul acesta se află la 90 de stadii
 de Lavra Suca. Pe când ne apropiam, ne-a ieșit în cale un
 leu foarte mare și înfricoșător. Pentru că m-am îngrozit, Avva
 Ioan mi-a zis: „Nu te teme deloc!” Leul, văzându-ne că mer-
 gem la Bătrânul, s-a dat la o parte. Când ne-a văzut, Bătrânul
 s-a bucurat foarte mult și a zis:

– Iată-l pe Chiril cel din chinovia mea!

Avva Ioan i-a zis:

– Foarte tare s-a speriat când a văzut leul.

Atunci Bătrânul mi-a zis:

– Să nu te temi deloc, fiule, pentru că leul locuiește cu
 mine aici, păzindu-mi micile verdețuri de caprele sălbaticе.

După ce mi-a spus multe despre Sfântul Eftimie și despre
 alți părinți din această pustie, mă îndemna să mănânc. În timp
 ce noi mâncam, a venit leul și s-a așezat înaintea noastră, iar
 Bătrânul, ridicându-se, i-a dat o bucată de pâine și l-a trimis să
 păzească verdețurile. Apoi mi-a zis Bătrânul: „Nu păzește numai
 verdețurile, ci și pe mine mă apăra și de tâlhari, și de barbari.”

După ce am stat o zi și m-am desfătat îndestul de învăța-
 tura lui, în ziua următoare mi-a dat binecuvântare și, făcându-mi
 rugăciune, m-a slobozit în pace împreună cu ucenicul lui. Și
 așa, plecând, am găsit leul șezând pe cale și mâncând o capră

ποιήσας μοι εὐχὴν ἀπέλυσέν με μετὰ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ ἐν εἰρήνῃ. Καὶ οὕτως ἔξελθόντες εὗρομεν τὸν λέοντα ἐν τῇ ὁδῷ καθήμενον καὶ αἰγάριον ἐσθίοντα. Ὅστις λέων ἰδὼν ἡμᾶς ἰσταμένους καὶ μὴ 232, 25 τολμῶντας ὁδεῦσαι καταλιπὼν τὴν θήραν ἀνεχώρησεν ἕως οὗ παρήλθομεν. Ἐπειδὴ δὲ λάκκον οὐκ εἶχεν ὁ τόπος, ἐφιλοκάλησεν ἑαυτῷ τοὺς ἐν ταῖς πέτραις βοθύνους καὶ ἐδέχετο τῷ χειμῶνι τὸ ὕδωρ καὶ ὑπόρχει αὐτῷ δαψιλῶς εἰς τε τὴν δίαιταν καὶ εἰς τὸ ποτί- 232, 30 ζειν τὰ λάχανα ὅλον τὸ θέρος. Καὶ τοῦ ὕδατος ποτὲ λείψαντος περὶ τὸν Ἰούλιον μῆνα ἐστενώθη σφόδρα καὶ ἀνατείνας τὸ ὄμμα πρὸς τὸν Θεὸν παρεκάλει λέγων· Κύριε ὁ Θεός, παράσχου μοι ὀλίγον ὕδωρ διὰ τὴν ἀναγκαίαν χρείαν τοῦ ταπεινοῦ μου σώματος τούτου. Καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ ὁ Θεὸς καὶ παραχρῆμα ἀνέβη μικρὸν νέφος 233 ἐπάνω τοῦ Σουσακεῖμ καὶ ἔβρεξεν κύκλω τοῦ κελλίου αὐτοῦ καὶ ἐπλήρωσεν αὐτοῦ πάντα τὰ μεταξὺ τῶν πετρῶν δοχεῖα.

11

Δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι ἐνταῦθα μνημονεῦσαι ψυχωφελοῦς 233, 5 διηγήματος ὅπερ διηγῆσατό μοι ὁ ἄββᾶς Ἰωάννης. Ὁδοιπορού- ντων γὰρ ἡμῶν κατὰ τὴν ἔρημον ὑπεδείκνυνέν μοι τόπον τινά, ὃν ἔλεγεν μνημεῖον εἶναι τῆς μακαρίας Μαρίας, ἐγὼ δὲ ἐπὶ τούτῳ θαυμάσας ἡξίουν αὐτὸν ἐξηγήσασθαι τὰ περὶ αὐτῆς. Ὁ δὲ ἀπο- κριθεὶς εἶπεν ὅτι πρὸ ὀλίγου τινὸς χρόνου ἀπερχομένου [μου] 233, 10 ἅμα τοῦ συνμαθητοῦ μου τοῦ ἄββᾶ Παράμμωνος πρὸς τὸν ἄββᾶν Κυριακὸν ἀτενίσαντες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦμεν τινά ὡς ἄνθρω- πον ἰστάμενον πλησίον ἀγριομουρίκης καὶ νομίσαντες αὐτὸν ἕνα τινά τῶν ἀναχωρητῶν τῶν αὐτόθι εἶναι (ἦσαν γὰρ τότε πολλοὶ ἀναχωρηταὶ ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις), ἐσπεύσαμεν οὖν αὐτὸν προσκυνῆσαι. Ὡς δὲ ἡγγίσαμεν τῷ τόπῳ, ἐκεῖνος μὲν ἀφανῆς 233, 15 ἐγένετο, ἡμεῖς δὲ φόβῳ καὶ δειλίᾳ συσχεθέντες ἕστημεν εἰς προ- σευχὴν νομίσαντες αὐτὸν πνεῦμα πονηρὸν εἶναι. Μετὰ δὲ τὸ τε- λέσαι τὸ ἄμην περιβλεψάμενοι ἔνθα καὶ ἔνθα εὗρομεν σπήλαιον ὑπόγειον, ἐν ᾧ ὑπενοοῦμεν ὑποδύντα τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ τὸν ἀληθῆ κρυβῆναι ἀφ' ἡμῶν. Καὶ πλησίον τοῦ σπηλαίου γενόμενοι 233, 20 παρεκαλοῦμεν αὐτόν, ἅμα δὲ καὶ ἐνωρκοῦμεν λέγοντες·

sălbatică. Leul, când ne-a văzut că stăm și nu îndrăznim să tre- cem, a lăsat prada și s-a îndepărtat până ce am trecut. Pentru că locul acela nu avea rezervor de apă, Bătrânul lua aminte la adânciturile pietrelor și aduna apa din timpul iernii, pe care o folosea din belșug întreaga vară pentru gătit și udat grădina. Și pentru că odată, în luna iulie, s-a terminat apa, era foarte strâmtorat; atunci și-a ridicat privirea către Dumnezeu și L-a rugat zicând: „Doamne Dumnezeule, dă-mi puțină apă pentru trebuința smeritului meu trup!” Dumnezeu l-a ascultat, și în- dată s-a ridicat un mic nor deasupra Susachimului, și a plouat în jurul chiliei lui, și i-a umplut toate vasele dintre pietre.

11. Pustnica Maria

Mi se pare un lucru drept să amintesc aici și o povestire folositoare de suflet pe care mi-a istorisit-o Avva Ioan. Pe când călătoream noi în pustie, mi-a arătat un loc care zicea că este mormântul fericitei Maria. Mirându-mă eu de aceasta, i-am cerut să-mi povestească cele despre ea. Răspunzând, mi-a spus:

„Înainte cu puțină vreme, pe când mergeam la Avva Chiriac împreună cu tovarășul meu, Avva Paramon, privind de departe, am văzut pe cineva ca un om stând lângă o tufă sălbatică. Noi am crezut că este unul dintre pustnicii de aici, fi- încă pe atunci se aflau mulți pustnici în acele locuri, și ne-am grăbit să i ne închinăm. Când ne-am apropiat de locul acela, el s-a făcut nevăzut, iar noi, cuprinși de frică și cutremur, ne-am așezat la rugăciune crezând că fusese un duh rău. După ce am spus «Amin», ne-am uitat încolo și încoace și am găsit o peșteră sub pământ, în care ne-am dat seama că se ascundea de noi adevăratul rob al lui Dumnezeu. Când am fost lângă peșteră, am început să-l rugăm cu juruințe zicând:

Μὴ στερήσης ἡμᾶς, πάτερ, τῶν εὐχῶν σου καὶ τῆς ἀγαθῆς σου συντυχίας.

Ὁ δὲ μόλις ποτὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν·

Τί θέλετε ἀπ' ἐμοῦ; Γυνή εἰμι.

Καὶ ἐπληρώτησεν ἡμᾶς λέγουσα·

Ποῦ πορεύεσθε;

Ἡμεῖς δὲ εἶπαμεν·

233, 25 Πρὸς τὸν ἀναχωρητὴν τὸν ἀββᾶν Κυριακὸν ἀπερχόμεθα, ἀλλ' εἰπέ ἡμῖν τί τὸ ὄνομά σου καὶ πῶς διάγεις καὶ πῶς ἐνταῦθα παραγέγονας.

Ἡ δὲ εἶπεν·

Ὑπάγετε καὶ ἐν τῷ ὑμᾶς ὑποστρέψαι λέγω ὑμῖν.

Ὡς δὲ διεβεβαιούμεθα μηδαμοῦ ἀπιέναι πρὶν τὰ κατ' αὐτὴν μαθεῖν, ἀπεκρίνατο λέγουσα·

233, 30 Τὸ μὲν ὄνομα μου Μαρία λέγομαι, ἐγενόμην δὲ ψάλτρια τῆς ἁγίας Χριστοῦ Ἀναστάσεως καὶ πολλοὺς ὁ διάβολος ἐσκανδάλισεν εἰς ἐμέ, καὶ φοβηθεῖσα μήπως ὑπεύθυνος γενομένη τῶν τοιούτων σκανδάλων προσθήσω ἁμαρτίας ἐφ' ἁμαρτίαις μου ἐδυσώπουν τὸν Θεὸν τοῦ ῥυσθῆναί με τῆς αἰτίας τῶν τοιούτων σκανδάλων. Ἐν μιᾷ 234 οὖν κατανυγεῖσα τὴν καρδίαν εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ κατήλθον εἰς τὸν ἅγιον Σιλωὰμ καὶ ἦντλησα τὸ σκεῦος τοῦτο ὕδατος, ἔλαβον δὲ καὶ τὸ μαλάκιον τοῦτο τῶν βρεκτῶν καὶ ἐξῆλθον νυκτὸς τῆς ἁγίας πόλεως παραθεμένη ἑαυτὴν τῷ Θεῷ. Ὅς καὶ ὠδήγησέν με ἐνταῦθα 234, 5 καὶ ἰδοὺ ἔγω ἐνταῦθα δεκαοκτῶ ἔτη καὶ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ οὔτε τὸ ὕδωρ ἔλειπεν οὔτε τὸ μαλάκιον τῶν βρεκτῶν ἠλατπονήθη ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης. Ἄλλ' οὐδὲ ἄνθρωπον εἶδον εἰ μὴ ὑμᾶς σήμερον. Ἄλλ' ὑπάγετε, φησὶν, καὶ πληρώσατε τὴν διακονίαν ὑμῶν, καὶ ἐν τῷ ὑμᾶς ὑποστρέφειν ἐπισκέψασθέ με.

234, 10 Ταῦτα ἀκούσαντες ἐπορεύθημεν πρὸς τὸν ἀββᾶν Κυριακόν, ἀνηγγείλαμεν δὲ αὐτῷ καὶ ταῦτα. Ὁ δὲ ἀββᾶς ἀκούσας ἐθαύμασεν καὶ εἶπεν· δόξα σοι, ὁ Θεός, ὅτι πόσους ἁγίους κρυπτοὺς ἔχεις. Ἄλλ' ἀπέλθετε, τέκνα, καὶ ὡς εἶπεν ὑμῖν, οὕτως ποιήσατε.

– Nu ne lipsi pe noi, Părinte, de rugăciunile tale și de buna întâlnire cu tine!

Abia atunci el a răspuns, zicându-ne:

– Ce vreți de la mine? Femeie sunt!

Apoi ne-a întrebat:

– Încotro mergeți?

Iar noi i-am răspuns:

– Mergem la Avva Chiriac pustnicul, dar tu spune-ne care-ți este numele, cum viețuiești și cum ai ajuns aici!

Ea ne-a zis:

– Mergeți, și când vă întoarceți, o să vă spun.

Dar pentru că noi am incredințat-o că nu vom pleca înainte să aflăm cele despre dânsa, ne-a răspuns zicând:

– Numele meu este Maria și am fost psaltă la biserica Sfintei Învieri a lui Hristos. Dar pentru că diavolul i-a smintit pe mulți din pricina mea, m-am temut ca nu cumva să fiu răspunzătoare de smintelile lor și să adaug păcate peste păcate, și l-am rugat pe Dumnezeu să mă izbăvească de pricina unor astfel de sminteli. Îndată, așadar, am fost străpunsă la inimă de frica lui Dumnezeu și am coborât la sfântul Siloam, am umplut un vas cu apă de acolo, am luat și acest coș cu legume și am ieșit noaptea din Sfânta Cetate, incredințându-mă lui Dumnezeu. El m-a și povățuit aici, și iată că sunt 18 ani de când, cu harul lui Dumnezeu, nici apa nu mi-a lipsit, nici coșul cu legume nu s-a imputinat până în ziua de azi. Dar nici față de om nu am văzut până astăzi. Mergeți însă și împliniți-vă slujirea, iar la întoarcere vizitați-mă!

După ce am ascultat aceste lucruri, ne-am dus la Avva Chiriac și i le-am spus și lui. Auzindu-le Avva, s-a minunat și a zis: „Slavă Ție, Dumnezeule, că ai atâția sfinți ascunși! Mergeți, fiilor, și după cum v-a spus, așa să faceți!”

234, 15 Λαβόντες οὖν παράθειν ἐκ τοῦ ἁγίου γέροντος ἤλθομεν κατὰ τοῦ σπηλαίου καὶ κρούσαντες κατὰ τὸ ἔθος τῶν ἀναχωρητῶν καὶ μηδενὸς ἀποκριναμένου ὑπείσελθόντες εὐρομεν αὐτὴν τελειωθεῖσαν. Μὴ ἔχοντες οὖν τὸ πῶς ἐνταφιάσαι καὶ θάψαι αὐτήν, ἀνελθόντες ἐν τῇ ἡμετέρᾳ λαύρᾳ τοῦ Σουκά ἠνέγκαμεν πάντα τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν καὶ κηδεύσαντες αὐτήν ἐθάψαμεν ἐν τῷ σπηλαίῳ ἀποφράξαντες τὴν θύραν ἐν λίθοις.

234, 20 Ταῦτα ὁ ἄββᾶς Ἰωάννης διηγήσατο, ἅπερ ἀναγκαῖον ἡγησάμην, ὡς εἴρηται, γραφῇ παραδοῦναι πρὸς κατάνυξιν μὲν τῶν ἀκούοντων καὶ ἐντυγχανόντων, δόξαν δὲ τῷ Χριστῷ τῷ παρέχοντι εἰς τέλος ὑπομονὴν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν· ἐπανακτέον δὲ τὸν λόγον πρὸς τὸν ἄββᾶν Κυριακόν.

12

234, 25 Πληρώσαντος γὰρ αὐτοῦ τὸν ὀκταετῆ χρόνον εἰς τὸν Σουσακεῖμ καὶ εἰς βαθὺ γῆρας ἐλάσαντος κατελθόντες οἱ τῆς λαύρας τοῦ Σουκά πατέρες ἤγαγον αὐτόν εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ ἐν ἁγίοις Χαρίτωνος μετὰ τὴν τῶν Ὁριγενιαστῶν ἐκ τῆς Νέας Λαύρας ἀναχώρησιν. Ἐν ᾧ σπηλαίῳ διάγοντος αὐτοῦ ἐγὼ ὁ ταπεινὸς πυκνῶς παρέβαλλον αὐτῷ καὶ πολλὴν τῇ ψυχῇ μου ὠφέλειαν ἐκαρπούμην· ἦν δὲ πάνυ προβεβηκῶς τὸν ἑκατοστὸν ἑβδομον πληρώσας ἐνιαυτόν· Ἦλθεν γὰρ εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν ἐτῶν 234, 30 δεκαοκτῶ καὶ ἔμεινεν πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις Γεράσιμον ἔτη ἑννέα καὶ ἐν τῇ τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου μονῆ ἔτη δέκα καὶ ἐποίησεν ἐν τῇ λαύρᾳ τοῦ Σουκά ἐν διαφόροις διαπρέψας διακονίαις ἔτη τριάκοντα ἑννέα καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ Νατουφᾶ σκίλλας ἑσθίων ἔτη πέντε καὶ ἐν τῷ Ρουβᾶ ἔτη πέντε, ἡσύχασεν δὲ καὶ εἰς 235, 5 Σουσακεῖμ ἔτη ἑπτὰ καὶ εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ ἐν ἁγίοις Χαρίτωνος ἔτη πέντε καὶ κατελθὼν πάλιν εἰς Σουσακεῖμ χρόνους ὀκτώ. Πρὸ δύο χρόνων τῆς αὐτοῦ τελευταῖας κατελθόντες οἱ πατέρες ἤγαγον αὐτόν πολλαῖς χρησάμενοι παρακλησεῖν εἰς τὸ τοῦ

După ce am gustat din ceea ce ne-a pus înainte sfântul Bătrân, am venit la peșteră și, bătând după obiceiul pustnicilor și neprimind niciun răspuns, am intrat și am găsit-o săvârșită din această viață. Neavând cum s-o îngropăm, ne-am suit la Lavra noastră Suca și am adus toate cele de trebuință, și am prohodit-o, și am îngropat-o în peșteră astupând intrarea cu pietre.

Acestea le-a povestit Avva Ioan și am socotit de trebuință, precum s-a spus, să le predau scrisului atât pentru străpungerea la inimă a celor ce le vor asculta și le vor citi, cât și pentru slava lui Hristos, Care dă răbdare până la sfârșit celor ce-L iubesc pe El. Dar acum trebuie să ne întoarcem cuvântul la Avva Chiriac.

12. Adormirea lui Chiriac

După ce a împlinit al optulea an în Susachim și a ajuns la adânci bătrâneți, părinții din Lavra Suca au coborât și l-au dus în peștera Sfântului Hariton, după plecarea origeniștilor din Noua Lavră. Pe când petrecea el în această peșteră, l-am vizitat și eu, smeritul, adeseori, și mult folos a rodit în sufletul meu. Era însă foarte înaintat în vârstă, având deja 107 ani Anul 556 împliniți. Venise în Sfânta Cetate la 18 ani, a rămas nouă ani la Sfântul Gherasim, apoi în mănăstirea marelui Eftimie zece ani, după care a săvârșit diferite ascultări în Lavra lui Suca preț de 39 de ani, apoi în pustia Natufa, unde a mâncat cepe de mare, a mai petrecut cinci ani, iar în Ruva încă cinci, iar apoi s-a liniștit în Susachim șapte ani și în peștera Sfântului Hariton cinci ani, după care a coborât iarăși la Susachim vreme de opt ani. Cu doi ani înainte de sfârșitul său, părinții l-au dus în peștera lui Hariton, foarte înaintat în vârstă fiind, precum s-a spus, folosindu-se de multe rugăminți. Cu toate că era așa de bătrân, se afla în putere și era plin de râvnă, stând

μακαρίου Χαρίτωνος σπῆλαιον πάνυ, ὡς εἴρηται. προβεβηκότα.
 235, 10 Καὶ τοσοῦτος γηραλέος ὢν στερεὸς ὑπῆρχεν καὶ πρόθυμος καὶ
 ἰστάμενος εἰς τὸν κανόνα τῆς ψαλμωδίας καὶ τοὺς εἰσερχομένους
 πρὸς αὐτὸν ὑπηρετεῖ ἰδίαις χερσίν. Καὶ οὐδὲ ὄλωσ ἠτόνει, ἀλλὰ
 πάντα ἴσχυεν ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντι αὐτὸν Χριστῷ. Ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ
 235, 15 πρᾶος καὶ εὐπρόσιτος, προφητικὸς διδασκαλικὸς ὀρθοδοξότατος,
 τῷ σώματι εὐμεγέθης καὶ γενναῖος καὶ ἄσινῃ πάντα ἔχων τὰ μέλη.
 Καὶ ἦν ἀληθῶς πλήρης χάριτος καὶ Πνεύματος Ἁγίου.

13

Μετὰ οὖν πολλὰς ἡμέρας ἀσθενεῖα σωματικῇ περιπεσὼν
 προσκαλεσάμενος πάντας τοὺς πατέρας τῆς λαύρας καὶ
 τούτους ἀσπασάμενος ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ παραδούς τὸ πνεῦμα
 τῷ Κυρίῳ, κομισάμενος παρ' αὐτοῦ τὸν τῆς δικαιοσύνης
 235, 20 στέφανον, ὃν ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Καὶ νῦν ἐστὶν
 ἐν τῇ ἀναπαύσει πάντων τῶν δικαίων πρεσβεύων ὑπὲρ ἡμῶν,
 ὅπως καὶ ἡμεῖς ἀκολουθήσαντες τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ τύχωμεν τῶν
 ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν,
 ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας.
 Ἀμήν.

în picioare la canonul psalmodiei și slujindu-i cu propriile
 mâini pe cei care veneau la el. Nu simțea nici o slăbiciune, ci
 toate le putea în Hristos care îl întărea, era un bărbat blând și *Fil. 4. 13-15*
 prietenos, având harisma prorociei, vrednic să învețe pe alții,
 pe deplin ortodox, mare la trup și viteaz, având toate mădu-
 larele întregi. Era cu adevărat plin de har și de Duhul Sfânt.

13

După multe zile, căzând într-o boală trupească, i-a chemat pe
 toți părinții Lavrei și, după ce i-a îmbrățișat pe toți, a adormit
 în pace, dându-și duhul Domnului, primind de la El cunu-
 na dreptății pe care a făgăduit-o celor ce Îl iubesc. Iar acum
 se află întru odihna tuturor dreptilor solind pentru noi, așa
 încât, mergând și noi pe urmele sale, să ne învrednicim de
 bunătățile făgăduite în Hristos Iisus, Domnul nostru,
 Căruia fie slava și stăpânirea în veci.
 Amin.

Despre viața celui întru sfinți
Teodosie

* * *

Περὶ τοῦ βίου τοῦ ἐν ἁγίοις
Θεοδοσίου

Κυρίλλου μοναχοῦ καὶ πρεσβυτέρου
περὶ τοῦ βίου τοῦ ἐν ἁγίοις Θεοδοσίου

1

236 Θεοδόσιος ὁ ἀξιωμακάριστος καὶ οὐρανοπολίτης, τὸ μέγα κλέος τῆς Παλαιστίνης καὶ τῆς ἐρήμου τὸ καύχημα καὶ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος τὸ στήριγμα καὶ τῶν ὀρθῶν δογμάτων ὁ στρατηγὸς καὶ ὑπέροχος καὶ τοῦ κοινοβιακοῦ κανόνος ὁ ὀδηγὸς καὶ προστάτης πατρίδος μὲν ὑπῆρχεν τῆς Καππαδοκῶν χώρας ἀπὸ κόμης Μωγαριασοῦ καλουμένης ὑπὸ μὲν τὴν Καισαρέων πόλιν τελοῦσης, οὐ μακρὰν δὲ τῆς Κομάνων πόλεως τῆς λεγομένης χρυσοῦς διακειμένης. Ὅθεν καὶ τῆς Κομάνων αὐτῆς 236, 5 ἁγίας ἐκκλησίας ψάλτης χρησιμώτατος γέγονεν ἐκ παιδὸς καὶ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα ἀκριβῶς ἐξεπαιδέυθη καὶ ἐξέμαθεν τὸ τε ψαλτήριον καὶ τὰς λοιπὰς θείας γραφάς. Ἐντεῦθεν θεία κρατηθεὶς κατανύξει τε καὶ ἐπιθυμία ἦλθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα 236, 10 ἐπὶ τῆς βασιλείας Μαρκιανοῦ τοῦ θεοφιλοῦς βουλόμενος ἐν τῇ κατ' αὐτὴν ἡσυχάσαι ἐρήμῳ καὶ δεξιοῦται ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Δαυὶδ παρὰ Λογγίνῳ τινὶ γέροντι Καππαδόκῃ τοῦ τάγματος ὄντι τῶν σπουδαίων τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀναστάσεως. Τοῦ δὲ Θεοδοσίου βουληθέντος ἐν τινὶ τῶν κατὰ τὴν ἐρημον 236, 15 μοναστηρίων ἀναχωρῆσαι, ἐραστοῦ αὐτοῦ ὄντος τῆς ἡσυχίας καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ὡσεὶ περιβόλαιον ἡμφιεσμένου ὁ μακάριος Λογγίνος οὐ συνεχώρησεν διὰ τὸ σχίσμα τὸ τῶν κατὰ

Chiril, monahul și preotul, despre
viața celui întru sfinți Teodosie

1

Teodosie, vrednicul de fericire și cetățeanul cerului, marea slavă a Palestinei și lauda pustiei, sprijinul schimei monahale, conducătorul și apărătorul învățăturilor ortodoxe, povățuitorul și înainte-stătătorul vieții chinovitice, avea ca patrie ținuturile Capadociei, fiind dintr-un sat numit Mogariasus, aflat sub conducerea cetății Cezareei, nu departe de cetatea Comana, numită „De aur”. De mic copil a ajuns psalt iscusit al sfintei Biserici din Comana, unde a fost crescut cu scumpătate în rânduiala bisericească, a învățat Psaltirea și celelalte Scripturi dumnezeiești. De aici, fiind stăpânit de o dumnezeiască străpungere și dorire, a venit la Ierusalim în timpul împărăției lui Marcian, iubitorul de Dumnezeu, vrând să se liniștească în pustia din preajmă. A fost primit în turnul lui David de către Longhin, un Bătrân capadocian care făcea parte din ceata îngrijitorilor bisericii Sfintei Învieri a lui Hristos Dumnezeu nostru. Când Teodosie a vrut să se retragă într-una dintre mănăstirile de la pustie, pentru că iubea isihia și frica lui Dumnezeu îl înveșmânta ca o haină, fericitul Longhin nu l-a lăsat din pricina schimei monahilor din pustie care nu se împărțeau cu Biserica Universală, ci se supuneau iubirii de ceartă și relei

236, 20 τὴν ἔρημον μοναχῶν τῇ καθολικῇ μὴ κοινωνούντων ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ τῇ Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου ὑπαγομένων φιλονεικία τε καὶ κακοδοξία· ἀλλὰ λαβὼν αὐτὸν τῇ μακαρίᾳ καὶ ἐν ἁγίοις παρέθετο Ἰκελία τὴν τοῦ Καθίσματος τῆς Θεοτόκου ἐκκλησίαν τὸ
 236, 25 τῆνικαῦτα οἰκοδομοῦσιν ὡς δυνάμενον χρησιμεῦσαι αὐτῇ ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ κανόνι καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς διακονίαις. Αὕτη δὲ τότε ἡ μακαρία Ἰκελία πᾶσαν εὐσεβείας ὁδὸν ἐξασκήσασα κατέδειξεν ἐν πρώτοις μετὰ κηρίων γίνεσθαι τὴν ὑπαπάντησιν τοῦ σωτήρος ἡμῶν Θεοῦ. Ἦτις τὸν ἱερόν τοῦτον νεανίαν δεξάμενη Θεοδόσιον καὶ ψάλτην εὐφρέστατον αὐτὸν εὐροῦσα ἐγκατάλεγει τῷ τάγματι τῶν αὐτόθι ὑπ' αὐτὴν σπουδαίων εὐλαβῶν ὄντων· χρόνου δὲ τινος διελθόντος καὶ τῆς μακαρίας τελειωθείσης Ἰκελίας ἐγχειρίζεται αὐτὸς τὴν τοῦ τόπου οἰκονομίαν.

2

236, 30 Καὶ ταύτην αὐτοῦ ἀμέμπτως ἐκτελοῦντος συνέβη τελευτῆσαι τὸν τοῦ τόπου ἡγούμενον καὶ ψηφίζονται συμφώνως ἅπαντες Θεοδόσιον τῆς τοῦ Καθίσματος ἐκκλησίας ἡγούμενον·
 237 αὐτὸς δὲ γνοὺς καὶ τὸν τῆς ἀρχῆς κίνδυνον ὑφορώμενος φυγὰς ὄψετο. Καὶ πρῶτον μὲν ἔρχεται εἰς τοὺς περὶ τὰ Μέτωπα τόπους πρὸς τε τὸν μακαρίτην Μαρίνον τὸν ἀναχωρητὴν καὶ πρὸς τὸν ἀββᾶν Λουκᾶν τὸν Μετωπινὸν καὶ τὸν τῆς ἐρήμου
 237, 5 κανόνα παρ' αὐτῶν ἐκμανθάνει, οὐσίνας ἐν πρώτοις ὁ ἐν ἁγίοις Εὐθύμιος τὴν μοναχικὴν ἐπαίδευσεν ἀκρίβειαν. Τούτοις οὖν ἐπὶ χρόνους τινὰς προσκαρτερήσας ὁ ἀββᾶς Θεοδόσιος ἦλθεν εἰς τὴν κορυφὴν, ἐν ἣ νῦν σὺν Θεῷ ἰδρυται ἡ ἁγία αὐτοῦ μονὴ ἀπὸ ἕξι σημείων τῆς ἁγίας πόλεως ἐστηκυῖα, καὶ ἔμεινεν αὐτόθι ἐν σπηλαίῳ, ἐν ᾧ νῦν τὸ τίμιον αὐτοῦ λείψανον κατάκειται.
 237, 10 βοτάναις αὐτομάτοις ἀρκούμενος. Ἐπειτα δὲ δεξάμενος τινὰ μαθητὴν τοιαύτην ἐπαίδευσεν σκληραγωγίαν. Ὅντινα μαθητὴν ποτὲ εὐρὼν κύθραν καὶ κουκκούμιν περιποιησάμενον ἐδίωξεν

¹ Este o referință despre prăznuirea Întâmpinării Domnului, importantă pentru istoria cultului.

credințe a lui Eutihie și Dioscor. Luându-l însă, l-a așezat la fericita și sfânta Ikelia, care construia pe atunci biserica de la Kathisma Născătoarei de Dumnezeu, pentru că putea să o ajute atât la rânduiala de slujbă, cât și la alte slujiri. Această fericită Ikelia s-a ostenit în toată calea buneii cucernicii și a prăznuit cu lumânări prima oară Întâmpinarea Mântuitorului nostru Dumnezeu¹. După ce l-a primit pe acest sfânt tânăr Teodosie și l-a aflat psalt foarte iscusit, l-a înscris în ceata îngrijitorilor² evlavioși [ai bisericii Învierii] care trăiau acolo sub povățuirea ei. După ce a trecut o vreme și fericita Ikelia s-a săvârșit din viață, i s-a încredințat lui conducerea locului.

2

Și pentru că a săvârșit această slujire fără nici un cusur, când a murit egumenul locului, cu toții l-au ales într-un glas pe Teodosie ca egumen al bisericii Kathisimei. Dar el, când a aflat, prevăzând primejdia pe care o are conducerea altora, a plecat în fugă. Mai întâi, a venit în locurile de pe lângă Metopa, la fericitul Marinus pustnicul și la Avva Luca Metopineanul, și a învățat rânduiala pustiei de la ei, pe care Sfântul Eftimie i-a deprins mai întâi cu acrivia monahală. După ce a rămas lângă ei câțiva ani, Avva Teodosie a venit în vârful pe care acum, cu ajutorul lui Dumnezeu, este construită sfânta lui mănăstire, la șase mile de Sfânta Cetate, și a rămas aici într-o peșteră în care se află acum cinstitele lui moaște, îndestulându-se cu buruienile care cresc acolo de la sine. Apoi, după ce a primit un ucenic, l-a învățat această viețuire aspră. Odată a descoperit că acest ucenic și-a făcut rost de o oală și de o tigare, și l-a alungat

² Atât pe monahii din obștea lui Longhin, cât și pe cei povățuiți de Ikelia, Chiril îi numește σπουδαίος, termen care desemna, probabil, o tagmă a monahilor din Ierusalim, având anumite însărcinări, dar pentru care nu deținem astăzi un echivalent românesc mulțumitor.

εἰπὼν εἰ ὅλως ἐψητὸν βούλη ἐσθίειν, συνμείναι μοι ἀδυνατεῖς σκληροτέραν ἔχοντι διαγωγὴν.

237, 15 Ὁ δὲ διωχθεὶς τῷ ἐν ἁγίοις προσφεύγει Μαρκιανῷ τῷ ἀνωτέρω μνημονευθέντι περὶ τὴν ἁγίαν κοινοβιαρχοῦντι Βηθλεέμ. Ὁ δὲ μέγας ἐκεῖνος Μαρκιανὸς μεταπεμφθέντι τῷ ἀββᾶ Θεοδοσίῳ ὑπ' αὐτοῦ ἔλεγεν· σὺ ἀδελφὸν κύθραν περιποιησάμενον ἐδίωξας· ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος, ἐν αἷς ἐπὶ ἀναφορεῦσιν βασταχθήσονται τὰ χαλκία τοῦ μοναστηρίου σου. Οὐ γὰρ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω 237, 20 ὄρους κειμένη· καὶ σὲ τοίνυν τὸν κεκρυμμένον πᾶσιν περιφανῆ ποιήσει ὁ Θεὸς καὶ κατάδηλον. Ἦτις προφητεία οὐ διήμαρτεν, ὡς πρόδηλον τοῖς πᾶσιν καθέστηκεν· εὐδοκία γὰρ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ συνεργεία τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐμπνεύσει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κοινόβιον μέγα τε καὶ πολυάνθρωπον αὐτόθι 237, 25 συνεστήσατο πάντων ὑπερέχον καὶ προκαθεζόμενον τῶν ἐν πάσῃ τῇ Παλαιστίνῃ κοινοβίων. Ὅτι δὲ εὐδοκία καὶ συνεργεία τοῦ Θεοῦ καὶ οὐκ ἐξ ἀνθρωπίνης σπουδῆς τὸ τοῦ ἀββᾶ Θεοδοσίου συνέστη κοινόβιον, δι' ὀλίγων ἀποδείξει πειράσομαι.

3

238 Αὐτοῦ γὰρ κεκρυμμένου ἐν τῷ σπηλαίῳ, ὡς εἴρηται, ἐν πολλῇ ἐκουσίῳ πτωχεία καὶ βοτάναις ἀρκουμένου καὶ μόνη τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντος ἀνὴρ τις ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου ἐλθὼν φιλόχριστος, ἰλλουστρίου μὲν ἀξιώματι τετιμημένος, 238, 5 Ἀκάκιος δὲ προσαγορευόμενος, ἀκούσας περὶ τῆς τούτου ἀρετῆς καὶ τῆς τῶν καλῶν μαργαριτῶν κτήσεως ὑπάρχων ἐπιθυμητῆς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον ἦλθεν πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ εἰρημένῳ σπηλαίῳ καὶ προσκυνήσας αὐτὸν ἐκάθισεν τῆς αὐτοῦ νουθεσίας καὶ διδασκαλίας ἀκούων. Καὶ γνοὺς αὐτὸν μὴ ἀνέχεσθαι τί ποτε λαμβάνειν παρὰ τινος, κόδριν ἑκατὸν νομισμάτων ἀσυμφώνως 238, 10 καταχωρνῶν ἐν τῷ σπηλαίῳ καὶ οὕτως ἀσπασάμενος αὐτὸν

zicându-i: „Dacă vrei să mănânci mâncare gătită, nu poți să rămâi cu mine, fiindcă am o viață mai aspră.”

Cel alungat s-a dus la Sfântul Marcian, mai sus-amințit, care conducea obștea de lângă sfântul Betleem. Acel mare Părinte Marcian i-a trimis vorbă lui Avva Teodosie: „Tu l-ai izgonit pe fratele care și-a agonisit o oală. Iată că vin zile, zice Domnul, în care vasele mănăstirii tale vor fi ținute pe târgi, pentru că nu poate cetatea, stând pe vârful muntelui, să se ascundă. Așa că și pe tine, care te ascunzi, Dumnezeu te va face arătat tuturor.” Această prorocie nu a dat greș, fiindcă el a ajuns cunoscut tuturor, pentru că, prin bunăvoința lui Dumnezeu și Tatăl, prin conlucrarea lui Hristos și prin insufierea Sfântului Duh, s-a întemeiat acolo o chinovie mare și cu mulți viețuitori, întrecând toate chinoviile din întreaga Palestină și fiind în fruntea lor. Voi încerca să arăt în câteva cuvinte că mănăstirea lui Avva Teodosie nu s-a ctitorit prin strădania omenească, ci prin bunăvoința și împreună-lucrarea lui Dumnezeu.

3

Pe când stătea el ascuns în peșteră, după cum s-a spus, în multă sărăcie de bunăvoie, îndestulându-se cu ierburi și stăruind numai în rugăciune, a venit din Bizanț un bărbat iubitor de Hristos, cinstit cu vrednicia de *illustris*³, pe nume Acachie, care auzind de virtutea lui și dorind să dobândească mărgăritarele cele bune, potrivit Evangheliei, a venit la el în zisa peșteră, i s-a închinat și s-a așezat ascultând povățuirea și învățătura lui. Știindu-l că nu primește nimic de la nimeni, a lăsat pe ascuns în peșteră o pungă cu o sută de monede, și

³ Vide supra p. 349, nota 87.

ἔξηλθεν. Ὅστις καὶ ἐν τῷ Βυζαντίῳ ἀπελθὼν ἔμεινεν ἐπὶ χρόνον πολὺν τακτὴν τινα εὐλογίαν ἀποστέλλων ἐν χρυσῷ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν τῷ μακαρίτῃ Θεοδοσίῳ. Καὶ τοῦτο μὲν Ἀκάκιος.

238, 15 Ὁ δὲ μέγας Θεοδοσίος μετὰ τὴν τοῦ Ἰλλουστρίου ἀναχώρησιν τῇ ἔξῃς ἐν τῷ σπηλαίῳ κεκρυμμένον εὐρῶν τὸ ῥηθὲν χρυσίον κτίζει ἐν πρώτοις ὑπεράνω τοῦ σπηλαίου ξενοδοχεῖον καὶ ἐδεξιοῦτο πάντα ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν· ἀγοράζει δὲ δύο μικρὰ ὄναρια καὶ δι' ἑαυτοῦ ἀπήρχετο καὶ τὴν σωματικὴν χρεῖαν ἀπεκόμιζεν. Ἐντεῦθεν ἀρχὴν ἐποίησατο συνιστᾶν τὸ ἑαυτοῦ κοινόβιον καὶ ἀπὸ τότε ἤρξαντο πολλοὶ προστρέχειν αὐτῷ παρακαλοῦντες
238, 20 συνοικῆσαι αὐτῷ, καὶ αὐτὸς δεχόμενος αὐτοὺς ὠδήγει πρὸς τὸ τέλειον θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ συνήργει αὐτῷ εἰς πάντα ὁ Θεός, καὶ ἦν ἀνὴρ ἐπιτυγχάνων καθάπερ ἐπὶ τοῦ Ἰωσήφ ἠκούσαμεν.

4

238, 25 Λέγεται δὲ περὶ αὐτοῦ ὅτι τρία ἐξαιρέτα ἐκέκτητο κατορθώματα, ἀκριβεστάτην ἄσκησιν μετὰ πίστεως ἀληθοῦς καὶ ὀρθοδόξου ἀπὸ νεότητος μέχρι γήρους παραμείνασαν καὶ τὴν πρὸς τοὺς ξένους καὶ πτωχοὺς δαψιλῆ καὶ ἀπροσωπόληπτον φιλοφροσύνην καὶ, τὸ τρίτον, τὸ τῆς θείας λειτουργίας σύντονον, μικροῦ δεῖν καὶ ἄπαυστον. Ἐν τούτοις τοίνυν καὶ τοῖς τοιούτοις
239 Θεοδοσίος καὶ τοῦ ἐν ἁγίοις ἀββᾶ Μαρκιανοῦ ἐν Χριστῷ κοιμηθέντος πάντες οἱ τῆς ἐρήμου μοναχοὶ συναθροισθέντες παρὰ τῷ πατριάρχῃ Σαλουστίῳ ἀρρωστοῦντι καὶ μιᾶς γνώμης γεγονότες κοινῇ ψήφῳ προεβάλλοντο τὸν μέγαν τοῦτον Θεοδοσίον ἀρχιμανδρίτην τῶν ὑπὸ τὴν ἁγίαν πόλιν κοινοβίων εἰς τὸν τόπον τοῦ
239, 5 κατὰ τὴν μακαρίαν Μελάνην Γεροντίου, δευτερεύοντα αὐτοῦ καταστήσαντες τὸν ἐν ἁγίοις Παῦλον τὸν τῆς μονῆς τοῦ ἀββᾶ Μαρτυρίου ἡγούμενον· εἰς τὸν τόπον δὲ τῶν μακαρίων πατέρων Πασσαρίωνος καὶ Ἐλπιδίου κατέστησαν τὸν ἐν ἁγίοις πατέρα
239, 10 ἡμῶν Σάβαν ἀρχιμανδρίτην τε καὶ νομοθέτην πάντων τῶν ὑπὸ Παλαιστίνην λαυρῶν τε καὶ ἀναχωρητῶν καὶ δευτερεύοντα

așa, după ce l-a îmbrățișat, a ieșit. După ce a plecat în Bizanț, multă vreme i-a trimis fericitului Teodosie câte o binecuvântare în aur în fiecare an.

După plecarea aceluia *illustris*, marele Teodosie a găsit în ziua următoare pomenitul aur și a construit mai întâi o casă de oaspeți deasupra peșterii și-i primea acolo pe toți care veneau la el. A mai cumpărat și doi măgari mici și mergea cu ei ca să-și aducă singur cele pentru trebuința trupului. De acum a început să ctitorească chinovia sa și mulți au început să alerge la el rugându-l să locuiască dimpreună cu dânsul. Primindu-i, îi îndruma către voia desăvârșită a lui Dumnezeu, iar Dumnezeu lucra împreună cu el în toate, și era un bărbat „îndemânatic”, așa cum am auzit zicându-se despre Iosif. Fc. 39, 2

4

Se spune despre el că dobândise trei virtuți mai alese: o asceză foarte riguroasă împreună cu credința adevărată și ortodoxă din tinerețe și până la bătrânețe; iubirea binevoitoare, care nu caută la față și îmbelșugată pentru străini și săraci; iar a treia, săvârșirea cu tărie a Dumnezeieștii Liturghii aproape neîncetat. Marele Teodosie, strălucind așadar cu aceste fapte vitejești și lupte ascetice, precum și cu altele asemănătoare, după ce sfântul Avvă Marcian a adormit în Hristos, toți monahii din pustie s-au adunat la patriarhul Salustie, care era bolnav, și, fiind într-un cuget, l-au ales prin vot comun pe marele Teodosie ca arhimandrit al chinoviilor care țin de Sfânta Cetate în locul lui Gherontie, care a trăit în vremea fericitei Melania, iar înlocuitor al său l-au pus pe Sfântul Pavel, egumenul mănăstirii Avvei Martirie. În locul fericitilor părinți Pasarion și Elpidie, l-au pus pe sfântul nostru Părinte Sava ca arhimandrit și organizator al tuturor lavrelor din

αὐτοῦ τὸν μακαρίτην Εὐγένιον τὸν τῆς λαύρας τοῦ ἐν ἁγίοις ἄββᾶ Γερασίμου ἡγούμενον.

5

239, 15 Ὁ μὲν οὖν θεοφόρος ἄββᾶς Θεοδοσίος προβαίνων τοῖς κατὰ Θεὸν πλεονεκτήμασι μέγας ἐγένετο. Περὶ οὗ τί χρὴ
πολλὰ λέγειν; Ἰκανὴ γὰρ ἐστὶν τὰς αὐτοῦ ἀρετὰς ἀνακηρύττειν
ἢ τε κατὰ Θεὸν διαγωγή και ἡ πνευματικὴ κατάστασις τῆς
αὐτοῦ εὐαγεστάτης και περιφανεστάτης μονῆς πλὴν ὅτι και
ὁ τιμιώτατος Θεόδωρος ὁ ὀσιώτατος τῆς Πετραίων πόλεως
ἐπίσκοπος φοιτητῆς αὐτοῦ γεγονώς και τοῖς μοναχικοῖς και
239, 20 ἁρχιερατικοῖς κατορθώμασι διαπρέπων σαφῶς και ἀκριβῶς τὰ
κατὰ τὸν θεᾶρεστον αὐτοῦ συνεγράψατο βίον κατὰ πλάτος.

6

239, 25 Χρόνον τοίνυν ἐτῶν πενήκοντα ἐν ταύτῃ ἀγωνισάμενος τῇ ἐρήμῳ και ἀθλήσας και στεφανίτης ἀναδειχθεὶς και πολλοὺς και ἀναριθμήτους εὐσεβείας ἀγωνιστὰς και νικηφόρους ἀναδείξας και εἰς βαθὺ γῆρας ἐλάσας ἀρρωστία σωματικῇ
περιέπεσεν και ταύτῃ ἐπὶ χρόνον εὐχαρίστως ἐγκαρτερήσας εἰς
χειρας Θεοῦ τὸ πνεῦμα παρέθετο πρεσβύτης και πλήρης ἡμερῶν,
τὸν ἑκατοστὸν σχεδὸν τῆς αὐτοῦ ἡλικίας φθάσας ἐνιαυτὸν. Ἡ δὲ
τελείωσις αὐτοῦ γέγονεν κατὰ τὴν ἐνδεκάτην τοῦ Ἰαννουαρίου
239, 30 μηνὸς τῆς ἑβδόμης ἰνδικτιόνος ἐν εἰκοστῷ δευτέρῳ μηνὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοφυλάκτου βασιλέως ἡμῶν Ἰουστινιανοῦ.

7

240 Τὴν μέντοι ἡγεμονίαν τῆς τοῦ ἄββᾶ Θεοδοσίου μονῆς διεδέξατο Σωφρόνιος τις ἐν μοναχικοῖς κατορθώμασι

Palestina și al pustnicilor, avându-l ca înlocuitor pe fericitul Evghenie, egumenul lavrei Sfântului Avvă Gherasim.

5

Așadar, de Dumnezeu purtătorul Avvă Teodosie, pro-pășind prin bogățiile cele după Dumnezeu, a ajuns mare. Ce nevoie mai este oare să spunem multe despre el? Pentru că este destul să vestim virtuțile lui sau viețuirea cea după Dum-nezeu și așezarea duhovnicească a strălucitoarei și faimoasei lui mănăstiri, pe lângă faptul că preacinstitul Teodor, preacuciosul episcop al cetății Petra, care a fost ucenic al său și a strălucit în izbânzi monahale și arhieresti, a scris limpede, cu acrivie și pe larg viața lui cea plăcută lui Dumnezeu.

6

După ce s-a luptat vreme de 50 de ani în această pustie și a arătat mulțime nenumărată de luptători pentru evlavie și purtători de biruință, ajungând la adânci bătrâneți, a căzut într-o boală trupească și, după ce a răbdat cu mulțumire mul-tă vreme, și-a dat duhul în mâinile lui Dumnezeu, bătrân și plin de zile, în vârstă de aproape 100 de ani. Sfârșitul lui s-a petrecut la 11 ianuarie, indictionul al VII-lea, într-a douăzeci și doua lună a domniei lui Iustinian, de Dumnezeu păzitul nostru împărat.

Anul 529

7

La egumenia mănăstirii Avvei Teodosie a urmat Sofro-nie, care s-a arătat foarte iscusit în izbânzile monahale. Acest

ἀναφανείς ἄριστος. Ὅστις Σωφρόνιος τῷ γένει μὲν ὑπῆρχεν
 Ἀρμένιος ἀπὸ κώμης Ζωμερὶ καλουμένης τῇ μητροπόλει
 Σεβαστεία προσκειμένης, καταλιπὼν δὲ τὴν πατριδα ἔτι νέος
 240, 5 ὢν ἦλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ πολλοῖς πατράσιν συντυχὼν καὶ
 τὴν ἐκάστου ἀρετὴν καὶ πολιτείαν καταμαθὼν καὶ τῇ ἑαυτοῦ
 ψυχῇ ἀναμαξάμενος ἦλθεν καὶ εἰς τὴν τοῦ μακαρίου Θεοδοσίου
 μονήν. Καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐνδυσάμενος καὶ μοναχικῶς
 παιδευθεὶς καὶ τὰς μοναχικὰς ἀρετὰς περιβαλλόμενος ῥίζαν μὲν
 240, 10 καὶ θεμέλιον τῆς ἑαυτοῦ πολιτείας τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ τὴν
 ὑπακοὴν ἐποίησατο, διὰ πασῶν δὲ τῶν τῆς ἀσκήσεως ἀρετῶν
 διεξελθὼν καὶ πολλὰς καὶ διαφόρους ἐκτελέσας ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ
 διακονίας καὶ δόκιμος ἀναφανείς γίνεται τῆς μονῆς δευτεράριος
 ἐπὶ χρόνον ἐτῶν δεκαπέντε καὶ οὕτως ψήφω τοῦ μεγάλου
 240, 15 ἄββᾶ Θεοδοσίου τελευτᾶν μέλλοντος τὴν τῆς μονῆς ἡγεμονίαν
 παρέλαβεν. Εἶχεν δὲ οὗτος ὁ μακάριος Σωφρόνιος ἐξάδελφόν
 τινα Μάμαν ὀνόματι· ὅστις Μάμας ἐν τῇ νεότητι συμπτώματι
 τι περιπεσὼν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν εὐνοουχίσθη καὶ ἀνελθὼν εἰς τὸ
 Βυζάντιον γίνεται κουβικουλάριος Ἀναστασίου τοῦ βασιλέως
 καὶ διὰ τοῦ χρόνου προκόψας γίνεται πρεπόσιτος. Ὅστις πολλὴν
 240, 20 καὶ ἄφατον καρποφορίαν τῷ μοναστηρίῳ προσήνεγκεν. Ἐξ ἧς
 καρποφορίας ὁ ἐν ἁγίοις Σωφρόνιος τετραπλασίως τὴν μονήν
 ἠϋξῆσεν καὶ ἐπλάτυνεν μετὰ τὴν τοῦ μακαρίου Θεοδοσίου
 κοιμήσιν, ἀνήγειρεν δὲ ἐκ θεμελίων ἐν αὐτῇ τῇ ἁγία μονῇ
 240, 25 ἐκκλησίαν τῇ παννυμνῆτῳ θεοτόκῳ καὶ ἀειπαρθένῳ Μαρίᾳ. Ἀλλὰ
 τί τὰ πολλὰ λέγω; Διαλάμπουσιν γὰρ οἱ πόνοι Σωφρονίου καὶ τὰ
 τούτου κατορθώματα ἐν τῇ τοῦ μακαρίου ἄββᾶ Θεοδοσίου μονῇ·
 οὐ μόνον γὰρ κτήμασι καὶ προσόδοις ἐνιαυσιαίαις ἐπλούτισεν
 ταύτην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν αὐτῇ ἐν Χριστῷ συνοδίαν ἐπλήθυνεν
 241 τριπλασίως καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν ἐπὶ δέκα τέσσαρας χρόνους [καὶ
 δύο μῆνας] καλῶς αὐτὴν κυβερνήσας ἐτελεύτησεν ἐν χαρᾷ
 μηνὶ Μαρτίῳ εἰκάδι πρώτῃ τῆς πέμπτης ἰνδικτιόνος. Μέλλων δὲ
 τελευτῆσα εἶπεν τῷ μαθητῇ αὐτοῦ παρισταμένῳ καὶ κλαίοντι·

Sofronie era armean de neam, din satul Zomeri, aproape de
 cetatea Sevastei. Părăsindu-și patria pe când încă era tânăr, a
 venit la Ierusalim și, întâlnindu-se cu mulți părinți și deprin-
 zând virtutea și viețuirea fiecăruia, după ce și-a pregătit sufle-
 tul, a venit la mănăstirea fericitului Teodosie. După ce a fost
 îmbrăcat cu schima monahală și s-a deprins cu cele ale călu-
 găriei, s-a înveșmântat și cu virtuțile mănăstirești, făcând din
 smerita cugetare și din ascultare rădăcina și temeliea viețuirii
 sale. După ce a străbătut până la capăt toate virtuțile ascetice
 și a săvârșit în această mănăstire multe și felurite ascultări, s-a
 dovedit încercat și a ajuns al doilea în conducerea mănăstirii
 vreme de 15 ani. Așa că, pe când marele Avvă Teodosie urma
 să moară, a preluat egumenia mănăstirii fiind ales prin vot.
 Acest fericit Sofronie avea un verișor, pe nume Mamas, care,
 căzând în tinerețe într-o boală, a fost scos de către doctori
 și, mergând la Bizanț, a ajuns cubicular al împăratului Ana-
 stasie, iar cu trecerea timpului a ajuns *praeposit*¹. Acesta a adus
 multe daruri la mănăstire, datorită căroră Sfântul Sofronie a
 mărit mănăstirea de patru ori după moartea fericitului Te-
 odosie și a ridicat din temelii în această sfântă mănăstire o
 biserică închinată Preacinstitei Născătoarei de Dumnezeu și
 pururea Fecioarei Maria. Dar de ce să mai spun multe? Pentru
 că ostenele lui Sofronie și izbânzile lui strălucesc pretutindeni
 în mănăstirea fericitului Avvă Teodosie. Nu numai că a
 îmbogățit-o cu zidiri și venituri anuale, dar și sinodia ei cea
 întru Hristos a făcut-o de trei ori mai mare și, pe scurt, după
 ce a condus-o bine 14 ani și două luni, s-a săvârșit din viață
 cu bucurie, în 21 martie, indictionul al V-lea. Pe când trăgea
 să moară, i-a spus ucenicului său care stătea alături și plângea:
 „Nu te întrista, fiule, pentru că dacă voi afla îndrăzneală, în

¹ Cel mai înalt rang al eunucilor din serviciul imperial.

241, 5 μὴ λυποῦ, τέκνον, ὅτι εἰς εὖρω παρορησίαν, τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ
λαμβάνω σε, ἵνα σὺν ἐμοί εἴης εἰς τὸν τῆς ἀναπαύσεως τόπον.
Ὅ και γέγονεν τῇ γὰρ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ ἐτελεύτησεν ὁ μαθητῆς και
ἐγνώσθη τοῖς πᾶσιν ἢ πρὸς τὸν Θεὸν Σωφρονίου παρορησία.

ziua a șaptea te voi lua la mine, ca să fi cu mine în locul cel
de odihnă!", lucru care s-a și întâmplat, pentru că în a șaptea
zi, ucenicul a murit și s-a făcut cunoscută tuturor îndrăzneala
lui Sofronie către Dumnezeu.

Κυρίλλου τοῦ ὀσίου πρεσβυτέρου τῆς λαύρας τοῦ
ἁγίου Σάββα εἰς τὸν αὐτὸν ὀσίον πατέρα ἡμῶν

241, 10

Θεόγνιον τὸν ἐπίσκοπον

1

Θεόγνιος ὁ πανεύφημος, τὸ μέγα τῆς ὅλης Παλαιστίνης
ἀγλαΐσμα, ὁ φανότατος τῆς ἐρήμου λαμπτήρ καὶ φαιδρότατος
τῆς ἀρχιερωσύνης φωστήρ πατρίδος μὲν ὑπῆρχε τῆς
Καππαδοκῶν χώρας, πόλεως Ἀραραθείας, ἔνθα ἐκ νεαρᾶς
ἡλικίας τὴν μοναχικὴν πολιτείαν ἐξεπαιδεύθη. Ἐλθὼν δὲ ἐν
241, 15 Ἱεροσολύμοις τῷ πέμπτῳ ἔτει τῆς Μαρκιανοῦ βασιλείας καὶ
εὐρὼν τοὺς Ἀποσχιστάς τῶν κατὰ τὴν ἁγίαν πόλιν κρατοῦντας
μοναστηρίων καὶ μὴ βουλευθεὶς τῇ ἐκείνων ὑπαχθῆναι ἀλόγῳ
ἐνστάσει καὶ φιλοταράχῳ γνώμη ἐκολλήθη γυναικί τινι ἐναρέτῳ
Φλαΐα μὲν καλουμένη ὑπὸ Πνεύματος δὲ Ἁγίου φρουρουμένη
241, 20 κτιζούσῃ τὸ τῆνικαῦτα περὶ τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν μοναστήριον
καὶ ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἰουλιανοῦ. Ἦτις αὐτὸν
δεξαμένη καὶ ἐπὶ ἱκανὸν δοκιμάσασα χρόνον καὶ δόκιμον καὶ
ἐνάρετον εὐροῦσα διοικητὴν τοῦ αὐτοῦ κατέστησε μοναστηρίου.
242 Αὐτῆς δὲ ἀπὸ Παλαιστίνης ἐπὶ τὴν ἐνεγκαμένην διὰ χρεῖαν
τῆς οἰκοδομηθείσης ἐκκλησίας ἐκδημησάσης καὶ ἐν τῇ πατρίδι
τελευτησάσης ὁ πανεύφημος οὗτος Θεόγνιος ἐπὶ τὴν τῆς αὐτῆς
ἐκκλησίας ἡγεμονίαν ἐλκόμενος ὑπὸ πάντων τῶν τῆς συνοδίας
242, 5 καὶ τὸν τῆς ἀρχῆς κίνδυνον ὑφορώμενος ἔφυγεν εἰς τὴν ἐρημον.

Al Cuviosului Chiril, preot în lavra Sfântului Sava,
Cuvânt despre viața Cuviosului Părintelui nostru

Teognie episcopul

1

Prevestitul Teognie, marea podoabă a întregii Pales-
tine, luminătorul preastrălucitor al pustiei și steaua prealu-
minoasă a arhieriei, a avut ca patrie țara Capadociei, fiind
din cetatea Ararathia, unde a fost învățat din fragedă vârstă
viețuirea monahală. Venind la Ierusalim în al cincilea an¹ al
domniei lui Marcian, i-a găsit pe schismatici ținând în stăpâ-
nire mănăstirile din jurul Sfintei Cetăți și, pentru că nu a vrut
să se supună răzmeriței lor nebunești și părerilor lor iubitoare
de tulburare, a rămas pe lângă o femeie virtuoaasă pe nume
Flavia, ocrotită de Duhul Sfânt, care a construit pe Muntele
Eleonului o mănăstire și o biserică a Sfântului Mucenic Iuli-
an. După ce l-a primit și l-a încercat destulă vreme, l-a găsit
priceput și virtuos și l-a făcut administrator al acestei mănăs-
tiri. Dar pentru că ea, plecând din Palestina în țara sa pentru
o anumită trebuință a bisericii care se construia, s-a întâmplat
să moară, acest preavestit Teognie a fost chemat de toți din
obște să preia egumenia bisericii. El însă, bănuind primejdia
conducerii altora, a fugit în pustie.

¹ Între 454 și 455.

2

Καὶ ἔρχεται πρὸς τὸν τρισμακάριον ἄββᾶν Θεοδοσίον καὶ μείνας παρ' αὐτῷ ἱκανὸν χρόνον καὶ τῆ τοῦ βίου λαμπρότητι πᾶσαν τὴν συνοδίαν φωταγωγήσας καὶ τοῖς μοναχικοῖς πλεονεκτημασιν ἄριστος φανείς, ὥστε πάντας τοὺς ὄρῳντας τὰ καλὰ αὐτοῦ ἔργα
 242, 10 δοξάζειν τὸν Πατέρα τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἐπηνεῖτο μὲν ὑπὸ πάντων καὶ ἐθαυμάζετο ἐπὶ τε ἀμέμπτῳ πολιτεία καὶ βίου ἀγιότητι, αὐτὸς δὲ τὴν ἐκ τῶν ἐπαίνων καὶ τῆς ἀνθρωπίνης δόξης πεφουκῶν ἐγγίνεσθαι τῇ ψυχῇ βλάβην ὑφορώμενος, ἅμα δὲ καὶ βλέπων τὴν μονὴν τῆ τοῦ Θεοῦ συνεργία κατὰ μέρος πληθυνομένην καὶ
 242, 15 πλουτιζομένην καὶ τὴν ἐκ τοῦ περισπασμοῦ ἐγγινομένην σύγχυσιν δεδιῶς ἀνεχώρησεν εἰς τοὺς περὶ τὴν αὐτὴν μονὴν τόπους καὶ εὐρῶν σπήλαιον κατώκησεν εἰς αὐτό. Καὶ ὀλίγον χρόνον ἐκεῖσε ἡσυχάσας καὶ ναὸς τοῦ Παναγίου Πνεύματος γεγωνῶς τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν ἐνδυσάμενος χρόνια πάθη παραδόξως ἰάτο καὶ
 242, 20 θαυματουργίας πλείστας ἐπετέλει. Ὅθεν περίφημος γεγωνῶς κτίζει ἐαυτῷ κατὰ πρόσβασιν κοινόβιον περιφανέστατον.

3

Χρόνου δὲ τινος διελοῦντος ἀκούσας τὰ περὶ αὐτοῦ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἡλίας χειροτονεῖ αὐτὸν ἐπίσκοπον τοῦ Βητυλίου, πολύδριον δὲ τοῦτο παραθαλάσσιον ἐπὶ ἐνενήκοντα μιλίοις διέχον τῆς ἀγίας πόλεως. Τοῦ δὲ θείου Θεογνίου τὴν ἐπισκοπὴν
 242, 25 ἀκουσίως δεξαμένου καὶ ἐν τῷ εἰρημένῳ πολυδριῷ χρόνον τινὰ διατελέσαντος ἢ προσπαρακειμένη θάλασσα τοὺς οἰκείους ὄρους ὑπερβάσα ἀγριωτάτοις κύμασι τῷ πολυδριῷ προσέρρησεν ἀπειλοῦσα αὐτὸ ἐκρῖζῶσαι βιαίως καὶ ἀπολέσαι. οὕτω μᾶλλον τοῦ Θεοῦ οἰκονομήσαντος πρὸς τε σωφρονισμὸν τῶν ἐνοικούντων καὶ
 242, 30 φανέρωσιν τῆς Θεογνίου θείας χάριτος. Φόβῳ τοίνυν συσχεθέντες οἱ οἰκήτορες τὴν θάλασσαν κορυφουμένην θεωροῦντες

2

A venit la Avva Teodosie, cel de trei ori fericit, și rămânând la el destulă vreme, a luminat întreaga obște cu strălucirea viețuirii sale și s-a arătat preaicusit în izbânzile monahale, încât toți cei care-i vedeau faptele lui cele bune îl slăveau pe Tatăl ceresc, și era lăudat de toți, stârnind uimirea prin viețuirea neîntinată și sfințenia vieții. El însă, gândindu-se la vătămarea sufletească pe care o are din laudele și slava omenească și văzând totodată că mănăstirea sporește și se îmbogățește cu ajutorul lui Dumnezeu, fiindu-i frică de tulburarea pricinuită de împrăștiere, a plecat în locurile din jurul acestei mănăstiri și, găsind o peșteră, a locuit într-însa. După ce s-a liniștit puțină vreme acolo și s-a făcut templu al Preasfântului Duh, s-a îmbrăcat cu putere de sus, încât tămăduia în chip mai presus de înțelegere boli vechi și săvârșea multe minuni. De aceea, a ajuns vestit și a construit în apropiere o chinovie faimoasă.

3

După ce a trecut o vreme, arhiepiscopul Ilie a auzit cele despre el și l-a hirotonit episcop de Betyliu, o așezare aflată pe malul mării, la 90 de mile de Sfânta Cetate. După ce dumnezeiescul Teognie a primit fără de voie episcopia și a petrecut câțeva vreme în amintitul orașel, marea trecând peste hotarele ei, a izbit cu valuri pline de furie în acest orașel, amenințându-l cu dărâmarea din temelii și cu pierzania. Se pare însă că Dumnezeu așa a iconomisit lucrurile spre înțelepțirea locuitorilor și pentru vădirea dumnezeiescului har al lui Teognie. Locuitorii, văzând marea înălțându-se, au fugit de frică la dreptul Teognie rugându-l

προσφεύγουσι τῷ δικαίῳ δεόμενοι δι' εὐχῆς τὴν τοιαύτην ὁρμὴν χαλινῶσαι. Ὁ δὲ μέγας τῆς εὐσεβείας ἀγωνιστῆς Θεόγνιος ταῖς
 242, 35
 243
 243, 5
 πολλαῖς εἷξας δεήσεσιν ἤλθεν εἰς τὸν αἰγιαλὸν καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ὕδωρ ἔπηξεν σταυρὸν εἰς τοὺς ἀρχαίους τῆς θαλάσσης ὄρους, τὸ γραφικὸν ἐκεῖνο πρὸς τὴν θάλασσαν λέγων· τάδε λέγει Κύριος· μέγρι τοῦ σταυροῦ τούτου ἐλεύση καὶ οὐχ ὑπερβήση, ἀλλ' ἐν σεαυτῇ συντριβήσονται σου τὰ κύματα. Καὶ οὕτως τὸν σταυρὸν πήξας ὑπέστρεψεν· ἡ δὲ θάλασσα εἰς τοὺς ἰδίους εὐθέως ὄρους ὑποστρέψασα μέγρι τῆς σήμερον, ὅσον ἂν ἐκμανῆ, ἀπτομένη τοῦ παγέντος ὑπὸ τοῦ δικαίου σταυροῦ χαλινούται καὶ ὑποστρέφει.

4

Ἄλλὰ τί χρεῖα μοι πλειόνων περὶ τοῦ αἰοιδίμου Θεογνίου λόγων; Ὅπου γε προλαβὼν ὁ ἀββᾶς Παῦλος ὁ τῆς μὲν Ἐλούσης
 243, 10
 243, 15
 πόλεως ἡσυχαστῆς, ἐν μοναχικοῖς δὲ κατορθώμασι καὶ ὀρθοδόξοις δόγμασι λάμπων καὶ βίῳ καὶ λόγῳ φωτίζων ἡμῶν τὰ κατὰ Θεὸν διαβήματα τὸν αὐτοῦ τοῦ μακαρίου Θεογνίου βίον ἀκριβῶς καὶ κατὰ πλάτος συνεγράψατο. Τοιγαροῦν ὁ μέγας Θεόγνιος τὴν μοναχικὴν τάξιν τε καὶ πολιτείαν τῷ οἰκείῳ βίῳ φαιδρύνας καὶ τὴν ἱερατικὴν καθέδραν τοῖς πνευματικοῖς ἀνδραγαθήμασι καὶ τοῖς θείοις χαρίσμασι διακοσμήσας καὶ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς τάγμασιν εὐδοκιμήσας λαμπρῶς καὶ μεγάλως περὶ τὸ τέλος τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς ἀνελθὼν ἐν τῇ ἑαυτοῦ μονῇ τῇ εἰς τὴν ἔρημον, ἴσως τοῦ Θεοῦ τὸν τῆς κοιμήσεως καιρὸν αὐτῷ ἀποκαλύψαντος, καὶ μικρὸν τι ἀρρωστήσας εἰς τὸν ἄλυπον καὶ ἀκύμαντον μετέστη βίον, ἔνθα εὐφραينوμένων πάντων ἡ κατοικία.

să potolească cu rugăciunea această năvală a apelor. Marele luptător al evlaviei, Teognie, dând înapoi în fața multelor rugăminți, a venit pe țărm și, intrând în apă, a înfipt o cruce în vechile hotare ale mării, zicând către mare aceste cuvinte din Scripturi: *Acestea zice Domnul: Până la crucea aceasta vei veni și nu vei trece de ea, ci întru dansa se vor* cf. *Iov 38. 11 sfârâma valurile tale*. Și așa, după ce a înfipt crucea, a venit înapoi, iar marea s-a întors și ea de îndată în hotarele ei până astăzi și, oricât de furioasă ar fi, când se atinge de crucea dreptului, se strunește și se întoarce.

4

Dar ce nevoie am să mai adaug cuvinte despre vestitul Teognie? Pentru că ne-a luat-o înainte Avva Pavel, isihastul din cetatea Eleusei, care strălucește cu izbânzile călugărești și învățăturile ortodoxe, care ne luminează prin viață și cuvânt pașii către Dumnezeu și care a scris cu iscusință și pe larg viața fericitului Teognie. Marele Teognie, așadar, după ce a luminat cu viața sa ceata și viețuirea monahală, a împodobit prin harismele dumnezeiești și virtuțile duhovnicești ceata preoțească, dovedindu-se în amândouă cetele strălucitor și mare. Spre sfârșitul vieții sale, s-a suit în mănăstirea sa din pustie, pentru că Dumnezeu i-a arătat, pare-se, timpul adormirii sale și, după ce a bolit puțin, s-a mutat la viața cea neîntristată și fără de valuri, unde este lăcașul tuturor celor ce se veselesc.

Βίος
 τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Ἀβρααμίου
 τοῦ γεγονότος ἐπισκόπου Κρατείας

1

244 Ὁ πανεύφημος γέρον Ἀβραάμιος γονέων μὲν γέγονεν
 Παύλου καὶ Θέκλης προσαγορευομένων πατρίδα καὶ οἰκῆσιν
 ἐχόντων Ἐμισαν τὴν κατὰ Συρίαν περιφανῆ μητρόπολιν. ὑφ' ὧν
 ἐγεννήθη ἐν ἀρχῇ τῆς Ζήνωνος βασιλείας, ἀπετάξατο δὲ ἐκ νε-
 244, 5 αραῶς ἡλικίας ἐν μοναστηρίῳ περὶ τὴν αὐτὴν μητρόπολιν. Καὶ τὴν
 μοναχικὴν πολιτείαν καλῶς ἐκπαιδευθεὶς περὶ τὸν ὀκτωκαιδέκα-
 τον τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας χρόνον Σαρακηνῶν ἐπελθόντων τῷ αὐτῷ
 μοναστηρίῳ ἀνέβη μετὰ τοῦ ἀββᾶ αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπο-
 244, 10 λιν καὶ ὀλίγου τινὸς χρόνου διελθόντος συνέβη τὸν ἀββᾶν αὐτοῦ
 ἡγούμενον γενέσθαι ἐνὸς τῶν περὶ Κωνσταντινούπολιν μονα-
 στηρίων ἔχοντα τοῦτον τὸν φωστῆρα γνήσιον συναγωνιστὴν καὶ
 ὑπήκοον μαθητὴν καὶ πιστότατον ἀποκρισιάριον. Τοῦ δὲ χρόνου
 προκόψαντος διέπρεπεν [ἐν] διαφοροῖς ἀρεταῖς ὁ Ἀβραάμιος
 ἐν τε ταῖς ἔσω τοῦ μοναστηρίου διακονίαις καὶ ἐν ταῖς ἔξω ἀπο-
 κρίσεισιν καὶ γέγονεν τοῖς πᾶσιν προσφιλὴς διὰ τε τὴν εἰς πάντα
 ἐπιτηδεϊότητα καὶ τὸ γλυκὺ τῆς ἐντεύξεως καὶ τὸ καθαρὸν καὶ
 σεμνὸν τοῦ τρόπου καὶ τὸ τῆς καταστάσεως αὐτοῦ ἱεροπρεπές.

Sfântului Părintelui nostru Avraamie
 care a fost episcopul Cratiei

1

Preavestitul Bătrân Avraamie i-a avut ca părinți pe Pavel și Tecla, a căror patrie și locuință era vestita metropolă Emesa din Siria; s-a născut dintr-înșii la începutul domniei lui Ze- non, și s-a lepădat de lume de la o vârstă tânără într-o mănăstire din preajma acestei cetăți. După ce a fost învățat temeinic în viețuirea monahală, s-a suit cu Avva al său la Constantinopol, pe când avea în jur de 18 ani, din cauza năvălirii saracinilor asupra mănăstirii sale. Trecând oarecare vreme, s-a întâmplat ca Avva al său să ajungă egumen al uneia dintre mănăstirile din preajma Constantinopolului, avându-l pe acest luminător adevărat drept împreună-luprător, ucenic ascultător și apocri-siar foarte credincios. Pe măsură ce timpul trecea, Avraamie strălucea tot mai mult în felurite virtuți, în slujirile din mănăs-tire și din afara ei, și a fost îndrăgit de toți datorită iscusinței sale întru toate, a dulceții în convorbiri, a purtării sale nobile și curate și a sfintei sale așezări lăuntrice.

2

244, 15 Αὐτοῦ τοίνυν ἐν τούτοις καὶ τοῖς τοιοῦτοις κατορθώμασι
 διαλάμποντος ἀνὴρ τις ἐπίδοξος καὶ ἐν ἀρχαῖς πολιτικαῖς πολ-
 λάκις εὐδοκίμησας, κόμης θησαυρῶν χρηματίζων, ὁρμώμενος
 μὲν ἐκ τῆς πόλεως Κρατείας τῆς Ὀνωριάδος, Ἰωάννης δὲ καλού-
 μενος, τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Πλάτωνα καλούμενον ἐπίσκοπον τῆς
 244, 20 αὐτῆς πόλεως γενέσθαι παρασθενάσας ἐβουλεύσατο κτίσαι μο-
 ναστήριον εἰς τὸν τάφον τῶν ἑαυτοῦ γονέων καὶ τὴν καθαρὰν
 πολιτείαν καὶ τὸν ἀνεπίληπτον βίον Ἀβρααμίου καταμαθὼν
 παρεκάλεσεν τὸν αὐτοῦ ἡγούμενον ἀπολυσαὶ αὐτὸν ἐπὶ τὸ φρο-
 ντίδα ποιῆσθαι τοῦ κτιζομένου μοναστηρίου. Ὅστις Ἀβραάμιος
 ἀπολυθεὶς μετ' εὐχῆς τοῦ ἀββᾶ αὐτοῦ ἀπέρχεται εἰς Κρατεί-
 244, 25 αν καὶ οἰκοδομεῖ τὸ μοναστήριον καὶ γίνεται προεσβύτερος καὶ
 ἡγούμενος τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου ὑπὸ τοῦ εἰρημένου Πλάτω-
 νος τοῦ ἐπισκόπου Κρατείας τῷ εἰκοστῷ ἐβδόμῳ τῆς ἑαυτοῦ
 ἡλικίας χρόνῳ. Καὶ ποιήσας δεκαετὴ χρόνον ἐν τῇ ἡγουμενίᾳ
 μοναστηρίου μὲν περιφανέστατον ἐκεῖσε συνεστήσατο, συνήγα-
 γεν δὲ ἀδελφοὺς οὐκ ὀλίγους, οὓς ὁδηγῶν κατὰ τὸ θέλημα τοῦ
 Θεοῦ τὴν τῶν μοναχῶν ἐπαίδευεν πολιτείαν.

3

244, 30 Τῆς οὖν περὶ αὐτοῦ φήμης πανταχοῦ διαδραμοῦσης πολ-
 λοι ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν λαικοὶ τε καὶ μοναχοί, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
 ἐπίσκοποι ἐπύκναζον αὐτῷ ἀρεσκόμενοι τῇ αὐτοῦ συντυχίᾳ·
 αὐτὸς δὲ φιλήσυχος ὢν ἐκ παιδὸς ἐλυπεῖτο διὰ τὴν γινομένην
 αὐτῷ ὄγλησιν. Καὶ γενόμενος ἐν πολλῇ ἀθυμίᾳ ἐξῆλθεν λάθρα
 245 τὴν πόλιν καὶ φυγὰς ὤχετο ἐπὶ τὴν ἁγίαν πόλιν μηδὲν τοῦ αἰῶνος
 τούτου ἐπιφερόμενος καὶ μετὰ πολλῆς ἐνδείας καὶ στενοχωρίας
 ἦλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα ἐν ἀρχῇ τῆς πέμπτης Ἰνδικτιόνος τὸν τρι-
 ακοστὸν ἑβδομον τῆς ἡλικίας πληρώσας ἐνιαυτόν. Συνέβη δὲ
 αὐτὸν προσκυνοῦντα τὴν ἁγίαν Ἀνάστασιν ἐντυχεῖν τῷ ἐν ἁγίοις
 245, 5 Ἰωάννῃ τῷ ἀπὸ σχολαρίων μαθητῇ γεγονότι τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς
 ἡμῶν Σάββα καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ἡμέραις παραλαβόντι παρ' αὐτοῦ

2

Așadar, pe când strălucea el cu astfel de înfăptuiri și cu
 altele asemenea, un oarecare bărbat de vază, pe nume Ioan,
 care adeseori slujise bine în dregătorii lumești, fiind rânduit
 comis al tezaurului, și care se trăgea din cetatea Cratia a Hono-
 riadei, l-a pregătit pe fratele său Platon ca să ajungă episcop al
 acestei cetăți. El vru și să construiască o mănăstire la mormân-
 tul părinților săi și, aflând de viețuirea curată și de viața neînti-
 nată a lui Avraamie, l-a rugat pe egumenul său să-l slobozească
 pentru a se îngriji de mănăstirea ce se zidea. Avraamie, după
 ce a fost slobozit cu binecuvântarea Avvei, s-a dus la Cratia și a
 zidit mănăstirea, fiind făcut preot și egumen al acesteia de că-
 tre zisul Platon, episcopul Cratiei, fiind în vârstă de 27 de ani. Anul 500
 Petrecând zece ani în egumenie, a construit acolo o mănăstire
 faimoasă și a adunat nu puțini frați, pe care povățuindu-i po-
 trivit cu voia lui Dumnezeu, îi învăța viețuirea monahilor.

3

Așadar, pentru că faima lui s-a răspândit peste tot, ve-
 neau la el mulți mireni și monahi, ba îl cercetau chiar și epi-
 scopi, plăcându-le convorbirea cu dânsul. Dar el, fiindcă era
 de copil iubitor de liniște, se întrista din pricina stânjenelii
 pe care i-o făceau. Fiind foarte descurajat, a ieșit pe ascuns
 din cetate și s-a dus în grabă în Sfânta Cetate, fără să ia cu
 sine nimic din cele ale lumii acesteia, și cu multă lipsă și
 strâmtorare a ajuns la Ierusalim, la începutul indictionului
 al V-lea, după ce împlinise 37 de ani¹. Pe când se închina în
 biserica Învierii, s-a întâlnit cu Sfântul Ioan, care din *scholar*,
 s-a făcut ucenic al sfântului nostru Părinte Sava și primise

¹ Al V-lea indiction a fost între 1 septembrie 511 și 31 august 512.

245, 10 τὸν πάλαι οἰκοδομηθέντα πύργον ὑπὸ τῆς μακαρίας Εὐδοκίας, ὡς ἤδη μοι εἴρηται ἐν τοῖς περὶ Εὐθυμίου καὶ Σάββα δυοῖς λόγοις. Ὁ τοίνυν μακαρίτης Ἰωάννης θεωρῶν τοῦ Ἀβρααμίου τὴν τε τοῦ
 245, 15 ἤθους κατάστασιν καὶ τοῦ βλέμματος τὸ εὐτακτον καὶ τὸ τοῦ λόγου καίριον ἐπέγνω αὐτὸν δοῦλον εἶναι Θεοῦ καὶ λαβὼν αὐτὸν εἰς τὸ τῆς Μεγίστης Λαύρας ξενοδοχεῖον (οὐπω γὰρ ἦν ἐαυτῷ περιποιησάμενος ξενοδοχεῖον) προσάγει αὐτὸν τῷ μακαρίτῃ Σάββα καὶ ἐπιτραπεῖς κατήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸν εἰρημένον πύργον. Ὅστις Ἀβραάμιος εὐρῶν ἐκεῖσε δύο γέροντας θεοφόρους καὶ συνέσει θεία κεκοσμημένους, οὓσπερ κατέστησεν αὐτόθι ὁ μακάριος Σάββας σὺν τῷ Σχολαρίῳ, Ἰωάννην καὶ Γρηγόριον καλουμένους, Ποντικούς ὄντας τῷ γένει, συνήφθη αὐτοῖς τῷ πνεύματι πᾶσαν αὐτοῖς ὑπακοὴν ἐνδεικνύμενος· εὗρεν γὰρ αὐτοὺς ἱκανοὺς ὄντας ὁδηγῆσαι ψυχὰς πρὸς σωτηρίαν.

4

245, 20 Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἤγαγεν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἰς Τεροσόλυμα ἄνδρα τινὰ ἐπίδοξον ἐκ μὲν τῆς Κλαυδιουπολιτῶν πόλεως τῆς Ὀνωριάδος ὁρμώμενον, Ὀλύμπιον δὲ προσαγορευόμενον. Ὅστις ἀναζητῶν τὸν Ἀβραάμιον (ἦν γὰρ πλειστάκις ἐμφορηθεὶς τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ἐντεύξεως εἰς Κρατεῖαν πλησίον
 245, 25 οὔσαν τῆς Κλαυδιουπολιτῶν) καὶ μαθὼν ποῦ οἰκεῖ, ἦλθεν πρὸς αὐτὸν εἰς τὸν πύργον πρὸς τὸ πείσαι καὶ παρακαλέσαι αὐτὸν ὑποστρέψαι εἰς Κρατεῖαν. Ὁ γὰρ ἐπίσκοπος Πλάτων πολλὰ παρακαλέσας ἀπέστειλεν τοῦτον εἰς ἀναζήτησιν καὶ ἐπιστροφὴν τοῦ Ἀβρααμίου. Καὶ ὁ μὲν Ἀβραάμιος μετὰ χαρᾶς μεγάλης τὸν Ὀλύμπιον δεξάμενος ἐνουθέτει διὰ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ παρεκάλει ἀποστῆναι τῶν τοῦ βίου πραγμάτων καὶ τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ προσκολληθῆναι· ὁ δὲ Ὀλύμπιος τὴν Ἀβρααμίου νοουθεσίαν δεξάμενος καὶ τὴν Ἰωάννου καὶ Γρηγορίου τῶν γερόντων καὶ Ἰωάννου τοῦ Σχολαρίου ἀρετὴν καὶ πολιτείαν καταμαθὼν καὶ
 246 τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ ἐνσφραγισάμενος ἔκλινεν τοῦ ἀποτάξασθαι τῷ

în acele zile de la el turnul construit odinioară de fericita Eudoxia, așa cum am spus deja în cele două *Cuvinte* despre Eftimie și despre Sava. Fericitul Ioan, când a văzut purtarea lui Avraamie, privirea lui cuviincioasă și cuvântul potrivit cu vremea, a cunoscut că este rob al lui Dumnezeu și, luându-l la casa de oaspeți a Marii Lavre (pentru că el nu avea încă o casă de oaspeți a sa), l-a adus la fericitul Sava și, după ce acesta i-a îngăduit, a coborât cu el în amintitul turn. Avraamie a găsit acolo doi bătrâni purtători de Dumnezeu împodobiți cu dumnezeiască înțelepciune, pe care fericitul Sava îi așezase acolo împreună cu Scholarie, pe nume Ioan și Grigorie, de neam din Pont, de care s-a legat cu duhul, arătându-le toată ascultarea, pentru că i-a găsit destoinici să povățuiască sufletele spre mântuire.

4

În acel an, Duhul Sfânt a dus la Ierusalim un bărbat de vază din cetatea Claudiopolis din Honoriada, pe nume Olimpie. El îl căuta pe Avraamie (pentru că de multe ori avusesese convorbiri duhovnicești cu el la Cratia, aflată aproape de Claudiopolis) și, aflând unde locuieste, a venit la el la turn ca să-l îndemne și să-l roage să se întoarcă în Cratia, deoarece episcopul Platon l-a rugat mult și l-a trimis în căutarea lui Avraamie și aducerea lui înapoi. Avraamie l-a primit cu mare bucurie pe Olimpie și-l sfătuia prin cuvântul lui Dumnezeu și îl îndemna să se lepede de lucrurile vieții și să se lipească de frica lui Dumnezeu. Olimpie, după ce a primit sfătuirea lui Avraamie, a aflat de virtutea și de viețuirea Bătrânilor Ioan, Grigorie și Ioan Scholarius și, întipărindu-le în suflet, a înclinat spre lepădarea de viața cea vremelnică, luminat mai ales de harul strălucitor al sfântului Părintelui nostru Sava, care

προσκαίρω βίω μάλιστα φωτισθείς ὑπὸ τῆς ἀπαστραπτούσης χάριτος τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάββα τὸ τηνικαῦτα εἰς κοινόβιον τὸν πύργον μετασκευάζοντος καὶ πρόνοιαν πολλὴν αὐτῶν ποιουμένου. Ὁ μὲν οὖν Ὀλύμπιος ἐκδέδωκεν ἑαυτὸν ὀλοψύχως τῷ Θεῷ καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ εἰς τοσοῦτον ὕψος ἀρετῆς ἀνέδραμεν ὥστε καὶ διάκονον αὐτὸν καὶ πρεσβύτερον μετὰ βίας χειροτονηθῆναι καὶ τὰ δευτέρα τῆς τοῦ μοναστηρίου κυβερνήσεως ἔχειν.

5

246, 10 Ὁ δὲ τίμιος Ἀβραάμιος τέσσαρας χρόνους ἐν τῇ τοῦ Σχολαρίου μονῇ πληρώσας ἠναγκάσθη ἐπὶ Κρατείαν ὑποστρέψαι τρόπῳ τοιούτῳ. Ὁ μνημονευθεὶς ἐπίσκοπος Κρατείας Πλάτων πολλάκις αὐτὸν μεταπεμπάμενος καὶ μηδὲν ἀνύσας τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἐχρήσατο κανόσιν, πρῶτον ἀργεῖν κελεύσας, ἔπειτα ἐπιμείναντι [τῇ ἀργίᾳ] ἀφορισμὸν αὐτῷ ἀπέστειλεν. Τότε ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁ Σχολάριος ἀπαγαγὼν αὐτὸν εἰς τὴν Μεγίστην Λαύραν τῷ μεγάλῳ πατρὶ ἡμῶν Σάββα τὰ κατ' αὐτὸν ἀνατίθησιν, ὁ δὲ μέγας πατὴρ ἡμῶν λαβὼν αὐτοὺς εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν εἰσήγαγεν πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἡλίαν καὶ παρεκάλει αὐτὸν, εἰ δυνατόν ἐστιν, λῦσαι τὸν ἀφορισμὸν. Ὁ δὲ μέγας ἱεράρχης ἀκανόνιστον εἶναι ἔλεγεν τὸ ἄλλον ἄλλου λῦσαι ἀφορισμὸν καὶ μάλιστα ζῶντος καὶ οὐ προσκαλουμένου τοῦ χειροτονήσαντός τε καὶ ἀφορίσαντος. Καὶ ταῦτα οἱ μακάριοι πατέρες ἀκούσαντες Σάββας τε καὶ Ἰωάννης ἐπέτρεψαν αὐτῷ ἀπελθεῖν πρὸς τὸν ἴδιον ἐπίσκοπον καὶ ἀπολυθῆναι παρ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἀββᾶς Ἀβραάμιος εἶξας ταῖς τῶν πατέρων παραινέσεσιν ἀπῆλθεν εἰς Κρατείαν πληρουμένου τοῦ τεσσαρακοστοῦ πρώτου τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας χρόνου. Ἐλθὼν μέντοι εἰς Κρατείαν καὶ δεχθεὶς εὐμενῶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου εἰς τὴν ἰδίαν ἀπεκατέστη ἡγουμενίαν λυθέντων τῶν ἀφορισμῶν. Μετὰ δὲ τὴν τούτων λύσιν ὀλίγας ἡμέρας ἐπιζήσας ὁ ἐπίσκοπος Πλάτων ἐτελεύτησεν. Τότε ἅπας ὁ τῆς Κρατείας λαὸς κοινῇ ψήφῳ καὶ δεήσει χρησάμενος πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς χώρας μητροπολίτην Ἀβραάμιον αἰτοῦνται ἐπίσκοπον, ὁ δὲ μητροπολίτης ὡς ἐπὶ ἄλλο τι τοῦτον μεταπεμπάμενος ἐπίσκοπον Κρατείας ἐχειροτόνησεν.

preschimbase turnul în acea vreme în chinovie și purta multă grijă de ei. Deci Olimpie s-a predat pe sine cu tot sufletul lui Dumnezeu și în puțină vreme a ajuns la o asemenea înălțime a virtuții, încât a fost hirotonit cu sila diacon și preot și pus al doilea în conducerea mănăstirii.

5

După ce Avraamie a plinit patru ani în mănăstirea Anul 515-516 lui Scholarie, a fost silit să se întorcă în Cratia în felul următor. Amintitul episcop Platon al Cratiei a trimis de multe ori după el și, pentru că nu a reușit nimic, s-a folosit de canoanele bisericești, poruncind mai întâi să nu mai slujească, iar apoi, pentru că Avraamie stăruia, i-a trimis o afurisenie. Atunci fericitul Ioan Scholariul l-a adus în Marea Lavră la marele nostru Părinte Sava și i-a înfățișat cele despre dânsul. Marele nostru Părinte i-a luat în Sfânta Cetate și i-a dus la arhiepiscopul Ilie, pe care l-a rugat, de este cu putință, să dezlege afurisania. Dar marele ierarh a spus că este necanonic ca cineva să dezlege afurisenia altuia, mai ales cât acela este în viață și fără ca să fie chemat cel care l-a hirotonit și afurisit pe Avraamie. Când au auzit aceasta, fericii părinți Sava și Ioan i-au îngăduit să plece la episcopul său și să fie dezlegat de el. Avva Avraamie, urmând poveștelor Părinților, a plecat la Cratia pe când împlinise 41 de ani. Venind în Cratia, a fost primit cu bunăvoință de episcopul său și așezat iarăși în egumenie, după ce au fost dezlegate afurisanii. După dezlegarea acestora, episcopul Platon a mai trăit câteva zile și a murit. Atunci tot poporul Cratiei, prin vot comun și rugăminți către mitropolitul țării, îl cerea pe Avraamie ca episcop. Mitropolitul, chemându-l ca pentru altă treabă, l-a hirotonit episcop al Cratiei.

6

247, 10 Ἐνταῦθα ἐγὼ τῆς συντομίας φροντίδα ποιούμενος παραιοπῶ τὰς ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ κατὰ μέρος γεγενημένας θεαρέστους πράξεις τὰς τε ὀρφανοτροφίας καὶ ξενοδοχίας καὶ νοσοκομίας καὶ τὰς τῶν δαιμόνων ἀπελασίας καὶ τὰς τῶν δεομένων ἐπικουρίας τὰς τε τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομίας καὶ τὰς διαφόρους θαυματουργίας, καὶ ἐπὶ τὸ τέλος τοῦ περὶ τῆς ἐπισκοπῆς ἀνατρέχω λόγου.

247, 15 Ἐπὶ δεκαπέντε τοίνυν χρόνους ἐν τῇ ἐπισκοπῇ διαπρέψας καὶ τὴν αὐτοῦ πόλιν τῷ βίῳ καὶ τῷ λόγῳ φωταγωγήσας, συνέβη τὴν αὐτοῦ ἐκκλησίαν ἔχειν πράγματα μετὰ τινων, ὥστε καὶ μὴ θέλοντα αὐτὸν ἀναγκάζεσθαι πρετωρίοις τε σχολάζειν καὶ ἐν τῇ βασιλευσῆ πόλει ἀνελθεῖν. Καὶ μεμνημένος τῆς μοναχικῆς ἡσυχίας ἧς εἶχετο, ὅτε εἰς τὴν τοῦ Σχολαρίου μονὴν ἤσκειτο, ἐλυπεῖτο σφόδρα καὶ ἐδυσφόρει θεωρῶν ἑαυτὸν ἐν περισπασμῷ καὶ συγχύσει ὄντα τῶν βιωτικῶν μεριμνῶν καὶ παρεκάλει τὸν Θεὸν 247, 20 ἐκτενωσὶς λέγων· Κύριε ὁ Θεός, εἰ ἔστι σοι εὐάρεστον ἀναχωρῆσαι με εἰς τὴν ἔρημον, κατευόδωσον γενέσθαι σου τὸ θέλημα.

7

Αὐτοῦ τοίνυν ἀφικομένου ποτε εἰς τὴν τοῦ Κωνσταντίνου πόλιν ἤκουσε τὸν πατέρα ἡμῶν Σάββαν ἐνταῦθα εἶναι καὶ ἀνεζήτησεν αὐτὸν μετὰ ζήλου. Μὴ εὐρών δὲ τὸν προσφιλεῖ ἅγιον γέροντα, ἠρώτησε περὶ αὐτοῦ καὶ ἔμαθεν εἰς Ἱερουσαλήμ ἀναχωρήσαντα ἡμέρας τρεῖς πρὸ τῆς αὐτοῦ εἰσόδου εἰς τὴν Κωνσταντίνου πόλιν. Καὶ σφόδρα ἠθύμησεν, ὅτι οὐχ εὗρεν αὐτόν. Τῇ δὲ νυκτὶ ἐκεῖνη εἶδε καθ' ὕπνους τοῦτον λέγοντα αὐτῷ.

Μὴ ἀθυμῆς, ὅτι οὐχ εὗρες με ἐν Κωνσταντινουπόλει· εἰ γὰρ ποθεῖς εὐρεῖν ἀνάπαυσιν ἀπὸ τῶν τοῦ κόσμου φροντίδων, ἐπέστρεψον εἰς τὴν μονὴν σου καὶ ἐκεῖ κοιμηθήσῃ.

² Manuscrisele grecești se termină aici, iar continuarea se găsește numai în

6

Pentru că mă îngrijesc de scurtimea relatării, voi trece sub tăcere amănuntele faptelor plăcute lui Dumnezeu săvârșite de el în episcopie: orfelinatele, casele pentru străini, bolnițele, izgonirile de draci, ajutorările pentru cei în nevoi, zidurile de biserici și feluritele minuni, și mă voi zori către sfârșitul cuvântului despre viața sa ca episcop.

Așadar, s-a distins în episcopie vreme de 15 ani și și-a luminat cetatea cu viața și cu cuvântul. S-a întâmplat ca Biserica lui să aibă necazuri din partea unor oameni, încât a fost silit, fără să vrea, să zăbovească prin pretorii și să se suie în cetatea împărătească. Amintindu-și de isihia călugărească pe care o avusese pe când se nevoia în mănăstirea lui Scholarie, se întrista foarte și se necăjea văzându-se în multă imprăștiere și amestecare cu grijile vieții, și-L ruga pe Dumnezeu cu stăruință zicând: „Doamne Dumnezeule, dacă Ți este bineplăcut să mă duc la pustie, atunci fă să Ți se împlinească voia!”

7. Întoarcerea sa în Țara Sfântă

Deci, pe când se afla el în cetatea Constantinopolului, a auzit că Părintele nostru Sava este acolo² și l-a căutat cu râvnă. Dar negăsindu-l pe iubitul Bătrân sfânt, a întrebat despre el și a aflat că plecase la Ierusalim cu trei zile înaintea sosirii lui la Constantinopol. Atunci foarte s-a descurajat pentru că nu l-a găsit. Dar în noaptea aceea, l-a văzut în somn zicându-i: Anul 531

„Nu-ți pierde curajul pentru că nu m-ai găsit la Constantinopol. Dacă vrei să afli odihnă de grijile lumești, întoarce-te în mănăstirea ta și acolo vei muri.”

arabă, tradusă în latină în *Analecta Bollandiana* 24 (1905), p. 354 sq. Redăm și traducem retroversiunea din ediția neogrecă (pp. 560-564).

Ἀναστάς δὲ τότε ἀπὸ τοῦ ὕπνου, οὐκ εἶπέ τιμι οὐδέν, ἀλλ' εὐθὺς προσκαλεσάμενος τοὺς διακόνους, παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀγαθὰ, καὶ ἐπεβιβάσθη τοῦ πλοίου, οὐδέν ἀπὸ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ. Εἰς Ἱερουσαλὴμ δὲ ἔλθὼν, μετέβη εὐθὺς εἰς τὴν τοῦ Σχολαρίου μονίην. Ἐπὶ δὲ τῇ ἀφίξει αὐτοῦ Ἰωάννης ὁ Σχολάριος καὶ ὁ ὄσιος Ἀλβάνιος ἐπληρώθησαν χαρᾶς μεγάλης· ἦσαν δὲ σύντροφι ψυχῆ μία, τὴν αὐτὴν ἔχοντες στέγην καὶ τροφήν καὶ ἀρετὴν. Ἐκαστος τὸν ἕτερον παρῴριμα εἰς ἔργα ἀγαθὰ, πᾶν δὲ ὁ ἔπραττον, κατ' εὐδοκίαν Θεοῦ ἦν. Ἐτηροῦντο δὲ μακρὰν ἀπὸ τῶν τοῦ κόσμου ἔργων καὶ ἡγγίζον τῷ Θεῷ.

Μηνὸς δὲ παρελθόντος ἐνὸς ἀπὸ τῆς τοῦ Ἀβρααμίον ἐλευσεως, ἀπέθανεν ὁ ἅγιος πατήρ ἡμῶν Σάββας, τῇ εἰκοστῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ τοῦ πρώτου μηνός, ἡγουν Δεκεμβρίου. Ἐδεῖ δὲ τοῦτον τὸν ἅγιον Ἀβραάμιον κατὰ τὰς τῆς νηστείας ἡμέρας εἰς τὴν ἔρημον τὸν Ρουβᾶ ἐξελεθεῖν σὺν Ἰωάννῃ τῷ Σχολαρίῳ καὶ Ἀλβανίῳ, ὅτι τὴν ἡσυχίαν ποθοῦντες ἐζήτησαν ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις τὴν σιωπὴν. Διέμειναν οὖν ἐκεῖ προθύμως ἐν τῇ αὐτῇ ἀσκήσει ἐπὶ ἔτη ὀκτῶ μεθ' ὃ Ἀλβάνιος ἀπέθανεν, οἱ δὲ μοναχοὶ κατενόησαν αὐτὸν τὸ τῆς προφητείας χάρισμα κεκτημένον.

Οὗτος ὁ Ἀβραάμιος ἰατρός ἦν τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων, πολλοὶ δὲ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν θεραπείαν αἰτῆσαι ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν. Χρόνου δὲ πολλοῦ παρελθόντος ἡσθένησεν Ἰωάννης ὁ Σχολάριος νόσῳ βραχεία, πληροφορηθεὶς δὲ παρὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὥρισεν τὰ καθ' ἑαυτὸν. Μεθ' ἡμέρας δὲ τέσσαρας ἀπὸ τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ ἐξεδήμησεν εἰς Χριστὸν μηνὶ δευτέρῳ, ἡγουν Ἰανουαρίῳ. Τότε δὲ, Ἀβραάμιου διανύσαντος ὀκτῶ πρὸς τοῖς ἐξήκοντα ὅλοις ἔτεσι τοῦ βίου αὐτοῦ, τὴν ἡγεμονίαν τῆς μονῆς μετὰ Σχολάριον ἀπεδέχθη Κυριακός, ὃς καὶ μετέπειτα κετέλιπεν αὐτήν.

Ὁ δὲ Θεὸς τῇ αὐτοῦ εὐσπλαγγνίᾳ ἀπεκάλυψε τὴν χάριν ἦν τῷ ὀσίῳ Ἀβρααμίῳ ἐδεδώκει. Ἦν τις ἀσκητὴς ὀνόματι Λεόντιος, ὃς εἶχε μαθητὴν λεγόμενον Παῦλον· καὶ οὗτος ἦν κατεχόμενος. Ἐλαβε δὲ Λεόντιος τὸν Παῦλον καὶ μετέβη σὺν αὐτῷ

¹ Numele de monah al lui Olimpie.

Sculându-se dar din somn, nu a spus nimănui nimic, ci a chemat la sine de îndată pe diaconi, cărora le-a încredințat bunurile Bisericii, și s-a suit pe corabie, fără să ia cu sine nimic din lucrurile lumii. Când a ajuns la Ierusalim, s-a dus de îndată la mănăstirea lui Scholarie, iar Ioan Scholariul și cuviosul Alvanie¹ s-au umplut de mare bucurie la sosirea lui. Pentru că erau toți trei un suflet, având același acoperiș, aceeași mâncare și virtute. Fiecare îl indemnă pe celălalt spre fapte bune și tot ce făceau era după bunăvoința lui Dumnezeu. Se țineau însă departe de lucrările lumești și se apropiau de Dumnezeu.

La o lună de la venirea lui Avraamie, sfântul nostru Părinte Sava a murit, în a 25-a zi a primei luni, adică decembrie¹. Sfântul Avraamie obișnuia să iasă în zilele Postului în pustia Ruva împreună cu Ioan Scholariul și Alvanie, pentru că, dorind isihia, căutau tăcerea în acest pustiu în acele zile. Așadar, ei rămâneau acolo cu râvnă, ducând aceeași asceză vreme de opt ani, după care Alvanie a murit, iar monahii au înțeles că el primise harisma prorociei.

Marele Avraamie era un doctor pentru suflete și trupuri și mulți veneau la el ca să ceară vindecarea în neputințele lor. Nu după multă vreme, Ioan Scholariul, s-a îmbolnăvit de o boală grea și, fiind înștiințat de către Duhul Sfânt, a rânduit cele ale sale. După patru zile de boală, a plecat la Hristos, în luna a doua, adică ianuarie. Atunci Avraamie împlinea 68 de ani, iar după Scholariul, la egumenia mănăstirii a urmat Chiriatic, care apoi s-a și retras de la conducere.

Dumnezeu, în marea Lui milostivire, a descoperit harul pe care l-a dat cuviosului Avraamie. Era acolo un pustnic, pe nume Leontie, care avea un ucenic numit Pavel, iar acesta

¹ Versiunea arabă care păstrează finalul vieții lui Avraamie dă în mod greșit data de 25 decembrie. Alte detalii cronologice sunt oferite de Chiril în VS c. 76 și 77.

εἰς τὸ τοῦ Σχολαρίου μοναστήριον πρὸς Ἀβραάμιον. Ἰδὼν δὲ ὁ Σατανᾶς Ἀβραάμιον, κατέβαλε Παῦλον καὶ ἤρξατο αὐτὸν παιδεύειν καὶ βασανίζειν. Πάντες δὲ οἱ ἐν τῇ μονῇ ἔσπευσαν ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τῆς κραυγῆς αὐτοῦ. Ὁ δὲ Σατανᾶς ἐλοιδόρησε τὸν Θεὸν καὶ ἐπετίμησε Ἀβραάμιον, λέγων αὐτῷ.

Τάλας, Ἀβραάμιε· ἵνα τί με τυραννεῖς;

Εἶπε δὲ αὐτῷ Ἀβραάμιος.

Λέγω σοι ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ, ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου τούτου, μηδέποτε ἐπιστρέψεις εἰς αὐτόν.

Εὐθὺς δὲ ὁ Σατανᾶς ἐξῆλθε καὶ ἀπὸ ἐκείνης τῆς ὥρας ὑγιῆς ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος.

Ἄλλος δὲ ἀδελφὸς ἐν τῷ τοῦ Σχολαρίου μοναστηρίῳ ἀπὸ τῶν αἱμαροῖδων σφόδρα κατετρύχετο. Πάση δὲ θεραπείᾳ καὶ φαρμάκῃ χρησάμενος, ἀνεσιν οὐχ εὗρε. Μαθὼν δὲ ὅσα Ἀβραάμιος τῷ Παύλῳ ἐνήργησεν, ἐσιώπησεν, οὐδὲν οὐδενὶ δηλώσας. Περί δὲ μεσημβρίαν εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναὸν καὶ ἐκδυσάμενος ἐκάθησε θαρρουντως ἐπὶ τῆς ἑδρας ἐφ' ἧς ὁ Ἀβραάμιος συνήθως ἐκάθητο. Ὡς δὲ ὁ ἀσθενὴς ἐκάθησεν ἐνθα ὁ γέρον ἀεὶ ἐκάθητο, ἐξηράνθησαν αἱ αἱμορροῖδες καὶ ὁ ἄνθρωπος εὐθὺς ἐθεραπεύθη ἀπὸ τῆς ἀσθενείας ἧς κατείχετο. Ἰδόντες δὲ οἱ ἐν τῇ μονῇ ταύτην τὴν ἀκαριαίαν ἀλλαγὴν ἠρώτησαν περὶ τῆς αἰτίας τῆς θεραπείας αὐτοῦ, οὗτος δὲ τὸν τοῦ Θεοῦ ὀρισμὸν ἐδήλωσε. Διὸ ἐθαύμασαν καὶ ἤνεσαν τὸν Θεὸν τὸν ἐνεργοῦντα θαύματα καὶ ἐξεπλάγησαν ἐπὶ τῇ χάριτι ἣν ὁ Θεὸς ἀπένευε τῷ δούλῳ αὐτοῦ Ἀβρααμίῳ.

Ἦν δὲ οὗτος ζηλωτὴς τῆς Ὀρθοδοξίας, ἀποστρεφόμενος πάντα ἐκτροπέμενον αὐτῆς, καὶ ἐπίστευε τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ ὡς ἓνα τῆς Τριάδος, τέλειον Θεὸν καὶ τέλειον ἄνθρωπον, τελείαν λογικὴν ψυχὴν ἔχοντα, τέλειον τῇ θεότητι καὶ τέλειον τῇ ἀνθρωπότητι αὐτοῦ, τῇ μὲν θεότητι αὐτοῦ ἐνεργοῦντα τὰ θαύματα, τῇ δὲ ἀνθρωπότητι αὐτοῦ δεκτικὸν τοῦ πάθους ὄντα. Οὗτος ὁ γέρον διὰ τε τὸν τρόπον τὸν καλὸν καὶ τὰ χαρίσματα τοῦ Πνεύματος, ἅτινα ὁ Κύριος ἐχορήγησεν αὐτῷ, κόσμος ἦν τῷ τῶν ἀσκητῶν βίῳ.

era stăpânit de un duh necurat. Leontie l-a luat pe Pavel și a coborât cu el la mănăstirea lui Scholarie, la părintele Avraamie. Satana, văzându-l pe Avraamie, l-a trântit pe Pavel la pământ și a început să-l pedepsească și să-l chinuie. Toți cei din mănăstire s-au zorit auzind strigătul acestuia. Satana îl hulea pe Dumnezeu și-l certa pe Avraamie zicându-i: „Avraamie, nenorocitul! De ce mă chinui?” Avraamie i-a spus: „Îți spun în numele lui Iisus: Ieși din omul acesta și niciodată să nu te mai întorci în el!” Îndată satana a ieșit, și din acel ceas omul s-a făcut sănătos.

Un alt frate din mănăstirea lui Scholarie era chinuit foarte tare de hemoroizi. Deși a folosit toate tratamentele și doctoriile, nu a găsit ușurare. Aflând de cele făcute de Avraamie cu Pavel, a tăcut, fără să spună nimănui nimic, iar pe la miezul zilei a intrat în biserică și, după ce s-a dezbrăcat, s-a așezat cu îndrăzneală în strana în care stătea Avraamie de obicei. În timp ce bolnavul stătea acolo unde Bătrânul se așeza întotdeauna, hemoroizii s-au uscat, și omul s-a vindecat pe dată de boala care îl stăpânea. Cei din mănăstire, când au văzut schimbarea lui bruscă, l-au întrebat despre pricina vindecării sale, iar el a arătat rânduiala lui Dumnezeu. De aceea se minunau și îl slăveau pe Dumnezeu Care face minuni și slăveau harul pe care Dumnezeu l-a dăruit robului Său Avraamie.

Avraamie era un râvnitor al dreptei credințe, depărându-se de oricine se abătea de la ea. Credea în Fiul lui Dumnezeu că este unul din Treime, Dumnezeu desăvârșit și om desăvârșit, că are suflet rațional desăvârșit, că este desăvârșit cu dumnezeirea și desăvârșit cu omenitatea Sa, prin dumnezeirea Sa lucrând minunile, iar prin omenitatea Sa primind Patima. Acest Bătrân, prin purtarea sa frumoasă și prin harismele Duhului pe care Domnul i le-a hărăzit, era o podoabă pentru viața pustnicilor.

Ἐκοιμήθη δὲ τῇ ἕκτῃ ἡμέρᾳ τοῦ πρώτου μηνός. ἤγουν Δεκεμβρίου,
καὶ ἐκτίσατο τὸν τόπον ἔνθα οὐκ ἔστι λύπη οὐδὲ ταραχὴ. ἔνθα
πάντες ἀπολαύουσι χαρᾶς, καὶ ἐδέξατο τὸν στέφανον
παρὰ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, ᾧ πρέπει αἶνος,
ῦμνος καὶ μεγαλωσύνη εἰς τοὺς αἰῶνας.
Ἀμήν.

A adormit în ziua a șasea, a primei luni, adică decembrie⁵, do-
bândindu-și sălașul unde nu este întristare, nici tulburare, unde
toți se desfătează de bucurie, și a primit cununa de la
Hristos Dumnezeuul lui, Căruia se cuvine lauda,
cântarea și mărirea în veci.
Amin.

⁵ Menționarea indictionului, nelipsită la Chiril, se poate să fi fost omisă de traducătorul arab, deoarece nu avea relevanță pentru cititorii traducerii sale.

ANEXA 1

Casian Savaitul și Codexul Metamorphosis 573

În scrierile lui Chiril de Schitopolis apare menționat de trei ori¹, de fiecare dată laudativ, ieromonahul Casian, de loc din Schitopolis. Chiril ni-l prezintă ca fiind încă din copilărie ucenic al Sfântului Sava, ajuns apoi preot în Marea Lavră, ales egumen în 538-539 de obștea Lavrei Suca datorită învățaturii sale și harismei cuvântului cu care era înzestrat și prin care a reușit să tempereze tulburările generate aici de origeniști. În 547, pentru că același gen de probleme tulburau Marea Lavră, patriarhul i-a sfătuit pe monahii de acolo să-l aleagă egumen pe Casian, luând, se pare, în socoteală reușita păstoririi sale de la Suca. Ajuns egumen al Marii Lavre, Casian nu mai păstorește decât zece luni, murind la 20 iulie 548. La înmormântarea sa a fost prezent și Chiril, venit anume pentru asta din mănăstirea lui Eftimie, unde viețuia, prilej cu care a văzut și trupul nestricat al Sfântului Sava, în a cărui criptă a fost înmormântat Casian, lucru cu totul aparte, care dovedește apropierea duhovnicească de marele său dascăl și cinstea de care el se bucura.

În afara scrierilor lui Chiril, Casian Schitopolitul mai apare în documentele vremii ca semnatar al hotărârilor Sinodului constantinopolitan din 536, unde reprezenta Marea Lavră².

¹ Chiril, 184, 15; 196, 9-18; 231, 16-19.

² ACO III, p. 138.

Iată însă că în 2008, profesorul grec de filosofie Panayotis Tzamalikos de la Universitatea Politehnică din Tesalonic, a (re)descoperit la Marea Meteoră un manuscris, Codexul Metamorphosis 573, care mai fusese cercetat în 1909 de Adolf von Harnack. Dar codexul are titlul de pe prima pagină: „Cartea monahului Casian” (Κασσιανοῦ μοναχοῦ βιβλίον), iar cel al primei scrieri este *Scrierea monahului Casian Romanul către episcopul Castor despre rânduielile și canoanele chinoviilor din Răsărit și din Egipt* (f. 1^r-22^r), urmând apoi scrierile *Despre cele opt gânduri [ale răutății]* (f. 22^v-56^r), *A aceluiași [Casian] către Leontie egumenul despre Sfinții Părinți din Schit* (f. 56^v-118^v) și *Scholiile la Apocalipsă* (f. 245^v-290^r)³, pe care von Harnack i le atribuise lui Origen. Aparent o culegere de texte fără legătură între ele, codexul a dezvăluit, la atenta cercetare a profesorului Tzamalikos, o însemnare pe ultima filă: „Cartea monahului Casian Romanul” (κασσιανου του ρομεου μου, grafie greșită și abreviată pentru: Κασσιανοῦ Ρωμαίου μοναχοῦ). Intuiția profesorului Tzamalikos este simplă, dar plină de implicații: toate scrierile Codexului Metamorphosis 573 aparțin monahului Casian Romanul, deci și *Scholiile la Apocalipsă*, atribuite la rezeala de von Harnack lui Origen. Prof. Tzamalikos e de părere că nota filei 290, ultima a manuscrisului, afirmă paternitatea acestui Casian asupra unei scrieri care reproduce pasaje din Didim, Clement Alexandrinul și Teodoret de Cyr, și de aceea ea nu poate fi atribuită Cuviosului Ioan Casian (†435), mort cu 30 de ani înaintea lui Teodoret (†466), la care se adaugă faptul că autorul *Scholiilor* folosește o versiune siriacă a cărții Apocalipsei. În plus, studiul comparativ întreprins de prof. Tzamalikos asupra manuscrisului cu alte lucrări copiate în scriptoriumul Marii Lavre arată că este opera copistului Teodosie, care a activat aici în jurul anului 806⁴. În ce privește numele de „Romanul”, el exprimă apartenența

³ Din păcate, prof. Tzamalikos nu oferă nicio descriere a conținutului filelor 119-244 (cf. *A Newly Discovered Greek Father*, p. XI).

⁴ Așa e Codex St. Sabas 76, scris de aceeași mână ca și Codex Metamorphosis 573, cf. *The Real Cassian...*, p. 2.

la Imperiul Roman, nu reședința la Roma a acestui monah Casian, și este absent în textul din *Patrologia Latina* atribuit lui Ioan Casian⁵.

Concluzia profesorului Tzamalikos, devenită punctul său de plecare pentru o întreagă reconstituire a peisajului teologic și cultural al Palestinei secolului al VI-lea, este că autorul *Scholiilor* și al celorlalte scrieri ascetice din Codex 573 este un alt Casian decât Sfântul Ioan Casian Romanul, anume „un monah savait care era vlăstarul marilor dascăli antiohieni (Diodor de Tars, Teodor de Mopsuestia, Teodoret de Cyr) și al Sfântului Sava însuși. El a fost un intelectual de extracție antiohiană, născut în Schitopolis pe la 470 și mort ca stareț al faimoasei Lavre a Sfântului Sava la 20 iulie 578”⁶. În ce privește opera latină a Sfântului Ioan Casian, profesorul Tzamalikos o socotește pur și simplu „o falsificare (forgery) a originalului grec, scris de un autor vorbitor de greacă în *Cartea monahului Casian* (colofonul Codexului Metamorphosis 573). Traducătorii latini au amplificat unele pasaje, pe altele le-au prescurtat sau omis, rezultând o parafrază scolastică a textelor lui Casian [Savaitul]. Proliferarea ulterioară a traducerilor grecești ale lui Ioan Casian a contribuit la formarea părerii că latina, nu greaca, a fost limba originală”⁷. Scrierile din Codexul Metamorphosis 573, la atenta cercetare filologică la care le-a supus profesorul Tzamalikos, se vădesc însă a fi fost scrise direct în greacă de un autor cu o solidă și vastă cultură teologică și filosofică greacă, astfel încât nu mai încapă loc „pentru «rezumatul grec» al unui «original latin», alcătuit, chipurile, de episcopul Evherie de Lion: un astfel de rezumat n-a existat niciodată și nici un manuscris de-al lui n-a fost găsit, în ciuda strădaniilor părților interesate. Pretinsa referință [la acest rezumat] a lui Ghenadie de Marsilia este doar o interpolare târzie”⁸.

⁵ *The Real Cassian...*, pp. 60-62.

⁶ *The Real Cassian...* p. 3.

⁷ *The Real Cassian...*, p. 4.

⁸ *The Real Cassian...*, p. 46.

Profesorul Tzamalikos și-a construit apoi argumentația pe două fronturi. Primul e reprezentat de analiza filologică, teologică și filosofică a scrierilor din Codexul 573, cuprinsă în voluminoasa ediție critică a manuscrisului⁹, însoțită și de trei apendice, în care Casian monahul, autorul lucrărilor din Codex 573, este identificat cu Pseudo-Cezarie¹⁰, i se atribuie paternitatea lucrării *De Trinitate* a lui Pseudo-Didim¹¹ și ni se explică de ce a ajuns să fie pomenit doar în anii bisecți, pe 29 februarie¹². Concluzia generală a acestor abordări este că avem în Casian un autor aristotelician, ucenic al marilor dascăli antiohieni Teodor de Mopsuestia, Teodoret, Hrisostom și chiar Nestorie, dar și al lui Grigorie de Nyssa și Avva Evagrie. Exprimându-și plastic concluziile cercetării, profesorul Tzamalikos descrie camera de lucru a lui Casian, care avea „cărțile lui Didim nelipsite pe masa de scris, în timp ce ale lui Origen și Chiril al Alexandriei se aflau la îndemână pe o poliță, aproape de ele găsindu-se cărțile lui Homer, Pindar, Polibius, Plutarh, Atheneus, Galen, Alexandru de Afrodisia, Proclu, Simplicius și Damascius. Pe un raft și mai înalt îi ținea pe ceilalți doi Capadocieni, Vasile și Grigorie de Nazianz, alături de Ioan Philoponus și Pseudo-Dionisie Areopagitul”¹³, pe care, de altfel, profesorul Tzamalikos nu ezită să-l numere între prietenii, dascălii și susținătorii lui Casian¹⁴.

Al doilea front pe care profesorul Tzamalikos își construiește argumentația este cel al alcătuirii unei biografii a lui Casian monahul, în încercarea de a-l identifica cu Avva Casian Savaitul din scrierile lui Chiril, folosind pentru aceasta în primul rând referințele precise, dar sumare, din *Viața Sfântului Sava* și din *Viața Sfântului Chiriac*. Acestor date documentare precise,

⁹ *A Newly Discovered Greek Father...*, pp. 90-372.

¹⁰ *Apendicele I*, pp. 373-440.

¹¹ *Apendicele II*, pp. 441-620.

¹² *Apendicele III*, pp. 621-638.

¹³ *A Newly Discovered Greek Father*, pp. 16.

¹⁴ *The Real Cassian...*, pp. 3, 21, 25-26, 332.

căroră li se adaugă participarea lui Casian la Sinodul local din Constantinopol din 536 și semnătura lui în actele Sinodului ca reprezentant al Marii Lavre, profesorul Tzamalikos le aduce în plus o mulțime de detalii semnificative, dar din păcate lipsite deocamdată de susținere documentară, ceea ce face ca partea consistentă a efortului său de a-l identifica pe Casian Savaitul cu autorul scrierilor din manuscrisul Matamorphosis 573 să rămână, deocamdată, fără răspuns la o serie de întrebări.

Astfel, nu e deloc limpede de ce Chiril, deși citează din mulți alți autori, nu citează nici măcar o singură dată din lucrările lui Casian Romanul, cu care ar fi trebuit să fie familiarizat, dată fiind viețuirea sa în mediul monahal savait al Marii Lavre. Apoi, dacă, așa cum spune Chiril, Casian s-a lepădat de lume din copilărie devenind ucenic al Sfântului Sava, atunci ne putem întreba unde și-a câștigat fabuloasa cultură reflectată de scrierile lui „Casian Romanul”, mai ales de *Scholiile la Apocalipsă*, dat fiind că perioada sa de formare coincide tocmai cu începuturile Marii Lavre, perioadă de intense activități edilitare, când nici nu se putea vorbi aici de o bibliotecă bogată. În plus, Avva Chiriac îl prezintă pe Casian ca pe un antiorigenist atât de eficient încât monahii din Lavra Suca l-au adus din Marea Lavră pentru a-l face egumen datorită puterii pe care o aveau pe atunci origeniștii. Dacă el este cu adevărat autorul scrierilor din Codexul 573, cum poate fi explicată faima sa antiorigenistă, atât de bine exprimată de cuvintele lui Chiriac. Referindu-se la episodul alegerii lui Casian ca egumen al Lavrei Suca, prof. Tzamalikos preferă să reconstruiască o parte din viața lui Casian, ignorând datele precise furnizate de Chiril. Astfel, deși Avva Chiriac spune că în anul 538-539, când a fost ales ca egumen la Suca, Avva Casian se afla în Marea Lavră¹⁵, prof. Tzamalikos e sigur că acesta de fapt „alesese să se țină departe de Marea Lavră între anii 533-539”, datorită atmosferei antiorigeniste insuporta-

¹⁵ *Chiril* 231, 14-19.

bile de aici, și că Avva Casian a venit ca egumen la Suca direct de la Constantinopol, din mănăstirea achimiților¹⁶. De asemenea, scrierile lui Chiril nu conțin nicio referință privitoare la sejururile îndelungate ale lui Casian în mănăstirea achimiților pentru studiu și creație teologică, susținute de prof. Tzamalikos¹⁷, și nici o altă sursă documentară nu le atestă. Cu toate acestea, ele reprezintă un punct esențial în constructul biografic al lui Casian realizat de profesorul Tzamalikos, dar care, în faza actuală a bazei documentare, se sprijină doar pe sofisticate și docte argumentații, rămase însă la nivel de ipoteze de lucru construite pe coniecturi ingenioase și îndrăznețe, până când o descoperire la fel de senzațională ca a Codexului Metamorphosis 573 le va da susținerea și confirmarea documentară de care au atâta nevoie.

Astfel, socotim că identificarea lui Casian Savaitul cu autorul scrierilor din Codexul 573 este încă problematică, mai ales că însemnarea „Această carte este a monahului Casian Romanul” de pe ultima filă a Codexului 573 poate reprezenta la fel de bine numele proprietarului care și-a ales acest nume din prețuire față de Casian Romanul, autorul scrierilor, lucru foarte obișnuit în lumea monahală. Importanța descoperirii și a punerii în discuție a Codexului Metamorphosis 573 constă, cel puțin deocamdată, în revelarea unor noi dimensiuni teologice și intelectuale ale veacului al VI-lea palestinian, în principal ale monahismului savaitic de unde provine acest Codex, mediu în care aflăm că se copiau și se citeau și lucrări de tradiție origeniană și evagriană, precum și scrieri cu largă deschidere culturală, așa cum sunt *Scholiile la Apocalipsă*¹⁸ din amintitul manuscris.

¹⁶ *The Real Cassian...*, p. 137.

¹⁷ *The Real Cassian...*, pp. 13-36, 318-319, 332, 382.

¹⁸ Ediția critică a *Scholiilor* se află în curs de apariție la Cambridge University Press, sub titlul *An Ancient Commentary on the Book of Revelation. A Critical Edition of the Scholia in Apocalypsin*.

ANEXA 2

α. Indice scripturistic

Facere			
Fc. 2, 1		VE – p. 33	
Fc. 3, 6		VS – p. 179	
Fc. 10, 25		VS – p. 399	
Fc. 19, 11		VS – p. 385	
Fc. 25, 8		VE – p. 105, 115	
		VS – p. 347	
Fc. 28, 12		VS – p. 207	
Fc. 28, 17		VS – p. 207	
Fc. 39, 2		VTd – p. 493	
Ieșire			
Iș. 3, 7-8		VS – p. 405	
Iș. 7, 16		VS – p. 183	
Iș. 16, 4		VS – p. 353	
Iș. 17, 6		VE – p. 129	
Iș. 19, 12		VE – p. 89	
Iș. 31, 2, 6		VS – p. 239	
Numerii			
Num. 4, 14		VTd – p. 491	
Num. 24, 5		VE – p. 103	
Deuteronom			
Deut. 28, 23		VE – p. 71	
Deut. 31, 6		VI – p. 427	
Isus Navi			
Is. Navi 10, 12		VCy – p. 457	
Judecători			
Jud. 15, 19		VE – p. 129	
1 Împărați			
1 Împ. 1, 1		VS – p. 177	
1 Împ. 15, 22		VE – p. 53	
1 Împ. 16, 13		VCy – p. 457	
1 Împ. 23, 14		VE – p. 39	
1 Împ. 30, 22-24		VS – p. 303	
3 Împărați			
3 Împ. 17, 14		VE – p. 49	
4 Împărați			
4 Împ. 4, 27		VT – p. 417	
4 Împ. 4, 44		VE – p. 49	
4 Împ. 6, 18		VS – p. 385	
1 Paralipomena			
1 Paral. 2, 31		VS – p. 325	
Iov			
Iov 12, 14		VS – p. 343	
Iov 38, 11		VTg – p. 507	
Psalmi			
Ps. 1, 2-3		VE – p. 19	
Ps. 2, 11		VI – p. 421	
Ps. 4, 9		VS – p. 195	
Ps. 13, 1		VE – p. 159	
Ps. 24, 18		VS – p. 181	
Ps. 33, 6		VE – p. 91	
Ps. 41, 5		VS – p. 273	
Ps. 45, 5		VS – p. 195	
Ps. 45, 11		VS – p. 195	

Pis. 54, 8	VS - p. 195
Pis. 67, 7	VS - p. 231
Pis. 73, 15	VCy - p. 467
Pis. 77, 20	VI - p. 429
Pis. 83, 11	VS - p. 179
Pis. 90, 9	VS - p. 225
Pis. 90, 13	VS - p. 197
Pis. 101, 10	VI - p. 439
Pis. 104, 34	VS - p. 323
Pis. 118, 21	VS - p. 179
Pis. 118, 103	VE - p. 169
Pis. 124, 3	VI - p. 431
Pis. 140, 4	VS - p. 247
Pis. 144, 9	VE - p. 73
	VS - p. 343
Pis. 144, 18	VE - p. 73
Pis. 144, 19	VE - p. 67, 73
Pis. 146, 9	VS - p. 201

Pilde	
Pilde 6, 5	VS - p. 219
Pilde 6, 25	VS - p. 281
Pilde 9, 18a	VS - p. 281
Pilde 10, 9	VS - p. 295
Pilde 17, 11	VE - p. 53
	VS - p. 265

Isaia	
Is. 2, 3	VS - p. 315
Is. 2, 4	VS - p. 203
Is. 30, 15	VE - p. 157
Is. 35,1	VS - p. 405
Is. 58, 12	VS - p. 183
Is. 60,4	VS - p. 379

Ieremia	
Ier. 4, 4	VE - p. 23

Iezechiel	
Iez. 18, 23	VE - p. 147
Iez. 59, 2	VE - p. 73
Iez. 66, 2	VE - p. 23

Daniel	
Dan. 9, 23	VS - p. 337

Amos	
Amos 3, 7	VE - p. 109

Ioil	
Ioil 4, 10	VS - p. 265

Avacum	
Avac. 2, 15	VCy - p. 471

Zaharia	
Zah. 9, 16	VI - p. 433

Întelepciunea lui Solomon	
Înt. Sol. 3, 1	VS - p. 371
Înt. Sol. 7, 26	VS - p. 195

Matei	
Mt. 5, 3	VE - p. 27
Mt. 5, 14	VTd - p. 491
Mt. 6, 31-33	VS - p. 323
	VI - p. 429
Mt. 6, 34	VS - p. 325
Mt. 11, 29	VS - p. 205
Mt. 15, 37	VE - p. 49
Mt. 16, 24	VCy - p. 457
Mt. 20, 28	VE - p. 53
Mt. 25, 25-26	VE - p. 5
Mt. 25, 26	VS - p. 5
Mt. 26, 41	VE - p. 27
Mt. 27, 29	VE - p. 145
Mt. 28, 19	VE - p. 7

Luca	
Lc. 9, 62	VS - p. 179
Lc. 10, 19	VS - p. 197
Lc. 12, 20	VE - p. 161
Lc. 18, 14	VE - p. 113
Lc. 22, 31	VE - p. 93

Ioan	
In. 5, 14	VE - p. 147, 153
In. 5, 30	VE - p. 53

Faptele Apostolilor	
F. A. 1, 26	VE - p. 131
F. A. 3, 6	VS - p. 333
F. A. 20, 34	VE - p. 29

Romani	
Rom. 1, 21-22	VCy - p. 471
Rom. 2, 4	VE - p. 161
Rom. 2, 5	VE - p. 161
Rom. 5, 2	VE - p. 3
	VS - p. 317
Rom. 8, 29	VE - p. 67
Rom. 11, 29	VE - p. 67
Rom. 11, 33	VI - p. 447
Rom. 11, 36	VCy - p. 455
Rom. 14, 18	VE - p. 119
Rom. 16, 18	VS - p. 313

1 Corinteni	
1 Cor. 9, 27	VCy - p. 471
1 Cor. 11, 28-29	VE - p. 89
1 Cor. 13, 8	VE - p. 113
1 Cor. 15, 33	VS - p. 179

2 Corinteni	
2 Cor. 1, 3	VS - p. 173
2 Cor. 3, 18	VS - p. 203
	VI - p. 425
2 Cor. 7, 1	VE - p. 91
2 Cor. 9, 6	VE - p. 49
2 Cor. 10, 5	VE - p. 23
	VI - p. 413

Efeseni	
Ef. 4, 14	VS - p. 313
Ef. 6, 12	VE - p. 41
Ef. 6, 19	VE - p. 167
	VS - p. 173

Filipeni	
Fil. 1, 28	VS - p. 313

Fil. 2, 12	VE - p. 69
Fil. 4, 3	VS - p. 203
Fil. 4, 7	VS - p. 321
Fil. 4, 13-15	VCy - p. 483

Coloseni	
Col. 3, 14	VE - p. 113

1 Tesaloniceni	
1 Tes. 2, 9	VE - p. 29

2 Tesaloniceni	
2 Tes. 3, 10	VE - p. 29

1 Timotei	
1 Tim. 3, 5	VS - p. 269
1 Tim. 3, 15	VS - p. 337

2 Timotei	
2 Tim. 4, 7	VE - p. 107
	VS - p. 369

Tit	
Tit 2, 13	VS - p. 315

Evrei	
Evr. 6, 10	VE - p. 53
Evr. 11, 1	VE - p. 3
Evr. 11, 6	VE - p. 3
Evr. 11, 37-38	VE - p. 9
Evr. 13, 2	VE - p. 51
Evr. 13, 15	VS - p. 199

Iacob	
Iac. 1, 6	VE - p. 3

1 Petru	
1 Ptr. 3, 14	VS - p. 227

2 Petru	
2 Ptr. 3, 17	VI - p. 439

Iuda	
Iuda, 19	VS - p. 211

β. Indice de nume

Cifrele trimit la pagina și rândul din ediția critică, notate în marginea textului grec.

A

Acachie, episcopul Melitinei – 11, 15;
26, 8; 32, 18
Acachie, patriarhul
Constantinopolului – 62, 17;
140, 4
Agapit, ucenic al Sf. Sava – 107, 9;
108, 4; 124, 21; 176, 14
Anastasia, duce în Palestina – 150, 18;
199, 15
Anastasia, împărat – 67, 21; 105, 1;
139, 25; 149, 28; 161, 18;
173, 19; 203, 6.
Anastasia, patriarhul Ierusalimului –
35, 3; 47, 21; 48, 12; 52, 2;
54, 18; 60, 17; 62, 13; 95, 5;
98, 12
Antipater, episcopul Bostrelor – 52,
24; 189, 21; 191, 15
Antonie cel Mare, Cuvios – 57, 24;
110, 16
Antonie, episcop de Ascalon – 127, 8;
165, 3; 176, 26
Arcadie, împărat – 34, 12
Arie, eretic (inclusiv arieni și arianism)
– 9, 18; 40, 2; 48, 26; 156, 2;
175, 23; 179, 1; 195, 25
Arsenie, cuvios – 34, 9
Avraamie, episcop al Cratiei, cuvios –
128, 26; 243, 21; 244, 9; 245,

15; 246, 10; 247, 2
Avxentie, monah la Măn. Sf. Eftimie
– 28, 15
Avxolaos – 41, 13

B

Basiliscos – 62, 10; 98, 15

C

Casian Schitopolitul – 184, 15;
196, 9; 231, 17
Chiriac pustnicul, cuvios – 29, 27;
34, 1; 35, 10; 45, 19; 222,
21; 223; 224; 231, 20;
234, 23
Chiril al Alexandriei – 32, 17; 43, 3;
144, 18; 149, 16
Chiril de Schitopolis – 5, 3; 84, 6;
180, 22
Conon, egumen la Marea Lavră –
196, 20; 198, 7
Cosma, episcop de Schitopolis – 25,
20; 32, 24; 35, 7; 48, 12; 55,
22; 69, 7

D

Didim cel Orb – 124, 28; 199, 5;
230, 13
Dionisia, mama Sf. Eftimie – 8, 21;
10, 6

INDICE DE NUME

Dioscor – 41, 7; 48, 29; 127, 18; 140,
8; 147, 23; 149, 17; 236, 18
Dometian, ucenicul Sf. Eftimie – 21,
29; 23, 20; 26, 25; 27, 7; 31,
18; 45, 7; 50, 2; 56, 29; 57,
27; 61, 4; 94, 15
Domnos, patriarh de Antiohia – 26,
5; 33, 12
Domnus, egumen la Nicopole – 122,
15

E

Efrem, patriarh al Antiohiei – 191, 2
Eftimie – 13, 9; 25, 10; 34, 10; 41,
10; 54, 19; 206, 11; 222, 22
nașterea – 9, 12; 9, 21; 11, 10
adormirea – 57, 23
mănăstirea lui – 24, 17; 28, 9;
58, 27; 61, 17; 68, 3; 91, 5;
137, 15; 199, 22; 216, 21;
225, 22; 235, 1
mormântul – 61, 17
moaștele – 61, 28; 65, 12
Elpidie – 42, 12; 49, 7; 90, 21; 91, 3;
114, 27; 239, 9
Epifanie, episcop al Ciprului – 60, 6
Epifanie, patriarhul
Constantinopolului – 173, 15
Eudoxia, împărăteasă – 41, 24; 47, 5;
53, 5; 97, 25; 127, 16; 204, 8
Eufimie, patriarhul
Constantinopolului – 140, 10;
144, 3; 204, 1
Eusebie, preot la Constantinopol –
173, 16; 189, 2; 191, 2; 192,
21
Eutihie, eretic – 40, 13; 118, 6; 141,
21; 147, 23; 149, 9; 156, 9;
236, 19
Evagrie Ponticul – 124, 28; 199, 5;
230, 13
Evstohie, patriarh al Ierusalimului –
198, 18

Evstorghie, mănăstirea lui – 224, 13

F

Felix, papa Romei – 118, 12
Fidus, episcop de Dora – 35, 8; 52,
5; 60, 19; 63, 3; 226, 1
Firminus – 99, 24
lavra lui – 99, 23; 188, 20;
197, 8
Flavienii, mănăstirea lor – 87, 24;
89, 13

G

Gavriil, egumen al Măn. Sf. Ștefan –
25, 21; 45, 16; 53, 16; 56, 6;
60, 18
mănăstirea lui – 56, 8
Gelimer, rege al Vandalilor – 178, 27
Ghelasie, egumen la Marea Lavră
– 117, 3; 126, 14; 135, 18;
189, 13; 194, 14
Gheorghe, egumen la Beella – 5, 2;
8, 12; 71, 15; 85, 7; 86, 18
Gheorghe, egumen la Marea Lavră –
195, 17; 196, 3
Gheorghe, episcop de Pelusion –
126, 21
Gherasim, cuvios – 44, 20; 51, 12;
56, 28; 60, 20; 95, 10; 224,
25; 235, 1
mănăstirea lui – 224, 25; 239,
12
Gherontie, egumen la Muntele
Măslinilor – 42, 13; 62, 20;
115, 2; 239, 6
Grigorie Teologul, Sfântul – 12, 2;
229, 27

H

Hariton, Cuviosul – 229, 5; 231, 27;
234, 26; 235, 9
Honorie, împărat – 43, 12
Hrisip – 25, 21; 35, 12; 45, 16; 49,
18; 55, 23; 60, 18; 69, 8

- I**
 Ieremia, monah la Marea Lavră – 105, 5; 178, 14; 179, 14
 lavra lui – 179, 17
 Ilie, egumen – 65, 18; 68, 3
 mănăstirea lui – 116, 5; 161, 8; 171, 19
 Ilie, patriarhul Ierusalimului – 51, 14; 60, 26; 62, 1; 116, 2; 117, 16; 121, 5; 125, 2; 127, 10; 130, 15; 139, 21; 147, 21; 148, 10; 159, 7; 161, 5; 175, 14; 207, 8; 209, 2; 242, 22; 246, 17
 Ioan, anahoret la Schitopolis – 163, 15
 Ioan Egipteanul, episcop de Cezarea – 134, 19; 162, 25
 Ioan, egumen la Noua Lavră – 99, 19; 124, 2
 Ioan, episcop al Saracinilor – 41, 12
 Ioan Eunucul, egumen al Măn. lui Martirie – 193, 17
 Ioan Isihastul, cuvios – 39, 18; 56, 19; 71, 23; 83, 15; 105, 19; 106, 7; 189, 16; 195, 22
 Ioan, monah, ucenic al Sf. Chiriac – 229, 16; 232, 4; 232, 12; 233, 5; 234, 20
 Ioan, patriarh al Antiohiei – 26, 6; 33, 11
 Ioan, patriarh al Constantinopolului – 127, 8; 150, 8; 157, 6; 162, 19; 165, 12; 170, 2
 Ioan Scholarul, egumen al Măn. Turnurilor – 245, 5; 246, 14
 Ioan Scholarul, egumen al Noii Lavre – 199, 20
 Ioan, scholastic din Schitopolis – 163, 3; 172, 21
 Ioan, tatăl lui Chiril – 164, 20
 Ioan, tatăl Sf. Sava – 87, 7; 92, 27; 109, 4
 Isihie Ierusalimiteanul – 26, 20
- Iulian** Apostatul, împărat – 9, 19
Iustin, împărat – 146, 25
Iustinian, împărat – 147, 2; 170, 10; 172, 14; 203, 13; 239, 30
Iuvenalie, patriarh al Ierusalimului – 25, 4; 26, 17; 33, 29; 47, 10; 51, 23; 90, 19
- L**
Leon, împărat – 50, 20; 60, 14; 62, 6; 145, 3; 224, 11
Leontie de Bizanț – 176, 12; 179, 9; 189, 1; 190, 4; 191, 5; 192, 21; 229, 21; 230, 30
Leontie, egumen al Mănăstirii lui Eftimie – 70, 13; 70, 23; 72, 7
Leontie, episcop de Tripoli – 68, 20
Leontie, monah, ucenic al lui Avraamie – *VAv* c. 7
Longhin, egumen al Mănăstirii lui Teoctist – 56, 23; 65, 19; 93, 19; 226, 8
Longhin, monah al Bisericii Învierii – 236, 12
- M**
Macarie, patriarh al Ierusalimului – 198, 11
Macedonie, patriarh al Constantinopolului – 140, 18; 144, 4
Mamas, arhimandrit al monahilor schismatici – 147, 13
Mamas, egumen al Noii Lavre – 125, 17
Marcian, arhimandrit – 49, 10; 66, 25; 111, 27; 115, 13; 205, 24; 237, 14; 239, 1
 chinovia lui – 49, 12; 66, 26; 111, 27; 190, 25; 237, 15
Marcian, episcop de Ascalon – 127, 5; 150, 8
- Marcian**, împărat – 50, 21; 90, 18; 201, 18; 236, 10; 241, 15
Marinus, egumen al Mănăstirii lui Teoctist – 21, 4; 55, 13; 93, 16
Martirie, patriarh al Ierusalimului – 51, 4; 56, 27; 57, 19; 60, 26; 62, 15; 66, 10; 66, 21; 103, 5; 103, 8
 chinovia lui – 51, 19; 65, 20; 67, 24; 69, 27; 72, 9; 115, 24; 188, 19; 193, 17
Maria, psaltă la biserica Sfintei Învieri – 233, 7
Melania cea Tânără – 42, 14; 67, 16; 115, 3
 mănăstirea ei – 67, 16; 239, 6
Melitas, egumen al Marii Lavre – 182, 21; 187, 28; 189, 10
Mina, patriarh al Constantinopolului – 192, 2
- N**
Nestorie, nestorieni, nestorianism – 32, 14; 40, 13; 42, 18; 48, 27; 83, 9; 127, 20; 143, 18; 146, 9; 151, 25; 156, 5; 175, 24; 179, 4
- Nonnus**, egumen al Noii Lavre – 124, 25; 176, 13; 188, 15; 190, 4; 191, 21; 192, 17; 196, 1; 197, 7; 229, 13; 231, 12
- O**
Olimpie, episcop de Schitopolis – 55, 21
Origen, origeniști, origenism – 39, 27; 71, 26; 83, 9; 124, 24; 176, 15; 179, 4; 188, 24; 189, 14; 191, 16; 194, 21; 197, 5; 198, 13; 199, 26; 216, 14; 221, 20; 229, 6; 229, 14; 230, 13; 234, 27
- Otrie**, episcop de Melitene – 10, 10
- P**
Pasarion, horepiscop și arhimandrit – 26, 18; 35, 5; 42, 13; 114, 27; 239, 9
 mănăstirea lui – 90, 20
Pavel, egumen al Chinoviei Castelion – 112, 20
Pavel, egumen al Chinoviei de la Eptastomos – 130, 20
Pavel, egumen al Chinoviei Peșterii – 126, 11; 136, 24
Pavel, egumen al Mănăstirii lui Martirie – 65, 20; 115, 23; 239, 7
Pavel, egumen al Mănăstirii lui Teoctist – 226, 8
Pavel, egumen al Noii Lavre – 124, 13
Pavel, patriarh al Alexandriei – 191, 3
Pavel, tatăl lui Eftimie – 8, 20; 10, 5
Pergamie, fratele lui Ioan Isihastul – 203, 5
Petru Alexandrinul, egumen al Lavrei Suca – 192, 17; 193, 16; 231, 9
Petru Aspevetos, episcop al saracinilor – 21, 3; 24, 11; 25, 8; 33, 3; 36, 11; 41, 12
Petru, episcop al Corintului – 223, 7
Petru, fiul lui Terevon – 36, 11
Petru Gnafevs, patriarh al Antiohiei – 118, 2
Petru Grecul – egumen al Lavrei Suca – 231, 12
Petru, monah al Marii Lavre – 105, 6
Petru, patriarh al Ierusalimului – 170, 3; 173, 5; 176, 25; 182, 8; 184, 5; 188, 1; 191, 24; 198, 10
Pitagora, filosof – 230, 12

Platon, filosof – 230, 13
 Proterie, patriarh al Alexandriei – 50, 22
 Ptolemeu, monah – 189, 27

R
 Roman, egumen – 78, 8
 chinovia lui – 49, 12; 67, 17; 123, 6
 Roman, schismatic – 49, 11; 67, 16; 127, 19

S
 Salustie, patriarh al Ierusalimului – 103, 10; 114, 24; 115, 27; 166, 18; 204, 22; 239, 3
 Sava – 39, 21; 49, 25; 56, 22; 83, 89; 21; 98, 17; 122, 19; 161, 4; 173, 13
 nașterea – 87, 8; 88, 17
 adormirea – 182, 15; 183, 14
 mănăstirea lui – 39, 19; 71, 24; 83, 14; 100; 127, 25; 129
 mormântul – 184, 14
 moaștele – 184, 16
 Sever, patriarh al Antiohiei – 147, 14; 148, 20; 151, 25; 154, 26; 174, 10; 218, 25
 Sever, egumen al Mănăstirii de la Nicopole – 122, 13
 Sofia, mama lui Sava – 87, 7; 92, 28; 109, 7
 Sofronie, egumen al Mănăstirii lui Teodosie – 171, 28; 190, 14; 191, 27; 240, 1
 Sotirie, episcop al Cezareii Capadociei – 141, 19; 148, 14; 151, 25
 Simeon din Apameea, egumen al Mănăstirii lui Eftimie – 68, 6
 Simeon Stâlpcul – 47, 23
 Sinodie, episcop de Melitene – 11, 15; 26, 8; 32, 7

Ș

Ștefan, egumen al Mănăstirii lui Eftimie – 68, 7; 68, 31; 161, 6
 Ștefan, egumen al Mănăstirii lui Gherasim – 225, 21
 Ștefan, episcop de Iamnia – 26, 9; 32, 12; 41, 11; 49, 21; 52, 27
 Ștefan, episcop de Tripoli – 68, 19

T

Terevon – 18, 12; 35, 26; 45, 9; 52, 19; 226, 9
 Terevon cel Tânăr – 18, 15
 Tecla, mama lui Avraamie – 243, 23
 Teoctist, cuvios – 14, 21; 15, 10; 19, 14; 21, 26; 23, 21; 38, 4; 48, 15; 50, 7; 54, 12; 56, 22; 91, 12; 91, 29; 92, 20; 93, 11; 114, 15; 224, 25; 226, 4
 chinovia lui – 24, 7; 25, 13; 55, 7; 91, 11; 159, 1
 Teodora, împărăteasa – 173, 3; 173, 27
 Teodor, episcop de Mopsuestia – 176, 8; 179, 9; 194, 19; 199, 4; 221, 20
 Teodor, mucenic – 185, 4
 Teodor Aschidas, episcop al Cezareii Capadociei – 188, 26; 191, 23; 192, 22; 194, 27; 197, 19
 Teodor, episcop de Petra – 239, 17
 Teodor, monah, ucenic al lui Ioan Isihastul – 215, 8; 215, 24; 219, 3; 220, 10
 Teodosie Chinoviarhul, cuvios – 16, 15; 97, 5; 114, 2; 128, 16; 132, 1; 151, 21; 152, 18; 165, 19; 166, 7; 171, 16; 171, 26; 242, 6
 Teodosie, episcop de Schitopolis – 162, 27; 180, 4

chinovia lui – 97, 21; 114, 7; 134, 8; 190, 13; 237, 24; 240, 8

Teodosie I, împărat – 11, 3; 60, 10
 Teodosie al II-lea, împărat – 87, 9; 223, 5
 Teodosie, patriarh al Ierusalimului – 41, 22; 47, 5; 63, 1
 Teognie, cuvios – 241, 10; 243, 11
 chinovia lui – 242, 21; 243, 16
 Timotei (Elur), patriarh al Alexandriei – 50, 21
 Timotei, patriarh al Constantinopolului – 141, 1; 158, 3

Timotei din Gavala, monah la Marea Lavră – 189, 18

V

Valens, împărat – 9, 20
 Valentinian, împărat – 145, 7

Z

Zan, monah – 132, 22
 Zenon, împărat – 62, 9; 67, 20; 98, 14; 104, 25; 115, 11; 118, 9; 203, 6; 205, 1; 243, 25
 Zoil, patriarh al Alexandriei – 127, 2
 Zuga, mănăstirea lui – 196, 14

γ. Indice de locuri

Cifrele trimit la pagina și rândul din ediția critică, notate în marginea textului grec.

A

Adrianopolis (Tracia) – 10, 1
 Africa – 47, 16; 175, 21; 178, 24
 Aila – 122, 26; 150, 8; 161, 5
 Alexandria – 50, 22; 87, 10; 92, 20;
 127, 2; 140, 7; 198, 19; 226,
 2; 231, 9
 Amida (Mesopotamia) – 211, 19
 Amoria (Frigia) – 195, 5
 Antiohia – 26, 7; 47, 22; 68, 19; 189,
 24; 191, 14
 Apamea – 68, 6; 69, 2
 Arabia – 19, 10; 24, 20; 51, 4; 124,
 16; 211, 17
 Ararathia (Capadocia) – 241, 14
 Aristovulia – 22, 13
 Armenia – 8, 23; 27, 9; 105, 5; 117,
 10; 201, 8; 240, 3
 Ascalon – 127, 11; 213, 10
 Asia – 28, 15; 134, 9; 213, 3

B

Bacatha – 177, 20
 Beella, mănăstirea – 5, 3; 85, 10
 Beraboudisi – 130, 24
 Betleem – 214, 23
 Betyliu – 242, 22
 Biserica Sf. Cosma și Damian – 147, 13
 Biserica Sf. Ioan – 163, 14
 Biserica Sf. Mc. Gheorghe – 204, 9

Biserica Sf. Mc. Leontie – 68, 25
 Biserica Sf. Mc. Mina – 49, 22
 Biserica Sf. Mc. Vasile din
 Schitopolis – 26, 13
 Biserica Sf. Petru – 53, 9
 Biserica Sf. Polieuct – 9, 3; 13, 19
 Biserica Sf. Ștefan – 49, 17; 53, 16;
 56, 7; 151, 12
 Biserica Sf. Teodor – 185, 4
 Biserica Sf. Toma – 162, 28; 180, 16
 Bitinia – 133, 8
 Bizanț – vezi Constantinopol
 Bostra – 52, 20
 Burire – 185, 18

C

Calamon, lavra – 138, 20; 216, 24
 Calcedon – 41, 5; 62, 11; 143, 18;
 147, 21; 148, 18; 156, 6;
 162, 13; 188, 28
 Caparbarica – 22, 16; 23, 21; 124,
 18
 Capadocia – 25, 19; 51, 3; 86, 28;
 90, 20; 218, 21; 236, 3; 241,
 13
 Castelion, chinovie – 110, 6; 123,
 13; 126, 3; 158, 22; 186, 5;
 205, 21; 208, 3
 Cezareea (Capadocia) – 87, 1; 236, 4

Claudiopolis – 245, 21
 Colonia (Armenia) – 202, 18
 Comana (Capadocia) – 236, 4
 Constantinopol – 10, 10; 32, 15; 48,
 26; 62, 17; 147, 15; 170, 9;
 198, 19; 247, 22
 Corint – 223, 7; 224, 21
 Cutila, pustia – 14, 27; 15, 11; 51, 9;
 95, 12
 Cratia – 128, 26; 244, 16; 245, 24;
 246, 10
 Curicus (Cilicia) – 63, 5

D

Damasc – 184, 23

E

Efes – 32, 7; 41, 7; 48, 27; 173, 17
 Eptapigon – 108, 14
 Eptastomos, lavra – 98, 20; 130, 23;
 158, 21;
 rezervor de apă – 129, 6
 Emesa (Siria) – 243, 8
 Eleusa – 243, 8
 Elefteropolis – 78, 11; 147, 14; 170, 4
 Egipt – 30, 28; 34, 14; 36, 3
 Enthemanit, mănăstirea – 163, 14;
 164, 12

F

Faran, lavra – 14, 8; 15, 10; 16, 8; 16,
 26; 65, 26; 79, 25

G

Gadara – 119, 16
 Galatia – 69, 16; 189, 5
 Gaza – 78, 4
 Ghetsimani – 185, 1
 Grecia – 56, 16; 124, 2; 130, 21

H

Hebron – 132, 21
 Hozeva, lavra – 134, 19

I

Iamnia – 33, 29
 Ierihon – 20, 15; 51, 17; 80, 8; 109,
 13; 116, 24; 136, 21; 171,
 19; 217, 5
 Ierusalim (Biserica Sf. Învieri,
 Golgota) – 14, 4; 48, 29; 66,
 19; 115, 29; 152, 12; 192, 11
 Iope – 35, 7; 63, 5; 69, 31
 Iordan – 23, 12; 44, 24; 72, 5; 95,
 12; 99, 21; 107, 27; 137, 23;
 193, 26; 215, 11
 Isauria – 62, 11; 118, 9; 120, 8
 Izvorul, lavra – 198, 28

K

Kathisma (biserica) – 97, 6; 114, 2;
 236, 20

L

Lavra Turnurilor – 99, 21
 Lazarion – 15, 24; 70, 5; 75, 29
 Lichia – 44, 20; 196, 22
 Lucilianae – 168, 2

M

Marea Lavră – 158, 19; 181, 11;
 188, 23; 193, 21; 196, 7;
 199, 19; 204, 21; 212, 24;
 229, 8; 245, 12
 Marea Moartă – 22, 3; 94, 22; 186,
 17
 Marea Parteniană – 63, 6
 Mănăstirea Turnului – 127, 15; 245,
 7; 245, 25; 246, 9
 Mănăstirea Sf. Procopie – 180, 8
 Medava – 53, 3; 136, 1; 137, 14
 Melitene (Armenia) – 8, 23; 10, 9;
 13, 15; 32, 9
 Metopa – 16, 14; 114, 5; 237, 2
 Moutalasca – 86, 28; 147, 11
 Muntele Înălțării – 56, 9; 65, 2;
 136, 7

- Muntele Măslinilor – 145, 9; 195, 23; 241, 20
- N**
 Natufa – 227, 8; 228, 9; 235, 3
 Neapolis – 172, 6
 Niceea – 42, 27; 48, 25; 156, 2
 Nicopole (Armenia) – 201, 8
 Nicopole (Palestina) – 120, 25; 212, 15
 Nitria – 51, 1
 Noua Biserică a Maicii Domnului – 71, 19; 175, 13; 177, 17; 193, 18; 216, 16
 Noua Lavră – 83, 10; 123, 6; 158, 21; 181, 5; 190, 3; 209, 8; 217, 22; 230, 31
- P**
 Pella – 176, 27
 Pelusion – 127, 3
 Persia – 18, 21; 211, 16
 Peștera, chinovia – 126, 19; 136, 24; 158, 22; 167, 5; 186, 6; 208, 2; 212, 16
 Peștera Sf. Cosma – 168, 7
 Petra – 239, 17
 Pont – 245, 18
- R**
 Rait – 26, 11
 Ramataim – 87, 4
 Roma – 36, 13; 47, 15; 124, 13; 175, 21; 178, 24
 Ruva, pustia – 21, 25; 48, 14; 51, 9;
- 94, 21; 97, 3; 138, 20; 209, 10; 222, 7; 235, 4; *VAv* 7
- S**
 Samaria – 181, 20
 Schit, pustia – 114, 13; 189, 20
 Schitopolis – 26, 4; 55, 21; 71, 20; 118, 30; 162, 21; 172, 19; 180, 2; 196, 9; 209, 7; 216, 10; 231, 17
 Sevasta (Armenia) – 202, 17; 240, 4
 Sevaste – 127, 11
 Sidon – 141, 18; 143, 22; 148, 10; 150, 2
 Siloam – 98, 2
 Sion – 153, 2; 198, 3; 224, 15
 Siria – 25, 19; 243, 24
 Suca, lavra – 29, 29; 123, 1; 196, 13; 226, 20; 228, 27; 229, 15; 231, 5; 234, 17
 Susachim – 228, 25; 232, 1; 234, 25
- T**
 Tecoa – 199, 25; 227, 19; 228, 10
 Tiberiada – 26, 12; 108, 13
 Tracia – 9, 23
 Tripoli – 68, 18
 Turnul lui David – 116, 7; 226, 19; 236, 11
- V**
 Vitakavea – 78, 4
- Z**
 Zan, mănăstirea – 158, 24
 Zif, pustia – 22, 9

δ. Indice de termeni românești

Cifrele trimit la pagina și rândul din ediția critică, notate în marginea textului grec.

- A**
 Acrivie – 86, 23; 113, 17; 115, 9; 197, 12; 206, 6
 Adevăr – 71, 19; 81, 10; 86, 24; 100, 17; 127, 22; 154, 16; 166, 11; 185, 29
 Afurisenie – 246, 14; 246, 18; 146, 29
 Akidie – 30, 19; 31; 135, 14
 Altar, jertfelnic – 22, 8; 45, 8; 72, 23; 100, 13; 104, 22; 117, 17; 185, 6
 Apocatastază – 39, 31; 199, 5; 229, 25
 Apostazie – 42, 8; 44, 17; 47, 9
 Arhieru – 44, 1; 140, 3; 141, 13; 165, 16; 173, 9; 183, 13
 Arhimandrit
 al chinoviților – 16, 16; 87, 25; 115, 21; 166, 13
 al lavrioților – 91, 20; 239, 10
 Arhondaric – vezi casă de oaspeți
 Asceză – 11, 16; 16, 12; 64, 23; 93, 4; 119, 20; 202, 6
 Ascultare – 17, 23; 18, 9; 29, 23; 89, 14; 92, 3; 93, 23; 141, 13; 169, 1; 205, 15
 Asprime – 31, 19; 73, 23
- B**
 Bărbăție – 214, 18; 219, 21
- Bătrân – 24, 19; 27, 29; 32, 13; 80, 21; 90, 23; 107, 15; 126, 11; 132, 2; 160, 24; 167, 20; 186, 24; 210, 8; 215, 8; 220, 24
 Binecuvântare – 27, 21; 48, 20; 59, 8; 130, 26; 138, 16; 145, 1; 160, 10; 217, 16
 Blândețe – 31, 18; 39, 23; 100, 16; 196, 23
 Boală – 54, 12; 68, 16; 78, 15; 137, 21; 216, 24; 235, 17
 Botez – 10, 20; 24, 15; 75, 27; 174, 22
 Bucurie – 29, 26; 36, 9; 52, 15; 61, 16; 76, 5; 101, 30; 161, 8
- C**
 Canon – 42, 4; 59, 3; 119, 5; 202, 12; 202, 23; 206, 25
 Canonarh – 159, 29; 189, 24
 Casă de oaspeți – 109, 13; 116, 10; 130, 29; 186, 19; 217, 6
 Călugăr – 20, 9; 31, 13; 60, 16
 chinovit – 64, 24; 71, 16; 113, 2
 lavriot – 91, 7; 121, 2; 124, 23
 chiliot – 44, 24; 97, 3; 113, 11; 115, 15; 236, 15
 începător – 17, 18; 18, 5; 205, 7

- Chilie – 14, 10; 29, 1; 51, 18; 69, 15; 113, 5; 120, 5; 212, 25
 Chinovie – 30, 29; 58, 29; 66, 26; 93, 10; 113; 206, 4
 Cinste – 116, 20; 119, 14; 142, 19; 170, 20; 209, 5
 Credință
 apostolică – 155, 2; 156, 10
 dreapta credință – 5, 5; 23, 2; 61, 30; 116, 14; 124, 8; 183, 4; 231, 7
 Compătimire – 19, 3; 203, 8
 Comuniune – 44, 6; 45; 83, 11; 140, 8; 199, 12
 Consimțire – 5, 22; 37, 2; 46, 24
 Copil bătrân – 94, 16
 Cruce – 69, 10; 72, 1; 89, 25; 118, 1; 136, 16; 204, 18
 Cucernicie – 174, 3; 175, 4; 182, 2; 195, 23; 200, 4
 Cuget – 5, 21; 17, 6; 35, 15; 91; 193, 1; 214, 9
 Cunoștință, Cunoaștere – 14, 18; 203, 4; 221, 2
 Curaj – vezi bărbăție
 Curăție – 123, 9; 196, 27; 203, 3
 Cursă – 32, 1; 107, 22; 126, 8
 Curvie – 36, 15; 37, 26; 131, 20; 139, 10
 Cuvânt – 7, 21; 8, 19; 15, 6; 24, 14; 39, 16; 84, 10; 120, 20; 126, 1; 154, 13; 208, 23; 218, 19
- D**
 Demonizat – 36, 21; 77, 7; 218, 2
 Desăvârșire – 13, 10; 58, 6; 85, 13
 Despărțire – 40, 2; 40, 13; 43, 27; 144, 15
 Dezlegare – 246, 29
 Deznădejde – 136, 10; 170, 24; 171, 2; 185, 23
 Diaconicon – 57, 25; 59, 13; 69, 6; 102, 4; 102, 25
- Diavol – 7, 26; 30, 10; 47, 27; 95, 18; 100, 2; 126, 7; 233, 29
 Diptice – 162, 13; 163, 1; 191, 25
 Discernământ – 18, 9; 166, 5; 196, 29
 Dogmă – 128, 12; 141, 12; 174, 10; 188, 11; 198, 2; 230; 236
 Dorință – 35, 6; 82, 29; 90, 7; 102, 21; 214, 22; 219, 19
 Doxologie – 45, 14; 92, 2; 110, 13
 Dragoste – 69, 16; 76, 27; 112, 5; 130, 26; 165, 9
- E**
 Educație – 83, 24
 Egumen – 53, 16; 68, 24; 100, 6; 124, 3; 139, 21; 226, 7; 244, 21
 Episcopie – 68, 25; 140, 14; 144, 6; 199, 10; 203, 17
 Eres, erezie – 22, 24; 32, 13; 125; 145, 5; 176, 11; 231
 Eretic – 41, 8; 149, 18; 151, 23; 194, 20
 Euharistie – vezi Sfintele Taine
 Eunuc – 25, 23; 45, 17; 171, 8; 193, 18
 Evlavie – 12, 14; 45, 24; 105, 8; 124, 26
 Experiență – 17, 7; 58, 8; 65, 17; 100, 21; 209, 21; 221, 6
- F**
 Famen – vezi eunuc
 Faptă bună – 88, 29; 171, 7
 Făcător de minuni – 56, 13; 76, 10; 82; 124, 12;
 Feciorie – 13, 7; 40, 26; 77, 11; 223, 18
 Filosofie – 13, 25; 209, 14; 210, 7; 229, 28
 Fire – 7, 6; 40, 19; 43, 19; 149, 12; 209, 18
- Frică – 12, 11; 28, 26; 36, 29; 101, 30; 111, 15; 206, 24
- G**
 Gând – 12, 24; 14, 18; 17, 8; 33, 22; 72, 29; 102, 21; 203, 3; 217, 26; 218, 18; 224, 4
 Greșală – 134, 18; 134, 22
 Griji – 128, 23; 130, 27; 159, 1; 203, 16
- H**
 Har – 7, 28; 15, 6; 27, 13; 44, 27; 55; 74, 14; 89, 28; 121; 135, 20; 202, 17; 220, 11; 234, 5
 Harismă – 23, 4; 34, 26; 45, 27; 57, 11; 97, 18; 124, 2; 205, 5; 219, 15; 243, 14
 Hirotonic – 11; 25, 5; 62, 1; 199, 20; 202, 21; 226, 26; 242, 23; 247, 5
 Horepiscop – 26, 19; 35, 4; 47, 22; 48, 12
- I**
 Iconom – 27, 8; 35, 12; 58, 24; 135, 5; 158, 14; 186, 15; 203, 20
 Iconomie – 13, 11; 87, 13; 107, 6
 Iertare – 27, 31; 55, 6; 130, 6; 160, 10; 211, 11
 Inimă – 12, 10; 15, 5; 46, 16; 90, 6; 107, 21; 203, 3; 219, 18
 Ipostas – 5, 5; 7, 8; 40, 6; 43, 16; 149, 23; 156, 25
 Isihast – 105, 19; 106, 7; 180, 18; 189, 16; 195, 22; 213, 20; 229, 9
 Isihie – 13, 18; 15; 21, 21; 95, 15; 143, 6; 211, 26; 236, 15; 247, 17
 Isocrist – 197, 15; 197, 20
 Ispită – 17, 11; 52, 10; 214, 21
 Iubitor de isihie – 14, 9; 90, 24
- Î**
 Îmbuibarea pânteceleului – 46, 24
 Împărat – 9, 20; 60, 14; 67, 21; 105; 141, 7
 Împărăția cerurilor – 17, 16; 61, 8; 88, 11; 159, 19
 Împotrivire în cuvânt – 29, 16; 52, 10; 129, 29
 Împrăștiere – 28, 27; 53, 20
 lipsă de împrăștiere – 12, 10; 58, 17; 202, 9
 Începător – vezi călugăr
 Îndrăzneală
 în rugăciune – 15, 19; 38, 16; 169, 7; 241, 7
 rea – 31, 13; 115, 11
 Înfrânare – 12, 24; 13, 4; 88, 27; 89, 5
 Înger – 28, 4; 46, 3; 59, 16; 97, 27; 105, 25; 135, 20; 212, 5; 225, 15
 Întreaga-înțelepciune – 11, 13; 12, 25; 18, 9
 Întristare – 33, 13; 53, 27; 93, 9; 100, 22; 129, 10; 216, 3
 Înțelepciune
 Σύνεσις – 11, 14; 21, 4; 120, 19; 125, 8; 144, 24; 146, 20; 203, 13
 Σοφία – 13, 11; 221, 4
 Φρόνησις – 128, 21; 166, 5
 Învățătură – 18, 10; 23; 31, 26; 48, 5; 145, 12; 232, 21; 235, 14
- J**
 Judecata (de Apoi) – 17, 15; 229, 29
- L**
 Lacrimi – 34, 22; 39, 5; 73, 10; 163, 18; 204, 11
 Lavră – 14, 8; 50, 5; 61, 5; 91, 9; 104, 16; 182, 15; 197, 8; 207, 4

- Lăcomie – 38, 21
 Lege – 12, 18; 154, 15; 174, 15; 200, 15
 Lene – 86, 16; 96, 24; 187, 30
 Lepădare – 16, 10; 16, 21; 95, 23; 113, 4; 202
 Libertate – 21, 11; 30, 26
 Liturghie
 Dumnezeiasca Liturghie – 46, 4; 66, 13; 238, 28
 canonul de chilie – 159, 28; 160
 Lucrare – 10, 18; 36, 20; 50, 6; 55, 5; 129, 9; 177, 21; 203, 19
 Lucru de mână – 225, 6
 Lume – 32, 15; 58, 17; 88, 7; 88, 26; 102, 14; 115, 9; 204, 10; 223, 12
 Lumină – 7, 26; 18, 1; 46, 8; 105, 24; 153, 5; 173, 22
 Luptă
 duhovnicească – 13, 3; 17, 9; 37, 18; 113, 12; 118, 29; 131, 21; 202, 8
 cu gândurile – 46, 1
 pentru credință – 33, 6; 123, 20; 127, 21; 152, 17; 182, 2; 189; 214, 19
- M**
 Mărturisire de credință – 40, 22; 93, 3; 125, 22; 153, 9; 188, 8
 Mândrie – 46, 27; 107, 7; 122, 8; 130, 8; 190, 28
 Mângâiere – 51, 15; 101, 9; 182, 8; 214, 17
 Mănie – 12, 22; 31; 46, 26; 70, 8; 120, 24
 Mântuire – 7, 1; 37, 7; 46, 20; 134, 23; 202, 2; 223, 13
 Metanie – 180, 22; 219, 9; 229, 17
 Milă – 39, 13; 85, 1; 215, 23
 Minte – 11, 24; 12, 10; 30, 21; 36, 16; 72, 29; 107, 12; 157, 20; 202, 9
 Minune – 20, 24; 28, 9; 164, 9; 164, 20; 186, 1; 228, 14
 Moarte – 7, 24; 29, 24; 30, 11; 64, 9; 155, 11; 184, 11; 208, 8
 Moaște – 24, 6; 60, 22; 61; 101, 23; 172, 11; 184, 6; 215, 6
 Monah – vezi călugăr
- N**
 Nădejde – 37, 6; 95, 4
 Neagoniseală – 13, 5; 99, 1
 Neascultare – 16, 23; 29, 13; 122, 11; 211, 9
 Nebunie – 22, 24; 31, 13; 139, 28
 Necredință – 5, 15; 175, 6; 211, 10
 Necucernicie – 33, 6; 149, 21; 193, 20; 195, 13; 196
 Nepătimire – 7, 12; 43, 20
 Neprihănire – vezi curăție
 Neputință – 52, 13; 133, 14; 136, 6
 Nerușinare – 39, 26
 Nesticăciune – 102, 12; 184, 18
 Nevinovăție – 120, 20
- O**
 Obrăznicie – 198, 11
 Obște – 18, 5; 31; 49, 10; 102; 10; 196, 10; 231, 11
 Origenism, origeniști – vezi Origen
 Osteneală – 6, 4; 92, 1; 112, 18; 202, 13
 Ortodoxie – vezi dreaptă credință
- P**
 Patimi – 20, 13; 73, 24; 120, 24; 129, 23; 229, 30
 Păcat – 16, 3; 55, 24; 70, 25; 139, 12; 233, 31
 Pedepsă – 38, 8; 74; 210, 23
 Peșteră
 a lui Eftimie – 15, 15; 17, 4; 21; 24, 5
 a lui Sava – 98, 4; 101, 20; 102; 126, 16
 a lui Ioan Isihastul – 209, 10; 210; 211, 10
 a lui Hariton – 229, 17; 231, 28
 Pizmă – 38, 21; 46, 26; 106, 21
 Plăcere – 12, 24; 36, 24; 129, 23
 Plâns – vezi lacrimi
 Pocăință – 33, 28; 132, 8; 139, 19
 Pofta – 88, 19; 89
 Post – 13, 21; 14, 16; 76, 19; 165, 24
 Priveghere – 17, 10; 34, 23; 10, 20; 202, 7
 Protoctist – 197, 15; 197, 26
 Psalmodic – 12, 16; 119, 3; 225, 5
 Pustie – 13, 24; 14, 1; 72, 18; 109, 21; 199, 21; 225, 11
 Pustnic – 29, 27; 44, 18; 108, 5
- R**
 Raclă – 24, 6; 34, 30; 184, 14
 Răbdare – 12, 22; 77, 11; 198, 9; 234, 24
 Război – vezi luptă
 Rânduială – 62, 4; 89, 4; 91, 4; 115, 7
 Râvnă – 11, 23; 18, 11; 112, 19; 151, 5
 Roman – 11, 5; 18, 20; 75, 8; 211, 18
 Rugăciune – 6, 5; 12, 16; 29, 24; 57, 6; 94, 1; 101, 29; 132, 10; 164, 24; 169, 7; 171; 217, 21; 230, 21; 233, 15
 Rușine – 47, 4; 85; 231, 12
- S**
 Satana – vezi diavol
 Schevofilax – 35, 4; 35, 19
 Sfințenie – 47; 203, 13
 Sfințire – 13, 6; 110, 1
 Simplitate – 144, 24; 144, 25; 146, 20; 196, 28
 Sinod ecumenic
 al III-lea – 32, 19; 33, 9
 al IV-lea – 41, 5; 41, 25; 45; 62, 11; 150, 14
 al V-lea – 83, 8; 144, 14; 179, 7; 191, 5
 local – 41, 16; 141, 19; 143, 22
 Slujbă – 12, 12; 28, 12; 178, 13; 227, 5
 Slujire – 28, 14; 28, 20; 73, 25; 75, 5; 102, 12
 Smerenie – 55, 6; 89, 14; 93, 23; 100, 16; 202, 7
 Smerită cugetare – vezi smerenie
 Spital – 175, 11; 177, 14
 Stavrofilax – 33, 31; 35, 7; 52, 8
 Străpungere – 97; 108, 1; 119, 19; 206, 28; 224
 Străvedere – 34, 27; 35; 91, 19; 108, 5
 Suflet – 14, 8; 15, 4; 86, 4; 125, 20; 133, 17; 203, 11
- T**
 Taină – 46, 20; 90, 13; 144, 22; 153, 4
 Sfintele Taine – 46, 7; 51, 14; 79, 8; 117, 25; 217, 9; 219, 18; 227, 26
 Tăcere – 34, 18; 196, 6; 247, 7
 Tânăr – 19, 10; 22, 17; 50, 8; 225
 tânăr bătrân – 89, 25
 Teamă – vezi frică
 Tetradist – 197, 15
 Trapeză – 18, 3; 64, 18
 Trândăvie – vezi lene
 Trezvie – 30, 20; 113, 8; 113, 12
 Trisaghion – 45, 14; 118
 Trufie – vezi mândrie

Tulburare – 50, 25; 58, 18; 149, 12;
153, 24

U

Ucenic – 7, 15; 19, 15; 23, 20;
105, 6; 215, 8

Uitare – 6, 8; 86, 4; 196, 7

Ură – 16, 19; 34, 23; 39, 26

V

Vedenie – 64; 79, 14; 90, 14; 132, 19;
161, 24; 215, 1

Veșmânt – 84, 4; 159, 29

Viețuire – 8, 2; 11, 19; 91, 16; 93, 4;
196, 23; 222

Vindecare – 21, 20; 34, 28; 72, 20;
77, 8; 136, 10

Virtute – 8, 22; 49; 85, 14; 99, 1;
120, 11; 203, 7; 238, 5

Vis – 19, 10; 70, 8; 213, 11

Voie proprie – 129, 4; 130, 8

Vrăjmași

ai dreptei credințe – 157, 7

ai Bisericii – 9, 25

nevăzuți – 26, 3; 95, 27

Z

Zarvă – 88, 7; 102, 15; 111, 8;
144, 6

Zăvorăre – 139, 18; 163, 12; 216;
220, 5

ε. Indice de termeni grecești

Redăm, în ordine alfabetică, cei mai semnificativi termeni grecești din *corpusul cyrillianum*, alături de precizarea unora din opțiunile de traducere posibilă, regăsită împreună cu trimiterile corespunzătoare în *Indicele de termeni românești*.

A

ἀγάπη – dragoste

ἀγαθοεργία – faptă bună

ἄγγελος – înger

ἀγιοσύνη – sfințenie

ἀγρουπνία – priveghere

ἄγων – luptă

αἵρεσις – eres, erezie

αἰρετικός – eretic

ἀκηδία – akidie

ἀκριβεία – acrivie

ἀκτημοσύνη – neagoniseală

ἀλήθεια – adevăr

ἁμαρτία – păcat

ἀναχωρητής – pustnic

ἀνδρεία – bărbăție

ἀντιλογία – împotrivire în cuvânt

ἀπάθεια – nepătimire

ἄπιστία – necredință

ἀπλότητα – simplitate

ἀπόγνοια – deznădejde

ἀποκατάστασις – apocatastază

ἀποστασία – apostazie

ἀρετή – virtute

ἀριστητήριος – trapeză

ἀρχάριος – începător

ἀρχιερέυς – arhiereu

ἀρχιμανδριτής – arhimandrit

ἀσέβεια – necucernicie

ἀσθένεια – boală, neputință

ἀσκησις – asceză

αὐθαδεΐα – obrăznicie, voie
proprie

ἀφ' ὁρασία – nestricăciune

ἀφορισμός – afurisenie

ἀφροσύνη – nebunie

B

βάπτισμα – botez

βασιλεύς – împărat

Γ

γαστρομαργία – îmbuibare

γέρον – bătrân

γνώσις – cunoștiință

Δ

δάκρυα – lacrimi

δέησις – rugăciune

διάβολος – diavol

διαίρεσις – despărțire

διάκρισις – discernământ
 διακονία – slujire
 διακονικόν – diaconicon
 διάνοια – cuget
 διδασκαλία – învățatură
 διόρασις – străvedere
 δίπτυχον – diptice
 δόγμα – dogmă
 δοξολογία – doxologic

E

ἐγκλεισις – zăvorâre
 ἐγκράτεια – înfrânare
 ἔλεος – milă
 ἐλευθερία – libertate
 ἐλπίς – nădejde
 ἐπιθυμία – poftă
 ἐπισκοπή – episcopie
 εὐνοῦχος – eunuc
 εὐλάβεια – evlavie
 ἐνέργεια – lucrare
 ἐργόχειρος – lucru de mână
 ἔρημος – pustie
 εὐλογία – binecuvântare
 εὐσέβεια – cucernicie
 εὐχή – rugăciune
 ἐχθρός – vrăjmas

H

ἡγούμενος – egumen
 ἡδονή – plăcere
 ἡσυχάστης – isihast
 ἡσυχία – isihie

Θ

θάνατος – moarte
 θαύμα – minune
 Θεία λειτουργία – Sfânta Liturghie
 θεραπεία – vindecare
 θήκη – raclă
 θόρυβος – zarvă

Θυσιαστήριον – altar, jertfelnic

K

καθαρότητα – curăție
 κανονάρχης – canonarh
 κανόν – canon
 καρδία – inimă
 κατάνυξις – străpungere
 κέλλιον – chilie
 κοινόβιον – chinovie
 κοινωνία – comuniune
 κόπος – osteneală

Λ

λαύρα – lavră
 λειτουργία – slujbă
 λείψανον – moaște
 λήθη – uitare
 λογισμός – gând
 λόγος – cuvânt
 λύπη – întristare
 λύσις – dezlegare

M

μαθητής – ucenic
 μανία – nebunie
 μάχη – luptă
 μετάνοια – pocăință
 μίσος – ură
 μοναχός – monah
 μυστήριον – taină

N

νηστεία – post
 νήπις – trezvie
 νόμος – lege
 νοσοκομεῖον – spital
 νοῦς – minte

Ξ

ξενοδογεῖον – casă de oaspeți

O

οἰκονομία – economie
 οἰκονόμος – iconom
 οἰζουμένη – lume
 ὁμολογία – mărturisire de credință
 ὄνειρος – vis
 ὄπτασις – vedenie
 ὄργη – mânie

Π

παγίδα – cursă
 παιδαριόγερον – copil bătrân
 παιδεία – educație, pedeapsă
 πάθος – patimă
 πάλη – luptă
 παρακοή – neascultare
 παραμυθία – mângâiere
 παρθενεία – feciorie
 παρρησία – îndrăzneală
 πείρα – experiență
 πειρασμός – ispită
 περισπασμός – împrăștiere
 πίστις – credință
 πλεονεξία – lăcomie de averi
 πόθος – dorință
 πολιτεία – viețuire
 πορνεία – curvie
 πραότητα – blândete
 προθυμία – râvnă
 προσευχή – rugăciune

P

ραθυμία – lene

Σ

σημειοφόρος – făcător de minuni
 σιωπή – tăcere
 σκευοφύλαξ – schevofilax
 σκορπισμός – împrăștiere
 σπήλαιον – peșteră
 σπουδή – silire
 σταυρός – cruce

σταυροφύλαξ – stavrofilax
 συγκατάθεσις – consimțire
 συγχώρησις – iertare
 συμπάθεια – compătimire
 συνοδία – obște
 σύνοδος – sinod
 σφάλμα – greșeală
 σωτηρία – mântuire
 σωφροσύνη – întregă-
 înțelepciune

T

τάξις – rânduială
 ταπεινοφροσύνη – smerenie
 τελειότητα – desăvârșire
 τιμή – cinste
 τιμωρία – pedeapsă
 τρισάγιον – trisaghion

Υ

ὕπακοή – ascultare
 ὑπερηφάνια – mândrie
 ὑπομονή – răbdare
 ὑπόστασις – ipostas

Φ

φθόνος – pizmă
 φιλοσοφία – filosofie
 φόβος – frică
 φροντίς – grijă
 φύσις – fire
 φώς – lumină

X

χαρά – bucurie
 χάρις – har
 χάρισμα – harismă
 χειροτονία – hirotonie
 χωρεπίσκοπος – horepiscop

Ψ

ψαλμωδία – psalmodie
 ψυχή – suflet

ANEXA 3

Liste cronologice

Patriarhi de Constantinopol

Nestorie	10 apr. 428 – 11 iul. 431
Maximian	25 oct. 431 – 12 apr. 434
Proclu	12 sau 13 apr. 434 – 12 iul. 446
Flavian	iul. 446 – 11 aug. 449
Anatoliu	nov. 44 – 3 iul. 458
Ghenadie I	aug. sau sept. 458 – 20 nov. 471
Acaciu	febr. 472 – 26 nov. 489
Fravitas	dec. 489 – mart. 490
Eufimie	primăv. 490 – primăv. 496 (exilat)
Macedonie II	iul. 496 – 11 aug. 511 (exilat)
Timotei I	oct. 511 – 5 apr. 518
Ioan II	17 apr. 518 – febr. 520
Epifanie	25 febr. 520 – 5 iun. 535
Antim I	iun. 535 – înainte de 13 mart. 536 (depus)
Ioan III Scholasticos	31 ian. 565 – 31 aug. 577

Patriarhi de Alexandria

Chiril	17 oct. 412 – 27 iun. 444
Dioscor	444 – 13 oct. 451 († 4 sept. 454)
Proterie	nov. 451 – 28 mart. 457
Timotei II Elur	(monofizit) prima oară: mart. 457 – ian. 460
Timotei II Salofaciol	(ortodox) prima oară: iun. 460 – dec. 475
Timotei II Elur	(monofizit) a 2-a oară: 475 – 31 iul. 477

Petru III Mongul	(monofizit) prima oară: 31 iul. 447 – 4 sept. 477
Timotei II Salofaciol	(ortodox) a 2-a oară: sept. 477 – iun. 482
Ioan I Talaia	(ortodox) iun. 482 – dec. 482
Petru III Mongul	(monofizit) a 2-a oară: dec. 482 – 29 oct. 489
Atanasie II	(monofizit) 489 – 17 oct. 496
Ioan I	(monofizit) 496 – 29 apr. 505
Ioan II	(monofizit) 505 – 22 mai 516
Dioscor II	516 – 14 oct. 517
Timotei III	(monofizit) 517 – 7 febr. 535

Numai patriarhi ortodocși

Pavel de Teba	537 – încep. 540
Zoil	540 – iul. 541
Apolinarie	551 – 570

Episcopi de Antiohia

Ioan I	428 – 441/442
Domnus	441/442 – 450
Maxim	451 – 455
Vasile	457 – 458
Acachie	458 – 459
Martiriu	înainte de sept. 459 – 470
Petru Fulo (Gnafevs)	prima oară: 470
Iulian	471(?) – 475
Ioan II	finele lui 476 – încep. 477
Ștefan II	primăvara 477 – 479
Calandion	479 – 484
Petru Fulo (Gnafevs)	a 2-a oară : 485 – 489
Paladie	490 – 498
Flavian II	498 – toamna 515
Sever	(monofizit) 18 nov. 512 – 29 sept. 518 (†8 febr. 538)
Paul II	vara 519 – primăvara 521
Eufrasie	primăvara 521 – 26 mai 526
Efrem	apr. ori mai 527 – 545
Domnus	545 – 559

Patriarhi de Ierusalim

Iuvenalie	422 – 458 (este primul patriarh de Ierusalim, numit prin canonul 28 al Sinodului IV Ecu- menic din Calcedon, 451)
Teodosie	(episcop monofizit) după 451 – sfârșit. febr. sau început mart. 451
Anastasia I	încep. iul. 458 – încep. ian. 478
Martirie	478 – 13 apr. 486
Salustie	486 – 23 iul. 498
Ilie I	494 – 20 iul. 516
Ioan III	1 sept. 516 – 20 apr. 524
Petru	524 – încep. oct. 552
Macarie II	prima oară : oct. 552 – dec. 552
Evstohie	dec. 552 - 563/564
Macarie II	a 2-a oară : 563/564 – către 575

Împărați romani

Valentinian	(364 peste Apus), 364 – 375
Valens	364 – 378
Grațian (Apus)	375 – 383
Valentinian II	372 – 392 (efectiv: aug. – sept. 384)
Teodosie (Răsărit)	379, de la 394 – 395 peste tot

Împărați de Răsărit și apoi bizantini

Arcadie	395 – 408
Teodosie II	408 – 450
Marcian	450 – 457
Leon I	457 – 474
Leon II	474
Zenon	474 – 476
Basiliscos (uzurpator)	475 – 476
Zenon	476 – 491
Anastasia	491 – 518
Iustin I	518 – 527
Iustinian	527 – 565

Stareții Marii Lavre

1. Sava	483 - 532
2. Melitas	532 - 537
3. Ghelasie	537 - 547
4. Gheorghe (origenist)	feb. - sept. 547;
5. Casian Schitopolitul	sept. 547 - iul. 548
6. Conon	548 - 568 (?)

Cuprins

Precuvântare	VII
Sigle și abrevieri	IX

STUDIU INTRODUCȚIV

1. Devenirea unui autor și destinul unei opere	XI
<i>Viața lui Chiril și mediul formării sale</i>	XII
<i>Etapetele elaborării Vieților</i>	XX
<i>Concepția sa aghiografică...</i>	XXIV
... și „cealaltă aghiografie”	XXVII
2. Monahismul scrierilor lui Chiril	XXIX
<i>Monahismul scrierilor lui Chiril este ierarhic</i>	XXXIII
... trezvitor și isihast	XLI
<i>Un monahism liturgic</i>	XLV
3. Contextul istoric bisericesc	XLVIII
4. Criza origenistă palestiniană	LVII
<i>Relatarea lui Chiril</i>	LVII
... și contextualizarea ei	LXVI
Bibliografie selectivă	LXXIX
Notă asupra ediției	LXXXV

VIEȚILE PUSTNICILOR PALESTINEI

Viața celui întru sfinți Părintelui nostru Eftimie	1
Viața Cuviosului Părintelui nostru Sava	171
Viața Cuviosului Părintelui nostru Ioan episcopul și isihastul	407
Viața lui Avva Chiriac	453
Viața celui întru sfinți Teodosie	485
Viața Cuviosului Părintelui nostru Teognie episcopul	501
Viața Sfântului Părintelui nostru Avraamie	509

ANEXE

Anexa 1.	
<i>Casian Savaitul și Codexul Metamorphosis 573</i>	529
Anexa 2.	
<i>α. Indice scripturistic</i>	535
<i>β. Indice de nume</i>	538
<i>γ. Indice de locuri</i>	544
<i>δ. Indice de termeni românești</i>	547
<i>ε. Indice de termeni grecești</i>	553
Anexa 3.	
<i>Liste cronologice</i>	557